CÆSALPINU

DE

PLANTI

1583

L

446 Caesalpini. De Plantis, *old red morocco* *Florentiæ* 1683 1583

DE PLANTIS LIBRI XVI.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI,

Medici clarissimi, doctissimiq; atque Philosophi celeberrimi, ac subtilissimi.

AD SERENISSIMUM FRANCISCUM Medicem, Magnum Aetruriæ Ducem.

FLORENTIAE,
Apud Georgium Marescottum.
MDLXXXIII.

SERENISSIMO
FRANCISCO MEDICI
MAGNO AETRVRIAE
DVCI.

Andreas Cæſalpinus S. P. D.

ADMIRABILIS ſapientia, Sereniſſime Dux Magne, qua vniuerſi natura gubernatùr ac regitur, incredibili rerum varietate, ac pulchritudine ludit in orbe terrarum: ſiue enim animalium differentias, partes, ac mores ſpectemus: ſiue ſtirpium genera, formas, ac vires intueamur: ſiue tandem corpora in viſceribus terrę latitantia perſcrutemur: in omnibus immenſum quid, quod inexhauſtam ſapientiæ profunditatem in rebus condendis indicet, comperiemus. Id ego ipſe in perſequenda plantarum hiſtoria animaduerti. Cum enim permultos annos & publicè docendo in Academia Piſana, & loca multa perluſtrando, in quibus diuerſa herbarum, aut fruticum, aut arborum genera pro-

ueniant, in earum indagatione versatus sim, adiutus & multorum amicorum opera, atque hortorum copia, qui ad publicam vtilitatem consiti peregrinas plantas vndique vel ex remotissimis regionibus aduectas conseruant: nequaquam adhuc potui metam attingere: nam in dies, vt in prouerbio est, aliquid noui affert Aphrica: non quod natura nouas edat formas, aut nouas rerum pulchritudines effingat, sed quod ob numerum immensum nobis in dies nouæ ostendantur. Idque non solum mihi contigisse video, sed & cæteris omnibus, quos hactenus de hisce rebus scripsisse accepimus. Et si enim permulti sint tum inter antiquos authores, tum inter recentiores, qui partim iucunditate illecti, partim ob incredibilem vtilitatem, quæ in morbis sanandis, atque optima valetudine conseruanda, aliisque permultis, atque egregiis operibus præstandis, ex stirpium natura habetur, earum scientiam maximo studio excoluerunt, atque illustrarunt: adhuc tamen eadem non solum imperfecta, sed & multa caligine suffusa deprehenditur: imperfecta quidem, nam & plantarum numerus quasi in immensum nouis in dies repertis augeri videtur: & earumdem facultates nouis experimẽtis assiduè & Medicinam remediis, & alias artes operum efficacia ditant: obscura autem, nam, quę apud antiquos comperta, & ad posteriorum eruditionem literis mandata sunt, plerumque ob linguarum varietatem nominis appellatione immutata, aut permultas transcribentium manus vitiatis voluminibus, perplexa valdè & ambigua nobis relinquuntur. Id verò est, quod maximè omnium huius scientię studiosos excruciat: Cum enim prę oculis turbam in-

gentem

gentem plantarum habeamus, ac multis numeris ſupe- rantem eas, quę ab antiquis, aut deſcriptæ ſunt, aut ſolo nomine indicatæ, & in Medicinis, aut alio vſu celebra- tę: difficile tamen eſt iudicare, quibus ex noſtris ſingu- lę conueniant. Nam quæ ſolo nomine indicatæ ſunt, in temporis diuturnitate nomine immutato, omnino pe riit earum coniectura: quæ autem deſcriptæ ſunt, niſi euidentes admodum nothas habeant, eodem modo de- liteſcunt inter multas ſimiles. Hinc autem ſequitur non mediocris iactura eorum, quę maximo ſtudio ab anti- quis comperta ſunt, & nobis tradita: vt meritò veren- dum ſit, ne in hac temporum viciſſitudine rerum noua- rum inuentio longè ſuperetur à veterum interitu. Qua ſi hoc ſit humani generis fatũ, vt aſſiduè occupari opor- teat in eorum, quæ pereunt, inſtauratione: & ſcientiæ velut aquæ fluentes in continua renouatione verſentur. Cęterum ſtirpium cognitio, quæ & à Græcis authoribus, & à Latinis, Arabibuſque tradita eſt, ob barbarorum in- iuriam periclitabatur, ne deleretur omnino: niſi nuper eandem ſuſcitaſſent Ruellius, Hermolaus, Braſauolus, aliique exteri: & noſtris temporibus locupletaſſet Mat- tiolus Senenſis: hic enim opera Lucę Ghini præceptoris mei in ea facultate principis, qui dum in Academia Pi- ſana Simplicia profiteretur, pulcherrima quæque & no- tatu digna ſibi communicabat, aliorumque ſtudioſorum diligentia opus egregium in Dioſcoridem commentus eſt, vt ferè nihil amplius deſiderari poſſe videatur. Sunt & Aloyſij Anguillaræ placita compendioſè quidem in hoc genere, ſed ſummo cum iudicio conſcripta. Ac de iis, quæ India Orientalis fert, oculata fide Garzias Luſi-

tanus

canus tractat, quę apud antiquos erant propemodum ob ſcura: Tandem his omnibus acceſſit eorum notitia, quę in India Occidentali proueniunt nouo orbe ab Hiſpanis reperto: hiſtoriam hanc texit eruditiſſimus Monardes Medicus Caſtilienſis: vt meritò hęc ſcientia non ſolum reuixiſſe videatur, ſed adeo aucta, vt longè clarius quam vnquam antea noſtris temporibus florere cenſenda ſit. In hac tamen immenſa plantarum multitudine illud deſiderari video, quod in alio quocumque agmine incompoſito maximè expeti ſolet. Niſi enim in ordines redigantur, & veluti caſtrorum acies diſtribuantur in ſuas claſſes, tumultu & fluctuatione omnia perturbari neceſſe eſt. Id etiam num maxime in plantarum examine contingere videmus: cum enim inordinata multitudine obruatur intellectus, errores inextricabiles, & moroſæ altercationes, vtplurimum exoriuntur: ignorato enim proprio genere nulla deſcriptio quamuis accuratè tradita certam demonſtrat, ſed plerumque fallit: nam confuſis generibus omnia confundi neceſſe eſt. Cum igitur ſcientia omnis in ſimilium collectione & diſſimilium diſtinctione conſiſtat, hæc autem diſtributio eſt in genera & ſpecies veluti claſſes ſecundum differentias rei naturam indicantes, conatus ſum id pręſtare in vniuerſa plantarum hiſtoria: vt ſi quid, pro ingenij mei tenuitate in huiuſmodi ſtudio profecerim, ad communem vtilitatem proferam. Hanc verò tractandi rationem Theophraſtus inter antiquos indicauit, ſed in paucis eſt perſecutus: Apud noſtros autem Ruellius tentauit quidem, ſed præter ea, quæ à Theophraſto excerpſit circa rationem communem, vlterius nequaquam eſt progreſſus.

At

At Dioſcorides tamquam Medicus ſolùm communionem circa facultates Medicas accepit, quo ordine ſuccos, lachrymas, radices, ſemina, & alias plantarum partes perſecutus eſt. Aliis; quò facilius memoriæ mandarentur, placuit eo ordine digerere, qui ſecundum nominis incipientes literas datus eſt: ſed hic tamquam maximè fallax, & longiſſimè à rei natura diſcedens à grauioribus huius ſcientiæ authoribus reprobatus eſt. Qui autem ſecundum naturarum ſocietatem aſſignatur, omnium facillimus reperitur, tutiſſimus, vtiliſſimuſque tum ad memoriam, tum ad facultates contemplandas: facillimus quidem, quoniam differentię ex ipſamet natura prodeuntes maximè ſenſibiles ſunt, & vnicuique manifeſtæ: neque fallunt, vt aduentitiæ conditiones, quę non ſunt perpetuæ: Ad memoriam autem pollet, quoniam in compendio ſub generibus ordinatis clauditur penè immenſus plantarum numerus, adeo vt, & quæ antea numquam viſæ ſunt, vnicuique liceat in ſuam claſſem redigere, &, ſi innominata ſit, nomine ſui generis appellare: Tandem & facultates, quas Medici maximè quærunt, tamquam proprietates innoteſcunt ex naturarum cognitione: quæ enim generis ſocietate iunguntur, plerumque & ſimiles poſſident facultates. In perſequenda autem ſecũdum hunc ordinem plantarum hiſtoria fit, vt breuior deſcriptio ſatisfaciat, non enim cogimur in ſingulis ea repetere, quę communiter generibus conueniunt: atque adeo certa ex hac breui deſcriptione paratur notitia, vt pictura certiorem efficere non poſſit: Non enim omnes differentias pictura exprimit, vt oratio. Interim verò ſingulas, quantum coniectura

aſſequi

aſſequi licet, ad appellationes antiquas, quibus probatiſſimi authores vſi ſunt, reducere conatus ſum, non abhorrens maioris intelligentiæ gratia & vulgares nomenclaturas, quibus in Italia & præſertim in Aetruria vtimur: Cogimur autem ad fidem confirmandam ſingulis more noſtro deſcriptis adiungere nothas ab antiquis traditas, vt iis collatis vnuſquiſque intueri poſſit, quam aptè congruant. Interim explicantur multa ambigua ac difficilia antiquorum dicta: & colliguntur, quę ſparſim præcipuè à Theophraſto ſcripta ſunt, & aliquando variè interpręrata. In qua re nequaquam errores eorum, qui aliter ſentiunt, redarguendos exiſtimaui: nam præterquam quòd moroſum id eſt, ac modeſto homine indignum: ſuperfluum quoque putaui argumentis confirmantibus ex hiſtoria in medium allatis, negantium ineptias perſequi: Opiniones autem, quæ probabilem habent rationem, refellendæ non ſunt, licet aliæ magis probabiles videantur, at nequaquam neceſſariæ. Facultates quoque addere ſuperfluum duxi: Cum enim hæ apud multos authores præcipuè Dioſcoridem & Galenum admodum copiosè legantur: ſatis ſuperque viſum eſt, ſi plantas, quarum vires illi prædicarunt, oſtenderemus. Obiter tamen quarumdam meminimus, vel quia ad fidem faciendam aliquid præſtent, vel quia apud antiquos non reperiantur. Ingreſſus autem ſum gurgitem hunc vaſtum ſperans à probis viris, ſicubi fortè hæſitare contigerit, patrocinium, ne inuidorum maledictis obruar: Nam in ſtudioſorum gratiam, atque vtilitatem malui periculum detrectantium ſubire, quam fructu, ſi quis eſt à DEO Optimo Maximo per meos labores pa-

ratus,

ratus, illos defraudare. Neque verò in tanto ſtirpium numero fieri poteſt, quin aliqua fortè nos fugiat: & inſtar militum aliquando ad alienas claſſes tranſmigran tium, in alieno genere collocetur: Quod maximè contingat peregrinis medicamentis, quorum aut ſola radix, aut ſuccus, aut lignum, aut pars alia aſportetur, tota autem planta viſa nobis non ſit. Tibi autem Sereniſſime FRANCISCE munuſculum hoc, quodcumque ſit, nuncupo: tibi enim iure debetur, apud quem extat eius rudimentum ex plantis libro agglutinatis Vtcumque à me multo antea iuſſu COSMI Patris tui compoſitum cum pollicitatione, vt DEO fauente aliquando abſolutum traderem. Eiuſdem alterum extat exemplum apud clariſſimā familiam Tornabonam Reuerendiſs. Alphonſo Antiſtiti Burgenſi per me ſimiliter paratum: quę & ſi ob materiæ fugacem naturam nequaquam peremnia futura ſint, adhuc tamen vigere ſcio in teſtimonium eorum; quæ in hoc volumine à me dicuntur: puriſſimam ſcilicet ſtirpium hiſtoriam continere, nullis figmentis adulteratam, qualem ſæpe in impreſsis picturis inſpicimus. At verò fideliſsimum eorumdem teſtimonium præbere poſsint & imagines, quæ apud te ſunt ea induſtria depictæ, vt minutiſsimas quaſque differentias exprimant, & tantum non vegetent: quas ſi aliquando liceret typis mandare, non ſolum egregium, ſed & Regium opus meritò exiſtimaretur. Quod igitur in me erat, id offero: DEVS autem Optimus Maximus longeuam fęlicitatem concedat. Vale: Ex Piſana Academia.

b

CHRISTOPHORI PAGANELLI CASTROCARENSIS

In Libris de Plantis Andreæ Cæsalpini ſui Clariſsimi Præceptoris Epigrammata.

HOC opus egregium poſtquam Natura relegit
Vidit & admirans, quod ſuperatur, ait,
Quid iuuat obſcuris Plantas genuiſſe Cauernis?
Gramina & incultis excoluiſſe locis?
Quidue tot innumeris herbas ornaſſe figuris
Profuit, & variis implicuiſſe comis?
Ne ſolers hominum genus vlla, dum inuidet, arte
Mox poſſet Vires æquiparare meas:
Si iam Cæſalpinus adeſt, ignotaque priſcis
Monſtrat, & à multis explicat implicita;
Qui ſic ante oculos rerum diſcrimina ponit,
Vt mihi par viuat, proximus vtque Deo.

EIVSDEM.

RVRSVS ad æthereas redeat ſi Plinius auras
Siue Dioſcorides, ſeu Macer ille Vetus
Seu quicumque alius Plantarum nomina ſcripſit
Hactenus, herbarum compoſuitque notas;
Qui ſint ac flores, docuit, quæ ſemina, fructus,
Quæ folia, & radix, qualis & vſus eis:
Quiſquis hic extiterit, primos concedet honores
Cæſalpine tibi, primaque ſerta dabit;

Quan-

Quandoquidem in terris Naturæ abſcondita quæque
Cernere, & ad lucem tot reuocare potes:
Quæ dum mente ſagax intacta hucuſque requiris
Immortale decus, nomen & inde paras.

EIVSDEM.

HORTVM *ſi libet ingredi viator*
Securus potes: aſpice, vt recluſi
Cunctis ſint aditus, patenſque limen.
Non eſt qui vetet huc iter, Priapus
Turpis, falce minax, & impudicus:
Non latrans Canis, aut Puella cuſtos,
Iratus neque Villicus, neque Agger
Obſtat ſæpibus, horridiſque ſpinis.
Miraris, loca quid vides aperta:
Non vllæ timor imminet rapinæ;
Totum nam licet hunc vores ocellis,
Intactus tamen vſquequàque fiet:
Qui tot muneribus ſcatet frequenter,
Vt ipſi Aonidum queant ſororum
Formoſi merito inuidere colles,
Nec non quicquid habet ſuauioris
Agri diues Arabs odore multo.
Quod ſi tu ſemel hic vaces parumper,
Siue poma legens virentis horti,
Seu herbas, ſeu bene floſculos olentes,
Nil eſt, quod cupias minus, quàm abire.

ANTONII PELLICINI EMPORIENSIS

In de Plantis Grauissimos Libros Andreę Cæsalpini Aretini Doctissimi, ac Excellentissimi Pręceptoris sui Epigramma.

QUAS texi formas consuliò scire profundas
Plantarum terris obsecro quis potuit?
En qui te præstat, saltem Natura vel æquat,
Hic author solus sat bene monstrat eas.
Fælix Cæsalpine quidem, fælicior orbis
Te splendens. Currant hæc bona fata diu.

INDEX LOCVPLETISSIMVS PLANTARVM NOMINVM,

Quorum in hoc opere fit mentio: cuius quidem indicis primus numerus libros, cæteri vero capita indicant, nisi tamen copulatiua dictio fuerit adiuncta; tunc siquidem ille etiam numerus libros, reliqui vero capita significant.

Al-

In-

Bor-

D.

Desi-

Erui.

For-

G.

H.

Latifo-

Melica

N.

O.

Phry-

Sa-

Sola-

Sym-

V.

FINIS. ,2132, id est planta[rum] n°.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE PLANTIS LIBER PRIMVS.

CAP. PRIMVM.

CVM natura plantarum illud solum genus animæ sortita sit, quo alantur, crescant, & gignant sibi similia; careant autem vi sentiendi, mouendiq; in quibus animalium natura consistit: iure optimo plantæ longe minori instrumentorum apparatu indiguerunt quàm animalia. Multæ enim sunt partes in animalibus ad sensum facientes, quæ multiplici forma & numero sunt constitutę: plures adhuc in eisdem reperiuntur ad motus pręstandos: nam huius gratia vniuersa ferè ossium substantia articulis distincta est, & caro in musculos est digesta neruis in omnes partes discurrentibus; si præterea viscera contemplemur, quæ altricis animæ sunt instrumenta, ob similem animæ facultatem, modicam quidem similitudinem cum plantarum partibus intuebimur; sed in plerisq; maximam dissimilitudinem. Natura enim venarum, quæ alimentum ex ventre hauriunt, vt illud in vniuersum corpus distribuant; aliqua ex parte respondere videtur cum plantarum radicibus; nam similiter hæ ex terra tanquam ex ventre cui implantantur, trahunt alimentum. Cum autem animalia exquisitiori ciborum genere indigerent, & multa eorumdem præparatione coctioneq; eorũ radicibus ventres sunt appositi, aliiq; multi ductus ad alimenti excrementa separanda. Quæ omnia plantis negata sunt. Quo fit, vt corpora plantarum valde simplici substantia constare videantur, & maxime accedere ad naturam similarium, discedere autem ab operosa organicarum compositione. Quoniam autem altricis animæ opus est gignere quale ipsum, siue id ex alimento fiat ad conseruationem singulorum, siue ex semine ad specierum æternitatem: duæ ad summum partes perfectioribus datæ sunt, maxime necessariæ: Vna, per quam sumant alimentum, quæ radix appellatur. Altera qua fructum tanquam fętum ad speciem propagandam ferant, qui caulis vocatur in humili materia, caudex autem in genere arboreo. illa quidem superior, quia principalior licet intra terram condita sit; viuunt enim multæ plan

tæ ſola radice, poſtquam caulis exaruerit perfecto ſemine, vt Cyclaminus, Ariſtolochia, & pleraque inter Acanacea, & Ferulacea; hæc vero inferior quamuis ſupra terram attollatur; excrementa enim, ſi quæ ſunt, per hanc partem excernuntur: quomodo in animalibus pars ſuperior & inferior accipitur. Verum ſi nutritionis modum inſpexerimus, alio modo partem ſuperiorem inferioremq́; ſtatuemus. Cum enim tam in animalibus quam in plantis nutrimentū ſurſum feratur; leue enim eſt, quod nutrit, vtpote quod à caliditate ſurſum ducitur: radices in inferiori parte implantari neceſſe fuit, caulem autem recta ſurſum attolli: nam & in animalibus venarum radicatio in inferiori ventre eſt; caudex autem ſurſum petit ad cor & caput. Vtrum autem aliqua pars in plantis ſtatuenda ſit, in qua ſit animæ principatus, vt cor in animalibus, conſiderandum eſt; Eſſe igitur in illis oportere aliquam huiuſmodi partem ex eo conic̃tari licet. Cum enim anima ſit actus corporis organici, neque tota in toto eſſe poteſt, neque tota in ſingulis partibus, ſed tota in aliqua parte principali, vnde cæteris ab ea pendentibus vita communicetur, vt vniuerſaliter à nobis oſtēſum eſt in Quęſtionibus Peripateticis: ex pro priis autem, quæ circa plantas contingunt, hoc modo oſtendi poſſit; ſi enim radicis opus eſt alimentum ex terra trahere: caulis autem ſemen ferre: neque commutantur vnquam, vt radix ſemen ferat, & germen intra terram condatur; aut duæ erunt animæ ſpecie diſtinctæ & loco ſeparatę, vt altera in radice ſit, altera in germine: aut vna erit vtrique propriam facultatem impartiens: Non eſſe quidem duas animas ſpecie diuerſas, & loco ſeparatas in vna planta illud argumento eſt: quod ſępe videmus radicem abſciſſam germen emittere, & ramum abſciſſum radicem intra terram egerere: quaſi indiuiſibilis ſpecie anima ſit in vtriſque partibus. Hoc autem videretur oſtendere totam animam in vtriſque partibus eſſe, & totam in tota planta, niſi illud obſtaret, quod ſimiliter in multis videmus, diuiſas eſſe omnino facultates in vtriſque partibus, vt germen, quo modocunque fodiatur, radices nunquam emittat, & ſi abſcindatur, pereat: vt in Pinu & Abiete, radices quoque auulſæ in eiſdem pereunt: quaſi principium quoddam ſit vitale, à quo vtriſque vita impartiatur, quamdiu adnatę illi fuerint. Verum enimuero difficile fuerit in plantis huiuſmodi partem inuenire, in qua ſit animæ principatus. Si enim illas plantas inſpexerimus, quæ multum temporis viuunt ſola radice, poſtquam caulem cum ſemine abiecerint, videbitur principium in radice eſſe, ſi verò rurſus illas intuebimur, quæ ex ramo, aut ſurculo propagantur, vt Olea, Vitis, & Punica, principium in germine eſſe fatebimur; Erumpit enim ex illis radix, ſi ſerantur. Si præterea partium differentias contemplemur, tum in radice, tum in germine, in radice quidem omni duas partes inſpiciemus, corticem ſcilicet, & corpus, quod intra corti-

cem

cem continetur; in aliis quidem durum lignosumque; in aliis autem molle carnosumque: in caule autem tria partium genera ipsum constituentia, corticem scilicet externum, medullam internam, & medium corpus inter corticem & medullam, quod in arboribus lignum vocatur. Si igitur in omnibus natura in intimis recondere solet vitalia principia vt viscera in animalibus: rationi quoque consonum fuerit in plantis non statim intra corticem, sed intimius principium condidisse, scilicet in medulla interna, quæ tantum in caule est non in radice. Hanc autem fuisse antiquorum sententiam ex nomine coniectari possumus: hanc enim partem in plantis cor appellabant, alij Cerebrum, alij matricem, quasi hinc fetificationis principium ducatur; Quoniam autem in medio esse maxime oportuit id quod exteris partibus vitam distribuit. duæ autem sunt partes plantarum maxime conspicuæ radix scilicet, & id totũ, quod sursum attollitur, meritò in intermedio, qua scilicet radix germini coniungitur, locus videatur cordi plantarum opportunissimus. Apparet autem in hoc loco substantia quædam, tum à germine, tum à radice distincta, mollior enim & carnosior est vtrisque, vnde cerebrum appellari solet, in multis cibo accomodata antequam senescat; nam per ætatem dura & lignosa redditur, vt cæteræ quoque partes, pulcherrime autem huic parti conuenire videtur cerebri nomen, quemadmodum enim in animalibus cerebri medulla in capite est, vnde spinalis medulla exoritur in totam spinæ longitudinem diducta, sic in plantis cerebrum in radice tamquam in capite sedens per totum caulem quasi per spinam dorsi medullam deducit ad vitalem humorem ramis & extremis surculis distribuendum.

De alimenti attractione, et nutritione in plantis.

CAP. II.

QVA autem ratione fiat alimenti attractio, & nutritio in plantis, consideremus. Nam in animalibus videmus alimentum per venas duci ad cor tanquam ad officinam caloris insiti, & adepta inibi vltima perfectione per arterias in vniuersum corpus distribui agente spiritu, qui ex eodem alimento in corde gignitur. In plantis autem neque venas, neque alios ductus manifestos conspicimus, neque calorem vllum sentimus, vt mirum videatur, qua ratione in tantam magnitudinem arbores adolescant, cum lõge minus calidi innati habere videantur quam animalia. An animalibus ob sensum & motum, plurimum calidi innati datum est; & recta ratione minus adolescunt, quia multum nutrimenti absumitur in obeundis sensuum & motuum operationibus; plurimum enim eius conuertitur in spiritus: huius igitur gratia venas habent latas, vt multum alimenti continere possint. Plantæ autem cum

soli officio nutritionis indulgeant,possunt pauciori calido innato,& magis adolescere & fructus multos edere. Quamuis autem sensui immanifestus sit calor, non ob id negandus est: quæ enim minus calida sunt, quam tactus noster,frigida iudicantur. Venas quoque datas esse plantis licet exiguas argumento sunt illæ, quæ lacte manant vt Tithymalorum genus, & Ficus, nam si abscindantur, manat multus humor, vt incisa carne animalium sanguis: quod & in Vite maxime contingit, sed propter meatuum exiguitatem conspici nequaquam possunt; apparent autem in omni caule & radice quædam vel instar neruorum fissilia secundum longitudinem,quos neruos vocant vt in Abiete: vel crassiora quædam in ramos deducta,quas venas vocant in foliis plerisque manifestissima: hoc igitur esse alimenti meatus putandum est, & proportione respondere cum venis animalium. Non est autem in plantis vnus venarum caudex vt vena caua in animalibus, sed multæ & tenues ex radice in cor, & ex corde in caulem ascendentes: non enim in ventre aliquo communi contineri opportuit alimentum, vt in corde animalium fuit necesse ad spirituum generationem: nam feruente humore multo simul in vase spiritus fit multus: sed satis fuit alterari humorem tactu medullę cordis,vt in animalibus cerebri medulla, aut iecoris caro facit: nam & in his non magnæ,aut paruæ, sed frequentes & valde tenues sparguntur venæ. Fit autem per has alimenti attractio non motu aliquo fibrarum attrahentium, quod familiare est, & expellentium, quod fuerit contrarium: nam sine aliquo sensu alimenti hæc non fiunt: huius enim gratia gustus & tactus datus est animalibus. Cum igitur plantæ omni sensu careant,genus alimenti non seligunt: sed humorem in terra mixtum alia ratione trahunt: quæ autem ista fuerit, difficile est videre: neque enim ratione similitudinis dicere possumus, vt magnes ferrum trahit: nam in his, quod maius est, ad se trahit id,quod minus: quod si id fieret in plantis,cur potius humor terræ non traheret humorem plantarum? neque ratione vacui; cum enim in terra non solum humor contineatur: sed etiam aer, hic autem insequatur facilius vim attrahentis ob vacuum, quam humor, vt patet in cucurbitulis terræ admotis: plantę aere potius replerentur quam humore. An quædam sicca secundum naturam humorem trahunt? vt lintea, spongiæ,pulueres: quædam respuunt,vt auium quarundam plumæ, Adiantum herba, hæc enim & si in aqua degant, non tamen madefiunt aqua ipsis non herente: illa autem multum sorbent;quia cum aqua conueniunt magis,quam cum aere. Ex huiusmodi igitur natura partes illas in plantis constare putandum est, quibus vtitur anima altrix ad trahendum alimentum: Idcirco eæ non ad venarum similitudinem meatu quodam continuo peruiæ sunt: sed potius instar neruorum ex villosa constant substantia: sic enim bibula earum natura continuè humorem

ad

ad principiũ caloris innati ducit, vt in lucernarum luminibus videmus; funiculo enim quodam vtuntur, quo oleum continue ad flammam ducatur. Adiuuat autem hunc motum caliditas innata humorem affluentem absumens in germina & fructus: necesse est enim alium subinde consequi absumpto priori ob easdem causas, vt hi faciunt, qui penicillo in humore imposito, vt altera eius pars extra vas propendeat, humorem à feculentia secernunt: Distillante enim per penicillum exterius pendentem humore, alius continuè subsequitur ascendens ex vase, donec vniuersus exeat clarus: sic radices plantarum ex terra, humorem puriorem continue bibunt, donec humor suppetat, & calor distribuat: quod enim ibi grauitas humoris facit, vt scilicet deorsum distillando prolabatur: hic leuitas præstat; calor enim hoc modo sursum ducit. Ob id plantæ plereque Vere & ęstate germinant magis, & fructus edunt: quia à calore externo augetur humoris attractio: Hyeme latitat in profundo exilis flamma modico egens nutrimento, contra quam in animalibus natura calidioribus; viget enim in his calor innatus hyeme magis quam æstate. Deficiente igitur aut diminuta humoris absumptione deficit, aut minuitur attractio: contingit autem id, vt summatim dicatur, vel defectu caloris insiti, vt in congelatione facta à frigore, & in æstu pabulum absumente citius, quam possit alter humor accedere: vtroque enim modo extinguitur calor innatus, quo extinto humor non digeritur; eo autem non distributo alius non attrahitur, vel ob uitium instrumenti, quo fit attractio. si enim hoc aut durius reddatur, quam oportet, vt in senectute fit, aut morbos alios patiatur: ad humoris trasmissionem ineptum redditur: vnde plantas contabescere aut interire necesse est. Quo igitur ingenio natura vtatur ad alimenti attractionem in plantis dictum est.

CAP. III.

QVOMODO autem germinatio fiat, & cuius gratia, dicamus; sic enim cæteræ quoque partes fient manifestæ. Videtur autem propria esse plantarum germinatio, non enim in animalibus vllis huiusmodi affectionem perspicimus: illorum enim partes omnes factæ sunt, antequam in lucem exeant. Plantæ autem, quamdiu viuunt, nouellas edunt partes, quæ germinatio vocatur. Forte autem in animalibus, pilorum, & dentium, & cornuum generatio germinationi similis videatur, cum posterius erumpant. Verum partes hæ cum facultatem nullam habeant ab anima; sed vsum tantum præstent, merito non constituunt animalium substantiam: at plantarum germina tamquam animata vires eius animæ & opera pulcherrima ostendunt. solum in vtero gerentibus videtur vera germinatio. Fętus enim, qui adnascitur, tam

quam

quam germen eius partis viuit nutrimento ex eadem affluente. Differt autem; quoniam in his principium extrinſecus ducitur, ſcilicet ex ſemine maris, alimentum ex vtero trahente; in plantis autem tum materia, tum principium intrinſecus prouenit: in Ouiparis tamen creſcunt oua, & ea, quibus propendent ſine ſemine maris, at infœcunda; ſenſualem enim animam,qua animal eſt, non habent ſine maris coniunctione: hoc autem principio nequaquam eget ipſum vegetatiuum,quaſi huius ſolius ſit ex ſe germen emittere. Ex his autem colligere illud quoque poſſumus: edendi fructus gratia germinationem datam eſſe; ſi enim in animalibus conceptus non fit ſine aliqua germinatione, neceſſarium quoddam videatur ad eam propagationem, quæ ex ſemine fit: ſunt enim plantarum ſemina tamquam fetus animalium. Magis autem manifeſta eſt in plantis germinatio, quia eæ præter radicem & cor, reliquas omnes partes ferendi fructus gratia habent: animalia autem ſolum vterum. Amplius quæ gignuntur,in vtero latent ad partum vſque: quia foueri proprio calore fetum oportet: plantarum autem fructus, cum ſolis calore egeant ad perfectionem, non intro ſemper concludi oportuit: ſed pro opportunitate explicari & ad lucem emergere fuit neceſſarium. Hoc autem facit ipſa germinatio; erumpit enim tamquam ex vtero omne germen & fructus, & paulatim in apertum exit: omnibus autem explicatis & in lucem editis, id totum, quod fructus geſtat, videatur vterus inuerſa, cui fetus multi ſint appenſi. Ea autem pars, vnde germen erupturum eſt, oculus vocatur, quam ſolent accipere,qui inferendis arboribus ſtudent: turgente enim arbore vt cortex ob humorem ſubiectum facile abiungi poſſit à ſurculo,circumciſo circa oculum cortice,auferunt,& alteri inſerunt, in ſedem eius plantæ oculi iuſte aptantes: quam inoculationem vocant; ſic enim erumpit germen pro natura oculi inſiti, extuberante autem iam germinis principio non dum autem explicato: partem hanc gemmam vocant,germinis auté explicatio fit dehiſcentibus foliis: quanto enim magis erumpit germen, eò magis folia ipſum circumplectentia, tamquam manibus inuicem ſuperpoſitis explicantur, ſolo pediculo adnexa: quaſi huius gratia folia data ſint, vt tenerum germen tueantur vel etiam fructũ, vbi fructus erumpit cum germine: poſtquam verò eadem explicata ſunt, alium vſum præſtare videntur vmbram ſcilicet, ne à ſole nimis vrantur tum fructus, tum nouella germina: moderatos enim ſolis radios vtraq; deſiderant,quod foliorum poſitione,& forma præſtatur illos partim tranſmittentium, partim retinentium. Ideo plurimis in autumno decidunt folia perfectis fructibus, & germinibus induratis. Si quæ autem diutius ſeruant fructus, diutius quoq; retinent folia: adeo vt quædam vſque ad alteram germinationem & vlterius aſſeruent, vt Pinus, Arbutus, Laurus. Ferunt autem in regione feruente,vbi perpetui fe-

rè

cè ſunt æſtus,nullis arboribus folia decidere:quod recta ratione fit:egent enim plantę perpetua inibi foliorum opera ad vmbram faciendam. cum igitur folia ad tegendum data ſint, merito ex cortice tantum ortum ducunt, quaſi eius appendices quædam, cortex enim conueſtiendi gratia datus eſt. Cum autem cortex ex duplici corpore conſtet, ſcilicet ex interno duriori robuſtiorique,qui in arboribus liber appellatur, & externo molliori quidem tenuiorique in iunioribus germinibus,in vetuſtis autem ob ſiccitatem aſper redditur, & ſæpe dehiſcit in arborum genere: folium in pleriſque ex externi corticis ſubſtantia magis conſtat; vnde eius tenuitas & mollities oritur, & facile per ſiccitatem decidit ſecundum naturá quidem in autumno, præter naturam autem in æſtate. Quibus autem perpetuum eſt folium, his ex interni corticis ſubſtantia multum retineri in folio putandum eſt, ſunt enim duriora & craſſiora eorum folia, tam in arboribus, quam in humili materia. Venæ autem,tum quæ per medium dorſum, tum quæ in latera ſparguntur, ex interiori cortice oriuntur; hic enim ſolus venoſus eſt; quod autem ex cortice conſtent folia,illud argumento eſt,quod in quibuſdam videmus totum corticem in folia tranſire, vt nullus relinquatur germen conueſtiens pręter folium: vt in Harundine,Tritico,Ferula: ſed in his magis folij pediculus quam folium caulem circum amplectitur ſubſtantia craſſior exiſtens, quam folium. Cuius igitur gratia data ſunt folia germinantibus,& qui ſit eorum ortus, ex dictis contemplari licet. Germinis autem ſubſtantia interius principium ducit; non enim ſine medulla eſt, neque ſine eo corpore, quod medullę circumponitur; ſi quis enim virgam germinantem denudare à cortice ſtudeat, auferet quidem cum cortice folia, vtpote quæ illi ſoli ſint appenſa, germina autem non auferet; continua enim ſunt cum interni corporis ſubſtantia: idque recta ratione; Cum enim germen ferendi fructus gratia datum ſit, vis autem prolifica in medulla tamquam in corde contineatur: hanc per tota germina deductam eſſe oportuit: quod ſi hanc,& lignum quoque circumpoſitum medullę, aut aliud corpus huiuſmodi & extremum corticem. Videntur autem,quædam ſine medulla viuere, vt Calami,& quę caulem cõcauum ferunt: ſunt & arbores,quarum caudices excauati viuunt,vt Salix,Olea. An medullæ natura in his non ſeiuncta eſt à circumpoſito corpore ſeu ligno, & forte in nullis? oportet enim venas alimentum trahentes tangi à medulla, eæ autem per totam caudicis ſubſtantiam feruntur: quantum igitur medullæ in medio eſt venas non tangens,creſcente caule,aut caudice euaneſcit, locum cõcauum relinquens: in nouellis enim germinibus, ſeu à radice,ſeu ex ramis nulla reperiuntur concaua. Dubitabit quoque quis non in medulla; ſed in cortice magis vim prolificam eſſe: inoculatio enim fit ſolo cortice inſito; germinat autem ſecundum naturam corticis, non ſecundum naturá

ligni

ligni fubiecti. Præterea plerǫque arbores circumcifo in orbem folo cortice emoriuntur in totum, non emoriuntur autem excauata medulla. Dicimus corticem infitum ideo germinare; quia prorumpit ex fubiecto ligno germen, cui cortex agglutinatur ob affinitatem; nifi enim corticis oculus, oculo ligni accomodetur, non germinat; producuntur autem & folia & fructus fecundum naturam corticis: quia hæc in omnibus ex cortice ortum ducunt: femina autem interna non fecundum naturam corticis, fed ligni fubiecti fiunt; nam fi ferantur, nafcuntur, non pro natura infiti corticis, fed vt plurimum fylueftre genus: ortum enim ducunt ex medulla, non cortice; quod autem corticis in orbem circũcifio in plerifque arborem enecet, fit; quia germinatio non fit fine cortice, vt fuperius eft explicatum, qui autem derelinquitur fupra circumcifum locum, emoritur; quia ablatus eft alimenti ductus ex infernis; fi quis autem ex ligno fubiecto ali poffit, viuit, vt contigit Suberi, & aliis quibufdam, quibus pertinaciter cortex ligno inhęret.

CAP. IIII.

PRIMA autem plantarum germinatio eft à radice, quod enim primo nafcitur fiue ex femine, fiue per putredinem radix eft. Cum autem in eius capite fit ea pars, quæ cordi animalium refpondet, ỹnde germinis principium ducitur, aliquando vno caule, aliquando pluribus; cor enim in quibufdam indiuiduum eft, vnde vnicus caulis affurgit, vt in plerifque arboribus: in quibufdam quodam modo diuifionem patitur, vnde ab eadem radice multi caules erumpunt, vt in Tritico. Numquam autem vnum & idem cor author eft plurium caulium: patet autem in iis, quę amiffo priori caule alterum fundunt, vt in ferulaceo genere; numquam enim ex eadem parte, fed à latere germinant; Vt autem vnum cor vnius eft caulis, fic videretur vnius quoque radicis vnum cor effe, quod fi hoc effet, nullæ effent, quę plures caules ferrent. An radix vna vnum quoq; germen initio profert; poftquam autem eadem magnitudinem adepta eft confpicuam, diuiditur in quibufdam in plura principia vel fimul, vt in Tritico, vel fucceffiuè, vt vno extincto alterum fubnafcatur vt in Ferula. Plantarum enim plurimarum natura eft, vt diuifæ viuant: quia earum principium licet actu vnum fit, eft tamen potentia plura: nihil autem refert, fiue à nobis plantæ diuifio fiat, fiue fponte diuidatur principium folum: diuifæ enim radices quædam, licet in paruas partes cõcifæ fint, germinant vt Graminis, Raphani Montani: nam vbiq; erat cor potentia, & hæc radice feri poffunt: fponte autem multitudo germinum fit, vel eadem fubiacente radice communi, vt in Fęniculo: vel fingulis germinum principiis noua fuborta radicula, vt in Cipero,

Iride

Iride & tandem geniculatis ferè omnibus: quaſi ſponte natura ipſa radicum diuiſionem in geniculis moliatur. Inter has quędam ſunt, in quibus noua orta radice & germine, altera tamquam ſenio confecta emoritur, vt in Satyrio, & Gladiolo contingit; diuidit autem natura ex toto cum germinum principiis etiam nouas radiculas, in Allio & cęteris Bulbaceis: Allij enim ſpicæ appellatæ principia ſunt germinum omnia ab eadem radice orta, qua exſiccata propriæ ſingulis ſuboriuntur radiculæ, qui propagandi modus per ſobolem appellatur. Germinatio igitur ex radice hoc modo habet; exoritur autem in hac germinatione caulis quidem in humili materia, caudex autem in arborea; cùm autem omne germen fructus ferendi gratia datum ſit, quod à radice eſt, aut ſtatim fructus geſtat, vt in Bulbaceis, & frumentorum generibus, & in Palma, aut aliis intercedentibus germinibus, idque vel per vnum vel per plura media, ſecunda igitur germinatio in caule fit ramos conſtituens, tertia in ramis ramuſculos producens: & ſic deinceps. Appellant autem extremas germinationes in arboribus ſurculos, quos ad inſerendum aſſumunt. In genere igitur humili, quæ caulem admittunt, nullæ ferè tranſeunt tertiam germinationem: in genere autem arboreo ad minus tertia germinatio fructificat, vt in Vite, idque non ex ſemine, ſed ſi ſeratur ramo, ſingulis annis nouo germine prodeunte, non omnibus vno anno erumpentibus, vt in genere herbaceo. Germinis autem eruptio, non ex omni parte caulis fit: ſed maiori ex parte ex alis foliorum, qua ſcilicet parte folij pediculus nectitur cauli, inibi enim oculus eſt futuri germinis, quaſi folium eius cuſtodiendi gratia ſit appoſitum, ſinu quodam in cortice relicto, qua ab eodem exoriens abſcedit. Fit enim in hac parte veluti alterum cor erumpente in eam ſedem ex interna medulla principio. Quapropter nodus quidam caulis apparet, qui ſi totum caulem cingat, geniculus vocatur, vt in Tritico & Calamo, coeuntibus & veluti implicatis in hac parte neruis, partim ad robur, in quibus caulis eſt inanis, vt in Tritico, partim ad noui germinis productionem, quibus germinatio in caule data eſt. Ordo autem quidam germinum ſpectatur vt foliorum, nam vel ſingula in ſingulis nodis, ſiue geniculis naſcuntur, idque vel in duobus lateribus tantum, hæc quidem in dextris, hæc vero in ſiniſtris alternatim, vt in Arundine, vel pluribus, in quibus ordo minus perſpicitur, vel in ſingulis geniculis bina, aut etiam plura ferunt folia, ac germina; quæ autem bina ferunt, alternatim diſpoſita ſunt, vt hæc quidem ante & retro ſpectent, hæc vero in dextra & ſiniſtra: ob quam foliorum & germinum poſitionem in pluribus caulis redditur quadratus, vt in Marrubio. Horum igitur omnium à latere germinatio fit; ſic enim diſpoſita ſunt folia, ex quorum alis erumpunt germina; vnde & rami alę vocantur; ſparguntur enim à

latere inſtar alarum: Quædam autem ſunt, quarum germinatio non in omni foliorum exortu; ſed in ſummo tantum fit veluti fiſſo in ea parte caule, vt Tithymalorum genus, Linum, Lithoſpermon, & inter arbores Abies, Pinus: omnibus enim his folia vndique densè veſtiunt caules, vt non pateat germinis exortus niſi in ſummo: ideo in his rami ex certo interuallo & numero conditi pulchre ſpectantur, quod in cęteris non vi detur: licet enim geniculi, vel nodi certo interuallo diſtent, non tamen in omnibus germina proueniunt, vel non paria. Germinationes igitur ordine diſpoſitæ à radice vſque ad extremos ſurculos fructus ferentes huiuſ modi ſunt.

CAP. V.

QVONIAM vero plantarum principium, quod cor appellatur, non quemadmodum in animalibus in vno quodam loco ſeiunctum permanet: ſed veluti in omnes partes diſtributum eſt, fit, vt multæ diuiſæ non ſolum viuant, vt quædam animalia inter inſecta faciunt: ſed per diuiſionem propagentur, quod nullis animalibus contingit: vbicunque enim eſt cordis natura, ibidem eſt & germinis & radicis principium: ante diuiſionem quidem potentia, poſtea vero etiam actu, idcirco radices quædam abſciſſæ germen emittunt, & è contra caules quidam abſciſſi, ſi intra terram condantur, radices egerunt, & alimentum trahunt: quamquam non ſimilis in omnibus ſit propenſio: quædam enim radice diuiſa melius proueniunt, vt Helenium, Raphanus montanus, quędam caudice, aut ramis maioribus ſeri poſtulant, vt Olea, quædam ſurculis, vt Punica & multa in genere ſuffructicum: Magis autem radices ex vetuſtioribus ramis erumpunt: germina autem ex iunioribus: idcirco, qui ſerunt, ſurculo aliquid annotini rami relinquunt, vt in Vitium malleolis. Quod autem ob iniuriam diuiſionis multæ faciunt, idem ſine diuiſione quædam moliuntur: nam ſi contingat ramos terram attingere, radices in contactu dimittunt intra terram, & nouam prolem germinant, quas viuiradices vocant, vt in Vite & ferè omnibus, quæ ramo, aut ſurculo proueniunt. Maxime autem id fit in herbaceis quibuſdam, quorum caules humi ſerpunt, vt in Hedera terreſtri, Ranuculo quodam, Pentafillo, & Humirubo: nam in his, duo genera caulium natura moliri videtur, vnum, qui attollitur ad fructum ferendum: alterum qui ſerpit ad ſobolem in ſingulis geniculis procreãdam: idem quædam intra terram faciunt, vt Gramen, & Ciperus; nam & hæ in ſingulis geniculis & radicant, & germen emittunt. Illud autem peculiare adnotauimus in minori Dentaria: cum enim hæc caulem rectum ferat; radiculas tamen geniculatas in ſingulis foliorum alis fert, quibus deci-

decidentibus in terram noua erumpit planta, cum tamen in ſummis caulibus eadem ſiliquas ferat, in quibus ſemina continentur, vt ſimul in eodem caule vtrumque moliatur ſemen & ſobolem. Quamuis autem aliæ ſint, quarum caules radices edant ſupra terram, non tamen ad ſobolem gigniendam: ſed auiditate nutrimenti illas egerunt, vt Hedera, quæ ſuo amplexū arbores, vel parietes numeroſis radiculis exugit, & Melica, ac Semperuiui quoddam genus arboreſcens: hæ namque radiculas ex caule longas dimittunt, donec terram attingant. Peculiare quoque in Allio & Porro videatur: cum enim hæc ſobolem ad radices ferant, gignunt etiam in ſummis caulibus loco ſeminis. Quæ enim ſeruntur, radicum capita ſunt non ſemina, ſimilem ſobolem etiam in ſummis foliorum vidimus in quodam Bulbo, quem Moli vocant: Differt autem ſoboles à ſemine, vt fœtus viuens ab ouo: ſemen enim tamquam ouum eſt, in quo eſt principium vitale; at vita nequaquam. ſoboles autē viuit primo quidē iuxta parentē, vt eius germen. poſtea verò per ſe ipſam propriis radicibus ex terra humorem trahens. Præterea ſoboles, vel radix eſt incoata, vel germen, vel vtrumq; conſpicuam magnitudinem habens: ſemen eorum principium gerit incluſum in cortice: idcirco nutrire multam ſobolem plantæ nequeunt, ſemina autem valde numeroſa ferre poſſunt, vt in animalibus Vipera & Ouipera ſe habent: ſobolis autem generatio ſimplicior eſt tamquam ex particulæ auulſione propagatio. Seminis conſtitutio multiplices partes requirit. Poſtquam igitur & radicum, & germinum ortum & conſtitutionem explicauimus, deinceps ſeminum apparatum aggrediamur.

CAP. VI.

CVM in ea propagatione, quæ fit ex ſemine, plantarum finis conſiſtat, quæ enim ex ſobole fit imperfectiorem naturam ſequitur, qua ſcilicet plantæ diuiſæ viuunt, merito plantarum pulchritudo in ſeminis productione maxime oſtēditur: Nam & numero partium, & figuris, & conceptaculorum differentiis fructificatio longe maiorem ornatum præſefert quam germinatio: adde florum admirabilem venuſtatem, qui genitricis naturæ delitias in ſeminibus condendis præmonſtrant. Quemadmodum igitur in animalibus ſemen excrementum eſt vltimi alimenti in corde, cuius calore vitali cum ſpiritu apprehenſo fœcundum redditur: ſic in plantis neceſſe eſt ſeminum ſubſtantiam ex ea parte ſecedere, in qua principium eſt caloris innati, quam medullam eſſe ſuperius comprobauimus. Hinc igitur ex humidiori purioriq; parte alimenti ſeminis medulla exoritur, ex craſſiori autem eiuſdem putamina ad tutelam circumpoſita. Non fuit autem neceſſe in plantis genituram ali-

quam distinctam à materia secerni, vt in animalibus, quæ mare & fœmina distinguuntur: maris enim genitura materiam in fęmina efformat sua vtens corpulentia tamquam instrumento, vt in Quęstionibus Peripateticis explicauimus. At plantæ cum non multa egeant organorum distinctione, pauciorique spiritu vtantur, materiam simul cum spiritu forman te secernunt, qui conceptus est tamquam ouum: idcirco maris & fœminæ distinctione non indiguerunt, quamquam secundum aliquam similitudinem quædam mares appellentur, quædam fœminæ. Inest igitur in omni semine quædam plantæ incoatio. Quemadmodum enim in ouo quædam particula continetur, in qua est animalis futuri veluti delineatio, reliquum autem corpulentiæ pro alimento est: sic in plantarum seminibus pars illa principatum continet, vnde radix erumpit & germen; est enim quasi corculum quoddam reliqua parte seminis alimentum illi primum subministrante: patet autem id maxime in Tritico; pars enim quædam inest veluti oculus, quam si laceras, nequaquam nascitur: ob id eam particulam formicę erodere solent, antequam recondant intra terrã. Si autem reliqua pars seminis vulneretur, aut à vermiculis perforetur, integro seruato corde nihilominus prouenit. Est autem seminis medulla in plurimis candida, sicut & animalium genitura: principia enim corporum naturalium vt plurimum candida sunt, vt elementa; siquæ tamen flaua sunt vt multorum leguminum semina, ad albedinem aliquo pacto vergunt. Pinguedinem præterea plurima præseferunt: adeo vt ex quibusdam oleum extrahatur, vt ex Nucibus, Amigdalis, Sinapi: Humidum enim vitale, in quo spiritus cõtinetur, calidum est & aereum, non aqueũ: Non tamen humida sunt, vt animalium genitura; longe enim siccior est plantarum natura quàm animalium; at molliciem cum ea siccitate quandam habent, cum præcipuè fuerint humectata: nam circa exortum omnia humidiora sunt, per ætates autem continue exsiccantur. Quamuis autem quædam semina ossea ex toto videantur, vt Palmæ, vel cartilaginea, vt Rusci, Gladioli, & aliorum quorundam: latet tamen seminis medulla mollior in exiguo quodam meatu, vnde erumpit in exortu plantula integro osse derelicto. Sicca igitur cum propria mollicie semina esse oportet, cum perfecta sunt, exempta scilicet à sole omni aquea humiditate non aerea: sic enim sata humorem facilius trahunt è terra, quo ante omnia intumescunt: Deinde excitato ignis principio in ipsis latente, vt Calci contingit, in humoris occursu, idem humor cum lactea seminis substantia permixtus & concoctus, tamquam familiare alimentum auget conceptum antea incoatum; Tunc autem radix primo emergit peciolo quodam ex corde seminis prodeunte, qua corticem dehiscere & egressum semini concedere necesse est: postquam autem radicem in terram egerit, reliqua seminis corpulentia in plurimis ex suo cortice

tam-

tanquam ex ouo in lucem prodit, quæ in duo foliola pulposa explicata particulam ostendit, vnde germen erupturum est: Qua enim hæc duo folia exortum ducunt, cor est, quippe radicis caput, & germinis principium, sunt autem hæc alterius generis folia, quàm quę in germinatione exoriuntur: illa enim tantum ad tutelam data sunt tenuia ex solo cortice orta, hæc partes sunt seminis ad alimentum primum cordi ministrandum: ideo crassa existunt; tota enim fermè seminum pulpa in his consistit: ob id magna pars seminum in duas partes dissecta est corde tantum coniungente; si quæ autem sunt, in quibus diuisio nulla sit, vt in grano Tritici: seminis pulpa in exortu minime egreditur è cortice, germen vero è latere erumpit integra seminis corpulentia cordi hærente, idem quoque fit in multis leguminibus, quamuis eorum semina bifida sint: cum enim germen ex latere erumpat non ex medio, seminis partes non explicantur in folia, ob id neque exeunt è cortice: manent autem iuxta nouellas plantas huiusmodi seminis appendices donec totus humor lacteus cum sua pinguedine in partium nutrimentum transierit, quo tempore exsiccatæ decidunt. De ortu igitur seminum & natura, ac substantia dictum est, de ceteris autem partibus seminis gratia datis deinceps dicamus.

C A P. V I I.

QVEMADMODVM in animalibus circumuolui fœtum membranis oportuit ad tutelam, sic seminibus plantarum multiplicia data sunt inuolucra ob eandem causam: sed eorum quædam abscedunt incoato semine nondum perfecto, vt flores, quædam postquam semen absolutum est, vt pleraquę vascula & siliquæ; dehiscunt enim sponte exsiccato semine; quædam perpetuo hęrent quousque semen germinare incipiat; tunc enim intumescente medulla cortex abstumpitur. Flores igitur partim ex necessitate, partim ad tuendos fructus incipientes dati sunt; ex necessitate quidem, quoniam turgente planta, vt in Venere solent animalia, efflari necesse est aliquem spiritum; non enim sine spiritu fit seminis eruptio: quod autem ex huiusmodi substantia flores orti sint, manifestum est: id enim indicat & substantiæ tenuitas, ex qua constant, & odores, quos vt plurimum spirant: indicat & mellea dulcedo, quæ in plerisque reperitur, quamquè apes seligentes in suos alueolos recondunt: vt enim mel aereum ex percocta à sole exhalatione nascitur roris modo ex aere decidens, sic ex plantæ halitu percocto, qua parte egressum habet, veluti sublimatum, floris concamerationi & staminibus hæret, alterum genus mellis, quod apes colligunt, & fauis reponunt. Quod autem interim ad tegendos

fructus

fructus flores dati sint, patet: priusquam enim explicentur, aut insident ipsis fructibus, vt in Rosa, Malo, Piro, aut illos vndique circumplectuntur, vt in Amigdala, Pruno, Olea: crescente autem fructu, iam flores aperiuntur, ac paulo post tamquam in futurum inutiles decidunt arefacti. cum enim non ex qualibet materia nutriantur: sed alituosa, quæ vnà cum semine erumpit, necesse est ea deficiente marcescere, cum præsertim à sole citissime huiusmodi substantia resoluatur. Quem igitur vsum folia tenellis germinibus præstant, eumdem flores nascentibus fructibus opitulantur; plurimi enim foliati sunt. Differunt autem, quia folia explicata alium vsum præbent, quem superius diximus: Flores explicati omnino inutiles redduntur. retinentur igitur folia diuturno tempore, & propter vsum: & quia continue affluit nutrimentum ex cortice, flores cito decidunt ob causas contrarias; color quoque foliorum herbaceus est: humor enim plantarum soli expositus hunc colorem contrahit, vt in aquis stagnantibus apparet, cum exsiccantur à sole: Flores autem nulli, aut paucissimi herbacei sunt, omnino virides certè nulli: cum tamen cæteri colores omnes excepto nigro in floribus spectentur, iique venustissimi, modo simplices, modo omni varietate commixti quasi natura de industria pingente. hoc enim est spirituum sublimatorum opus, vt in subterraneis apparet, nam tingente exhalatione & lapides & pulueres omni colorum varietate spectantur; natura enim spiritus ob materiç puritatem sinceros recipit colores, ob tenuitatem verò eosdem facile commutabiles: Vnde vel puncta vel tenuissimæ lineæ versicolores oriuntur. Merito autem virides nulli visuntur flores, quia eorum materia non humor est, sed potius spiritus: neq; nigri ex toto; nigredo enim aut humorem sequitur semiustum, aut cuiusque corruptionem; neutrum autem in florum generatione inest: constant autem flores plerique ex folio, & stamine & floccis; folium in circuitu magis ambit, modo vnicum & indiuisum, concauum, vel patulum, vt in Smilace, Anchusa, modo in plura folia dissectum, vt in Papauere, Rosa, stamina in medio tantum foliorum sunt ex summa parte fructus egredientia, quippe quæ ex sede seminum vlterius producta nascantur, vt in Croco & Lilio terna; quia seminum sedes in vasculo tripartita est: Flocci in ambitu magis sunt iuxta folia, pendent autem corpuscula quædam ex tenuissimis filamentis, quorum ortus similis videtur fungis, qui in lucernarum luminibus ex fuligine oriuntur: hinc enim multum spirant flores, numerosa autem sunt huiusmodi corpuscula, in quibus semina numerosa sunt, vt in Papauere, quasi hæc sint singulorum seminum propagines: patet id in Chamæmelo, & Ranunculo: nam præter folia ambientia singulis seminibus proprij insident flocci potius quam flosculi. Non sunt autem in omnibus manifesta vel folia, vel flocci, vel stamina propter exiguitatem: quapropter

propter aliquando his carere putantur: in quibusdam folia adeo tenuia sunt, vt flocci videantur lanuginei, vt in Thaliethro, muscosos flores huiusmodi vocant. Transeunt in quibusdam flores in aliam substantiam, fructus ipsos præter lapsi, vt in Nuce Auellana, Castanea, & tãdem Amentiferis omnibus. Amentum enim pro flore est corpus oblongum, ex sede fructus productum: ideo fructus sine flore spectantur manifesto; stamina enim in Amenti longitudinem transeunt, folia autem & flocci in eius squamas degenerant. simile quid videatur quod in Milij Indici summis calamis effunditur spicarum modo; Flores enim, qui singulis seminum paniculis distribui debuissent, in huiusmodi Amenti genus abierunt. Nec absimilis fuerit Ricini flos; nam & hic sine fructu est, non multum tamen illum præter lapsus; quod & in herbis quibusdam notauimus. sunt etiam quædam, in quibus Amentaceum quid oritur sine vlla spe fructus; steriles enim omnino sunt; Quæ autem fructum ferunt, non florent, vt Oxycedrus, Taxus, & in genere herbaceo, Mercurialis, Vrtica, Cannabis; quorum omnium steriles mares vocant, fœminas autem fructiferas: Quod ideo fieri videtur; quia fœminę materia temperatior sit, maris autem calidior; quod enim in fructum transire debuisset, ob superfluam caliditatem euanuit in flores, in eo tamen genere fœminas melius prouenire & fœcundiores fieri aiunt, si iuxta mares serantur, vt in Palma est animaduersum, quasi halitus quidam ex mare efflans debilem fœminæ calorem expleat ad fructificandum. Omnis vero flos cum ex intimis partibus, vnde seminis materia erumpit, ortum ducat, exterius tegitur altero inuolucro, qui calyx vocatur in quibusdam vt Rosa & Papauere: oritur autem hic cum extimus sit ex caulis cortice, seu tunica, ideo herbacei coloris est, vt folia, dehiscit autem vnà cum flore; sed non decidit vt flos; nutritur enim ex cortice, & sæpe eo vtitur natura ad fructum continendum, vt in Ormino & Acanaceis: semina enim eorum in calyce floris continentur, postquam flos deciderit: peculiare in Vesicaria & Cicorio, quod eorum calyces dehiscunt quidem, dum flores pandun-tur: sed postquam deciderint, contrahuntur vndique fructum amplectentes, vt Cicorij semina eximi nequeant, nisi madefiant; sic enim conceptacula aperiuntur. Hæc vel continuo constant corpore, vt in Polemonia, Calamento: excepta ea parte, qua flos erumpit, vel in plures partes dissecta, vt in Rosa, Cicorio, Acanaceis, Frumentis; sunt enim in plerisque veluti squamæ inuicem amplexæ. Hęret autem huiusmodi floris tegmen in quibusdam adeo pertinaciter, vt disiungi nequeat à flore, vt in Ornithogalo; flos enim eius interius lacteus est, exterius herbaceus ob caulis tunicam: idem Elleboro contingit, quod in causa est, vt vniuersus flos quodammodo herbaceus sit, & non decidat; retinetur enim à tunica adiuncta: Hæret quoque similiter & ipsis fructibus, in quibus flos aut

nullus

nullus est manifestus, vt in Ficu, aut in summo fructu insidet, vt in Cucurbita, Punica; continuus enim est in his floris calyx, cum extimo fructus cortice: quibus autem huiusmodi cortex abiunctus est à fructu, flos in radice fructus exoritur; omnis enim flos intra caulis corticē continetur. De flore igitur, & de floris tegmine hęc in vniuersum dicta sint; de fructu autem, qui sub flore continetur, similiter dicamus.

CAP. VIII.

FRVCTVM vocamus, quod ex semine & semen continentibus corporibus constat: quamuis propriè secundum nominis appellationem ea pars significetur, qua fruimur in cibis expetentes: expetimus autem inter cibos aliquando nuda ipsa semina, vt Pini, Nucis, Castaneæ, & omnium frugum & leguminum. Aliquando carnem seminibus circumpositam, quam proprie Pericarpium vocant, vt Mali, Piri, Melopeponis. Cum igitur de semine superius dictum sit, relinquitur, vt de circūpositis corporibus dicamus: hinc sumpto initio. Seminibus omnibus inest humor quidā fœcundus, quo euanescēte, aut per ætatē, aut ab externa iniuria redduntur infœcunda: Huius igitur custodiendi gratia natura omnibus corticē quendam circumduxit, qui perpetuè hæret, donec germinare cœperint; Ob id enim plurima asseruari integra per annū possunt, quædam longe diuturnius, quod animalibus nequaquam contingit paucis exceptis. Traduntur enim piscium Oua maxime perdurare eo argumento, quod lacus exsiccati per æstatem, aduentante imbre pisciculos ferunt. Papilionum quoque oua per annum durant: minime autem omnium auium oua asseruantur: At plantarum quarundam semina, vel in quadragesimum annum fœcunda perdurare proditum est: magis autē perdurant, quæ osseo putamine muniuntur, quàm quæ membranaceo, ob eādem rationem: seminibus igitur mollioribus natura corticem duriorem crassioremq; tribuit, vt Nucleis, Pineis, Palmeis, Persicis, & tandem omnibus, quæ osseo cortice teguntur: omnium enim medullæ molles & pingues sunt, vt mirū videatur, quo pacto in seminis germinatione os adeo durum dehiscat in duas partes dissectū, cum vix ictu mallei rumpatur. Quibus autem duriora & sicciora insunt semina, iisdem cortex tenuior, & mollior datus est, scilicet cartilagineus, aut membranaceus, vt Castaneę, Glandi, leguminibus, frumentísque. Quemadmodum autem in ouo sub cortice testaceo membrana quædam mollis continetur, mollem fœtus materiam tangens, sic seminibus omnibus duplex cortex datus est, internus quidem tenuior, ac mollior, membranaceus medullam vndique tangens, qui tamen in quibusdam facile abscendat, vt in Pineis, in quibusdam pertinacius hęreat, vt in Tritico: externus

vero

vero durior & crassior, vt plurimum osseus, vel cartilagineus: qui facile seiungatur ab interna membrana in plurimis, in quibusdam tamen propter tenuitatem seiungi difficilius possunt, vt in leguminibus & frumentis: intra membranam internam vnam vnicum perpetuò semen continetur: sub cortice tamen externo casu aliquando bina continentur seiuncta per propriam membranam, vt in Amygdala. Nectitur semen cum cortice, qua parte cor est. Cum enim in ea parte sit radicis principium, per eandem quoque veluti per vmbilicum ex parente trahit alimentum: patet autem alimenti ductus ad eam partem tendens; perfecto enim iam semine, à cæteris quidem partibus seiungitur; hæret autem solum, qua cor est pendens aliquando medio quodam peciolo in corde seminis desinente, vt in seminibus Mali & Piri est manifestum. Verum non similiter externus cortex in omnibus secundum eamdem partem cum planta nectitur: Nam quædam eo modo sedent, vt seminis cor exterius vergat, vt in Castanea, & in plerisque arborum fructibus contingit. In herbaceis vero pluribus idem est nexus seminis & externi corticis, vt in leguminibus & frumentis; cum autem seminis substantia ex interna caulis medulla ortum ducat, necessarium fuit ex intimis germinum partibus neruulos egredi ad fructum vsque, per quos materia seminis ferretur: Hinc fit, vt non fructificent plantæ ex ramis crassioribus, paucis quibusdam exceptis, vt Siliqua & Ficus Ægyptia: sed ex surculis, vt plurimum annotinis, vt Amygdala, aut nouellis germinibus, vt Vitis. Nam seminis materia ex his magis erumpere potest, quàm ex crassiori ligno: iis igitur neruulis alimentū ferentibus appensa sunt omnia semina cū propriis corticibus: vt neruulorum substantia in corticem transeat, tenuius autem alimentum in semen: Est autem neruulorū nexus cum cortice duriori aliquando in ea parte, cui subiacet seminis cor: aliquando in altera: in his autem necesse est intra duriorem corticem neruulum ad seminis cor ascendere, vt manifestum in Persicis est & in Amygdalis, & omnibus, quorum cor spectat extra. Corticis figura in plerisque pro figura seminis contenti habetur: Nam hoc vel rotundum, vel oblongum, vel depressum, vel recuruum, vel angulosum est. Aliquando tamen aliter se habet, vt in semine Rusci: medulla enim tenuis est, & oblonga vix conspicua ob exilitatem, cortex vero rotundus & crassus osseus vt totus ex osse constare videatur. In aliis appēdices corticis datæ sunt, vnde variatio figuræ, vt in Tribulo. Color cuiuscumque generis reperitur perfectis seminibus viridi excepto: sicca enim est valde corticis substantia, herbaceus vero color sine humore non fit in plantis. Nigra & omnino atra multa sunt: corticis enim substantia excrementitia est, non pura, vt contenti seminis. Idcirco semina alba tantum sunt, vt interna plantarum non tacta ab aere ambiente: sic enim & folia alba redduntur, si obruantur, vt Intubi, Porri, Cardui,

& flores, quamdiu inclusi sunt suis calycibus, calidiores sunt, explicati, vt aere circumfuso fruantur, colores proprios assumunt. Seminum autem cortices ob impuritatem alimenti nigredinem assumere potuerunt, & cæteros colores licet non adeo sinceros, vt in floribus; Vergunt enim aliqua ex parte ad eosdem colores cum floribus, cum eorum materia simul erumpat; recedunt autem: quia purior materia secernitur in semina, tenuior in flores, crassior in cortices; pro diuersitate autem externi corticis denominantur ipsa semina alba, vel nigra, russa, punicea, aut alia huiusmodi; quoniam hic perpetuè hæret semini. Cortices igitur, qui semen custodiunt ad germinationem vsque, hi sunt in omnibus.

CAP. IX.

QVAMVIS autem inuolucra, quæ diximus, sufficere videantur ad perfectorum seminũ tutelam; non sufficiunt tamen ad eorundem perfectionem: Nam antequam efficere possint talia, qualia ipsa sunt, egent concoctione quadam perficiente; quoniam autem concoctio à calore interno fit, humorem seminum incrassando: Initio enim semina omnia humida sunt, & fermè aquea: perfecta autem constant & sicciora sunt reddita, oportuit calorem innatum foueri in seminibus, ne exterius transpirando, ipsa euanida redderentur. Huius igitur gratia natura semina obduxit alio corpore, vt plurimum carnoso & humecto: quemadmodum Medici tuberculis concoquendis cathaplasma aliquod superponere solent, vt humiditas cum calore in parte conseruetur. Appellatur autem in fructibus hæc pars pericarpium; quia pulpa est exterius obducta, quæ in maturitate cibis expetitur in plerisq; vt in Vua, Cerasiis, Piris: Dum igitur maturatur pericarpium à calore interno, adiuuante tamen extrinsecus sole, semina interius recondita perficiuntur: simul enim ab eodem calore pericarpij humor post acerbitatem, aut aciditatẽ per maturationem acquirit dulcedinem, & semina ad perfectionem accedunt, vt sibi similia gignere possint. Non est autem eadẽ seminis materia & pericarpij; illa enim ex profundis partibus erumpit, vt superius comprobauimus: hęc autem ex exterioribus magis accedit, scilicet ex cortice. Rationi enim consonum est, vt quemadmodum pars neruea cum medulla cortice tegitur in germine, sic in fructu, quod ex internis oritur tegatur ab aliquo corpore, quod ab externis ortum ducat, & vt ibi tria sunt scilicet, Medulla, lignum, & cortex: sic in fructu, semen, cortex, & pericarpium, aut aliud quid, quod pericarpij vicẽ gerat. Indicio autem est, quod pericarpium materiam ex cortice sumat; nam inoculatio fructum parit pro natura corticis inoculati. Semen autem pro natura ligni, vt superius notauimus. Nec obstat, quod flos externus

sit,

fit, qui tamen ex internis proueniat: quando enim flos circundat, pericarpium adhuc non eſt factum, ſed veſtigium tantum adeſt tum ſeminis tum reliquarum partium: poſtquam vero flos deciderit, iam incrementum omnia aſſumunt. Præterea nil mirum videatur, ſi floris materia ob tenuitatem erumpere extra pericarpium poſſit, cuius tamen materia non ex internis proueniat. Pericarpium omne ante maturitatem coloris herbacei eſt, vt germinum cortex: iis exceptis, quę altero cortice in teguntur, vt Punica: Nam quę aeri non ſunt expoſita, alba ſunt: poſtquam vero maturata ſunt, omnia proprios colores acquirunt, ſed exterius magis quam interius, & maxime quà ſolem ſpectant. Nam vel flaua redduntur, vel punicea, vel purpurea, vel nigricantia, vel alba quędam etiam cærulea, vt Lauri ſylueſtris baccæ, dulciora quoque redduntur & odoratiora per maturationem. Conſtant quædam magis humore, vt Vua: quædam carne vt Ficus: Quędam duriori pulpa vt Poma: ineſt quibuſdam ſuccus aquoſus, qui facile putreſcit, vt Ceraſiis, Perſicis, & tandem fructibus æſtiuis, quos Orarios vocant: Quibuſdam melleus & hi exſiccati diutius conſeruantur, vt Ficus Vuæ. Quibuſdam pinguis, ex quibus oleum extrahitur, vt ex oliuis, quibuſdam exiguum ineſt pericarpium, vt Laurinis baccis, & tandem ſylueſtribus omnibus: Contra multo abundant pericarpio, quę aquoſa ſunt, vt Cucumeres, & tandem fructus domeſtici: Aliis pericarpium ſingulis ſeminibus proprium datum eſt, vt Punicæ. Aliis commune pluribus, vt Melopoponi, ſemina in quibuſdam ſeiuncta à pericarpio mẽbranis intercedentibus, ut in Pomis, & tandem iis, quorum ſemina cortice non oſſeo, ſed membranoſo conſtant; ut enim in fœtu humor excrementitius inter membranas continetur, vt fœtus in ſicco ſit non in humido; ſic ſemina maxime in ſicco eſſe volunt; in quibuſdam humor pericarpij vtriculis continetur, quibus ſtipantur ſemina vt in Limonibus, quibus & duplex genus pericarpij datum eſt unum ſuccoſum iuxta ſemina, alterum carnoſum exterius loco uaſculi. Sylueſtrium fructus ad maturationem minus perueniunt ob ſiccitatem: cum tamen eorum ſemina non minus perfecta ſint, ſit enim in domeſticis aliquando tanta pericarpij acceſſio, ut ſemina reddantur uana, aliquando ſolum inſit ſeminis ueſtigium, ut in Punicis dulcibus ſæpe contingit. Quibus autem pericarpium eſt natura ſic ſiccius, non maturatur, vt in Amigdala, & Nuce, à quibus abſcedit, cum ſemen perfectum eſt, maturatio enim in humore fit; poſt maturationẽ autem pericarpium omne exſiccatur in membranoſam ſubſtantiam, & tabeſcit, ut patet in Cucurbita, & Mandragoræ fructu ſeminibus integris permanentibus; ſi uero putreſcat prius, periculum eſt ne ſemina contagio afficiantur, & pereant, putreſcunt autem imbribus ſuperfluis, uel ſi lædantur ictu, ideo in arbore melius exſiccantur à ſole, ſi cætera tempeſtiuè ſuccedant. Decerpti

autem fructus quidam magis, quidam minus putrescunt; idcirco qui semina colligunt, eximunt à pericarpio, antequam putrescat, & in sole siccant. De pericarpio igitur hæc satis.

CAP. X.

NON omnibus autem datum est pericarpium; nullis enim Frumentis, neque leguminibus, neq; vt summatim dicatur generi herbaceo, paucis quibusdam exceptis, vt Solano, Mandragora, Fragaria: arboribus autem & fructibus plerisque datum est. Eo autem carent Pinus, Abies, & reliquæ coniferæ, item Auellana Fraxinus, Glandiferæ omnes: quibus autem pericarpium negatum est, iis aliud corpus, quod eius vicem gerat, tributũ est, siccius quidem pericarpio, sed non du rius seminis cortice; oritur enim, vt pericarpium ex extima parte germinis, & eandem præstat semini vtilitatem. Quoniam vero eorum natura siccior est, siccius quoque corpus seminibus fouendis concessum est: Nulla autem sunt, quæ aut pericarpio, aut proportionali tegmento careant vsque ad seminis perfectionem: nisi fortè pauca, quibus satisfaciat corticis crassities & durities, vt Tribulus, Lithospermon; in his enim videntur nuda omnino semina in caule ferri: extra corticem enim lapideum nullum est aliud inuolucrum; sunt tamen vmbilici quidam florem tegentes, in quibus multo tempore clauduntur semina, perfecto autem semine, resupinantur, & nudum id ostendunt, in fœniculo & cæteris ferulaceis, teguntur semina quadam cute caulis striata: nam in quibusdam eius generis manifestus est nucleus internus durus, vt in cãdido Rosmarino; creduntur tamen in omnibus huiusmodi nuda esse semina, quia externa cutis non abscedit à cortice ob exilitatem, & similitudinem substantiæ: extima enim caulis ferulacei nõ multum distant ab intimis, cum cortex abierit in folia, Hordei quoque granum, & Zeæ nudum videatur: quia vtriculis quibusdam clauditur florem tegentibus, qui difficilius abscedant. Quibusdam igitur sufficit tegmen flori superpositum, vt in Marrubio, Buglosso, Tritico, quo deficiente, abutitur quandoque natura ipsis foliis, vt in Milio Indico, nam paniculæ integræ foliis inuoluuntur, cum singulis seminibus neque flores, neque florum tegmina data sint. similiter autem in Tritico, & cæteris spicam ferentibus, aliquo tempore spica foliis est inuoluta, sed postea erumpit. Aliis autem natura præter floris tegmen proprium inuolucrum seminibus tradidit; idque aut singulis singula, vt in Auellana, Glande, Nuce Vnguẽtaria, aut vnum commune pluribus seminibus, quasi vasculum multis modis formatum; nam vel oblongum corniculi modo, quæ siliqua appellatur, vt in leguminibus, vel rotundum capitis modo, vt in Lichnide, vel alia qualibet figura,

gura, idque vel vnica communi cauitate, vt in Rosa; vel in plures loculos partita, vt in Papauere: aliisque variis modis. Quæ distinctio etiam in pericarpiis reperitur: sunt autem quædam, quę & vasculum habeant & floris tegmen vt Polemonia, Lichnis. Quædam præterdicta lanosam quandam substantiam habent, qua semina farciuntur & fouentur, vt Asclepias, Rhododaphne, Populus, Cicoracea, quibus Pappi seminibus insident, veluti plumæ quędam: proportione autem respondent hæc iis, quæ in vasculo aliud genus pericarpij habent, vt Aurantia, Punica; differunt autem: quoniam pericarpium externum magis videtur, scilicet à tunica germinis ortum: Pappi autem, è cortice seminis efflorescere videntur, vel in summo tantum, qua etiam flosculi in Cicoraceis exoriuntur: vel vndique vt in Rosarum seminibus; est enim valde tenuis & sicca lanuginis substantia, & vt plurimum euolat cum semine relicto vasculo: feruntur enim in auram huiusmodi semina, & volitant ob lanuginem ad iunctam. sedent autem in vasculo semina suis neruiculis adnexa; vel in ambitu, vt in Ficu; vel in medio, vt in Lichnide; vel ab uno latere, ut in leguminum siliquis; uel in duobus lateribus, ut in Chelidonio; uel in inferiori parte, ut in iis, quorum uasculum est floris tegmen, uel in superiori, ut semina deorsum inclinentur superius appensa, quod in pleriſq; reperitur. Sunt, quorum uascula resupinantur, ideo semina exterius uergunt, ut in Chamęmelo, idem uidetur contingere in fructu Mori, & tandem omnibus, quibus semina exterius aceruata sunt, ut Rubo, Fragaria, Ranunculo: Mori enim fructus est ueluti Ficus inuersa, ut pulpa in medio sit, in ambitu semina, similiter se habent inter se Rosæ fructus & Rubi uascula, ut plurimum duplici corpore constant, externa quidem cute molliori, interna uero duriori opposito modo, quàm in seminibus: quod recta ratione fit; cum enim hæc à cortice caulis oriantur, hic autem duplex sit in plerisque, & externus quidem mollior, internus uero durior, qui in arboribus liber appellatur. merito eadem ratio respondet in fructu: patet autem id in siliquis omnibus; tenera enim est pars externa, adeo vt in quibusdam mandatur cocta, vt in Pisis, & Phaseolis, in quibusdam etiam cruda, cum sponte maturetur in dulcem substantiam, vt in Siliqua arbore. interna autem pars membranosa est & dura: aliquando carthilaginea, ut cum dehiscit perfectis seminibus, ea longius proiiciat cum crepitu, ut Sparto contingit, sed maxime omnium Ricino. Oxys quoque longius expuit semina, & Catanance, ut difficile sit colligere. Cucumis syluestris alia ratione longius unà cum seminibus expuit humorem pericarpij: Quia uasculum quasi supra modum tensum abscedente fructus pediculo per ostiolum exprimit, quicquid intus est, ubi maturus est fructus: seiungitur autem pediculus eo tempore minimo tactu. Opposito autem modo se habent uascula, quæ pericarpio constant; du-

tior

rior enim est pars externa, ut in Cucurbita, Punica, similiter se habent, quæ solitaria sunt, Persica, Pruna: iis enim cutis durior exterius circum posita est ad tutelam pericarpij mollioris, quibus superdatur floris tegmen, nisi constent pericarpio, uasculum, ut plurimum cartilagineum est totum, ut Lichnidis, Polemoniæ. Est autem unus fructus, qui uno tegmine continetur externo, quamuis interna diuisa sint; ut in Peonia, & Aconito, tres siliquę aut plures in eodem exortu sub eodem flore continentur; quæ enim sub eodem flore sunt, sunt etiam sub eodem floris tegmine, quod externum est. Plures uero qui nullo communi tegmine tegunt, licet ex eiusdem sedis diuisione oriantur, ut Vuarum acini; singuli enim sub singulis floribus sunt, licet racemus unus sit. Ambigunt quidam, vt partim vnus videantur, partim plures, vt Frumentorum spicę: cum enim vnum sit initio, totius spicæ tegmen ex caulis foliis vnus videatur fructus: cum vero in spica singulis seminibus singuli flosculi & membranulæ flosculos tegentes dati sint, plures videantur in vna spica fructus. An si tegmina ex foliis consideremus, omnia huiusmodi vnus essent fructus non plures? Nam omnes racemosi & spicosi fructus in exortu foliis teguntur: & tandem quæcunque in nouello germine fructificant, fructum sub foliis reconditum initio ferunt, sed quoniam folia alterius finis gratia data sunt, flores autem & florum tegmina solius fructus gratia: merito ex his non ex foliis vnitas & multitudo fructuum spectanda est. si qui autem flores sunt singulis seminibus distributi, sed sub vno communi florum tegmine, vt in Acanaceis spectatur, vnus est fructus dicendus non plures: si autem nullum sit commune tegmen, licet flores racematim cohęreant & fructus, vt in Ligustro & Vite, nó vnus est dicendus fructus: sed fructuum racemus. Est autem vnus racemus, qui vno principio ex caule finditur in plures fructuum sedes. Non tamen in omnibus id racemum vocant, sed in quibus fructus pericarpio constant, vt in Vite: in frumentorũ genere spicam vocant, quæ erecta est; Iubam, quę sparsim propendet vt in Milio; Paniculam, quæ magis compacta, vt in Panico; in genere ferulaceo, Vmbellam, seu Vmbraculum vocant; quia erectum in latam quandam superficiem definit ad eorum similitudinem, quibus vtimur in itinere ad arcendos solis radios. Fructificant aũt quædam in summis caulibus, vt Cæpa, & inter arbores Palma. Quædam in summis surculis, vt Verbenaca, & inter arbores Rhus. Quædam à latere, idque vel in ipsis foliorum alis, vt Ficus, vel in opposita foliorum parte, vt Vitis, vel in alis ramusculorum in ipsamet diuisione, vt Tithymalus: quæ non possunt simul florere: sed particulatim pro ramusculorum germinatione quædam in ipsis foliis fructificant, vt Ruscus, Chamędaphne; eorum enim folia neruosa sunt, parum differentia à caulis substantia; idcirco sedem seminibus impartiri potuerunt: sunt

etiam

etiam quorum folia adeo craſſa, vt in ramos & caudicem tranſeant, vt Opontia, in cuius ſummis foliis tanquam in ſurculis fructus naſcuntur. Quædam in radice fructificant fructuum pediculos potius quam cauliculos ferentes, vt Viola, Ciclaminus, Mãdragoras, Chamęleon. Quædam florent priuſquã folia edant & germina, vt Amygdala: fructificant enim in annotino ſurculo. idẽ contingit iis, quæ in ramis grandioribus & caudice fructificant, & inter herbas quædam ex iis, quæ in radice fructificant, vt Cholchicum, Narciſſi quoddam genus, Ciclaminus. Quæcunque autem in caulibus fructificant, & inter arbores, quæ in nouellis germinibus, omnia germinant prius, & folia edunt quàm flores, ſunt quædam, quæ vtroque modo fructificant vt Ficus: quidam enim in annotinis ſurculis proueniunt, quos groſſos vocant, quidam in germinibus nouellis, qui & poſterius maturantur; Tempora autẽ fructificationis ſunt pro germinationis tempore, cum ad perfectam ætatem prouenerint, in qua gignere poſſint ſibi ſimilia, Vere autem plurima tum germinãt, tum fructificant inter arbores, ſed de fructificatione & partibus ad fructus conſtitutionem datis hæc ſufficiant in vniuerſum; nam ſingillatim in ſingulis differentias contemplabimur.

CAP. XI.

SVNT porro aliæ quædam partes in plantis nonnullis, vt in animalibus, cornua, pili, & vngues, partim alicuius gratia, partim ex neceſſitate; Alicuius quidem gratia plantis, quarum caules infirmiores ſunt, quam vt ſe ipſas aut fructus ſuſtinere poſſint, natura addidit capreolos, ſeu clauiculos, quibus tanquam manibus vicinas plantas apprehendant, & veluti funiculo circumducto amplexentur, vt earum adminiculo ſuſtentari poſſint, vt Viti, Cucurbitæ, Piſo. Oriuntur autem capreoli, vel in ipſis foliorum alis, vel à latere, vel ex aduerſo, vel etiam in ſummis foliis, vt leguminibus quibuſdam contingit; Quædam foliorum pediculis pro capreolis vtuntur, vt Clematis: Hedera aliud genus capreoli ſortita eſt; nam veluti vngues per totum caulem frequentes, aut veluti Centipedum, pedes diſponuntur, quibus pertinaciter affigitur arboribus & parietibus. Quod autem capreolorum inſtrumento quædam faciunt, aliæ ſuiſmet germinibus præſtant ſerpentis modo ſe circumuoluentibus: Nam hoc modo vicina amplexantes ſcandunt, vt Periploca, & inter herbas Helxine, quaſi ſenſus quidam adiacentis corporis illis videatur ineſſe, cum repant, donec inueniant, & inuentum apprehendant. Aliis ad arcendas iniurias, aut etiam inferendas tributi ſunt aculei; nunc in caulibus, vt Rubo; nunc in foliis, vt Agrifolio; nunc in fructu, vt Tribulo; nunc ſub foliis tantum, vt Ononi: nunc vbique, vt plu-

timis

rimis Acanaceis: Quibuſdam ſurculi ipſi in pungẽtes aculeos deſinunt, vt Iuncus acutus, & Nepa, aliis ipſamet folia aculei ſunt, vt Aſparagus. Partes autem ob ſolam neceſſitatem additæ videntur, quæ in vetuſtis arborum caudicibus & ramis innaſcuntur, vt villi quidam conueſtientes pilorum modo, aut ad ſimilitudinem Iubæ propendentes, quem Mogeum vocant; Peculiaria etiam quædam ſunt, vt in Robore Galla, in Ilice granum puniceum, in Vlmo veſicæ quædam, in Rubo Canino villoſi quidam tuberculi, quæ ſpongiolæ vocantur, & in aliis multis diuerſa, quæ tanquam excrementa ſunt iudicanda, cum nullius gratia data eſſe videantur, licet hominibus vſum aliquem præſtent. His autem explicatis ſequitur, vt plantas in genera diſtribuamus.

CAP. XII.

SVNT quidem omnibus recepta quatuor genera plantarum ex totius habitu & vita diſtincta: Arbor, Frutex, Suffrutex, Herba; ex totius igitur habitu Arbor & Frutex à reliquis differunt: nam corpulentia illorũ longe durior grauiorq; ſpectatur, quod lignum vocatur. Reliquorum autem mollior ſubſtantia, & laxior eſt, ideo & diutius viuunt Arbores, Fruticeſque, & vt plurimũ magnitudine quoque vincunt. Arbor autem à Frutice differt ſimplicitate; vnico enim caudice apta nata eſt arbor aſſurgere, niſi impediatur, eoque habitiori, quàm Frutex; Hic aũt pluribus, iisque gracilioribus, niſi arte coerceantur; affinis enim eorum natura eſt: Suffrutex autem & herba inuicem ex viuendi tempore diſtinguuntur. Suffrutex enim perplures annos viuit, aut radice tantum, vt Ferulacea, & Acanacea, quorum caules ſingulis annis pereunt, aut etiam caule, vt Ruta, Sampſucus: ideo ſæpius ſemen ferunt: ex vitę igitur diuturnitate videntur accedere ad Fruticum naturam magis, minus; recedunt autem ex mollioris ſubſtantię natura. Si quæ autem in eo genere, aut etiam in genere herbaceo ſolidiori corpore conſtent, & habitiori, arboreſcentia cognominari ſolent, vt in genere Maluæ, & Tithymalorum, & Ferularum reperiuntur. Aliter autem Suffrutex quoque accipitur, qui ſurculoſus aſſurgit ſimilitudine quadam Fruticis, quod & inter herbas reperitur, qui & Fruticulus appellari ſolet. Herbę autem proprie appellantur, quæ poſtquam ſemen perfecerunt, moriuntur ex toto, vt Fruges & Olera plurima, quamuis alio modo Herbarij accipiant, herbas appellantes, quæ in foliis inſitas habent vires, vt etiam ruſtici appellare ſolent, quarum folia ad iumentorum pabulum veniunt, & ex quibus fœnum parant. Alij herbas vocant, quæ à radice foliatæ exeunt, vt caule non caudice ſemen ferunt: quaſi herbis vnicus caulis inſit, vt arboribus vnicus caudex; ſic enim à Suffruticibus, & Fruticibus diſtinguuntur; quę exeunt

ſurcu-

furculofa, nec à radice foliata. Sunt autem fecundum primam fignificationem herbarum, quædam annuæ, quæ intra annum femen abfoluunt & vitam, vt Fruges: Quædam Bienniæ, quæ non nifi anno fecundo femen ferunt, vt Apium; Triennias etiam quafdam nouimus: quo autem modo fingula hæc genera in fpecies diftribuenda fint, difficile eft videre; cum enim innumerabilis pene fit plãtarum multitudo; neceffe eft, & alia genera multa effe intermedia, fub quibus vltimę fpecies continentur, fed pauca adhuc nota funt; nam pręter frumenta & legumina, quæ communi nomine Fruges vocantur, & præter Olera vix alia reperiemus manifefta, & hęc ab ufu potius affumpta, quàm à formæ fimilitudine, quam quęrimus: inter Fruges enim Sefamum numerant, & Irionem; quia eorum feminibus vefcimur, formis maxime à cæteris diuerfa. In Oleribus autẽ longe plura reperiemus formis diftantiffima, vt Afparagum, Braffícam, Portulacam, Cicoriũ, Bulbos, aliaq; multa, quę in nulla re alia conueniũt præter quam in vfu cibario, vel tenera germina, vel folia, vel radices, vel totas plantas nobis affumentibus. Inter fuffrutices quoque pauca quædam genera notantur, vt Coronarium, quod eorum flores, vel folia ob quandam coloris venuftatem, vel fuauitatem odoris in coronas affumi foleant: cum tamen in cęteris inter fe valde diftent. Idem in genere aculeato reperiemus, & ferulaceo: præterquamquod hæc à quarundam partium fimilitudine affumpta funt; Ferulaceum enim genus ponitur, quod caulem fimilem Ferulæ gerit: aculeatum vero, cuius vel folia, vel fructus, vel caulis aculeis armatur: quamuis huiufmodi inter frutices quoque, & inter arbores, & inter herbas reperiantur. In iis præterea, quæ vires habent medicatas, vnum genus herbarum ftatuunt, cum tamen & multitudine differentiarum, & totis formis maxime omnium vagum fit. Ex his igitur, quæ hucufque tradita funt, difficilis valde eft plantarum cognitio: indiftinctis enim generibus, fpecies multis modis confundi neceffe eft; orta autem eft difficultas, quia incertum eft, vnde fimilitudo generum colligenda fit: cum enim duæ maxime confpicuæ fint plantarum partes radix & germen, ex neutrorum fimilitudine, & diffimilitudine genera, & fpecies colligi poffe videntur; nam fi vnum genus earum ftatuamus, quæ radice conftant rotunda, vt Rapum, Ariftolochia, Cyclaminus, Aron, ab eo genere feparabimus, quæ maxime conueniunt, vt Napum & Raphanum, quæ cum Rapo, & longam Ariftolochiam, quæ cum rotunda; coniungemus autem diftantiffima. Cyclamini enim & Rapi diftantiffima eft natura in cæteris omnibus. Similiter autem fi vnũ genus ftatuamus eorum, quæ radice cõftat fibrofa, vt Tritici, Ranunculi, Ellebori, in eafdem difficultates incidemus: quod & in cæteris differentiis contingit. Si vero caulium differentias contemplemur, vt unum genus eorum ponamus, quorum caules nudi funt, ut Iunci, Cæpe, Aphacæ

inter Cicoracea, Violæ: ſimiliter connectemus diuerſiſſima, & diſiungemus maxime affinia. Poſitum eſt genus Ferulaceum ob caulis ſimilitudinem, qui propter leuitatem baculis expetitur pręcipue pueris cedendis, ferulam comprehendens Aſphodolum, Elleborum candidum Papyrum, & alia huiuſmodi in cæteris diſtantiſſima. Quod ſi foliorum caulem ueſtientium differentias notemus, aut etiam florum, in eaſdem difficultates incidimus; multa enim ſunt genere diſtantiſſima, quorum folia maxime ſimilia exiſtunt, ut Polygoni, & Hyperici Erucę, & Seſamoidis, Apij, & Ranunculi, & quæ eiuſdem generis aliquando foliorum differentia ualde differunt, ut Ranunculorum ſpecies, & Lactucarum. Tanto minus florum colores aut figuræ, aut alia huiuſmodi ſimilitudinem genericam plantarum conſtituent. Quid enim commune habet Vitis cum Oenanthe, præter floris ſimilitudinem? Quod ſi omnium partium ſimilitudinē quæramus in generibus conſtituendis, non magis ſpecies ultimas quàm genera conſtituemus. Nam quæ ſimilia in omnibus ſunt, ut plurimum ſpecie non differunt. Modica enim earumdem differentia non ſemper ſpeciei diuerſitatem facit, cum ſæpe ob locorum diuerſitatem, & cũlturam, multum immutentur tum folia, tum flores, tum reliquæ partes, ut præcipue patet in arboribus. Si enim domeſticæ ſerantur ſemine, ut plurimum ſylueſtres naſcuntur, quaſi indifferentes ſpecie ſint, quæ cultu, aut alia ratione fuerint alterata: nam ſimile ubique ſimile gignit, ſecundum naturam, & eiuſdem ſpeciei; ſi uero plurimarum partium ſimilitudo ſufficiat generi, multa effugient genus proprium, ut Elleborus niger non fuerit eiuſdem generis cum albo; tota enim facie differt: ſimiliter ſe habet Lactuca sylueſtris cum domeſtica, præterquam quod eo modo inueſtigantibus plantarum genera non erit manifeſtum, quo pacto ſuperiora genera ſint conſtituenda; quæ enim in plurimis partibus ſimilia ſunt, proxima ſunt ſpeciebus ultimis. Quæ igitur difficultates contingunt in plantarum tractatione huiuſmodi ſunt. Idcirco Dioſcorides ſecundum uirium ſimilitudines in medicinis coniunxit, & diſtribuit. Theofraſtus genera aſſumpſit uulgo nota, quæ ab uſu magna ex parte accepta ſunt, alia à loco ut Aquatilia, Montana, & huiuſmodi.

CAP. XIII.

CVM autem formarum ſimilitudines, & diſſimilitudines quęramus, ex quibus conſtat Plantarum ſubſtantia, non autem eorum, quę accidunt ipſis: accidētia enim poſterius innoteſcunt cognita ſubſtātia. Idcirco neq; ex facultatibus medicatis, neq; ex alia vtendi ratione, neq; ex locis, in quibus proueniāt, aut aliis huiuſmodi genera eorum, & ſpecies ſunt conſtituendæ: Hæc enim omnia accidentia ſunt. ſed ſub-

ſtantiæ ratio forte incognita eſt, incognitis differentiis vltimis, vt multi putant, idcirco oportere per accidentia circumſcribere. At contra hanc ſententiam diſputatum eſt abunde in quæſtionibus Peripateticis. Alij differentias ſecundum formam ex anima tantum colligi oportere putantes, coguntur fateri omnes plantas vnius ſpeciei eſſe, cum vnicam animæ partem, quæ vegetatiua appellatur, ſorbitæ ſint omnes. At oſtenſum illud quoque eſt, differentias formam conſtituentes etiam ex materia, quæ illius gratia data eſt, colligi oportere, ſi igitur in plantis indifferentes eſſent partes ad operationes ſecundum illam animæ partem præſtandas, vna eſſet omnium plantarum ſpecies. Quoniam vero videmus multis modis differre, idcirco in multas ſpecies, & genera diſtribui neceſſe eſt. Cum igitur omnis ſubſtantiæ ratio à fine petatur; propter illum enim ſubſtantiæ quoque ſunt, quæ illius gratia habentur, videndum eſt in plantis, que ſimilitudo & diſſimilitudo in iis fuerit, quę primi animæ operis gratia data ſunt, deinde quæ ſecundi, & ſiquæ alia ſequantur deinceps. Eſt autem primum uegetatiui opus, quod omnibus viuentibus ineſt alimenti attractio, quo nutriantur & creſcant. Partes autem huius gratia datæ ſunt radix & germen: ex horum igitur differentiis prima genera conſtituenda ſunt: vt quorum radices & germina habitiori ſubſtantia, & duriori conſtant, quod lignum vocatur, arbores ſunt & frutices. Quorum vero tenuior & mollior ſubſtantia eſt ſuffrutices ſunt & herbæ: Petitur enim hæc differentia ex natura ſimilarium partium totas plantas conſtituentium. Similiter altera diuiſione addita vtraq; genera ſubdiuidi poſſunt: vt quorum ſimplex germen aſſurgit, arbores ſunt, vt herbæ, quorum vero multiplex, Frutices ſunt & Suffrutices: ſumptis ex numero differentiis. ſed quoniam Suffruticis & herbæ nomen vario modo accipitur, vt ſuperius notauimus, clarius agemus, ſi altera diuiſione neglecta, duo tātum genera conſtituamus cum arboribus coniungentes Frutices, & cum Suffruticibus herbas. Præterea ex propriis radicum differentiis, & caulium ſingula genera ſummam diuiſionem patiuntur. Vt ſi radix erecta vnica vel plures, vel obliqua, vel geniculata, vel fibroſa, vel rotunda, alba, ruffa, crocea & cætera huiuſmodi; ſimiliter ſi caulis rectus, aut obliquus, humi ſtratus, aliena ſcandens, concauus, geniculatus, aculeatus, aſper, leuis, rotundus, quadratus, ex quibus omnibus & huiuſmodi, abditis etiam foliorum differentiis ſuprema genera diſtinguuntur: quatenus plantarum partes ad primi operis functionem datæ ſunt: ſed ex his nequaquam alia genera colliguntur, cum hoc ad partes ſecundi operis ſpectet. Secundum autem vegetatiui opus eſt generare ſibi ſimile, quod & perfectione prius eſt, cuius gratia dati ſunt fructus & partes ad fructificationem facientes; cum igitur id non omnibus inſit, ſed perfectioribus, pro fructificationis ſimilitudine, & diſſimilitudine poſte-

riora genera, tum in genere arboreo, tum in humiliori materia constituenda erunt: Nihil autem refert siue nominata sint genera siue innominata; non enim omnibus nomina sunt imposita, sed iis magis, quæ vtilitatem aliquam conspicuam hominibus afferunt, vt frumenta, legumina; quod si tertium aliquod esset vegetatiui opus, ex illo similiter, & ex partibus illi destinatis, tertia colligenda esset partitio, qua superiora genera in alia diuiderentur. Sed quoniam duobus prædictis absoluitur plantarum operatio, idcirco in illis tantum versabitur generum collectio & partitio. Et merito ex modo fructificandi multa emerserunt plantarum genera: in nullis enim aliis partibus tantam organorum multitudinem & distinctionem natura molita est, quanta in fructibus condendis spectatur. Quemadmodum enim animalia ex sensuum, aut motuum instrumentis plerasque & præcipuas differentias sortita sunt: vltra enim sensum & motum alias operationes non habent: sic plantæ in fructificatione, tãquam ultima perfectione admirabilem uarietatem ostendunt. Si similiter animæ pars intellectiua instrumentis uteretur: hominum genus ex illorum differentiis in multas species distributum esset. Quoniam uero intellectus, per quem homo est, nullo corporeo utitur instrumento, idcirco natura unicam speciem condidit humanam; & si enim quidam Aethyopes sint, quidam Gigantes, quidam monstruosa aliqua forma, omnia accidentia sunt; non enim qua homines sunt differunt, secundum partem scilicet intellectui seruientem: idem in quibusdam plantis inspicere licet, quæ specie differre videntur, quarum tamen differentiæ accidentia sunt. sed quo pacto distinguenda hæc sint, ab his quæ substantiam constituunt, inferius patebit. Enitamur igitur ex propriis, quæ fructificationis gratia data sunt, plantarum genera inuestigare, tum in arboribus tum in fruticibus, & reliquis humilioribus.

CAP. XIIII.

PLANTARVM quædam nullum omnino semen ferunt, quippe quæ cum imperfectissimæ sint, ex putredine tãtum ortum ducant: idcirco eas nutriri tantum & augeri contingit: generare autem sibi simile nequeunt tanquam media inter plantas & inanimata, quemadmodum Zoophyta, inter animalia & plantas, ut Fungorum genus; Lenticula palustris, Lichenes, Frutices multi marini. Quædam moliri quidem semen uidentur, sed imperfectum efficiunt ob propriam naturam, ut inter animalia Mulus; sunt enim ueluti aliarum plantarum aborsus aut morbi, ut multa in genere frumentorum, quibus spica inanis & fere Iuncorum genera, & Testiculorum, Orobanchæ, Hypocistis: nam in his

pro

pro femine puluifculus, aut muccus conceptaculis continetur. Quamuis autem inter perfectiores, quædam fint fteriles, non funt in hoc genere ponendæ; quoniam imperfectio in illis non ex natura fpeciei contingit, fed indiuidui. Quædam aliquid ferunt, quod proportione refpondet femini; nam per id uifæ funt propagari; eft autem lanugo quædam foliis infidens, caule autem & flore & femine carent, ut Filix, Adiantum Phillitis. Quædam tandem femen perfectum ferunt, quod genus cum multam habeat latitudinem, id primo loco partiamur; continet enim plantas perfectiores. Cùm ad organorum conftitutionem tria maxime faciant, fcilicet, partium numerus, fitus, & figura, (magnitudo enim non uidetur fpeciem organi immutare, nifi fimul figuram immutet: Solutio autem continui, aut unio ad numerum pertinent: durities, mollities, color, & reliquæ qualitates ad fimilares partes referuntur) natura fecundum illorum differentias in fructibus condendis multis modis lufit, ex quibus uaria plantarum genera conftituta funt. Nam primum, cum flos & floris tegmen extimum fit fructus inuolucrum, aut fub vno flore vnum femen condidit, vt Amygdala, vel vnum feminis receptaculum, vt Rofa, aut duo femina vt Ferulacea, vel duo feminum receptacula, vt Nafturtium, aut terna eadem vt Tithymalorum genus terna femina, Bulbacea terna conceptacula aut quaterna, vt Marrubium quaterna femina, Siler quaterna conceptacula, aut plura vt Cicoracea, & Acanacea plura femina, Pinus plura feminis conceptacula: Deinde feminis fitus in fuo conceptaculo, vel in fede, aut eo modo eft, vt eius cor exterius fpectet vel interius. Similiter de fitu floris confiderandum: nam aut exterius fummis fructibus infidet, aut inferius circa fedem fructus exoritur. In omnibus autem dictis confideranda eft vltimo figura tum feminum, tum conceptaculorum, tum florum: Amplius fructuum fedes, mollities, durities & cætera huiufmodi, ex quibus propinquiora fubinde genera conftituuntur. Hæc vero eadem fecundum proportionē reperiūtur tum in genere arboreo, tum in humilioribus. Si quæ autem his differentiæ accedant, ex foliis caulibus, radicibus, aut aliis partibus, quæ ad fructus conftitutionem non faciunt, quodammodo per accidens erunt, quodammodo autem per fe, quatenus fructus gratia datæ funt, vt folia ad vmbram prçftandam, caules ad fructus ferendos, radices ad alimentum fubminiftrandum; idcirco ex illis differentiæ, cum iis, quæ ex fructificatione fumuntur vfque ad fpecies vltimas genera contrahunt. Quæcunque autem neque ad totius plantæ, neque ad fructus conftitutionem faciunt, vt colores, odores, fapores, & alia huiufmodi, accidentia funt; Ideo fæpe aut ex cultu, aut locorum, aut cœli diuerfitate variantur. Quæ autem per fe funt, vbique eodem modo fpectantur. Quædam tamen fequuntur naturam fpecificam; vt plantarum vires in

me-

medicinis, sapores, & aliæ proprietates, quas Medici in primis considerant, quæ etsi aliquando per se insint, non tamen differentiæ sunt constituentes earum substantiam, quas hoc loco quęrimus.

Incipiamus igitur ab arboribus cum quibus ob affinitatem Frutices quoq; coniungemus secundum rationem prędictam in genera & species partiendo; Deinde ad Suffrutices & herbas accedemus.

Finis Primi Libri.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

LIBER SECVNDVS DE ARBORIBVS.

CAP. PRIMVM.

CVM in omni tractatione, ordo partim ad faciliorem doctrinam faciat, partim ad memoriam: in explicandis arboribus visum est à Simplicioribus incipere. Sunt autem simpliciores, quæ sub vno flore vnicum semen ferũt, aut vnum seminis conceptaculum, quàm quæ plura. Voco autem seminis conceptaculum, quod aptum est plura semina cum propriis corticibus continere, vt Castaneæ, Echinatus, Calyx; Quoniam vero hoc non vnum genus est, nisi forte secundum analogiam: ex aliis differentiis superius positis genera colligenda sunt. ex situ igitur seminis & floris, accipiamus primo ea, quorum semina eo modo sedent, vt cor exterius vergat, quod in plerisque arboribus contingit: similiter flos, si quis insit, in summo fructu insideat. Plurima autem in hoc genere flore carent, cum flos in plerisque abierit in amentum, vt in Glandiferis omnibus & Nucibus. Carent eadem pericarpio sola seminis medulla in cibis expetita. Differunt autem quoniam his quidem seminis cortex crustaceus est, vt in Glande, & Castanea: his vero osseus vt in Nuce. Incipiamus igitur à Crustaceis, horum semina in calyce solitaria sunt excepta Castanea, quæ terna ad summum continet. Calyx omnibus asper, in quibusdam etiam spinosus, vndique semen circumplectitur in Castanea & Fago, partem autem tantam in Glandibus. Nam acetabuli profundioris modo excipit glandis partem; Vnde glandis figura oblonga extra suum acetabulum prominet.

CAP. II.

GLANDIFERVM differentiæ partim ex glande, partim ex foliis, caudice, & materia colliguntur; Folia omnibus integra, modice oblonga; his quidem in ambitu sinuata magis minus: his vero absq; vlla sectione: cortex crassus, & scaber: lignum carnosum & graue; amant aprica. plura in hoc genere reperiuntur apud autores nomina, quàm species, aut quia in Italia non omnes proueniant, aut quia apud

diuer-

diuerſas gentes diuerſa ſint eiuſdem nomina. Videamus igitur prius ſpecies, quas nouimus. Folio igitur ſinuato, & deciduo tres notę ſunt, quarum vna Quercus vocatur, frequens in collibus; caudice intorto, ramis in multam latitudinem ſparſis; folio non valde ſinuato; glande mediocri, licet quædam maiorem, quędam minorem ferat glandem optimam ad ſaginandos ſues; folium ſimiliter hæc latum, illa anguſtum fert. Altera erecto caudice in ingentem altitudinem folio maxime ſinuato, glande in Echynato calyce inſuaui, quæ Cerrus appellatur. Tertia erecto ſimiliter caudice non adeo excelſa: folio latiore modice ſinuato, glande maxima rotundiori: Appellant in Etruria Farniam, triremibus fabricandis expetitam: materia enim flexilis & enodis: Eadem in marittimis reperitur, ſed operibus inutilis. Quæ autem folio conſtant non ſinuato, diſſimilia ſecundum ætatem folia ferunt, nam initio obrotunda ſunt modice ſinuata in angulos acutos: adulta autem arbore oblonga redduntur & anguſtiora, quaſi Oleæ ſimilitudine, ſed ampliora, inferne candicantia: glandem ferunt tenuem in acutum deſinentem inutilem, perpetuo virent: Huius generis quinque nouimus ſpecies, ſcilicet Suberem, Suberellam, Ilicem duplicem, & Granum tinctorum Suber corticem habet, ſubalbidum, craſſiſſimum, fungoſum ad cadorum obturamenta vtilem, & crepidas; caudex magnus non multis ramis. Suberella in cęteris Suberi ſimilis, cortice tenui, folio latiore, modice ſinuato: vtraque in marittimis tractibus oritur. Ilex minor eſt Subere, cortice nigro, aſpero; folia eadem: naſcitur in aſperis collibus: Alterum genus fructicoſum rotundiori folio modice ſinuato. Audio in Hyſpania quoddam genus oriri, cuius glans dulcis commeditur, vt apud nos Caſtaneæ, Enzinas vocant patrio nomine. Granum Tinctorum in Hyſpania prouenit, foliis pungentibus, quę præter glandem, granum quoddam leue & puniceum fert, quod Coccum antiquis appellatum eſt, à noſtris Granum Tinctorium, in grano vermiculus naſcitur, qui in aceruis parietes ſcandens linteis colligitur, ac vino irrorato congeritur, & contunditur: Chermeſinum vocant ſericis tingendis facit incomparabilem purpuram. Quę igitur apud nos ſunt notæ, tot ſunt inter glandiferas. At Theophraſtus, quæ folio conſtant deciduo communi nomine Δρῦν: ideſt Robur ſiue Quercum vocat, cuius modo quatuor, modo quinque facit ſpecies: Nam qui Idam incolunt, Roboris quinque faciunt ſpecies, quarum prima Hemeris ſiue Placida vocatur, glande poſt Fagum dulciſſima, non erecta, nec leuis, nec excelſa, ſed corpore in orbem commoto, contorto, ſinuoſoque, ut nodoſa, aloſaque aſſurgat, materies robuſta, uerum infirmior, quam Fago, ex quibus manifeſte ſignificatur ipſum intelligere noſtram Quercum, tenuiori glande & folio; Secundo loco Cerrum numerat, qualis etiam ſuperius à nobis deſcripta eſt. Tertio Latifoliam, rectitudine, &

excelſitate poſt Cerrum: glandis autem dulcedine poſt Placidam, quæ notę in noſtra Quercu Latifolia reperiuntur. Quarto loco Fagum ponit, non quam nos ex Plinio Fagum vocamus, quam poſt Caſtaneas commodius, vt puto, reponemus: non enim proprie glans vocata eſt Faginea, vt etiam notat Plinius. Fagus igitur apud Theophraſtum quarta inter ſpecies Roboris, germinat paulo ante Equinotium, auctu facillima: Robur syluestre à quibuſdam vocatur; quia montoſis naſcitur, ligno ſcabro, ſed glande dulciſſima, licet quoddam eius genus amaram illam habeat: lapideſcunt eius partes poſtremæ vtrinque in genere maſculo, modo in putamine, modo in carne ipſa: caudice craſſiſſimo, materie robuſtiſſima, putredinique nulli obnoxia, & madefacta melior redditur; permanere etiam in aqua poſſe videtur incorrupta: arboris ſpecies in orbem carnoſa, minus torta quàm Quercus: Macedones ei glandem rotundam tribuunt. hæc nequaquam Vulgari Fago conueniunt, ſed potius Farnię in montibus altiſſimis ad naues quęſitę. Quinto loco Naliphlios, ſeu Salticortex additur, quæ etiam Recticortex cognominata eſt; glande poſt Latifoliam dulci, cuius poſtrema vtrinque lapideſcunt vel in putamine, vel in carne, quod maſculis tantum eius generis contingit, vt etiam Fago: craſſo caudice, ſed fungoſo, & magna ex parte cauato, ſi craſſus ſit: hæc ædificiis minus vtilis habetur: breui putreſcit, vnde concaua redditur. ideo ſunt qui hanc ſolam corde carere volunt, & fulmine ſolam iaci, quamuis non altitudine excellat. Ad cremandum quoque, & ad Carbonem faciendum vitiis obnoxia eſt ipſa & Latifolia: hanc putauerim apud nos illud genus Farniæ eſſe, quod in marittimis prouenit: facie quidem parum diſcrepans: ſed ligni aſperitate multum Macedones autem Roboris quaterna genera faciunt, aliis nominibus, ſcilicet Etymodrym, ſeu Veriquercum, quæ glandem dulcem producit. Hæc cum Placida eadem videtur eſſe, ſecundo loco Eſculum, quæ glandem amaram fert, Latifoliam uidentur intelligere. Tertio Fagum, quæ rotundam fert glandem, quæ Farnia eſt. Quarto Cerrum, quam quidam ſterilem putant, alij fructum adeo uitiatum ferre, ut eum nullum animalium mandere poſſit, præterquam Sues, & hos cum alium nullum habent, & caput magna ex parte tentari. materies quoque improba, & laborata quidem omnino inutilis, rumpitur enim & cadit; rudis autem melior, ob id ſic ea utuntur. carbo eius tranſilit & ſcintillat comodius in ærariis officinis: hæc autem Certo ſuperius dicto ſatis conueniunt. Reliquarum autem glãdiferarum, quæ perpetuo uirent, numerantur ab eodem Theophraſto ſpecies quinque ſcilicet. Ilex, Smilax, Phellodrys apud Arcades uocata: Suber, Aquifolia: De Ilice igitur inquit, folio Roboris eſt, uerum minori, aculeatoque: cortice lęuiori, quàm Robur: Arbor ipſa magna aſſurgit modo Roboris, ſi locum & ſolum adipiſca-

E tur

tur idoneum: materies ſpiſſa robuſtaque radix alta admodum & multiplex: fructus glandoſus, ſed glans puſilla ſero matureſcens, ideo ueterem nouus occupat, unde bifera à nonnullis exiſtimata eſt. Fert præter glandem granum quoddam puniceum, & uiſcum atque Hyphear: montibus propria, naſci in planis nequit, quædam fructifera, quædam ſterilis, ambæ tamen floreſcunt. Ex quibus ſignificatur eam deſcribere, quæ Coccum fert. De Smilace autem inquit apud Arcades vocari arborem Ilici ſimilem: folio tamen non aculeato: ſed molliori profundiorique, nec materie, vt illa ſolida, ſpiſſaque, ſed ſoluta mollique in opere. Hæc apud nos Ilex vocatur. De Phellodry quaſi Suberis Quercu inquit inter Ilicem, & Robur eſſe, quidam Ilicem fœminam putant, qua pro Ilice vtuntur ad plauſtra, vbi Ilex non prouenit: eſt mollior, & ſolutior Ilice, durior, & ſpiſſior Quercu: color ligni decorticati candidior Ilice, fuluior Quercu: folio ſimilis ambabus, maiori quàm Ilex, minori quàm Quercus, fructum maiorem Ilice habet, minorem Quercu: Acylum vocant huius, & Ilicis fructum, Roboris autem glandem, medulla manifeſtior, quàm Ilex. Videtur his deſcribere quam nos Suberellam vocamus. De Subere inquit arborem eſſe caudicoſam, parum ramigeram, admodum proceram, auctu inſignem, ligno robuſto, cortice vnice craſſo, quod diſrumpi ſolitum in fragmenta grandiora. Folia Fraxini craſſa oblongiora perpetua, fructum glandoſum aſſidue fert Aquifoliæ ſimilem: detracto in orbem cortice melioreſcit, triennio regignit, cortex ſcaber, carnoſus, qui etiam viridis leuis eſt, tardiſſimo tempore germinare. Suber tractatu facilis mollisque eſt, & leuis, ex quo ſimulachra quondam fiebant, ſed poſtea ex Palma: nam ſimiliter leuis, & mollis, at minus rigida; Videtur autem intelligere non ligni materiam, ſed corticis, hic enim Suber proprie vocatur, vt etiam apud nos. De Aquifolia inquit montibus propriam eſſe, perpetue virentem, fructu Suberis græce Agrian vocat. Forte Ilicem fruticoſam intelligit. Plinius autem plures adhuc ſpecies afferre videtur glandiferarum, cum Robur & Quercum non pro vno genere, vt Drys apud Theophraſtum, ſed pro duabus ſpeciebus accipere videatur, quæ vbique vulgo naſcuntur. Glans optima in Quercu atque grandiſſima, dulciſſima, dulcior, & mollior fœminæ, maris ſpiſſior: lignum fortius habet & incorruptius ramoſa & ipſa procerior tamen, & craſſior caudice. Roboris autem glans parua eſt, fungoſam carnem in Sue facit. Fert præter glandem plurima. Eſculus non vbique naſcitur Ioui ſacra, Glans eius poſt Quercum cæteris præfertur, fungoſam parit carnem. Certus in Italia quidem maiore ex parte nota eſt: glans triſtis horrida echinato Calyce ceu Caſtaneę, ſolidiorē carnem facit: ſed duram. Latifoliæ ex argumento dictæ glandes maxime probantur proceritas magna, carbo vitioſus, ſolum ęrariis vtilis officinis, quia protinus extin-

extinguitur flatu desinente, plurimis scintillis. Gallam Hemeri similem sed leuiorem minus probatam; fert,& nigram. Hemeris maximam fert glandem breuior in orbem comosa alisque ramorum crebro cauata: Gallam optimam perficiendis coriis aptissimam fert. Aegilops excelsissima incultis amica, Haliphleos dicta, cui crassissimus cortex atque caudex,& plerunque cauus fungosusque & cætera ex Theophrasto: omnia vero hæc desumpta videntur ex variis earundem appellationibus: nam Robur,Quercus,Hemeris aut eandem arborem significant, aut parum differentes: Aegilops,& Cerrus similiter conueniunt,sic Latifolia, & Esculus:Haliphleos auté apud eundem cũ Cerro Arcadum eadem putatur. Circa reliquas autem glandiferas idem Plinius numerat, Ilicem, & Suber. Ilicis duo genera, quæ in Italia folio non multum distant ab Oleis. Smilaces à quibusdam Græcis dictæ in prouincijs Aquifoliæ. Vtriusque glans breuior, & gracilior, quam Homerus Acylon appellat; eoque nomine à glande distinguit. Masculas Ilices negant ferre. Ilex multas Roboris dotes solo prouocat Cocco; granum hoc primoque ceu spectes frutices paruos Aquifoliæ Ilicis, Quisquilium vocant: pensionem alteram tributi Pauperibus Hispaniæ donati: gignitur,& in Galatia, Africa, Pisidia, Cilicia, pessimum in Sardinia. Suber minima arbor glans pessima,rara,cortex tantum in fructu præcrassus acre nascens, atque etiam in denos pedes vndique explanatus: vsus eius ancoralibus maxime Nauium, piscantium tragulis,& cadorum obturamentis, præterea in hyberno calceatu fœminarum. sunt qui fœminam Ilicem vocant, atque vbi non nascitur Ilex pro ea Subere vtuntur in carpentariis præcipue fabricis vt circa Elem, & Lacedemonem nec in Italia tota nascitur,aut in Gallia omnino,ex quibus colligitur, Ilicem Coccum ferentem non nasci in Italia, neque in Gallia: similem quidem paruis fruticibus Ilicis Aquifoliæ: Coccus enim non in adulta arbore, sed in surculosis germinibus prouenit, vt etiam ex Dioscoride colligitur, qui fruticem paruum tradit Coccum ferentem,licet è Quercubus colligi in Cilicia afferat. Præterea Suber à Plinio accipi videtur eadem cum Phellodry Theophrasti, cum Suberi ea tribuat, quæ Phellodry Theophrastus. Tandem Ilicem Italicam Smilacem esse, similemq;, in prouinciis Aquifoliam vocari, sed de glandiferis hæc satis.

CAP. III.

SEQVVNTVR inter crustacea,quorum semina vndique vasculo integuntur,in quo genere duas tantum nouimus,Fagum scilicet, & Castaneam. Fagus in hispidis, non tamen pungentibus vasculis, fert duo, vel tria, ad summum quatuor semina, glandis paruæ magni-

tudine, oblonga, triangula, dulciora glande; folia breuiora quàm Castaneæ, minusque ferrata: Arbor excelfa, caudice craffiffimo, non nifi in Alpium iugis proueniens: cortex fubalbidus, lęuis; materies robufta, ruffefcens, expetitur ad arcas, & tabulas, quibus libri integuntur. Plinius inquit Fagi glans nucleis fimilis, Muribus, & Gliribus, & Turdis gratiffima, triangula cute includitur: folium tenue ac læuiffimum, Populo fimile, celerrime flauefcens, & media parte plerumque: gignens fuperne paruulam baccam viridē, cacumine aculeatam. Cortex vtilis ad facienda vafa, & corbos, & prętexta tuguriorum. confcribitur recens incifis literis, vnde religiofus habitus, in quibufdam facris, fed non durat arbor ipfa. Hæc noftræ conueniunt. Pandectarius Ornum vocat inter glandiferas ipfam Fagum intelligens. Apud Theophraftum Sciffima vt Theodorus vertit grece Oxya vocatur in agro Latino mirabilis; nam tanta latitudine cæditur, vt pro carina Etrufcis nauibus poffit fufficere. fimplex genere eft erecta, læuis, enodis, craffitudine, & altitudine æqualis ferme Abieti, cui, & in cæteris non abfimilis: nam lignum coloratum, robuftum, neruatumque, cortex læuis, & craffus: folium difficile ad findendum (fic enim verbum: δισχιδὴς interpretor non bifidum vt Theodorus) oblongius quam Pyro, extremo aculeatum, hoc Plinius de parua bacca affirmat, quæ in medio folio plerumque gignitūr; nam hæc in extremo aculeata eft, vt patet in noftra Fago; radices nec multæ nec altę difcendentes, fructus lęuis, glandeus in calyce Echinata, placida tamen, & lęui, non hifpida vt Caftaneę, fimilis tamen illi dulcedine atque fucco: nafcitur & in montibus candida materie, quę ad multa perutilis, ad carpenta, lectos, fubfellia, menfās, & nauigea: campeftris nigra, ad eadem minus vtilis, fructum tamen fimilem ferunt. Hæc omnia noftræ Fago conueniunt, fed campeftris adhuc nobis non vifa eft.

CAP. IIII.

CASTANEA in echinato vafculo terna femina continet, multo maiora glande, in latitudinem magis quàm in longitudinem aucta, inuicem farcta: Quercum medium vt plurimum grandius: præftant dulcedine hominum cibis expetitę multis modis. Folia trium digitorum latitudine, multo longiora, ferrata, tenuia, tranfuerfis multis venis ex dorfo: arbor procera, amans frigora, & Aquilonios tractus in montibus: cortex lęuis, maculofus, fubniger: materies robufta non fentiens putredinem, in ignem multum crepitat, carbones ftatim extinguntur, his ferrarij libenter vtuntur. Differunt magnitudine, & paruitate fructus, item figura, cum quædam in ventrem magis crefcant, quędam in longitudinem, fapore quoque: nam ob id etiam fylueftres quędam

dam vocantur, quędam domesticę gustu gratiores. Traduntur Castaneę Equinę Constantinopoli, de quibus in Glande vnguentaria dicemus. Apud Theophrastum Iouis glans, & nux Castanea vocatur inter mansuescentes. Syluestris frigoris cupida, & montana nasci in planis nequit. Amentum fert: germinat ineunte Vere: fructum reddit Autumno circa Virgiliarum occasum. Quę omnia nostris Castaneis respondent. Hanc eandem videtur alibi intelligere sub nomine Nucis Euboicę, quam Theodorus aliquando Iuglandem vertit, materię perpetua, nam in aqua nequaquam putrescit: frangi se sonitu pręnunciat, vt prę-sentire homines possint ponderum, quę sustinentur ruinas; expetitur enim in opere tectorio. Carbones ex ea molliores expetuntur ferreis metallis: Euboicum idest eius fructus crusta obductum est, vt glans. Plinius nuces inquit vocamus, & castaneas quamquam accommodatiores glandium generi, armatum iis echinato calyce vallum, quod incoatum glandibus trini partus in quibusdam ex vno calyce, cortexque lentus, membrana corpori proxima saporem infestat, ni detrahatur, Torrere has in cibis gratius: Molitura quandam panis imaginem pręstant. è Sardibus primum prouenere, vnde Sordiani balani, idest glandes dictę. Nunc plura genera, Tarentinę figura planę faciles nec operoso sunt cibo: at purgatu difficilior, rotundior, quę Balanitis vocatur: purgabilis maxime & sponte prosiliens Salariana pura, & plana est: Corelliana laudatior ab equite Romano facta, dum suomet surculo insereret: Meterana ex ea facta in serendo rubenti cortice: populares triangulę, & nigræ: quę Cottiuę vocantur inferiores, laudatissimę in Tarento, & Neapoli, cęteræ Suum pabulo gignuntur cortice in tra nucleos permeante: Huiusmodi hodie aliis nominibus, & si non omnia multa tamen habentur.

CAP. V.

QVAE autem in genere prędicto osseo cortice integuntur pro flore Amentum ferentia duo tantum apud nos reperiuntur Nux Iuglans, & Auellana: vtraque solitario in propriis calycibus semine. Videtur autem Auellana non multum discedere à Carpino & Alno, tum foliorum specie, tum fructu non vndique concluso. Iuglans autem ad Fraxinum, & Acerem accedit magis. Nux Iuglans arbor est ingens, ęquat Robora pręcipue in planis, cortice albo & lęui, materies densa, cor nigricat, pro lautioribus operibus expetitur, nam recipit nitorem: folia multipartita, bina in pediculi interuallis disposita trium digitorum latitudine oblongiora, odore graui, vmbram reddunt noxiā: nam capitis grauitatem faciunt præcipue sub ea dormientibus: fructus rotundus obductus vndique externo putamine carnoso viridi, qui non

matu-

maturescat, sed perfecta nuce dehiscat, intra osseum corticem medulla dulcis,& pinguis continetur, vnde extrahi oleum queat;distincta in quatuor partes intercursantibus lignosis membranis, quod in nullis aliis seminibus reperitur.differunt magnitudine,& paruitate, & ossis duritie: quæ inter eas purgari vix à putamine possunt,surdę vocantur.Theophrastus Carya,ideſt nux inquit, fert semen ligno obductum,carnosum, pingue inter mansuescentes, syluestris est;nam montibus propria: germinat ineunte vere,fructificat Autumno, Amentum fert, germinat à latere tantum, desinunt germina in vnicum folium, ex ea fiunt optimi fomites, seminis ea pars germinat, quæ aduersa est nexui vt in plerisque arboribus. Plinius nucem Iuglādem inquit Caryon à grecis vocati ob capitis grauedinem,propter odoris grauitatem,nuptiis religiosas nuces ob similitudinem cum fętu multis modis munito; nam operimentum est puluinati calycis,mox lignei putaminis: tinguntur externo cortice lanę, & ruffatur capillus, vetustate pinguescunt, putamina in binas carinas diuiduntur, nucleorumque quadripartita distinctio, lignea intercursante membrana;quæ omnia nucibus nostris quadrant.

CAP. VI.

NVx Auellana arbor est fruticosa, cortice ruffo,exiguis maculis, materie candida,molli,folio integro lato, rotundo,serrato; hirsuto. fructus longe minor Iuglande rotundus, vel modice oblongus,exterius tegitur membranoso calyce dissecto: intra osseum corticem continetur medulla dulcis. Theophrastus nucem Herculeam vocat;arbor libenter in fruticem transit, quo modo melius,& copiosius fructificat. Folia insecta: Iulum ideſt Amentum fert callo compactili: montibus magna ex parte prouenit, mansuescit tamen, fructum meliorem, & folium, amplius ferens: in utroque genere quędam rotundam,quędam oblongam nucem ferunt. Vrbanarum fructus candidior, in aquosis frutificant meli us.syluestres translatę mansuescunt. Plinius Auellanas in nucum genere antea Abellinas vocabant; in Asiam & Græciam è Ponto venère, ideo Ponticę nuces vocantur: has mollis protegit barba, putamini & Nucleis solida rotunditas ineſt. Eæ etiam torrentur,vmblicus illis in ventre medio. Arbor Corylas vocatur, conueniunt hæc omnia nostris Auellanis.

CAP. VII.

SVNT preterea in nostris Alpibus duę arbores Fago similes: sed materie candida, folio rugoso, & circum minutissime serrato, longiore quàm in Fago, & frequentioribus neruis, qui ex medio costa-

rum

rum modo, recti producuntur: fructus vtrique valde exiguus: nam altera in cacuminibus racemulum densum fert, flauescētem ex folliculis quibusdam membranaceis oblongis constantem, in singulis autem folliculis, tanquam vtriculis singula semina parua cartilagineo cortice, & candido obducta continentur. Altera autem non in folliculis, sed vmbilicis foliaceis, singula aut bina semina fert maiuscula, & striata; vtranque vulgo Carpinum vocant. Videtur Theoprastus Ostrym seu Ostriam appellasse marem, & fœminam similem Sciffimæ tam corpore quàm cortice. Folia Piri sed multo longiora, & in acutum productiora, maioraque, multis nerui s costarum modo ex medio prodeuntibus, alis rectis, & in longum productis, & crassitudinem habentibus: rugata, & circum tenuiter serrata; materiem duram, & exalbidam, fructum pusillum, oblongum hordeo similem, colore flauum, radices sublimes; amat hæc arbor aquas, & conualles: infelix, nam ea in domum illata mortes miseras inferri, & difficiles partus, si qui sunt, reddi tradunt. Plinius similem Fraxino facit cortice, & ramis, cætera autem vt Theophrastus. Sed Carpinus apud Plinium alia ab his est.

CAP. VIII.

ALNVS vulgo Ontanum vocant, arbor iuxta aquas nascens, siue in montibus siue in planis, minor Carpino: sed latioribus foliis rotundioribusque: cortice subaspero, qui coriis atro colore tingendis expetitur: materie ruffa, quę quamquam mollis fundamentis tamen expetitur, quia in aqua non putrescit. Hyeme fert Amentum Auellanę modo, æstate autem, quæ in eo genere sterilis non est, racemolos fert squamosos, compactiles figura vuarum, qui nigrescunt Autumno, inter squamas reconduntur semina exigua & depressa in apicem desinentia. Theophrastus Clethram ideſt Alnum tradit in aquosis tantum nascētem, alibi autem nullo modo, alicubi in aquis degere ancipiti vita, & in montibus & in planis: quandam præterea sterilem, quandam fructiferam ambas autem florere: germinare statim post Fauonium, fructum ferre in Autumno, auctu facillimam, corpore recto, ligno molli, medullaque molli, vt virgæ graciliores totę concauari possint: folio Piri, sed ampliori neruosiorique, cortice scabro intus ruffo, quo coria tinguntur. Radice summa, tenui nec maiore quàm Laurus. Quamuis autem alicubi testetur quandam sterilem, & quandam semen ferre; vnigena tamen est natura: ex eodem enim semine tum fertilis, tum sterilis oritur, vt mas, & fęmina in animalibus, quæ tamen specie non differunt: appellantur præterea aliquando ab eodem Theophrasto communem loquendi vsum sequente steriles eæ omnes, quæ fructum non conspicuum, aut inutilem ferunt, vt Vlmus Ostrya, Alnus.

et Onano.

Theoph:

Alnus altera sterilis, altera fructifera

Nota

sterilis nomen

C A P.

CAP. VIIII.

VLMVS arbor ingens in latitudinem magis, quàm in altitudinem funditur; prouenit in collibus, & planis, quęritur ad vites su stinendas, cortice valde aspero, rimoso, & crasso; adeo vt ramuli nouelli, striati appareant extremis surculis tenuissimis, folio Carpini breuiori magis rugoso, minus serrato, floret primo Vere ante foliorum exortum racematim circa ramulos: flos Persico similis, rubens, ex staminibus tantum constans, transit in foliaceum quiddam, vnguis magnitudine subrotundum, medio quodam dorsó, in quo semen paruum continetur, depressum, & oblongum, quod mense Martio perficitur, antequam folia omnino exeant. Vesicas pręterea fert in æstate, in quibus humor cõtinetur, qui concrescit ingummi: in iisdem animalia culicibus similia reperiuntur, vtiles tum vesicę tum humor contentus ad puerorum ramices cataplasmate; glutinant enim, & astringunt. Alterum genus habetur cortice læui, ruffo, vel cinereo, & maculoso, quod in altitudinem ingentem adolescit. in vtroque genere quædam steriles omnino reperiuntur. Theophrastus, Pteleam græce vocat, cuius genera duo tradit, montanam, & campestrem: montanam grandiorem; alteram fruticosam magis: vtranque tamen arborem amplitudine & altitudine præstantem: folium indiuisum; læuiter circum serratum oblongius, quàm Piro, scabrum: materiem flauam, robustam, neruatam, deformem; nam tota cor esse videtur, rigorem seruat, ut non peruertatur; sterilis putatur, coniiciunt tamen semen ferre, quia in loca proxima nascitur, ex semine scilicet flatibus delato: Gummam in peciolis gignit seu folliculis, in quibus & animalia ficariis culicibus valde noxia oriuntur: vuas, & amenta fert in Autumno peculiaria multa minuta, & nigra, amat lucos, & aquas, Plinius in Italia quatuor numerat, Albineas excelsissimas, quæ non ferunt samora, quo nomine Vlmi semen intelligitur, Quamuis alij etiam Albineas illud ferre testentur, Alterum Gallicas, Tertium Nostrates densiore folio; & ab eodem pediculo numerosiore, Quartum Syluestre: quæ autem Amentum ferat, & vuas non dum vidimus, vt suspicari liceat, ne cum Vlmi genere comprehendant Carpinum vtranque, aut Alnum, Tiliamq; appellatam, quasi Pteleam.

CAP. X.

TILIA arbor in Alpibus tantum proueniens, Alno similis, sed foliis in acutum desinentibus, ac iuxta pediculum recuruis, serratisque, & similiter rugosis, fructus minor quàm Alni, striatus, se

mina inter ſquamas continens depręſſa: materies alba, aut flaueſcens, mollis, quam Cerdones expetunt, vt ſuper illam coria incidant, quia minime aciem cultri hebetat. Theophraſtus Phyliram appellat marem, & fęminam: ſed diſtantes inter ſe, tum materia, tum totius corporis forma. Mas ſterilis nullo flore cui materies dura, flaua, magis olida, & dẽſior, cortice craſſiori, qui detractus inflexibilis propter duritiem eſt: Fœmina fructifera, odoratiore ligno; candidiori cortice, & magis flexibili, ex quo cunas, & funes faciunt: floret cum vrbanis, flos caliculaceus iuxta ligni peciolum Amentum futurum, virens quamdiu clauſus eſt, apertus autem flaueſcit. fructus orbiculatus, oblongus fabæ magnitudine, ſimilis Hæderæ acino, qui cum perfectus eſt, angulis quinque diſtinguitur, veluti neruis eminentibus, & in acutum coheuntibus. cum ſcabitur, parua quædam, & tenuia ſemina emittit quanta Atriplicis, ingu ſtabilis, folia dulcia, & ſuauia, vt cortex quoque, Hæderæ figura, ſed in angulum acutiorem, & longius productum, rotundata, & iuxta pedicu lum magis curuata, criſpa in orbem, & ſerrata: lignum molle; exigua medulla, rarum, & ſolutum, flexibile, ſed aciem ferri hebetat maxime, quod tribuitur caliditati, deſcriptio igitur Philydæ fœminæ, noſtræ Tiliæ conuenit; licet Cerdones oppoſitum experiantur in coriis incidendis; niſi enim acies adigatur in carnem Tilię, minime hebetatur: ob mollitudinem autem, & naturam eius flexibilem cultro cedit, ideo non retundit; quia non ſcinditur. Maris autem cum non deſcribantur folia difficile fuerit coniectari, quam arborem eo nomine ſignificauerit: nam ex toto diuerſa ponitur, vt etiam Plinius teſtatur; differunt, inquit omnimodo Tilia mas, & fœmina; nam maris materies dura, ruffiorque, & nodoſa, & odoratior, Quod Theophraſtus ὀζωδέστερον: id eſt olidius vocat, cortex quoque craſſior, ac detractus, inflexibilis, nec ſemen fert aut florem, vt fœmina, quæ craſſior arbore, & quæ ſequuntur. Quid, ſi dicamus intelligi lignum putridum Vulgo vocatum, à nobis alibi deſcribendum, quæ non multum à Dioſcoridis Phyllitea diſtat? nam hęc longe tenuior eſt Tilia, lignum habet fætens, flauum, ac durum, & corticem inflexibilem, cęteraſque conditiones dictas; perpetue quoque viret, vt ſimpliciter de Phyllirea teſtatur Theophraſtus: quod cum noſtræ Tiliæ non conueniat, quę fęmina eſt, intelligendum eſt de mare. Quamquam autem aliquæ ex his fructum ferant, & florem nõ alterius ſpeciei ſunt cum iis, quæ ſteriles ſunt, vt in aliis multis notatum eſt.

CAP. XI.

PLATANVS tantundem videtur à genere Roboris diſcedere, quãtum à Caſtanea & Fago recedit Carpinus, & Alnus, & illi congeneres arbores; vt enim ille fructum magnitudine conſpicuum ſa-

tis, cumque rariorem ferunt, sic hæ pusillum admodum, & in suis racemulis frequentem. Est igitur Platanus ingens arbor specie Quercus; ramis in latitudinem sparsis; cortice similiter crasso & rimoso; materie lenta; folia latiora multo, quam Quercus; angulis paucioribus longioribusque ad similitudinem palmæ manus ex longo pediculo pendentia, quæ etiam siccata diutius seruantur in arbore, vt in genere Roboris: semina pusilla, oblonga, effigie glandis, in tenuissimum apicem desinentia, inuicem farcta in rotundis racemulis, pilularum modo, media quadam stipante lanugine. Platani pilulas vocat Dioscorides, Theophrastus arborem palustrē esse inquit raram in Italia, radices ei longas & multas tribuit, vt compertę sint aliquando circa aquęductum, triginta trium cubitorum longitudine; Folia ampla propendentia, & tremula, quæ alicubi ob naturam loci sunt perpetua, quamuis ex propria natura decidua sint: semen manifestum est, ex quo gignitur, licet pulcherrime ex auulsione proueniat: germinat paulo tardius, quam Populus; materies lenta & humidior. Plinius propter vmbram tantum expeti Platanum scribit, & eius gratia in Italiam fuisse transportatam.

CAP. XII.

ACER arbor est in montibus tantum proueniens; cortice scabro; materie ruffa; ad multa opera percommoda, quæ Torno fiunt: folia sunt lata in angulos desinentia, vt Platani longissimo pediculo; fructus oblongus paruus, ex paruo racemulo pendens, geminus in geminas membranaceas linguas desinens, similitudine quadam forficis. Opulus autem illi similis etiam in plana descendit; cortice scabriori, vt Vlmus; materie candida: foliis minoribus: sed similiter angulatis; fructu quoque simili, sed ligulis in diuersa tendentibus non vt Aceri iuxta productis; expetitur hæc arbor maxime ad Vites sustinendas, vt Vlmus. Theophrastus videtur vtrasque Sphendamnon, quam Latine Acerem vocant, appellasse, cum inquit duo eius genera esse, Zygiam, quam Plinius Carpinum Latine appellari testatur, quem sequitur Theodorus; Alteram nomine generis Acerem, quam alij Glinon & vt Theodorus vertit Plinium secutus, Gallicam; Carpinum in montibus tantum nasci; materie flaua, & crispa, & solida, qua ad opera lautiora vtuntur; hanc hodie Acerem vocamus; Gallicam autem etiam in planis prouenire; materie candida, neruata, rariore & minus crispa, marique materiem crispiorem esse atque contortam, & in planis potius eam nasci: germinareq; maturius: hanc nos Opulum vocamus, cuius mas fuerit, quæ sterilis; vtrique folia tribuuntur Theophrastus ampla, diuisuris Platani tensa: sed tenuiora & minus carnosa, & molliora & longiora, partes autem

tem folij scissæ in acutum tendunt, scissuris non ad medium vsque, vt in Platano prouenientibus, at cacuminibus distantibus magis, neque pro magnitudine multis neruis constãt, quæ notæ ob deprauatum codicem, ligno tribuuntur errore manifesto; corticem prǫterea esse paulo asperiorem Tilia, subliuidum, crassum, & Picea magis vstibilem, flexibilemque: Radices paucas, & summa tellure magna ex parte intortas habent tum candida, tum flaua: Riguis potissimum nascitur, inuentuque rara est, florem nesciri, fructum esse non valde oblongum, Paliuro similem, longiorem tamen. Tradi ab aliis tertium quoddam genus, quod Clinotrochon, quasi lecti rotarium appellant. Plinius quoddam genus Flaui esse crispo maculatum discursu, qui cum excellentior fuit, à similitudine caudę pauonum nomen accepit in Istria Rethiaque præcipuum.

CAP. XIII.

FRAXINVS arbor est in incultis magis prouenìens, cùm tamen alicubi colatur ad Vites sustinendas, vt Opulus, & Vlmus in Vmbria: simplex assurgit, erecta ad multam altitudinem, hastis fabricandis vtilissima: folia non secundum partem scissa, vt in Acere, sed ex toto, vt ex vno pediculo plura coniugatim prodire videantur, longis interuallis in acutum desinentia, lęuia, & lęuiter serrata: fructus Aceri similis, sed copiosior, & minor in summis ramulis, neque coniugatim, sed sparsim è comis propendet, desinens in tenuiorem, & oblongiorem ligulam; vnde lingua Auis à Medicis appellatur, cuius medulla ad Venerem stimulandam laudatur à Serapione, & Auicenna. Theophrastus duo genera tradit Meliam scilicet, & Bumeliam vocans, idest Fraxinum, & Bubalam Fraxinum, seu magnam Fraxinum: hanc excelsam, & proceram: lignum candidum, crassiuenium, neruatum, mollius, enodius, & crispius: in locis concauis, & madidis prouenire. Alteram humiliorem, scabriorem: duriore ligno, & flauiore: in siccis, & saxosis ortam: vtriq; folia laurinis similia, acutiora, coniugatim exeuntia ex vno pediculo: in maiori quidem longo interuallo disposita, & pluribus con iugationibus, vt in Sorbo, longiora, & angustiora: in minori autem breuiora interualla, & pauciores foliorum coniugationes traduntur: fructus minutus, nucosus, idest, medullam continens, vt Amygdala, gustu subamaram. Præter fructum alia quædam ferunt, vt Muscos in globum coactos specie pilorum Platani, & alia quędam implicamina. Plinius Fraxino tribuit, quæ potius à Theophrasto Taxo tribuuntur, quæ Melos gręce dicitur, non Melia; vt illud: in Ida esse adeò Cedro similem, vt fallat ementes cortice ablato, & folia esse iumentis mortifera, cæteris ruminantibus innocua. Dioscorides ligni scobem potu lętalem

credi tradit; cùm tamen ſint,qui eius decocto vtantur vice ligni Guaiacci fęlici ſucceſſu. Eius cortex internus aquam, in qua maduerit, cæruleam reddit, quam apponunt gallinis, cùm morbis vexantur. Exhibent quidam eius corticis decoctum ad lienes extenuandos. Ex hoc genere forte fuerit lignum in noua Hyſpania repertum, cuius ramenta in aqua poſt horæ dimidium cæruleum elegantiſſimum reddunt, cum ipſa candida ſint: Vtuntur aqua prædicta in potu quotidiano vſu cum vino ad Renum morbos, Vrinæ difficultatem, & Iſchiadicos. Columella inter Fraxini genera Ornum vocat arborem proceram: caudice tereti: leui cortice; eſſe autem ſylueſtrem Fraxinum. Hodie in Calabria Ornum intelligunt eam,quæ in ſiccis & locis altis naſcitur,ſcilicet Meliam; Fraxinum autem eam, quæ depreſſis & madidis naſcitur, id eſt, Bumeliam. At Hermolaus Ornum à quibuſdam interpretari ſcribit, quæ Oxya dicitur à Theophraſto: nam Matteus Syluaticus Ornum inquit glandiferam eſſe Quercui ſimilem, ſterilem: videtur autem intelligere noſtram Fagum,quam Oxyam apud Theophraſtum eſſe diximus. Reperitur quidem Orni mentio apud Plinium inter arbores, quæ amant montes; deſcendunt tamen in plana; nec tamen cum Fraxino coniungit; nam inter ponit Acerem. Fraxinum, & Ornum ſolas Mannam ferre teſtatur in Calabria circa Canis ortum, cuius eſt vſus in tota Italia ad aluum leniendam diſſolutæ iure,aut ſero pondere vnciarum duarum, aut trium; mitiſſimum enim eſt medicamentum ſolum tenues humores educens: Sunt autem micæ quædam candidę, aut flaueſcentes, pingues, ſapore mellis; Eius differentię ſunt; nam quędam minutioribus micis conſtat, quam Mannam foliorum vocant; quia ex foliis colligatur, quæ magis probatur: altera craſſioribus, quam Mannam corporis appellant; quia ex ramis tanquam ex corpore arboris habeant: & hęc aut ſponte, aut vulnerato cortice; nam ex vulnere primo exit liquor turbidus, nauſeoſus cum quadam amaritudine; poſtea emanat purior, quamuis glebis grandioribus. Probatur pinguis, & quadantenus tranſlucida Maſtichę quam ſimillima: Improbatur arida, & cinerei coloris: Item ſapor optimę ſuauis cum dulcedine modice linguam mordens; quę enim morſu caret, euanida eſt; & quę nauſeoſa, eſt impura, aut adulterata, aut Senę infuſione, aut addito Scamonio. Fertur aliquando & ex Syria longe candidior Italica, cuius Maſtichina vocatur, quę tranſlucida Maſtichę ſimilis, paruis granulis,efficacior Italica: Bombicina autem minimè translucida,craſſioribus micis Goſſipij. Putant hanc Saccharo adulteratam eſſe; ſed dentibus deprehenderetur; Saccarum enim ſub dentibus crepitat,Manna autem mollis eſt. Colligitur aliquando & apud nos in Apennino diebus canicularibus & ſerenis promiſcue in pluribus arboribus, ſed pręcipue in Quercu, & Salice, nunc concreta ſimilis Calabrienſi,

nunc

nunc liquidior melli similis. A Grȩcis Aeromeli vocatur, quasi mel aereum, de quo Galenus in alimentis, vbi de melle agit, Mel roscidum siue aereum inquit esse, quod in plantarum foliis aliquando per æstatem colligitur rori simile; copiosum verò esse in monte Libano Syriȩ; colligi autem decussis arboribus in subiectas pelles stratas. Et Theophrastus Roboris dotes recensens inquit: Nascitur vel hic melleus humor cȩlo cadens, nec aliis magis frondibus inhȩrens. Meminit & Plinius eiusdem; scribit enim mel ex aere venire præcipue ipso Syrio explendescente, nec ante Vergiliarum exortum, sublucanis temporibus; itaq; siquis eo tempore matutino sub dio fuerit, sentiet vestes & capillum concretum eo liquore, & arborum folia melle roscida inueniet. Cȩlestem verò eius naturam esse; prȩsertim si purus, & syncerus, vt defluit, haberetur, & non diuersarum plantarum, ac terræ halitu sordesceret; donum enim cœleste, & quasi diuinum Nectar malis mortalium à morte reuocandis. Si post ortum syderum nobilium, aut Arcus cœlestis non sequantur imbres, sed ros coquatur radiis Solis, medicamenta non mella gigni, oculis, vlceribus, internisq; visceribus dona cœlestia. Si verò feruetur hoc Syrio oriente, & casu contingat, vt eodem die Venus, aut Iuppiter, aut Mercurius exoriatur, non esse aliam eius suauitatem, vsumq; quam diuini Nectaris. Hȩc Plinius. Putauit Hermolaus apud Dioscoridem Elȩomeli ob nominis affinitatem idem esse quod Aeromeli; pingue quoddam è caudice arborum manans, crassius melle, sapore dulci in Syriæ Palmyris: Nam, vt Galenus Elæomelitis non meminit, sic Dioscorides Aereomelitis: vtriq; prȩterea tribuitur vis purgandi bilem & cruditates. Sed de Elȩomelite nostram sententiam alibi explicamus. Arabes Mannam vocant & Tereniabin; quamquam apud Serapionem differre videantur hȩ voces inter se, cum in diuersis locis agat de Manna, & Tereniabin interpretantem Mannam eam, quæ concreta est in grummos: Tereniabin autem eam, quȩ melli sit similis. Mesues tamen & Auicenna nomine Mannæ quodcunque genus intelligunt; tradunt enim Mannæ eadem, quæ Serapio Tereniabin; neque ea distinctio satis congruit sententiȩ Serapionis, vt Tereniabin sit substantia liquida, Manna autem concreta; nam de Tereniabin scribit, est ros, qui è cœlo cadit melli in granula concreto similis, vocantq; id Mel roscidum, siue aereum, & quȩ sequuntur. sed hȩc parui momenti sunt, illud potius disquirendum videtur, vtrum Manna, qua vtimur, sit inter genera mellis aerei, an proprius succus Fraxini & Orni, vt contendere nituntur quidam ex Recentioribus; quoniam ros promiscue super omnes plantas, lapides, & terram decidit; at Manna Calabriensis solum in Ornis & Fraxinis reperitur, idque non in omnibus, sed quibusdam. Prȩterea ros non emanat ex vulnere arboris, vt Manna ea, sed exterius ex aere adhȩret; nam facto expe-

rimento

rimento linteo fcilicet arbori fuper extenfo, quod rorem cadentem exciperet; reperta nihilominus Manna ex arbore emanans; nulla autem in linteo. Tandem multum differre à Manna prędicta roris concretionem in mellis fubftantiam; ros enim frigore noctis concrefcit, Sole autem aduentante, aut alia caliditate foluitur, vt putant; Manna autem noftra, vt fuccus concrefcit à calido & ficco; meridie enim colligunt magis denfatam: hæc & alia huiufmodi funt, quibus Manna noftra à genere mellis aerei, & Manna Arabum explodunt, ac Fraxini & Orni propriam quandam lachrymam cenfent. At hoc modò cauillari etiam de Quercu licebit, cuius foliis maxime infidet mel aereum; fic enim ros non magis fuper vnam plantam quam aliam decidit, cur maxime hoc genus reperitur in Quercu? Quod fi id tribuatur naturæ Quercus, vt liquorem illum cœleftem conferuet; alię autem plantæ magis & minus abfumant, cur eadem non liceat de Fraxinis & Ornis affignare? Quum enim intime hauriant hunc rorem, totum autem non abfumant in nutrimentum aut ob multitudinem, aut ob aliam caufam, neceffe eft, vt reliquum tanquam excrementum expuant, alteratum tamen, & magis addenfatum quam in Quercu ob aliquam eius concoctionem; ob id non in foliis folum reperitur, vt in multis aliis arboribus, fed vndique ex intimis corporis exit. In foliis autem Quercus maxime reperiri melleum liquorem dicemus; quia ea arbor minime omnium bibat eius humorem; idcirco defluit mellea fubftantia ex iis, non multum addenfata, & Sole aduentante facile euanefcit, vt contingit fubftantię aereæ facile in fpiritum refolubili. In quibus autem pauciffima, aut nulla reperitur huiufmodi concretio, cum tamen locus eo humore fcateat, vt quibufdam Ornis & Fraxinis contingere aiunt, abfumitur auidius ab illis huiufmodi humor in earum nutrimentum; ideo nec ros liquidus permanet in foliis, nec expuitur addenfatus: Neque illud omnino verum à frigore noctis addenfari rorem in melleam fubftantiam, vt modò concrefcat ad fimilitudinem pruinæ ob vehemētiorem frigiditatem, modò in liquidiorem fubftantiam à minori frigiditate ad roris fimilitudinem; non enim hæc corpora aquea tantum funt, vt ros & pruina, fed terram habent aeri mixtam, vt tradit Ariftoteles 4. Metheor. cap. 7. de melle; nam & mel, quod apes condunt in fuis alueolis, ex huiufmodi rore conftat, quod fuper diuerfas plantas colligitur, non fucat earum, neque fructus, neque pars, fed eiufdem eft cum rore generis, vt teftatur Gal. 3. de Alim. facult. c. 39. non tamen omnino ros, fimplex fcilicet aqua; fed ob æftiuam caliditatem terræ in halitum digeftæ commixta, & incraffata magis & minus in melleam fubftantiam. Aeget tamen halitus aqueus frigiditate noctis, vt conftet, fimplex quidem in rorem & pruinam, commixtus autem in melleam fubftantiam, quæ non amplius à folo calido liquatur, fed ab

humido,

humido, vt sales: Aliqua tamen ex parte à calido sicco liquari huiusmodi corpora, quatenus à frigore condensata sunt, non est absurdum, vt contingit Nitro, Alumini, Calcantho, Saccaro; in igne enim prius liquescunt, deinde siccantur: humido autem frigido, id est, aqueo omnia hæc corpora soluuntur, non calido, quale est oleum. Sed hæc fusius quam pro nostro instituto dicta sufficiant. Apud Indos plura sunt genera Mannæ, quæ nequaquam feruntur ad nos: quandam tradunt ex arboribus distillantem roris modo, vtribus collectam, sapore faui mellis, quam Siracost vocant: Alteram granulis Coriandri similibus addensatam, colore ruffo, quam ex capitibus Cardui cuiusdam decutiunt, Tereniabin vocant: Tertiam grandioribus glebis, vt plurimum foliis admixtam similem Calabriensi, quam magnifaciunt: Quartam mellis albi purgati similitudine, quæ cito corrumpitur, nisi vasis vitreis condatur, quibus ea gens caret.

CAP. XIIII.

QVAE autem pericarpium ferunt, seminis corde exterius vergente, aliæ quidem florem in summo fructu gestant; aliæ verò eundem in sede fructus habent: Explicemus autem prius, quæ vnicum in hoc genere semen ferunt, quarum plurimæ florem inferius sedentem habent. Quamuis inter has quædam ambigant cum iis, quę pericarpio carent, vt Amygdala, quæ partim inter Nuces reposita est apud antiquos; quia osseo cortice constat, medulla interna ad cibos vtili; partim verò ad hoc genus, de quo agimus, reducenda videtur ob similitudinem floris, & germinandi modum. Amygdala igitur arbor est mediocris; cortice nigro, & aspero; foliis angustis, digitali latitudine, longis, serratisq;. Floret prima inter vrbanas, non dum exacta hyeme, ante quam folia edat. Flos candidus, vel modice ex candido rubens. Fructus oblongus, depressus, minor Nuce, cute intectus hirsuta: osseum putamen læue est: intus medulla dulcis; in quibusdam amarescit, vetustate pinguescit; vnde oleum extrahitur: totus fructus tenellus, antequam os indurerit, cibis gratus est, subacidus: laudantur in hunc vsum, qui lanugine carent, & grandiores sunt: huius gratia inserere solent super Prunum. Theophrastus sparsim scribit radicem quæ ex medio, prægrandem esse, & alte dimissam cito germinare; tarde folia amittere: semen ligno obductum, succo pingui: florem foliatum, quatundam subrusum; fructificare ex annotinis surculis: seri posse auulsione; ex semine degenerare tum sapore, tum duritie; cultu mitescere; lachrymam fluentem diutius auferendo paxillo adacto, & fructus melius retinere ea euacuatione: seminis ea pars germinat, quæ aduersa est nexui, quæ omnia

in

in noſtris Amygdalis reperiuntur. Plinius Amygdalam quondam Nuces græcas vocatas fuiſſe Catonis ætate; vnde ſuſpicatum tunc temporis in Italia non fuiſſe: Iuglandibus ſimiles externo & ſecundo putamine; nucleo diſſimili latitudine,& acriore callo: prima omnium floret menſe Ianuario, Martio poma fert matura, id eſt, eſui apta.

CAP. XV.

PRVNVS arbor mediocris eſt: cortice fuſco, ſcabro: materie fragili, ſubruffa: fert gummi: folia duorum aut trium digitorum latitudine, paulo oblongiora, leuiter ſinuata: floret in annotinis germinibus: flos candidus, foliatus; fructus ſuauis tum recens, tum exiccatus: pericarpij pulpa ſuccoſa, tenui tunica obducta: differt magnitudine, figura, colore, ac ſaporis bonitate; nam rotundorum quidam Mali amplitudine, flaui, dulces, odorati, qui primo maturantur; cognominantur autem à Malis: iis minores, & auſteriores, qui Auguſto maturantur, Pruna Auguſtana vocata, & Albanula inter præcioſa; alia nigra, duriore carne, ſed gratiſſimo ſapore, vulgo Pernicona cognominant: grandiora iis ſunt Maſſimiana, ac ſucci bonitate præcellunt: ſimili ſpecie conſtant alia quædam, vt etiam fallant, ſed in ſuauitate ſaporis quam primum diſcernuntur, vt quæ Aſinaria, & quæ Gubia alicubi vocantur inguſtabilia: paulo minora iis & oblongiora Viridacea, ſic appellata; quia dulcia ſunt ante perfectam maturitatem, dum adhuc viridia ſunt; hęc maturitate perfecta ad ruffum tendunt, ſed dulcedine minus grata: Alia in longitudinem extenuantur iuxta pediculum, vt Damaſcena colore flauo; Catelana colore ſubuiridi; alia colore nigro: multę aliæ ſunt inexplicabiles differentię, vario cultu, & ſtudio inferendi inuentæ. Eſt & syluestris Prunus, prunula ferens vulgo appellata; ſpinoſis ramis; breuior, fruticoſa, baccas potius quam poma fert, rotundas, nigras, ſapore valde acerbo, cuius carne Medici pro Acacia vtuntur. Peculiare in fructu Pruni, quod deflorefcens, ſi multi imbres contigerit, conuertitur in oblongum quoddam corpus inane, quos Turcas vocant, ſemen omnibus intra oſſeum corticem continetur, depreſſum, læue, vt in Amygdala; ſed minus, licet totus fructus ſæpe maior ſit, Gręci Coccimeleam vocant, de qua Theophraſtus inquit; corpore paruam eſſe; modica radice ſuſtentari: Illi tamen altiſſimam radicem inquiunt, ſed numeroſam; diutius viuere, & contumacem emori: lachrymam gignere: folium Arbuto ſimile; ſucco ex carne & neruo conſtantem ſucco diluto; ſemen contineri intra nucleum & carnem: Florem foliatum ſuper fructum inſidentem. peculiare, fructum in pappum perire, quod in nulla alia arbore viſum eſt; quę omnia Prunis noſtris conueniunt, ſi

pappus

pappus hic non lanuginem, sed inane corpus significet, quem diximus Turcam vocari. Plinius ingentem Prunorum turbam esse tradit; Hordearium, quod cum Hordeo maturatur; Asininum à vilitate cognominatum serius, & maius, vtrunque versicolori nigro candicans; esse & nigra laudatiora; cerina; atque purpurea: Armeniaca sola etiam odore commendata; Nucipruna Nucibus insita; insita quoque Malis Malina, Amygdalis Amygdalina, quibus intus in ligno Amygdalæ nucleus est; Persica alia ex Perside aduecta; Damascena à Syriȩ Damasco, & tandem syluestria vbiq; nascuntur; asseruari in cadis condita vsque ad alia nascentia, vt de Vua fit in Autumno Nucipruna, Persica, Cerina, & syluestria, reliqua fugacia esse: sed Prunis adnumerat Persica & Armenica, & Mixas, & Perseam, quȩ differentias habent manifestas valde à Prunis differentes, vt mox patebit.

CAP. XVI.

ARMENIACA arbor Pruni magnitudine; cortice subruffo; foliis Pruni mollioribus; fructus rotundus, cute subaspera, in maturitate aureus, odoratus, ex acido dulcis, intra pericarpium nux continetur subrotunda, lȩuis, & intus nucleus Amygdala breuior, suauis, qui in eo genere maior est. vulgo Baracocca vocantur, vterq; inter præcoces. Dioscorides inter Mala numerat Armeniaca, à Romanis Præcocia appellata, Plinius Præcocia inter Persica recenset.

CAP. XVII.

PERSICA parua arbor est; citissime omnium senescens; cortice Armeniacæ; foliis Amygdalȩ, paulo latioribus serratis; flos roseus; fructus rotundus Mali amplitudine, lanuginosus, odoratus; caro fissilis inneruos, suauissima: osseum putamen, asperum, subrotundum; nucleus amarus; amara & folia, & flores. Eius genera plura; quædam os habent à pericarpio explicabile; quædam id pertinaciter hærens, quod genus duracinum appellatur: figura quoque differunt; nam quædam orbiculata rimula quadam à latere: quædam in rotunditate oblonga, quod genus Cariota cognominatur; colore alia candicant; alia modico rubore aspersa sunt, prȩcipue qua Solem spectant, & intus in ossis contactu; alia Buxea ex toto., quæ à Cotoneis cognominata omnium tardissime maturantur; quȩdam enim præcocia sunt, insita super Amygdalam Nucipersica vocant, nucleo etiam grato. Dioscorides inter Mala recenset Persica. Plinius Persicorum palmam tribuit Duracinis, esse alia cognomine Gallica, & Asiatica, quȩ post Autumnum ma-

turantur, præcocia æſtate, Supernatia è Sabinis veniunt, Popularia vndique, pomum innocuum expetitur Aegris, ſed omnium fugatiſſimum, longiſſima enim decerptio bidui mora eſt, cogitque ſe venundari, ex quibus ſignificatur aliud eſſe Perſicorum genus, quod recenſuit inter Pruna, quæ cadis condita aſſeruantur, Græci quidam Rhodacena appellant, fortè à roſeo floris colore.

CAP. XVIII.

MYXA apud Plinium arbor eſt in Damaſco popularis, quæ & cœpit Romæ naſci inſita Sorbis: ex Myxis in AEgypto vina fiunt, quidam rubeſcentes, quibus Perſea ſimilis eſt. Paulus AEgineta fructum ferre minorem Prunis, ſed facultate conſimilem; quidam Galeno putant Serica: Serapio Sebeſten vocat, fructum in Arabia plantæ ferè arboreſcentis; cortice albo; ramis virentibus: folio rotundo, amplo; fructus Auellanę nucis magnitudine; in racemo dulcis, dum matureſcit, potiſſimum palleſcens, candido lentore plenus, cum interiore nucleo quaſi Olyuæ ſiccatur. Afferuntur hodie fructus ſub eo nomine ad aluum purgandam, ex cuius lentore viſcum fieri tradunt, quod Venetiis Alexandrinum vocant; ſimiles ſunt paruis Prunis exſiccatis, quibus adhæret paruus vmbilicus membranaceus; intra pericarpium os durum continetur, modice depreſſum, in quibuſdam triangulum aſperiuſuſculum; intra os ſeminis medulla parua continetur.

CAP. XIX.

PERSEA apud Plinium arbor eſt in Perſide venenata, translata in AEgyptum mitigata eſt: eius fructus Myxis rubeſcentibus ſimilis eſt; nec extra Orientem naſci voluit: ſemper folia habet, & poma ſubnaſcentibus aliis. Theophraſtus deſcribit; aſpectu magnam, formoſamq;, Piro ſimilem folio, flore, ramo, & tota figura, ſed folio perpetuo: fructum abunde parit, & omni tempore perficit, nam nouus anniculum ſemper occupat, magnitudine Piri, figura oblongus Amygdalæ modo, colore herbaceo; nucem intus habet, vt Prunus, longe minorem, & molliorem; carnem vehementer dulcem, ſuauem, concoctu facilem; nam etiam ſi nimium comedatur, nihil nocet; radix magna; materies robuſta, viſu decora, atra, ex qua ſimulacra, lectos, & menſas faciunt: ſed huiuſmodi fructus in Italiam non venit: niſi forte fuerit, qui Anacardus vocatur, ſeu Anacardium à recentioribus Græcis nomine deriuato à corde: Afferuntur ex Oriente fructus exſiccati colore nigro, figura turbinata, cordis effigie parum depreſſi, ad pediculum ſeſſilem:

lem: intra os paruum continetur. Serapio describit fructum ex arborea planta corculo auiculæ non dissimilem, subrubrum ferè colore cordis, rubente etiam; num intus liquore veluti sanguine, cuius potissimum est vsus; Aduehi è Syria; prouenire etiam ex Siciliç montibus ignem eructantibus; vim habere calefaciendi & siccandi in quarto ordine; hæc Serapio. Succus ille à Medicis mel Anacardinum vocatur. In India fructus est innoxius, vt Garzias testatur; nam vtuntur eo Asthmatici in sero infuso, & ad vermes necandos: Virides muria conditi vt Oliuę assumuntur in cibis; sed siccati vrentem facultatem habent. Auicenna inquit nuclei medullam similem esse Amygdalæ dulci, in qua non est nocumentum; sed cortex eius rarus, perforatus, in quo mel continetur viscosum, odoratum: manducatur à quibusdam sine noxa præcipuè cum Nuce: Eius mel vlceratiuum est, & adustiuum sanguinis & humorum: est ex summa venenorum, & interficit; licet aliquas habeat vtilitates in Medicina, vt idem tradit. Ab Anacardo igitur non abhorrent conditiones traditæ Perseę; nam similis est Myxis rubentibus, vt Plinius testatur: depressus autem est Amygdalæ modo, cui Theophrastus comparat: præterea venenum continet, licet alicubi innoxiæ comedatur.

CAP. XX.

CERASVS arbor alta; recto caudice; cortice lęui, maculoso; materię subrussa; fert gummi; folia longiora Pruno, leuiter serrata, in acutum desinentia; floret in annotinis surculis: flos albus: fructus rotundus, minor Pruno, rubens; pediculo longo, pulpa aquosa, dulce, nucleo rotundo, læui, maturantur ante cęteros fructus, licet tardius floreant: Differentiæ ex colore; nam quædam in maturitate parum rubent ex candido; quædam magis; alia ex rubro nigricant tingente succo: Ex sapore, alia dulcia; alia amaritudinis quid retinent, non tamen ingrata, Amarena vocant; alia acidula Agriotta appellata; alia pulpam duriorem habent, Duracina vocant: alia teneram & aquosam: Magnitudine quoque, & paruitate differunt non solum fructus sed & arboris: nam Amarenæ & Acidulæ breues sunt, pediculo quoque breui, licet fructus non minor sit cæteris: Est & quædam syluestris breuis, racemosis oblongis, fructum ferens paruum, qui in maturitate ex viridi flauescit, subausterus, nucleo subaspero. Theophrastus Cerasum describit magnitudine excelsa, ad vigintiquatuor cubita, rectam, admodum crassam, bicubitali etiam ambitu, folium Mespili; durum, latius; corticem Tiliæ similem, leuore, colore, & crassitudine, apta ad cunnas, scissilem in tenues tunicas; neruis non in rectum neque in girum tendentibus: sed obliquè sursum se intersecantibus, quod & in

ligno euenit: ramis crefcentibus; alij deorfum affidue pereunt; alij furfum verfus increfcunt, ideo minus ramofa & enodior Populo; radix multiplex per fumma non craffa, cui eadem circumuolutio neruorum, flos candidus Piro & Mefpilo proximus ex paruis floribus conftans Faui modo; Fructus rubet figura Iouisflammæ, magnitudine Fabæ; nucleo molliori; nafcitur vbi Tilia iuxta amnes & rigua. Plinius inquit Cerafoꝛum Aproniana maxime rubent: Actia nigerrima funt: Cęciliana etiam rotunda: Iuliana iucunda fub arbore guftata: nam adeo tenera, vt geftatum non tolerent: Duracina principatum tenent; Laurea non ingratę amaritudinis, infitæ in Lauro: Macedonica paruæ arboris, raroque tria cubita excedentis, Chamæcerafi minore etiam num frutice, inter prima, annuam gratiam colono refert è pomis; gaudent Septentrione & frigidis: ficcatur etiam fole, & conditur, vt oliua cadis: videtur igitur per Laurea fignificare noftra Amarena, per Macedonica autem ipfa Acidula; Chamæcerafus autem incomperta adhuc.

CAP. XXI.

LAVRVS arbor enodis, perpetue virens: cortice tenui: materie rara, ideo expeti ad igniaria, Theophraftus author eft; radices craffas, inæquales, & obliquas fert: folia odorata, minora quàm in Malo Citria, aridiora lateribus modice finuata: flofculos pallefcentes inter folia: baccas fubrotundas, breui pediculo adnexas in maturitate nigras: tenui putamine, cruftaceo: externa tunica oleofa; vnde oleum laurinum excoquitur, medulla intus ampla, & amara. quædam floret tantum, fructum non fert, cui copiofius eft flos, racemofufque, quam Theophraftus Vuam vocat in Lauro pręter fructū, in fterili copiofiorem, quam mafculam nonnulli appellant. Diofcorides vnam latifoliam, alteram angufto folio tradit. Plinius plura genera affert, Muftaceam folio maximo, flaccidoque, & albicante: Delphicam æquali colore, viridiorem, maximis baccis, atque è viridi rubentibus, qua Delphis coronari, & triumphantes Romæ folebant: Cypriam folio breui, nigro, per margines imbricato, crifpam. Baccaliam, quæ vulgatiffima eft, baccarumq; fertiliffima. Triumphalem, fterilem, minima altitudine, folio crifpo, ac breui, inuentu raram: Taxam in Topiario genere, cui in medio folio patuulum excrefcit veluti lacinia folij. Spadoniam, quæ mira opacitate, ad quantamlibet vmbram folum implet. affert & alia genera, nomine potius quàm generis focietate communicantia, Laurum fcilicet fyluestrē, cui cærulea ineft bacca, hanc nos vulgo Lentaginem vocamus, opere Topiario, fruticem potius, quàm arborem, de qua alibi dicimus, & Laurum regiam ampliffimam, & arbore & folio, baccis guftatu quoque

que non aſpero. Hanc Piſis habemus peregrinam, foliis longioribus, pulpoſiſque, ad malum Medicam accidētibus, perpetuo virentibus, ſed odore graui: flores in racemis erectis fert, candidos, ſuaue olentes: baccas Lauro ſimiles, paulo maiores, oblongiores, in maturitate nigras, pericarpio pulpoſo, ſuaui, quod quo magis ſiccatur in arbore, dulcius redditur: intus nucleus eſt oliuaris, fragilior, perficitur Autumno incipiente: medulla interna amara: ſeritur optime ramo.

CAP. XXII.

PIPER rotundum granum eſt nigrum ex India aduectum, rugoſum, acerrimi ſaporis, gratiſſimique in condimentis: Alterum genus candidum, craſſiori grano, nequaquam rugoſum, acrius: Tertium longū, veluti ex minutis granis congeſtum, effigie Amenti, nucis Auellanæ breuius, colore nigro feruentis guſtus: ſed ſine gratia, Lodouicus Romanus in ſuis nauigationibus teſtatur in ſuburbio Vrbis Calecut Indiæ, Piperis fruticem nullo adhibito cultu prouenire, Hæderæ modo vicinas arbores ſcandentem, ramis multis, duorum vel trium palmorum longitudine, in quibus folia Mali Aſſirij craſſiora, ac paulo pinguiora, minutioribus venis ex aduerſa parte intercurſantibus. E ſingulis malleolis ſenos racemos dependere, palmares Paſſulis non abſimiles, denſiores: color baccæ, qui Vuis immaturioribus colligitur menſe Octobris, & Nouembris, cum adhuc ſubuiridis eſt, deinde ſoli exponitur, triduo autem nigreſcere, dum ſiccatur. Alterum genus in Taprobana oriri copioſum, quod patrio nomine Molaga vocatur: in totum procerius, craſſiore caudice, amplioribus foliis, carnoſioribuſque, bacca grandiori, candidiorique inani, ac plurimum mordaci, leuioris ponderis. Idque maxime apud Tartaros diſpenſari. Piperis longi arborem non reperio à Recentioribus deſcriptam; quamquam fateantur quidam, diuerſi generis illam eſſe. Reperio in India Occidentali, quoddam genus Piperis longè oriri acrius & odoratius rotundo, quo indigenæ loco Piperis nigri vtuntur in condimentis: pingunt fructum longiorem Orientali non excedentem indicis longitudinem cum pollice, craſſitudine parui funiculi, quo pueri Trochos verſant, circa tenuem feſtucam hærent granula denſe iuncta, ac veluti retorta, craſſitudinem prædictam facientia, quibus ablatis feſtuca munda remanet: viridis eſt, quamdiu recens; Sole autem maturatur & nigreſcit. At plantam hanc fructum ferentem non pingunt, ſed altam inquiunt eſſe. Theophraſtus innuit longum diuerſi generis eſſe: inquit enim Piper fructum eſſe, eiuſque genera duo: vnum enim rotundum Erui modo, tegmine carneque conſtans, ſicut Laurina bacca, ſubrutilum. Alterum oblongum, nigrum

ſemina

ſemina Papaueris continens longe validius altero: ambo enim calefactoriam vim obtinent, ideo contra Cicutam auxiliari. Dioſcorides autem tria genera Piperis ex eadem arbore haberi traditum ſcribit: inter initia quidem prælongum fructum eſſe, veluti Siliquam, quod Piper longum eſt habens intus aliquid tenui Milio ſimile, quod tandem euadit in perfectum Piper, procedente tempore dehiſcens id, & pandens ſeſe racemum fieri grana ferentem, qualia videmus, ea autem acerba quidem candidum Piper eſſe; tempeſtiua autem maturitate nigrum fieri, & odoratius, acrius, & ad condimenta vtilius, gratiuſque: album infirmius eſſe, quod tamen Galenus acrius teſtatur: longum vehementius mordere, & ſubamarum eſſe, vtrunque aduerſus venena expeti. inter nigra reperiri quædam grana inania intus ob defectum nutrimenti, quod Braſma vocant. Ideo eligi nigrum, quod grauiſſimum & plerius eſt, ſine multis rugis recens, ac minime furfuroſum: Arborem paruam eſſe foliis Caſiæ, vt ſcribit in Caſia: radicem falſo putari à quibuſdam Zinziberim; potius radicem Piperis eſſe quandam Coſto ſimilem, quæ ora guſtantium accendit, & ſaliuam elicit. hęc de Pipere traduntur à Dioſcoride: Plinius eamdem habet ſententiam: Ternas ſcilicet fructus differentias ex eadem arbore haberi: At arbores Iuniperis noſtris ſimiles eſſe; ſemina à Iunipero diſtare paruulis ſiliquis, quales in Faſeolis videmus, has, prius quam dehiſcant, decerptas, toſtaſque ſole, facere, quod vocatur Piper longum; paulatim vero dehiſcentes per maturitatem oſtendere candidum Piper, quod deinde toſtum ſolibus, colore, rugiſque mutatur, carbunculari interim aliqua, fierique ſemina caſſa & inania. Qualis autem ſit Piperis radix non explicat, tantum non eſſe Zinziberim: in Italia quoque haberi Piperis arborem, maiorem Myrtho, nec abſimilem amaritudinem: grano eandem, quę Piperi Muſteo creditur eſſe: deeſſe toſtam illam maturitatem, ideoque & rugarum, coloriſque ſimilitudinem, Solinus quoque teſtatur in Caucaſo monte Indię arbores Iunipero ſimiles, primos fructus ferre, vt corili fimbria quod Piper longum eſt, poſterius album, & nigrum: Quod ſi vera eſt Recentiorem ſententia de Piperis hyſtoria oculata fide habita, dicendum rotundi Piperis albi, & nigri arbores vnius quidem generis eſſe, vt Theophraſtus innuit, differre autem magnitudine & colore fructus, quarum folia Caſię ſimilia ſunt, vt Dioſcorides tradit: nam tum Piperis, tum Caſię folia Mali Aſſirij foliis comparantur à Recentioribus. Quę autem longum Piper fert, diuerſi omnino generis eſſe, vt Iunipero ſimilem, vt Solinus & Plinius tradidere: quam autem radicem Dioſcorides acceperit, à Medicis vſurpatam tamquam Piperis radicem cum Zinziber non ſit, explicabimus in Galanga. At quęnam ſit arbor Piperis in Italia apud Plinium Myrtho ſimilis, explicabimus cum Ribe.

CAP.

CAP. XXIII.

CVBEBE vulgo appellantur grana Piperi nigro similia, ex Oriente aduecta; tenui pediculo adnexa, intus inania, sapore amaro, & acri, odorata: hęc si ore detineantur, claram vocem faciunt concionantibus, cuius gratia vtuntur: Ferunt & Veneris voluptatem ad augere, si in coitu detineantur ore. Plantam describit Garzias Lusitanus: Frutex est syluestris Hęderæ modo scandens arbores; foliis Piperis angustioribus: flore odorato: fructu racemoso, non Vuæ modo in communi racemo, sed singulis granis singuli pediculi dati sunt. Medici accipiunt pro Carpesio putantes esse fructus Myrthi syluestris, quam Arabes Carpesium Galeni esse putauere, vt alibi suo loco explicatum est. Ego potius putauerim esse Amomi fructum, quæ melior est pars eius fruticis, vt ex Dioscoride & Plinio colligere licet; inquit enim Dioscorides, Amomum fruticem pusillum esse, veluti racemum è ligno sibi ipsi implicitũ; flore Leucoij paruo: foliis Brioniæ: laudari maxime Armenium colore aureo, ligno subruffo, valde odoratum: quod in Media nascitur imbecillius esse, sed magnum & colore subuiridi vtpote quod in planis & humectis locis nascitur, vel prouenit: tactu tenerum: ligno fibroso, odore Rutæ (alij legunt Origani) Ponticum colore subrufo, non longum, neque fructu difficile, racemosum: fructu plenum, odore valido: eligendum esse recens, & candidum, aut subrubens, non constipatum, neque in se conuolutum, sed solutum & fusum, semine plenum, simile racemulis, ponderosum, valde odoratum absque carie, acre, mordaci gustu, colore simplici non vario. Adulterari planta simili, quę Amomis vocatur, sine odore ac sine fructu, quæ nascitur in Armenia, flore Origani: ideo satius est fragmenta vitare, integrum autẽ fruticem cum radice sumere, hæc Dioscorides. Plinius vero inquit, Amomi vua in vsu Indica Vite Labrusca, vt alij existimauere, frutice venoso, palmi altitudine: capiturque cum radice manipulatim, læniter componitur, protinus fragile: laudatur maxime, Punici Mali foliis simile, nec rugosis, colore ruffo: secunda bonitas pallido: herbaceum peius: pessimumque candidum, quod vetustate euenit, pretium Vuæ in libras decem nummis sexaginta: friato vero Amomo quadraginta octo; nascitur & in Armenia, Media, & Ponto. Adulteratur foliis Punicis, & Gummi liquido, vt cohęreant, conuoluantque se in Vuæ modum: Est & Amomis minus venosa ac durior, ac minus odorata. ex his patet, meliorem partem Amomi Vuam esse, quę hodie affertur abiectis fruticis ramentis. Forte autem Quintus Medicus, & qui ante Galenum, Carpesij nomen vsurpauerunt, aut fructus hos intellexerunt, aut alios huiusmodi, vt Gariophyllos, quibus pro

Cynna-

Cynnamomo vtebantur: nam Gręce à fructu Carpesij nomen videtur deriuatum: vnde huc usque Cubebe vocantur in officinis fructus prædicti, quæ autem Amomis vocatur à Dioscoride & Plinio, Hodie rosa Hyerici, vel Sanctę Mariæ vocatur: fruticulus cum sua radice palmaris, lignosus, ramulis frequentissimis implicitus, rotunda figura, quasi Chamæleontis albi caput, antequam dehiscat; dehiscit autem, cum in aqua calida ponitur; vnde mulieres enixuræ confidunt in hoc frutice facilem sibi fore partum, si is pandat se Rosæ modo: fructus fert in mediis ramulis frequentes, figura Myrthi tenuiores, duros, candicantes, qui idem est totius fruticis color: continentur intus in duplici cauitate pauca semina nigricantia; quibus satis aliquando prouenit planta foliis paruis vt Poligoni, sed ad frugem non peruenit.

CAP. XXIIII.

Cinnamomvm, alij Cinnamum vocant, ex India importatur; cortex à virgis, delibratus fistulam repręsentans; vnde apud nos vulgo Canella vocatur: odore eximio: sapore acri, mordente, cum quadam dulcedine iucunda: ideo maxime expetitur ad condimenta: color est subfuluus, superficie lęui, vtpote cui detracta sit externa cutis libro tantum relicto. Eius differentiæ plures, crassitie, & bonitate: angustiores fistulæ, ac leuiores præstant & odoris suauitate, & saporis dulcedine. Quibus autem lata est fistula, & asperior, iis pro dulcedine astrictio quædam inest linguam exsiccans, & odoris fragrantia minor. Qui nostra ætate Indicas oras perlustrarunt, referunt vnanimi consensu, Cinnami arborem Lauro haud absimilem, præsertim foliis, baccas quoque Lauro similes, sed minutiores albicantes, incidi ab indigenis eius ramos singulis ternis annis, caudicem nequaquam; asseruari enim, vt nouos stolones ferat: ramos pręcisos delibrari: corticem eo modo detractum Cinnamomum vocari: at protinus cum collectum est, non inesse absolutam suauitatem, sed post tres menses odoratissimum reddi: eius maximam esse copiam in Zeilan insula Indici maris prope Aequinoctialem, vt Ludouicus Romanus testatur. Theophrastus hystoriam non absimilem refert, sed duos esse frutices inquit vnam Cinnamomum, alteram Casiam: vtrunque non amplùm magnitudine Viticis, permultis surculosisque ramis. Cinnamomum decerptum in quinas partes discerni, & esse pręcipuæ bonitatis, quod germinibus proximum fuerit, idque ad palmi longitudinem cædi, aut paulo maius; secundum, quod sequitur, quod etiam minus cæsum est, Tertium deinde, & quartum notatur, Vltimum verò, quod deterrimum, proximumque radici; hoc enim minimũ corticis habet, in quo summa gratia est, non in ligno:

Qua

Qua de causa præferri cacumina solent, quod corticis plurimum habeant. Casiam verò crassiore sarmento constare, neruosámque ad modum esse, nec vllo pacto posse decorticari, ac eius quoque corticem esse vtilem: cum igitur virgas secant longitudine trium digitorum, aut paulo ampliores abscindere, recenteque bouis corio eas persuere: tum ex eo lignis putrescentibus vermiculos nasci, qui lignum erodant, corticem vero nullatenus tangant, ob amaritudinem, acrimoniamque odoris: hęc Theophrastus: ex quibus colligere licet, tum Casiæ, tum Cinnamomi corticem quæri non lignum: Cinnamomum præterea facile decorticari posse, Casiam vero nequaquam sine artificio, cuiusmodi erat, vt per putredinem lignum eroderetur à vermiculis: Si igitur nostri Cinnamomi fistulas contemplemur, illas vero & legiptimo Cinnamomo respondere inueniemus, quæ ex toto absolutæ à ligno sunt, quarum præstantiores comperimus, quo magis prope germina fuerint. Quibus autem adhæret aliquid ligni, crassam fistulam vocant, ad Casiam pertinere putandum est, argumentum certissimum non ex surculis; sed ex crassioribus ramis cæsas fuisse, siue eiusdem plantæ, à qua Cinnamomum cæditur, siue alterius. Profectò Galeni testimonio eadem planta aliquando & Casiam, & Cinnamomum reddit: Visam enim esse Casiam inquit, cuius surculi Cinnamomum erant: at nostri nequaquam arboris differentiam animaduertentes promiscuè Cinnamomum vocant tum nobilius, tum ignobilius, sed vt res clarior fiat, videamus, quæ de vtroque à Galeno & Dioscoride scribantur. Casiam igitur sine ligno afferri solitam indicat Dioscorides, cum fistulosa prædicet, modo angusta fistula, modo lata constantem. Cinnamomum autem integrum à radice fruticem asportari: iubet enim seligi integrum, vitari fragmenta ob fraudem. Quod & apertius Galenus testatur: vidisse enim Romæ apud Imperatores multa genera Cinnamomi: nam olim è Barbarorum terris arcam cubitorum quatuor longitudine cum dimidio Romam perlatam, in qua Cinnamomi primi generis integra arbor erat; Alia genera ætate Adriani & Antonini reposita valde parua: nullum enim eorum caudice in ramos diuiso constabat, sed Ellebori figuram præseferebat, ceu paruus frutex ab vna radice sex, aut septem virgulta vel paulo plura, aut pauciora emittebat, non æquali omnia longitudine, verum quod maximum erat, pedis Romani dimidium non excedebat. ex quibus patet decorticandi morem non semper extitisse in Cinnamomo: idcirco eius plantulas tenuibus surculis constantes seligebant, in quibus parum ligni inesset: nam Dioscorides primum genus Cinnamomi inquit laudatissimum, si tenuibus surculis cõstet leuibus, ac nodis frequentibus: colore nigro ex cinereo in fuluum desinente; odore iucundissimo, &, vt Galenus, inexplicabilis suauitatis; sapore acri, mordente cum quadam salsugine; ideo non ingrata mordacitas,

citas, vt Galenus inquit, in frangendo puluerem ſpargit, ſcilicet ob medullæ internæ cariem, non tamen facile friatur. Secundum genus Montanum, quod craſſum & breue admodum, colore ſubruffo; Tertium nigrum ſurculoſum, paucioribus geniculis; odore vehementer iucundo: Quartum candidum, fungoſum, tuberoſum, aſpectu vile, protinus fragile; radice grandi Caſiam redolente. Quintum cui cortex ſubruffus: ſolidum: firmumq; tactu: nec magnopere neruoſum: ſurculis craſſis: odore minus ſuaui. Pſeudocinnamomum quoque traditur odore languido, ſine viribus. Xylocinnamomum autem eſſe lignoſum Cinnamomum, diſtans, proceritate, firmitateque virgultorum & odore multo inferiore, licet ſint, qui genus diuerſum eſſe prędicent. Hæc Dioſcorides. Si igitur Cinnamomi notas contemplauerimus, pręcipue odoris, ac ſaporis proprietates, dicemus procul dubio inter noſtras fiſtulas optimum Cinnamomum haberi, à ſubſtantia lignoſa, & inutili purgatum: nam ſalſugo illa acredini adiuncta dulcedo eſt, quam in optimo Cinnamomo ſentimus: ſal enim cæteris ſaporibus admixtum dulciores reddit. At Caſia in cæteris quidem cum Cinnamomo conuenit, ſed loco ſalſuginis aſtrictionem habet, vt ex Dioſcoride & Galeno habetur. deſcribit Dioſcorides: ſurculis craſſi corticis: folio Piperis multorum generum: prima ab Alexandrinis mercatoribus, Daphnitis vocatur rubeſcēs, quaſi corallus: foramine vehementer anguſto: prælonga & craſſa fiſtula: mordaci guſtu, & cum quodam feruore aſtringens: odorata vinum ob olens: Secunda præſtantior Medicis vtiliſſima purpurę nigrantis aſpectu: craſſa: odore Roſæ: Tertia germen Moſyleticum vocatur aſpectu quodam primi generis Cinnamomi: reliqua genera viliora, vt quæ nigrá eſt odore ingrato, pretenui tunica, & illa, cui cortex vltro dehiſcit, & abſcedit à corpore. eſt & Pſeudocaſia ſpecie maxime ſimili, ſed non acris, nec odorata, corticem obtinens adhærentem medullæ. inuenitur & lata quędam fiſtula minimo pondere, tenera, ſurculoſa, melior ante dicta; ſcabroſam & ſubalbidam improbant redolentem virus hirci, ac tenuibus fiſtulis. hactenus de Caſia Dioſcorides. Quidam ex Recētioribus ob fiſtuloſam Caſiæ formam, putauerunt omnes Cinnamomi appellati fiſtulas ad Caſiam pertinere, & Cinnamomum legittimum deeſſe. At eximia illa odoris fragrantia, & ſaporis dulcedo, qualis reperitur in fiſtulis quibuſdam, nequaquam Caſiæ conuenit. Plinius inter fabulas multas de Cinnamomo vulgatas, hyſtoriam recenſet: oriri in extrema Aethyopia fruticem duorum cubitorum altitudine ampliſſimum; minimum autem palmi, quatuor digitorum craſſitudine, ſtatim à terra ſex ſurculis veluti digitis arido ſimile, cum viret non odoratus, folio Origani, ſiccitate gaudet, ſterilior imbre gignitur in planis, ſed denſiſſimis vepribus, rubiſque; difficilis collectu; præcipua bonitas virgultorum tenuiſſimis

par-

partibus ad longitudinem palmi; Secunda proximis breuiore menſura, atque ita ordine; Viliſſimum, quod radice proximum; quoniam ibi minimum corticis, in quo ſumma gratiæ, qua de cauſa præferunt cacumina, vbi plurimus cortex, ipſum vero lignum in faſtidio eſt, propter Origani acrimoniam Xyllocinnamomum vocatur. Quidam Cinnamomi duo genera tradiderunt, candidum, nigricanſque; Frutex & Caſia eſt, iuxtaque Cinnamomi campos naſcitur, ſed in montibus craſſiore ſarmento, tenui cute, verius quàm cortice, quem, contra quam in Cinnamomo, leuari, & exinaniri precium eſt: Amplitudo fruticis trium cubitorum, color triplex, cum primum emicat, candidus pedali menſura, deinde rubeſcit addito ſemipede, vltra nigricans, qua ætate maxime laudatur, ac deinde proxima; damnatur vero candida, probatur recens, & quæ ſit odoris molliſſimi, guſtu quàm maxime feruens potius quàm lento tepore leniter mordens, colore purpureo, quæque plurima minimum ponderis faciat breui tunicarum fiſtula, & non fragili: Alia eſt Balſamodes ab odore ſimili appellata ſed amara, vtilior Medicis, ſicut nigra vnguentis; his addidere Daphnoidem Iſocinnamum cognominatam, cortice Laurino, tenuiſſimis ſurculis, quæ & in noſtro orbe ſeritur, qua Rhenus alluit; viuit in alueariis apud ſata; color abeſt ille torridus Sole, & ob id ſimul idem odor. Nuper ex India Occidentali lignum affertur; cortice odorato; ſpecie & odore ſimile Caſiæ; appellant Saſſafras; arborem ingentem; ſimplici caudice, erecto vt Pini, ramis in ſummo tantum patulis, vt Palmæ. Foliis Fici perpetuis; vtuntur decocto præcipue radicum, quibus vis maior ineſt, aut ramorum, aut caudicis vna cum cortice excoctis admodum Guaiacci ad febres putridas, & multos morbos.

CAP. XXV.

AFFEREBANTVR quondam ex Oriente ſurculi quidam cum foliis Laurinis & baccis, quod Folium Indum vocabant quaſi eſſet Malabathrum Dioſcoridis. Quidam putauerunt eſſe Caſiæ aut Cinnamomi folia, aut Gariophyli; alij rectius putant eſſe Tembul apud Auicennam, de quo inquit, frigidum eſt in primo gradu, ſiccum in ſecundo, aſtringit, & exſiccat, corroborat gingiuas, & ventriculum, cuius gratia mandunt Indi continue. hoc videtur intellexiſſe Plinius cum de Malabathro inquit, aliud eſſe Malabathri genus è Siria; arborem folio conuoluto arido ſimile, ex quo exprimitur oleum ad vnguenta; Fertilior eſt eiuſdem Aegyptus; non eſt autem hoc illud genus Folij, quod Indi Betellas, de quo dicemus in legiptimo Malabathro.

CAP. XXVI.

BALSAMI arbor inter has numeranda videtur, vt ex fructu colligere licet, qui fertur ad nos sub nomine Carpobalsami: baccæ enim sunt, figura oliuari, sed valde tenues, subruffæ, striatę, osseo cortice constantes, molliori tamen, vt dentibus mandi possint, primo gustu suaui, cum quodam odore Balsami, procedente tempore linguam mordent, minutiora grana odoratiora sunt & acriora; quę crassiora sunt, imbecilliora reperiuntur, omnia vero intus inania: argumentum, colligi ante medullę perfectionem: vnà festucę quædam tenues adsunt subruffę simili fermè sapore & odore, Xylobalsum vocant; crassiora quoque sarmenta ferunt, subruffo cortice, & rugoso, ligno fungoso, leuiter flauescente, gustu odorato, sine morsu: eius lachryma, quæ Balsamum vocatur, desiderari cœpit, posteaquam horti Iudęæ, quibus frutex colebatur, interierunt Zelimo Turcarum Imperatore, Cayrum occupâte anno Dominicæ incarnationis 1516: extare tamen adhuc Memphi Ægypti viridarium testantur, sed tanta succi parsimonia, vt vix regibus eius loci sufficiat. cępit autem nuper aliud genus Balsami ex Hyspaniola insula Indiæ Occidentalis afferri, quod decoctione fit non incisione. At Balsamum Ægyptium, lachryma est incisione corticis stillans, aut folij auulsione, in ea parte, qua spectat Sol, vt referunt; stillare enim guttam lucidissimam, & admodum odoratam, quæ vitreis ampullis colligitur. Theophrastus testatur in Syrię valle quadam duobus hortis coli; arborem inquit esse magnitudine magnę Punicæ; ramis multis; folium Rutę simile, candidum, perpetuo virens; fructum Terebinto similem figura, magnitudine, & colore, qui admodum odoratus est, atque etiam magis quàm lachryma; colligi lachrymam in caudice, & parte superna facta incisione vnguibus ferreis; subsidere; cum æstus maxime angit; collectionem fieri tota æstate, non tamen multum esse, quod emanat. Sed odorem eximium & copiosum inferri; adeo vt ex paruo spatium prælógum odor valeat permeare: Sincerum nullum aduehi, sed pluribus mixtionibus vitiari solere; virgas quoque eiusdem arboris valde odoratas esse; amputari autem quotánis, & cultus gratia & ob quęstum, ad cultum etiam facere irrigationem; assidue enim irrigari; ex crebra autem amputatione prohiberi arboris auctionem, & virgas tantum produci: Balsamum syluestre nullibi compertum esse: Dioscorides soli Iudęæ quadam conualle, & Ægypto concessum testatur, arborem magnitudine Licij aut Pyrocanthę; folio Rutæ candidiori perpetuo; differre asperitate, longitudine, ac tenuitate; quoddam enim coma capillacea constare, vt demeti possit, reliqua, vt Theophrastus recenset, succum è plaga emanantem

tem Opobalſamum vocari, cuius probatio eſt, vt ſit recens, odore vegeto, ac ſincero, non ſubacidum, facile dilui, læue, guſtu aſtringens, & quadantenus mordens. Adulterari variis oleis admixtis melle, & cera: deprehendi ſincerum tribus experimentis: Primum, ſi gutta eius ſuper veſtem laneam ceciderit, & eluta maculam non reliquerit; nam olei macula ablui nequit: Secundum ſi lac coagulet: Tertium, ſi gutta eius lacti aut aquæ inſtillata cito diffundatur. Quidam legunt non χεῖται: ſed κεῖται, id eſt ſidit ex Plinio, & lacteſcat; nam vitiatum ſupernatat olei modo, & in modum ſtellarum ſpargitur; tempore tamen id, quod ſincerum eſt, craſſeſcere, ac deterius fieri: errare autem qui id ſincerum putant, quod aquæ inſtillatum ima petit primo, deinde ſupernatat diffuſum; Sarmenta eius & ſurculos amputari, quod Xylobalſamum vocant; laudari recens, tenuibus feſtucis, ruffum, bone odoratum & modice redolens Opobalſamum, fructum, cuius etiam vſus eſt; Eligi flauum, plenum, magnum, grauem, mordaci guſtu, & feruido, modice Opobalſamum redolentem; ferri autem è Petra ſemen quoddam Hyperico ſimile, quo fructum adulterant; dignoſci; quia maius eſt, inane & infirmum, Piperis guſtu, Plinius viſam Romæ Balſami arbuſculam ſcribit Veſpaſianis Imperatoribus oſtendentibus; poſtquam Iudæos in ſeruitutem redegerunt, poſt quæ tempora Fiſcus ſerebat, nec vnquam numeroſiorem fuiſſe, aut proceriorem; eſſe autem Viti ſimiliorem quàm Myrtho; malleolis ſeri; colles vinearum modo impleri; ac nuper vinciri vt Vitem; ſed poſtea ſine adminiculis ſuſtinere ſe; Tonderi ſimiliter fruticantem, & raſtris niteſcere; properantem naſci; & intra tertium annum fructiferam; folium Rutæ proximum; comam perpetuam; proceritatem intra bina cubita ſuſtinere: Arboris tria genera, tenui & cappillacea coma, quod vocant Eutheriſton. Alterum ſcabro aſpectu, incuruum, fruticoſum, odoratius; hoc Trachy appellant. Tertium Eumeces, quia eſt cæteris procerius, læui cortice: huic ſecunda bonitas, nouiſſima Eutheriſto; ſemen eius vino proximum guſtu, nec ſine pingui: peius in grano quod leuius, atq; viridius: inciditur ramus craſſior Myrtho, ea diligentia ne vulnus intra corticem deſcendat idque vitro, lapide, oſſeis cultellis, non ferro; nam protinus emoritur; tenuis gutta emanat è plaga, quam Opobalſamum vocant, eximiæ ſuauitatis, quam lanis colligunt in parua cornua, ſimilem craſſiori oleo candidam primo, deinde rubeſcit, ſimulque dureſcit, & translucida eſt; Ter æſtatibus percutitur, deinde amputatur. cetera præterea idem Plinius enarrat circa ſucci probationem, & de Xylobalſamo, & de fructu fere vt Dioſcorides, Addit ſuccum inhereſcere manu inuerſa, & in aqua tepida ſedere ad ima vaſis condenſatum, quod etiam præſtat id, quod gummi vitiatum eſt. Nouum genus Balſami nuper ex India Occidentali afferri cœpit, liquor eſt ex ruffo ad nigredinem vergẽs

pon-

ponderoſus, odore valido, ſuaui, quaſi Styracis, caput feriens, linguam mordens vt Piper, cui magnas vires tribuunt, præcipue vulneribus glutinandis, & cęteris ad quę Opobalſamum Ægyptium laudatur. Extrahitur in noua Hyſpania inſula ex arbore quadam, cuius amplitudo traditur maior Malo Granato; Folia Vrticę ſerrata ac tenuia, Indi appellant Xylon, huius ramos in parua diſſectos decoquunt multa aqua affuſa, deinde poſtquam refrixerint, colligunt oleum, quod innatat, conclearibus & argenteis vaſis, aut ſtamneis, aut vitreis condunt; nam in alia materia permeat; ſponte etiam inciſo cortice teſtantur defluere lachrymam perlucidam, candidam, odoratiſſimamque, longe præciſiorem eo, quod decoctione fit, ſed adeo modicã, vt longa tędia ſuſtinere nequeant; huiuſmodi autem vberius colligi in terra continente ex arbore ſimili multis ramis conſtante, cuius externus cortex craſſus eſt, internus tenuis ligno adhęrens, quibus inciſis lachryma fluit prędicta, cuius gutta vna precioſior eſt quàm multa quantitas alterius Balſami, quod per decoctionem habetur. tradunt huius arboris fructum pro magnitudine arboris paruum eſſe, Ciceris albi modo incluſum, in extremo tenuis vaginæ digitali latitudine, colore candido; eo vtuntur Indi in ſuffumigiis ad dolores capitis, & diſtillationes ſiccandas; lachryma autem, aut Oleo per decoctionem extracto, ad dolores ex cauſa frigida exterius inuncto, & interius ad dolores internos, ad ſpirandi difficultatem, ad vrinas promouendas, & menſtrua, aliaque multa, quatuor autem aut quinque guttas aſſumendo in vino modico, aut aqua, concleari intra fauces intromiſſa, vt linguam non attingat; nam alioquin lingue pertinacius hęreret, & guſtum offenderet.

CAP. XXVII.

DICANTVR hic reliqua ligna lachrymas odoratas ferentia, quãuis arborum effigies apud nos nequaquam peruenerint: Inter hęc affertur ex India lignum Aloes vocatum à Recentioribus: Sunt ramenta quædam ligni nodoſa, denſa, ſubcinerea, maculis nigris, quæ ſi fricentur, odorem ſuauem ſpirant, ſi admoueantur igni, pinguedinem refudant: ſapor ineſt ſubamarus: Tradit Ludouicus Romanus in ſuis nauigationibus in India Orientali, triplex genus eius arboris haberi; primum quod ibi Calampat vocatur, optimum, vendi in vrbe Sarnau, apud quos oritur, aureis decem in libras, ſed hoc diſtribui apud reges eius loci, non ferri ad nos: eius fragmentum duarum vnciarum manibus contrectatum inenarrabilem ſuauitatis odorem ſuper omnia ſuffimenta exhalare, duo alia genera in inſula Taprobana haberi; quorum vnum flumine quodam importatur, quod Lubam vocant; Alterum, Bochor,

chor, cuius ortus illis manifestus est; quę duo genera ad nos conuehuntur. Don Grazias Lusitanus arborem eius scribit Oleæ similem aliquando maiorem; vidisse enim ramum eius cum foliis. Esse quoddam genus syluestre, odoratum tamen, quo defunctorum corpora comburunt. Dioscorides Agallochum vocat lignum ex India & Arabia allatum simile ligno Thuiæ, maculosum, odoratum, astringens cum aliqua amaritudine; vestiri inquit cute verius quàm cortice; colore vario. Arabes multa genera eius haberi tradunt; optimum tamen esse Indicū, nigrum, versicolore, humectum; recens, ponderosum, densum, crassum, difficile adu ri, & quod in aqua submergitur obrutum terra per annum, vt marcescat, fieri odoratius; reperiri arenosum fluminibus deuolutum, fructum arboris conseri, quam Piperellam vocant, colore purpureo, rubroue, forma minuto Piperi non absimilem. Aetius Xyloalem vocat, & Tarum, de Zaro Plinius inquit, ex confinio Casię Cinnamomique, & Caracamum, ac Tarum inuehitur, sed per Nabateos, Troglodytasque confines?

CAP. XXVIII.

THVS, qui Gręcis Libanos, & Libanotos vocatur; vnde barbari Olibanum appellant, lachryma est sicca in suffimentis odoratis familiarissima, veluti guttæ coagulatæ, colore candicante, aut subruffo, translucidæ, sapore astringente, & subamaro: arborem nemo ex nostris vidit, apud antiquos solus Theophrastus describit, referentibus iis, qui ad ea loca nauigarunt, gigni in Arabia apud Sabeos arbores Thuris, alias in monte, alias in pede montis, colique à dominis has, illas vitam incultam agere; quinis fere cubitis attolli; permultis ramis; cortice leui, ad modum Lauri, folio quoque Lauri, licet quidam Piri folium tradant, alij Lentisci subrutilum; Fructum quoque Lentisci, è ramis incisis, aut vulneratis securi, lachrymam aliam decidere, aliam arbori inhærere; recentium arborum candidiorem, minusque odoratam; veterum flauiorem & magis odoratam. Thus, quod tegetibus excipitur purum esse & perlucidum, quod in terra minus, quod arboribus inhæret, ferro depecti, & ideo corticem nonnullis adiungi, in Arabia suauius nasci, sed melius in vicinis insulis: in his enim & figurari in arbore posse, qua forma volueris: siquidem pro incisura facta figuris Thuris sequatur, necesse est. Plinius locum, vbi Thus nascitur, religiosum haberi, nec vllis dari ingressum, præter familiis, quibus ius illud conceditur, idcirco non constare, quæ sit eius arboris facies, quamuis Romani res in Arabia gesserint, eorumque arma in magnam partem eius penetrauerint: nam regio, quę Saba appellatur, ad ortum solis ęstiui spectans, vndique rupibus inuia, & à dextra maris scopulis inaccessibilis redditur, quæ so-

la regio Thurifera est in Arabia: Putauit autem Plinius, præter Arabiam nullis Thura communia esse, quamuis Theophrastus in insulis nasci dicat, & Dioscorides Indici Thuris meminerit: nam Iuba in insulis negauit nasci. Thus probari, candore, amplitudine, fragilitate, carbone, vt statim ardeat; Item ne dentem recipiat, potius quàm in micas frangatur, precipùam esse gratiam mammoso; cum hærente lachryma priore consecuta alia miscuit se: masculum autem vocari, quod rotunditate guttæ pependit; cum aliàs non vocetur mas, vbi fœmina non adsit; at hic religioni tributum est, ne sexus alter vsurpetur: micas autem concussu elisas mannam vocari. Dioscorides præfert id, quod guttæ rotundæ figura natura constat indiuiduum, quod masculum appellatur, candidum intus, pingue, & celeriter flagrans. Fieri & arte rotundum, Indicum Thus, quod subrussum, liuidumque est, glebis prius quadrangula figura excisis, deinde attritis angulis infictili quatiendo; quod genus tempore flauescit; secundum locum tenere inquit id, quod minutioribus granis constat & fuluius est: esse & quoddam genus alioquin candidum, sed in mandendo consentiens, vt Mastichę; Adulterari Resina, Pice, & Gummi: deprehendi igne & olfactu; vtilem quoque esse corticem Thuris; Eligi autem crassum, pinguem, odoratum, recentem, leuem, non scabrum, aut membranaceum; Adulterari cortice Pini, & Piceæ, qui similiter igne deprehenduntur; Manna quoque Thuris recensetur, quę probatur alba, pura, carthilaginea; adulteraturque, Resina Pice cribro effusa, vel puluere molarum cum Thuris cortice contuso. hodie apud nos neque cortex per se aduehitur, neque Thuris ramenta, quam Mannam vocant, separata à Thure. Quondam cum arte confingeretur rotundum, attritione puluerem fieri oportebat, idcirco separatim vendebãt, sed promiscue nunc cum Thure cortices venduntur, & retrimenta; probatur autem carthilaginosa Manna; id est consistentia carthilaginea, non puluerulenta, vt Chondri, quam Alicam vocamus. Recentiores nomine Mannæ non Thuris retrimentum intelligunt, sed ros melleum, quo ad purgationes vtuntur.

C A P. X X I X.

BELZOI vulgo appellatur lachryma ex Oriente aducta in suffimentis, longe suauior Thure. sunt glebæ ingentes confictæ velut ex pluribus in vnum coactis, vt ex coloris varietate coniectari licet; si enim frangatur, micæ apparent aliæ candicantes, aliæ fuluæ, aliæ subrubentes ac translucidę: facillime autem friatur, vt arida resina; gustui suauis, & modice calida; colligi ex arbore in India, & præsertim in insula Taprobana. testatur Ludouicus Romanus eius ligna regis

comburi,

combuſi, vt cætera odorata; putauit autem idem author Laſerpitium eſſe apud antiquos; at cum arboris formam non deſcribat, & cum Laſerpitium inter Ferulas reponatur non inter arbores, non poſſum eius ſententiæ ſubſcribere. Belzoi arbor traditur à Don Garzia Medico, qui dùm in India Orientali apud Præſidem à Luſitanorum Rege in illis regionibus conſtitutum commoraretur, hyſtorias aromatum, aliorumq; ſimplicium, quæ inde ad nos aduehuntur, perſcripſit. Arbor inquit excelſa, erecta, & pulchra; ramis frequentibus ordine elatis, vt amplam vmbram efficiant; caudice craſſo, robuſto; foliis paulo minoribus Citrij, aut Limonis, non adeo virentibus, ſed inferne albicantibus; quæ autem in craſſioribus ramis proueniunt, ad folia Salicis accedunt, paulo iis latiora, breuioraq; : ex inciſo caudice lachryma emanat copioſior; ex nouellis longè odoratior, appellant Belgioinum de Boninas, quod optimum eſt, & pinguius, vt videatur Styraci liquidæ permixtum: Folia tenella aceto condita ſeruari in cibis teſtatur: Hanc tamen hyſtoriam ex relatu ſcribit; periculoſum enim iter ad earum ſyluas ob frequentes Tigrides. Suſpicor Myrrham eſſe: De Myrrha Theophraſtus inquit inter lachrymas odoratas eſſe, quibus ad vnguenta vtuntur. eius arborem cum Thure naſci in Arabia, minorem Thure, fruticoſiorem; caudice duro, & contorto craſſioriq; iuxta terram ſura hominis; cortice læui, ſimili Portulacę: Folio criſpo, vt Vlmi, in ambitu ſpinoſo, vt Ilicis, quamquam alij arborem Therebintho ſimilem dixere, ſed ſcabriorem, ſpinoſiorem que; folium paulo rotundius, guſtu proximum Therebinto. Myrrhæ, aliud ſtillatitium, aliud fictitium eſſe; probari meliorem guſtu, deinde, & concolorem. Dioſcorides Myrrham ſimiliter tradit, lachrymam Arabicę arboris, quæ ſpinæ Ægyptię ſimilis eſt, qua vulnerata emanat lachryma in ſubiectas tegetes, alia in caudice ipſo addenſata. Eius genera plura, partim ex diuerſis locis cognominata, partim ratione pinguitudinis & bonitatis. Quædam enim adeo pinguis eſt, vt inde exprimatur Stactæ ideſt ſtillatitius liquor, Bediaſimos cognominata ab ipſa expreſſione, pinguiſſima vero inter omnes Gabirça locis pinguibus nata, quæ plurimam reddit Stactem, in quo genere præfertur natione Troglodytica, ſubuiridis, melius vt puto vertẽdum ſubpallida verbum ὑπόχλωρος: mordax, perlucida. poſt Troglodyticam laudatur tenuis quędam, Bdelli modo lenteſcens, odore ſubuiroſo, locis apricis nata; improbantur reliquæ ſcilicet Caucalis præter modum exoleta, nigra, retorrida, & Ergaſima omnium deterrima, ſqualida, ſine pingui, acris, ſpecie & facultate Gummi, & quæ Aminea vocatur. Ex omnibus his paſtilli componuntur, ex pinguibus quidem pingues, & odorati, ex ſicciorib us autem ſqualidi, & inodori, inconſtanteſque, niſi oleum in confectione admiſcuerint: adulteratur Gũmi permixto, quod prius diluto Myrrhę per-

fundunt; Seligenda recens, fragilis, leuis vndique concolor, quæ confracta intus diuisiones habet candidas, & læues, quasi vngues, & quæ paruis glebis constat & amara & odorata, acris, calida. quæ autem grauis est, & colore picis inutilis est. Myrrham præterea & aliam tradit in Beotia natam ex arboris cuiusdam radice vulnerata, quæ ad suffitus vtilis est vicina Myrrhæ suauitati. De Stacte autem inquit pinguedinem esse recentis Myrrhæ, quam exprimunt ex ea cùm modico aquę lusa, odoratissimam, & valde præciosam, ac per se vnguentum facere: illam vero probari, quę nullam olei ad mixtionem passa est; & cuius minima portio plurimum calefacit. Plinius Myrram non solum apud Sabeos nasci, sed & aliis locis: arboris vero descriptionem affert, quàm Theophrastus: quàmuis alij similem Iunipero tradiderint, & Iuba folium Olusatri, satiuam multum præferri syluestri; sponte sudare antequam incidatur, Stactem dictam, cui nulla præfertur; longe autem plura affert genera, quam Dioscorides, sed in plenum probatio est, inquit, minutis glebis, nec rotundis, in concretu albicantis succi & tabescentis, vtque confracta candidos vngues habeat, gustu leniter amara; secunda bonitas intus varia: pessima, quæ intus nigra; peior, si etiam sit foris. Indica Myrrha è spina quadam ibidem colligitur, tanto deterior, vt facilis sit distinctio. hoc nomine venditur hodie lachryma, non in pastillos coacta, sed dissoluta in parua fragmenta, colore ruffo, aut liuido, nigroque, gustu amara, odore paruo, non iucundo, ideo solis Medicis in vsu; non vnguentariis; vili precio venditur. Puto Indicam Myrrham esse à Plinio vocatam, qua Myrrha adulterabatur, sed facili distinctione, cuiusmodi etiam apud Dioscoridem erant genera improbata; At Myrrha, vnde exprimitur Stacte, res odorata est, quam vnguentarij in folles consarciunt, digeruntque odoris, ac pinguedinis argumentis, vt Plinius inquit. hęc hodie Belzoi vocatur, alij Bengioinum, vt notas conferenti manifestum est: deest quidem amaritudo; gustu enim suauis potius est, quod cum his, quæ à Theophrasto traduntur, consentit; seligit enim ea, quæ gustu meliori prædita est. Stacte autem quondam cum oleo Styracino ex Alexandria afferebatur sub nomine Balsami; sed; postea desit, cum ex India Occidentali nouum genus Balsami afferri cœpit, sola autem expressa Myrrha affertur glebis magnis coacta, ex hoc genere videtur esse, quod vulgo Anime vocatur à nostris, quasi aminea Myrrha; ex Oriente affertur duorum generum, odoris suauis, quibus vnguentarij vtuntur; Vnum candidum; Alterum flauum; album pręstantius; referunt Hyspani in India Occidentali. in suffimentis odoratis loco Thuris sacerdotes vti, candida quadam Resina, quàm Copal vocant, translucida magnis glebis; oriri & Anime flauius, in granulis Thuri simile, sed valde odoratum est, & suaue. Dioscorides autem inter reprobatas Myrrhas, Ami-

ncam

neam vocat: sed Galenus Minęam vt Plinius appellat, quam & cæteris præfert, Anthidotis Minæam expeti præ ceteris & quia odoratior, & quia ei non admixtum est, Opocalpasum, quod est genus veneni.

CAP. XXX.

BDELLIVM lachryma, hoc nomine affertur Myrrhæ vulgari similis, magis perlucida, & ruffa, quæ sub dente lentescit, vt Gummi; gustu amara; Differt à Myrrha, quia illa fragilior est, & in igne ardet, vt Resina; At Bdellium magis naturam Gummi possidet; difficile enim ardet, & humore mollescit: Odor alioquin suauis, sed non sine austeritate. Dioscorides ex arbore Saracenica laudat, gustu amarum, translucidum, Laurino glutini simile, interius pingue, facile mollescens, absq; cortice & sodibus, in suffumigiis odoratum, simile vngui. Alterum autem genus ex India aduectum sordidum & nigrum, grandioribus glebis in massam conuolutis. Serapio non παλαθῶδες legit; id est coactum in massam sed ἀσπαλαθιῶδες: id est odore Aspalathi. Hoc Galenus Scyticum vocari tradit: Alterum vero Arabicum: tertium è petra siccum, resinosum, liuescens, bonitate secundum; adulterari Gummi admixto, quod non adeo amarescit, neque carbonibus odoratum est. Plinius Bdellij arborem tradit apud Bactrianos nigram, magnitudine Oleæ; folio Roboris; fructu naturaque Caprifici. Gummi esse debet translucidum, simile ceræ, odoratum, & cum fricatur, pingue, gustu amarum, sine acore, in sacris vino perfusum odoratius; nascitur & in Arabia, India, Media, & Babylone. Adulteratur Gummi ex Amygdala nuce, vel cortice Scordasti, quæ arbor emula Gummi; deprehenditur odore, colore, pondere, gustu, igne, Bactriano nidor siccus, multique candidi vngues. Quod igitur Dioscorides vngui simile dixit, de colore intelligit. Plinius, non de odore, vt multi vertunt, quasi odor conueniret vnguis Marini. Arabes Bdellium duplex tradunt, appellantes vnum Bdellium de Meccha, alterum Bdellium Iudaicum; intelligunt autem per Bdellium de Meccha arboris fructum, vt tradit Auicenna; per Iudaicum autem lachrymam ipsam, forte quia in suffumigiis vsurparetur à Iudeis, scribiturque à Moyse in paradiso voluptatis oriri. Serapio duplici mentione de Bdellio agit; vna inter Palmas, inquiens Bdellium de Meccha esse arborem Iunci, maturari autem scilicet fructum in Meccha & comedi, ac dulcem esse; in Hyspania autem non maturari, sed esse valde acerbum, & asperum, cum pauco humore, Cifilionem appellari eius arboris cor, cuius natura est similis Palmis; videtur autem intelligere genus Palmæ syluestris, quod in oris marittimis nascitur apud nos, cuius Palmitia Iunci modo ad nexus vtilia sunt, exornantque iis Oleę ramusculos, vario plexu

& nodulis conueſtientes in ſacris Dominicæ diei palmarum miſteriis; altera vero mẽtione Bdellium Iudaicum appellans Gummi eſſe tradit, tantum ſcribens, quæ apud Dioſcoridem, & Galenum de Bdellio ſcribuntur. Auicenna vtrunque coniungit, Bdellium enim de Meccha, quem fructum eſſe tradit & Bdellium Iudaicum ambo eſſe ex arboribus Aldum, quam interpretantur Palmam. Audio autem in Sicilia ex palmis iis, quos Ceſaliones vulgo appellant, effluere gummi odoratum, quod genus Bdelli fuerit apud Arabes. De Arabico tamen Bdellio ſcribit Auicenna aliud eſſe à Bdellio arboris Aldum, quod cum Plinio conſentit, qui arboris faciem deſcribit à Palma diuerſam.

CAP. XXXI.

LACCA vulgo appellatur lachryma lignoſis quibuſdam ſurculis adhærens, ſpumoſa, dura, ſub dentibus quaſi lapidoſa; colore ruffo, odore viroſo; nam in ignem coniecta quaſi vrinam putridã redolet; hac infectores lanarum colore rubro tingunt. Ludouicus Romanus gigni in India pluribus locis teſtatur & in inſula Taprobana, in arbore Iuglandibus noſtris ſimili: præſtantior cenſetur, quæ ſurculis adhæret: Laccam Sumetri vocant; quia ex Sumetra inſula, id eſt Taprobana habetur; vilior, quę in glebis ſine ſurculis affertur, hanc Laccam Comberti vocant; Serapio ex authoritate ſuę gentis inquit, Laccam è cœlo cadere, ſuper arboris Meſpili ramulos in Syria locis marittimis; ſubſtantiam rubram eſſe ſuper ligna tenuia; ſapore non ingrato, quam decoquunt, vt tingant pannos colore rubro; colligi etiam, quod remanet poſt tincturam apud infectores, quod genus Laccæ fertur ex Armenia, abluiturque contritis eius lignis aqua calida, in qua ferbuerit Ariſtolochia, & Squinanthum, donec exeat clara; dein ſiccatur ac vitreis vaſis reconditur: remedium ad obſtructiones Hæpatis & Ventriculi auferendas, & morbum Regium: Eſſe autem idem Camcamum apud Dioſcoridem, & Galenum. Dioſcorides Camcamum inquit, lachryma eſt Arabicæ arboris Myrrhæ ſimilis, viroſo guſtu, quo in ſuffumigiis vtuntur; nam & veſtes ſuffumigant addita Styrace & Myrrha; propinari tradunt cum aceto mulſo pluribus diebus ad corpora obeſa extenuanda; Lienoſis, Comitialibus, Anhælofis. Plinius aduehi Camcamum ex confinio Caſiæ Cinnamomique per Nabateos, Troglodytaſque confines tradit; at conditiones eius nullas affert. Auicenna de eo bis agit, putans rem diuerſam Camcamum apud Dioſcoridem, & Laccam apud reliquos authores; cum tamen de Lacca agit, Paulum ſequitur de Camcamo loquẽtem, vt Dioſcorides: Venduntur hodie nomine Laccę duo; Vnum quod Gummi Laccæ vocant, quod legiptimum eſt Camcamum; Alterum orbicu-

lis

lis formatum rubicundis, factitium, quod incertum est, vtrum ex Camcamo præparatum sit, vt docet Serapio, an ex cæteris, quibus color Chermesinus paratur; hoc vtuntur pictores. sed de Gummi Laccæ dubitant nostri; non enim videri Camcamum; quia odor ingratus, qui in Lacca est; non videtur conuenire suffumigiis; grati enim odoris Camcamum traditur à Paulo; pręterea sapor nō ingratus est in Lacca, quod & Arabes testantur; & Cãcamum gustu viroso scribitur. Videtur autē Dioscorides non bene verbum. βρομώδης: idest olidum gustui tribuere, cum olfactui conueniat; forte igitur transposita sunt verba, vt hoc modo legendum sit, Camcamum lachryma est Myrrhę similis, gustu olida, qua in suffumigiis vtũtur cum Styrace & Myrrha, quasi per se sola insuauis sit; multa enim sunt, quæ in commixtione gratia addunt, cum per se ingrata sint. Aut verbum Bremodes gustui: vertendum crepitans sub dentibus, cum degustatur; lapidosa enim ferme eius substantia, strepitum facit, cum dentibus atteritur, quale est Electrum; & nouum illud genus ceræ lapidosum ab Hyspaniis repertum; quo epistolas sigillant liquantes igne, quam audio fieri ex Laccæ Gummi additis variis pigmentis. Referunt hoc genus gummi non ex arboribus sponte stillare, quibus adhęret, sed à formicis quibusdam alatis extrahi & agglomerari, vt mel ab Apibus; ideo reperiri aliquãdo earum alas gummi agglutinatas. Arborem excelsam esse, folij Pruni. Id genus Gummi petebatur primum, ob præcipuum in medicina vsum, postea & pannis tingendis, nunc autem repertis aliis nobilioribus Chermesini coloris infectionibus, exoleuit Laccæ vsus, ideo rarum nunc est gummi Laccę apud nos, tantum affertur factitium genus Laccæ in pillulas digestum, vt prędictum est.

CAP. XXXII.

SANGVIS Draconis lachryma est concreto sanguini similis, tingens colore sanguineo; sapor inest siccans non ingratus, in suffumigiis odor, nares ferit. Adhæret vt plurimum corticibus quibusdam crassis similibus nucleis Mali Persici, russis, qui in igne resudant, lachrymam rubicundam prędictam: Adulteratur valde simili specie, addito Gummi colore simili, sed gustu cognoscitur & igne; Venditur & factitium quoddam genus panibus coactum ex Rubrica & Pice Colofonia, quo potissimum veterinarij vtuntur, admiscentes emplastris astrictoriis; legiptimam autem lachrymam fert arbor in Africa authore Aloysio Cadamusto in suis nauigationibus; crescunt præcipue inquit eius arbores in parua quadam insula Atlantici Oceani, prope Mederam, cui nomen dederunt Lusitani vocantes portum sanctum; fructum ferunt instar Cerasi mēse Martij, gustu eximium, coloris veneti; sauciant arbores ferro

que-

quodam anni tempore, & anno ſequente lachrymam emittunt ex vulnere, quam decoquunt Athenis & defecatam, ſanguinem Draconis appellant; hęc Cadamuſtus. Referunt & Hyſpani in noua Hyſpania Indiæ Occidentalis, apud Carthagenam probatiſſimam lachrymam ſanguinis Draconis oriri; rationem vero nomenclaturę eſſe; quia eius fructus Draconis animalis formam omnino pręſefert, folio quodam rotundo incluſus, arbor procera, tenui cortice, qui vulnerari quacunque repoſſit, vnde erumpit lachryma: Fieri etiam decoctione non adeo bonum ſanguinem Draconis, qui in panes cogitur. hęc Monardes Hyſpanus refert. Dioſcorides Cinnabarim appellat diuerſam à Minio inuehi ex Africa magno precio paucum vt vix pictoribus ſufficiat, ad lineas ducendas coloris variandi gratia. Eſt inquit color grauis, & valde ſaturatus; vnde quibuſdam viſum eſt non aliud eſſe, quam ſanguinem Draconis; Facultatibus iiſdem pollet, quibus lapis Hęmatites, magis aſtringit, & ſanguinem cohibet & acrem quandam qualitatem adiunctam habet. Plinius inuentionem Sanguinis Draconis ſcribit in hunc modum: expeti à Draconibus propter æſtum ſanguinem Elephanti; quia frigidiſſimus: huius gratia inſidiari bibentibus merſos in amnibus, morſum infingere in aure, inde què ſanguinem exhaurire donec Elephas moribundus collabatur; prę pondere autem opprimi Draconem ſanguine inhebriatum: Sanguinem autem vtriuſque animalis permixtum Cinnabarim vocari, quæ in pictu ris proprie ſanguinem reddit. Antidotis quoque medicamentiſque vtiliſſima eſt: adulteratur ſanguine Caprino, aut Sorbis tritis. Aetius colligi in India Sanguinem Draconis tradit ex herba Dracunculo appellata, quod ad veritatem magis accedit. Serapio ex authoritate Conſtantini tradit Sanguinem Draconis, ſuccum eſſe Sideritis Achilleæ valde rubrum, ſapore aſtrigente. Ex quibus patet hodie opera Hyſpanorum certiorem huius haberi hyſtoriam, vt multorum aliorum, quam priſcis.

CAP. XXXIII.

SARCOCOLLA inter lachrymas affertur minutiſſimis guttis conſtans, veluti ſudore concreto, friabilis, ſubcandida, aut ſubruſſa; ſapore ſubamaro, ac mendicamentoſo; in igne difficile ardet; attollitur in ſpumam; odore ingrato. Dioſcorides deſcribit, lachrymam arboris in Perſide Thuris pollini ſimilem, colore ſubruſſo, amaram: eius naturam glutinare vulnera, & fluxiones oculorum ſiſtere. Plinius addit, Spinæ lachrymam putari, cum quadam acrimonia dulcem, quæ vetuſtate nigreſcit; melior, quò candidior. Meſues numerat inter medicamenta purgantia; eius arborem eſſe veluti Fruticem, ſpinoſum; ramis nodoſis, ad arborem collectis: lachrymam colligi aliam albam ſicut Thus, alia m

aliam ſubcitrinam: efficaciorem eſſe ſubcitrinam, & quæ magis amara. Purgat humores pituitoſos,& craſſos,drachmæ vnius pondere vſque ad duas: confert pręcipue articulis,quam facultatem antiquiores neque quam nouerunt.

CAP. XXXIIII.

STYRAX in agro Romano prope Tigolim prouenit, arbor Malo Cotoneo ſimili caudice, & foliis, candidiori tum cortice, tum folio in parte aduerſa: floret in nouellis ſurculis; flos candidus ex multis foliis conſtans, odoratus, magnitudine,& ſpecie floris Aurantię; fructus rotundus, externa cute craſſa, candicante, magnitudine Auellanæ; intra cutem modo vnicum, modo duo ſemina continentur oſſeo cortice obducta, medulla interna inſuauis. Arbor lachrymam dat ſuauem, ſed exiguam. De Styrace apud Theophraſtum nihil habetur præterquam,quod eſt inter odorata, quibus ad vnguenta vtuntur. Dioſcorides lachrymam eſſe arboris Malo Cotoneo ſimilis. Plinius in Syria Iudeæ gigni ſupra Phęnicem: eius arborem Malo Cotoneo ſimilem, ſucco prægnantem; intus ſimilitudo Harundinis; cum erodunt æſtate pennati vermiculi, vnde liquor effluit, ſcobe permixtus. Serapio fructum tribuit candidum Auellana maiorem, Pruni albi ſimilem,duplici cortice; exteriorem mandi, quamuis amaram: ex interno nucleo oleum exprimi. Quamuis igitur ea, quam deſcripſimus in Italia lachrymam paucam ferat, vt aliæ multæ, quę in feruida regione ſucco multo abundant; tamen ex ſimilitudine tradita coniectari poſſumus Styracem eſſe: Placet hic de eius lachryma aliquid dicere,cum diuerſa authorum dicta controuerſiam fecerint: Apud Dioſcoridem igitur traditur quædã trans lucida,Gummi ſimilis,Myrrham redolens,ſed exigua & rara. Altera frequentior, cuius probatur,quæ colore ruffo, pinguis,reſinoſa,fragmentis albicantibus, odore perſeueranti. Hæc ſubacta melleum liquorem reddit: damnatur nigra, friabilis & furfuroſa. Fieri quoque ex ea oleum Styracinum in Syria. Plinius ſecundam tantum deſcribit non diſcedens à Dioſcoride. Serapio Styracem diuidit in liquidum & ſiccum, per liquidum intelligit modo oleum, ex nucleis extractum, modo ipſam arboris lachrymam, modo ſtillatitium humorem è recenti Myrrha extractum,quam Dioſcorides Stactem vocat; per ſiccam autem intelligit corticem fructus, poſtquam expreſſum eſt oleum. Auicenna ſimiliter humidum & ſiccum eſſe, humidi vnum ſponte fluentem ex arbore, coloris citrini,quem Storacem Calamitam vocant;alterum per decoctionem, coloris nigri, quem Storacem liquidum appellant; feces autem Storacem ſiccum eſſe; Calamitæ vocabulum videtur à Calamis deriuatum; quia

teſte

teſte Galeno, in Calamis afferretur, vel, vt Plinius; quia arbor Calami modo concaua ſucco plena eſt. Auicennæ explicatio videtur magis cum Dioſcoride cōſentire, vt quędam ſit arboris lachryma ſponte fluens, quę cum in ligni ſcobe reperiatur, veluti leproſa redditur; congeri enim circa caudicem, multam ſcobem, erodentibus vermiculis teſtatur Strabo, cum qua lachryma ſe permiſcet, ſine iactura tamen odoris. Quædam artificio extrahatur per decoctionem, vt ſolet ex Cædri lignis, Cedria, & Iuniperi oleum, ſic ex Styracis lignis, aut ipſamet ſcobe per ignem reſudet Styrax liquidus, quem Dioſcorides oleum Styracinum vocat; ipſa vero ſcobes exſiccata, & retorrida Styrax ſiccus ſit. De quo Dioſcorides inquit, damnari nigrum, friabilem, & furfuroſum. Hodie tria eadem habentur; nam arboris lachryma non ſine ſcobe quadam, Styrax cognomine Calamita tamquam optima in ſuffumigia precioſa venit. Arida quoque ipſa ſcobes modo ruffa, quę laudatur, modo nigra quæ damnatur, ſimiliter quæritur ad ſuffimenta odorata. Styracinum vero oleum, vendebatur Balſami loco ex Syria aduectu; ſed deſiit poſtea quam nouum genus Balſami ferri cępit ex Occidente; liquor autem ille putridus, quo ad ſcabiē iniungendam vtuntur, viliſſimo etiam precio; quamuis Storax liquidus vulgo appelletur, aliena omnino res eſt. Forte Ablcomeli Dioſcoridis, quod è pinguitudine ſurculorum fieri ſcribit, cuiuſdam arboris in Syrię Palmiris; ex ea enim ſponte manere oleum melle craſſius; ſapore dulci; ad purgationes aptum; arte quoque fieri oleum è pinguedine ſurculorum, optimum vetus, pingue, non turbidum; illinitur ad lepras & reliqua. Teſtantur autem mercatores, vulgarem Storacem liquidam, ex decoctione quorundam ſurculorum in aqua fieri. Ad Storacis genera videtur reduci poſſe, quod ex India Occidentali fertur, Liquidambrum vocatum, Reſina liquida valde odorata, apprehenſis & arboris corticibus ſimillimo odore Styracis. Eius arborem in noua Hyſpania magnam tradunt; frequentibus ramis, ac foliis Hederæ; craſſo cortice, quo inciſo lachryma funditur prędicta: ex hac recenti ſtillare tradunt per ſe oleum quoddam odoratius, exprimi quoque, vt maiorem quantitatem habeant, ſed minus perfectum, quo Chirothecas inficiunt.

C A P. X X X V.

OLEA non multum diſtat à Lauri natura; nam ſimiliter folio conſtat perpetuo, ſed paruo, anguſto, & candicante, duro, cuius pars prona candidior, breui pediculo: Fructum fert Oliuam appellatam, Laurinis ſimilem, pingui pericarpio; vnde oleum copioſum extrahitur, nucleum intus durum, cum parua medulla oblongum; floret à lateribus, & aliquando in ſummis ramulis, quod ſignum eſt hu-
bertatis,

bettatis, racemulis exiguo flore onuftis candicante: ipfa arbor nodofa maximè in caudice, nodos eos Ruftici oua Olearum vocant; nam fata germinant numerofa fobole; materies fragilis, fpiffa, & crifpa: medullam paruam & incertam habet: radices multas, craffas, inæquales, & nodofas, fummæ terræ hærentes habet: paruam autem eam, quæ ex medio: rimas non fentiunt ob carnis æqualitatem; vnde fimulachra fculpere folent perpetua, authore Theophrafto, in quem vfum odie Oleaftrum Rhodium maxime expetitur, maculofa facie, prædenfum, vt quodammodo Agallochum Indicum emuletur, in poftoribus adulterandi anfam præbens. Oleafter ideft fylueftris Olea; Cotinus etiam vocatur apud Diofcoridem & Plinium, folijs breuioribus conftans, & fructu minori, qui oleum reddit amarum, in Aethyopia lachrymam fundit Diofcoride Authore, Scamonio fimilem, mordaci guftu, ruffiorem, & minutis ftillis conftantem. In mari Rubro peculiarem defcribit Theophraftus, è cuius lachryma Medici medicamentum componunt fiftendo fanguini. Plinius Enhæmon appellari Oleæ lachrymam in Arabia fingulari effectu, contrahendis vulnerum cicatricibus. Hoc forte fuerit illud, quod à Recentioribus Chyrurgis vocatur Gummi Azlemi. Olearum differentiæ ex fructu magis, quam arbore fpectantur, fcilicet pro magnitudine, pinguedine, & probitate: Vnde Plinius Oliuarum multas affert fpecies. Paufias primo purpureas, deinde in nigrum tranfeuntes, plurimum carnis habentes Autumno colligendas. Orchites, quibus plurimum Olei poft Radios, eodem colligendas tempore. Radios tenerrimas, vnde citiffime eas occupat æftas, & à murca cogit decidere; Liciniam in agro Vefrano callofam in Martium menfem durare, probatiffimum oleum fundere, eius baccas auis non tangit. Cominiam fimiliter callofam. Regiam, quę & Phaulia dicitur, & Maioranam grandiffimam minimo fucco non nigrefcit ante Februarium. Sergiam, quæ vt Regia in illud tempus nigrefcit. Colymbades franguntur & condiuntur, herbarum viridium fapore funt & fuperbæ præter iam dicta genera, funt & prædulces per fe tantum ficcatæ, vuifque paffis dulciores, admodum raræ in Aphrica & circa Emeritum Lufitaniæ. Hodie grandiffimæ fere nucis magnitudine afferuntur ex Hyfpania muria conditæ, quæ fuperbę meritò dici poffunt. Noftratium, quæ minores, rotundiorefque plurimum olei habentes, Oliuolæ vocantur, quæ maiufculæ, & oblongæ dulciffimum oleum reddentes, fed parcius; Raggiariæ à radiis nomine deflexo: Maiores adhuc pulpofiorefque ad condituras tantum quæfitæ Regiæ fuerint. funt & quædam, quarum caro abfcedit ab offo, cum franguntur, virides, quæ conditæ gratiffimæ fiunt, quas Colimbades dixerim. Oliuas omnes, cum nigrefcere incipiunt Drupas Latini vocant, quæ optima ætas ad decerpendum: nam maturiores pinguiori

quidem ſucco conſtant, ſed minus grato, in maturiores oleum reddunt præſtantiſſimum, quod Omphacinum vocant, ſed exiguum.

CAP. XXXVI.

ILATRVM vulgo appellatur, alij Linternum, frutex in marittimis tractibus frequentiſſimus, veluti Olea, quędam parua; multis ramis fruticantibus; foliis Oleæ durioribus, ac viridioribus, ſimiliter perpetuis; floret à lateribus in alis foliorum, non oblongo racemulo, vt Olea, ſed aceruatis granulis fructum fert nigrum Liguſtro ſimilem; vnico intus oſſiculo, tenui putamine, figura oliuari; Frequentior in hac eſt ſterilis quaſi in eo genere maſcula, quam Plinius Alaternum vocat inter ſteriles, quæ fructum nullum ferunt, ei folia inquit ſunt, inter Ilicem & Oliuam; Vidimus tamen quandam anguſtiori folio quàm Olea, quandam latiori breuiorique ad Ilicem valde accedente. Hanc videtur Theophraſtus Phillycam appellaſſe, perpetuo virentem; vnde illi honor in alendo pecore, cum ſemper fronde abundet: obedientiſſima eſt materies candorque ei Celaſtri modo; germinat ineunte vere: fructum reddit poſt Occaſum Vergiliarum, montibus eſt propria. Dioſcorides Phillyream vocat, arbor inquit eſt Liguſtri magnitudine; foliis Oleæ latioribus nigrioribuſque, fructu Lentiſci, nigro, ſubdulci congeſto Vuarum modo in locis aſperis: in foliis facultas eſt aſtringendi, vt in Oliuaſtro.

CAP. XXXVII.

PHYLLIRA mas Theophraſti, vulgo in agro Plumbinenſi vocant legno Puzzo, & Putine, quaſi lignum putridum, copioſa ibi naſcitur, arbuſcula eſt, Lauro ſimilis, foliis breuioribus, leuiter ſerratis, ſimiliter perpetuis, leuibus, lentis, floſculos fert racematim circa ramulos herbaceos, baccas paruas ternis intus oſſiculis, rotundas, rubentes; cortice interno pallido; materie rara, leuiſſima: medulla ruffa, putant quidam Phyllirea m Dioſcoridis: ſed magis placet vt Phillyra mas dicatur apud Theophraſtum, ſeu Tilia mas, vt Plinius vocat, vt explicatum eſt in Tilia: nam & multæ ſteriles in his reperiuntur, vt in Alaterno.

CAP. XXXVIII.

RHAMNVS Frutex eſt virgas ferens albas, longas, & inclinatas; paucis ramis: aculeis rectis & craſſis: foliis Oleæ, perpetuis, ex viridi candicantibus, pulpoſis: flores in ſummis germinibus, ſpecie Gelſimini, ex purpura candicantes: baccas paruas Oleæ figu-

figura: floret in autunno. Alterum genus arborescit ramis rectis, Salicis modo: cortice minus candido: foliis angustioribus, longioribusque, non pulposis, veluti puluisculo ferrugineo inferne obsitis: iuxta folia, folliculos quosdam tenues sine flore fert, Hordei figura & magnitudine, puluisculo scintillante obsitos colore ferrugineo, ij in maturitate paruæ Oliuæ speciem gerunt, rubentes: succo intus croceo, tenui tunica inclufo: maturantur hyeme: semen vnicum continetur nigrum: aculeos rariores habet acutioresque, sed infirmiores. peregrina hæc apud nos: superior autem frequens in sepibus nascens vt Rubus. Theophrastus Rhamnum fruticem esse scribit perpetuè virentem: racemum ferre in summis virgis: commodam ad igniaria paranda: eius duo genera esse, aliam nigram, aliam candidam, fructuque diuerso, & ambas aculeigeras. Erit igitur candida, quam primo loco descripsimus: altera vero nigra. Plinius inter genera Ruborum recenset Rhamnum à Græcis appellatum, quorum alter candidior & fruticosior: floret ramos spargens rectis aculeis, non, vt cæteri, aduncis, foliis maioribus: Alterum genus syluestre nigrius, & quadantenus rubeus, fert veluti folliculos, quæ simi liter quadrant duobus à nobis propositis: maiora enim insunt folia in candido: nigrum quadantenus rubet, ob puluisculum ferrugineum: sed apud Dioscoridem tria Rhamni genera proponuntur: primum ramos fert rectos, & aculeos in acutę spinæ modum: foliis paruis, oblongis, subpinguibus teneris. Alterum eius genus candidius: his videtur significare duas à nobis propositas: primam quidem nigram: alteram vero candidam; Quod vero tertio loco describit Paliurum esse apud Theophrastum puto, vt suo loco explicatur.

CAP. XXXIX.

SCOTANVM vulgo appellatur Frutex contortis caudicibus non crassis, quibus decorticatis infectores vtuntur; Flauo enim colore tingunt: cortex est ruffus: lignum pallidum: folia Piri rotundiora: in summis surculis magnus exit racemus capillaceus, in quo rara apparent semina flauescentia, exigua, quasi triangula, depressa, duro putamine, sed ob tenuitaté impartibili: flosculus pallescens, aut herbaceus, vix conspicuus: ex nominis similitudine Cotinus videretur antiquis vocatus; Quæ syluestris Olea est Dioscoridi, sed facie valde distat, apud Plinium tamen Cotinus appellatur in Apennino frutex ad liniamenta, modo conchilij, colore insignis.

CAP. XL.

LENTAGINEM in Hętruria vocant fruticem in syluis nafcentem, foliis Lauri rotundioribus, fubirfutis, perpetuis: ideo quęritur hic frutex ad exornanda viridaria opere Topiario: flores fert in vmbella candicantes in fummis fruticibus: hyeme autem floret: baccas fert Myrtho fimiles coloris cærulei, fplendidas, tenui pericarpio, tenui quoque crufta feminis, fapore acerbo; Fructus annotinus nouellum expectat. Quidam, Tinum appellant, Plinius hanc videtur intelligere, cum inter Lauros inquit effe Laurum fylueftrem, quam alij fui generis arborem dicunt, cui cærulea eft bacca.

CAP. XLI.

LANTANA vulgò à quibufdam appellatur frutex qui creditur Viburnum effe apud Virgilium, conftat multis virgis cubitalibus, digiti craffitudine, lentis, & hirfutis; Folia ex interuallis bina Vlmo latiora, & magis hirfuta; in fummis virgis vmbellas fert Sambuco fimiles, minores; flofculos minutos, candidos, grauiter olentes, qui fimiliter fummis fructibus infident, quibus decidentibus baccæ fubfident oblongæ, modicè compræffę, in maturitate primum rubentes, poftea nigrę, fapore ingrato; intus femen vnicum continetur, latum, depręffum, & ftriatum, offeo cortice intectum, ex eius radicibus vifcum extrahi tradunt: hanc videtur Theophraftus Rhoem, feu Fluidam, vt Theodorus vertit: appellare, cuius mafcula dicitur, quæ fterilis; Fęmina, quæ fructifera eft. Virgas ferunt non longas, nec craffas; folium Vlmo fimile paulo oblongius, aliquantum hirfutum, ramulorum nouellorum. Folia paribus internodiis coniugatim condita adhęrent ordine difpofita: inficiunt his coriarij alba coria; flos candidus racematim enafcens, quo decidente, fructus cum labrufca rubefcit; fiuntque ceu lentes tenues congeftæ, figura his quoque in modum Vuę: offeum intus continetur medicamentum, fluida dictum; radix perfumma & fimplex, vt facile auelli poffit radicitus. lignum fine medulla, & cæfum quoque incorruptum perdurat; nafcitur omnibus locis, fed in argillaceis potiffimè præftat. Plinius hanc eandem fub nomine græco Rhus intelligit, cum inquit. Fruticem effe coriarium, fubrutilum, cubitalem, craffitudine digitali, cuius aridis foliis, vt Malicorio, coria perficiuntur; Medici autem Rhoicis vtuntur, id eft fructibus ad contufa, & quæ fequuntur, & alibi inter Syriæ arbores defcribit, vt Theophraftus. Diofcorides huius non meminit; nam fub nomine Rhus aliam intelligit. Quanuis autem

hodie

hodie in Italia ad coria depſanda ea nequaquam vtuntur; tum quia rara, tum quia alia forte meliora in eum vſum venere, vt Myrthus & Lentiſcus; non ob id negandum Lantanam Rhoem coriariorum eſſe apud Plinium & Theophraſtum.

CAP. LXII.

RHVS obſoniorum, vt Dioſcorides vocat, vulgo autem Sumach, arbuſcula eſt in petroſis naſcens vltra bicubitalem altitudinem; ramoſa; Foliis pluribus in communi pediculo coniugatim diſpoſitis, vt in Lentiſco & Terebintho, ſubhirſutis, & lateribus modice ſerratis, vt in Sorbo rotundioribus; floret in cacuminibus racematim floſculo rubro & minuto: grana fert congeſta veluti in ſpica Lentis modo depręſſa, quorum externa tunica, veluti roſcida, tactu pingui, ſapore acido, & guſtui grato, ideo pro condimentis vice ſalis inſpergi ſolita eſt antiquis: internum putamen carthilaginoſum colore Caſtaneæ, medullam ſeminis exiguam continens; huius foliis coriari vtuntur ad depſandum vt aliis aſtringentibus. Plinius hanc Rhoem Erithron appellari teſtatur ex Dioſcoride, cuius ſemen aſpergitur, pro ſale obſoniis: Nam aliam meminit, cuius ſemen medicamentis aſſumitur ex Theophraſto, quam nos vulgo Lantanam appellamus. Dioſcorides inquit Rhus, quod obſoniis pro ſale aſpergitur ab aliquibus Erithros appellatur. ſemen eſt ex coriarij fruticis eiuſdem nominis. Excoriarius hinc vocatur; quoniam qui pelles condepſant, ſpiſſandis coriis folio eius vtuntur. Arbuſcula eſt in petroſis duorum cubitorum altitudine proueniens; Folium ei ſublongum, modicèque rutilum, ſerratumque, & inciſum per horas; fructus in racemulis denſus, magnitudine Terebinthi latiuſculus: pars corticea, quæ ſemen ipſum complectitur, Medicinæ percommoda eſt: huius fruticis foliũ vim habet aſtringẽdi velut Acacia, & quę ſequuntur,

CAP. XLIII.

LENTISCVS frutex eſt frequens in aſperis marittimis perpetuè virens; foliis, magnitudine Myrthi, in communi pediculo coniugatim diſpoſitis, magis pulpoſis, & durioribus; floſculi racematim cohęrent circa ramos inter folia ſubrubentes; baccę rotundæ ac rubentes paruę, quibus medulla ineſt viridis, huius quoque folia aſſumunt ad coriam depſanda; virgarum materiem lentam; exacuunt ad repurgandos dentes; nam conſolidat gingiuas, & dentes confirmat, ſunt qui huius gratia, & folia ipſa mandunt; apud nos lachrymam fert exiguam, ſed in Chio copioſam, quæ Maſtiche vocatur. Dioſcorides arbo-

arborem tanquam notam non deſcribit; de Maſtiche eius ſcribit; reſinam eſſe Lentiſci, quæ laudatiſſima, & copioſiſſima in Chio inſula gignitur: probatur quodam ignis fulgore ſplendida, candorem ceræ Tyrrhenicæ prçferens, craſſa, retorrida, odorata, friabilis, minus proba eſt colore viridi; adulteratur Thure permixto, reſinaque.

CAP. XLIIII.

TEREBINTHVS arbor eſt Lentiſco ſimilis; foliis coniugatim ex vno pediculo exeuntibus, vt in Fraxino, deciduis apud nos, quanquam Theophraſtus inter perpetuè virentes recenſeat, ſpecie Lentiſci ſed maiora: in foliis aliquando veſicæ quędam oriuntur rubentes; floret à latere in racemulis oblongis; flos rubens & paruulus; fructus paruus, depreſſus Lentis modo, & rubens; cortice inciſo lachrymam fundit quanquam exiguam in Italia. Reſina Terebinthi hodie ex Cypro affertur paulo craſſior, ſed multo odoratior vulgari Terebinthina, quæ ex Larice habetur. Theophraſtus Terebinthum fructu & reſina vtilem, in montibus tantum naſcentem tradit, in eo genere eſſe marem, quæ ſterilis, & fœminam fructum ferentem; hunc in alia paruum eſſe protinus ruffum, magnitudine Lentis, qui concoqui nequit, in alia primo viridem, poſtea ruffum, vltima maturitate nigrum, Fabæ magnitudine, reſinoſum, & ſulphuroſum, in India Amygdalę magnitudine, arborem circa Macedoniam & in Ida breuem, & fruticoſam & contortam. ſed apud Damaſcum Syrię magnam, & decoram, copioſamque, materiem lentam, nigram, ſpiſſam, & in Syria nigriorem Ebeno, ex eaque capulos pugionum fieri, & pocula Tornari, quę à fictilibus diſcerni nequeant, ſed cor tantum accipi ac perungi; folia Laurina ex vno pediculo coniugatim prodeuntia, vt in Sorbo, minus angulata, pinguia cum vniuerſo fructu; florem Oleæ, colore ruffo; ferre etiam quædam concaua Nucis ſimilitudine, vt Vlmus, in quibus beſtiolæ innaſcuntur culicibus ſimiles, humore quodam reſinoſo putreſcente, at Reſinam ex ligno manare. ex his videtur Theophraſtus non ſolum noſtratem Terebinthum indicare, cui paruæ ſunt baccæ, ſed & Piſtaceam, cuius fructus grandiores vtiles in cibis afferuntur, aut Piſtacea ex Syria quanquam & in Sicilia, in Agrigentino proueniant: nuclei ſunt oblongi paulo craſſiores Pineis, aut Auellanam oblongam referentes; cortice albo cruſtoſo magis quam oſſeo, externa tunica arida, ſubnigra, & decidua, medulla interna viridis, dulcis, & ſubacris: Arbor, quæ ex eius ſatu aliquando apud nos prouenit, magna eſt, foliis Terebinthi, aut Siliquę perpetuis; floret in cacuminibus racematim, vt Rhus, exiguo & rubro flore; Hanc Theophraſtus Terebinthis annumerauit, cum aliàs Piſtaciorum non meminerit,

teſtatur & Athenęus credi à nonnullis Terebinthos, quę Siri Piſtacia vulgo appellant. Dioſcorides de Piſtaceis & Terebintho diuer ſis capitibus egit, ſed vtranque tanquam notam non deſcribit.

CAP. XLV.

GLANS vnguentaria, quam vulgo Ben vocant, nucleus eſt triangulus Auellanæ, aut Piſtacеę ſimilis, medullam candidam & plenam continens, oleoſam; cortice cruſtoſo, cinereo, aut nigricante, qui in alio externo ac deciduo reconditur. Exprimunt Vnguentarij ex eius medulla oleum ad odores conſeruandos, quia ſolum vetuſtate non ranceſcit. Arborem Dioſcorides tradit, Myricę ſimilem in Aethyopia, Aegypto, Arabia. Theophraſtus glandem vocat peculiarem Aegypti, quę peregrinari nequit, Myrtho ſimilem; folio oblongiori, contortam & magnam; fructu magnitudine & viſu Capparis, cuius putaminibus Vnguentari vtuntur; quia boni odoris ſunt, alioquin ipſo fructu inutili exiſtente: ligni materies valida, commoda ad nauigia: quanquam alibi Glandem inter minora recenſeat caule carnoſo, vt Beta. Plinius Myrabolanum appellat; folio Heliotropij herbæ ſimili: fructu magnitudine Nucis Auellanæ, quæ Glans appellatur in aliis nigra in aliis candida, rubens in Aegypto, viridis in Arabia; gracili nucleo, & odoratiore liquore in Aethyopia. Quod igitur Plinius folio Heliotropij deſcribit, fortè intelligit; quas Caſtaneas Aequinas appellant Conſtantinopoli, cuius arbor traditur procera folio Pentafili maiorem, Ricini magnitudine: Echinum fert ſpinis firmis & raris, in quo fructus Caſtaneæ ſimilis, dulcis, rotundior, craſſior: cortice ſubnigro, ſede candida figura cordis. Meſues quoque inter Arabes Ben quendam magnum ſcribit, vt Auellana; quendam paruum Ciceris magnitudine. Hyſpani inuenerunt in inſula ſancti Dominici, Indiæ Occidentalis, Auellanas purgatiuas vocant, quia ad purgationes vtuntur, quod etiam tentantes Hyſpani vim vehementem inuenerunt ac valde laborioſam, ideo toſtis vtuntur.

CAP. XLVI.

PALMA ſola inter arbores nullis ramis conſtat, vim genitalem indiuiſam, in cacumine candicans, habens tanquam in capite: hîc enim medullæ copia continetur, quod cerebrum Palmę appellatur: hinc & folia & fructus erumpunt, emoriturque præciſa ea parte: ſimplex eſt caudex rectus, licet alicubi bifidus, & in plures partes diuiſus aſſurgat, vt author eſt Theophraſtus, cortice ſcabro, ligno neruoſo, ſine medullæ diſcrimine, tractatu facilis, prævalida ad ſuſtinenda

pon-

pondera,non enim flectitur deorſum,vt cætera ligna,ſed ponderi reniten do ſurſum incuruatur: Folia ſunt Harundinea, ſed multa ex vno pedi- culo lignoſo,& craſſo aculeatoquè prodeuntia in multam lõgitudinem, anguſta,quæ cum nouella ſunt inuicem cohærent; colore ſubalbido, ſę- uia, cultellos vocant, quos in ſacris myſteriis vnà cum Olea aſſumunt, vtilia ad nexus & ad leuia capitis vmbracula texenda. Eadem poſtea ex- plicantur duriora effecta ac viridiora, infleẋaque ad latera,aliis ex media Palma ſubnaſcentibus: figura folij explicati, qualis hominis palma, ſed longiſſimis digitis numeroſiſque, quanquam differentias multas ſortia- tur; Quædam enim etiam explicata nunquam tamen inuicem diſiun- guntur, vt in nuper naſcentibus Palmis omnibus, & in quodam genere peculiari; quędam diſiunguntur quidem vſque ad certam menſuram, ſed non ex toto, vt relinquat palmę manus latitudinem præter digitos, vt in quodam genere humili, quod ſponte in ſcopulis marittimis oritur, vt in inſula Ilua, & Palmeola vocata Inſula illi contermina. in Sicilia Ce- faglionem vocant. Quędam ex toto diſiunguntur vſque ad pediculum, vt in Palma, quæ in Italia ſeritur ex fructibus peregrinis, quos Dactylos vocant. Hæc in arborem prægrandem aſſurgit; folia ei ad longitudinem quatuor cubitorum, cum ſuo pediculo ſparguntur in orbem,quos Pal- mę ramos aliqui vocant: iis pręciſis veſtigia in caudice frequenti & relin quuntur ad ſcandendum oportuniſſima, alioqui ſi derelinquantur in pe netrabili vallo ſcandentibus aditum intercludunt: fructus racematim veluti ex Milij iubis dependent, prodeuntibus non ex medio cerebro, vn de nouella exeunt foliorum germina, ſed à latere; veſtitur initio racemus tunica conuoluta ſimilitudinem gerens Enſis cuiuſdam lati ſua vagina incluſi, ventre quodam medio latiore, prope cubitali longitudine ſtans inter folia. Elatem Dioſcorides & Spatham vocat, Palmitem Plinius. diſrupta ea tunica Iuba, quę intus latitabat, oſtendit in mare quidem flores tantum ſine fructu, candidos, puluere quodam refertos; in fœmi- na autem fructus ſine flore. Author Theophraſtus puluerem illum Ma- ris fœminæ aſperſum fœcundiorem reddere, nec fęticare ipſas fœminas niſi iuxta marẽ adfuerit. Fructus ex cuius ſemine Palma, quàm diximus in Italia prouenit,oblongus,figura Glãdis,ſed amplior,colore Caſtaneæ, exterius pulpa conſtans carnoſa & dulci: intus oſſeum quid continetur ſolidum,cui rimula in parte prona,in dorſo autem ſeminis pulpa ob par uitatem vix conſpicua; nam in ea parte naſcitur paruo relicto forami- ne; idcirco prona ſerere oportet non ſupina, & plura ſimul, vt habitior ex pluribus principiis,fiat caudex. Sed apud nos omnes ſteriles,aut fru- ctum moliuntur tantum,nec perficiunt; appellant autem eos fructus in Italia Dactylos. Eoſdem inter alia genera,quę traduntur, Dioſcorides & Plinius Caryotas videntur appellaſſe,laudatas ad faucium aſperitates.

Quarum

Quarum nobilitas in Iudea maxime Hiericunte Theophrastus in sola Syria, idque in valle Palmaria reconditos fructus seruari testatur, cum cęteri fugaces sint, ideo recentes consumuntur. Arabes quoddam genus Bdellium de Meccha vocant, cuius fructus in Meccha maturatur, & dulcis fit; in Hyspania autem nequaquam. Ex eadem Gummi haberi, quod Bdellium Iudaicum vocant, vt in Bdellio explicatum est. Sed præter Caryotas recenset Dioscorides Phænicobalanus, quasi Palmæ glandes in Aegypto acerba & astrictoria facultate, qui si crudiusculi decerpantur, vt fieri solet, in media fere maturitate, virides sunt, figura Myrobalani Arabicæ, odore Mali Cotonei; & Thebaicas, quarum decocto contra æstus ardoresquè vtebantur, & ad vires in ægrotis recreandas, ex quibus etiam vina fiebant ad eosdem vsus, facultate vehementer astringendi repellendiquè. Theophrastus multas affert fructuum differentias: nam quidam, inquit, sine ligno intus sunt; quidam cum ligno, eoquè in aliis duro, in aliis molli: alij candidi: alij nigri: alij flaui: nec pauciores colores, quàm in Ficorum generibus: quidam figura Malorum & amplitudine: alij minuti Ciceris magnitudine; Quidam nunquam maturescunt: Quidam non nisi triennio, vt semper nouo subnascente vetustus adsit, ex quo contuso panes fiant in Aethyopia: Quidam manduntur tantum, vt expuantur expresso succo. Plinius vnde quinquaginta genera numerari, siquis velit omnium nomina persequi, & vinorum ex his differentias. Sed cum ij in feruida tantum regione proueniant, considerandum, vtrum præter Caryotas aliud genus vllum hodie adferatur ad nos. Videntur autem ex genere Palmarum esse ij fructus, quos vulgò Mirabolanos vocant, quasi Myrobalanos, vt aliquando Plinius vocat, quos fert Palma probatissima in Aegypto, quę ossa non habet in balanis, reliquarum modo, eundem viridem, odore Mali Cotonei tradit, vt Dioscorides: nam alibi per Myrobalanum, intelligit ipsam Glandem Vnguentariam, quam Dioscorides Balanon Myrepsicen appellat: afferuntur autem quinque Mirabolanorum genera, omnia arida, sapore acerbo, sed facultate purgandi prædita, vt Arabes adnotarunt. Eorum tria os continent, solida pulpa, & crustosa inclusum, striatum: veluti tripartitum, durissimum, non tamen omni ex parte solidum, vt in Dactalis, sed in media cauitate, quæ parua est medullam seminis continet. Primi generis sunt cognomine Citrini, colore pallido, figura Glandis, striati. Secundi Chebuli grandiores figura Prunorum Damascenorum nigricantes, crassiore pulpa, qui etiam saccaro condiri solent, recentes aut siccati, humoreque remolliti: Bellirici Gallæ modo rotundi, flaui, tenuissima crusta obducti. Duo præterea sunt nullo intus nucleo manifesto scilicet Indi nigri, Oliuę depressæ figura & magnitudine; & Emblici figura parui Mali, sed eos in parua fragmēta dissectos & siccatos ferunt nigricantes. Quid

si hos Phenicobalanos dicamus? nam nullo intus ligno spectantur, & cum maturi sunt, nigrescunt, vt Plinius testatur. Qui autem os intus habent, ad Thebaicos & Arabicos Mirobalanos reducamus: de iis enim inquit Plinius, in totum arentes Thebaides, & Arabicæ macro corpore, exiles, & assiduo vapore torrentes, crustā verius quam cutem obducunt; Thebaidis fructus, ex templo in cados conditur, alioqui celeriter expirat, marcescitque, non retostus furnis: præterea compertum est eorum succos artificio quodam paratos, vt docet Mesues, nō solum ad febrium ardores multum pollere, sed etiam in omnibus putridis adeo virtutem roborare, vt breui natura ipsa putredinem vincat, & expellat; reperio apud Asclepiadem Chrysobalanum, quasi ipsum Myrobalanum Citrinum. Arbores quorundam generum describit Garzias in hunc modum. Folia Emblicarum quidem tenuiter diuisa sunt magnitudine Palmæ. Citrinorum autem vt Sorbi. Indorum, vt Persici. Arbores omnium magnitudine Pruni: syluestres esse. Emblicis vtuntur ad coria depsanda, vt nos Rhoe.

CAP. XLVII.

MVSA vulgo appellata inter Palmas videtur recenseri posse; oritur in Aegypto & Cypro: eius folia visuntur apud nos aliquando saccari panes conuestientia: distinguntur ab Alga, latifolia, qua similiter saccarum condunt in Occidente, quòd Algæ folia nulla media costa visuntur, Musæ autem folia costam perpetuam & crassam habent, per medium folium discurrentem, aliquando aculeis quibusdam à tergo armatā, folij latitudo ferè cubitalis, longitudo aliquando bicubitum excedit: Figura simili ei, quam Indicam Harundinem vocant. Tradunt eius caudicem, Palmæ modo ad quina, & sena cubita attolli squaroso foliorum cortice vestitum; nullis ramis; è vertice germen molle exire cubiti longitudine sustinentem fructus parui cucumeris magnitudine, qui per maturitatem quadantenus flauescunt; cortice Fici, qui eodem modo digitis detrahitur, substantia pulpæ Melopeponis, nullo intus osse; nec semine: sapore grato: quamuis initio insipidus videatur: fructus quoque hos Musas vocant: seri stolonibus Agnoscentibus.

CAP. XLVIII.

NVX Indica ingens est fructus amplitudine Mali Citrij, aut Melopeponis: externo cortice arido & fibroso: Trilatera fermè figura, qui intus degenerat in stamina lini modo: succedit seminis

nis cortex offeus, duriffimus, ouatus, leuis, ex quo pocula fiũt lienofis vti lia intra hunc medulla inuoluta fua molliori tunica, fapore dulci & pingui: Crefcente Nuce, aiunt colligi humorem, fub extimo inuolucro inter ftamina, qui Nuce perfecta aquæ rofaceæ fimilis effunditur, menfura terni calicis ex fingulis nucibus, potu fuauis: arborem tradunt Palmæ fimilem: folia apta ad ædium imbricamenta, nam per fex mẽfes aquam continent, adeo farctum tectum præbent: amputant ramos primo vere; quoniam plurimum luxuriant: incifæ arbores largè gemunt, vt Vitis: lachrymas vafis excipiunt, & recente humore pro vino vtuntur: nam triduo acefcit in acetum: liquor idem percoctus tranfit in melleam fubftantiam: aliaquè multa admiranda tradunt de hac arbore apud Calecuttenfes. Videntur autem in genere Caryotarum effe, quos Plinius Nicholaos vocat, in eo genere ficciores amplitudinis præcipuè: nam quaterni cubiti longitudinem efficiunt, aut quod paulo poft Pateton vocat nimio liquore abundans; rumpit enim fe Pomi ipfius etiam in fuam matrem ebrietas, calcatis fimile. Affinis huic videtur fructus apud Indos vocatus Areca, & Fanfel, quem tufum manducant cum folio Indo; nam præter odorem gingiuas confolidat: Arbor erecta fungofa; foliis Palmę: Fructus Nucis Mufcatæ, tenuior, intus durus, venis exterius albicantibus, & rubentibus magna ex parte, non omnino rotundus, fed altera parte compreffus, continetur inuolucro craffo, lanuginofo, exterius flauo imitante Dactylos maturos, fed non ficcos; fapor ineft aufterus. Hæc tradit Garzias Lufitanus. Hunc fructum aliquando vidi inter merces Indicas.

CAP. XLIX.

NVX Mufcata ex Infulis vltra Gangem aduehitur, maior Auellana, minor Iuglande rotunda, pinguis multum aromatica: affertur autem purgata à fuis putaminibus; aliquæ tamen vifę funt, cum fuis corticibus vtpote immaturæ, quarum exterior tunica diffecta magis quam Auellanarum calyx, colore ruffo, aromatica, totam nucem circumplectens: fub ea cortex offeus continetur. Tradunt eius arborem Perfico Malo fimilem; foliis paulo anguftioribus; in incultis nafci; fructum ante maturitatem circundare inftar florentis Rofæ, quæ poftea perfectam nucem complectatur vndiquè; incolas vero eius loci, quam primum huiufmodi complexum viderint, certatim colligere; Alij diftinctius referunt arborem, fpecie & folio Nuci Iuglandi fimilem; fructum completum magnitudine Mali Cotonei; externo cortice viridi, & craffo, vt in Iuglande, qui faccaro conditus gratus eft guftui & aromaticus; fub hoc membranam tenuem contineri; quæ Macim circundat

rubicundum & implicatum circa duriorem corticem: intra hunc postremum Nucem Muscatam contineri: eius mentio reperitur apud quosdam ex Grecis recentioribus, Moscocaryon, & Myristicam Nucem vocantes. Fortè Aetius eandem intellexit sub nomine Nucis Indicæ, quàm recipit in suffimento muscato. Arabes authores optimè nouerunt in medicinis expetentes, & medullam internam, & externum corticem tenuem, quem Macim vocant; nam medius, qui osseus est, inutilis iudicatur. Maccis nomen assumptum est ex Macere, cuius Dioscorides & Galenus & Plinius meminerunt; nam Serapio ex Dioscoride transfert in corticem Nucis Muscatæ, quæ de Macere scribuntur. Scribit Dioscorides de Macere, qui & Macis, & Xilomacer vocatur, ex Barbaria aduehi corticem flauescentem crassum, gustum per quam astringentem, quoad cruentas ex creationes, & alui fluxus, & Dyssenterias vtuntur, Plinius ex India aduehi corticem rubentem radicis magnæ, nomine arboris suæ, sed qualis ea sit incompertum habere. Galenus similiter ex India conuehi Macerem, qui cortex est acerbo gustu, cum læuicula acrimonia odorata, vt pleraquè aromata, quæ ex India aduehuntur. Ex hac ieiuna descriptione significatur incertam illis fuisse Maceris hystoriam, & non esse extimam Nucis Muscatæ tunicam: repugnat enim eius tenuitas, & acredo maior, quam astrictio, cum in Macere sapor acerbus multum possit, sed fortè, si diuinare liceat in re adeo ipsis authoribus incomperta, quid obstabit? si dicamus extimum Nucis Muscatæ corticem apud Dioscoridem vocatum fuisse Nareaphthum inter suffimenta odorata, quod ex India corticosum aduehitur simile putaminibus Sicomori, non arboris libro, seu cortici, vt multi accipiunt: λεπίσματα enim tenuia sunt, & putamina fructus Sicomori scissa sunt, vt sæpe etiam Fici, nec crassa, cuiusmodi est Macis Nucis Muscatæ. Alterum autem eiusdem corticem crassiorem, esse Macerem, qui ob substantiæ crassitiem acerbus sit, & minimum quid redolens, ideo inutilis iudicatur Serapioni. Quasi putamina tantum iis temporibus afferrentur, Nuce in patria remanente; ea tamen, vt præciosa & valde peregrina exosculabatur antiquitas.

CAP. L.

NVx Metel vulgo & Fungus Orientalis appellatur osseum quiddam compressum, & circulare instar Fungi abiecto pediculo; aliud integro circulo; aliud deficiente, vt Luna; in centro apex quidam; in labro seminis medulla continetur, ob paruitatem inuisibilis, vt in Dactylorum ossibus, quasi ab eis differat tantum; quia in Dactylis extrema ossis vtrinque replicata sunt media quadam rimula constituta: in Nuce Metella eadem sunt explicata & aperta, vnde circularis figura:

figura: eſt autem id lanugine tenui obductum & candicante: vtuntur eo ſolum pro veneno ad canes interficiendos puluere inſperſo carnibus; idem piſces & aues obſtupefacit: Putarunt quidam hanc eſſe Nucem Vomicam Serapionis, quæ deſcribitur maior: Auellana, & nodoſa, cuius corticibus, pro medicamento vomitotio non pro veneno vtebantur: minus etiam fuerit, quæ Nux Metel apud eundem,& Auicennam traditur: fructui Mandragoræ ſimilis: cortice ſcabro, licet ea obſtupefaciens ſit venenum, ſed apud Plinium videtur inter Palmæ fructus poni, cum inquit, quibuſdam oſſeum continetur, lunatumque, dente contra faſcinationes religione politum. Fortè Nux Vomica fuerit, quæ in officinis Galla Orientalis vocatur, ad piſces obſtupefaciendos quæſita ſunt baccę quædam inanes cortice nigro: in cauitate inchoatio tantum ſeminis apparet, indicium colligi ante perfectionem, non enim grandiores ſunt Auellana, vt monet Serapio.

CAP. LI.

GARIOPHYLVS vulgo appellatur fructus odoratiſſimus ex India allatus vna cum feſtucis quibuſdam,lignoſis, colore, ex fuluo nigreſcente ſapore acri, & mordente, cum quadam amaritudine: fructus cum perfectus eſt ad maturitatem vſque, minus odoratus eſt,ac minus acris,figura & magnitudine conſtat, Laurinæ baccę oblongæ, aut fructus Roſarum; ſemine intus duriſſimo nigro implicato, recens verò natus odoratiſſimus, ideo maxime expetitur in condimentis, anguſtus & oblongus, in cacumine veſtigium floris gerens, quaternis angulis, vt figuram parui claui referat: Placent integri aſſis carnibus infixi Meminit huius Plinius inquiens: Eſt etiam num in India Piperis grani ſimile, quod vocatur Gariophylon grandius, fragiliusquè: tradunt in Indico luco id gigni: aduehitur odoris gratia. Paulus Aegineta Cariophyllon vocari inquit, quaſi Nuci Folium, cum potius ſint ſtipulæ & flores arboris Indicę,nigri coloris digiti longitudine, odorati, acres, ſub amari, calidi & ſicci in tertio ordine: Serapio laudat ad Venerem ſtimulandam, tum fructus, tum cortices, lignaue, ex India aduehi inquit, cum cortice, lignoque: in ſummo capitula ſunt ſerrata, quæ laudatiſſima colore ſubruffo, odore firmo. Anthophylli apud Nicolaum intelliguntur grandes Gariophyli: qui ad maturitatem peruenerunt minus acres; cum tamen verbũ Anthophyllon debuiſſet florenti fructui aptari, Cariophyllon autem fructui perfecto ob Nucis ſimilitudinem. Qui ad Indicas regiones noſtris temporibus nauigarunt, referunt Gariophylon tantum prouenire in quinque Inſulis Oceani, vltra ſinum Gangeticum, locis montanis, & ſi aliò transferantur, nequaquam viuere; caudice con

ſtare

ſtare Buxo non abſimili: foliis Cinnami rotundioribus ad Lauri folia accedētibus: in cacuminibus fructus ferre, quindecim aut viginti ſimul, initio candidos, poſtea rubentes, cumque matureſcere incipiunt, cultores harundinibus flagellare arbores, conſtrato prius ſolo tegetibus; idq; bis in anno ſub vtroq; Solſtitio: non ſinere autem vt ad perfectā magnitudinem intumeſcant; quia duri euadunt, & inutiles præter corticem: ſaporis acredinem ineſſe etiam arboris cortici, ligno ac foliis virentibus, vt fructui. hæc referunt. Ex Gariophyllis extrahitur artificio diſtillationis Oleum odoratiſſimum, quo vice Balſami vtuntur. ſi quid autem eſt quod Cinnamomi vicem ſupplere queat, Gariophyli Clauus eſſe poſſit, vt forte hoc fuerit Carpeſium apud Quintum Medicum à fructu cognominatum, ſed Galeno incognitum.

CAP. LII.

LOTVS arbor, quam in Hetruria Bagattum vocant inter viles fructus etiam num in prouerbio Amat colles, magis, quam plana: caudice craſſo; ramis in latitudinem magis quàm in altitudinem fuſis: cortice læui, & ſubalbido: foliis Vlmi lōgioribus & magis in acutum deſinentibus, magiſque ſerratis inferne candicantibus, ſuperne viridioribus, ſimiliter rugoſis: floret à latere ſolitariis floſculis, qui ex binis foliolis conſtant ſummo fructui inſidentibus: baccas fert Ceraſo ſimiles longo pediculo pendentes minores, rotundioreſque, in maturitate nigras: externa pulpa dulci, oſſiculo intus duro, veluti quadripartito, vt in Glande Vnguentaria; intus vnica ſeminis medulla continetur dulcis Dioſcorides inquit, planta eſt magnitudine arboris iuſtæ: fructu maiore quam Piperis, dulci, graue olēte, qui ſtomacho vtilis ſit, aluumq; ſupprimat. Plinius hanc in Aphrica inſignem eſſe, ibique Celtim vocari, Italiæ quoque familiarem: ſed terra mutatam, fructum colore Croci eſſe poſt maturitatem. Ex Theophraſto, Celtis Piro æquiparatur: ſed Inciſuræ ſunt in foliis, vt Ilicis videantur eſſe: materie nigra, dura, ſpiſſa, & enodi. fructus magnitudine Fabæ, qui ante maturitatem plures colores mutet, vti Vua: quidam cum ligno intus, quidam ſine ligno, melior, ex quo etiam vinum exprimitur: multæ frugis apud Lotophagos ab eo fructu appellatos: nam ruſus reconditur cum interiore nucleo. Aliam prẹterea tradit fruticoſam, fructu Nuce obducto: parte externa minime carnoſo, ſed potius pelliculari. puto apud eundem Theophraſtum, Loti fructum, Dioſpyron appellari, quaſi Iouis triticum, non Iouis Flammam, vt Theodorus vertit: ſimilis eſt inquit Ceraſiis figura, ſed nucleo duriori, eſt album, & nigrum: puto autem à Tritico cognominatum, quia in panes cogebatur more tritici.

FINIS SECVNDI LIBRI.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE PLANTIS LIBER TERTIVS.

CAP. PRIMVM.

EXPLICATIS hactenus iis arboribus, quarum ſemina ita ſedent, vt eorum cor non in ſede fructus, ſed exterius vergat, reliquas nunc perſequamur, quarum ſemina cor in inferiore parte habent, qua ſcilicet, aut pediculo fructus, aut conceptaculo nectuntur, maximè autem à ſupradictis diuerſa eſt carũ natura; Nam in illis plures erant ſolitariis ſeminibus, in his è conuerſo paucæ reperiuntur, quæ ſolitaria ferant ſemina, ſed magna ex parte plura, aut in communi conceptaculo, aut in pluribus. Incipiamus autem ab iis, quibus nullus flos, aut in ſummo fructus parũ perſpicuus exiſtit. Ficus igitur arbor eſt iuſtæ magnitudinis: cortice leui, cinereo, quo inciſo manat lacteus humor acris: materies carnoſa, mollis: folia ampla, paucis ſinibus excauata, aſpera fructum in ſingulis foliorum alis ſingularem, in ſummo ſeſſilem, iuxta pediculum pyramidalem, in quo exigua granula numeroſa ſedent in interna circumferentia, medio ſpatio inani: floris veſtigium tantum in ſummo, qua etiam oſtiolum patet in internam cauitatem. Fructus ipſe in maturitate dulcis melleo ſucco, qui ſæpe in floris oſtiolo concreſcit in lachrymam, tunica mollis, quæ in maturitate disrumpitur, nigra, vel ſubrubra, vel candicans ex viridi, aut flaueſcens. exſiccantur fructus in ſole, aut furnis, vt toto anno aſſeruari poſſint, quas Caricas vocant. Plurimæ bis ferunt fructus: primum enim ante foliorum germinationem, in annotino ſurculo, qui grandiores ſunt, & matureſcunt circa ſolſtitium, quos groſſos vocant, deinde nouello ædito germine, alios ferunt minores, qui matureſcunt autumno. Quædam tamen groſſos tantum maturant, reliquos ferunt deciduos. Quædam vtroſque maturant. Quæ autem groſſos tantum ex natura ferant deciduos, nõ vidimus: nam ſæpe ob ſiccitatem, aut aliam iniuriam decidunt ante maturationem. Syluestre genus neutros maturat: Quędam ſingulis annis groſſos ferunt: Quædam alternant: Aliquando viſum eſt pręcedente vere valde ſicco omnes ficus groſſos tuliſſe, & ad maturitatem perduxiſſe. Differentiæ multæ extant, & earum varię appellationes apud

diuer-

diuerſas gentes. Theophraſtus ſimiliter deſcribit Sycen; id eſt Ficum
ſimpliciter vocatum: caudice breui, contorto, paucis nodis: carnoſo
ligno, enerui', ſed tamen robuſto, ſi in rectum ſtans pondus ſuſtineat, vt
columna cortice leui: radicibus multis, & longis & obliquis, in longiſ-
ſimum aliquãdo ſpatium productis, ſi locum inanem & humectum aſſe-
cutæ fuerint: folia ampla, laciniata & cruciformia, ſucco lacteo: ſemi-
na congeſta putamine incluſa, ſucco dulci: fructificat in nouellis ſurcu
lis: plura producit: nam affert groſſos præciduos & caprificos, ſiquæ in
ter ficos, caprificare conſueuerunt: prouenit omnibus aliis modis præ-
terquam ligno & ſurculo, ex ſemine autem degenerat in Caprificum, vel
ficum ſylueſtrem, & ſæpe alio colore; nam ex nigra oritur candida, & ex
candida aliquando nigra; Caprificus autem ficus fieri nequit; alicubi ta-
men pro oſtento id viſum eſt: De Caprifico ſcribit, mõtibus propriã eſſe,
germinare ineunte vere fructus non maturare, nec perficere, ſed ex putre-
dine in illis gigni paruos culices, qui alimenti gratia aduolantes alios Fi-
cos petant, & crebro morſu aperiant eorum ora, quo fit vt ſuperfluo hu-
more conſumpto, & ore ad aperto, fructus & magis perſpirent & pro-
prium humorem concoquant, nam alioqui groſſos decidere, nec ad ma-
turationem peruenire. huius igitur gratia, caprificos ficis appendere ſo-
lere, vt culicum opera ficus tueantur, ne decidant, & maturentur; aut
prope ficos caprificos conſerunt, vt culices aduolare facile poſſint: in Ita
lia autem non egere caprificatione: quia ſponte ficus maturantur. lau-
dantur potiſſimum caprifici nigræ, & locis ortæ ſaxoſis: quia iſtæ per
multa grana contineant. noſcuntur, quæ aptæ culicibus emerſerint,
quod rubræ, & verſicolores & robuſtæ conſtant, contra quę minus aptę,
albæ ſunt & imbecilles: vbi plurimus ſit puluis, ibi plurimæ validiſſi-
mæque caprificus exeunt: Ficarios culices deuorat quoddam beſtiola-
rum genus, quod Vlmi folliculis innaſcitur: remedium, cancros alliga-
re; nam in eos ſe vertere aiunt. In Aegypto Ficus non maturantur, ni-
ſi ſcalptis fructibus, oleoque perunctis: ex his manifeſtum eſt in Italia Fi
cos, aut alterius generis eſſe, aut ratione ſoli, & cęli aliquam differentiam
acquirere, cum non egeant caprificatione, nec adhuc ſciatur Caprificos
apud nos oriri, licet ſylueſtres Ficus multæ ſint. Plinius Ficorum mul-
ta affert cognomina, vel à figura, vel à gente, vel authore deriuata; Calci-
dicas; Lydias quæ purpureæ; Mammillanas, quę mammarum ſimili-
tudinem habeant; Calliſtruthiæ parum ſapore præſtant, Ficorum om-
nium frigidiſſimæ Aphricanæ, quas multi præferunt cunctis, ſerendæ in
loco craſſo, & ſtercorato. Terina quaſi delicata candicans eſt: Rodia, &
Tiburtina inter pręcoces nigreſcunt: Liuię: Pumpetę: Mariſcæ, & quas
Harundinei folij macula variat: omnes ſole ſiccatæ in annuos vſus aptiſ
ſimæ ſunt. Herculanea; Albicerata; Aratia; Alba, pediculo minimo
latiſſi-

latiſſima; Porphyritis longiſſimo pediculo primo prouenit. Popularis inter minimas & viliſſimas: Chelidonia ſub hyeme maturatur. Oma inter ſerotinas; cortice duro: ſunt præterea eædem ſerotinæ, & pręcoces, bifere, alba, & nigra cum meſſe, vindemiaque matureſcentes; omnibus mollis tactus; maturis frumenta intus; matureſcentibus ſuccus lacteus, percoctis melleus; ſeneſcunt in arbore; anuſque diſtillant Ygummi modo lachrymam, ſiccanturque; laudatas recondunt, & obſonij, & panis vice, Cottanas, & Caricas, & Cauneas vocant; De Caprifico autem, è genere syluestrium tranſcribit ex Theophraſto, quæ dicta ſunt. Difficile autem fuerit ſimul, & inutile, prædictas appellationes, noſtris accomodare, vt Aphrycanas iis, quas vulgo Hętruria Bruſciottos vocat inter nigras, Aratias, ſeu potius Auratias à colore aureo inter albas iis, quas qui dam Citreas cognominant inter præcoces; nam poſt groſſos primæ maturantur, ſed de Ficis ſimpliciter vocatis hæc ſatis.

CAP. II.

AD Ficum reduci poſſe videtur peregrina arbor, quam Ficum Indicam vocant, ob quandam fructus ſimilitudinem, licet planta non ſolum à Ficis, ſed à cęteris quoque arboribus maximè differat. Tota enim arbor ex foliis inuicem inſidentibus conſtat; ſunt autem folia craſſa valde, & carnoſa, figura Clipei, oblongioris, aculeis paruis vndiq; armata quæ tempore incraſſantur magis, & tranſeunt in lignoſam ſubſtantiam, & caudicem, & ramos conſtituunt: prouenit facillimè folio, tanquam ſurcula; nam radices multas ex folio dimittit; germinat Vere in ſummis foliis, tria aut quatuor in ſingulis foliola erigens, aut fructus oblongos, paruis Cucumeribus ſimiles; ſimiliter aculeatos vt folia, quibus ſummis flos inſidet luteus, in tres continentur ſemina in carne præhumida, vt in fructu Mandragoræ minora; ſapor dulcis, ſed ferinum quid præſeferens, non multum in Italia adoleſcit; quia frigoris impatiens, vt plurimum periit ante perfectam magnitudinem. Affert Theophraſtus non valdè abſimilem Ficum Indicam; tradit enim arborem eſſe, mira magnitudine vt vmbram ad bina ſtadia facere dicatur, caudice craſſiſſimo; folium habet ampliſſimum non minus Pelta, & præ copia nutrimenti radicum ab eius foliis dimiſſarum generatio videtur accedere; dimittit autem ſingulis annis radice è ramis non nouellis, ſed anniculis atque etiam vetuſtioribus: illæ ſe terræ coniungentes, ceu ſepem circa arborem faciunt, veluti Tabernaculo conſtructo, ſub quo morari homines, ſolent; totaque arbor fornicato ambitu, pulchre orbiculatur: radices autem naſcentes euidentiſſimè à ramis diſcernuntur; ſunt enim albiores, hirtæ, tortuoſæque binaque fronde foliatæ:

cum autem mira magnitudine ſit,fructum exiguũ admodum,eundemq; paucum fert magnitudine Ciceris Ficus ſimilem. Quatenus igitur inquit, cum de cauſis loquitur, ex foliis radices dimittere alibi autem ex ramis annotinis, ſignificare videtur eius folia, in ramos tranſire. Quod pręterea tradit folia Peltæ, & fructum Fico ſimilem licet exiguum, indicium eſt, nequaquam genere differre hanc ab ea, quàm deſcripſimus, non tamen in regione adeo peregrina, & frigida dimittere radices illas queat, neque ad magnitudinem propriam accedere, quamuis fructus ſit maior. Eandem ſimiliter Plinius deſcribit adeo vaſtis ramis diffundi, vt præ pondere in terram curuentur: ibique annuo ſpatio infigantur, nouamq; ſibi propaginem faciant circa parentem in orbes opere quodam Topiario, decora ſpecie ſubter intuenti, proculue fornicato ambitu; ſuperiores eiuſdem rami in excelſum emicant, ſyluoſa multitudine vaſto matris corpore, foliorum. Latitudo Pelte Amazonicæ effigiẽ habet ea de cauſa fructum integẽs creſcere prohibet, rarus quę eſt, nec fabę magnitudinẽ excedens. Deſcribuntur ab iiſdẽ alia genera Ficus, quarundam regionũ propria, quæ peregrinari nequeant, vt circa Idã fruticoſa, craſſa, contorta, lenta, nullo ſuperius ramo, ſed giro comato, colore liuido, tùm corticis, tùm foliorum, quæ figura, & magnitudinæ Tiliæ ſimilia, mollia, & lata: flos Meſpili: fructus ruffus, magnitudine Oliuæ, rotundior, guſtu Meſpilaceus, quem Ficum vocant. Plinius hanc Ideam, & ibi Alexandrinam vocari ſine lacte, & cętera eadem, quæ Theophraſtus. In Aegypto autem propriam Theophraſtus ſicaminem, id eſt Morum vocant, Moro ſimilem folio, magnitudine, & aſpectu; valde lactuoſam; fructum fert non in germinibus, nec ramis; ſed in caudice magnitudine Ficus, & viſu proximum, ſucco, & ſapore Caprificis ſimilem, ſed longè dulciorem, internis granis omnino carentem, qui numeroſior matureſcere nequit, niſi ſcalpatur: vnguibus enim ferreis ſcalptus quarta die, matureſcit, eoquè ablato alius ſubnaſcitur ſimilis, quod ter, & ſæpius factitare affirmant: lignum ceſum non ſiccatur niſi aquis ſubmerſum, donec ob leuitatem emergat. Plinius hanc Ficum Aegyptiam vocat ſimiliter deſcribens. Dioſcorides Sicomorum appellari tradit eius fructum ob guſtum, quendam ignauum, naſci etiã in Caria, & Rhodio. In Creta autem quædam Ficus Cypria vocatur caudice magno, Populo albæ ſimili; folio Vlmi: fructus ſimiliter in caudice naſcitur germinibus quibuſdam ad nexus ſine foliis, quater fructificat, toties germinat, ſed nullum producit ad maturitatem, niſi pomo inciſo emiſſoque lacte; dulcedo ficubus non ab ſimilis, & interna groſſis planè conueniunt; magnitudo autem Pruni eſt. Plinius magnitudinem ſorbi tribuit, Dioſcorides gigni in Cypro arborem genere diſtantem, quæ cum ſit Vlmus, pręditа tamen eſt foliis Sicomori, fructu Pruni magnitudine multo dulcio-

re

re Sicomoro, in cæteris ſimili. De Ficu igitur, & de iis, quæ ad Ficum reducuntur hoc ſatis.

CAP. III.

MORVS arbor eſt intorta; cortice aſpero; ligno flauo, aliquando & Buxeo; foliis Fico minoribus, rotundioribuſque, minuſque ſinuatis, ſed ſerratis magis; in tenellis quoque germinibus lacteus ineſt ſuccus, quamuis parcior, quam in Fico; non floret euidenter, ſed fructus naſcens binis ſquammis tegitur, quibus decidentibus, veluti floſculorum apices totis fructibus inſident; Fructus vinoſus, in aliis candidus, in aliis ſanguineus, qui & maior & guſtu ſuauior; conſtant veluti ex coagmentatis ſquamis pulpoſis, ſub quibus ſemina Ficis ſimilia continentur, vt videatur quaſi Ficus inuerſa: Nam in Ficu intra reconduntur, & floſculi, & apices, quibus grana ſunt appenſa, ventre quodam medio relicto: eadem in Moro exterius ſpectant, nullo cortice continente, vtpote qui in communem ſedem internam abierit. Colitur hæc Arbor, ſolum ad alendum id genus erucarum: quod ſericum gignit; non enim alia veſcuntur fronde. Theophraſtus nomine à Ficu deriuato Sycaminem vocat; materie ſpiſſa & lenta, valida, & facili in operibus, quæ vetuſtate nigreſcit, vt Lotus; medulla quoque nigra & dura: tarde germinat & cito folia dimittit: Fructus paruus pro magnitudine arboris, læuis, ac dilutus, ex humore, & cute conſtans ſucco vinoſo flos lanugineus totis fructibus inſidet, quæ omnia noſtræ Moro conueniunt. Plinius candidam, & nigram videtur eandem accepiſſe, cum inquit, Moris ſuccus in carne vinoſus, trini colores, candidus primo, mox rubens, maturis niger: in nouiſſimis florent; inter prima matureſcunt: tingunt manus ſucco matura; eluunt acerba. Non aliæ in hac arbore differentiæ, quàm pomi magnitudine: ſic enim differunt, Mora Oſtienſia, & Tuſculana. Romæ naſcuntur, & in Rubis multum differente callo; quaſi candida, quæ hodie frequentiſſima eſt, & optima ad ſericum præſtandum Peregrina quondam fuerit in Italia, vt etiam Beſtiola, quæ eius frondis paſtu ſericum reddit: Nigræ folia, vtpote magis pulpoſa conueniunt adultis: ſic enim ſerico pondus maius acquiritur & craſſities. Quoniam vero Rubi quoque fructus Mora vocantur ob ſimilitudinem, diſtinctionis gratia, arborem Morum excelſam vocant, vulgoque Gelſum.

CAP. IIII.

SAMBVCVS virgas multas fert à radice; ideo ad hortorum ſepta quæritur: craſſatur in caudicem, qui vtraque manu comprehendi poſſit, aut paulo amplius: cortice albo, tenui; ligno duro; ſed

medulla molli, fungoſa, vt excauari poſſit inſtar Harundinis: folia multi partita, vt in Iuglande, tenuiora & ſerrata, odore graui, ex longis inter uallis, quæ geniculi viſuntur: mature germinat, cum tamen frigora patiatur; vmbellas fert latas, in alis foliorum molles; quibus floſculi inſident candidi, odorati, quos placet panibus inſpergere cum oleo, gratiam quoque aceto reddunt infuſi. baccas in eiſdem Rotundas fert paruas virentes, in maturitate nigras, vinoſo ſucco tingentes: intus includuntur terna ſemina oblonga. Alterum genus in montibus reperitur vmbellis paruis, baccis rubentibus; Deſcribit Theophraſtus Artem ideſt Sambucum, iuxta aquas potiſſimum naſcentem, qualem prædiximus, ex qua baculi fiunt leues; ſed tamen robuſti, cum ſiccati ſunt, aquis inoffenſi: radices agit ſumma tellure multas, nec grandes; folia Lauri latifoliæ ſerrata, multa ex communi pediculo, ſubruffa admodum, & fungoſa: colorantur autem in Autunno tantum eius folia; vt Viti etiam contingit; flores minuti, & candidi redolent lirium, grauiter enim; fructum racematim, nigrum Eruo paulo maiorem, aſpectu vinaceum, interna viſa ſeſamacca continet. Dioſcorides ſimiliter deſcribit. Plinius montanum quoq; videtur nouiſſe, cum in montibus etiam naſci tradat. Alia Sambucus apud nos in paluſtribus Piſanis naſcitur, virgas ferens Sambuco ſimiles: ſed folia lata anguloſa, vt Opuli, rugoſa, longo pediculo, non multi partita, vt in Sambuco. Cacuminibus fert vmbellas, paruas, flore candido, foliato baccas depreſſas, in maturitate rubentes, quæ ſiccatæ, vuis paſſis ſimiles ſunt, cum dulcedinem auſterę intus nuclei duo, ſimiles ſemini Atriplicis compreſſi.

CAP. V.

HEDERA frutex eſt peculiariſſimam ſortitus naturam: non enim ſolum radicibus in terram dimiſſis viuit, ſed & germinibus alimentum exugit, & arborum caudicibus, quas ſcandit; nam prę ciſa iuxta terram, non emoritur tamen, niſi à totis caudicibus auellatur; frequentiſſimas enim, eaſque breues per tota germina radiculas. Centipedis animalis modo edit, quibus pertinaciſſime hęrens arbores ſuffocat, & ædificia (quamuis robuſta) tandem demolitur; expetitur tamen viridariis; nam ſponte nullo adminiculo totos parietes circum ueſtit, fronde perpetua exornans; ex cultu arboreſcit, caudice ſatis craſſo, & ad magnam altitudinē latitudinemque diſtenditur, niſi deſit, quod amplexetur. cum ad eam ætatem prope acceſſerit, in qua fructum ferre poſſit, quaſi ex pueritia in virilem habitum tranſiens, totam mutat faciem, naturamque; nam per ſe erigitur nullum quęrens adminiculum, ni xa nouis radicibus in parietum, & arborum caua demiſſis, vt aliquando nullum relinquatur coniunctionis veſtigium cum repente Hedera, ſed

omnino

omnino ſeparata à parente viuat; foliis quoque longè diuerſis veſtitur. Quamdiu enim affixa eſt, folia fert in plures angulos deſinentia, ad ſummum qui nos, quorum duo vtrinque prominent, vnus in ſummo folio: quo autem magis adoleſcit; Folia, & pauciores edunt, angulos obtuſioreſque, & ipſa maiora fiunt, ac virentiora, & vnicolora, cum ab initio eadem puſilla ſint, nigra, & maculis albis diſtincta aliquando inferne ſubrubentia; cum autem erigitur, folia rotundantur obliteratis ex toto vtrinque angulis omnibus, ſolo eo, qui in ſummo eſt, relicto; ſemper tamen dura ſunt folia & lenta, & in ſuperiori parte lęuia, pediculo longo adnexa flos lanugineus totos fructus veſtiens: racematim in cacuminibus tantum baccæ rotundæ in maturitate nigrę, raro flauæ, quaterna, & quina ſemina ad ſummum continentes, rimoſa, tenui membrana obducta: circulus in ſumma bacca, qua floris veſtigium: differentias alias non ætatis; ſed generis adhuc non vidimus, quamuis Dioſcorides tria afferat genera candidam nigram ob baccarum colorem, & tertiam Helicem quaſi clauiculam ſterilem. Theophraſtus quoque, & Plinius eadem tria in alias plures differentias diſtribuunt, pro fructus magnitudine, ſapore, & colore, foliorum, ſed de Helice ambigit Theophraſtus, vtrum generis, an ætatis ſit differentia, vt multi putant, primo fieri Helicem, deinde vetuſtate in Hederam tranſire; appellant autem hederaſcere, & in Hederam tranſire, cum erigitur nullis affixa, quando, & ſimpliciora ſunt folia rotundioraque, cum in Helice ſint parua, angulata, & concinne diſpoſita ac ſine fructu: contendit Plinius eaſdem genere differre maxime ob foliorum varietatem in Helice. Quandam enim herbaceo folio virentique, aliam candido, tertiam verſicolori conſtare, quæ Thracia vocatur. eandem Dioſcorides tradit Rubro folio, quod nemo alius notauit; ſed non cogimur ob hæc Helicem genus diuerſum ponere cum in ea, quæ manifeſte hederaſcit, variam foliorum & germinum naturam contemplemur, quod in paucis aliis reperitur, vt notauit Theophraſtus: fit vero alicubi, vt Helix nunquam hedereſcat ob imperfectionem quandam, non ſpeciei, ſed indiuidui, vt in arboribus pleriſque accidit, ſed præter dicta genera eſſe, & humilē Hederam græcę Chameciſſum, quam inter herbas recenſebimus, & rigentem Hederam, quę per ſe ſtat, ſine adminiculo, ob id ſola omnium generum vocata eſt, Ciſſos græcè idest Hedera, vt tradit Plinius; ſed hanc in Theophraſto non aliam intelligimus quam ætatis perfectę Hederam. Aequiuoce quoque, ob gręci nominis ſimilitudinem Hederę nomen tranſit in Ciſtum, cui flos Roſę ſylueſtris inodorus, vt Plinius ſcribit ex Theophraſto, vbi Ciſſos legitur non Ciſtos, ſed de hac inter ſuffrutices agemus. Smilax quoque aſpera Hedera Cilicia cognominatur, de qua ſuo loco agendum, Hederę mira naturam traditur à Plinio ad experienda Vina, ſi vas fiet ex ligno eius, vina tran-

transfluere, ac remanere aquam, si qua mixta fuerit. Theophrastus ignaria ex ea materia fieri testatur, quoniam calida.

CAP. VI.

AGRIFOLIVM frutex est; virgis virentibus; folio aculeato; figura Lauri, rotundiori, lateribus fimbriato, vt Ilicis, hæc per ætatem arborescens Hederę similis redditur, folio nequaquam fimbriato, nec pungente; flosculos candicantes iuxta folia gignit; baccas fert rubentes racematim circa ramos, carne modica, sub flaua constantes, & sub dulci; officula intus tria aut quatuor oblonga striata, & depressa; perpetuo folio constat, ac læte virenti; ideo transfertur in Viridaria ex montibus, vbi gignitur, rustici, ex cortice radicum decocto viscum parant, hęc fortè Rigens erit Hedera apud Plinium.

CAP. VII.

VISCVM frutex est in alienis arboribus viuens præcipuè in Quercu, Cerro, ac Pino; Pluribus circa arborum ramos in orbem ad natis cubitalibus ramosisque, foliis veluti linguis binis in longo pediculo semper virentibus, baccas fert virides succo lento plenas, ex quo Viscum conficitur, bina intus semina continentur depressa, Theophrastus Viscum in Quercu, Ilice, Terebintho & aliis pluribus oriri scribit. Idem vero esse Hyphear apud Arcades, & Stelim apud Euboenses, sed in Pino, & Abiete: Alij autem differre etiam formis tradunt, & fructu, quamuis in eadem Arbore nascantur; aliud folio perpetuo constare; aliud deciduo; iis pro pabulo vtuntur, post messem boues, & iumenta, & pinguescunt. Oritur stercore auium confecto in eorum aluis, visco; semine autem puro cum excremento demisso, vnde pululat tanquam simo adiuuante mirum autem quod in terra pupulare nequeat, & vt Plinius recenset, omnino satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maxime palumbis, & turdis. Hæc est natura, vt nisi maturatum in ventre auium non proueniat. Altitudo eius non excedit cubitum, semper fructicosi, ac viridis mas fertilis, fęmina sterilis, aliquando non fert; Viscum fit ex acinis immaturis collectis in messe, de in siccatis, & aqua conditis, vt putrescant, duodenis fert diebus: iterum tundunt, & à corticibus carnem lentescentem separant, hoc est Viscum pennis auium tactu ligandis, sed oleo Iuglandis subactum, cum libeat insidias moliri. Druides in Gallia Magi nihil habent Visco & arbore, in qua gignitur, si modo sit Robur, sacratius. Dioscorides fruticem Buxeo folio constare scribit, ex cuius acinis in Quercu nascentibus, fit Viscum,

gigni

gigni etiam in Malo, Piro, & aliis plerifque arboribus. Hodie lignum Vifci Quercini derafum Drachmæ pondere exhibent Pleuriticis ex aqua hordei, aut alia fimili; nam fudore copiofo ab orto dolorem fedat.

CAP. VIII.

LIGVSTRVM frutex eft fepibus nafcens; perpetua fronde; Foliis Oliuari figura, fed mollibus, viridibus, maioribus; Floret cacuminibus racematim, exili flore candido, & valde odorato; baccas fert nigras fuccofas; intus duo femina vel tria continentur: colitur etiam in hortis opere Topiario, & floris gratia: Diofcorides Cyprum vocat foliis Oleę latioribus, mollioribus, & viridioribus; flore candido, mufcofo, odorato; Semine Sambuci, nigro, ex eius floribus vnguentum Cyprinum paratur. Plinius Cyprum arborem Aegyptiam fcribit: foliis Ziziphi: femine Coriandri: flore candido odorato, quam putant quidam effe in Italia Liguftrum.

CAP. IX.

SIRINGA vulgo appellatur frutex, qui in Viridariis colitur floris tantum gratia, vix excedens bicubitalem altitudinem: cortice albo: foliis coniugatim per interualla, Vlmi minus rugofis, & neruis, in longitudinem difcurrentibus, vt in Plantagine: flores fert candidos, valde odoratos: ex quatuor foliis conftantes paruæ Rofæ magnitudine, tres aut quatuor in vno pediculo fummis fructibus infidentes: fructus eft cutaneus Rofæ fimilis; fed breuior, ac tenuior in quatuor barbulas definens; intus femina dura, & farcta, tria aut quatuor.

CAP. X.

ROSA frutex eft infirmus & cito fenefcens, nifi recidatur, vt cum Suffruticibus ambigere videatur: Ideo Theophraftus modo inter Suffrutices, modo inter Frutices numerat: ramis hofpidis frequentibus, aculeis non rectis, fed modice recuruis, vt in Rubo: foliis fubrotundis circum ferratis pluribus in vno pediculo, difpofitis vt in Fraxino: florem iucundiffimum fert, nomine fui fruticis: foliatum, & latisfoliis, in medio ftamina funt luteis apicibus, quem proprie Rofæ florem vocant: foliorum color aliis rubens, aliis candidus, aliis candor ineft rubore afperfus; qui proprie rofeus, & carneus vocatur, aliis Pallidus. Differentia quoque eft ex numero foliorum, magnitudine, & odore, comitante quoque aliqua fruticis differentia, pro magnitudine, & par-

uitate,

uitate, aſperitate, & leuitate. Quæ igitur roſeo colore eſt, naſcitur in frutice valde hiſpido, quaterna cubita excedente, primo floret inter cæteras: campanam videtur appellare Plinius, quæ præcox eſt, & Trachiniam minus rubentem: Roſam fert multis foliis conſtantẽ amplam odore iucundiſſimo, ex hac colligitur aqua per diſtillationem odoratiſſima; Medici quoque oleo infundentes roſaceum componunt: ſuccus ex iiſdem & infuſio, ad purgationes paratur: Theophraſtus plurimis quina folia eſſe, quibuſdam duodena, vicenaq;, aliis longe plura: ſunt enim quas centifolias vocant, ſed folia interna parua admodum ſunt non iucundi odoris, nec amplæ magnitudinis: odoratiores inter amplas, quibus pars ima ſcabra: quamuis locorum ratione & odoris,& coloris,pręſtantia contingat. ſeritur optimè caule conciſo, naſcitur etiam ſemine, ſed tardius quod flori ſubditum ſuo in Malo contentum Cnico ſimile, aut acanaceis lanugine quadam obductum gerit, reciſa, & vſta florem melius profert, relicta autem excreſcit,& ſylueſcit: ideo ſępius transferre melius eſt. ſic enim Roſam effundi pulchriorem, ſylueſtres aſperiores tum virgis, tum foliis conſtat, & florem minus odoratum ferunt, minuſq; coloratum, & minorem, hæc Theophraſtus de omnibus Roſis. Apud nos, præter carneam Roſam,quędam rubens eſt multifolia,minus tamen quam carnea, & latior minime amara ideo ſine vi purgandi: conditur ſaccaro ad aſtringendum roborandumque.Oritur hæc in breui frutice, vix cubitum excedente,& aculeis infirmioribus, conſtat calyce ſcabro, ſeritis floret, odore iucundo ſed exili. hanc Plinius Mileſiam vocat, colore ardentiſſimo, quæ non excedit duodecim folia, ſeraque eſt. alia apud nos huic ſimilis inter peregrinas viſitur, colore magis diluto, accedente ad carneam, latiſſimis foliis, pluribuſque in ſe conuolutis, vt explicari nequeant, odoratior rubente. Eius frutex ſimiliter paruus eſt, & ſolus ſpinis caret. hanc Græculam videtur Plinius appellaſſe, conuolutis foliorum paniculis,neque dehiſcentem niſi manu coactũ, ſemperq; naſcenti ſimilem, latiſſimis foliis. quarta candida maxime omnium numeroſo folio conſtat, ſed paruo, odore valde exili, floret cum rubente, in frutice quoque ſimili. Plinius hanc Alabandicam vocat, viliorem albicantibus foliis: & Spermoniam plurimis foliis, ſed minutiſſimis, viliſſimam non multũ odoratam; Quę ex translatione in Campanica & circa Philippos adeo profecit, vt latiſſima, & maxima folia prouenerint, non tamen odoratiſſima, quàm Centifoliam vocant; Muſcatula apud nos appellatur, ob odoris excellentiam, ſed quæ opere Topiario colitur; caudice cæteris craſſiore: ramis longiſſimis: aculeis rarioribus. Roſa parua ex quinque foliis conſtans candidis, multis, intus floccis, puluiſculum luteum, fundentibus amarior hæc & maiorem vim pugnandi habet: tardiſſime floret, & perdurat vſque in autunnum, in hoc genere

quædam

quædam reperitur multifolia, forte Præneſtina apud Plinium, quæ celebratiſſima, nouiſſime deſinit. Sylueſtris in ſepibus ſponte naſcitur, virgis prælongis, rubo ſimilibus fert paruam Roſam non excedentem quinque folia, colore albo, aut ſubrubente, exili odore: altiores virgæ, & ſpinoſiores ſunt, quibus ſubrubentes Roſæ, humiliores quibus albæ in ramis vtriuſque ſæpe viſuntur ſpongiolæ, villoſæ, quibus magna uis ad calculum frangendum potu, & capillum nutriendum in vnctione; Dioſcorides eandem Cynosbaton appellat, quaſi rubum Caninum; nam rubo ſimilis multo amplior, arboreus; folia tenuiora, quam Roſæ, Latiora quam Myrthi: Aculei Robuſti circa virgas: flos albus: fructus oblongus, nucleis Oliuarum ſimilis, in maturitate rubens: lanea intus natura, ſemina complectens anguloſa, & alba, vt in cęteris Roſis. Theophraſtus inter Rubos tertium genus deſcribit Synosbaton fructu ſubrubente ſimili Malo Punico, inter fruticem & arborem Punicę non abſimilem: folio Viticis: fructus colligendus auerſo flatu, alioqui periculum oculis imminere, Theodorus aliquando Caninam ſetem vertit. Plinius modo Cynorodon, modo Synosbaton vocat, videturque aliam intelligere: nam de Cynorodo inquit, radicem ſylueſtris Roſæ, quàm Cynorodon vocant, ſomnio oſtenſam, valere ad morſum canis rabidi, in lacte bibitam, etiam cum aquas incipiunt expaueſcere, ſpongiolæ, quæ in medij ſecus ſpinis enaſcuntur, cinere cum melle alapecias explent, alibi inter Rubos inquit, Alterum genus Rubi eſt, in quo Roſa naſcitur, gignit pilulam Caſtaneæ ſimilem præcipuo remedio calculoſis, vbi per pilulam Caſtaneæ ſimilem videtur ſpongiolam intelligere villoſam, Echino Caſtaneæ ſimilem. alibi de eodem ſcribit, aliud genus Rubi, Roſe ſimilitudine, qui vocatur Cynosbatos, alibi inter Roſas coroneolam vocat in Rubo natam, iucundi odoris, quamuis anguſti, licet alteram coroneolam ſcribat media magnitudine: autunnalem ſine odore: ſed aliam intelligit Cynosbatum, quæ & Cynosbatos vocatur, folio veſtigio hominis ſimili: fert vuam nigram, in curuis acino neruum habet, quæ hactenus incomperta eſt, Capparis quoque Cynosbatos vocari traditur ab eodem: ſunt & Roſæ luteæ quinque foliis conſtantes, vt ſylueſtres latiore tamen: odore ingrato, frutex, & folia ſimilia ſylueſtri. Plinius alteram Græculam vocat, Pallidam, Spinoſam, longiſſimis virgis quinque folium. Addit autem Plinius alia genera, vt Gręcam, quæ Lychnis vocatur à Grecis non excedens quinque folia, Violæ Magnitudine: odore nullo, in humidis naſcens, & Moſceuton à caule Maluaceo, ſed ex æquiuocè potius Roſæ appellatæ ſunt, alio loco explicandæ.

CAP. XI.

RVBVS frutex est vbique proueniens, virgas ferens longas, & infirmas, inclinatas ad terram, colore subrubente aculeis frequentibus aduncis, vt in Rosa, præsertim syluestri: folia fert in vno pediculo terna, vel quina, latiora, asperioraque quam Rosa, nigricantia: floret in summis Ramulis, tanquam in racemulo quodam raro: flores longe minores, quàm in Rosa syluestri, candidi aut subrubentes sedent, in inferna parte: fructus, qui Moro similis dum maturatur, rubescit, tandem niger fit, succo vinoso, ex austero dulci, Rubi Morum appellatur, in hoc igitur singulis seminibus pericarpij succus datus est, in Mali Punici granis, nullo externo cortice præter florem, & floris inuolucrum, quod in Rosæ fructu, & Punico nunquam abscedit: sed in fructus corticem, aut pericarpium abit: vnde flos in summo insidet in iis; in Rubo autem circa sedem: Eius tres differentias nouimus, vnum, qualem descripsimus, sępibus idoneum: alterum humilius, fructu paruo, sed grauioribus acinis, duobus aut tribus, aliquando vnicis, suauiori succo, in humidis nascens: tertium montibus proprium, infirmis spinis, iisque paucis, & breuibus, quæ facile decidant: foliis oblongioribus, & in acutum desinentibus, inferne candidis: fructus alioqui similis excelsiori Rubo, sed in maturitate rubescit tantum, non nigrescit, sapore acido, gustui grato, in Alpibus Ampomelas vocant. Theophrastus Rubum, qui græce Batos dicitur, spinosum tradit non solum ramis, sed & foliis cunctis, folia in extremo & lateribus sinuata, perpetua alicubi in aquis nasci, esse autem plura genera, sed maxima inter se discrimine distantia: quadam enim erectam, & excelsam esse aliam quæ prope à terra, & protinus deorsum vergit, cumque se terræ coniunxerit, rursus radicat, quem quidam appellant. Esse Humirubum præterea Cani Rubum græce Cynosbaton vocatum, de quo diximus in Rosa. Videtur autem per excelsam Rubum nostram significare. Humirubus autem inter plantas humilioris naturæ recensenda est, quę à nobis Fragaria appellatur; Nullum enim genus Rubi nostri eo modo radicat. Dioscorides duo genera tradit, Rubum vulgaris notitiæ, alterum Ideum: quoniam in Ida copiose prouenit, longe tenerior priore, & minoribus spinis quanquam, & sine spinis inueniatur, quæ conditiones satis conueniunt, nostro montano Ampomelas ferenti. Plinius Rubi inquit Mora ferunt, & alio genere, Cynosbatos similitudinem Rosæ, Tertium genus Ideum tenuius est, quàm cætera, minoribusque spinis, & minus aduncis.

CAP. XII.

VVA ſpina vulgo appellatur frutex breuis, qui in hortis colitur: frequentibus virgis, cubito altioribus, aculeis rectis ternis per interualla folia laciniata, quaſi Appij, aut Vitis: floſculi inter folia ſubcandidis ſummis fructibus inſidentes: fructus rotundi, acinis vuæ ſimiles, ſubhirſuti, in maturitate ex viridi flaueſcentes, ſeminibus intus paruis: matureſcunt æſtate incipiente in ſaporem dulcem, & pinguem cum antea auſteri eſſent vuæ acerbæ modo. Aluis frutex in Alpibus, naſcitur prædicto ſimilis, ſed nullis ſpinis, vulgo Rhibes vocatur: folio latiore: fructu in maturitate rubente: ſapore acido, quo Medici vtuntur ad febrium ardores. Serapio aliam videtur intelligere hoc nomine Ribes: inquit enim folia inſunt lata, rotunda, & viridia, fert capreolos nuper prodeuntes colore è rubro in uiridem langueſcentem: fructum ſubacidum: aſſumi autem ſuccum è capreolis, ac fructu ad febricum ardores. nam acidus vtrique. At planta, quam deſcripſimus, capreolis caret. forte intellexit Creſpini noſtri tenella germina, rubeſcentia, & acida. eſt autem Creſpinus, qui à quibuſdam Berberis vocatur, frutex ſpinoſus, virgis bicubitalibus, rectis; tenui cortice, alboque; foliis ſubrotundis, in ambitu ſerratis, Ilicis modo, angulis acutiſſimis; ſed nequaquam pungentibus: ſub ſingulis foliis tres aculei recti ac firmi acutiſſimi, quæ ſunt, nouella tamen germina aculeis carent, quę dum tenella ſunt cum ſuis foliis ex viridi ſubrubentibus guſtui grata ſunt ob aciditatem: floſculi ſunt pallidi in racemulis, è quibus rari fructus pendent, oblongi & rubentes; magnitudine grani Punici, ſapore auſtero aci cidoque, intus vnum aut duo ſemina nigra continentur oblonga, nullo oſſe, oritur in Alpibus. Alius eſt frutex Ribi ſimilis, ſed fructu nigro Piperi ſimili, & acri, quod Piper vocant, peregrina planta. Hanc forte intellexit Plinius, cum inquit Piperis arborem, iam etiam habet Italia, maiorem Myrtho, nec abſimilem, amaritudo grano eadem, quæ Piperi Muſteo creditur eſſe, deeſt toſta illa maturitas, ideoque, & rugarum, colorisque ſimilitudo.

Creſpinus a quibusdam Berberis voc

CAP. XIII.

OXYACANTHA, quàm aliqui vulgo Prunum album vocat, arbor eſt in ſæpibus naſcens, cortice, ligno, ac foliis Azarolo ſimilis: ideo Azarolus ſylueſtris vocari poſſit: nam & eius inſitiones optime recipit: ſed minor, ac valde ſpinoſa: floſculos fert candicantes, longuiſculo pediculo, fructus ſimiles, ſed paruos fere

Myrthi magnitudine, rubentes : pulpa intus flaua, minus suaui : osse ob fructus paruitatem vnico, & grandiusculo, diutius seruantur in arbore fructus per hyemem, postquam folia deciderint : hanc Plinius videtur tertium genus Mespili appellasse, cum inquit : degenerat, tam & si Antedoni similius est, quod Gallicum vocant. Theophrastus græce Anthenoidem vocat, quasi specie Anthedonis : vtrique lignum spissius est, & flauius, solidum, nullam sentiens putredinem. hanc eandem Dioscorides, Oxyacantham, quasi acutam spinam vocat, & Pyrinam, seu Pyricantham, Pirastro similem, minorem, & valde spinosam : fructum Myrtho æqualem, in maturitate Rubrum friabilem intus nucleum habentem, radicem Multifidam, & profundam sed alia est Oxyacantha apud Theophrastum, vt patet in Lycio.

CAP. XIIII.

AZAROLVS vulgo dicitur arbor iustæ magnitudinis : caudice candicante : ligno intus flauo : folia fert in extremis, scissa, quasi Apij : fructum paulo minorem Mespilo, paruo quodam vmbiculo flauescenté, cum quadã rubedine odoratum, cũ dulcedine austerum. tria intus officula continet subrotunda : maturescit autunno incipiente: apud Theophrastum, & Plinium Anthedon vocatur: minori fructu quàm Satanea, sed qui odore præstet, & gustu astringentior sit, ac diutius asseruari possit. Arbor magnitudine excellit, eidem folia sunt fissa, quæ parte postrema Apium imitantur, amplioribus scissuris distensa, neruata, Appio tenuiora, & longiora, longo, & tenui pediculo : vehementer rubescunt : antequam decidant : radit alta, & numerosa, ideo inexplicabilis. Dioscorides Aronam, in genere Mespili à nonnullis vocari tradit, spinosam arborem, folio Pyracanthę, fert pomum suaue, exiguo malo, non dissimile, tribus intus officulis : vnde nonnulli Tricaccum appellauere. Nostra tamen vtpote magis domestica, spinis caret, vt testatur quoque Theophrastus, vbi de Sorbo loquens inquit, tam Sorbum, quàm Mespilum aculeis carere, quod quidem huic generi conuenit non vulgari Mespilo.

CAP. XV.

MESPILVS arbuscula est ramis in latitudinem sparsis, spinosisque : cortice subruffo : foliis Lauri longioribus, angustioribus : fructu rotundo amplitudine parui Mali, exterius fuluo, interius albo, resimo vmbilicum circundantibus quinque barbulis, quæ florem tegebant ex ruffo pallescentem : intra pulpam quinque offi-

officula continentur depressa: sero maturescit hyemem attingens, sapor cum austero dulcis: Theophrastus & Plinius, cum tria genera faciant Mespili, hanc Setaniam, seu Sataniam vocant, grandiore fructu, albidiore solutiore: ligno intus molliori: Dioscorides in Italia nasci Setaneam, quàm aliqui Epimelida vocant: foliis Mali sed minoribus: pomo rotundo, esui, apto: latiore vmbilico, quod astringit, seroque maturescit.

CAP. XVI.

LYCIVM in Italia arbuscula est aculeis acutissimis armata: cortice læui, subfuluo, sed interius pallido: foliis Buxo longioribus, in ambitu, serratis perpetuis: flores in cacuminibus racematim insunt candicantes, baccas autem fert Myrtho minores in maturitate croceas, saturato colore, gustu insuaues: nucleis intus duobus, aut tribus: perdurant autem hę in multam hyemem vt Oxyacantha: oritur locis humectis, & incultis, Dioscorides Pyxacantham quoque appellari testatur, ob similitudinem cum Buxo: arborem spinosam: ramis tricubitatibus, amplioribus: foliis Buxi densis: fructum fert Piperis, melinum, ideſt luteum (vbi loco huius μήλινον legitur μέλανα: id est nigrum, densum, amarum, leuem corticem aut pallidum, referentem Licij medicamenti colorem, cum soluitur: radices multas, obliquas, & lignosas habet: amat loca aspera, est autem Lycium medicamentum, succus expressus, & densatus, vel ex fructibus vel ex radicibus, ramisque tusis, decoctisque, colore exterius nigro, interius ruffo, & croceum reddente, quale optimum, quod ex India afferebatur morbis oculorum præstantissimum. Plinius eadem fere ex Dioscoride transcribit. Apud Theophrastum Pyxacanthæ, seu Lycij nomen non reperitur, videtur autem hanc intellexisse sub nomine Oxyacanthi, ideſt acutæ spinæ inquiens: eam perpetuo virere: in plana descendere, geminare ineunte vere: fructum reddere post Vergiliarum occasum, eiusdem fructum inter syluestria recipi in coronis, nam hæc perpetue scilicet virere, & fructum in coronas expeti: nequaquam syluestri Azarolo conueniunt: illa enim sparsos gerit fructus inter spinas, hæc racematim totis fere ramis onustis fert colore elegantissimo. Recentiores aliud genus Lycij confici pręcipiunt ex Caprifolio, quàm & Matrisyluam appellant, de qua alibi dicitur.

CAP. XVII.

SPINA Cerualis vulgo appellatur arbuscula in palustribus, Pruno similis, aculeis rectis, longis, & raris: sed foliis, & flosculis Sileri similis est: flosculos habet magis herbaceos, baccas nigras, Myrthi ma-

magnitudine, pulpa intus viridi, qua pictores vtuntur, eadem saccharo condita aut melle aluum purgat: semina intus, aut tria, aut etiam quatuor continentur.

CAP. XVIII.

SEQVVNTVR, quæ florem non in summo fructus, sed in sede habent, ac plura semina in communi conceptaculo. Inter hæc Vitis ambigit inter arbores, & frutices: caudice infirmo, & intorto, vt sine adminiculo per se sustineri nequeat: cortice aspero, & nigro, fibrosoque: germina edit longissima, quæ clauiculis quasi manibus vicinas arbores amplectuntur, & scandunt, ideo breui tempore ad magnam altitudinem crescit, & nisi crebra amputatione coerceatur, multitudine Viticularum luxurians syluescit: folia fert ampla, varie laciniata, vt Ficus, quos Parapinos vocant: flosculosos paruos, & candidos, vt Olea: racemos ingentes, onustos suis granis, quę Vua appellatur, vnde vina vice diuini nectaris pro hominum potu habentur, alba, flaua, rubra, vel nigra, dulcia vel austera, odorifera, multum spiritus ætherei participãtia, pro varia vuarum differentia in iis semina tria continentur, oblonga, quę vinaria vocantur. Vites ex arboris quidem specie non differunt euidenter: sed pro vuarum colore magnitudine, & sapore multum, maxime autem ex vinorum varietate, multum ad hoc conferente Soli, & Cęli statu: adeo vt terrarum qualitates, & adiacentium herbarum vina redoleant, idcirco Vites in saxosis, & tofaceis satæ, & procul a fimo, cæterisque male olentibus sincerissima reddunt vina, & gustui gratissima, salubertimaque. Ex Theophrasto hæc habentur, Vitis corticem speciem radicis habere, neruosum, macilentum, tunicis multiplicem, quem auferunt cultores: medullam carnosam: materiem lentam: radices tenues, sobolem sursum versus procreantes, ideo euellendas, quæ in summa tellure sunt: folia ampla, aliquatenus fissa, longo pediculo propendentia, & tremula ex neruulo, & cortice, & carne constantia: frutificare ex nouellis surculis: florem lanugineum amplectentem fructum: nam decidunt perforati: fructum congestum: succum vinosum. Ex semine natam degenerare, vt pro nobili ignobilis, & sæpe syluestris oriatur, adeo vt quædam fructum non maturet, quædam eundem non compleat, sed ad florem vsque perducat. Dioscorides syluestris fructum si ad maturitatem proueniat, paruum esse, & nigrum, & astringentem. Plinius Labruscam vocat ipsam Vitem syluestrem, & quandam albam esse testatur, cum dicat Aenanthem ex alba Labrusca pręstantiorem esse quam è nigra est autem Aenanthe, vt idem inquit Vitis Lambrusce vua, quæ cum flore colligitur, quando optime olet, vel, vt Dioscorides, eiusdem fructus flore-

florefcens, ideft racemi flore onufti, qui à Medicis expetuntur, ad ventriculum roborandum, quamuis etiam herba quædam Oenanthe appelletur alibi explicanda. Alia quoque traditur Vitis Syluestris, & Vius alba, ac nigra, de quibus inter Infruticesagemus.

CAP. XIX.

ARBVTVS in montibus tantum nafcitur: arbor non magna: cortice ruffo, & fibrofo, quale in Scopa: materie dura, & ruffa: folia fert Lauri, paulo anguftiora, longioraque, vndique ferrata, perpetua: flofculos in racemulis fert concauos, & candidos in fummis ramulis circa vtrumque Solftitium: fructus rotundos, afpera fuperficie, in maturitate ex croceo rubentes, pulpa intus flaua, quæ in medio mollior eft: circam ipfam femina rariufcule difpofita funt, parua, oblonga, nigricantia, leuia, exterius pro cortice circumducitur pulpa afpetior, officulis multis infpiffata: incipit maturefcere in autunno, & perdurat in multam hyemem, quando iterum floret. huius arboris differentias confpicuas, nequaquam animaduertimus; præter modicam quandam in fructu: nam quidam parui Mali amplitudinem implet rubore magis nigricante: mollior & fuauior in mediterraneis prouenièns: quidam Auellanæ magnitudinem non excedit, flauior & afperior, in maritimis tractibus magis: Theophraftus tria habet nomina, quafi tres eius fint fpecies: Comaron, quàm Arbutum interpretantur: Neleam, quàm Latine Vnedonem, quia vno edito ob igniauiam in guftu, negligitur, vt Plinius fcribit: Tertiam Andrachnem, quod Portulacę herbę nomen eft. Theodorus Adrachnem legit ex Plinio, & Potulacam interpretatur. omnibus cortex cadit: folia perpetuè virent. Arbutus eft, quę pomum cibo idoneum fert: magnitudine non multum præftat: corticem tenuem Tamarici fimilem: folium inter Ilicem & Laurum: floret menfe Pyaneptione, quem male Iulium interpretantur, cum potius Nouember fit, aut October: flores concaui ore aperto, vt ouum excalptum, racematim cohęrent, qui cum deciderint, perforati reperiuntur, remanente fructu, inftar verticilli circa fufum: fructus anno integro maturefcit, vt fimul hunc haberi, & alterum florere contingat: carbones optimos facit, quippe folidiffimos, vtiles ad argentum excoquendum. Videtur autem intelligere, eam, quæ fructum maiufculum ferat, & guftui gratiorem. Potulaca autem folio Arbuti, vel Mali Medicæ: cortice albo circumrumpi folito, quo in orbem detracto non interit, etiam fi tam interius, quàm externus detrahatur: lignum mulieribus ad opus textorium vtile: montibus propria, germinare incipit cum Vrbanis: fructus Arbuto fimilis: maturatur primus, cum Vua dulcefcit, pofterior, cum floret:

ret: bis enim frutifera est hyeme incipiente. hæc omnia nostrę conuenirent præter corticis albedinem. Vnedonem autem priuatim non descripsit. Plinius Vnedonem alio nomine Arbutum vocari, arborem fruticosam, cuius pomum terrestribus Fragis simile, sed inhonorum; anno maturescit, pariterque floret, subnascens cum aliud coquitur: hoc duobus nominibus gręci vocant, Comaron, & Memecylon, ex quo apparet totidem esse genera. Dioscorides tamen tanquam vnicum Comaron quidem ipsam arborē vocat: Memecylon autem ipsum fructum. de Adrachne autem inquit arborem in Græcia esse syluestrem, non in planis, similem Vnedoni, folio tantum minore, & nunquam decidente: cortice nec scabro quidem, sed qui circumgelatus videri possit, tam tristis aspectu est.

CAP. XX.

SCOPA, frutex est in incultis & aridis copiosissimus: intortis ramis: corticeruffo, ac deciduo, vt Arbutus: ligno durissimo, ac subrubente: radicibus tuberosis, & inæqualibus: foliolis tenuissimis, vt Myrica, perpetuis: flosculi sunt arentes circa summos surculos, tanquam in spica, concaui, vt in Arbuto, sed exiliores valde, albi aut purpurascentes, in quibus aridum semen continetur tanquam in folliculo, minutissimum, asperumque, eius differentiæ plures: nam quædam flosculos in quatuor particulas dissectos fert: quædam tanquam minuta granula habet, virentia, quæ nequaquam dehiscunt: frutice quoque distant, magnitudine, & paruitate, & inter eas, quædam ramos humi stratos fert circa stagna marittima. Dioscorides Ericam vocat, fruticosam arborem, Myricę similem longe minorem, cuius flore apes improbum mel efficiunt. Theophrastus inter frutices numerat, qui cacuminibus fructum ferunt. Plinius fruticem non multum à Myrica differentem colore Rorismarini, & penè folio: in Autunno sola floret in syluis, & plurima est ab Æquinoctio, Autunni vsque in occasum Virgiliarum, ideo mel eo tempore improbū fit arenoso simile, quod Ericęum vocant.

CAP. XXI.

ERMELLINVS, arbor est peregrina: non parua: cortice subcandido & lęui, materie alba corde nigrescente, adeo vt quidam Guaiacci lignum esse putauerint: folia fert Citri angustiora, & candidiora, mollia, decidua: flosculos racematim surculis hærentes, concauos Arbuto similes, sed ex candido pallescentes, ac minores: fructus orbiculatos sine pediculo hęrentes vmbilicis quibusdam, magnitudine Arbuti tenuioris, sed læui superficie, colore fuluo, seminibus intus sex

oblongis

oblongis cartilagineis, circa medium dispositis, ſeplente pulpa; maturescunt hyeme incipiente, sapore glutinoso, dulci, & austero, Ermelina vocant in Hetruria. floret æstate incipiente. Quid si apud Plinium dicamus inter Mala, esse Tuberum alterum genus, quod Sericum cognominatum est à calore? peregrinum in Italia: arbor aggeribus præcipue decora; Quoniam & in tecta iam syluæ scandunt. fructus baccis similiores, quam Malis. Galenus Serica ab insolentibus tantum, & Effrenatis pueris, ac mulieribus cibo expeti testatur: Exiguum præbere alimentum. difficile concoqui, stomacho inutilia.

CAP. XXII.

GVAIACVM lignum ex India Occidentali primum aduehi cœpit, vbi Guaiacam appellant: oriri testantur in insula Sancti Dominici, ex quo loco Christophorus Columbus, cum viros & mulieres in Italiam duxisset, ferunt simul & Luem, quam inibi Buuam appellant eius regionis familiarem tulisse, qui postea Morbus Gallicus appellatus est; vnde contingit ex eodem loco remedium quoque aductum esse. Sunt autem caudices crassi, quorum maximi virilem crassitudinem non excedunt, minimi vero crura hominis æquant; ligno densissimo, in ambitu albo, vel potius flauescente; in medio, qua cor, nigro, Ebeni formæ similitudine, resinoso, sapor inest non insuauis, subamarus, cortex crassus, coloris cinerei scaber, similitudine quadam Buxi, gustu amarior ligno. Hyspani referunt arborem magnam Ilicis magnitudine, multis ramis, cortice crasso, gummoso, qui sponte abscedit à corpore, cum siccatur, amplo corde ad nigrum tendente; tota materie valde dura, vt Ebani atque etiam magis: folio paruo, duro; singulis annis flores ferre luteos, é quibus fructus emergit, rotundus & solidus, semina intus continens magnitudine Mespili. Alterum genus in Insula Sancti Ioannis, supradicto simile, sed caudice, & ramis tenuioribus, nullo intus corde, aut paruo qui in trunco est, non in ramis: hoc genus odoratius esse & amarius, & efficacius in sanando morbo Gallico; Idcirco Lignum Sanctum vocant, quod Guaiaco præfertur: Guaiacum postea in Orientalibus repertum esse testantur, magnitudine Fraxini: foliis Plantaginis breuibus ac duris: floribus luteis: fructu Iuglandis magnitudine, qui esu aluum subducit: cortice annosis quidem nigro, iuuenibus vero subrutilo: vsus autem, tum Guaiaci, tum Ligni Sancti, & corticis apud Indos traditur, non solum ad prædictam luem sanandam, & ex toto extirpandam: præceteris aliis remediis proprietate quadam Naturæ, sed etiam ad plerosque morbos antiquos, ab humore frigido, prouenientes, qui cæteris remediis tolli non potuerunt; vtun-

tur autem simplici decocto in aqua nullo alio admixto: Quamuis enim multi varia immiscentes vsi sint satis fœlici successu, tamen experientia compertum ferunt, longe fęlicius egisse, qui simplici decocto vsi fuere, quasi proprietas substantię diuersarum rerum mixtione hebetescat: Vim habet calefaciendi & exsiccandi mediocriter tamen: at intime in partes solidas & osseas peruadens abstergit, & sudorem prouocat. placet autem modum pręscribere, quem Indi obseruant in tradenda eius ligni aqua. Assumunt ligni tornoderasi libram vnam, corticis eiusdem comminuti vncias duas, aquę fontanæ aut alterius optimæ libras duodecim, ponunt omnia in olla noua, vt per horas vigintiquatuor infundantur, obturata diligenter olla, coquunt postea carbonibus prius ignitis, ne fumus attingat, lento igne, donec absumantur octo libræ, relinquantur autem quatuor, quod mensura prius designata cognoscunt baculo intromisso: cum refrixerit colant, & asseruant vitreo vase. Iterum eidem ligno semel decocto affundunt aquæ libras sexdecim coquuntque, donec absumantur librę quatuor, relinquantur autem duodecim, quam refrigeratam & percolatam seruant seorsum. Æger igitur præpurgatus Thalamum ingredi pręcipitur, in quo maneat tutus à frigore, & aëre externo, & matutino tempore, assumat aquæ prius decoctæ vncias decem, quæ sit admodum calens, & confestim stragulis optime se operiat, vt sudor eliciatur saltem spacio duarum horarum, inde sudore abstersо induat linteum calidum & reliquas vestes, ab hinc quatuor horis commedat Vuas passas, Amygdalas, & panem biscoctum mediocri quantitate, ac bibat aquæ secundariæ, quantum sufficiat ad sitim arcendam, etiam interdiu cum opus fuerit. post prandium hora octaua iterum in lecto assumat aquæ calentis primæ vncias decem, eademque obseruet, quæ sudoris eliciendi gratia dicta sunt, & postquam duabus horis sudauerit, abstерseritq; sudorem, induat calefactas vestes, & interuallo vnius hore, postquam sudauerit, in cęna vescatur iisdem cibis, & potet de aqua secunda, vt in prandio dictum est, & hæc omnia præstet quindecim diebus continuis, si vires robustæ fuerint; si vero debiles, vt eam victus rationem perferre nequeant, incipiat nona die pullum paruum assatum comedere, vel etiam statim ab initio si valde imbecilles fuerint. Decima sexta die iterum purgetur ex sola Cafiæ pulpa pondere Drachmarum decem, qua die abstineat à potione aquę primæ, sed de secunda tantum bibat; altera die à purgatione reuertatur ad potiones aquæ primæ sudorificæ, vt prædictum est, assumatque viginti diebus continuis: in cibo autem dimidium pulli assati, & circa finem amplius; semper autem in potu vtatur aqua secundaria, conceditur hoc tempore, vt assurgat vestibus optime indutus, non tamen e Thalamo egrediatur, & in fine iterum purgetur, quibus omnibus per actis ad cibaria consueta se transferat, sed

per

per quatraginta alios dies cibis optimi ſucci vtatur, in potu autem aqua ſecunda, aut alterius generis, vt incocto Aniſo vel Feniculo; abſtineat autem à vino à Venere, & cęna ſit parcior, abſquè carnis eſu: hunc meliorem ac magis tutum ligni prædicti vſum ſcribunt.

CAP. XXIII.

TVBER, quam vulgo falſo Sicomorum vocant, peregrina arbor: recto caudice: cortice leui, liuido, & maculoſo: folia ampla, diſſecta in multas partes Fraxini modo, ſed pediculo ramoſo, vt in Filice, aut Cicuta, quod in nullis aliis arboribus vidimus: foliorum partes latiores, quam Fraxini, in acutum productæ & ſerratæ: flores odorati in ramoſis racemis, candidi, modico rubore aſperſi ex foliolis, veluti ſtellarum radiis conſtantes, medio caliculo nigricante; fructus rotundi, Sericorum ferme amplitudine, in maturitate candidi, laxa & fungoſa pulpa, ſed ignaui dulcedine: oſſicula intus ſex continentur, non ſeiuncta vt in Sericis, ſed in vnum coeuntia, medio relicto foramine, vnde transfigi & corollis inſeri ſolent: aſſeruantur hi fructus in arbore amiſſis foliis per totam hyemem, donec alij ſubnaſcantur; ſed imbribus corrumpuntur, cum decidunt calcati crepitant, veſicæ diſruptæ modo, Plinius Tuberes candidos vocat cum Sericis affines, & cum ziziphis: omnia peregrina in Italia baccis ſimiliora, quam Malis: in Caſtrorum aggeribus ſata ſpecie decora, cum etiam intecta ſcandent sylue opere ſcilicet Topiario. Columella zizipha videtur appellaſſe, quos Plinius Tuberes, cum ſimiliter ſcribat, eorum duo genera, rutilum, & album. Vtriuſque floribus apes maxime delectantur. Forte Plinius zizipha hoc genus Tuberum intellexit, cum ſcripſit, eius florem inter Coronarios eſſe odoratum, ſimilem Olearum floribus: folia vero Cypro ſimilia.

CAP. XXIIII.

IVIVBA, domeſtica arbor eſt mediocris, in fruticem tamen ſpinoſum facile degenerans: ſpinis validis & aduncis, colore ſubrubente, ſed cum ſeneſcit aculeis caret: folia fert Corni anguſtiora oblonga, paribus interuallis bina in tenui ſurculo, quaſi pediculo diſpoſita: floſculos pallidos in alis foliorum, vt Buxus: fructus oblongos Corno craſſiores, qui in Autumno matureſcunt, colore exterius ex pallido nigreſcente, quaſi Fumo infectæ videantur, pulpa ſubalbida molli, fungoſa, dulci & pingui, vtili ad tuſſim leniendam: oſſe intus Oliuari, duro, aſpero, bina conceptacula habente, in quibus ſingula ſemi-

na continentur: aliquando tamen alterum deliteſcit increſcente altero. Serapio Iuiubas putat eſſe apud Galenum, quæ vocat Serica, inter fructus reprobatos, à pueris tantum & mulieribus expetitos, exigui alimenti, difficilis concoctionis, ſtomacho inutiles, quorum tamen decoctionem, Arabes laudant ad ſanguinis feruorem, & acrimoniam, extinguendam, ad Tuſſim ex caliditate ortam, ad renum & veſicæ dolores, eadem Actuarius & Recentiores Greci teſtantur Zizipha vocantes. Plinius Zizipha diſtinguit à Sericis, vt ſuperius in Tuberibus diximus, quæ difficile eſt noſtris Iuiubis aptare. Quid ſit Paliurum apud eũdem Plinium, & apud Dioſcoridem afferamus eſſe noſtram Iuiubam? nam Dioſcorides de Paliuro hæc ſcribit. fruticem eſſe aculeatum, & validum; eius ſemen pingue, ac fuliginoſum, id eſt colore fuliginis coloratum; quod potum Tuſſi opitulatur, & veſicę calculos comminuit, & quę ſequuntur: nam & Arabes eaſdem vires in eſſe Iuiubis teſtantur, cum ad veſicæ, & renum dolores, & tuſſim laudent. Plinius autem Paliurum Spinæ genus eſſe ſcribit; cuius ſemen Aphrizuram vocant contra ſcorpiones efficaciſſimam, item calculoſis & tuſſi, baccas eſſe, quę purgationibus fęminarum, cęliacis, diſſentericis, ac colericis proſunt. Quid ſi & Theophraſtum eandem intellexiſſe dicamus, cum de Paliuro hęc ſcribit. f uticem eſſe, qui excultu arboreſcit; aculeos habere in ramis: fructum, ferre in fibra quadam quemadmodum folium, vbi grece ſic habet Ἐν λοβῷ τινὶ τὸν καρπὸν ἔχει καθάπερ τὸ φύλλον, quem locum Theodorus conuertens, in ſiliqua ſemen ferre dixit, & abſtulit illud verbum ſicut folium; At verbum λοβός ſignificat etiam extremitates quaſcunque, vt extremas auriculas, & pulmonum fibras. fert igitur Paliurus in extremis ramis tenues quaſdam virgulas, in quibus fructum fert & folia: imo vnicum folium videtur communi pediculo tres aut quatuor fructus continens, vt inquit Theophraſtus, quibus Medici contra Tuſſim contuſis vtuntur: habent enim lentitiam quandam, & pinguedinem, vt ſemen Lini; naſcitur locis dilutis & aridis: foliis deciduis: differentias nonnullas habet, cum omnes fructiferæ ſint. Quod autem de foliis ſcribit in extremo & lateribus ſinuata conſidere, vt in Rubo & pleriſque aliis, accipiendum eſt de integris virgulis, tamquam foliorum pediculis, quarum gratia alibi teſtatur Paliuri folia reddi ſpinoſa, vt Rubi: eius fructum oblongum eſſe idem teſtatus eſt, in Acere, reddi autem poſt Vergiliarum occaſum, aliam porro deſcribit Paliurum in Aphrica naſcentem loto magis fruticoſam: folio ſimilem noſtrati Paliuro, ſed fructu diuerſo: non enim lato, ſed turbinato rubroque magnitudine qua Cedri, aut paulo minore nucleum habet non loti modo mandendum, inſtar acinorum Mali Punici, qui per ſe iucundus ſit, & cum vino ſuauior, cuius etiam meminit Plinius in Cyrenaica regione loto antecellere,

fere, ſed magis fruticoſam, magiſque rubentem & reliqua vt Theophraſtus. Ex quibus colligitur Paliurum fructum ferre nucleum continentem, noſtratem autem ab Aphricano differre figura & colore: non enim in acutum turbinatur, ſed æqualem amplitudinem ſeruat per totam longitudinem fructus. Theodorus tamen verbum στρογγύλον non turbinatum vertit, ſed rotundum. Quamuis Iuiubam ſylueſtrem habeamus fructu non rotundo, ſed in latitudinem depreſſo, de quo mox agemus.

CAP. XXV.

IVIVBA ſylueſtris, quam in Hetruria Spinam Marrucam vocãt, frutex eſt domeſticæ ſimilis, priuſquam arboreſcat, virgas rectas ferens, & ramos circa eas deorſum inflexos, colore ſubrubenti aculeis tenuioribus: folia quoque ſimilia, ſed fructum in latitudinem quandam depreſſum ex tenui pediculo pendentem pulpa quadam fungoſa in tenuem latitudinem circumducta, oſſiculo intus rotundo, intra quem tria ſunt ſeminis conceptacula, ſingulis ſeminibus donata quæ in ſuis alueolis tintinnabuli modo ſonant. hæc igitur ſeuidum interpretationem Theodori erit apud Theophraſtum Paliurus in Gręcia naſcens, fructum ferens latum inſtar folij, in quo tamquam in ſiliqua tria ſemina cõtinentur, aut quatuor; adhuc tamen quatuor ſemina ferentem non vidi, qua interpretatione melius quadrabit ſimilitudo, quæ in Aceris fructu traditur; definit enim & ille in foliaceam quandam longitudinem, vt Paliuri fructus in latitudinem. Apud Dioſcoridem autem hæc inter Rhanni genera tertio loco ponitur, latioribus foliis, nigrioribus, & quadantenus rubentibus, virgis longis fere cubitorum quinque, magis ſpinoſis, aculeis infirmioribus mucronatis: fructu lato, candido tenui, folliculari ſpecie, ſimili Verticillo.

CAP. XXVI.

CORNVS arbuſcula eſt in montibus fruticoſa, virgas rectas ferens nodis frequentibus robuſtiſſimas, quibus lanifices ad concutiendas lanas vtuntur: folia fert Iuiubæ latiora acutioraque: floſculos in foliorum alis pallidos ineunte vere: fructum oblongum ſpecie Iuuibarum, paulo tenuiorem, in maturitate rubentem, intus & extra: ſapore auſtero & dulci, nucleo intus ſimili. Theophraſtus duo genera tradit marem & fęminam vtraſque folio Amygdalæ pinguiori craſſiorique: cortice neruoſo, ac tenui: nodis per interualla geminis: flore Oleę: fructu dulci, odoratuque grato, nucleo intus Oliuę. marem ſolidiori materia conſtare ſine corde ſolida, ſpiſſa, & firma, vt

Cornu

Cornu ad vſum Venabulorum,longitudine duodecim cubitorũ ad ſummum hanc fructum reddere circa æſtiua ſolſtitia. Quidam autem ſterilẽ eſſe aſſerunt: fęminam autem virgas paruas ferre Vitici ſimiles magis fruticoſam, molliori materie, medulla intus fungoſa, quæ cauari poſſit. hanc ſerotinam eſſe: nam poſt Autumnum fructum reddit, eumq; ingustabilem: naſci etiam in humidis non ſolum in ſiccis. hæc apud nos Sanguen vulgo vocatur. hic frutex eſt ſæpibus naſcens inter Liguſtra, virgis rectis ſanguineis, flexibilibus. folia inſunt Corni latiora, ſubhirſutaque: flores cacumina edunt in Vmbella candicantes: fructum nigrum vt in Liguſtro rotundum: oſſe binas cauitates habente, in quibus ſingula ſemina continentur. fructus is à Turdis multum expetitur: hanc Plinius videtur intellexiſſe Virgam ſanguineam vocans, cuius cortex interior cicatrices, quæ perſanauere, aperit. hanc autem Theophraſtus Cornum fęminam videtur intelligere: Dioſcorides differentias in fructu notauit: nam fructum Oliuæ modo, oblongum eſſe, primo quidem virentem, poſtea per maturitatem aut rubentem, aut cęrę colore. quaſi Zizipha ob colorem cęreum nitor Corna recenſeantur: non tamen aſtringentia ſunt: ſed ſapore pingui. alius quidam frutex eſt in Alpibus ſine nomine, ſimilis Corno, breuior: fructu ſimilis paruis Ceraſis, qui geminus in vno longo pediculo eſt rubens in maturitate, coeuntibus aliquando ex toto granis, in ſingulis duo, aut tria ſemina continentur ſine oſſe, bipartito conceptaculo, ipſa ſemina oblonga, vt etiam grana, vt Corni ſapore amaro. hæc quoque Cornus fœmina dici poſſit apud Theophraſtum.

CAP. XXVII.

SVNT inter arbores, quæ ſemina ferant in ſiliquam, quippe ſede in longitudinem producta; hę proportionem gerunt cum leguminibus in humili materia, inter has eſt ſiliqua arbor ſic appellata, quia ſemen fert in ſiliqua leguminum modo: ſimilis eſt Terebintho, ſed foliis rotundioribus latioribuſque: floret ineunte Vere: in caudice, & grandioribus ramis, racematim, tecas fert palmi longitudine, latitudine pollicis compreſſas, in quibus ſemina per interualla diſpoſita ſunt depreſſa, & fermè oſſis modo prędura, biualuia, vt faba: maturantur Autumno, vt ipſarum tecarum corpus prędulce fiat ſucco melleo inter fibras inſpiſſato. fructus hos Carrubias vulgo appellant: inuehuntur ex Apulia. Plinius appellat prędulces ſiliquas, quarum cortex ipſe lignoſus manditur, digitorum hominis longitudine, & interim falcata Pollicari latitudine ſeminis ea eſt proprietas, vt neque corpus, neque lignum, neque cartilago dici poſſit: Dioſcorides Ceratia vocat ob corniculorum

culorum

culorum similitudinem. arborem Ceroniam Theophrastus appellat, quæ semen in siliquis fert ex grandibus ramis & caudice: folio perpetuo: flore candido.

CAP. XXVIII.

CASSIA appellatur longissima quædam siliqua fermè cubitalis: teriti figura, nigra, aut fuluescens: intra corticem lignosum semina continentur siliquæ similia, interuallis septo membranaceo, distinctis & modica quadam medulla succosa, nigra, dulci, sed nauscosa, qua Medici vtuntur ad aluum subducendam, afferuntur ex Alexandria meliores, & ex Occidentali India. tradunt arborem eius in Aegypto, nasci crassissimam: foliis quadantenus Mori, aut Nucis Iuglandis; (nos vidimus ex semine nuper natam, folia siliquæ produxisse) flores latos, candidos: copiosum fructum, vt præpondere rumpantur rami, nisi ante maturitatem leuentur. In India traditur arbor Piri magnitudine: foliis Persici angustioribus & virentioribus: foliis Genistæ luteis: odore Gariophylli, quibus decidentibus siliquę longę subnascuntur colore viridi, in maturitate nigrę, longitudine aliquando quinque palmorum, nunquam minore duobus palmis: vbiq; sponte oriri. Videtur Theophrastus hanc intellexisse, cum siliquas quasdam Ficus Aegyptias appellari scribit. Quanquam errore manifesto nomen transferatur ad Cęronię fructum, quæ in Ionia, & Syria, & Cypro nascitur; illa enim in Aegypto non prouenit. Quę autem scribit fructum scilicet anniculum nouum expectare, subnasci ante nouellum fructum sub Cane, postquam alter detractus fuerit, veluti racemum vniformem, qui in Autumno explicetur in flores candidos, deinde per hyemem vsque in æstatem enutriri: folio perpetuo, magis Cassię conueniunt, quam siliquæ supradictæ. Plinius quoque tamquam alteram videtur intellexisse, cum de siliqua Ceronia appellata transcribit ex Theophrasto ea, quę dicta sūt.

CAP. XXIX.

SILIQVA syluestris, arbor non magna: nascitur in asperis: cortice subrubente: folio lato, & lęui, non diuiso in plura folia, vt cæteræ siliquę, sed exactæ rotunditatis, deciduo: floret in caudice, & ramis grandioribus, initio Veris ante foliorum exortum: flos rubens & oblongus, racematim cohęrens: siliquas fert exiles, quales in Genista, latiores, & depressas sine succo. Sub eodem nomine meminit Plinius in Thessalica Tempe fontem quendam mirandę naturę suis radicibus amplecti & florere purpura. Eadem apud Theophrastum videtur

detur Cercis appellata, ob circinnatam folij rotunditatem; quę semen in siliquis fert.

CAP. XXX.

TAMARINDVS affertur ex Orientalibus, fructus pulpa nigra constans, vna cum seminibus in panes coacta: sapore acido, & subdulci, qua vtuntur ad alui subductionem, & feruorem bilis extinguendum. semina autem sunt Siliquæ similia, sed maiora. Tradit Serapio eius arborem in India nasci foliis Salicis: fructus esse colore rubro, copiosiore carne, quam Siliquæ & firmiore, coloreque ex luteo in nigrum languescente, & pingui succo scatente. Ex quibus colligimus esse ex genere Siliquę, non autem Palmæ, vt quidam putant, appellantes, Oxyphenica, quasi acidas palmulas: nam semen biualuę est vt leguminum, durum verò, vt Siliquę, & Cassiæ. Garzias inquit; arborem nequaquam similem esse Palmæ, licet nomen Tamar apud Arabes Palmam significet, forte ob seminis duritiem, similem ossi Palmularum; sed magnitudine Fraxini, aut Nucis, aut Castaneæ; ligno denso, non fungoso: multis ramis ornatam, & multis foliis tenuiter incisis magnitudine Palmarum: fructum noctu foliis inuolutum, interdiu pansis foliis ostendi arcus modo incuruatum, aut instar digiti inflexi, cute viridi tectum ante maturitatem, postea cineream, qui facile ascedit; pulpa viscosa, & lenta, cuius est vsus abiectis nucleis; sapore dulci; sed fructus viridis acidus est non sine suauitate: Infundi solere pondere vnciarum quatuor in aqua frigida per tres horas, vt facta expressione propinetur cum saccaro ad purgandos biliosos humores. Vidi plantam ex semine natam; folio ramoso; cuius ramuli Coluteæ folia imitantur.

CAP. XXXI.

ANAGYRIS arbor est fruticosa: cortice aspero, & candicante: trifolia, foliis oblongis: fędi odoris: germinat in Autumno; & per totam hyemem floret: flores lutei, longi racematim cohęrentes circa ramos grandiores, & in caudice. Tecas fert æquales fermè Siliquæ: sed putamine arido. intus semina continentur longis interuallis disposita, figura Faseoli, dura, colore ex albo in cæruleum vergente, quod sub Cane perficitur, quo etiam tempore folia decidunt, cum paulo post germinatura sit. Aliqui hanc ob seminis similitudinem Fasceolariam vocant, cui magna vis ad euomendum venenum: foliis autem ad Alopegias sanandas illitu. Dioscorides describit foliis & virgis similibus Vitici: fruticosam arboris modo, per quam graui odore: flore Brassicæ, semine in corniculis oblongis, simili renibus, vario, subrotundo,

tundo, & ſolido, quod dureſcit fere vua matureſcente. Apud Plinium Anagyros vocatur eadem deſcriptione. Non multum ab hac recedere videtur Colytea apud Theophraſtum: folio Salicis (nam & Vitici Salicis folia tribuuntur) ſed valde olido, & copioſo (quamuis in aliam ſententiam vertat Theodorus) arbor in totum magna: ſemen in ſiliqua lata, more leguminum, paruum, modice durum, non copioſum. Quaſi hæc Anagyris quędam magna ſit, minori tamen ſemine.

CAP. XXXII.

LABVRNVM vulgo Auornellum vocatur: arbor in Alpibus Fraxino ſimilis: cortice læui, & ſubcandido: trifolia: foliis Anagyro, latioribus, rotundioribuſque: floret Vere in cacuminibus, racemis longis, pendentibus fermè ſemicubitali longitudine, forma, & colore Geniſtæ: ſiliquas fert exiguas, in quibus ſemina nigricantia, magnitudine lentis, ſed figura Faſeoli: materies denſiſſima, candida, & flaua, ad parua opera Torno elaboranda excellens. Plinius Alpinam arborem eſſe, quæ aquas odit: dura & candida materie, cuius florem cubitalem longitudine apes non attingunt.

CAP. XXXIII.

CYTISVS frutex eſt in agro Neapolitano candidus, tum cortice, tum foliis: ligno duro: medulla nigra: foliis in tres partes diuiſis, vt in trifoliis, ſed paruis, & ſubrotundis, ac perpetuis guſtu Ciceris recentis: floret Vere in cacuminibus, paruis racemulis: flore Meliloti vulgaris: Siliquas fert falcatas, exiles, & depreſſas, in quibus ſemina flaua continentur. Dioſcorides fruticem eſſe inquit in totum album, vt Rhamnus: ramis cubitalibus, & maioribus: foliis Fęnogręci, aut Loti trifoliæ minoribus: dorſo medio prominente, quæ trita digitis, olent Erucam: guſtu Ciceris recentis. Plinius repertum primo in Cythno inſula: fruticem anguſtioris trifolii in canum aſpectu, qui poſtea tranſlatus eſt in Græciam, magno caſei prouentu: nam optimum eſt iumentorum omnium pabulum, ſaluberrimumque: toto anno durat, licet æſtate viridi, hyeme ſicco vtantur: In Italia rarum eſſe: de eodem pauca Theophraſtus, infeſtum adeo eſſe cæteris plantis, vt omnes fermè enecet, ſubrepto alimento: eius medullam duram eſſe, ac ſpiſſam, & nigram, vt proxime ad Ebenum accedere videatur: apud nos Cytiſus ſylueſtris naſcitur, quod Ipum vocant vulgo, frequens in Italiæ montibus, frutex eſt alteri ſimilis: aſpectu viridiori: floribus non adeo croceis, ſed pallidioribus, non in cacuminibus ſed circa ramos:

filiquis subrectis: semine subnigro: huius duas notauimus species euidentissime distantes inter se: vnam in maritimis collibus albidiorem: foliis fermè sine pediculo hærentibus, gustu dulci. Alteram nigriorem in montibus frigidioribus pediculo longiori: foliis gustu amaris: siliqua longiore ferme Genistæ modo: Vtrique folia decidunt hyeme, & altitudo fruticis æqualis, ac lignum durissimum, medulla interna nigra: syluestris Cytisi mentionem facit Columella.

CAP. XXXIIII.

EBENVS lignum est nigerrimum, durissimumque, odoratum, si fricetur, aut carbonibus iniiciatur: vtuntur eo in coronis globulis ad preces numerandas, & alia parua opera lautiora: nitorem enim recipit pulchrum præ materiæ densitate. Dioscorides optimam Ebenum ex Aethyopia haberi scribit nigram, nullo venarum discursu, leuore cornus elaborati, densam, cum frangitur, gustu mordaci & astringente, suffi. i. iucundo odore super carbones sine fumi tedio; si recens ad ignem admoueatur, ob pinguedinem accendi, & tritam ad cotem rufescere. ex India alterum aduehi internatis segmentis, candicantibus; & modice fuluis, & frequentibus maculis bonitate inferiorem: vendi apud quosdam pro Ebeno ligna consimilia, sed fungosa, purpurascentia, nihil mordacitatis habentia in gustu, neque suaue olentiæ in suffitu. Sesamina & Acanthyna, potius Sicamina legendum videtur, nam Mori medulla dura & nigra est teste Theophrasto. Spinam quoque Ebeno similem tradit Plinius, lucernis deprehendi: nam protinus ardet. Theophrastus duo genera similiter tradit, vtraque in India: vnum materiæ laudatum, pulchrumque: alterum vile, vitiatumque: rarum, quod præstantius, reliquum copiosum: hæc non recondita, colorem commendatum, sed statim sua natura capessit: fruticosa est Cytisi modo: lignum aspectu Buxo simile constat: sed decorticatum nigerrimum redditur, vtile oculis tritum ad cotem, graue etiam, cum siccum est: quia densum sua tantum medulla, in qua & coloris nigredo, constat; & materies spississima, ac grauissima, perpetua. Plinius de genere meliori, quod rarum est, inquit arboreum esse: trunco enodi: materie nigri splendoris, ac vel sine arte protinus iucundi, Alterum fruticosum Cytisi modo, & tota India dispersum est. Pausanias à quodam Medico accepisse se testatur, Ebenum radicem tantum esse sub terra conditam, nec folia, nec fructus ferentem: ideo difficile inuentu. in Aethyopia artifices esse Ebeni scrutandi, gnaros. Theophrastus quoque inter fossilia Ebenum reperiri testatur, aliis lapidibus inclusum tanquam in ventre. An id ex genere Gagatis est, seu Ambræ nigræ? differt ab Ebeno leuitate ponderis.

CAP. XXXV.

GENISTA Frutex in Italia vocatur: materie densa, vt Cytisi: ramis iunceis, vtilibus adnexus: floribus luteis: siliquis Viciç nigris, hirsutis, depressis, duo genera, vnum quadrato iunco: paucis foliis, exilibus, initio trifoliis, postea simplicibus nigricantibus: alterum rotundo constat iunco robustiore, ac magis flexibili: folia huic initio tantum sunt, cum germinat, simplicia quasi Lini: adultis iuncis nulla sunt, sed flores circa summum speciosi, odorati, lutei, qui expetuntur in coronis: siliquas altero longiores fert, quæ in arescentes crepitu semen eiaculantur: vtrumque in collibus saxosis oritur: quadratum magis inter scopas reperitur: extat in Alpibus quadrati genus quoddam exiguum, lato cespite, palmatibus vincis, mollibus sine foliis. rotundi quoque genus in Ilua est, frutice densissimo, orbiculato, humile acutis iuncis & valde robustis, pungentibusque figura Histricis animalis. Plinius de Genista inquit vinculi vsum præstare: Flores apibus gratissimos esse: ideo seri iuxta earum alueària, decerpi ad coronas, colore luteo, semen eius, quod Greci Sparton vocant, in folliculis Faseolorum modo nascens, purgat Ellebori vice & cæteras vires ei tribuit, quas Dioscorides Spartio tradit. Dubitat tamen an hæc sit, quam Græci authores Sparton appellauere, ex qua linea piscatoria fiebat, & cætera nauium armamenta: quamque Homerus intellexit, cum dixit. Nauium Sparta dissoluta: nam eruditiores interpretati sunt linea armamenta: quoniam Sparta cum dixit, significauit fata: Sparti autem vsus post multa secula cœptus est. In Hyspania herba sponte nascitur, seu iuncus aridi soli, vbi nec aliud seri aut nasci potest: gignitur in Aphrica exiguum & inutile, sed in Hyspaniæ quadam parte, vbi nascitur, montes operit: hinc strata rusticis eorum, calceamina & pastorum vestes, ignes, facesque, animalibus noxium, preterquam cacuminum teneritate ad reliquos vsus laboriosè euellitur, siccatur sole, aqua marina aut dulci maceratur, ac tunditur: sic enim vtile redditur, precipue in aquis, marique inuictum. Dioscorides Spartion vocat fruticem, qui longas fert virgas sine foliis firmas, fractu contumaces, quibus vites vinciuntur: semen lenticulæ in folliculis Faseolorum modo: florem luteū, vt Leucoij: inest floribus ac seminibus vis purgandi vehemēter per superiora Ellebori modo, ac per inferiora. Mesues Albrachim vocat, quod significat apud Arabes arborū vinculum, latine autē inquit Genestrā vocari, cui flores insunt lunaris figurç cytrinitatis multæ, folliculi Orobi modo, in quibus semina distincta ceu lentis: purgat vehementer pituitā vtrinque: confert articulis, & renibus, ex quibus manifestū est Genistam rotundā Spartum esse,

siue Spartium à Græcis appellatum. Theophrastus Lynosparthum, &, vt Theodorus vertit, Linogenistam appellat: cortice tunicis multiplici.

C A P. X X X V I.

ASPALATHVS apud nos in asperis maritimis nascitur; frutex trifolius, spinosusque cortice, & foliis Cytisi Syluestris: perpetue virens floribus Genistæ, siliqua breui, modice lata, hirsuta: seminibus nigricantibus; materie dura; & candida: sine odore seruatur adhuc vulgo in Grçcia Aspalathi nomen in hac planta; quamuis eius breuis descriptio sit apud antiquos. Nam Dioscorides fruticem esse surculosum, spinosumque: ligni autem duo genera, quibus ad vnguentorum spissamenta vtebantur: vnum, quod probatur magis, colore intra corticem subrubente, aut in purpuram vergente, densum, odoratum, gustum amarescens: Alterum candidum lignosum, sine odore, deterius. Plinius esse Spinam candidam, & syluestrem, magnitudine arboris iustæ: flore Rosæ, cuius radix expetitur vnguentis: probatur autẽ colore ruffo, vel igneo, tactuque spisso, & odore Castorei: alium prçterea fruticẽ humiliorem, & spinosum esse, qualem descripsit Dioscorides, nõ vbique odoratum, Aspalathum quoque appellari in Hyspania Spinam vulgarem, qua cortinæ fulloniæ implentur: afferuntur autem hodie ex Oriente duo genera ligni odorati: vnum candidum, alterum rubrum: Sandalos vocant, Medicis Arabibus sic appellantibus: traduntur autem à Serapione sandalorum tria genera è Syria allata, candidum, rubeum, & flauum, quod Citrinum vocant, quorum prçstantissimum flauum, pingui quodam scatens, secundum bonitate rubeum, quod siccius: tertium candidum, facillimum ad leuigandum in pollinem tenuissimum: flauum quod hodie habetur, est candidi medulla, multo suauior reliquo ligno, quod album est; rubeum varia sorte visitur: quoddam enim exigui odoris: quoddam nullius: quoddam prçterea longe odoratius flauo, non sine quadam Castorei emulatione: Sandali rubri prçterea semina ad manus venerunt, dura paruis Faseolis simillima, colore tam rubeo, vt corallum vincant, quamuis autem ex iis non licuerit enatas plantas videre, putandum tamen est, esse ex genere Trifolij, & ab Aspalatho Dioscoridis non multum recedere. Spina autem vulgaris fullonum, quam in Hyspania Aspalathum vocari à quibusdam testatur Plinius, hodie Verzinum vulgo vocatur, lignum rubrum crassitudine tibiam excedente, rubeo colore inficiens, cuius puluere adulterant odoratum Sandalum. De Sandalo albo, & citrino scribit Don Garzias Lusitanus in India oriri, arbores simillimas inter se, differre tantum colore ligni: similes esse Nuci Iuglandi: foliis Lentisci, intensę viriditatis, flore cæruleo nigricante:

cante: fructus magnitudine Cerasi, initio viridis, postea niger, sine sapore, qui facile decidit: lignum sine odore esse quamdiu tegitur cortice, & ante quam siccetur; vim odoris in medulla esse tum in albo, tum in flauo, non in ligno: probari id, cui multum inest medullæ, seu cordis: flauum odoratius, sed raro ferri ad nos; quia apud Indigenas in frequenti vsu est in balneis, tum odoris, tum refrigerationis causa: Vbi oriuntur album & flauum, non reperiri rubrum; sed qualis sit arbor rubri, apud eum non constat.

CAP. XXXVII.

SPINA Christi vulgo appellatur, frutex in totum spinosus: ramis trium cubitorum altitudine: cortice albo, & aspero, ac deciduo, vt in Vite: nullis foliis, sed ipsæ spinæ, tum foliorum, tum germinum vicem gerunt, digiti longitudine virides, quæ à latere alias spinas ferunt breuiores, & in iis flores luteos Genistæ similes: incipit florere in Autumno, perseueratque per totam hyemem ac Ver assidue florens: siliquas fert breues, & hirsutas, paulo minores Aspalatho. Theophrastus Scorpium vocare videtur. Theodorus Nepam vertit, sed inter suffrutices sylueltres, qui ex toto aculei sunt, vt Asparagus, & flore candido accedente ad purpuram: radice singulari, quæ conditiones in hoc frutice non insunt.

Spina Christi

fortasse Scorpius Theoph.

quædam conditiones tamen nō insun[t]

CAP. XXXVIII.

EMERVS vulgo appellatur frutex Cytiso æqualis: cortice subalbido: foliis in vno pediculo multis, coniugatim dispositis, virentibus, leuibus, subrotundis, & paruis: flores luteos, longo pediculo pendentes, figura Genistæ: siliquas fert tenues, & longas, in quibus semina continentur, nigricantia, & modice depressa: expetitur multum ad pecudum pabulum in collibus. Alterum genus siliquas fert veluti vesicas flatu plenas, læui membrana, & subrubente constantes, in quibus semina Lentis continentur nigra, in ceteris supradicto simile, præterquam quod simplex assurgit arboris modo, at non excedit quatuor cubita. Ex hoc genere videtur apud Theophrastum esse Colutea Liparę propria, arbor magnitudine præstans, fructum in siliqua ferens magnitudine lentis, qui oues mirum in modum pinguefacit: folium non absimile Fęno gręco: nascitur semine: germinat primo vnicaulis vsque ad tertium annum: quarto anno in ramos funditur, & arborescit, præcidunt baculos triennio: quia pulchriores, sed emoritur arbor: quia non germinat à latere: cum hac aut eadem, aut non absimilis

lis fuerit, apud eundem Theophrastum Colętia arbor Liparæ propria, quę ſemen in ſiliquis fert.

CAP. XXXIX.

SENA à quibuſdam Senna vocatur, medicamentum purgans ex Oriente illatum: folia ſunt cum ſiliquis, quas folliculos vocant: folia Coluteę ſimilia, anguſtiora, oblongioraque: ſiliquæ latę ac vehementer depreſſæ, inſtar Lunariæ gręcę, longo & tenui pediculo pendentes: fruticem videre non licuit, quamuis alia inter herbas connumeranda naſcatur apud nos, quam ferunt alicubi pro Sena, ſed longe imbecillioris effectus. Serapio de Sena inquit tantummodo exſiccata aſſeruatur: ſiliquas fert, folliculosue oblongos, lunatoſque, in quibus ſemina in ordinem belle diſpoſita clauduntur, qui quidem folliculi pediculo quam tenuiſſimo, ſic ramulis inhętent, vt à vento facillime procidant concuſſi, indeque à paſtoribus leguntur. Ex his ſignificatur arboream eſſe eius naturam, non humilem eſſe plantam: Meſues tamen herbaceam videtur ſignificare, cum dicat eius ortum ſimilem eſſe Orobis, inueniri inquit, domeſticum, & syluestre: melior pars plantæ eſt folliculus, deinde folia, in quibus vis eſt valde imbecillis: folliculi laudantur colore ſubuiridi, ac ſub nigro, modice amari, cum quadam aſtrictione, ſeminibus intus amplis & compreſſis, purgat atram bilem, & humores aduſtos imbecilliter tamen, & tarde, efficacior eſt eius decoctio, quam puluis, vt Serapion tradit, ex puluere tamen vna exhibetur drachma, ex decocto autem quinque: reſpicit Cor, & Cerebrum.

CAP. XL.

BARBA Iouis arbuſcula eſt in ſcopulis marittimis ex toto candida, terna cubita parum excedens: ramis erectis, & denſis: cortice rugoſo: folio Lentis, molli, argenteo quodam ſplendore perpetuo: floſculos racematim in cacuminibus fert, ex candido modice rubentes, & breues, ac rotundos, ſiliquas, vt Glaux. De hac Plinius inter arbores inquit, odit aquas, & quæ Iouis barba appellatur in opere Topiario tonſilis, & in rotunditatem ſpiſſa, argenteo folio.

CAP. XLI.

SVNT, quibus ſeminis ſedes bipartita eſt, vt duo aliquando conceptacula videantur, vt in Rhododaphne & Periploca, Populo, Salice, Mirica: omnibus his ſemina lanugine ſunt inuoluta paucis qui-

quibufdam exceptis. Rhododaphne vulgo Oleandrum arbufcula eft, nafcens fpōte in prçruptis marittimis inde in hortos pulchritudinis gratia transfertur, mollis naturç: lçui cortice, ac cinereo: foliis Lauri longioribus, craffioribus, anguftioribufque perpetuis: in cacuminibus flores fert fpeciofos figura calicis, fed labris diffectis, colore rofeo: filiquas fert digitales duplices, & ftriatas, in fingulis conceptaculis femina multa continentur lanugine flaua obducta, non dehifcunt nifi hyeme prope exacta. Diofcorides Nerion, & Rhododendron etiam vocari teftatur, notum in Grçcia fruticem prope flumina & in marittimis nafcentem: foliis Amygdalç longioribus, & craffioribus: flore rofeo: fructu corniculato, quod apertum oftendit lanofam naturam, qualis in Spinarum pappis vifitur: radice longa, & faftigiata lignofa, guftu falfa. Plinius Sempiternum fronde Rofç fimilitudine, caulibus fruticofum, iumentis omnibus Capris, & Ouibus venenum: hominibus remedium aduerfus ferpentium venena.

CAP. XLII.

Periploca frutex eft ex Syria allatus, qui prç infirmitate non per ie ftat, fed aut humi repit longiffimis viticulis cum lentore robuftiffimis, vt pro funibus vtantur, aut arbores vicinas ferpentis modo amplectens, adeo arcte vt ftrangulet, fcandit ad quamcunque altitudinem: cortice lçui: foliis Lauri magis faftigiatis, mollioribufque, lacteo fucco: é fummis arboribus propendent ramuli multi, minus obfequiofi: breuioribus foliis, in quorum cacuminibus flores funt magnitudine & forma, quales in Gelfimino, fed colore trifti, ex purpura nigricante: filiquas fert Rhododendro æquales, fimiliter duplices, fed in extremis tantum coniunctas, in medio diftantes, dehifcunt exacta hyeme: femina intus nigra, & oblonga, in candidam lanuginem definentia. Alter frutex ex eodem loco habetur, quam Periplocam non repentem vocant: nam humi tantum ferpit, nec arbores fcandit: craffiori caudice: conftat viticulis frequentioribus, breuioribufque, erectis: folia fert Hederç, fine angulis cinerei coloris, fub croceo fucco: flofculi funt candidi in racemulis denfi: filiquas fert breuiores: folia, & flores grauiter olent. Diofcorides Apocynum vocat: fimiliter enim defcribit, fruticem fcilicet effe longis viticulis Vitilium modo obfequiofis, & fractu fere inuictis: folio Hederç molliore & in extremo acutiore, lento: graui odore: luteo fucco: filiquas ceu fabarum folliculari fpecie digiti longitudine: femine intus duro, paruo, & nigro: folia enecant canes, lupos & vulpes coacta in panes cum adipe, protinus refolutis coxendicibus.

FRV-

CAP. XLIII.

FRVTEX quidam peregrinus, vocatur Liguſtrum Orientale à quibuſdam, magnitudine Liguſtri: foliis Apocyni tenuioribus & minus candidis: racemos fert Liguſtro grandiores, in quibus flores ſunt, figura Gelſimini minores cærulei, modico rubore aſperſi, & ſi conuertas candor quidam argenteus ſpectatur, iucundi odoris: ſiliquas fert breues ſimiliter duplices, in quibus ſemina oblonga, ſed ſine lanugine. fortè fuerit Ieſeminum cæruleum Arabum.

CAP. XLIIII.

STAPHYLODENDRON apud Plinium vocatur arbor trans Alpes: ſimillima Aceri albo materia: fert ſiliquas, & in iis nucleos: ſapore nucis Auellanæ. Apud nos frutex magis quam arbor oſtenditur foliis Fraxini. fert in duplici veſica membranacea, ac viridi nucleos Auellana minores, binos in ſingulis conceptaculis medulla intus dulci: Piſtaceam ſylueſtrem quidam vocant. Affinis videtur Aceri & Fraxino, ſolum tunica externa in veſicam dilatata, & plures complexa nucleos.

CAP. XLV.

POPVLVS arbor eſt excelſa & erecta: materie candida, in planis & humectis naſcens: eius duo genera nigra & alba, ob corticis, & foliorum colorem diſtincta: nigræ cortex cinereus eſt, læuis & vetuſtate diſruptus: folia Hederę figura ex longo pediculo in acutiorem angulum deſinentia & tenuiora, vtraque parte viridia, ac tremula: Ante foliorum exortum ineunte vere quædam floret, at fructū non fert: eſt autem flos veluti Amentum, colore rubente, aut candicante: quędam fructum fert: at non floret: eſt autem eius fructus: racemulus oblongus grana continens viridia, & rotunda Vuarum modo, in quibus lana continetur candidia, paucis ſeminibus lanæ appenſis, iiſque adeo paruis, vt viſum fere fugiant: quamuis autem vnica ſit concauitas in rotundis acinis: ſedent tamen ſemina in duobus lateribus: ſuccus quidam reſinoſus ineſt in gemmis erumpente germine, aureo colore, quem cogi in Electrum putauit antiquitas authore Dioſcoride: gemmas eas aſſumunt hodie ad vnguentum Populeum parandum. hanc AEGYRON Græci vocant: ſimilis in Alpibus naſcitur nigriori aſpectu: tenuioribus foliis, ſerratiſque, quam Plinius Libicam vocat, laudatiſſimam fungis enaſcentibus. Alba vulgo Albarus vocatur, quamuis & eo nomine nigram

quoque

quoque intelligant quidam: cortex ei albus, non disruptus vt nigræ, sed veluti leprosus: folia inferne candida, superne viridia, subhirsuta, latiora, quam nigræ & varia: Nam virgarum nuper nascentium Altheæ videntur esse, ramorum autem angulosa Tussilaginis, aut Vitis modo, vetustioribus redduntur nigræ similia: vuas lanosas similiter fert: quædam sterilis, vt neque etiam floreat, quod & nigræ contingit. Græci Leucem vocant ab albedine. Ei similis in Alpibus nascitur candidissimo cortice ac leui: folia fert nigræ similia, læuiter serrata, inferne subhirsuta punctis albis distincta. hanc Betullam Plinius vocat, Gallicam arborem, mirabili candore, atque tenuitate terribilem Magistratuum virgis, eadem circulis flexibilis, & Corbium spartis. Bitumen ex ea Gallię excoquunt. Theophrastus Semidam vocat: folio Nucis paulo angustiori: cortice versicolori; & materie leui, non nisi ad baculos vtili. Idem Theophrastus Leucem & Aegiron, id est Populum albam, & nigram vniformes esse testatur, vtrasque erecto corpore, & ligni albedine ac foliorum figura similes, sed nigram excelsiorem esse, ac leuiorem: Albæ folia tempore immutantur: nam initio rotundiora sunt, vetera in angulos exeunt. Vertuntur quoque in Solstitio, vt prona supina reddantur: putantur vtręque steriles, vt neque flores quidem ferant: in Creta nigræ complures fructificant, licet translatę sterilescant: descendunt vtræque in plana, gaudent palustribus & aquosis: Albæ pręterea similem tradit Cercim, quam Theodorus Alpinam vertit: ramis albicantibus; folio Hederę, alioqui sine angulo: sed vnicam appendicem longam & acutam habente, colore tum supra, tum infra ferè simili, pediculo longo, ac tenui, & ob id inflexo; cortice asperiori, quam Populus alba: videtur autem nostram Alpinam significasse. Alibi tamen Cercim vocat arborem, quæ semen in siliquis ferat more leguminum, licet alij codices, non Cercim, sed Cicim legant. Plinius Populi albæ folium tradit superne candicans inferiore parte viridi, quod post Solstitium contingit, cum folia conuertuntur. Quod præterea Theophrastus de alba scripsit, Plinius nigræ quoque accidere vult, variari folia, vt ex rotundis angulosa fiant, quod in nostris non reperitur, grandissimam prætereà lanuginem Populorum foliis inesse scribit, quę candidæ candida euolat, vt Iulus: hæc de racemulis Iuli figura, ac virentibus, vt folia numerosa videantur præsertim in alba intelligenda sunt: nam ante foliorum exortum, iis tanquam foliis virescunt Populi; Vuam Populi albæ alibi meminit: nam acini sunt vuarum modo lanuginem continentes. Quod autē scribit Populi albę vuam Bryon vocari in vnguentis laudatū, ansam dubitandi præbet, ne villosam subſtātiam intelligat in multis arboribus ortam, vt in Quercu & Cedro, vt tradit Dioscorides, quam Latini Muscum vocant. Numerat pręterea Populū inter steriles, quę neq; fructū, ne-

Q que

que ſemen ferunt, licet Theophraſtus variam de hoc fuiſſe ſententiam ferat, cum tamen Dioſcorides, & idem Plinius Populi nigrę ſemen laudent ad comitiales. Eius ambiguitatis id fuit in cauſa, quod ſuperius notauimus: quaſdam ſcilicet neque florem, neque fructum ferre; quaſdam florere tantum: Quaſdam autem lanoſam in vuis ſubſtantiam ferre ſeminibus viſum fugientibus, ob paruitatem. In hoc genere videntur eſſe arbores, quæ Camphoram ferunt in India Orientali; nam & in noſtris bituminoſus quidam liquor naſcitur, qui in Electrum denſari Dioſcorides teſtatus eſt; & Plinius de Betulla Bitumen, ex coque in Gallia ſcripſit. Videtur autem Camphora ex genere Bituminis eſſe; quoniam rapaciſſimè ignem excipit, & ardet in aqua: ſubſtantia Gummi ſimilis, candidiſſima, & tranſlucida; odore valido, non ingrato; facillimè euaneſcit in auram, niſi in loco frigido & concluſo ſeruetur. Arabes Caphur vocant, & recentiores Græci Chaphuram. Serapio ſcribit longiorem Camphoræ prouentum expectari, ſi præceſſerint fulgura frequentia, & tonitrua, & terræmotus; quaſi inde exhalatione ſcilicet ſicca, à qua incenſa illa fiunt, Camphoræ materia ſuggeratur arboribus, quæ illam ferunt, vt contingit apud nos Fraxinis, & Ornis ex rore cęleſti Mannam reddere. Idem tradit, Gummi eſſe, ſeu lachrymam maculis rubentibus ex arbore, quæ copioſe in inſulis maris Indici prouenit, materie leui, colore è candido in nigrum languesſcente, in cuius corde Camphora reperitur in interueniis impacta: Erumpit quoque extra, & defluit, & corticibus hęret, quæ magis probatur, maculis interinitia rubentibus, poſtmodum calore ſolis candeſcens; huius globuli drachmam vnam pondere non excedunt: ſecundum bonitate locum habet, quæ craſſa, colore atro, nec pellucens: Vltimum locum habet, quæ fragmentis, & aſſulis implicita eſt, more Gummi agglutinata lentiſcit, in grummos coiens magnitudine Amygdalæ, aut fabę, aut lentis, hanc Pontificum, & ſacerdotum ſuffimentis in templis aſſumunt. Sed hæc omnia per ſublimationem in igne purgantur, & clarificantur, adeo vt inde exeat Camphora candida in laminas pellucentes digeſta, quæ Camphora elaborata appellatur; ſed cum magno diſpendio; nam quoddam genus ex libra vix ſelibra redit. Vim habet refrigerandi & ſiccandi in tertio gradu. Veneris impetus extinguit: ſomnum conciliat, fluxus ſanguinis ſiſtit: Ardores quoſcunque corporis compeſcit, ſed vſu frequenti caniciem accelerat, Hæc Serapio. Qui Indicas merces noſtris temporibus ſcripſerunt, referunt arborem magnitudine, & ſpecie Nucis Iuglandis, foliis albicantibus, Salici ſimilibus, neque fructum, neque florem ferre, quod ſciatur: Caudicis color cinereus, vt Fagi, aut paulo nigrior: ſubſtantia mediocriter denſa: viſuntur aliquando eius tabulæ & alia opera Camphoram continentia in rimulis. Camphoræ duas

eſſe

esse præcipuas differentias; vnam,quam Burnei vocant cariſſimam, quæ nequaquam fertur ad nos, quæ granulis Milij magnitudine conſtat, vilior,quæ grandioribus,præciſior pro ratione magnitudinis, vt contingit in Margaritis: alteram è Chinna, quam ferunt ad nos rotulis coactam. Si quæ maculoſa fuerit,aut ſordida,ſola ablutione in candorem reſtitui, ſi linteolo incluſa abluatur in aqua calida,adiecto ſapone,& ſucco limonis; ſic enim nullo ferè diſpendio ponderis dealbari. Qui dimiſſo ſenſu rationem quærunt, contendunt Camphoram non eſſe arboris lachrymam, ſed rem foſſilem inter genera Bituminis, vt Naphtha, neque temperamenti frigidi & ſicci, refragrante ſcilicet odoris vehementia, & mira familiaritate cum igne; ſed calidi & ſicci; nam etiam eius nimius vſus vigilias facit teſte Serapione, & Auicenna. At quid prohibet ſub exhalatione tenuiſſima, quæ calida & ſicca eſt, latere frigidam ſubſtantiam, quæ extincta exhalationis flammula ob tenuitatem minime vrente agat, & penitius, quo profundius ob tenuitatem exhalationis penetrauerit? vigilias autem nimio vſu efficere non eſt abſurdum ob ſiccitatem, vt in ſenectute. Sed quoniam Auerroes tradit Ambram, ideſt Succinum eſſe Camphoræ ſpeciem, vnde rem foſſilem indicare videtur, dicamus & de Succino, quem Electrum vocat Dioſcorides ex lachrymis Populi condenſatum, vt narrant; ſequutus fabulam Phaetontis; eius ſorores in Populum verſas iuxta Padum; lachrymas autem in Electrum; vocari & Pterigophoron; quia pennas trahat: Eius varia hiſtoria apud antiquos, ſed Plinius certitudinem habitam teſtatur ex equite quodam Romano, qui ad id comparandum miſſus fuit à Iuliano Neronis Principis munus gladiatorum curante: lachrymam eſſe arboris in genere Pinorum denſatam, & vndis maris raptam ferri ad littora Germanorum; vnde copia multa colligitur,indeque Pannoniam & Venetias aportari,& circa mare Adriaticum: eſſe autem ex Pinea arbore ſuccinum illud affert ſignum, quod eo attrito odor Pineus ſentiatur,& accenſum flagret Thedæ modo. Quod verò liquidum prius ſit,deinde denſetur,indicio eſſe, quod ſæpe intus tranſlucentia appareant,vt formicæ,culices,lacertæ, & huiuſmodi alia, quæ adhęſiſſe oportet, cum liquidum eſſet deinde ſimul concreuiſſe. Authores Germani, quamuis ad eorum littora ventis quibuſdam flantibus Succinum magna copia feratur, vnde retibus expiſcatur, tamen nihil certi de eius origine habent; ſolum enim Sacerdotem quendam teſtari viſam à ſe lachrymam è ſcopulis fluentem in mare; vnde putant rem foſſilem eſſe ex genere Bituminis. In hac ſententia & quidam ex antiquioribus fuere: Nam Theophraſtus effodi ſcribit in Liguria,quod quidem hodie neſcitur; & Philemon in Scitia duobus locis. Alij quidam iuxta mare Atlāticum eſſe lacum Cephiſidam, qui ſole excalfactus è limo dat Electrum

fluitans; & Cratim annem in Sicione è lacu in Oceanũm effluentem eadem ratione Succinum ferre: Ideo fuere,qui ſudorem terræ pinguem appellarunt à Sole excitatum,qui denſatus, & vndis Oceani raptus feratur ad littora Germanorum. In eadem ſententia eſt Albertus; & Euax,qui ſub Gagatis nomine de Succino agunt. An & trahi humorem huiuſmodi pinguem in arbores quaſdam non mirum? vnde fluens lachryma deſfetur,& lapideſcat ob maris ſalſedinem? Sic diuerſorum hiſtoriæ nequaquam negandæ: eadem enim terræ pinguedo genera Bituminis & Naphthæ ſub terra gignere poteſt, & à diuerſis arboribus ob quandam affinitatem attracta & Camphoram & Electrum reddere vt ros cæleſtis Mannam. Dioſcorides Lyncurion quoque appellari teſtatur; quia ex vrina Lyncis coagulata eſſe exiſtimetur, vt tradit in vrinarum examine: Alius tamen eſt lapis lyncis apud Euacem; ferre toto anno optimos fungos,vt explicatur à nobis in fungis. Forte huiuſmodi lapis ex corticibus Populi fit aliquid conferente vrina Lyncis: Tradit enim Dioſcorides corticem tam albæ quam nigræ Populi ſegetibus ſtercoratis inſperſum fungos vtiles, innocentesque toto anno ferre. At Succinum inter gemmas reponitur perſpicuas colore aureo: vulgo Ambra gialla: extat tamen, & candida odoratior, ac præcioſior: Alia coloris cærei: Quædam imitatur vinum Falernum, vnde cognomen aſſumpſit: alia ignei magis coloris,aut mellis decocti; alia cinerei. Mira eius natura in trahendis paleis,pennis,foliis, & quibuſcunque corpuſculis leuibus, vt Magnes ferrum: Exhalatio enim vſtibilis valde addenſata ob partium tenuitatem, corpora ſibi ſimilia circumpoſita trahit; ſunt autem ſimilia leuia quæcunque, & vſtibilia; id reliqua non faciunt,vt Sulphur & Bituminis genera; quia minus denſa. Idem efficiunt gemmæ denſiores,vt Adamas ſi prius fricando incaleſcat. Vtuntur Medici ad omnes fluxiones ſiſtendes ſeu ſanguinis, ſeu humorum; ad vomitus compeſcendos, & deſtillationes: potu: ſuffitu aerem peſtilentem fugat. Officinæ Carabem vocant nomine Arabo.

CAP. XLVI.

SALIX arbor non procera, iuxta fluminum ripas & paluſtria degit: materie candida,minimi ponderis,cum ſicca eſt; natura adeo lenta, vt ad nexus nulla alia commodior ſit, eiuſque gratia colitur; caudex vetuſtate concauus redditur; cortice valde diſrupto, ac nigricante: amat detruncari; ſic enim vimina multa, & longas perticas gerit tanquam ex capite: ſeritur quoque ad Vites ſuſtinendas quemadmodum Populus: Virgarum cortex leuis eſt corij modo lentus, colore pallido, aut ſubrubente: folia Oleæ longiora, ac molliora, viridia, amara,

amara, racemulos fert Populo breuiores oblongis granulis lanam simi-lem, & semina continentibus vna cum foliorum exortu, quæ scilicet in eo genere sterilis non fuerit: sterilis autem ante foliorum exortum flores fert Amentaceos, pallidos: Alra est iuxta Alpium flumina, gracilior, vi-minibus rubentibus: angustiore folio: Tertia colore luteo breuissima, quam prope terra præcidunt; sic enim vimina aptissima fert ad circulos lagenarum colligandos: Quarta fragilis, fruticosa; cortice cinereo, & maculoso: foliis latioribus, subrotundis, hirsutis, quam Vulgo Ve-tricem vocant; quia vitri modo frangitur, solum ad vinearum pedamen-ta, & baculos vtilis. Quamuis autem, magnitudine, & paruitate, colo-re, & vsu in plures species distribui possint, quatuor tamen dictæ euiden-tissime distinguntur. Theophrastus arborem palustrem scribit, cum ta-men agat vitam ancipitem in aqua scilicet, & in sicco, in montibus, & planis; caudice breui, & contorto; materie lenta ad scuta vtili, & ad ci-stellas, & Canistrum: sata germinat, & celerrime, pulcherrimeque, ex-auulsione sterilis putatur. Quidam generare affirmant, sed celeriter fru-ctum dimittere, antequam in plenum crassetur, percoquaturque: vnde ab Homero Frugiperdis appellata est: multigena est: nam alia nigra ap-pellatur cortice nigro, aut puniceo, quæ virgas pulchriores & ad texen-dum commodiores fert; alia candida albo cortice, densioribus virgis. in vtroque genere tam albo, quam nigro tertium quoddam genus reperi-tur paruum, quod non augetur in altitudinem; quam Arcades vocant non Salicem, sed Helicem, putantque fructum fecundum ferre. Quę fa-cile aptari possunt tribus generibus Salicis à nobis descriptis. Quod au-tem quarto loco posuimus, Vetrice appellatum, videtur apud Theophra-stum Oleangnus vocata in lacu Orchomenio insulis fluitantibus, licet forte aliis locis proueniat, specie Oleæ, & Angni, idest Viticis, natura fruticosa non absimilis cęteris Angnis; folio figura proximo cæteris, sed molli vt Malus, lanuginosoque, flore Populi albę minori: fructu nullo, forte ex nominis similitudine, hanc apud nos Vetricem dici putarim, quasi Viticem. Plinius vsu distingues plura genera tradit. Nam quæ-dam in magnam proceritatem perticas emittunt, vinearum, Iugis, idest pergulis vocatis, commodus, pariuntque baltheo corticis vincula; aliæ virgas sequacis ad iuncturas lentitiæ, alię prętenues, viminibus texendis spectabili subtilitate, aliæ firmiores corbibus, delibrantur quædam, vt candidiores fiant, & læui tractatu ad molliora vasa, & Cathedras texen-das: coloribus autem duo genera facit, rubentem quam Gręcam vocat, quæ finditur: candidiorem, quam Amerinam appellat, paulo fragilio-rem, sed quæ solido ligat nexu. Indicat autem Oleagnum. in Asia præ-ter nigram, & candidam, tertiam esse breuissimam, quam Hęlicem vo-cant apud Latinos quoque multos tria nomina esse. Vimineam eandem

pur-

purpuream. Vitellinam alteram à colore, quæ ſit tenuior, Gallicam tertiam, quę tenuiſſima: Salicis fructus ante maturitatem in Araneam abit.

CAP. XLVII.

MYRICA frutex eſt in marittimis paluſtribus frequens, cultura tamen craſſeſcens in arborem iuſtam: materie lenta, vt Salix, ſed foliolis veluti ſquamis ramuſculos conueſtientibus, vt in Cupreſſo: nam ipſa germina folia videntur carnoſa, ſed exiliora Cupreſſo: fructum fert in ſpica Salicis modo, ſed exilioribus vaſculis, quæ dehiſcunt in quatuor partes, tenuem lanuginem effundentes cum ſeminibus. Quædam autem in hoc genere ſterilis videtur, florem tantum ferens in ſpicis exilioribus, veluti Scoparum granula. Theophraſtus fruticem hunc in plana deſcendere ait: ligno imbecillo in Gręcia, ſed in Arabia valido Ilicis modo, perpetue virente: foliis carnoſis conſtantibus pulpa. Dioſcorides arborem syluestrem apud ſtagnantes aquas naſci: fructum autem ferre quaſi florem muſcoſum: Alterum autem genus in AEgypto & Syria domeſticum oriri, in cæteris syluestri ſimile, ſed fructu Gallæ proximo aſtringenti, quo vice Gallæ utuntur. Plinius Myricam & Tamaricem uocat ſimilem Scopis Amerinis, inter infęlices arbores putatam; quia nihil ferat, nec feratur unquam; in AEgypto tamen & Syria abundanter lignoſum fructum ferre, maiorem Galla, guſtu aſperum.

CAP. XLVIII.

TRIPARTITA ſeminis ſede pauca in genere arboreo reperiuntur: hucuſque autem nouimus Buxum, & Myrthum, quarum flores ſummis fructibus inſident. Buxus arbor eſt tenuis: materie denſiſſima, & ualde æquali: colore pallido ad lautiora opera, quæ torno elaborantur utilis: cortice albo, & ſcabro: foliis denſis, & paruis in rotunditate, oblongis, perpetue uirentibus, opere Topiario: floſculos fert inter folia racematim colore pallido: fructum colore uiridi, aridum Myrtho paulo maiorem, qui in ſummo in tres partes dehiſcens bina ſemina in ſingulis oſtendit oblonga. Theophraſtus de Buxo hæc habet: magnitudine non excellit folio Myrthi: naſcitur in locis algentibus, & aſperis, perpetue uirens: ſerotina admodum fructum fert ingustabilem omnibus animalibus: materies ſpiſſiſſima, & grauiſſima, etiam cum ſicca eſt, rimas non ſentiens, enodis; unde ſimulachra ſculpere ſolent perpetua: medulla ineſt parua, & incerta. Plinius tria genera tradit Gallicum, quod in metas emittitur, amplitudineque procerior eſt.

Olea-

Oleaſtrum in omni uſu damnatum; fert grauem odorem. Tertium noſtrate, quod putat sylueſtre, mitigatum ſatu, diffuſius, & denſitate parietum, uirens ſemper, & tonſile. An Oleaſtrum fuerit denſiſſimus frutex, qui in ſcopulis marittimis ſponte viuentorum tondetur Buxi modo, quem Alaternum alibi uocat?

CAP. XLIX.

MYRTHVS arbor eſt fruticoſa in ſterilibus montibus,& marittimis naſcens: ſubruffo cortice: materie candida: foliis Buxo latioribus, in acutum deſinentibus, odoratis, perpetuiſq; : flores fert candidos, foliatos, multis in medio ſtaminibus, ex alis foliorum longo pediculo prodeuntes, ex quibus aqua odorata per diſtillationem extrahitur: fructus oblongos, Oleę figura minores, qui in tres apices florem ſuſtinentes deſinunt: intus ſemina multa, candida, & depreſſa triplici ſepto membranaceo diſtincta continentur, circundata exterius communi pulpa odorata: color in maturitate, aliis niger, aliis ex rubro candicans: differt quoque latitudine foliorum,& anguſtia. Ex Hyſpania quoddam genus habetur anguſtiſſimi folii, ſed numeroſiſſimi: coluntur in hortis opere Topiario, licet in montibus cædantur hodie ad coria depſanda, ut Rhus, & Lentiſcus. Dioſcorides Myrthum domeſticam uocat, candidam, & nigram, licet in eodem genere quandam montanam appellet in Medicina magis probatam, fructu tamen in firmiori. Sylueſtrem autem Myrthum inter ſuffrutices recenſet Oxymirſinem & Ruſcum appellans, de quo nos ſuo loco dicemus. Ad Myrthi caudicem adnaſci uerrucoſum quid intumeſcens, & inæquale, & concolor, ueluti manus caudicem amplectens, Myrthidanum uocant, quòd in paſtillos coactum, & umbra ſiccatum, multo efficacius eſt ad aſtringendum, quam folia & ſemen. Plinius coniugalem quandam uocat à coniugiis dictam, nam Veneri dicata eſt. Hanc noſtratem eſſe folio patulo, Tarentinam aliam folio minuto, Exoticam denſiſſimo ſenis foliorum uerſibus. Theophraſtus arborem in fruticem tranſire, niſi ſæpius purgetur, & quo pauciora reliqueris melius germinare, & fructum copioſius ferre. Agit uitam ancipitem in montibus ſcilicet & planis. In agro Latino in planis. Mons Cyrcęus ea ſcatet, quæ modo Coronarij generis videtur, cum cæterę ampla exeant magnitudine, perpetue viret: foliis crebris, anguſtis, & odoratis: flos ſuper fructum inſidet: fructificat autem ex annotinis: fructus vinoſus: oritur ligno & ramo; ex ſemine degenerate aiunt, nec colorem ſeruare, ſed ex fructu nigro rubrum fieri. In Aegypto tenuis eſt, & odore longe præſtantior: fructu exiguo, nec candido, ſed nigro.

QVA-

CAP. L.

QVADRIPARTITA ſeminis ſede habentur manifeſte quidem Siler, obſcure autem ob fructus paruitatem Vitex. Siler quem vulgo Silium, alij Fuſaginem uocant, arbuſcula eſt in ſæpibus naſcens inter Liguſtra, & ſanguineos frutices: cortice conſtat candicante: materie denſa, candida, quæ laudatur ad parua opera Torno elaboranda, & fuſos: quia non curuatur: folio latiore quam Liguſtrum, ſerrato: floret uere in racemulis paruis: floſculus ex uiridi candicans: ſiliquas fert quadrangulas, quaſi cruciformes, in maturitate puniceas: in ſingulis loculis, ſingula aut bina ſemina continentur, magnitudine Viciæ, tenui quodam pericarpio croceo obducta, quibus mulieres vtuntur ad capillum nutriendum cum axungia. Plinium puto hanc Sileris nomine intellexiſſe, quamuis paucas de ea tradat notas: recenſet enim cum virga Sanguinea, & Liguſtro Silerem, cuius folia illita fronti capitis dolorem ſedant: eiuſdem ſemen tritum cum oleo Phthiriaſes coercet: ſerpentes & hunc fruticem refugiunt: baculumque ruſtici ob id ex eo gerunt: gaudet aquoſis, vt etiam Liguſtra: Theophraſtus videtur eandem Euonymum appellaſſe, arborem Punicę magnitudine: folio maiori, & molli: germinare incipit menſe Septembri: floret in vere: flos colore albæ Violæ: odore graui veluti cruoris: fructus cum putamine Siliquæ Seſamę proximus, intus ſolidus in quatuor partes diuiſus: hic pecus enecat guſtatus, etiam folium, præſertim capras. Forte melius hæc Atractylis dicenda eſſet à fuſo, quam ſpinoſa herba in genere Cniciphonos appellata à Theophraſto; quia cruorem fundit, & redolet morticinium. Nam ſimilitudine odoris, non vſu aliquo, fuſorum tranſlatum videtur nomen Atractylidis ex Fuſagine in Phonon, quem Theodorus Fuſum ſylueſtrem vertit. Plinius ex Theophraſto Anonymon deprauate forte legit non abſimilem Punicæ arbori, interque eam & Laurum folij magnitudine: figura vero & mollitia Punicæ: flore candidior eſt, ſtatim peſtem denuncians. Fert ſiliquas Seſami ſimiles quadrangula figura: intus granum ſpiſſum lætale animalibus, nec non & in folio eadem vis.

CAP. LI.

VITEX vulgo Agnus Caſtus, arbor eſt minor Salice, virgas longas ferens, lentas, cinereo colore: folia Salicis, ſed in vno pediculo plura, Canabis modo: floret in ſummis virgis per interualla, vt Marrubium: floribus Verticilli modo cingentibus ſurculos: figura Roriſmarinis Coronari, ſed magis in cęruleum vergentibus: fructus

rotundos,

rotundos, aridos, Piperis magnitudine, cinerei coloris, quaternis intus seminibus, sed vix discretis, odore acuto. Theophrastus Agnon vocat vt Dioscorides, sed non bene Theodorus Amerinam vertit Salici ascribendam: frutex ex cultu arborescit: flos super fructum insidet: frutificat cacuminibus. Plinius Viticem scribit non multum à Salice distantem Vitilium vsu: foliorum quoque aspectu, nisi odore gratior esset. Agnon à Gręcis vocatam; quoniam castitatis custodiendæ gratia Matronæ his foliis cubitus sibi sternunt. Duo eius genera: maior in arborem Salicis modo assurgit: minor ramosa: foliis candidioribus, lanuginosis, prima album florem mittit cum purpureo, quæ & candida vocatur; nigra, quę tantum purpureum: nascuntur in palustribus campis. Dioscorides inquit frutex est in arborem assurgens: nascitur in fluminum ripis asperisque locis: ramos gerit longos, fractu contumaces: folia Oliuæ, sed molliora. Duo genera eius: vna album florem mittit cum purpureo, altera tantum purpureum, & semen vt Piper.

CAP. LII.

MVLTIPLICI seminis sede, & indeterminatiori numero multa reperiuntur: horum autem quædam fructum ferunt exterius communi cortice in tectum, vt Malorum genera, quædam eundem habent tegente proprio singulorum corpore, vt Conifera: hæc enim veluti ex squamis compactilem fructum ferunt, sub singulis squamis semina continentur, vt Pinus, Picea, Abies, Cupressus, & cætera huiusmodi. Seminis autem cor in omnibus iis est in parte inferna. Flos autem nullus, aut si quis est, amentaceus est: constant omnia succo pingui, quæ Resina appellatur, sponte, aut vi ignis resudans ex ligno, aut etiam fructu, & foliis: omnibus folia angustissima sunt & dura, longissima quidem in Pinu, breuissima in Cupresso, medio modo in Abiete. Pinus ingens est arbor in montibus apricis: cortice scabro, & subrubenti: materie robusta, sub flaua, odorata, pingui: Rami ordine prodeunt ternis per interualla germinibus, vt eius summa in amplam latitudinem ad rotæ similitudinem spargantur: foliis in modum setę productis, acutis, perpetuis numeroso ordine totos ramos vestientibus: Amentaceum quid fert vere puluerulentum: Nuces in rotunditate modice oblongas, turbinata figura, implentes vtramque manum, ex lignosis squamis compactas: sub singulis squamis bini, vt plurimum continentur nuclei, oblongi, ossei, subnigro quodam puluisculo obsiti: seminis medulla intus pinguis, gustu dulcis, & odorata, non bipartita, vt in cæteris plurimis, sed veluti in aluo nouellam Pinum tanquam fętum continens, cuius radix inferius spectat, quo modo tantum nascitur vnica radice in altum

R dimissa

dimiſſa. In hoc genere fęminam vocant longiorem nucem ferentem, marem autem rotundiorem. Pinaſter id eſt Pinus ſylueſtris in cæteris ſimilis, ſed graciliori caudice; nuce pyramidali: nucleis ob paruitatem inutilibus, pręterquam ad columbarum cibum; his enim vberius fętificant: ſunt nuclei nigriores, ac dentibus fragiles, quibus membranacea quædam ala adnexa eſt. Aliud genus paruum in marittimis oritur; lęui cortice ac cinereo: nucem hæc Pinaſtro ſimilem fert, ſed multo minorem: folia capillamenti modo tenuiſsima: Picea, quam in Alpibus Fędam vocant: quia vtuntur ad lumina, erecto caudice aſſurgit, non fiſſo in ramos, vt Pinus, ſed ab imo ad verticem vſque ramis veluti brachiis gradatim porrectis, vt in Abiete, vtriſque minor: foliola fert breuia ſpecie quidē Pini, totos ramos circundantia, ſed breuiora multo, tenuioraque, & virentiora; paniculas potius quam conos fert, longas, & graciles, tereti figura, ex tenuibus ſquamis compactas, & fragilibus, reſinoſas, atque odoratas, in quibus ſemina exigua continentur ferme foliacea. Audio in Tridentinis montibus alias differentias reperiri. Quandam in genere ſylueſtris Pini ramos ferre humi procumbentes, vtilem ad cingenda vaſa vinaria: aliam aſpectu Picee, ſed foliis Pini: nucleis fragilibus, vt facile dentibus comminui poſſint, Cerabrum vocant: aliam, cui ſoli folia decidunt hyeme, eximiæ proceritatis: cortice valde craſſo, rimoſoque, intus rubente: ramis è caudice gradatim prodeuntibus, ad natis multis more Salicis, lentis, colore luteo, odore non iniucundo: foliis denſis, oblongis, mollibus, comoſis, Pineis anguſtioribus, & minime aculeatis: conos ferre Cupreſsinis admodum ſimiles, cui & ſimilis exiſtit, cum nouella eſt, odore non ingrato: Flores ineunte vere emergunt in cacuminibus in purpura valde rubentes, odoratique: materies duriſsima, præſertim quæ in meditullio rubeſcit. in hac ſola Agaricum reperiri: Reſinam fundere liquidam, quæ pro Terebynthina venditur, hanc vero Laricem vocari. Theophraſtus Pinum Grece Peuce vocat: Piceam vero Pityn, licet Theodorus eandem aliquando Laricem vertat. De Pinu igitur hæc habet, arborem proceram nodoſam, non niſi locis apricis prouenire: radicem vnam, & pręgrandem, quæ in altum deſcendit, paruis compluribus ab illa prodeuntibus, ſed nulla ſobole; iis enim aduſtis nunquam regerminare viſa eſt: vetuſtate Tedam ingerit radice & medulla, quę lignoſa eſt: per morbum autē tota efficitur Tęda: ramos ex ęquo conditos habet, geniculis inuerſus rectos porrectis, germinatione ter intermiſſa paucis diebus, & ter nouis editis per interualla germinibus deciſo cacumine inareſcit radicitus eodem anno: ſemine tantum prouenit: folia capillata, pinguia multa excauata, profunda, & inclinata, extremitate pungentia: præter fructum amentum fert deciduum, quem aliqui florem putant: genera vero aſsignat Vrbanam; & ſylueſtrem: Vrbanæ

banæ quoddam genus folium habere perpetuum. syluestri autem omni id perpetuum esse, cuius duo genera, Ideam in monte Ida, erectiorem, ex celsiore, ramosiore, & crassiorem, quæ & copiosiore dat Picem: Nucem vero oblongiorem, viridem, quę minus dehiscat: Marittimam alteram: folio tenuiori, imbecilliorique: cortice leuiori, vtiliquè ad coria: lignum validius: nucem rotundam, quæ breui dehiscat: Alij Ideam fęminam esse: marittimam autem marem; & tertium genus addunt sterilem, quę conifera non sit. Quod vero Pinis subnascitur colore Teda rubidius, maribus potius inest, odoris grauissimi, nec Tędam redolens, nec flagrans, sed ab igne dissiliens: ex quibus colligi licet vrbani quoddam genus esse, cui folia decidunt, quod in ea solum est animaduersum, quę Larix putatur: Nam & Plinius Larici tribuit, quę Theophrastus Pino: cui autem folia insunt perpetua, in genere vrbano notissimum est, id scilicet, quod initio descripsimus. Syluestris autem genera iis, quę posuimus, satis conuenire possunt, quamuis id, quod in marittimis vidimus, non rotundam sed oblongam nucem ferat, in acutum desinentem, quasi mas & fęmina, & in marittima, & in montana, & in vrbana notari possint. De Picea autem scribit, caudicem Pino minorem, minus erectum habere, & euidentiorem, idest materiam magis perspicuam, & operibus tenuiorem, id est minus aptam: folia capillata quidem, & in extremo pungentia vt Pini, sed pauca, tenuiora, squalidiora, & horrentiora, perpetua: conum minorem, & nucleum horridiorem, magis resinosum: adustis radicibus regerminare affirmant: montibus propriam; quia in planis nasci nequit: auctu facillimam, & protinus fructiferam: amentum ferre, quem alibi racemum florentem appellat, non vuam, vt Theodorus vertit. Duo genera esse vrbanam, & syluestrem: Vrbanam, quæ conifera alibi φθοροποιὸς cognominatur. Theodorus Piceam Tineosam vertit: puto autem à fragilitate nucleorum potius cognominari: φθορὸς enim fragilem significat. Plinius Sapineum vocat huiusmodi fructum é Picea satiua, nucleorum cute verius, quam putamine, adeo molli, vt simul mandatur. Alterum Tarentinum digitis fragili putamine, auiumque expositum furto in arbore, fuerit autem hic, quam Cerabrum vocari diximus in Tridentinis montibus. Syluestris autem Picea φθειρόφορος: id est pediculifera cognominatur ab eodem Theophrasto: exili semine vt Cupressi, qualis ea est, quam vulgo Tędam vocari diximus. Plinius autem sex cognatas arbores tradit. Pinum, Pinastrum, Strobilum, Piceam, Laricem, Tędam. Pinus in vertice tantum ramosa, fert minimum resinæ, interdum ex nucibus ipsis, quæ grandissimæ sunt, quæ nostra est vrbana. Pinaster mira altitudine, & à medio ramosa, copiosiorem dat resinam: Videtur Ideam intelligere. Strobilus per oram Italię gracilis, succinctior, & enodis penè sine resina, ad vsus liburnicarũ,

marittimam intelligit. Picea montes amat & frigora, plurimam resinam fundit interueniente candida gemma, qua Thus adulteratur: folia breui seta, & crassiore, & dura: rami statim à radice modici velut brachia, lateribus inhęrent, vt in Abiete, materia vtilis ad trabes, & alia opera plura, resina ei, vitium est, quam paucam resudat solibus; Videtur autem vrbanam Piceam intelligere, cuius fructum Sapineum vocari scribit, nō enim syluestrem intelligit, cum eius materies sit operibus inepta, & resinæ plurimum ferat. Larix in eodem situ nascitur, quo Picea, eademque facies, altior, materia longe prȩstantior, incorrupta, emori contumax, rubens, & odore acrior: cortice crassior, leuiorque: folio villosior, pinguior, & densior, moliorque flexu, totaque horridior, & perfusa resina. At Picee rariora, ficcioraque folia, & tenuiora, ac magis algentia: plus Larici erumpit liquoris melleo colore, atque lentiore, nunquam durescentis: eius morbus est, vt Tęda fiat, sed à cæteris differt: aliarum enim Tędę accensæ fuligine immodica carbonem repente expuunt cum eruptionis crepitu, eiaculanturque longe, excepta Larice, cuius Tęda nec ardet, nec carbonem facit, nec alio modo ignis vi consumitur, quam lapides. Cæterę quoque perpetuo virent, nec facile discernuntur in fronde à peritis: Larix vstis radicibus non repullulat Picea repullulat. In cęteris nucamenta paniculatum modo squamatim compacta pendent, præterquam Larici. Datur mas & fęmina, vt in cæteris generibus, in Macedonia Laricem masculam vrunt ad picem: fęminæ radices tantum: hæc satis conueniunt Larici superius dictæ. Tęda proprie dicta abundantior succo, quam reliqua parcior, liquidiorque, quam Picea, flammis, & luminibus sacrorum etiam grata, eandem videtur intelligere sub nomine Piceæ, cũ inquit, eam totis paniculis minoribus, quam in Abiete mascula, & gracilioribus, nucleos minimos ac nigros habere, propter quod Grȩci Phthiriophoron appellant: in eadem nucamenta compressiora maribus sunt, ac minus resina roscida. hæc Picee syluestri cōueniunt, quam etiam hodie Tedam vocant. Dioscorides meminit Picee, & Pini, & Strobili arboris: eadem vi corticis & foliorum, quæ Pini & Picee: resinam quoque Strobilinam inter siccas recenset: Strobilos autem fructus eiũsdem laudat ad vrinam & renum vitia, tanquam diuersos à Pityide, qui fructus est Piceæ & Pini in conis repertus ad tussim, & vitia pectoris vtilis: Plinius tamen Pityida vocat Epinastris: meminit & Laricis resinæ sic patrio nomine appellatæ. in Gallia inter liquidas melleo colore, quam nos vulgò Trementinam vocamus.

CAP. LIII.

ABIES arbor est rectitudine & altitudine cunctas excedens: ramis ab imo ad summum vsque caudicis vndique circundantibus veluti infixis vsque in internam medullam, quod materiem nodorum frequentia robustiorem reddit, alioqui neruosam valde: fibris in rectitudinem tendentibus: rami perpetuo ordine coniugatim à lateribus tantum germinant cruciformi aspectu, totam latitudinem implentes, quibus parietes stragulorum vice exornant: nam & folia similiter cuncta per totos ramos tendunt in latera, auium pennas imitantia quæ alioqui uiderentur Piceę, nisi latiuscula, & minus acuta essent, hilari aspectu perpetua, conos fert Piceæ; vomicas habet intra corticis tunicas resinoso succo plenas, quem oleum Abietinum uocant odoratum, uulneribus optimum, lachrymam quoq; fundit ex gemmis more Populi, odoratissimam. Theophrastus de Abiete hæc habet, mõtibus propria; nam in planis nasci nequit, sed in umbrosis pulcherrima assurgit, ut in Arcadię loco quodam concauo, & silente à uentis, quem nunquam solem attingere aiunt: Abietes plurimũ tum longitudine, tũ crassitudine cæteris prȩstant ex quibus nauium malos & antennas, & trabes optimas faciunt, sed ad lautiora opera in apricis magis laudantur, cortex ex multiplici tunica cõstat; lignum neruosum & fissile; nodis rectis, ramis quodamodo infixis Ideo Abies ualidissima ad pondus sustinendum; nam neque rumpitur, neque cedit, tectis idonea ob corporis raritatem; radicem unam prægrandem in altum demittit vt Pinus, & germinationem similiter intermittit ramis ex æquo conditis, perpetue uiret folia multifida, & quasi serrata extremitate pungentia alarum similitudine, semper in minores pennas desinentia, vt tota species sit Filicis fæminæ, ad eo densa, vt neque niuem neque imbrem transmittant; succum fert pinguem & resinosum; Amentum siue florem croci colore pulchrum, paulo ante solstitium: fructum dimittit post Virgiliarum occasum: prouenit tantum semine: deciso cacumine inarescit radicitus eodem anno. Duo genera mascula & fæmina: Mari folia acutiora & magis pungentia, & magis flexa, ideo aspectu crispior tota arbor uidetur, in conis summis paucos fert nucleos, fęmina autem nullos. Plinius Abietem scribit è cunctis amplissimam, cuius fæmina etiam prolixior: materia mollior vtiliorque: arbore rotundior; folio pinnato densa, vt imbres non transmittat, at hilarior intuitu, Abietes masculæ in nucamentis prima in parte nucleos habent, non item fæminæ.

TAXVS

CAP. LIIII.

TAXVS vulgo Nassus vocatur, in Alpibus, arbor Abieti valde similis, minor: foliis nigrioribus acutioribusque: flosculos amentaceos fert inter folia sine fructu: quę autem fructum fert, eum rotundum gerit, & rubentem Agrifolij baccis similem, gustu dulcem, & vinosum: sed qui mandit, in febrem & dissenteriam incidit: lignum subrubens, venosum ac densum, ad lautiora opera tornatile; caret resina: quamuis autem hæc conum non ferat, constitutio tamen fructus similis est, vt patebit in Cedro, & Iunipero: Theophrastus græce μίλον vocat: montibus propriam: in planis nasci nequit: gaudet vehementer vmbrosis: genere simplex, procera, auctu insignis, similisq; Abieti, non adeo excelsa, magisque alis sinuata: folio quoque similis: sed pinguior, molliorique ligno: quæ in Arcadia nascitur, nigro aut puniceo; quæ autem in Ida, flauo, & Cedro simili, vt pro eo vendant; nam totum cor esse videtur detracto cortice, quem scabritia, & colore Cedro similem habet: fructum fert Faba paulo maiorem, rufum & mollem, qui ab aliquibus hominibus innoxie manditur, suauisque: folia aiunt iumentis lætalia, ruminantibus nequaquam: perpetue viret: germinat tardissime: floret, & fructum reddit cum Abiete. Plinius Taxum scribit Abieti similem, minus virentem, gracilem & tristem, ac diram, nullo succo: ex omnibus solam bacciferam. Mas noxio fructu, præcipue in Hyspania, lætale venenum baccis inest, vasa etiam viatoria ex ea vinis facta in Gallia mortifera fuisse compertum est. In Archadia tam pestilentis veneni, vt si qui dormiant sub ea, cibumue assumant, moriantur: sunt qui toxica venena, quondam taxica ab hac arbore appellata scribant. Dioscorides Smilacem vocat Abieti similem in Italia & Narbonensi Gallia Hyspaniæ contermina; baccis noxiam in Italia, vmbra in Narborensi.

CAP. LV.

CVPRESSVS arbor est, quam iuxta sacras ædes serunt ornatus gratia, in rectitudine tantum crescens, more Abietis & Piceæ: ramis dense circumuestientibus, modo fastigiatis, quæ fæmina vocatur: modo ad latera sparsis, quæ mas; foliis nullis, sed ipsamet germina tenuiter Feniculi modo scissa: folia videntur pulposa, insunt tamen in nuper nascentibus foliola breuia acutaue, sed hæc in adultis degenerant, in breuissimas veluti squamas totos surculos conuestientes: amentaceum quid exile fert, in summis germinibus, conum Nucis magnitudine, ex crassis & lignosis squamis constantem, quibus dehiscentibus

bus parua quædam ſemina decidunt. lignum odoratum, & reſinoſum, non ſentiens putredinem. Theophraſtus arborem proceram ſcribit, & longo caudice: lignum macilentum, perpetuum, rimas non capit ob carnis æqualitatem, vnde ſymulachra fiunt: radices ſummę hærentes terræ: ſed nulla ſobole; folia carnoſa velut pulpa conſtantia, perpetuo virentia, ſemina parua viſu vix percipienda, non enim fructus id totum eſt, quod pilæ ſpeciem gerit, ſed quod cono innaſcitur, prætenue, exile, & quaſi Piceæ ſemini proximum, quod pilula ſua dehiſcente dilabitur, & legi proinde non niſi ab experto homine poteſt. Ex ſemine tantum prouenit cæteris in locis: At in Creta etiam trunco. eſt enim Cupreſſus illi inſulæ familiaris, vt vbique etiam terra ſubacta, & dimota ſponte naſcatur. Eſt mas & fæmina, ſed ex ſemine plerumque pro fæmina marem naſci affirmant: fimum & aquam nullo pacto concupiſcit, imò emori dicitur, ſi nouella copioſè adaquetur. Plinius aduenam in Italia quondam fuiſſe, & difficillime naſcentium, Diti ſacram, & ideo funebri ſigno ad domos poſitam. Duo genera earum Meta in faſtigium conuoluta quæ fæmina appellatur. placebat tantum diſtinguendis Pinorum ordinibus, poſtea tonſilis facta in denſitate parietum coercita gracilitate, perpetuè tenera: trahitur etiam in picturas opere Hiſtoriali. Venatus, claſſesue, & imagines rerũ tenui folio breuique ex virente ſuperueſtiens. Mas ſpargit extra ſe ramos, deputaturque, & accipit Vitem, vtraque autem immittitur in perticas aſſereſque amputatione ramorum, qui decimo tertio anno denariis ſingulis veneunt. Quæſtuoſiſſima in ſatus ratione ſylua. Vulgoque dotem filiarum antiqui plantaria appellabant.

CAP. LVI.

AD Cupreſſum reduci oportere videtur Thuia apud Theophraſtum: naſcitur in montium cacuminibus & locis algentibus, apud Ammonis Fanum, & in Cyrenenſi agro, excelſa, Cupreſſo ſimilis tum ramis, tum foliis, caudice, fructuque, vel potius ceu Cupreſſus ſylueſtris: materies incorrupta omnino, vt contignationes ex ea vetuſtiſſimæ reperiantur: radice arboris nihil criſpius, ex qua præcioſa opera conficiunt & ſymulachra. Plinius hanc Cedrum ab Homero Trogetem vocari, ab aliis Thya celebrem, non modo ad vetuſtiſſimas contignationes, ſed etiam ad menſas, vt Ciceroniana memoria eſt, arbor Cupreſſo fœminæ etiam num ſylueſtri ſimilis, folio, odore, caudice. laudatiſſimam fert mons Anchorarius citerioris Mauritaniæ, præcipua dos menſis in vena criſpis, vel in vertice variis, quibuſdam Tigri, quibuſdam Pantheræ ſimilitudine, quædam vndatim criſpæ maiore gratia, ſi Pauonum caudæ oculos imitentur. ſed harum materia Tuber eſt radicis vitium.

SABINA

CAP. LVII.

SABINA uulgaris arbor in marittimis, petrosis, crassior Iunipero: alioqui similis tum cortice, tum ligno; sed foliis Cupressi: in nuper tamen nata folia sunt Iuniperi pungentia, sed breuiora: fructus fert rotundos, flauescentes, magnitudine Fabę, resinosos, in quibus tria aut quatuor semina continentur, vt Iunipero, tota odorata est. Dioscorides in codice Hermolai Iuniperum maiorem vocat, seu Cupressum syluestrem, Cupresso persimilem, quę nascitur in asperis, ac fere marittimis. Theophrastus quoque Iuniperum vocat, licet ab aliis Cedrum, vocari testetur: sed foliis maxime distat: non enim dura & acuta, qualia Oxycedro, sed mollia Iunipero sunt folia: excelsior quoque nasci videtur. Plinius hanc inter Cedros minore odore præstantem scribit. Sabina vera arbuscula est breuis, cacumine, & omnibus ramis deorsum inflexis in terram, vt in quodam genere Iuniperi contingit: folia Cupressi viderentur, nisi squamulæ acutiores essent, odore acri: fructum non vidimus. Dioscorides duas affert, vnam, quam modo descripsimus, breuem, & in latitudinem magis fusam: folio Cupressi, spinosiorem: odore graui, acuto, feruenti gustu, qua ad suffitus pro Thure vtuntur. Alteram Tamarici similem. Plinius herbam Sabinam vocat, quam Græci Bratym appellant, duorum generum, Altera Tamarice folio similis est, altera Cupresso. quare quidam Cupressum Creticam vocant à multis in suffitu pro Thure vsurpatam; propagine seritur & auulsione, vt Rosmarinum, quoniam neutri semen inest.

CAP. LVIII.

IVNIPERVS arbuscula est, fruticosi potius generis: cortice scabro, & deciduo: ligno crispo, & flauo, odoratoque, tenuem lachrymam gignens, resinosam, Vernicem vulgò appellant fabris & pictoribus vtilem ad tectoria cum oleo: folia Piceæ robustiora, magis pungentia, & superne candicantia, quæ floret, fructum non fert: sunt autem flosculi amentacei exiles inter folia: quæ fructum fert, non floret: fructus baccas est rotunda, tanquam ex tribus squamis constans: vnde paruus quidam triangulus in summo apparet: pulpa non lignosa, vt in cæteris coniferis, sed in maturitate mollis, & dulcis cum quadam acredine: semina intus tria, aut quatuor continentur, veluti triangula: maturescit anno secundo, vt aliquando fructus trium annorum continantur, cum is, qui maturus est, seruatur ad tertij anni fructum nascentem. Eius duo genera summa, vnum in montibus magis, & locis algentibus:

fructu

fructu magnitudine Myrthi, in maturitate nigro: flosculus similiter eius generis nigricat: Alterum in marittimis: fructu nucis Auellanæ magnitudine, in maturitate flauo: flosculo autem eius generis flauescente. Reperi & Montanum fructu flauo. Montanum facilius in fruticem degenerat; & quoddam Sabinæ modo toto frutice in terram inclinatur: Marittimum magna ex parte crassius, ramis minus densum. Dioscorides marittimum, Iuniperum minorem vocat, fructu Auellanæ magnitudine, odorato, rotundo, & in mandendo dulci cum quadam salsedine, montanum autem non Iuniperum sed Cedrum appellat Iuniperi modo baccas ferentem, Myrthi magnitudine, rotundas. Videtur autem duo Cedri genera ponere magnum scilicet & paruum, licet verba eius non exprimant in nostris codicibus: in quodam tamen vetusto codice in hunc modum reperitur. Cedrus arbor magna est, ex qua picem colligunt, quæ Cedria vocatur: fructum fert vt Cupressus, sed vt plurimum maiorem. fertur autem & altera Cedrus parua aculeata, quæ Iuniperi modo baccas parit Myrthi magnitudine, & quæ sequuntur. Galenus quoque id comprobat asserens. Cedrus specie duplex est, altera fruticosa Iuniperis assimilis, altera arbor non exigua. Plinius similiter minoris & maioris Cedri meminit: minor Iunipero similis: duo genera, Lycia, & Phœnicia, differunt folio: nam quæ durum, acutum, spinosum habet, Oxycedros vocatur, ramosa & nodis infesta: Altera odore pręstat: fructum ferunt Myrthi magnitudine, dulcem sapore. Videtur autem, intelligere per Oxycedrum Iuniperum montanam, per alteram autem odore pręstantem, nostram Sabinam vulgarem: vtręque enim fructum ferunt Myrthi magnitudine, licet Sabina illa paulo maiorem habeat, quam Iuniperus montana: Maioris quoque Cedri duo genera esse tradit, quæ floret, fructum non fert: fructifera non floret, & in ea antecedentem fructum nouus occupat: semen Cupresso simile, Quidam Cedrelatem vocant ipsam magnam Cedrum, cuius laudatissima resina Cedria appellata, & materies æterna, ex qua Deorum symulachra factitauerunt. hanc diuersam à Thuia puto, de qua superius diximus. Nam & apud Theophrastum reperio huius Cedri magnæ factam mentionem præter Thuiam. De Iunipero autem idem Plinius, vt Dioscorides tradit, duo genera, maiorem & minorem. Alibi scribit Iuniperos non florere: Quidam earum duo genera tradunt, Alteram florere nec fructum ferre, quæ vero non floreat, ferre protinus baccis subnascentibus, quæ biennio hęreant; eius oleo vires Cedri insunt: nam materies peruncta, nec tineam, nec cariem sentit. Vasta hæc in Hyspania maximeque baccę eius: medulla eius vbicumque solidior etiam, quam Cedrus, videtur autem intelligere Dioscoridis Iuniperos, scilicet vnam fructu nucis Iuglandis: Alteram Auellanæ. Theophrastus diuersas affert sententias,

circa Iuniperi & Cedri appellationes. Nam quidã duas Cedros tradunt, vnam Lyciam, alteram Pheniciam. Alij vnicam tantum esse Cedrum similem Iunipero, sed folio maxime distare; nam Cedro durum & acutum & spinosum esse; Iunipero autem mollius, quæ & excelsior est. Ex quibus colligo per Cedrum intelligere nostras Iuniperos, per Iuniperum autem nostram vulgarem Sabinam. Quod autem subiungit ex aliorum sententia vtrasque Cedros vocari, sed alteram distinctionis gratia Oxycedrum, idest Cedrum acutum appellari; in eisdem versari videtur, scilicet non pungentem Cedrum vocari, pungentem autem Oxycedrum: vtrasque nodosas, alosas, & ligno tortuoso. Aliter autem decernere videtur, cum subdit, magis autem Iuniperus paruam habet & densam medullam, &, cum ceditur, cito putrescentem. Cedrus autem plurimum cordis habet, & non putrescit; cor in vtrisque rubet; in Cedro quidem odoratum; in altera autem nequaquam. fructus autem Cedri quidem flauus, Myrthi magnitudine, at Theodotus non hoc modo legit, sed pulcher; odoratus, gustu suauis: Iuniperi autem in cæteris similis, sed niger, acerbus, & quasi ingustabilis, durat in annum, decidens, cum alter subnatus fuerit; At vt Arcades volunt, fructus simul ternos retinet; idest anni proxime exacti non dum maturum, & tertij ante præsentem maturum atque gustabilem, & tertium nouum ipsum demonstrant. Ambas sine flore, cortice similes Cupresso, verum scabriori: radices raræ & summa tellure, nascuntur in saxosis & frigidis locis, ex quibus colligere licet per Iuniperum significare nostram montanam Iuniperum, per Cedrum autem Marittimam. Ad hanc Iuniperi acceptionem reduci videntur, quæ alibi sparsim de Iunipero scribit, scilicet montibus propriam esse; non florere vel, vt Alij; Alteram quidem florere, sed fructum non ferre: Alteram non florere, sed protinus fructum ostendere, solam hanc in biennium fructum seruare, & tardissime omnium perficere in cacuminibus montium, & locis algentibus nasci quidem, sed non in excelsum: ad rem ædificatoriam, tum subdiualem, tum obruendam sub terra commodam esse, quia eo modo durat immunis à putredine, lachrymam gignere. Ad Cedrum autem eo modo acceptum reducenda sunt, quæ sparsim de Cedro loquitur, scilicet lignum esse macilentum, seu materiem excarnem esse, & æqualem, vt rimas non capiat, perpetuam, vnde symulachra sculpere solent: folia extremitate pungentia, radice per summa inniti. In Syriæ montibus longitudine & crassitudine præstanti ssimas esse, vt sint, quas vlnæ hominum quatuor nequeant amplecti, & inibi vti ad Triremes. Deciso cacumine interire, vt quidam testantur. Eius materiem natam esse humorem emittere, vt cæteræ, quibus humor inest oleosus. Quamobrem visas esse statuas è Cedro aliquando sudasse; propterea ex his Deorum statuas condere solent. Ex quibus significatur

Cedrum

Cedrum quandam magnam esse congenerem minori, cuius etiam meminit Plinius, & quam videtur intellexisse Dioscorides. cum Cedrum inquit esse de magnis arboribus, quæ picem dat Cedriam vocatam: Ex lignis Iuniperi montani igne superposito liquor extrahitur, qui oleū de Iunipero vocatur apud Mesuem, efficacissimum ad cutis infectiones, & alia multa: Si hoc pro Cedria vteremur, puto non minorem in ea efficaciam futuram, quàm si ex magna Cedro haberemus Ex fructibus quoque oleum extrahitur per sublimationem vino prius madefactis; qua operatione & aqua & oleum elicitur; Aqua ad calculum renum & vesicæ prodest, vrinam & menses elicit singulis diebus pota à duabus vnciis ad tres; extrahit quoque fœtum mortuum vnciis quatuor bibita; aduersatur venenis: Oleum efficacius ad omnia prædicta: extrinsecus quoq; iungitur ad frigidos articulorum dolores, & tetra vlcera. Recipitur in aqua ardente adiectis aliis quibusdam aromatis, & pugnantibus aduersus putredinem pestilentem, ut ex omni miscella iterum aqua distilletur, præsentaneum remedium iu febre pestilenti, exhibita à drachmis duabus usque ad quatuor cum totidem unciis aquę Acetosę paulo ante accessionem; Nam ueluti fulgur propellit ab internis, & dissipat malignam putredinem, nunc sudores mouendo, nunc urinam copiosam, aut aliam insensibilem excretionem, repetitur potio usq; ad tres uices. Ex fructibus iisdem, aut Iuniperi marini, cum maturi sunt, uino remollitis exprimitur liquor, qui saccaro exceptus, utilissimus in tempore pestis; pręseruat enim ex pulmone ac pectore educit purulenta.

CAP. LIX.

MALORVM genus fructu constat pulposo: sed pulpa in aliis reperitur simplex, vt in Malis proprie dictis & Piris: in aliis duplex, vt in Citrio, Aurantio, Limone; Quorum interna substantia, in qua iacent semina, succo constat, veluti ex paruis vtriculis congesta, sapore acido, intercursantibus membranis multa semina cum succo claudentibus, distinctis, vndique septis pro sedis seminum multitudine: externus cortex est continuus, carnosus, & crassus: arbor Lauro similis tum cortice, tum foliis, maioribus tamen, mollioribusq;, & magis odoratis; aculeos habet rectos, & robustos, non tamen frequentes: flores candidos ex pulposis foliis constantes, valde odoratos: in sede fructus: gaudet apricis & læto solo: exornat viridaria, & parietes cōuestit perpetua fronde & fructu, qui etiam maturus diutius conseruatur in arbore, donec alter subnascatur. Distat fructu, qui in aliis oblongus est, in aliis rotundus: magnitudine quoque & paruitate: sapore: aliisq; differentiis. Citrus fruticosa est: longiori folio: fructu grandisimo,

quod Citrium vocatur, aliquando magnitudine Melopeponis, oblongo, & tuberoso, colore pallido exterius: carne candida, duriuscula, dulci, & valde odorata: internus succus subalbidus, parcior est, & valde acidus: semina oblonga, membranoso cortice intecta, quo ablato semina videntur Piri, amara: toto anno floret; facile prouenit ramo sata commodissime iuxta parietes, vt rami affixi pondus fructus sustinere queant: radices Vitis modo, alias profundas, alias summa tellure agit, sed has amputant, ne in æstu arescentes totum fruticem lędant. Theophrastus Malum medicam, seu Persicam vocat: Mediæ, & Persiæ peculiarem: arborem folio Potulacę, odoratissimo, aculeis vehementer acutis, & validis, vt in Piro, & spina acuta. Pomum eius non manditur, sed odore præcellit, huius gratia conditur inter vestes, vt à tineis defendantur: facit & ad oris suaueolentiam, & mortifera venena ebibita, siquis interna eius decoxerit, expresserit, ac absorbuerit. fert poma omnibus horis, aliis decidentibus, aliis subnascentibus, aliis maturescentibus; floribus iis tantum fructus enascitur, qui veluti colum extantem in medio gerunt, qui ea carent infęcundi labuntur; seritur semine sulcis, aut vasis fictilibus perforatis, & cum adoleuerint, transferuntur vere in solum pingue, & riguum. Plinius Citrum vocat, quam aliis malum Assyriam, alii Medicam vocant recensens eadem, quæ ex Theophrasto scripsimus. Tentauere gentes transferre ad se propter remedij præstantiam, sed nisi apud Medos & in Perside nasci voluit. Hæc est, cuius grana Parthorum proceres incoquunt esculentis commendandi halitus gratia. In sacris Citri, & Cedri fruticum, fumo vtuntur. Citria mala contra venenum in vino bibuntur, vel ipsa, vel semen: ipsa vero contra stomachi infirmitatem, sed non nisi ex aceto facillime manduntur. Dioscorides tradit Malum oblongum esse, rugosum, colore aurum imitans, cum grauitate, odoratum: semen Piri. Ex quibus affirmare licet pomum hoc translatum in Italiam cultu, aut cælo adeo mitigatum esse, vt non amplius ingustabile sit, sed per se suaue tum crudum, tum saccaro conditum. Limon arbor est Citro similis, tenuioribus tum foliis, tum fructu, qui similiter oblongus, & tuberosus, & pallidus est, sed multo intus succo acido, parua corticis pulpa dulci, quæ tenerior est Citrio, & cibis facilior cum interno succo. Eius plures differentiæ, quidam enim oblongiores, asperioresque sunt, & cortice crassiori, Citris magis similes, vt qui in Gaieta nascuntur: alij leuiori cortice, tenuiorique, succo acidiori: probantur, qui crasso cortice constant, teneriorique, & succo dulciori, quos dulces Limones vocant: Quoddam præterea genus in Hyspania habetur minimo fructu, vix nucis amplitudine, odore cæteris prestantiore, excelsiore arbore. Aurantia arbor Limone maior: folium alioqui simile, sed veluti binas appendices iuxta pediculum habet: fructus rotundus aureo colore ad cro

ceum

ceum accedente: fungoſo cortice, & amaro: ſucco intus multo pallescente, qui in aliis dulcis eſt, in aliis acidus, in aliis mediocris, ad ſitim extinguendam valde expetitus, floretur copioſe menſe maio, ex cuius floribus aquam odoratiſſimam diſtillant, quam vocant Lanfam. Melangulam, quam alij, Citrangulam vocant, frutice & fructu ſimilior eſt Citrio; ingens enim eſt fructus omnium maxime tuberoſus, & criſpus; colore pallido, ſed rotunditas & ſuccus internus ineſt Aurantiæ: cortex quoque ſimiliter fungoſus, ſed tener & dulcis, cum læui quadã amaritudine. Ponzitus ambigit inter Limonem & aurantiam, non enim oblongus, vt Limon, nec omnino rotundus, vt Aurantium, vtriſque amplior: cortice craſſo & leui, colore ad Aurantium vergente, dulci cum quadam amaritudine, ſucco intus Limonis.

CAP. LX.

PVNICA, quæ Malum granatum fert, partim cum Citro, & quę eius ſunt generis conuenit, partim cum Malis: fructus enim eius, ſub externo cortice ſuccum habet, vt Citria & Aurantia, membranis ſepta diſtinguentibus, ſed peculiari quodam modo; nam in illis ſuccus à ſeminibus eſt ſeiunctus vtriculis quibuſdam incluſus. in Granato idem ſingulis ſeminibus circunducitur, vinoſus, colore carbunculi: ſedes quoque ſeminis diuerſa: Non enim ex meditullio oritur, ſed ex cortice appendicibus quibuſdam pulpoſis intro ſpectantibus, circa quas ſemina cohęrent farcta, ex paruis oſſiculis mollibus conſtantia, quæ ſimul cum ſucco manduntur, cortex vero exterior, veluti corium flauum modico rubore aſperſum: pulpa intus pallida acerbo ſapore & inguſtabili, hoc in maturitate abrumpitur, grana intus rubra oſtendens. Cum Malo autem conuenit; quia eius flos ſummo fructui inſidet, ſed proprio quodam colore puniceo vaſculo dentato & rubente incluſus, quod remanet extuberante. Malo, arbor fruticoſa non magna, intorta: cortice albo & aſpero: materie flaua: ramis ſpinoſis: foliis Oleæ breuioribus, leuibus virentibus: floret æſtate: fructum rotundum, & magnum fert. Differentia tantum in ſucco: aliis enim acidus: aliis dulcis: aliis mixtus medio quodam ſapore: dulcia vt plurimum grandiora, granis maioribus, in quo genere quędam reperiũtur adeo paruo oſſe, vt eo carere videãtur. Reperitur in hoc genere ſterilis, ſed peregrina in Italia, flores tantum ferens, adeo multiplici folio conſtantes, vt Roſæ videantur centifoliæ, colore ſaturato. Dioſcorides domeſticam & ſylueſtrem affert. Domeſticæ fructum aliis dulcem, aliis acidum, aliis vinoſum mediæ naturę, horum flores Cytinos vocari. Sylueſtris florem Balauſtium, Cytino ſimilem, aliis candidum, aliis fuluum, aliis colore roſeo. ipſe vidi tantum colore

Roſæ

Rosę valde saturato. Plinius Malum Punicum circa Cartaginem cognomen traxisse scribit. Ab aliis Granatum appellari, id cui lignosus nucleus abest. Apyrinum grandiori natura, blandioribus acinis, minus amaris, qui membranis distinguuntur: nucleos habentium quinque species, Dulcia, Acria, Mixta, Acida, Vinosa, primus pomi huius partus florere incipientis Cytinus vocatur, flosculi in Cytino erumpentes Balaustia. Esse & syluestre Punicū, à similitudine appellatū, eius radices rubro corti ce, potę sōnos faciunt, semen potū aquam inter cutem siccat, hodie Medici etiā Cytinos ipsos Balaustia vocant. Theophrastus Punicam ex cultura vnico caudice apparere cęteris abscissis testatur: caudicem breuē & contortum: medullam carnosam: radices paucas summæ hęrentes terræ: sobolem sursum versus procreantes: ramos aculeatos: folia angusta: fructum ex humore & cute constantem. semina congesta, putamine inclusa, succum acidum, in aliis dulcem: florem in hac sola puniceum, qui super fructū insidet, satam ex semine degenerare; nam ex acinis dulcibus vilem oriri (quo loco non γλαυκίων, sed γλυκίων legendum; non enim glaucis acinis reperitur) & ex enucleatis dura, & plerumque acida, in Aegypto tantum ex acida in dulcem cōuersam, & in Cilicia omnes sine nucleo nasci. Quoddam genus fructū perficere nequit; sed ad florem vsq; generatio tantum prouenit: eius flos copiosus & densus est, & latus amplitudine quodamodo pomi. Ex Malis punicis contusis cum suis corticibus exprimitur succus, qui purgat bilem flauam: idem si coctione inspissetur Polypum narium delet: reprimit enim carnem supercrescētem, & tenellam absumit: inest enim in cortice cum astrictione amaritudo quædam.

CAP. LXI.

QVAE in genere Malorum, pulpa simplicis constant, semina in media carne membranosis septis distincta ferunt bina, aut terna in singulis septis, quę autem in hoc genere breui pediculo adnectuntur proprie Mala vocantur, ab aliis Poma: quamuis hoc commu nissimum sit nomen fere de omnibus fructibus perspicuę magnitudinis: quę aūt longo pediculo pendēt, Pyra vocantur: omnibus flos in summo fructu insidet. Malus iustę magnitudinis arbor est: cortice leui, & subnigro: longis ramis in latitudinem fusis: folia fert Lauro breuiora, mollia, subhirsuta: florem candidū, aut modice purpurascentem; fructum magna ex parte orbiculatū, vtrinque depressum, scilicet quà pediculo nectitur, & quà flos insidet; hic carne constat, vt plurimū fungosa, succosaque, vnde facile rugas contrahit: sapor aliis acidus, aliis aquosus, aliis austerus, aliis dulcis. Differunt quoq; colore, magnitudine, & figura, adeo vt difficile sit species enumerare. Quæ tamen euidentiores differentias habent, huiusmodi sunt. Cotonea magnitudine pręstant: carne constant

durio-

duriori, ficciorique, auftera, colore pallido: cortice lana quadam obducto: feminibus rotundis, lentore quodam obfitis: arbor breuis: folia latiora, & candicantia: Eorum duo genera, quædam orbiculata & vtrinque depreffa; Mala cotonea vocantur: Quædam oblonga, vt plurimum in vertice tenuiora, quafi figura mammæ amplioris molis, Pira cotonea vocantur. Diofcorides illa quidem Cydonia vocat, rotunda, parua & odorata, quæ in vfu medico magis probantur: hęc autem Struthia appellat, magna quidem, at minus vtilia. Theophraftus Coroneum genere deterius Struthio tradit: nam fi femine ferantur genere deterius oritur, ex dulci quidem acida, ex Struthia Cotonea. Plinius Struthea lanugine obducta fcribit. Melappia parua funt, nucem vix excedentia, rotunda, exterius tantum pallida, odoratiffima, fapore dulci. Viderentur hæc Appiana effe apud Plinium ab Appio è Claudia gente: infito Cotoneo, quibus odor eft Cotoneorum, magnitudoque: fed cum obftet magnitudo, melius dicetur apud Diofcoridem Melimela à fapore melleo effe, quæ à multis dulcia Mala vocantur: Nullum enim in genere malorum illis dulcius eft. Rofea mediæ magnitudinis funt orbiculata colore rubenti, qua parte fol afpexerit: odor ineft fuauis: fapore dulci fubacidus; tota hyeme feruantur incorrupta, meliora funt, cum rugas contraxerint. Diofcorides Epirotica & orbiculata vocat ftomacho vtilia. Plinius ex Epiro primum allata putat ob nominis argumentum. Sanguinea Rofeis fimilia, minus odorata, infipidioraque. Plinius colorem fanguineum ex infitu Mori tractum putat: in hoc genere quædam oblongiora, figura Mammæ, acidi faporis, Plinius Orthomaftica vocat. Calamagna quafi pulchrę magnitudinis Mala: colore rubente: fapore magis aquofo, Plinius Pulmonia videtur appellaffe, quę ftolide tument. Quędam colore quafi ferrugineo; folidiori carne; fapore dulci ex auftero, vulgo Tefta vocant, figura Strutheorum. Quędā parua humili frutice, orbiculata, virētia adhuc, guftui non ingrata. Plinius inter viliffima Daca vocat, quę prima aduētu decerpi properant. Diofcorides per verna hęc videtur intellexiffe oīo damnata. Syluestria fimiliter parua, quę prę acerbitate inguftabilia; Diofcorides Vernis fimilia fcribit. Multa alia nomina recēfet Plinius, vt Gemella, nunquā fingula in fętu. Petifia parua gratiffimi faporis, & ab origine Matiana, Geftiana, Manliana, Claudiana, & alia quę hic referre fuperfluū videt. Theophraftus Malū tradit vnico caudice ex cultura apparere, cęteris abfcifis, fini autē multiplici caudice exilitatis caufa, cortice leui: Nodos in ea effe peculiares, faciebus belluarū fimiles; vnū prę grādē, alios circa eū complures paruos; illico in ramos fpargi; radices paucas fūmę hęrētes terrę; folia oblōga; florē foliatū fructui infidentē ex annotinis furculis; femina cōgefta putamine inclufa; germinare ferotinus; fructū reddere primis frigoribus, eius fuccum, aquofum, acidum, vel dulcem effe.

PIRVS.

CAP. LXII.

PIRVS arbor Malo ſimilis; aſperiori cortice: ramis erectioribus; foliis ſubrotundis, leuibus, longo pediculo; flores ſimiles Malo: fructus figura vt plurimum turbinata, craſſiores iuxta florem, graciliores iuxta pediculum, contraquam in Malis oblongis, in quibus figura Mammæ: carne conſtant denſiori, quam Mala, quamuis non minus ſuccoſa; aceroſa circa medium ſubſtantia. Genera eorum non pauciora, quam in Malis: ſylueſtre præ acerbitate inguſtabile, & paruum: eius arbor aculeos rectos habet & craſſos. Domeſtica alia æſtate maturantur inter fructus fugaces; alia in Autumnum proroganturs; Quędam non maturantur niſi frigoribus hyemis, poſtquam fuerint decerpta: Inter æſtiua prima ſunt Moſcatula ab odore Moſchi appellata, parua, & dulcia, ex viridi flaueſcentia. forte apud Plinium ſuperba cognomine, parua hęc ſed ocyſſima: paulo poſt ſuccedunt Iuniola appellata; quia menſe Iunio maturantur paulo Moſcatulis maiora: colore virentia: ſuccoſa multum, quę videtur Plinius Falerna vocaſſe à potu; quoniam tanta vis ſucci abundat. Hinc turba ſequitur, ſed in iis Glaciola præferuntur in acutum longius producta pyramide, lacteo intus colore. Vnde lactea vocat Plinius: & Rudia turpi quidem colore, ſed ſapore cæteris dulciori Glaciolis, craſſiora, breuioraque. In genere Autumnalium Sementina vocamus craſſa & breuia, rubentia, præſertim qua ſol aſpicit, ſapore ſubacida, quæ appellatio etiam apud Plinium & Catonem reperitur, quia in tempore ſementæ maturantur. Tiberiana eadem, quod Tiberio Principi placuerem. Hyemalia magna ex parte craſſiora ſunt, cæteris vtiliora; quia per totam hyemem aſſeruantur, & pleraque gratiori etiam ſucco conſtant, quam fugacia. In his Carouella craſſa, & oblonga, breui pediculo, colore ferrugineo. Quæ Plinius Teſtacea à colore appellata ſcribit, vt nos in genere malorum Teſta vocamus colore ſimili. Sunt Papalia grandia, & breui pediculo ſeſſilia. Qualia Plinius regia vocat. Sunt Bergomata, magis depreſſa & Bronchia oblonga omnia colore viridi. Sunt Cucurbitana ſic etiam à Plinio appellata ingentia ſed ignauia. Multa alia ſunt nomina, tum apud nos, tum apud Antiquos; Variis ex diuerſa regione, aut cultu naſcentibus. omnia ante maturitatem acerbo ſapore, ſed cocta redduntur grata. Theophraſtus Pyrum ex cultura vno caudice apparere ſcribit cæteris abſciſsis: folia orbiculata: florem foliatum: fructum ſucco aquoſo conſtantem: ſemina congeſta, putamine incluſa: fructificat ex annotinis ſurculis: germinat ex cacumine & latere; ſerotina eſt: quippe quæ Hyeme ſua perficit poma: Quoddam genus Autumno. Pyraſter, quam græcè Achrada

vocat,

vocat, aculeos fert in ramis: ex eius materie Cerdones suas faciunt tabulas, quia in dura materie acies ferri magis acuitur: germinare incipit paulo post vrbanam: prius amittit folia, quàm fructum percoquat Domestica ex semine sata, vitiatum oritur Pyrastrum. Pyrastrum autem Pyrus fieri non potest. Apud Dioscoridem Achras, species est Pyri syluestris, quod tarde maturatur.

CAP. LXIII.

SORBVS arbor est recto caudice, materie robusta, nodosa: ramis erectis, & frequentibus: foliis in uno pediculo multis, coniugatim dispositis, excepto postremo, solitario, ut Rhus: flores multi ex summo quodam peciolo prodeunt candicantes: fructus paruis Piris similes flauescentes, succo ante maturitatem adeò austero, ut strangulent: Maturescunt autumno, & hyeme incipiente etiam decerpti, colore in rutilum transeunte, qualis in Mespilis succo dulci. Extat & syluestris in Alpibus, baccas ferens rubentes similes Sorbo Torminali. Theophrastus arborem magnitudine & rectitudine præstantem scribit, forma concinna quasi nucis pineæ in uertice. Materiem solidam, spissam, coloratam, & ualidam: Radices non multas, nec alte descendentes, ualidas tamen, & crassas, & incorruptibiles: amat loca frigida, & humecta, sterilescit autem si ad loca feruentia venit: folia Lauri tenuifoliæ ambitu serrata, breuiora, & rotundiora, ordine disposita in vno prolixo, & neruaceo pediculo, lateribus, alarum modo, solum extremo impari existente, vt totum vnicum folium videatur, sed ad neruum vsque laciniatum ampliusculo distantibus particulis. Flos racematim singulari pediculo è multis minutis, & candidis constans: fructus quoq; cum large fructificatur racemi modo aceruatus producitur; quippè multa eidem cohærent peciolo; ita vt faui quodammodo speciem gerat. Eroditur hic à vermibus super arborem crudus adhùc, magis quam Mespila Pyraq;, quamuis hic maximè omnium sit acerbus. Ipsa quoque arbor uermibus est obnoxia, atque ita senescens exarescit. Noua admodum fructificat; nam trima continuò parit. Autumno, cum folium amiserit, protinus amentaceum gerit peciolum, pinguem, & turgidum, quasi iam parturiat germina, itaq; hyeme perdurat. Caret aculeis: constat noua læui cortice pinguiusculo, colore ad flauum albicante; annosæ autem scabro, nigroque. Duo genera tradunt; fæminam fructiferam; marem sterilem. Differunt quoque fructibus; nam aliæ orbiculatum; aliæ ouatum ferunt. Orbiculati magna ex parte odoratiores dulcioresq; ouati sæpe numero acidi, minusque odorati. Syluestris maturior, suauiorque urbana; quia natura potius syluestri constat, & cultum non patitur. Plinius quatuor

Sorborum genera recenset: Aliis enim eorum rotunditas Mali; Aliis tur binatio Pyri; Aliis ouata species, ceu Malorum aliquibus: Hęc obnoxia, acri odore, nec suauitate iucunda: Cæteris uini sapor: generosissima, quibus circa pediculos tenera folia. Quartum genus Torminale appellant.

CAP. LXIIII.

SORBVS Torminalis arbor in montibus nascitur, rectitudine caudicis, & ramorũ forma simili Sorbo, sed unico in singulis pediculis folio lato, in angulos exeunte instar Platani. Floret, ut Sorbus, sed fructus paruos fert ouatos, colore rubente: Semina intus non mẽbranis inclusa, ut in Sorbis, sed osse, in quo bina sunt cõceptacula, & in singulis cõceptaculis, bina semina oblõga. Alterum genus in alpestribus reperitur supradicto simile, sed folio Mali, rotundiore, magis serrato, infernè candido; fructu rotundiore magnitudine fabę. Plinius priorem describit, quartũ Sorbi genus, quod Torminale uocãt, remedio tãtum probabile assiduũ prouentu, minimumq; pomo, arbore dissimili, foliis ferè Platani. Apud Theophrastum uidetur Cratægus esse, quam & Cratægonem uocant, folio Mespili (idest Azaroli nostri) tenso, sed maiore, latiore, & longiore, neque serrato. Arbor nec admodum magna, nec crassa: materies uersicolor, ualida, flaua: cortex leuis Mespilo similis: Radix vt plurimum singularis in altum acta. fructus rotundus, qui post maturitatem siccus redditur, & nigricat, gustu, & succo Mespilaceus, ut ueluti Mespilus syluestris appareat. Est simplex specie, & nullam sortitur differentiam. Videtur igitur cum Mespilo magis conuenire, quam cum Sorbo; nam fructus ossiculum habet, ut Mespilus, sed unicum ex duobus coeuntibus; Mespilus autem disiuncta. Plinius in Italia Aquifolium uocari testatur.

Finis Libri Tertii.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER QVARTVS.

CAP. PRIMVM.

EXPLICATIS Arboribus & Fruticibus ſequitur, ut eodem modo humiliorem materiam perſequamur, Suffrutices ſcilicet & Herbas. In his igitur perquirendę ſunt prius, quæ ſolitaria ferunt ſemina ſub ſingulis floribus, aut ſolitarium ſeminum conceptaculum: ſecundo loco quæ bina ſub eodem flore continent uel ſemina, uel ſeminum conceptacula: tertio, quæ terna eadem: quarto quæ quaterna, aut plura eadem ratione includunt: Quibus explicatis ultimo loco eas plantas percenſebimus, quæ ſecundum propriam naturam nullum ſemen moliuntur, in quibus uniuerſa plantarum hiſtoria erit abſoluta. Solitaria autem ferunt ſemina etiam quædam inter eas, quę plura in vno conceptaculo ferre apta nata ſunt, ut quædam Trifolij genera; Capnos; & alia quædam: & in genere arboreo Meſpilus ſylueſtris: At genus, quod hîc quærimus, ineptum eſt plura ferre, non enim in conceptaculo aliquo fert, quod ſub flore contineatur, ſed propemodum nuda oſtendit ſemina, vt Valeriana, & eius affines, aut pericarpio circundata, vt, Thymela: Si quod autem ſeminis conceptaculum fuerit, id non intra florem continetur ſed extra, florem tegens, vt in Blito, & pleriſque oleribus, & frumentaceis omnibus. Horum autem quædam & florem & ſeminis cor in ſummo ferunt, vt Valerianæ, & quæ Caſſia lignea vocatur; quædam utrunq; intra habent, vt frumenta: quædam florem quidem intra, cor autem ſeminis extra, vt Thymelea, Blitum, & illis affinia. Incipiamus autem ab iis, quorum maximè nuda ſunt ſemina, quæ Valerianę uocantur, quarum tùm flos tùm ſeminis cor exterius ſita ſunt. inſident autem omnibus pappi quidam ſummis ſeminibus & omnes racematim in ſummis cauliculis florent exiguis floſculis, rotundos caules, & inanes, ac bina folia ex interuallis ferunt. Vidimus autem hucuſque earum ſeptem differentias, quarum quatuor odore præſtant, reliquę ſine odore.

CAP. II.

VALERIANA, quam optimam cognominant, radicem vnam fert digiti craſſitudine, in obliquum tendentem, alias præterea deorſum ab eadem ortas multas, ac tenues vt in Elleboro albo, valde odoratas. Folia à radice oblonga quaſi Lactucę partim integra, partim ſectiones quaſdam habentia prope pediculum: folia verò, quę in caule, frequentiores habent ſectiones. Caulis rectus cubito altior, ac leuis eſt: flores fert candidos, quaſi in Vmbella, paruos, & concauos diſſectis labris: ſemina oblonga, & depreſſa, figura ſeminis lini in pappum deſinentia: floret circa finem veris; colitur autem in hortis, & ad amatoria expetitur. Altera Valeriana, quæ ſylueſtris cognominatur, oritur in montibus, locis riguis: radices habet ex eodem capite ortas, vt in Elleboro, non ex altera obliqua, vt in optima Valeriana: hę tenuiores, minuſque odoratæ ſunt: folia diuiſa, vt Sorbi, ac ſubhirſuta: caulem alteri æqualem, ſtriatum, floſculos ex candido purpuraſcentes. Dioſcorides eas plantas Phu vocat, ſed vnica deſcriptione videtur duas prædictus ſignificare: Nam folia Oluſatri, priori magis conueniunt, ſimilitudo Elaphoboſci ſecundæ magis: radicis deſcriptio priori quadrat: floris color ſecundæ. Quod autem de flore inquit eſſe Narciſſo proximũ, maiorem, ac teneriorem, puto pro Narciſſo Nardum legendum eſſe. Nardi enim Celticę flos luteus traditur: Phu, autem ex candido purpuraſcens, qui & maior ac tenerior eſt: ponitur autem Phu inter Nardi genera tum à Dioſcoride, tum à Plinio Nardum ſylueſtre & Creticum vocantibus. Galenus optimam illam Valerianam Carpeſium vocauit, quæ herba eſt Phu appellato genere ſimilis: valentior tamen, & odoratum quiddam ſpirans: Tenuia autem ſunt ſarmenta Cinnamomi virgultis ſimilia: Duo genera Ponticum, quod præſtantius, Laertium quod infirmius: Quidam pro Cinnamomo vtebantur per ſarmenta igitur Cinnamomo ſimilia, non fruticem intellexit: herba enim eſt, vt ipſe inquit, ſed radices, quæ Elleborum imitantur Teſte Dioſcoride, vt parua quoque Cinnamomi virgulta: Ellebori albi radicibus comparantur ab eodem libro primo de Antidotis: conſentit quoque locus Natalis, vt enim Galenus Ponticum Carpeſium præfert, ſic Dioſcorides Phu in Ponto naſci teſtatur. Serapio putauit Carpeſium Ruſcum eſſe: Cubebas vocans, vel quia de Carpeſio nullibi Dioſcorides egit, & de Ruſco nullibi Galenus, vel quia radicibus Ruſci adulterabatur Phu, teſte Dioſcoride. Sed officinæ pro Cubebis ſubſtituerunt grana quædam odorata forma Piperis, quem legittimi Amomi fructum puto, vt ſuo loco explicatum. Sed Carpeſium apud Quintum Medicum, quo vice Cinnamomi vtebatur, non

has

has radices intelligi puto, ſed Gariophyllon. nam & fructus expetebatur, vnde nomen Carpesij, & virgulta, vt in Cinnamomo.

CAP. III.

NARDVM Montanum radices tres, aut quatuor fert Glandis figura, Aſphodeli modo extra ſubnigras, intus candicantes, valde odoratas: folia molliora quam Betæ, alia integra, alia inferna diſſecta Erucæ ſimilitudine, caulem, non dum exacta hyeme, fert ſimplicem, infirmum, cubitalem: floſculos purpuraſcentes, vt Valeriana ſylueſtris: aduentante vere caulem amittit; nam cito exareſcit, nec omnibus annis fert: Viuunt autem diutius effoſſæ eius radices, ac regerminant hyeme. Nuper hæc planta viſa eſt in Italia. Dioſcorides in Syria & Cilicia naſci tradit appellatam à quibuſdam Thylacitim, ab aliis Nerim: foliis Eringij minoribus, nequaquam ſpinoſis: radicibus duabus, aut pluribus Aſphodilo ſimilibus, tenuioribus, odoratis, ac nigris: carere autem & caule, & fructu, & flore, ex quibus patet male ſuperius in codicibus ſcriptum eſſe, folia & caules Eringij: nam quę adnectuntur, non caulibus, ſed foliis tantum redduntur. putata eſt autem caulem non ferre, aut quia non vbique ferat, vt contingit Helenio, aut quia cito perit, vt aliis quibuſdam contingit. Foliorum ſimilitudo cum Eringio non diſſonat, nam & in Eringio nuper nato folia quædam integra, quędam diſſecta ſunt. Theophraſtus Nerum appellat inter odorata, quibus ad vnguenta vtuntur.

CAP. IIII.

NARDVM Gallicum, quæ & Spica Celtica vocatur, herbula eſt, non excedens cum ſua radice quatuor digitos, nuper inuenta, primum in Iſtriæ, & Syriæ montibus, poſtea & in Liguria: tota odorata excepto flore: ideo colligenda antequam floreat: radiculas habet fibroſas: foliola denſe cauliculos veſtientia: figura quidem optimæ Valerianæ, ſed longe minora, nequaquam diſſecta, colore flaueſcente: ex mediis foliis cauliculus fermè nudus erigitur, concauus, vt in cęteris eius generis: Vmbella in ſummo parua, colore luteo. Dioſcorides ſimiliter deſcribit, ac Plinius: Videtur autem alibi Plinius eandem deſcribere ſub nomine Saliuncæ, quæ foliosa quidem eſt, ſed breuis, vt necti in coronas non poſſit, radici numeroſæ cohæret herba verius quam flos, denſa veluti manu præſſa, breuiterque ceſpes ſui generis odore ſuaui, in Pannonia, & Norici:

Dioſco-

Dioſcorides Aliungiam vocari ſcribit ab indigenis in Liguriæ alpibus; vbi naſcitur: Naſcitur & in Iſtria, frutex puſillus, qui cum radice vellitur, & in faſciculos manuales digeritur. Folia ei longiuſcula, leuiter flaueſcentia: flos luteus. Vſus eius in caule tantum atque radicibus; quoniam odorata: ſolum hæc habentur. Secerni quoque debere tradit ab alienis herbis & paleis præmadefactum, ne in fragméta abrumpatur: Herbam quoque, quæ Hirculus vocatur à grauitate odoris, intermiſceri, qua maxime adulteratur: Sed facilis diſtinctio; nam ſine cauliculo eſt, candidior, & minoribus foliis, radice nequaquam amara, neque odorata. Hodie adulterari ſolet quodam genere Muſci, quod loco proprio indicabimus.

CAP. V.

VALERIANAE in odore tres hucuſque compertæ apud nos, quarum prima oritur in vmbroſis montium iugis, Valerianæ optimæ ſimilis; ſed folio breuiori, latiorique, quaſi Violæ, nequaquam ſecto eò, quòd ab radice oritur: ſed quæ in caule, minora ſunt, & diuiſa: caules ab eadem radice plures cubitales: floſculi racemoſi, ex purpura candicantes: radices paucæ Iunceæ, guſtu ſubdulci non ſine aliqua ſuauitate. Altera palmi longitudine ſimilis ſylueſtris, oritur in Ilua ſine vllo odore. Tertia in ædificiis antiquis oritur, frequens in mœnibus Piſanis: ramis ab eadem radice pluribus, cubitalibus, leuibus, ſubcandidis: foliis oblongis, in acutum deſinentibus, nulla ex parte ſciſſis, leuibus, & ſubcandidis: floſculi multi racematim inſunt Punicei coloris Centaurio minori ſimiles, idcirco à quibuſdam inter Centaureas media cognominatur. Semina ſimiliter plumoſa, vt in cæteris Valerianis.

CAP. VI.

QVAE autem ſolitaria ferant ſemina protegente altero corpore, manifeſto multa ſunt; id autem aut pericarpium eſt, aut membranoſum quid, facile abſcedens à ſemine, idque aut intra florem continetur, aut ipſum floris inuolucrum, pro tegmine ſeminis eſt: intra florem igitur paucis datum eſt ſolitariis ſeminibus, alterum tegmen: hoc enim arboribus magis contingit. Sunt autem quædam in genere ſuffruticum, quibus magna ex parte ineſt pericarpium: Quibus igitur in hoc genere ſeminis cor exterius ſedet, flos interius, ſunt Thymelæa. Chamelæa. Daphnoides, & quæ, iis ſimilia ſunt. Daphnoides vulgo à noſtris Laureola vocatur, frutex eſt non altior cubito: ramis valde lentis; & cortice tenaci inſtar corij: folia fert Lauri breuiora, craſſa,

lentaque, ac leuore quodam ſplendentia: florem album; & baccas nigras Pipere craſſiores iuxta folia: ſed in maturitate folia interna decidunt: fructus autem relinquuntur, ramis herentes infra folia: radicem ramoſam fert, obſequioſam. Dioſcorides deſcribit cubiti altitudine, ramis flexilibus multis, à medio ſurſum verſus folioſis: cortice viſcoſo, foliis Lauri, gracilioribus, mollioribus, fractu contumacibus, quæ manducata os incendunt: floribus candidis: baccis nigris; oritur in montuoſis.

CAP. VII.

CHAMELAEA, quam vulgo in alpibus Oliuellam vocant, duplex eſt: vtraque paulo minor Daphnoide, obſequioſa: paucis ramis: folio Oleæ virentiori, ac latiore: fructu Piperis, nigro iuxta folia, vrentis facultatis: radix longa, ramoſa, ac lenta: diſtant folio & flore: nam alteri folium durum, & quadantenus piloſum: flos purpureus, oritur in Silicia. Alteri folium lęuius, ac mollius: flos candicans, Laureolę magis ſimilis, oritur in Appennino: Diſtant vtręque à Daphnoide, quod ſurculi in his ramoſi ſunt, in Daphnoide autem ſimplices. Dioſcorides Chamelęę folia tantum deſcribit, Olęę quidem ſimilia, ſed tenuiora, amara, lingua mordentia: ramos dodrantales: cum in noſtra Chamelęa folia ſint nequaquam Olea minora, ſed latiora potius, in eo præſertim genere, quod in Appennino oritur, tenuiora tamen ſunt mollioraque. Plinius Chamelęam in petroſis naſci tradit, non vltra palmi altitudinem, foliis Oleæ amaris, odoratis: viderut autem intelligere Cneorum candidam Theophraſti, quæ inter coronarias Caſia à Latinis vocatur.

CAP. VIII.

THYMELAEA ab eadem radice plures virgas rectas fert, cubitales, altioreſque, frequentibus foliolis vndique refertas, media quadam magnitudine, inter Oleam & Linum, duris & fauces exurentibus. Floret in ſummis virgis autumno, racemulos paruos ferens: floſculi candidi ſunt, Liguſtro ſimiles: baccas fert oblongas, tenuiores Myrtho, in maturitate flauicantes ex rubro: ſemine intus nigro: ſed medulla candida & oleoſa: radicem craſſam gerit: ramis longis & obſequioſis: frequens oritur in maritimis incultis. Dioſcorides tradit, eius folia priuatim Cnereon appellari, fructum autem Coccum Gnidiũ: Deſcribit autem in hunc modum. Frutex eſt, in quo naſcitur Granum Gnidium, quod Syri Apolinon, alij Linon appellant à ſimilitudine

quam

quam cum Lino ſatiuo habet. Rami tenues, ſpecioſi, cubitorum binum aſſurgunt. Ipſa ſimilis Chameleę: foliis anguſtioribus, pinguioribus, gummoſis, ſi mordeantur, glutinoſiſq;. flores albi, & inter eos ſemen, quale Myrthi, exiguum, rotundum, initio vireſcens, poſtmodum rubens: quod autem intra pericarpium continetur, durum, nigrumque intus album. Detrahuntur eo per aluum biles, aquę, pituitæ, ſi quis è viginti granis interiores nucleos bibat: vrit hoc fauces, ideo cum farina, polentaue deuorandum, aut acino vuæ incluſum, aut in melle decocto folia eius, quæ priuatim Cneoron vocantur, meſſibus lecta, & ſiccata in vmbra, ſeruantur, in vſu tunduntur venis exemptis, purgantur eo aquæ, & quæ ſequuntur. Ipſa herba inimica ſtomaco: Pecus quidem in vtero, vel admotum necat. Naſcitur in montibus ſolo gracili. falluntur, qui granum Gnidium è Chameleа herba gigni autumnant, ſimilitudine foliorum decepti: Hęc Dioſcorides. Plinius inquit; in quo naſcitur granum Gnidium, quod aliqui Linum: fruticem verò Thymeleąm, alij Chameleąm (& alia nomina addit, quæ Dioſcorides Chamelæę tribuit) eſt ſimilis Oleaſtro: foliis anguſtioribus, gummoſis, ſi mordeantur, Myrthi magnitudine, ſemine, colore, & ſpecie foris, ad Medicinæ tantum vſum. In Gallia ſuccus Euforbio ſimilis, ſed multo inferior fit ex herba Chameleа granum Cocci ferente: fractus Ammonico ſimilis eſt, etiam leui guſtu, os accenſum diu detinens, & magis ex interuallo, donec fauces quoque ſiccet. Cocco Gnidio color croci, magnitudo grano Piperis maior, vis ardens; itaque in pane deuoratur, ne aduτat, cum gulam tranſit. Huic vis præſentanea contra Cicutam, ſiſtit aluum. At qui fieri poteſt, vt quod vehementer ſoluit, aluum ſiſtat? Arabes Mezereon vocant omnes has plantas, ſcilicet Chameleąm, Thimeleąm, & amplius ipſam Daphnoidem, & forte Cneorum, cuius mox mentionem faciemus: Nam Serapio quidem initio deſcribit, vt Dioſcorides ſuam Chameleąm: ſed in proceſſu diſtinguit in album, & nigrum; in latifolium, & tenuifolium: laudat autem magis latifolium: Inſunt autem Chamelæę folia latiora, & albidiora, quam Thymelęæ. Meſues plures affert differentias: deſcribit autem primo loco Thymeleąm, cum altitudinem bicubitalem tribuat, ſed in reliquis notis innuit reliquas; ſcilicet folia Oliuæ, ſed maiora; grana nigra Myrthi magnitudine; Species plures; quædã enim magna habet folia & tenuia; quædã verò parua, ſicut folia Oliuę, & ſpiſſa nimis; quędã criſpa, & aſpera: & ex eis aliud eſt colorẽ habens viridem, & aliud colorẽ ſubnigrũ producentem colorẽ Pauonis. laudat autem magis folia magna, & tenuia, & viridia habentem; indicans Laureolam, & noſtram Oliuellam: Damnat autem eam, quę habet folia parua & ſpiſſa, cuiuſmodi sũt in Thimeleąa & Cneoro: item improbat habẽtẽ folia criſpa & aſpera, cuiuſmodi ſunt in Sicula Chameleа.

Gal-

CAP. X.

GELSIMINVM vulgò appellatur frutex in viridariis opere topiario, & flore gratus: Sarmenta fert longiſſima, leuia, virentia, ac lenta, quæ circumuoluendo ſe ſcandunt, & sylua decora conueſtiunt parietes, arcus, tuguria, & quæcunque fuerint amplexata: Craſſeſcit vetuſtate ferè ſpecie arborea coeuntibus viticulis inſtar caudicis. Folia fert Hederæ in longum mucronem producta appendicibus quibuſdam pediculo adnexis coniugatim, oblongis. Flores veluti in vmbella pediculis ab eodem exortu prodeuntibus, vt in Hederæ corymbis, concauos, anguſtos, & oblongos, in extremo dilatatos, ac ſciſſos, vt plurimum in quaterna foliola, candidos, odore gratiſſimo, vt figura Leucoion candidum imitentur. Floret poſt Roſam diutius in ſingulis foliorum alis. Fructum apud nos nequaquam perficit, ſed incoationem tantum molitur; peregrinam enim quondam in Italia fuiſſe conſtat, licet nunc copioſiſſima ſit, faciliìme enim prouenit ſurculo ſata. Hyeme amittit folia. Duo alia genera nuper viſuntur, humiliora, quæ nequaquam ſcandunt: eorum alterum flores fert grandiores, ac rariores, ſupernè candidos, infernè ſubrubentes, odore acriori: floret Autumno, & ferè per totam hyemem: Alterum luteos flores gerit in æſtate, minores, atque ſine odore. Huius fructus vidimus perfectos: baccæ ſunt nigræ, vt Liguſtri, tingentes, vnico intus ſemine depreſſo. Arabes Sambach vocant, eorum interpretes Ieſeminum. Flores tradunt eſſe in Aphrica trium generum, candidos, luteos, & cęruleos; præferri autem candidos; ex eis oleum parari Sambacinum, quod liberalius olfactum in calidioribus naturis ſanguinem elicit è naribus: at cæruleum in hoc genere adhuc non vidimus, ſed inter frutices oſtendimus, quā vulgò Liguſtrum Orientale vocant. Apud Dioſcoridem Iaſme inter vnguenta recenſetur: fieri inquit apud Perſas ex candidis Violæ floribus odoris gratia; at cum non deſcribatur ab eodem hoc genus Violæ, tantum ex nomine colligere licet aliquod Gelſimini genus indicari, præcipue illud, quod hyeme floret; acriori enim odore cònſtat. Teſtatur autem Dioſcorides Iaſminum vnguentum ob odoris grauitatem aliquibus minus placere. Dicta autem fuit Iaſme quaſi medicatus odor, aut immutata litera Ioſme, quaſi Violę odor. Sed vulgare Gelſiminum, quod repit arbores, videtur apud Dioſcoridem Smilax leuis eſſe, de qua inquit: Cònſtat foliis Hederę, mollioribus, tenuioribus, leuioribus; ſarmentis, quæ arbores ſcandunt, Smilacis aſperę modo, ſed nullis ſpinis: in iis fructus inſtar Lupini niger, & paruus: Flores candidi multi ac rotundi continuè ſuperioribus partibus oriuntur per totam Smilacem: vtilis in æſtate ad vmbras parandas;

ſed autumno folia decidunt. Scio autem pro Smilace leui oſtendi vulgo Conuoluuli, cui non ſolum folia, ſed & caules cum tota planta hyeme inareſcunt; nec adeò adoleſcit, vt ad vmbras accomodari poſſit: Quamuis autem Dioſcorides odorem floris ſubticuerit; reperio tamen apud Homerum σμίλακος ὄζων: id eſt Smilacem redolens.

CAP. XI.

GELSIMINVM rubrum nuperrime viſum eſt in viridariis ſemine ſatum, ſed frutice valde diſſimili. Nam caules fert craſſos, bicubitales & ampliores, geniculatos; ramis multis in latera tendentibus. Folia hęrere latiora, mollia, nullis appendicibus. Flores puniceos ſine pediculo multos in alis infixos, duplo maiores, ac longiores albo; at ſine odore, aut exili: ideo magis colore placent: fructus nigros, rotundos, magnitudine Ciceris; aſpero cortice, medulla intus candida abſque pericarpio: floret propè finem æſtatis per totum autumnum; hyeme caules amittit; regerminat vere. Radice conſtat craſſa, exterius nigra, intus candida, ſed, cum ſcinditur, ruborem contrahit ſanguinis modo; multos ramos in altum dimittit, inuicem hærentes, & conuolutos, vt Mandragoras: carnoſa conſtat ſubſtantia, ſapore inſipido. Puto hanc Mandrogoram apud Theophraſtum vocari: longe enim diuerſam tradit, quam Dioſcorides, & Plinius: conuenit autem cum cæteris in radice tantum. Caulem, inquit Ferulæ proximum fert: fructum peculiarem ſcilicet nigrum, racematum, vinoſumque ſuo ſapore. Eam effodientes enſe ter circumſcribere iubent, & alterum ſuccidere ad occaſum ſpectando, alterum circumſaltare, plurimaque de re Venerea dicere. Folium vtile ad vlcera cum farina tradunt, radicem ad eryſipelata raſam, & aceto ſubactam; & ad morbos podagricos, & ad ſomnum atque amores datur ex vino aut aceto: confecant quoque eius orbiculos, ſicut radiculæ, quos transfixos in fumo ſuſpendunt. Alterum genus Gelſimini rubri nunc viſum eſt inter peregrinas plantas multis viticulis circumuoluens ſe, frequentibus foliis tenuiter ſciſſis inſtar Myriophylli, floribus prędicto ſimilibus.

CAP. XII.

FLOREM autem in ſummo fructu gerentia, & ſeminis cor, hucuſque noui Caſſiam ligneam vocatam, & alias nonnullas. Quę in officinis hactenus Caſſia lignea appellata eſt, paruus eſt frutex, ſimilis Geniſtæ, foliis anguſtioribus, quaſi Lini, pulpoſis, colore nigricante; fert floſculos herbaceos iuxta folia, & fructum initio oblongum,

in tres floris appendices desinentem, qui maturescens in autumno rotundus fit, & colore rubente, sapore & odore ingrato; oritur in collibus. Hæc putata est inter Sabinas esse, quæ scilicet folio Tamaricis constat. Quod autem Plinius de Sabina dixit accipi solitam in medicamentis duplicato pondere pro Cynnamomo, vt de Casia scribit Galenus, traditum fuit huic plantæ Cassiam ligneam vocātibus. similem vidi in Agro Plumbinensi totam rubentem, & ramis, & foliis; ideo quidam Genistam rubram vocant, cum tamen initio nigra sit, vt superior. hęc apud Plinium Osyris videtur: inquit enim: ramulos fert nigros, tenues, lentos, & in iis folia nigra, ceu Lini, semenque in ramulis nigrum initio, dein colore mutato rubescens, smegmata mulieribus faciunt ex his, radicum decoctum potum sanat arquatos, eędem prius, quam maturescat, semen, concisæ & sole siccatæ aluum sistunt, post maturitatem vero collectæ, & in sorbitione decoctæ, reumatismis ventris medentur, & per se tritæ ex aqua cęlesti bibuntur: forte & eandem Dioscorides intellexit, quamuis de fructu mentionem non fecerit; nam in cæteris similis est descriptio: fruticulus est niger, virgas ferens tenues, lentas: foliola tria, aliquando quatuor, quinque, & sex ceu Lini, initio nigra, mutata autem subrubra fiunt: hæc descriptio secundo generi, quam rubram Genestam diximus, conuenire possit, his conueniet quoque, quod Galenus inquit corematα ex ea fieri solere, id est scopas ad verrendum aptas.

CAP. XIII.

PARVVS quidam frutex in Alpibus nascitur similis Cassię lignęę, dodrantali altitudine; tenuibus ramulis: foliis angustioribus, similiter pulposis. Grana fert in alis foliorum parua, oblonga, in quorum summo flosculus est candidus. Alius in saxosis nascitur fragilissimus, foliis quoque fragilibus, paucis, Vermiculariæ modo pulposis, longioribus: flosculos fert herbaceos, summis cauliculis sparsos: sapor inest subsalsus in foliis. Tertius in marittimis asperis, bicubitalibus ramis, lignosis, frequentibus foliis quasi Ericę, sed crassioribus, & pulposis: Quidam Semperuiuum marittimum vocant, aut Vermiculariam arborescentem: flosculos fert iuxta folia pallidos, ac minutos Ericæ modo. Putarim Selaginem dici apud Plinium, quamuis non describatur, sed eo tantum argumento, quia similem herbæ Sabinæ tradit: Quædam enim Sabina Tamarici similis est, cui & Erica ipsa comparatur. Hanc inquit contra omnem perniciem habendam prodidere Druidæ Gallorum, & contra omnia oculorum vitia fumum eius prodesse. Sed colligi oportere modo quodam superstitioso.

CAP. XIIII.

BVPLEVRON herba est est in aruis nascens, geniculata binis foliis, geniculos cingentibus, oblongis costæ similitudine, leuibus: ramusculi ex singulis geniculis, bini prodeunt: flosculi sunt candicantes in summis ramulis paruæ Vmbellæ modo: granula autem tunica membranosa obducta, veluti ex tribus partibus constantia: in quarum vna semen est exiguum in acutum tendens, duæ reliquæ partes inanes sunt. Tenella hęc herba inter syluestres assumitur hyeme in acetariis vulgo Morbidellos vocant: Differt magnitudine; nam quædam parua non excedens dodrantalem altitudinem: foliis Lini latioribus: Altera quę maior est ferè ad cubitalem altitudinem accedit, foliis latitudine pollicis. Plinius hanc inter sponte nascentes tradit, caule cubitali, foliis multis longisque, capite Anethi, laudatam in cibis ab Hyppocrate.

CAP. XV.

QVIBVS autem pro seminis tegmine datum est floris inuolucrũ seminibus solitariis existentibus subsingulis floribus, multa sũt in genere herbarum: sedent enim in iis semina tanquam in vmbilico magna ex parte membranaceo: flosculi autem in plerisque ob exilitatem sensum fugiunt, cum præsertim lateant, vt plurimum sub folliculo. Duo autem genera summa eorum manifesta sunt, vnum quod seminis cor exterius profert, vt Beta, Vrtica, & olera multa, alterum quod idem inferius habet, vt frumentacea omnia, in vtroque genere, quædam reperiuntur, quibus flos sine fructu est, & fructus sine flore, vt in genere frumentaceo, quod Maiz, vocatur, & quę lachrymæ Iob dicuntur: in altero genere Vrtica, Lupulus, & alia nonnulla. Vrtica ob proprietatem notissima, quia lanugine potius, quam spinis, mordax est, vt leui tactu pruritum, & vredinem confestim excitet. Tenella herba iuxta ædes, & in hortis nascens quadrato caule, foliis per interualla binis, latis, & in acutum desinentibus vndique serratis. Quatuor noui differentias, vnam lato folio, ac magis serrato, semine maiusculo, quodamodo ad Lini semen accedente, in rotundis racemis, globi modo farctis. hæc Romæ nascitur, alibi rara: hanc Dioscorides primo loco pingit syluestrem vocans, asperiorem, foliis latioribus, & nigrioribus, semine Lini minore. Plinius eandem videtur Caniam appellasse, quæ acrior, caule quoque mordaci, fimbriatis foliis. Altera in longitudine magis, quam latitudinem crescit, ad bina aliquando cubita, candidior molliori lanugine: folius

liis longioribus: ſemina in oblongis racemulis, ſine flore fert, exigua & depreſſa in aſperis folliculis, lęuia colore nigricante: Dioſcorides hanc ſecundo loco deſcribit non æque aſperam, minuto ſemine. In vtroque genere reperiuntur, quæ florent tantum, neque fructum ferunt, nam in genere Canię exigua quędam eſt, foliis quoque ſecundum proportionem paruis, ſed ſimili figura, aſperitateque: floſculos ædit purpuraſcentes, in tenuibus & oblongis racemulis; in altero autem genere hac quidem altior, ſed breuior, fructifera, foliis ſimilibus, floſculis candicantibus: Addit Plinius Vrticam Herculaneam, quæ odorata eſt: & innoxiam, quam Lamium vocat, de quibus alibi commodius dicendum erit. Illa enim inter Calamenti genera, hæc autem inter Marrubia continetur.

CAP. XVI.

CANNABIS herba eſt bicubitalis, & amplior, recto caule, & concauo, cuius cortex Lini vſum pręſtat, huiuſque gratia ſeritur: folia fert in eodem pediculo, quinque aut plura, manus digitos imitantia, & ſubaſpera, odore graui: quæ floret, fructum non fert: flores autem in racemis pendent ſubcandidi, lanuginei puluiſculum quendam fundentes, quæ fructum fert, non floret: ſemina in alis foliorum aceruata ſunt, in ſuis folliculis modice compreſſa, maculoſa, & ſplendida. Dioſcorides ſatiuam Cannabim vocat, ad funes pręcipue quęſitam ob firmitatem, foliis Fraxini: odoris grauis: caulibus proceris, inanibus: ſemine rotundo. Galenus ſimilem Vitici facit non ſolum figura, ſed & facultate: geniturę enim pro fluuium ſiccat, eius ſemen potum: Cannabis autem syłueſtris, apud Dioſcoridem, & Cannabis Roſea apud Plinium, inter Maluas potius recenſendæ ſunt.

CAP. XVII.

LVPVLVS herba eſt naſcens inter vepres, cuius viticulæ longæ, & tenues ac ſubaſperæ, frutices ſcandunt, circumuoluentes ſe, huius recentes Aſparagi in cibos veniunt cocti, folia inſunt quaſi Vitis, minora, rugoſa, & ſubaſpera. Quæ floret, ſine fructu eſt; flores ſunt ſimiles Cannabi in Autumno prouenientes: Quæ fructum fert, non floret. ſemen rotundum labellis cutaneis adnexum in racemo veluti ex ſquamis compactili continetur, figura & magnitudine coni Cupreſſini, odore Allij. ferunt Germani potum ex eo parantes cum hordeo, quam Ceruiſiam vocant. Apud Plinium iudicatur eſſe Lupus ſalictarius, inter herbas ſponte naſcentes ad cibos, quamuis eius nullæ afferantur notę. Meſues inter genera Volubilis numerat, foliis aſperis, vt Citrui;

truli, cuius flos eſt ſicut ampullæ hęrentes, quod de racemo ſeminis videtur dictum. Laudant recentiores ad atram bilem contemperandam, & reliquos humores aduſtos in potu ex aqua.

CAP. XVIII.

AMBROSIA, quæ vulgo à quibuſdam Ambroſiana vocatur, ramoſa eſt herba, cubito breuior: foliis Arthemiſiæ minoribus, & nigrioribus, ſubaſperis, & criſpis, odore multo & graui: foliola autem in ramis minus inciſa ſunt, iuxta quæ ſemina fert rotunda, & ſpinoſa, congeſta, ſine flore, quoſdam tamen flores fert in æſtate ſimiles Abſinthio herbaceos circa ſummos ramulos, ſed ſine fructu, quibus decidentibus in Autumno, ſemina fert in inferioribus ramulis. Apud Dioſcoridem videtur hęc Ambroſia eſſe, frutex puſillus trium palmorum altitudine, ramoſus, foliis Rutæ, paruis circa imum caulem, in ramulis ſemen eſt racematim ſine flore, odore vinoſo iucundo, niſi obſtet odoris iucunditas; nam ob odoris grauitatem non ab re putant quidam apud Hippocratem libro de Mulieribus ſecundo eſſe Conizam Apio criſpo ſimilem, in marittimis, ſabuloſiſque naſcentem, odoris teterrimi & maxime faſtidiendi. nam inter cætera nomina Dioſcorides Apium ruſticum appellari teſtari ipſam Ambroſiam. forte odor ingratus, dum virens eſt, gratus fit & iucundus, cum ſiccatur, vt contingit Coriandro. Plinius inter Artemiſias ſecundo loco pingit, teneram tenuioribus, foliis, & non niſi in marittimis naſcentem.

CAP. XIX.

BOTRYS herba eſt ramoſa, in ſabuloſis, arenoſiſque locis, & torrentium alueis ſiccatis: altitudine eadem, qua Ambroſia, ſed rectioribus ramis, tenuioribus, longioribuſque: foliis Cerri, rarioribus diuiſuris: colore ex viridi palleſcente: ramuli pleni ſemine minuto, ſplendido, & nigricante in ſuis folliculis viridibus, admodum racemi, tota ſucco glutinoſo veluti roſcida eſt, odorataque: Dioſcorides & Plinius, ſimiliter deſcribunt, fruticoſam ſcilicet herbam, totam luteam, multis alis, ſemen circa totos ramulos: folia Cicorio ſimilia (nam ſimiliter laciniata, licet tota forma ad Quercum magis accedat) ſuauem odorem ſpirare, ideo veſtimentis inter poni, naſci autem in torrentium ripis, & conuallibus.

CAP. XX.

HERBA Turca, vulgo appellatur herbula humi ſtrata: ramulis dodrante minoribus: foliolis Polygoni breuioribus: ſeminibus racematim hęrentibus, per totos ramulos inter folia, minutis, vt Botrys, exili odore: naſcitur in ſolo arenoſo, cuius puluere pro efficaci remedio vtuntur ad vrinam mouendam, & calculos frangendos, quædam in montibus prouenit, locis ſabuloſis, palmi altitudine: foliolis anguſtioribus: ramulis denſis, racemoſis ſemine onuſtis, quod folliculo quodam barbato includitur, odore iucundo, ſapor ineſt ſubamarus, & ſiccans. Hanc Ambroſiam eſſe quandam paruam non dubito.

CAP. XXI.

BELVEDERE vulgo appellatur herba ramis adeo denſis & rectis, vt Cupreſſus videatur, vltra bicubiti altitudinem: folio numeroſo, longiore quam Lini, læte virenti: ſeminibus exiguis, neque multis, iuxta folia ſine flore, ſeritur in Viridariis ſpectaculi tantum gratia, nam per totam æſtatem viret. An hæc fuerit apud Plinium Chamęcypariſſus herba, quę ex vino pota contra venena ſerpentum omnium, & & ſcorpionum pollet.

CAP. XXII.

BETA olus eſt frequentiſſimum in cibis: foliis latis, ſubrotundis & craſſis: caule ſtriato, ramoſoque, altitudine bicubitali & amplius, ſemina racematim fert, ſine flore manifeſto circa ramos, dura oſſiculis binis, aut ternis cohærentibus inæqualibus, tunica herbacea obductis, eius quatuor differentias habemus, vnam vulgarem, folio breuiori, & viridiori: alteram candicantibus foliis, longioribuſque multo, & amplioribus quaſi Braſſicæ pręlatam in cibis: Tertiam colore rubro, radice quoque rubra & magna, quæ condita ſeruatur in cibis. Quartam radice Buxea: caulibus quoque Buxeis: foliis virentibus. Dioſcorides, Plinius, & Theophraſtus, duo genera tantum faciunt, nigram, & candidam, Theophraſtus candidā ſapore præſtantiori eſſe, pauciorumq; ſeminum, quam Siculam quidam appellauerunt. Betam exculta arboreſcere: caule carnoſo, radice ſingulari, & carnoſa, longa, craſſa, & recta, vt Rafani, ſuaui, vt crudam nonnulli mandant: germinat radix à latere, ex ſemine paucæ proueniunt anno primo, ſed longo tempore poſt pullulant, anno ſcilicet ſequente & tertio.

ATRIPLEX

CAP. XXIII.

ATRIPLEX Olus eſt, Betæ magnitudine: paucioribus ramis: altiore caule: folia latiora quam Betę & breuiora, & quaſi triangula, vt Spinaciæ, colore ex viridi palleſcente: ſemina ſine flore fert, racematim circa ſummos ramulos, compreſſa, & rotunda, intra folliculum folliaceum contenta latitudine vnguis, colitur in hortis ad cibos, vt Beta in Gallia Ciſalpina, & paucis Aetruria ruribus. eſt & ſyluestris ſponte naſcens in hortis & ſecus vias, lęto ſolo: breuior ſatiua Folio ſimili, ſed minore ac nigriore: ſeminibus ſimiliter depreſſis, nigris, in folliculo quadrato: folia quæ circa ſummum caulem, ſunt, tenuiora & longiora ſenſim fiunt in vtroque genere. Dioſcorides Atriplicem, & Chryſolachanum vocat, olus cognitum, ſatiuum & ſylueſtre. Theophraſtus radicem lignoſam tradit, vnam alte deſcendentem, vnde aliæ exeant, copioſe frutificare, nam protinus nodis ſingulis ſemen inſidens racematim gerit à latere & in ſummis, ſemen foliatum, vt in Laſerpitio. Plinius ex Pythagora damnat Atriplicis vſum, quoniam Hydropicos faciat, morbos regios & pallorem, & alios plurimos morbos, ſtomacho contrarium, lentigenes & papulas gignere, nec niſi mutata ſæpius aqua coquendum.

CAP. XXIIII.

HALIMVM olus eſt marittimum, ad fruticis naturam accedens; ramos fert cubito altiores, multos, & candidos: folia quoque candida Oleæ ſimilia, pulpoſa, ſalſo guſtu: in ſummis ramulis racematim ſemina cohęrent autumno & per hyemem ſine flore, Atriplici ſylueſtri ſimilia: eius duas notauimus differentias, vnam tenuiori folio, quam Oleæ, alteram latiore longioreque, quaſi ad Atriplicem ſylueſtrem accedentia. hæc quoque ramos craſſiores fert & longiores, vt Rhannus alioqui videretur, niſi careret aculeis: Dioſcorides, fruticem eſſe ſępibus idoneum, ſimilem Rhãno ſine ſpinis, foliis Oleę latioribus, in ſæpibus marittimis. Plinius ſimilem deſcriptionem affert: Amplius ex aliorum ſententia olus marittimum eſſe: foliis in rotunditate longis ſalſum, vnde nomen Halimi: duorum generum; ſylueſtre, cui folia tenuiora ſunt, efficacius in ſananda ſcabie, mitius alterum, vtrumque mandi, & condiri in cibis. Theodorus apud Theophraſtum Auronem vocat: inquit, cæteras plantas interimit, etiam Cytiſum: perniciofior eſt Hedera; nam nimio pabuli deſiderio & ſalſugine ſibi ingenita arbores necat, prouenit locis ſalſis.

CYNO-

CAP. XXV.

CYNOCRAMBE olus est syluestre iuxta parietes hortorum nascens, & prope sterquilinia, ramis cubito minoribus, candicantibus: folia fert veluti cinere aspersa, alioqui Atriplicis syluestris, sed minora ac serrata Mercurialis modo: semina racematim fert sine flore exigua, & rotunda. Alterum est in eisdem locis foliis nigrioribus, latioribusque, specie quadam pedis anseris, vnde à quibusdam pes anserinus vocatur: Tertium etiam vidimus in marittimis, ramis humi procumbentibus, candidis: foliis veluti puluisculo argenteo aspersis, rotundioribus. Dioscorides describit cauliculo duorum dodrantum, molli, subalbido: foliis Mercurialis aut Hederę similibus per interualla, subcandidis: semine paruo, rotundo, foliis hęrente. Alia vero est Cynocrambe apud Galenum, & alios, quæ alias Apocynem vocatur foliis Hederę candicantibus, de qua alibi dicitur a nobis. Hermolaus testatur apud Plinium Chenopum idest herbam simili anserino pedi in quibusdam codicibus vetustis legi, quod in aliis acinos legitur, quam Epipetron vocant, quę nunquam floret. his affinis est herbula quędam, fędissimi odoris, vulgo Connina, nam redolet muliebria, vt vel leui contactu, pertinacissime odor perseueret, in æstate prouenit iuxta parietes præcipue, qui lotio asperguntur: ramulos fert dodrantales humi procumbentes, subcādidos: folia subrotunda, cādicantia, quasi cinere aspersa, tenuiora, quam Cynocrambe, minime serrata: semina racematim fert sine flore exigua, & rotunda: videretur Conyza tertia apud Dioscoridem, crassiori, & molliori caule: foliis mediæ magnitudinis, minime pinguibus, sed multo grauioris odoris iniucundiorisque, in locis humentibus prouenìens: at hæc locis prædictis nascitur.

CAP. XXVI.

BLITVM olus est syluestre, saporis ignaui, in eisdem locis, vbi Cynocramben, cubiti altitudine: foliis subrotundis, crispis, minime serratis: semina exigua fert, nigra, & splendentia, racematim in tenuibus membranis inclusa. eius duo genera, rubrum colore sanguineo, tum caulis tum foliorum, mitius; Alterum syluestrius, colore herbaceo. Theophrastus olus hoc scribit vtraque parte fructificare, scilicet cacuminibus, & lateribus, ideo copiosius, protinus enim nodis singulis semen insidens, racematim gerit: caret radice illa singulari, quę in rectum tendit, sed cōtinuo ab extremo multas crassas, prolixiores, quam Atriplex gerit, lignosas. Duo alia Bliti genera, peregrina hodie feruntur

in hortis non ſolum ad cibos, ſed etiam magis pulchritudinis gratia ob coloris venuſtatem, quorum vnum grande eſt, ſpecie fere arborea: folia ſunt Blito longiora, rubentia, caulis craſſus, ſtriatus, tuberoſuſque ad quaterna cubita accedens, ex alis, & ex ſummis ramis paniculę longiſſimæ exeunt ac tenues, colore nigrantis Roſæ, ſpeciem floris Amaranthi, ſine odore: ſemina in iis multa continentur, candida, Panico exiliora, quę in cibos veniunt. An hæc Eryſimum fuerit apud Theophraſtum inter fruges? Trionum vertit Theodorus. Plinius Irionem vocat inter fruges æſtiuas: foliis Seſami, caule Ferulaceo: cum virens eſt, à nullo animalium manditur, Seſamo pinguiuſculum. Plinius folia tribuit ſanguinea & cætera ex Theophraſto. Galenus huius meminit eſſe inter fruges, Seſema deterius, & inſuauius, minus alens, temperamento calido. Alterum vero eſt apud Dioſcoridem Eryſimum, de quo inter Erucas, dicemus. Alterum Bliti peregrini genus breuius eſt cubito, numeroſis foliis, ex lato in acutum tendentibus, alternis viridibus ſanguineis flauiſque. & plerumque in eodem folio tres colores ſpectantur, extremo flauo, medio Puniceo, reliquo viridi, vnde vulgo Merauiglia, ideſt miraculum vocat ſemina racematim ſunt inter folia, vt in Blito noſtro, ſcilicet nigra, exigua, & ſplendentia.

CAP. XXVII.

TRIBVLVS fructus eſt robuſtiſſimis aculeis armatus eo ordine, vt qualitercumque ponatur, vnus ſurſum ſpectet, tres deorſum, quibus tanquam pedibus fulcitur. Duo eius genera apud nos, aquaticum, & terreſtre, quod in aquis degit pręcipue in paludibus reperitur, fructu nigro, magnitudine caſtaneæ, medulla intus dulci, quam commedunt more caſtanearum: eius planta multis ramis frutificat, ſuperne craſſioribus, qua folia & fructus gerit, inferne tenuioribus, ſine foliis, qua veterum foliorum, quæ deciderunt, pediculi in capillamenta quædam extenuati caules conueſtiunt. Folium eſt in rotunditate latum, ac pulpoſum longo pediculo. Theophraſtus tradit, Tribulum aquaticum in fluminum paluſtribus tantum prouenire, profunditate ad ſummum quinorum cubitorum aut paulo altiore, nihil autem eius excedere præterquam ipſa folia inflexa quodamodo, & occultantia Tribulum, qui merſus in aquam pronus ad imum vergit: folio amplo ad effigiem Vlmei, pediculo admodum longo; caule parte ſumma craſſiore; vnde folia & fructus dependent: inferna graciliore continuè vſque ad radicem capillamenta quædam gerente, quę aſſidue prope radicem ampliora sūt: Germina à latere multa terna, quaternaque, quorum maxima, quæ proxima ſunt radici: fructus niger duruſque vehementer. Dioſcorides ſimiliter

militer describit in Thracia è uirenti equos saginare, è semine dulci & esculento panem facere. hęc de Aquatico. Tribulus Terrestris in ruderibus æstate nascitur, & harenosis locis, ramulis multis, humi stratis, cubitalibus, tenuibus, foliis multipartitis, vt in Cicere tenuioribus, pinguibus, iuxta quæ parui fructus candidi inuicem herentes quinque ad summum vnicum constituentes veluti capitulum rotundum robustissimis aculeis. Dioscorides hanc describit foliis effigie Portulacæ, tenuioribus, viticulis in terra stratis, spinis secundum folia rigidis, præ duris, iuxta amnes & rudera. Theophrastus inquit, exit folio Ciceris, in terra stratus multifidus, fructu aculeigero, qui maturius prouenit. semen Sesame simile. Plinius non σησαμῶδες legit, sed ἀμμῶδες, idest arenaceum; Alterum genus terrestris tradit Theophrastus, quod similiter humi stratum, & multifidum est: serius germinat: spinoso quoque folio: rotundo semine, ac nigro in siliqua: prouenit apud septa villarum, quod genus adhuc nobis est incompertum. Plinius Theophrastum sequitur, vnum in paludibus tradens, quod excipitur in cibis, iuxta Nilum, & Strymonem, alibi dira res, nam in reliquo orbe, genera duo, vni Ciceculæ folia, alteri aculeata; hic & serius floret, magisque septa obsidet villarum: semen ei rotundius, nigrum in siliqua, alteri harenaceum. esse autem Tribulum inter frugum morbos, potius quam terræ pestem, vt Carduum, Lapparaque non minus quam Rubum.

CAP. XXVIII.

SPINACIA vulgo appellatur olus, alioqui Betæ simile, sed foliis in extremo angustioribus, figura ferme triangula appendicibus quibusdam prope pediculum: ramos breuiores fert, in quibus aut flores sine semine pallidi, aut sine flore aceruata sunt semina dura & spinosa: vnde nomen venit: in cibos cocta, vt Beta, appetentiam excitat subacido sapore, cuius gratia seritur in hortis. quædam syluestris reperitur in montibus breuiore, & latiore folio. Quid si Spinaciam dicamus Lapathum domesticum? quam Dioscorides tanquam notam nominauit tantum pro secundo genere, solum inquit non similem figura esse cum Oxylapatho, distat enim tum folio, tum semine, conuenit autem sapore cum cæteris Lapathis. Plinius tamen aliter scribit, Oxylapathum scilicet satiuo similius esse. At quod de Oxalide Plinius scribit, idem comprobat, cum inquit, esse Rumici satiuo proximum: foliorum enim figura eadem est, vt suo loco patebit.

CAP. XXIX.

Lapathum. LAPATHVM, ſeu Rumex olus eſt sylueſtre, paſſim in campis humecto ſolo naſcens: cubiti altitudine: radice Betæ carnoſa; intus Buxei coloris: folia ſunt Betę, ſed longiora, anguſtioraq;, in acutum deſinentia, ſubrubra, ſapore ſubacido: eius rami vndique ſemine onuſti ſunt, comam conſtituentes rectam, & denſam: ſemen triquetrum in acutum deſinit pendens in folliculis, qui veluti ex tribus labiolis conſtant membranaceis, colore rubro, ſapore auſtero. Dioſcorides Oxylapathum vocat, in paluſtribus naſcens, ſubacidum, & in ſummitatibus durum. Plinius non ſubacidum legit, ſed acutum, de foliorum figura intelligẽs, quæ & rubriora inquit eſſe, quam ſatiuum: Lapathum rubrum Cretenſe iam ſeritur in Italia, non ſolum foliis, ſed & caule ſanguinei coloris, ſucco quoque ſanguineo inficiente manus, ſimpliciori caule conſtat, quam noſtrum, & foliis paulo latioribus, rotundioribuſque. Eſt & magnum Lapathum in paludibus naſcens, quod Hyppolapathum vocatur, magnitudine tantum diſtans, ab Oxylapatho; nam radix craſſa eſt, vt Rhabarbarum imitetur, non ſolum colore ſed etiam facultate purgandi, cum aſtrictione: folia ſunt Betæ candidę, longiora: caulis erectus tricubitalis. Dioſcorides de Hippolapatho inquit, olus eſt magnum in paludibus. Plinius inquit maius ſatiuo eſſe, candidius, ac ſpiſſius: adiecit & Hydrolapathon in aqua natum, quæ eadem videtur eſſe. reperitur & Lapathum syl ueſtre paſſim in ruderibus naſcẽs, & prope vias anguſto folio ſtrato; cui plerunque ſectio quædam eſt circa imam partem: caulem ramoſum fert: ramis non in rectum, ſed in latera tendentibus, in quibus ſemina tenuiora; & rariora ſunt. Dioſcorides hoc genus paruum inquit eſſe, humile ac molle Plantagini ſimile. Plinius genus syl ueſtre non diſtinguit ab Oxalide. reperitur & in montibus quoddam foliis in latitudinem magis, quam longitudinem dilatatis: radice craſſa, & crocea, vt Rhabarbarum. Forte apud Plinium Bulapathum vocatur radicis tantum altitudine differens, efficacis remedij ad diſſentericos. Theophraſtus Rumicem, ſiue Lapathum deſcribit radice ſingulari omnium olerum altiſſima, maiore ſemipedibus ternis, carnoſa, viuaci, ideo diuturnitate vincit etiam syl ueſtrem, & omnia olera; multicaulis, & ramoſus conſiſtit, & tota forma cum perfecta eſt Betæ proxima: syl ueſtris radicem breuiorem agit, gratior quam vrbana: tamen ſucco acidior: olera cocta tantum cibo idonea. ex his videtur Vrbanam Rumicem Hippolapathum intellexiſſe, hęc enim radice multos annos viuit. Galenus meminit Lapathi, Oxylapathi, & Hippolapathi. eſſe autem Lapathum veluti syl ueſtrem Betam, ex quibus colligitur non

eſſe

esse apud Galenum Rumicem satiuam, & forte per Oxylapathum accepit Oxalidem, per Lapathum autem simpliciter dictum vulgarem Rumicem tum maiorem, tum minorem. per Hippolapathum autem Rumicem magnam. ex hoc genere videtur esse Rheum ab antiquis appellatum, vt testatur quidam Hesiodi commentator, qui Lapathi radicem Rheon appellari asserit. Dioscorides stirpem non describit, sed radicem tantum ex locis vltra Basphorum allatam, quæ etiam Rha, & à Romanis Rhaponticum appellatur nigra, Centaurio magno similis, minor, rufior, fungosa aliquantum, leuis, sine odore, gustu cum astrictione lentescens: præterea commanducata reddit colorem pallidum, & croceum. Arabes Raued vocant, & Rheubarbarum, cuius non absimilis est descriptio apud Mesuem inter medicamenta purgantia, quamuis eius tria genera faciat, vnum Indicum, quod optimum est, & Rauedsceni vocant: alterum Barbarum; Tertium Turcicum deterius: laudat subnigrum tendens ad rubedinem, quod graue cum sua raritate, & in fracturis mixtum colorem reddit rufum cum glauco, tincturæ croceæ. Adulterari testatur infuso in aqua per dies quinque, postea exsiccato anima extracta. Idem Galenus in primo de Antidotis fieri testatur in Rhapontico. Paulus Ægineta vim purgandi in esse testatur in Rhapontico, quod alibi Rhabarbarum vocat in compositionibus. eius tamen facultatis nec Dioscorides, nec Galenus meminerunt. idcirco Auerroes eos accusat, quod huiusmodi vim non cognouerint in Rheubarbaro. Quamuis autem recentiorum quidam acriter contendant alterũ esse Rhaponticum à Rheubarbaro, quod & Rhabarbarum vocatur, quia testentur se vidisse legitimum Rhaponticum à Rheubarbaro diuersum: quia tamen video Arabes omnes, & Paulum rem eandem sensisse, putandum est radicem quam officinæ pro Rhapontico substituerunt adulterinam esse, vt nunc quoq; visitur, ipsam Centaurij maioris radicem pro Rhapontico vendentibus, deest autem color rufus, & succus croceus: rectius autem alij Hippolapathi nostri radicem substituerunt, Rhabarbarum vocantes. sed in genere Rhabarbari Turcicum apud Mesuem Rhaponticum fuerit, quod deterius est, quale illud est, quod officinæ acerbum Rhabarbamrum vocant, colore minus vario, minus croceo, minus odoratum, minus dẽsum, ac facultate minus soluente, vnde in fluxibus alui magis probatur.

Rheum.

Rhaponticũ Dios.

3. Rheum apud Mesuem. Indicum. Barbarum. Turcicum.

CAP. XXX.

OXALIS, vulgo autem Acetosa inter olera domestica reponitur, quæ cruda comeduntur ex oleo & aceto; nam colitur in hortis, licet etiam sponte nascatur gracili folo, tenuis herbula: foliis digitalibus, in tres angulos desinentibus: figura quasi sagittæ:

Oxalis, vulgo acetosa.

sapore

ſapore ob multam aciditatem grato: cauliculum tenuem fert, dodrantalem: comam rubram, in qua ſemen vt in Oxylapatho pendet, tenuius Alteram in montibus maior, foliis ad Spinaciam accedentibus, ſapore ſimili. Tertia etiam eſt mediæ magnitudinis: rotundioribus foliis. Dioſcorides Oxalidem quartum genus Lapathi ponit, cuius folia ſylueſtri ſcilicet exiguo Rumici ſimilia: caulis non magnus: ſemen ſubacutum, rubens, acre in caule, & agnatis appendicibus, ex quibus paruum illud videtur ſignificare. Plinius Oxalidem ſylueſtre Lapathum eſſe, ſatiuo proximum: foliis aquoſis, colore Betæ candidæ, radice minima, ex quibus videtur ſignificare, reliqua genera maiora; illa enim Spinaciæ proxima ſunt, quod Lapathum domeſticum poſuimus ex Dioſcoride.

Oxalis altera. Oxalis 3ª. Oxalis Diosc. 4ᵗᵘᵐ genus lapathi. Oxalis Plin: Lapathum silu.

CAP. XXXI.

FORMENTONE vulgo vocatur, aliis Sareſinum, ſemen trilaterum, figura ſeminis Lapathi, grandius, cortice nigro, candida intus ſubſtantia, vt Frumenti, quod in cibis coquitur, Farris, & Orizæ modo, cuius gratia ſeritur inter æſtiuas Fruges: eius planta caules cubito maiores fert, infirmos colore ſanguineo, lęues: folia Oxalidis mediæ, quæ cum tota planta aliquando rubeſcunt, ex alis Foliorum ramuli exeunt cum floſculis candicantibus, è quibus pendent ſemina, qualia dicta ſunt. Alterum eius genus eſt, quod ſponte oritur, Conuoluulo ſimile, tenuibus cauliculis, vicinas plantas amplectens, ſemine Lapathi, hoc in gracili ſolo totum rubet.

Formentone, Saresinum. Alterum genus.

CAP. XXXII.

LIMONIVM herba in paluſtribus, præcipue marittimis, oritur: radice craſſa, & rubra, ac ramoſa, aſtringenti, qua pro Been rubro vtuntur: folia à radice tantam fert Rumici ſimilia: caulem nudum, tenuem, cubito minorem, qui in ſummo finditur in ramos, in quibus hęrent floſculi parui quales in Polygono, alij candicantes, alij purpurei, alij punicei: in his ſemina Polygoni includuntur. Alterum eius genus exiguum reperitur, foliolis paruæ Oxalidis, cauliculis quatuor digitorum altitudine in locis aridis. Dioſcorides deſcribit foliis Betæ, tenuioribus, ac longioribus, decem aut pluribus, caulem tenuem, rectum, Lilio æqualem ſeminibus rubris ſcatentem, guſtu aſtringente. Plinius Limonium Betam ſylueſtrem vocari tradit, multo minoribus tenuioribuſque foliis ac denſioribus, vndecim ſæpę caulium. Galenus Betam ſylueſtrem nullam nouiſſe ſe teſtatur, niſi quis Rumicem accipiat. certe hæc plena eſt ſeminis rubri, & aſtringentis. Limonij tamen ſeorſum meminit, vires ex Dioſcoride examinans.

BISTORTA

CAP. XXXIII.

BISTORTA vulgo appellatur in alpibus radix conuoluta serpentis modo, vnde Serpentariam quidam vocant, colore rufo, astringentis saporis: folia fert ab radice Lapathi syluestris figura, plumbei coloris: in parte prona caulem simplicem fert & rectum raris foliolis, in cuius summo spica est Persicariæ similis semine rufo. Plinius Molybdenam, idest Plumbaginem appellat herbam, quæ vulgo nascitur etiam in aruis folio Lapathi, crassa radice, hispida: alibi videtur intelligere inter Dracontia sibi demonstrata, primum foliis Betæ non sine Tyrso, flore purpureo, reliqua vero genera cum Aro à nobis explicabuntur.

CAP. XXXIIII.

PERSICARIA vulgo dicitur herba, in humidis & palustribus locis fermè cubitalis, paucis ramis Calami modo geniculatis, colore rubro, foliis Persici, aut Salicis, gustu acerbo, in summis ramulis paruæ spicæ sunt, refertæ semine candicante, aut subrubente, figura cuspidis lanceæ, radice geniculata nititur pallida, aut rubente. eius duæ inueniuntur differentiæ, vna folio constat leui, & maculoso, macula in medio folio subrubente, figura triangula. Alteri folium asperiusculum est, ac sine macula, acerbioris saporis. Dioscorides Brittanicam vocat seu Bretanicam, quæ & Bettonica dicitur, cui folia syluestris Lapathi, sed nigriora & pilosiora, gustu astringentia: radix tenuis, & breuis: caulis non magnus: exprimitur succus è foliis, qui igne, aut sole cogitur, vim habet astringentem, potissimum ad depascentia oris, & tonsillarum vlcera. eandem puto describi iterum mox sub nomine Bettonicę: radix enim rubens non sine odore: caulis rectus, Calami modo geniculatus, in quo folia oblonga, & medio macula rubens triangula: inquit enim Bettonica nascitur in fenariis campis, locis montuosis, puris & placidis apud virgulta, animas hominum & corpora tuetur à maleficiis, & piaculis omnibus ac periclis, contra peregrinationes nocturnas, itinera insidiosa, difficiles somnos, in totumque per omnem medicinam ante cunctas celebratissima est: eius descriptio hoc modo legitur: habet radicem totam rubram & odoratam, folia autem prasina, & quod in medio foliorum puniceum, & recto calamo triangulum, & super ipsa flores purpurascentes: eius virtus huiusmodi est recens detrita vulneribus capitis imponitur ad dolorem leuandum, conglutinat, & ossa fracta extrahit, quod singulis diebus fit donec sanentur; feruefacta in aqua dolores

lores

lores capitis ſanat, ſi ea irrigetur, & cum bitumine temporibus inungatur: radix quoque ſuffita idem pręſtat, hæc Bettonicæ narratio à recentioribus tanquam ſpuria deleta eſt. Plinius Brittanicam vocat, miraturque nominis cauſam, cum in Brittania non plurima naſcatur, in Germania trans Rhenum marittimo tractu, fontem eſſe aquę dulcis, qua pota, dentes intra biennium deciderent, & compages in genibus ſoluerentur, repertam auxilio herbam Brittanicam non ſolum neruis & oris malis ſalutarem, ſed ad anginas & ſerpentes. folia habet oblonga nigra, radicem nigram, ſuccus eius exprimitur & ex radice, florem Vibones vocant quia collectus antequam tonitrua audiantur, & deuoratus ſecuros in totum reddit.

CAP. XXXV.

HYDROPIPER, aliqui Perſicariam minorem vocant, in totum Perſicariæ ſimilis: tenuioribus, ac breuioribus foliis, leuibus, ſine macula: ramis, & fructu magis rubentibus: ſapore acri, ſimiliter in aquoſis naſcitur. Dioſcorides apud aquas ſtagnantes naſci tradit: caule geniculato, ſolido, multis alis: foliis Mentę maioribus, mollioribus, candidioribuſque, guſtu Piperis, citra odoris gratiam: fructum autem acrem in ſurculis paruis fert prope folia racematim: radicem paruam nullius vſus. ex hoc genere videtur apud eundem Dioſcoridem Cratęogonem eſſe, foliis Melampyri, multis calamis ex vna radice prodeuntibus, multorum geniculorum, ſemine Milij: naſcitur in opacis, & frutetoſis, parte plurima ſummopere acre. Plinius de eo ſcribit Spicæ Tritici ſimile eſt, id eſt Melampyro, multis calamis ab vna radice, multorumq; geniculorum, in opacis ſemine Milij vehementer aſpero guſtu, qui ſapor Perſicariæ magis conuenit. Theophraſtus Cratęum vocat, cuius fructus ex aqua ſemen prolificum facit, naſcitur id, Lini modo ruffum, & fructum tanquam Milium fert.

CAP. XXXVI.

POLYGONVM, quæ vulgo Centinodia vocatur, herba eſt humi ſtrata; in æſtate paſſim proueniens multis ramulis Iunci modo lentis, tenuibus, geniculis frequentibus: ſingulari folio iuxta ſingulos geniculos, quod paruæ linguæ ſimilitudinem gerit, ideo Lingua paſſerina à nonnullis vocatur: iuxta ſingula folia floſculi ſunt pauci exigui, rubentes, aut candicantes: ſemen autem in ſuis folliculis triquetrum Acetoſæ ſimile. reperitur quædam longiori tum ſemine, tum folio erecta in montibus: alia quoque in marittimis breuior & craſſior, tota can-

dida

dida & humi ſtrata. Dioſcorides Polygonum marem vocat, exilibus ramis, teneris, multis, Graminis modo geniculatis, humi ſtratis: foliis Rutæ mollioribus, longioribus: ſemine ſub omnibus foliis turgente: flore candido, aut puniceo. Plinius hanc in marem & fęminam diſtinguit. Mas non attollitur è terra, foliis Rutæ, ſimilis Gramini. Fęmina maior, minus nigra, geniculis denſior, ſemine ſub omnibus foliis turgente. Quidam hanc marem, illam fęminam vocant. Quamuis autem vtrique ſemen ſub omnibus foliis inſit: quam tamen erectam poſuimus, videtur Plinius poſteriorem intellexiſſe. Aliæ autem plantæ, eodem nomine appellantur, tum à Plinio, tum à Dioſcoride, de quibus alio loco dicendum eſt.

CAP. XXXVII.

ALSINE herbula eſt iuxta hortorum parietes, & in vmbroſis, læto ſolo alioqui ſimilis Helxine, ſed ramulis humi ſtratis, dodrantalibus: foliis per interualla binis, paulo Helxine minoribus, lęuibus, craſſis Portulacæ modo, odore omnino Cucumeris, ſi terantur digitis, fructum ſine flore fert in alis foliorum, more Polygoni, ſed rotundum, & durum hyeme & Vere tantum. Dioſcorides inquit, eadem eſſet quæ Helxine, niſi humilior, minoribus foliis, nõn hirſutis, cum teritur, odorem habet Cucumeris, naſcitur in opacis, & lucis, &, vt inquit Plinius, eadem fere ex Dioſcoride repetens, in hortis, & maxime in parietibus. appellatam etiam fuit Myoſotis, quia, cum prorepit, muſculorum aures imitatur foliis: Quamuis autem hæc deſcriptio ſatis conueniat alteri plantæ, quę vulgo Morſus Gallinæ, & Centunculus vocatur. affinior tamen Helxinę illa eſt quam deſcripſi, nam præter cæteras ſimilitudines, ſemina circa caulem ſine flore fert, alioqui hæc vix à Centunculo diſtinguitur, viſu, ſed inuentu rarior.

CAP. XXXVIII.

HELXINE vulgo autem Parietaria, herba eſt, vbique in parietibus naſcens: cauliculis ſubrubentibus, teneris & quadantenus perſpicuis: folia inſunt figura Hederę, parua, inſecta, ſubnigra, aſpera, vt veſtibus hęreant: ſemina in alis foliorum pauca racematim fert, folliculis aſperis incluſa: eius ſuccus maculas ex oleo abſtergit, propinant quidam eundem miro effectu ad vrinam mouendam, & renes à calculis purgandos. Dioſcorides tradit in parietinis, ſepibus, & maceriis naſcentem, foliis Mercurialis, hirſutis: cauliculis ſubrubentibus, circa quos veluti ſemina aſpera, veſtibus hęrentia inſunt. Plinius quan-

quàm ſub hoc nomine plures plantas intelligat. hanc tamen deſcribens, multa ex Dioſcoride mutuatus eſt, aliter autem foliorum ſimilitudinem tradit, mixtæ ſcilicet ſimilitudinis Plantaginis, & Marrubij, cauliculos denſos, leuiter rubentes, ſemina in capitibus Lappaceis adherentia veſtibus, vnde nomen Helxines, inficit lanas. forte commutauit cum Perdicio, quam herbam Vrceolarem à noſtris appellari tradit: folio Ocymi tantum nigriori: naſcitur in tegulis, parietiniſq; : præcipui remedij lapſis ex alto ſuccus potus, monſtrata ſomnio à Minerua Pericli Athenienſium principi, vnde & Parthenion vocatur. Galenus quoque Helxinem, & Perdicium & Parthenium vocari teſtatur: ſi igitur in Plinio folia Ocymo ſimilia, ſed nigriora accommodentur Helxine, cui Dioſcorides Mercurialis ſimilitudinem tribuit, licet non ſint ſerrata: folia autem mixtæ ſimilitudinis Plantaginis & Marrubij reddantur herbę Vrceolari, dicemus Vrceolarem herbam, cui vaſculum Vrceo ſimile & folia Plãtaginis, vulgo autem Saponaria appellatur, quia lanas purgat, quanquam & illi congener ſit, quę folio eſt Ocymi, vnde Ocymoides vocatur, de quibus inferius erit dicendum.

CAP. XXXIX.

QVIDAM Salſolam vocant, herbulam in marittimis naſcentem, ramoſam: foliolis thereti figura pulpoſis, vt Vermiculariæ, in aculeum tenuem, & pungentem deſinentibus, flore rubente: aliquando tota rubet multis ramis humi ſparſis, ſemen fert in autumno, veluti in fouea, ternis circundantibus foliolis pungentibus. Herba dum tenella eſt, aſſumitur in cibis cum oleo & aceto: quoddam genus colitur in hortis, vulgo Iſgarum vocant: foliis nequaquam pungentibus; longioribus, ac viridibus: ramis maioribus: ſemine nigro ſimili Vermiculo in ſpiras conuoluto, quod guſtu fauces vrit: herba ipſa aſſumitur inter olera. apud Dioſcoridem putatur Tragos; at ſapore non conſtat acerbo, nec acinis conſtat. Plinius inter genera Halimi recenſet, cum inquit alij olus marittimum, ſalſum, & indenomen, foliis in rotunditate longis, laudatum in cibis; Duorum generum ſylueſtre & mitius. vtrumque diſſentericis, & exulceratis. Sylueſtri tenuiora folia: efficacior in ſananda ſcabie: vtrumque mandi & condiri. Crateas tertiam genus, longioribus foliis hirſutioribus, odore Cupreſſi, naſci ſub Hedera. Quę autem intelligatur odore Cupreſſi adhuc incertum eſt. Quædam in marittimis naſcitur foliis tenuioribus Iſgaro, numeroſioribuſque, nequaquam pungentibus, rubris: in autumno copioſo ſemine racematim ramulis hærente, nigro ſimili Blito: hæc quoque ſalſo ſapore conſtat: aliæ huic congeneres iuxta parietes, & ſterquilinia naſcuntur: foliis gracilioribus, viridibus: ſemine Polygoni, guſtu inſipido.

ALIVD.

CAP. XL.

ALIVD genus Salsolę in marittimis nascitur, palustribus: fruticosa: nullis foliis: Cupresso nuper nascenti similis: pulposis ramulis: salso gustu: colore rubente in maturitate. aiunt ex hac combusta, Nitri quoddam genus facere, quam Sodam vocant, ad vitrum eliquandum necessariam: hæc summis ramulis turget in autumno: semina intra se condens tanquam in aluo: constat enim ramusculorum compago ex frequentibus squamulis pulposis, sub quibus instar Lentis, semina cōcipiuntur parua, quæ decidunt arescentibus squamulis in hyeme. eius duas notauimus differentias: vnum simplicius, & breuius dodrātali altitudine, rectum, annuum: Alterum multis ramulis, fruticans, lignosum & grandius, perpetuum. plurimum in Ilua, portu Ferrario, aliquando in scopulis. Serapio Vsnem & Cali vocat, eo nomine intelligens tum plantam, tum Nitrum ex ea paratum. Plantam alicubi tantæ magnitudinis tradit, vt facile sub ea, quis vmbram inuenire, & meridiari possit: totam etiam non lignosam esse. huic Plantæ Tragos videretur conuenire, cum fruticosa sit ac sine foliis, non tamen acuto cacumine adhuc visa est. potius Empetron dici apud Dioscoridem puto, quæ & Phacoides appellata est à Lentis similitudine, sed apud Galenum, & Paulum deprauate, vt puto vocatur Prasoides. inquit Dioscorides de Empetro, nascitur in montibus marittimis, salsa, quo vero à mari longius recessit, magisque terrena fuerit, eo amarior sentitur, sumitur in iure aliquo aut hyrdomelite, pituitam inutilem trahit, & bilem, & aquam. Plinius eadem fere tradit. Empetron nostri Calcifragam vocat, nascitur in montibus marittimis ferè in saxo, quo proprius mari fuerit, minus salsa est, potaque bilem trahit, ac pituitas: quo longius magisque terrena, amarior sentitur, trahit aquam: vetustate vires perdit: recens vrinas cit: decoctum in aqua, vel tritum calculos frangit. Qui fidem huic promisso quærunt, affirmant lapillos, qui subferuefiunt, vnà rumpi. Videtur autem Plinius, Empetron, & Saxifragam Dioscoridis eandem plantam putasse, cum vtriusque vires & nomina vni huic tribuerit. Galenus certe Saxifragę non meminit in simplicium censu: Empetri meminit. alibi tamen idem Plinius Saxifragam à nostris appellari tradit ipsum Adiantum nigrum, nō quod in saxis nasceretur, sed quod calculos mire pellit.

CAP. XLI.

FRVMENTA inter fruges numerantur non solum hominum, sed & iumentorum, cibus maxime proprius, cuius gratia singulis annis seruntur: annua enim sunt. seminibus ineſt multa vis alendi,

nec herba ipsa inutilis, cum depascantur illa tum viridi, tum sicca omne pecudum & iumentorum genus. peculiare in seminibus his; non enim ab eadem parte videntur radices in terram agere, & germen, sed radices quidem ab ea parte, qua cor est, quod inferius sedet: germen autem ab altera, & exteriori, quod nullis aliis contingit: eadem enim particula in omnibus seminibus principium est tum radicis, tum germinis. At vero, neque in frumentis distant vere huiusmodi particulæ, sed intra corticem latente seminis corde, radix quidem inferius, germen autem superius emergens, corticem disrumpit in opposita parte: non enim semen biualue est, vt in leguminibus, & cæteris plerisque bina folia in ortu ostendentibus: nam in iis tota nouella plantula tanquam fetus, è cortice seminis erumpit vnica parte: in frumentis autem continetur intra corticem seminis corpulentia, vnde primum alimentum habetur, & tan diu heret nuper natæ plantulæ, donec tota eius substantia in radices & germina abierit. Quod aliquando & biualuis contingit, cum pre crassitie seminis, & corticis duritie, binę illę seminis partes non erumpunt in folia, sed statim proprium foliorum genus ostendunt: sic frumentorum genus vniuersum se habet: radicem non vnicam in altum dimittit, sed statim plures fibras sine ramis spargunt: caules ferunt simplices, geniculatos, & concauos magna ex parte, sine cortice, sed folij pediculus circumquaque vestiens cortices vicem gerit, vt in ferulaceis, caules hoc culmos vocant, & calamos folia in longitudinem producta & indiuisa, neruosaq; : semina summis calamis continentur in spica, aut racemosa iuba, aridis folliculis inclusa, qui plerumque in aristas desinunt, id est tenues & asperas festucas: flosculos edunt lanugineos è seminū folliculis erumpentes; frumentorum hyberna dicuntur, quæ hyeme & Vere sata, æstate perfecta sunt: æstiua autem, quæ in æstate sata, in autumnum prorogantur: hyberna spicis magis continent semina aristis munita: æstiua autem racemosis potius Iubis exposita, paruis auibus sunt, vt Milium, Panicum, eorum quoque alia folliculis multipartitis includuntur, à quibus facile absoluuntur, vt Triticum, Far, Secale: alia vno continuo folliculo inclusa permanent, vt Spelta, Hordeum, Auena.

CAP. XLII.

TRITICVM frumentorum optimum: nam ex eius farina panes fiunt ad homines alendos optimi: in granis subrotundis & læuibus rimula per longitudinem discurrit; color aliis candidus: aliis subruffus: aliis rotundiora: alia oblongiora: grandiora quoque, vel tenuiora: in spicis quoque aliqua est differentia; plurimę enim aristis munitæ sunt: quædam illis carent: ramosæ quædam sunt, in quibus gran-

grandiora sunt grana: plurimæ simplices. ex his genus, quoddam candidissimum in spica sine aristis gignitur, apud Aretinos Galbigiam vocant incolæ, quam Siliginem vocat Plinius Tritici delitias, cui candor est, & sine virtute & sine pondere, conuenit humidissimis tractibus, alibi transit in Triticum biennio, spicam fert sine aristis, similiter vt Far, excepta Laconica, nunquam maturescit pariter, & minime dilationem patitur decidentibus granis, sed minime in stipula periclitatur, quoniam stipulam habet rectam, nec rorem continet, qui rubiginem faciat. Galenus panem Siligineum purissimum esse testatur, Græcis tamen incognitam Siliginem fuisse: Aliud rotundo magis grano, quod seritur Vere, vnde Vernellam vocant vnico culmo. Dioscorides Trimestre vocat, & Sitanium, quod leuiorem cibum & reddi faciliorem præbet. Farinæ autem differentiæ sunt Pollen, Similago, Secundarium, Furfur. Pollen vt Plinius inquit idem in Tritico est, quod flos in Siligine: vtuntur pro glutine libris glutinans teste Dioscoride. euolat autẽ Pollen, vt vicinis parietibus & molis hereat. Similago est Tritici farina purissima, vnde panis similaceus, post Siliginem proximus, vt inquit Galenus, plus alit, quam cibarius, vt inquit Dioscorides. Fit etiam ex ea gluten, vt ex Polline: secundarium apud Plinium, ex quo cibarius vocatus panis fit, quem Dioscorides Syncomiston vocat. Videtur hoc quod secundo loco post Similaginem excernitur, medium inter Furfur & purissimam Farinam, ex quo pauperes panem conficiunt. Galenus tamen Syncomiston, & Autopyron vocari tradit panem, qui ex tota Farina cum Furfuribus paratur. Furfur pars est crassissima ex Tritici cortice constans ad panes pro canibus alendis commoda.

C A P. X L I I I.

QVOD vulgò Far vocatur, non vnum semen est, sed aliud apud diuersas gentes intelligitur, vbiq; tamen Far vocant quodcumque semen quod à cortice mundatum, & confractum, elixatur in cibis. In Sicilia ex Hordeo parant, & in quibusdam Appennini locis: quoddam genus hordei habent paruum, alibi Spelta vtuntur. In Gallia Cisalpina semen est proprium, Tritico longius, dorso acuto, colore ruffo, in spica crassiori, quam Spelta, multiplici folliculo, binis ordinibus, & in singulis ordinibus, bina semina coniugatim disposita propriis membranis arcte inclusa, culmus multiplex, breuior Tritico, folia angustiora, amat loca pinguia, seriturque Vere: difficile exteritur à folliculis. Aliud nobilius, sed rarius in Italia seritur, longe crassiore grano, & candidiore, quod è suis folliculis facilius erumpit more Tritici: eius spica sine arista est. Plinius quoque multa genera Farris tradit: de iis autem,

autem, quæ modo deſcripſi, videtur intellexiſſe, cum inquit. Far ſpicam ferre ſine ariſta, vt Siligo : nam de altero genere Farris, quod veteres Adoreum appellabant : quia difficulter exteritur, inquit condi cum ſua palea, & ſtipula tantum, & ariſtis liberari; ad noſtrum genus Farris etiam illud pertinere videtur quod inquit : Galliæ quoque ſuum genus Farris habent, illic Brancæ vocatum, apud nos Sandalum nitidiſſimi grani. quod plus panis affert quaternis libris, quam Far aliud. Quod prætereа inquit in Aegypto fieri ex Olyra, ad alterũ nobilius Far pertinere videtur, quod etiam tempore Plinij in Italia ſerebatur, licet eſſet ſub alio nomine Galliarum proprium. Quod enim Olyra in Aegypto eſt, Arinca in Gallia vocatur, qua decocta medicamentum fit, quod Aegyptij Atharam vocant infantibus vtiliſſimum. ex Arinca inquit dulciſſimus fit panis, ipſa ſpiſſior, quam Far & maior ſpica & ponderoſior : modius grani ſexdecim libras implet. exteritur in Græcia difficulter, ob id iumentis dari : in Aegypto facilis fertiliſque. Dioſcorides noſtrum Far videtur Zeam Dicoccon appellaſſe, quæ duo grana in duobus folliculis iñcta gerit, ex qua Chondros fit, quam Alicam interpretantur multi non bene : Galenus ex genere Tritici eſſe Chondrum ſcribit. & Olyra Dioſcoridis eiuſdem generis cum Zea habetur : ſolum nutrit minus : panis ex ea fit & tunditur in craſſiorem Farinam, vt Zea, quam Crimnon vocant pro pulte. Theophraſtus Zeam, quam Theodorus ſemen vertit ex Plinio per quam ſimilem Tritico eſſe ſcribit, & in Triticum mutari ſolere, ſi piſtum eius granum ſeratur, idque non protinus, ſed anno tertio, aliquando in Auenam : mature ſeritur, exit Tritico & Hordeo ſimilis robuſtiſſima, & maxime terram extenuans, quia radix ei multiplex atque alta, culmuſque numeroſus conſtat, ſed fructus facillimus, omnibus animalibus gratiſſimus : ſolum pingue, & lætum deſiderat. Olyram autem quam Theodorus Siliginem auertit, molliorem Zea, & infirmiorem ſcribit mature ſeri, Tritico & Hordeo ſimilem : ſemina multiplici folliculo includi.

CAP. XLIIII.

SPELTA vulgo appellatur veluti exiguum Triticum ſuo folliculo perpetue incluſum, qui ſingulis ſeminibus vnicus eſt, læuis, candicans, & modice depreſſus, in ariſtam deſinens ſubaſperam, ſpica breuis eſt, & depreſſa, ſeminibus vtrinque vnico ordine diſpoſitis, culmus quoq; breuis : amat ſolum tenue & aridum : panem modicum quidem, ſed ſuauem reddit; ſed propter exilitatem iumentis datur. Dioſcorides Zeam ſimplicem appellat, quæ vi panificia magis Hordeo, minus Tritico nutrit : ori grata, ex ea quoque fit Crimnon, quæ craſſior eſt Farina, ex qua pultem faciunt, vt ex Tritico & Olyra; à pulte autem

Spelta

Spelta videtur appellata. Plinius testatur Romanos pulte non pane longo tempore vixisse, sed tam Grecię pultem ignotam, quam Italiæ polentam. idem Plinius à Grecis accipiens aliquando Zeam vocat, quod à Latinis semen appellatur, maxime in Campania: quia res præclara etiam Homero teste laudante arua Zeam ferentia: ex hoc semine Alicam fieri, de qua inquit, semen maxime nudum esse, vt Hordeum, quod nequaquam Chondro conuenire videtur: Tunditur granum eius in pila lignea, excussis inde tunicis, iterum nudata medulla conciditur in tria genera, minimum scilicet, secundarium, & grandissimum. Alica præterea res Romana est inquit, neque Pompei magni ętate in vsu fuisse traditur, Ptisaneq; antefertur sine dubio: nam laudes Ptisanę, quas Hiptocrates vno volumine condidit, omnes in Alicam nunc transeunt. Contra, quanto innocentior est Alica: Hippocrates tantum sorbitionis gratia laudauit: quoniam lubrica sitim arceret, in aluo non tumeresceret, facile redderetur, & assuetis hic solus cibus in febribus die possit dari, tantum remotus, ab istis, qui Medicinam fame exercent, de Alica confirmat & Paulus Aegineta, aliam esse à Chondro, cum inquit similem esse Chondro natura, nisi quod ventrem magis supprimit, vt Dioscorides testatur de Zea, præsertim tosta in Crimno. Galenus Speltam videtur intellexisse sub Tiphæ nomine, inquit enim esse veluti Triticum paruum, eo longe exilius, colore magis flauo, cortice vestitum vt Hordeum; equorum cibis commodum, decorticatum in panes recipitur, vel aqua elixatur, manditur cum sapa, aut sale.

CAP. XLV.

HORDEVM semen est in medio crassum, & rotundum vtrisque extremis in acutum desinentibus, cortice potius quam folliculo inclusum: adhęret enim semini, vt cum labore auellatur: ponuntur semina in spica nulla alia protegente membrana, ideo nuda videntur vt Speltæ: & similiter in aristam desinunt, longam, & asperam aliquando binis versibus, vt vnicum vtrinque semen ordine procedat: longissima spica, quod genus Ordeolam vulgo appellant: in montibus & locis frigidis satam, breuiori grano, ac rotundiori, candido, quo pro Farre vtuntur. Hoc forte fuerit Far Adoreum apud Plinium: inquit enim fuisse primum antiquis Latio cibum Far Adoreum magno argumento in Adoreę donis: ex omni genere durissimum, & contra hyemem firmissimum, patitur frigidissimos locos, & minus subactos, vel æstuosos sitientesque: purgari non poteſt nisi tostum: ideo spicam Farris tosti pinsunt ruuido pilo, sed ad satus seruant cum suis vaginulis & non torrent: quia difficulter exteritur: conuenit cum palea sua condi, & stipu-

la tantum & ariſtis liberatur. Ad hoc genus referri videtur, quod al ib inquit, qui Zea vtuntur, non habent Far, per Zeam intelligit, quę in Campania ſemen appellatur, ex qua fit Alica. Alterum genus Hordei ſimilem ſpicam fert paulo breuiorem; granis tenuibus, vtrinque alternatim ad latera inclinantibus, vt in Spelta, in montibus Lucenſibus Scandellam vocant, ex qua panes faciunt reliquo Hordeo meliores: ſed iumentis noxia eſt: nam aluum turbat. Galenus forte hęc genera Hordei inter Olyras recenſuit, cum inquit, Olyram colore candido: corticem extrinſecus habere, vt Hordeum; & decorticatam aſſummi in panes, qui ſi ex optima Olyra fiant, poſt triticeos ſunt præſtantiſſimi: ſecundi ab his ſunt Tiphini. Quod ſi Olyrini ex vitioſo ſemine ſint facti Tiphini non erunt eis inferiores. ex nobiliſſima quoque Olyra, cum, vt decet, fuerit decorticata, nominatum Tragum conficitur, quo plerique vtuntur primum in aqua decoquentes, deinde ea affuſa, Sapam, aut Vinum dulce, aut mulſum infundentes ſuper iniiciunt: & pineas nuces aqua prę maceratas, donec plurimum intumuerint. Quidam autem inquit, ſemen hoc genere quidem non tamen ſpecie cum Olyris idem eſſe affirmant. hęc Galenus. Dioſcorides Tragum inter fruges (nam & alia eſt Tragos inter herbas medicas Scorpios cognominata) Chondro ſimilem figura tradit, quę multo minus, quam Zea nutrit, quod multum aceris habeat, quare ægrius conficitur, aluumque magis mollit. Plinius Tragum externum eſſe ſemen ab Oriente inuectum Orizę ſimile.

CAP. XLVI.

HORDEI aliud genus eſt, craſſius, in ſpica breuiori, rotundiorique, quinis ordinibus, raro quaternis aliquando ſenis, quo maxime vtuntur ad iumentorum nutrimentum, & ruſtici ex eo panes faciunt: primum metitur inter fruges, magnum in penuria ſuo præcoci aduentu afferens adiumentum: huius quoddam genus eſt, cui cortex ſponte abſcedit, vnde Hordeum mundum vocant, quod facilioris concoctionis eſt, & ſucculentius in priſana conficienda. Plinius Hordeum Glabrum vocat in Beotia & Aphrica. Et Galenus Hordeum nudum in Capadocia corticis expers. Ex quocunque Hordeo polentam fieri, quæ in cibis præfertur apud Græcos. Theophraſtus Hordeum deſcribit latiore folio quam Triticum: calamo breuiori, tenuiorique: ſemine nudo: nam maximè omnium caret tegumento: ſpicatur inuerſus: aliud binos: aliud ternos, aliud quaternos; aut quinos, ad ſummum ſenos. Quantò autem pluribus verſibus conſtruitur, eò ſpiſſius, & poſitu arctius conſtat. vt plurimum granum: aliud rotundius, minuſque: aliud oblongius, maiuſque, & in ſpica rarius: & aliud candidum:

didum: aliud accedens ad purpuram, quod aduerſus frigora, & flatus & cæli mutationes validius candido reſiſtit: in gracili ſolo proficere poteſt: In India quoddam genus Hordei syluestris eſt, ex quo Chondrum bonum faciunt. Dioſcorides vnum tantum genus ponit, quod candidum purumque eſt.

CAP. XLVII.

AVENA vulgo appellatur ſemen Hordeo longius, tenuiusſque: læui cortice, craſſo, ac duro: medulla intus molli, candida, & dulci, tenui quadam lanugine obducta: pendent bina in coma potius quam ſpica, longis, ac tenuibus pediculis, binis membranis amplectentibus, ſine ariſtis, calami Tritico altiores, nodoſiore que: inter ſegetes præcipue Tritici naſcitur: ſeritur quoque per ſe ad pabulum iumentorum, vt Hordeum & Spelta: extat mitior, & sylueſtrior: mitior colore candido: craſſiore grano: sylueſtrior nigra, tenuiorque. Tertium quoq; genus eſt omnino sylueſtre & immite: breuiori calamo: frequens in Hordeis: grano ſubrubente, multa lanugine obducto: ariſta nigra tanquam feſtuca robuſta, medio ſemini impacta, vt alterum videatur ſemen, cum tamen bina tantum in hoc ſint, vt in cæteris. Dioſcorides prima duo genera Bromon vocat, quorum vnum inquit inter fruges Calamum eſſe, foliis Tritici, geniculatum, qui fructum in ſummo gerit, veluti paruas locuſtas, bimembres, in quibus ſemen continetur vtile ad cataplaſmata, vt Hordeum: puls quoque ex eo fit aluum ſiſtens: eiuſdem cremor tuſſientibus prodeſt. Alterum inter medicas plantas Aegilopi ſimile ad Ozęnas laudatum, ex quibus manifeſtum eſt, Bromon inter fruges numeratum Auenam eſſe ſatiuam, & mitiorem, alteram autem Auenam nigram: hæc enim Aegilopi ſimilior. Theophraſtus Bromon inter eas numerat, quæ Tritico & Hordeo ſimiles ſunt: ſed radice numeroſiore conſtat, & multis diſpergitur culmis, veluti sylueſtre quoddam & immite: ſemen multiplici tunica integitur. Plinius Bromon inter externa recenſet ab Oriente inuecta Orizę ſimilia, & alibi inter vitia ſegetis Auenę Gręcę genere, & folio & ſtipula Triticum imitatur: in cacuminibus dependentes, paruulas veluti locuſtas habet. Auenam alibi vocat Frumenti vitium, & Hordeum in eam degenerat. Germani edunt ex ea pultem, ſemen maxime nudum, vt Hordeum, & Alica; ſed hoc aduerſari videretur Theophraſto, qui Bromon multiplici tunica tegi teſtatur, & alibi inquit Auenam maxime natura operuit, vbi gręce Crocos legitur, quam vocem Auenam vertit Theodorus, ſed Bromos, vt puto, legendum eſt. Sed Plinius nudum vocauit: quoniam membranę in maturitate dehiſcentes maxime nudum oſtendunt ſemen, proprio tamen

cortice intectum, vt Hordeum & Spelta. Galenus frequentiſſimam in Aſia & potiſſimum in Miſia, vbi Tiphæ & Olyræ multus eſt prouentus, ſed iumentorum alimentum, non hominum, niſi extrema fame in panes digeritur, coctum ex aqua eius ſemen cum Sapa, aut Vino dulci, ſuaue eſt, vt Tipha, minus durum & minus nutrit, ſed panis inſuauis. Tertium autem genus Aegilops vocatur, manifeſte quidem à Theophraſto, Auenam vertit Theodorus: ſylueſtre quoddam & immite, quod magis in Hordeo naſcitur, terram vehementer extenuat, & multiplici tum calamo, tum radice, conſtat folio piloſo: cultis melius erumpit: & ſolum frugale deſiderat, & coli expoſcit, ſed deleri contumax, cum annis alternis naſcatur: non enim ſimul prouenit ex omnibus ſeminibus, ſed partim anno primo partim ſecundo: ſemen continuum, & bifidum cernitur, vt eius vna pars prius naſcatur, altera poſterius anno ſequente. Dioſcorides autem aliam videtur deſcribere Aegilopis nomine, cum ſcribit herbulam eſſe foliis Tritici mollioribus, in ſummo capite bina ternaue ſemina gerit rubra, quibus ariſtæ quaſi capillaceæ exeunt: medetur oculorum morbo eiuſdem nominis, & duritias diſcutit, quæ deſcriptio magis videtur conuenire Tritico ſylueſtri in Sicilia appellato, quod apud nos quoque paſsim in incultis, & montoſis naſcitur palmi altitudine, duobus aut tribus capitibus in ſummo duris, quæ multas ariſtas in latera ſpargunt, colore candido, ſemen intus continetur Tritico ſimile exilius. Siculum autem aliud candidum, aliud nigrum, & ariſtas magis ſubrectas habet. verum ſi hanc apud Dioſcoridem Aegilopam dicamus, incertum fuerit, quid Bromos ſit apud eundem Aegilopi ſimilis: nihil enim habet Auena ſimile cum ea plantula, præterquam quod neque rubri ſint Tritici ſylueſtris fructus, vt Aegilopis, ſed candidi, aut nigri. Quod ſi per ariſtas capillaceas ſeminibus inſidentes in Aegilope, interpretemur lanuginem, quam diximus in tertio genere Auenæ in eſſe, nihil obſtabit, erit enim eadem Aegilops apud Dioſcoridem & Theophraſtum. Plinius feſtucam vocat, vt puto à ſimilitudine ariſtæ ex medio ſemine erumpente, tanquam feſtuca in oculo impacta. Hordeum inquit necat Feſtuca, quæ vocatur Aegilops.

CAP. XLVIII.

AVENA græca, numeroſo calamo naſcitur, cubito breuior: ſeminibus rubris, ac nudis in ariſtas deſinentibus, longis, Auenæ modo, ſed depreſsis, quæ ex ramoſa coma pendent, paruis ſpicis, ſex aut octo ſemina, continentibus duobus ordinibus, quæ nunquam cadunt: frequens eſt in aruis præcipue in Scrobium ſuperciliis: huic ſatis conueniret Dioſcoridis Aegilops, niſi numerus ſeminum obſtaret.

Plinius

Plinius Auenam grecam ſeri ad genus pabuli, quod Ocymum appellatur, quia cito prouenit, ei non cadit ſemen. Hermolaus non Ocymum, ſed Ocynum legit, vt quoque apud Varronem, & Catonem legitur quod erat pabuli & farraginis quoddam genus, dictum ab ocys verbo, quod ſignificat cito: Ocymum vero aliud eſt inter olera.

CAP. XLIX.

LOLIVM ſemen eſt in Tritici ſegete maxime naſcens, cum præcipue hyems aquoſa fuerit, quaſi ex Tritici putredine fiat; granum eſt paruum, cortice fuſco intectum, in acutum deſinens & tenuem ariſtulam, quod etiam in parua quantitate Tritico ad mixtum, vertigines facit, & oculos hebetat: ſtipulam Tritico ſimilem gerit, & folia colore virentiore nitentia: ſpicas longiſsimas gerit, alternis vtrinq; racemulis breuibus ſurſum ſpectantibus per interualla. Theophraſtus Lolium græce Aera, ſylueſtre penitus eſt: oritur in Tritico & Hordeo corruptis propter imbres frequentes, etiam ex Lino: ſemen cortice ſimplici intectum, quod caput tentat, graueque eſt: folium anguſtum, piloſum, pingue peculiari quadam pinguedine, Tritico viridius. Plinius aliquando Lolium vocat inter frugum morbos, ac terrę peſtem, aliquando Aeram, cum inquit Triticum enecare, vt Orabanche Eruum. Eius granum minimum eſt in cortice aculeato, cum eſt in pane celerrime vertigines facit, carbonibus iniectum aiunt turbam pellere, & quamuis infęlix à Vergilio dicatur, ſanat tamen morbos multos exterius applicatum. Dioſcorides Lolium, quod inter ſegetes naſcitur, mollitam ad Gangrenas, vlcera putreſcentia, feras lichenas, lepras, ſtrumas, & alia multa laudat.

CAP. L.

ORYZA vulgo autem Riſum, granum eſt in vaginula ſtriata incluſum, cui parua inſidet ariſtula, quod deglutitum lacteo colore ſpectatur, Auena breuius, craſſiuſque: manditur elixatum Farris modo: pendent ſemina ex coma ramoſa, culmo alto, folio arundineo in gurgitibus, ſeritur in pluribus Italiæ locis, quamuis quondam eſſet peregrinum ſemen. Plinius inquit Oriza Italici maxime gaudent, ex qua ptiſanam conficiunt, quam reliqui mortales ex Hordeo: folia carnoſa, Porro ſimilia, latiora: altitudo cubitalis: flos purpureus: radix gemmeę rotunditatis. Theophraſtus Oryzam in India ſeri inquit: id Zeæ ſimile eſſe piſtumque Chondri modo reddi: concoctu perfacile: aſpectu Loliis ſimile, ſtatque magna parte temporis in aqua: effundit non ſpi-

cam, sed veluti iubam modo Milij, atque Panici. Dioscorides Oryzam frumentorum speciem esse, in palustribus & riguis, quæ mediocriter nutrit, & aluum sistit.

CAP. LI.

MILIVM inter æstiuas fruges granum est ex candido flauescens, leuore quodam peculiari nitens, exiguum, & rotundum, quod à suo cortice deglutitum Oryzæ modo coquitur: eius farina in panes cogi nequit ob naturam friabilem, nisi feruenti aqua vtantur, vt lentorem quendam assumat, & sic quoque panes redduntur friabiles, dulces tamen: proueniunt semina in coma inclinata ac fusa, ex qualibet occasione decidua relicto tenui folliculo: culmus cubitalis Tritico crassior ac plenior: Folia latiora quasi Porri: alterum genus est colore nigro deterius, vtrunque auibus nutriendis expetitur, vt columbis & gallinis. Theophrastus Cenchron, idest Milium inter frumenta æstiua diebus quadraginta à satu perficitur: caulis Harundineus: flos lanugineus: iubam ferunt omnia Miliacia, quæ coma est fusa, vt in Harundine: minimum semen, in folliculo copiosum, quod seruari egregie potest. Plinius culmum geniculatum, & concauum tribuit, semen indefensum membranis, ideo paruis auibus expositum, non in spica, sed racemo pendens. Nequit purgari à folliculis nisi tostum: ex eo puls candida in Capania fit, & panis perdulcis, cum musto fermentum fit, in annuum tempus. Dioscorides Milium in panes coactum minus cæteris nutrit, aluum sistit, & vrinam mouet.

CAP. LII.

PANICVM gerit culmum Milio similem & folia: sed iubam, coactam in rotunditatem, longam: seminibus Milio exilioribus racematim farctis: colore flauo: expetitur paruis auiculis. Theophrastus eadem Panico tribuit, quæ Milio, sed dulcius & infirmius esse: Elymon, & Melinen vocat: sic Dioscorides inquit Milio simile, sed minus nutrit, & minus astringit. Plinius Panicum à paniculis dictum: cacumine languido nutante, paulatim extenuato culmo: aceruatur prędensis granis quasi in surculū, cum longissimo pedali. Genera plura. Mammosum paruis paniculis, & cacumine gemino, candidum: nigrum: ruffum: purpureum: panis ex eo rarius fit, sed apud nos huiusmodi Panici differentiæ adhuc non visæ, nisi Milium sub Panici genere comprehendatur: extat enim Milium candidum, & nigrum: ruffum vero Panicum nostrum, purpureum vero quod vulgo Sagina vocatur & Melica.

CAP. LIII.

MELICA fortè à Meline appellata, vnde etiam Milium deriuari videtur. Alij Saginam vocant, quia ea ſaginantur animalia: culmum altiſſimum gerit, plenum: & folia Harundinis modo, in cacumine comam ingentem fert & rectam, ſemine rubro, quod Milio eſt longe craſſius: ruſtici ex eo panes conficiunt: ſi boues herbam virentem depaſcantur, intumeſcunt, & pereunt: ſi culmos exiccatos, proficiunt. ſeritur læto ſolo & humecto, ad agrorum luxuriam caſtigandam: nam radices multas agit robuſtas ex ſingulis geniculis. Plinius Milium Indicum vocat ex India inuectum: nigrum colore: amplum grano, Harundineum culmo: adoleſcit ad pedes altitudine ſeptem prægrãdibus culmis, Lobas vocant: omnium frugum fertiliſſimum, ex vno grano terni ſeſtarij gignuntur: ſeri debet in humidis. ex hoc genere videtur eſſe Calamagroſtis, ideſt gramen Harundinaceũ apud Dioſcoridem, in omnibus gramine grandius, iumentis cauendum: necat enim deuoratum præſertim in Babylonis regione, id quod iuxta vias naſcitur, & id, quod in Cicilia oritur Cinna ab indigenis vocatum, quod virides bobus appoſitum, amburit eos.

CAP. LIIII.

MAIZ vulgo appellatur apud Indos, ſemen in Italiam nuper traſlatum, culmo Melicæ æquali, ac foliis, paniculam fert non in ſummo calamo, ſed à latere in ſingulis geniculis foliis incluſam tanquam in vagina, ex cuius ſummo, cum floret, pendent capillamenta quædam purpurea, florem alium gerit in ſummo calamo ſine fructu ſimilem comę Harundinum: ſemina farcta ſunt, magnitudine Ciceris nullo folliculo incluſa, & ſine cortice, alia flaueſcentia, alia purpurea: coquitur Milij modo, & in panes recipitur. hoc Panicum Indicum imitatione Indici Milij appellari poſſit.

CAP. LV.

LACHRYMA vulgo appellatur, & Lachrymæ Iob, planta ante dictæ ſimilis, breuior, quæ floret tantum, at fructum non fert: flos in ſummo caule eſt comoſus, à latere ex ſingulis geniculis ramuſculi exeunt, in quibus rotunda quædam gignuntur candido colore nitentia tanquam Margaritæ in medio perforata, vnde alius ſurculus traiicitur: vtuntur traiectis ad coronas: iiſdem propagatur ſobole potius quam ſemine.

CAP. LVI.

Canna mellea vulgo appellatur similis Melice: colitur in Insulis Athalantici maris, Medera & sancti Thomæ, translata postea fuit. in Sycilia, Cyprum, Cretam, saccari tantum gratia, nam medullæ succus inest melleus, qui decoctione separatur, & cogitur in salem dulcissimum, quod saccarum vocatur. hoc prima quidem vice coactum, flauescit, postea arte repurgatum, candidius redditur, & durius in pyramidales metas digestum: prȩstantissimum ex Medera, quod autem ex Insula Sancti Thomȩ, quæ sub æquinoctiali sita est, affertur, solutum est paruis glebis, pingue & flauum, dulcedine quadam medicata, ob innatam pinguedinem, neque cogi neque dealbari potest: ideo vtuntur eo loco mellis ad excipienda medicamenta pro antidotis & serapiis. Alterum vero genus concretum & candidum, ad dulces confectiones bellaria & condimenta expetitur. paratur quoque ampliori coctione quoddam genus chrystallo simile quod saccarum candum vocant ad leniendam tussis asperitatem in ore detentum, vt liquescat. Dioscorides in Melle inquit. est & aliud concreti mellis genus, quod Saccharum vocatur, in India & fȩlici Arabia in Harundinibus inuentum: consistentia sali simile: dentibus fragile: aluo idoneum, & stomacho vtile, si aqua dilutum bibatur: auxiliatur renibus, & vesicȩ: oculorum tenebras clarificat illitum. Plinius inquit Saccaron & Arabia fert, sed laudatius India. est autem mel in Harundinibus collectum gummium modo candidum, dentibus fragile, amplissimum nucis Auellanæ magnitu ne ad medicinæ tantum vsum. Serapio ex Arabibus varia genera affert in primis Zuccharum Labarzet, quod tanquam optimum video ab eisdem Arabibus in confectiones recipi: Alterum, quod ventrem magis mollit: Tertium, quod sali frustatim conciso simile: Quartum minus dulce astringentis saporis, quod in planta nascitur, cui folia sunt lata: stillat enim è ramulis foliorum cauis nō parum amarescens, fructus fert testiculis Chamelorum similes, in quibus substantia continetur adurens. Inutiliter altercantur in his recentiores nostrum saccarum aliud esse ab eo, quod traditur ab antiquis, asserentes illud quidem sponte nasci in Harundinibus, aut Gummi modo, vt Plinius scribit, aut ex rore cȩlesti, in foliis colligi veluti Mannam, Auicenna hoc testante de illo genere, quod quarto loco ex Serapione citauimus, nostrum autem non nisi artificio extrahi. At quis neget nostrum saccarum Arabibus fuisse cognitum? qui illius vsum frequentissimum non solum in medicamentis, sed & condimentis loco mellis inueuerunt. Quod autem præparationis modum non docent, quo ex Harundinibus extrahitur argumento non

est

est aliud genus intellexisse. Idem ad Dioscoridem dici potest, cum enim dicat in Harundinibus inueniri, siue sponte, siue artificio, non explicatur: nam & Galenus affirmare non audet cum inquit, saccarum, vt vocant, quod ex India & fęlici Arabia conuehitur, in Calamis, vt aiunt, concrescit. Sed Plinius aut vulgatam opinionem secutus, aut tertium genus à Serapione positum describens, inquit gummium modo in Harundinibus colligi amplissimum nucis Auellanæ magnitudine, cui adstipulatur, quod subiungit esse scilicet medicinæ tantum vtile, quod nequaquã de illo verum est, quod à Dioscoride & Galeno ponitur: est enim genus mellis tum ventriculo, tum aluo vtilius. Forte apud Theophrastum fuerit Melfrugum, quod inter loti genera ponitur diuersum, tum viribus in vsu cibario, tum quod non eadem loca desiderat. Inter genera Sacchari videtur esse id, quod apud Arabes Tabasir vocatur: conuertitur autem ab interprete Spodium errore manifesto. Refert enim Don Garzias Medicus Lusitanus hodie in India Tabaxir vocari, & ab incolis, vbi nascitur, Sacar de Mambu. Esse autem liquorem dulcem, crassum, similem farinę amidi, & simili candore, qui reperitur in Harundinibus quibusdam arboreę naturę: Arborem esse aliquando Populi altitudine, aliquando minorem: ramis rectis, internodiis palmum distantibus: foliis Oleę longioribus: Ramos tamen inflecti opere topiario ad viarum vmbras parandas, in singulis internodiis succum prædictum colligi, qui postea quam concreuerit, aliquando nigrescit, aut cinereus redditur vel propter humorem aliquem semiustum, vel propter diuturnam moram in ligno: non tamen ob id deterior censetur: nam id contingit & ramis, qui ab igne tacti non fuere. Non reperiri autem in omnibus ramis, neque in omnibus locis, sed in paucis quibusdam: vendi magno prætio: ex India asportari in Persiam, Arabiam, & apud Turcas. In Arabia iam æquare prætia argenti: vtuntur ad ardores tum internos, vt externos: in febribus biliosis: & dissenteriis. Serapio vires tantum scribit, at, quid nam sit, non explicat. Auicenna inquit radices esse Cannę adustæ: aiunt enim aduri propter fricationem extremorum, cum ventus eas perflat, nec alia habetur eius historia. Cum igitur hodie amplior eius notitia habeatur, & ex nomine, quod in hunc vsque diem seruatur apud omnes eas nationes, & ex historia prædicta tutò astruere possumus Spodium de Canna Auicennæ huiusmodi genus Saccari esse.

CAP. LVII.

GRAMEN herba est radice repens geniculata, candida, ac dulci, paruas ex singulis geniculis fibras spargente: difficilis adstirpandum: nam ea concisa renascitur fęcundius, & breui totum solum

lum implet tanquam agrorum pestis, dum prorepit: caulicos tenues sur sum emittit: foliis Tritico breuioribus, paruas spicas in autumno fert diuisas in tres partes, aut quatuor, aut quinque veluti lineas, in quibus rubra semina sunt extremitate pungentia: iis pueri sanguinem è naribus eliciunt: vnde Sanguinella vocatur. Graminis radice equos reficiunt æstate: cum alia nulla herba viret: aquam ex eadem extrahunt per distillationem laudatam ad puerorum vermes & ad febres malignas. Audio in Germania quoddam genus seminis gratia seri; assumunt enim in cibis coctum, vocantes gramen Mannę. Theophrastus Graminis partes supernas, vt caules, breues & imbecillas esse scribit, infernas autem, grandes, frequentes, & validas, geniculatas, quibus concisis nascitur. Dioscorides describit geniculatis ramulis serpentem, à quibus radices spargit dulces, articulis pręcintas: folia acuta dura, & vt paruę Harundinis lata: ea depascuntur iumenta, & boues: Affert præterea Harundinaceum gramen, & cilicium, de quibus superius in Melica dictum est. Gramen vero Parnasium, quod in monte Parnasso densius fruticat: foliis Hederaceis: flore odorato, candido: semine paruo, non inutili: radicibus digitali crassitudine, quinis aut senis candidis, mollibus, & admodum dulcibus adhuc incompertum est. Plinius de nostro Gramine loquens inquit: geniculatis serpit internodiis, crebroque ab his & ex cacumine nouas radices spargit: folia eius in reliquo orbe in exilitatem fastigiantur: in Parnasso tãtum Hederacea specie: & paulo post cum inquit, sunt qui, & aculeatum gramen vocant trium generum, cum in cacumine aculei sunt plurimum quini Dactylon vocant, hos conuolutos naribus inserunt, extrahuntque, sanguinis eliciendi gratia: nostrum Gramen manifeste intelligit: sed alterum genus Aizoo simile: & tertium tenue, in tegulis & parietinis caustica ui incerta adhuc mihi sunt.

CAP. LVIII.

MVLTAE aliæ sunt plantæ in genere frumentorum, sed semine inutili ac sæpe nullo, licet spicam omnia ferant, vt frumenta. Hęc multa quidem sunt, pauca autem nominata. Quædam igitur spicam simplicem ferunt Hordei, aut Tritici modo, sed sine aristis, vt cauda Vulpina vulgaris, & pauca alia: cum arista autem Hordeum murinum. Cauda Vulpina spicam mollissima lanugine constantem fert: capillis colore subfuluis, omnino imitantem vulpis caudam: tenuem culmum cubito breuiorem: folia subcandida, lanuginosa vt Hordei: oritur in tenui solo. Theophrastus spicosa quædam recenset inter olera, vt oculus Canis, Alopecuros idest cauda Vulpina. Stelephoros, idest Plantago, & alia quædam, de quibus in Plantagine dicemus:

alioqui

alioqui hæc maxime videretur Alopecuros, at non floret particulatim. Panicaſtrella vulgo vocata, oritur inter Vites & in hortis, ſpica figura caudæ Vulpinæ ſub flaua, aſpera, lanugine adhęrente veſtibus non ſine ſeminibus Panico exilioribus. Folia quoque & culmus parui Panici ſimilitudinem gerunt: circum hanc obuerſantur libenter perdices & Coturnices; Panicum syluestre id dici poteſt: eſt etiam paruus calmus non excedens dodrantem, ſpica tenui & longa, nequaquam lanuginoſa, ſed veluti ex minutiſſimis granis conſtante, dura, ac rotunda. Altera eſt cubitali prope culmo ſpica alioqui caudæ Vulpinæ, ſed ſine lanugine, ex folliculis latis denſe compacta candidis: alia huic ſimilis, ſolum ſpicæ, folliculis mollioribus, hirſutioribuſque conſtant ac ſubrotundis. In ſegetibus quædam eſt coacta in craſſitudinem ſpica, magis quam in longitudinem veluti ex ſquamis conſtans. Hordeum Murinum paſsim iuxta vias naſcitur, breuior dodrante, folio & ſpica Hordei, tantum tenuioribus folliculis inanibus, eius mentio eſt apud Plinium, naſcitur inquit inter Hordea, at non deſcribitur. De Tritico syluestri diximus in Auena. Quæ autem ſpicam inæqualem ferunt, aut ramoſam, aut ex racemulis conſtantem, aut aliter diſiunctis ſeminibus, multas quidem habent differentias, ſed fere omnia innominata. Herba Luciola vulgo appellatur; quia noctu lucet, in montibus naſcitur, altitudine duorum dodrantum: foliis Tritici, quibus pauca lanugo ineſt, veluti pili oblongi: in cacumine inter folia racemoſum quid ineſt, potius quam ſpica, ex candidis folliculis & mollibus, conſtans, cui præcipua uis ad recentia vulnera, & ſanguinem ſiſtendum. Videtur autem Plinius Iſchęmon vocare, herba eſt inquit in Thracia, qua ſanguis ſiſtitur, non ſolum aperta vena, ſed etiam præciſa, ſerpit è terra Milio ſimilis, foliis aſperis & lanuginoſis, farcitur in nares: Quæ in Italia naſcitur, & ſanguinem eadem ad alligata ſiſtit. Duę ſunt ſpica molli & lanuginoſa, racemulis diſtincta Panici modo, foliis lanuginoſis, magnitudine tantum inter ſe diſtinctæ, vna cubitali ferme altitudine, altera breuior numeroſiore calamo. Quædam in ruderibus culmo inclinato, foliis candida lanugine obſitis Hordeo latioribus, ſpica comoſa, magis denſa quam Milij, ex tenuibus, ac mollibus folliculis conſtante candidis, quadam ſimilitudine Harundinis. Lolium syluestre paſſim ſecus vias naſcitur, & in agrorum aggeribus, pratiſque calamis Lolio minoribus, mollioribuſque, multis quaſi circulo diſpoſitis: circa radicem, ſpicas fert dodrantales Lolio ſimiles, ſeminibus exiguis: ſecatur ad fęnum. Phęnix puſilla quædam herba eſt in parietibus & tectis, vix palmi altitudine, ſpicis Lolii syluestris longe exilioribus ac magis diuiſis colore Puniceo. Dioſcorides inquit de Phęnice, herba folio conſtat Hordei breuiori, anguſtiorique: ſpi-

ca Lolij, ramis radicem circundantibus fenum digitorum, quibus insi-dent spicæ septem & octo: nascitur in aruis & tectis recens oblitis: lau datur ad aluum sistendam, & sanguinem ex vulneribus, & vrinæ impe-tus compescendos: Plinius Pheniciam herbam meminit tantum, nec describit. Perlara vulgo appellatur herba in montibus, radices ferés gem meę rotunditatis cãdidas, veluti Margaritas quatuor aut quinque inuicẽ hęrentes, ac si stylo essent transfixæ, fibrosis alis ex postremo exeuntibus: culmos fert cubitales: foliis Tritici, iuba Milij, seminibus Auenę binis pendentibus tenuioribus à breuioribus aristis, vt Oryzæ: propagatur hæc radice Graminis modo: Oryza syluestris dici potest: nam Plinius Oryzæ tribuit radices gemmeę rotunditatis: Herba capillaris in pratis Alpium nascitur: folia ferens capillamenti modo tenuia: cauliculos quoque prętenues: paruis spicis: ramosisque: raris folliculis, molli-bus, in tenuem apicem desinentibus. Quædam in tenui solo oritur cul-mo cubitali, sed spica parua in paucos ramos digesta, qui ex folliculis latiusculis dense compacti sunt in apicem desinentibus. In parietibus & ripis fluminum pendet herbula Gramini similis, quæ perpetue radici-bus viuit, tenuissimis filamenti modo spicarum ramis, in quibus flosculi sunt purpurei: extat huius generis maior & minor. In aruis duę na-scuntur inter segetes, quarum spicæ floccos habent triangulos sparsim pendentes è ramulis: constant flocci ex latis folliculis sine arista. Vna cul mum habet simplicem, prope cubitalẽ altitudinẽ, altera breuior ex mul-tis calamis constans, cuius flocci frequentiores & longiores pyrami-dali figura.

CAP. LIX.

CVm frugibus & spicosis conueniunt & Calami & Iunci. Cala-mus siue Harundo frutex est in aquosis, aut pingui solo nascens: à radicibus geniculatis, & obliquis, crassisq; rectos calamos fe-rens geniculatos, nullis ramis nisi anno secundo: germinant enim tunc è singulis geniculis: folia fert totos geniculos cingentia neruosa in mul-tam longitudinem producta more Tritici, multo latiora: iubam in sum mo fert villosam, & mollem: seminibus non cõspicuis. Differentię apud nos non multæ sunt, quædam enim crassa & valida, colitur ad vites su-stinendas, amat solum pingue & bene subactum: seritur radicum geni-culis, quæ oua appellantur: Alia gracili Calamo assurgit in palustribus, vtilis ad tegetes texendas, & tuguriorum tecta: Tertiam habemus in ma rittimis harenoso solo ex longissimis calamis humi serpentem, ramosam eadem tenuitate, sed angustiore fistula. In omnibus autem anno primo latior fistula, corpus gracilius: contra sequentibus annis: nam incre-

scente

fcente corpore angùftior fiftula redditur. in omni genere reperiuntur quædam frequentioribus geniculis, quædam longioribus internodiis. At longe plures ab antiquis traduntur differentiæ, præcipue ob diuerfos vfus cognominatæ. Quoddam enim genus aptum ad cantus Tibiale ap pellatum fuit, grece Auleticon, quia calami tibiarum vicem explebant: ex lacu hoc genus petebatur. Plinius Orchomenium vocari tradit ex loco, continuo foramine peruium: eius quoddam durante inundatione craffatur, & plenius fit, carnofiufque, quem calamum Zeugitem Theophraftus & Plinius vocant. Theodorus Armamentarium vertit. Quod autem gracilius deficiente aqua relinquitur, Bombycium, feu Bombycinum vocatur. hæc igitur in genere Tibialis recenfentur. Multa prætetea alia ponuntur genera, vnum,quod in ripis expatiantis lacus oritur in pingui folo, Harundine craffa, & valida, Characiam Theophraftus & Plinius vocant. Theodorus Vallatoriam, qualis apud nos eft,quę colitur: aliud in infulis fluitantibus fubtilius Plocimon Theophraftus vocat. Texilem Theodorus,Plotiam Plinius: aliud fruticofum communiffimum,iuxta flumina & lacus Donax appellatur à grecis,Cannam Theo dorus vertit, Diofcorides craffam & concauam effe fcribit. Syringa,feu Syringia alia dicta eft, quafi fiftularis concaua fere nihil habens ligni & carnis, feu totus calamus concauus, vtiliffimus fiftulis. apud Diofcoridem Syringias, cui multum ineft carnis, crebris cincta geniculis ad librorum compofitionem accommodata inter graciles: Nam alia tota folida apud Theophraftum, & tota pene intus repleta marem vocat, fęminam vero inanem ad tibiarum ligulas. in iftorum genere videtur effe ea, quam Sagittariam vocant, ex qua fagittæ factitari folent. Diofcorides Nafton vocat à foliditate, hæc nodis paucis geniculata,carnofior om nibus, maxime flexum recipiens & omnino obfequens, quo libeat flecti calefacta. Plinius effe in Rheno Bononienfi, cui plurima ineft medulla, ponduſque volucre contra flatus quoque peruicax libra. Aliam Theophraftus magnitudine præftantem, vt vicem haftæ prębeat, folio non longo, fed fimile Salici, huiufmodi fuerit, quę Aucupatoria vocatur à Plinio. effe etiam in India amplitudine arborea,quarum fingula internodia nauigiorum vicem expleant, cui folia fimiliter breuia. Meminerunt quoque Plinius & Theophraftus eius,quæ fpargitur iuxta terram Graminis modo, fuauiffima animalibus in temeritate. vocatur à quibuf dam Elegia. Laconica folio verficolor eft. Spadones modica, aut nulla lanugine conftant. Meminit amplius Diofcorides Phragmitis quafi fareta intus fiftula. Sed præter omnia Calamus eft Aromaticus ex India aduectus inter aromata: laudatur fuluus dēfe geniculatus,plena Araneorũ fiftula,affulofis fragmẽtis albicãtibus,lentus in mãdendo & aftringens cũ aliqua acrimonia apud Diofcoridẽ,fed huiufmodi hodie defideratur.

CAP. LX.

IVNCI sunt caules enodes, & flexiles: ideo adnexus commodi. Alij nullis foliis, vt Iuncus rotundus: nam folia à caulibus nō differunt, quibus insunt semina, vel potius indiscreta quædam lanugo vice seminis. Alij folia habent partim à radice, partim in summo caule, vt Iunci angulosi. Aliis folia tantum Iuncea sunt, caules nequaquam, vt Iuncus odoratus, Typha palustris: omnia in paludibus oriuntur. Iuncus rotundus numerosissimas radices fert, nigras, Ellebori modo, in altum, descendentes, quę ex obliquo quodam callo oriuntur: ab hoc dum serpit aliæ radiculæ nascūtur exsiccatis prioribus, & Iunci prodeunt, qui primo exortu, veluti folia sunt se inuicem complexa, vt in frumentis: postea rotundantur in Iuncum: propè verticem exit à latere racemosum quid constans ex floccis, nullo manifesto semine, idque non ex omnibus Iuncis, multi enim steriles sunt. differunt magnitudine & paruitate: duritie & mollitie: extremitate, quæ in quibusdam acuta est & pungens, in quibusdam mollis: lenitate & asperitate: aliisque differentiis. Sed tria genera potissimum notantur. Duo parua cubitum excedentia, quorum vnum maximè leue, non pungens, tenellum, viride, floccis orbiculatis nigris: alterum robustum, extremitate pungens, colore flauescente, granis rotundis, Melicę similibus, in quibus non seminis medulla aliqua continetur, sed puluisculus quidam. Iuncis his vtuntur pro Spartho ad funes construendos prius contusis: robustissimi enim sunt: oriuntur in maritimis potissimum. Tertium genus magnum est, ad quatuor cubita accedens & amplius, colore virente, qui exsiccatus albescit: asperiori superficie, quam cæteri: substantia molli, ac fungosa: vtuntur ad contexendas segetes, & vites palo alligandas: floccos fert subruffos, inęquales, non nisi in aquis prouenit. Primi & secundi generis aliquæ reperiuntur differentiæ, tum in semine, tum in Iunco. exigui enim quidam reperiuntur in maritimis: sed inutiles ob breuitatem: floccis inęqualibus, vel nigris, vel subrufis: ex granulis trilateris constantibus. Dioscorides tria eadem genera ponit eodem ordine, primum. Iuncum leuem vocant: Alterum acutum, græce Oxyschœnum: quia in acutum mucronem definit: eius sterilem quemdam esse tradit: alium semen ferentem nigrum, & rotundum, huius calami habitiores sunt, & carnosiores: Tertium Holoschœnum vocat, reliquis duobus multo carnosiorem & asperiorem, qui fructum similem supradictis fert, sed quod de Oxyscheno dixit reperiri sterilem, etiam in cæteris animaduersum est; propagantur enim omnes radicibus magis quam semine; Apud Galenum pro Holoschęno, deprauate (vt puto) legitur Oligoschęnos; nam eodem

eodem ordine tria recenset genera ex Dioscoride, Iuncum leuem, Iuncum acutum, & Oligoschœnum: Acutum graciliorem inquit esse, & duriorem: Oligoschœnum crassiorem laxioremque. Theophrastus quoq; tria genera recenset: Primum acutum, quem Marem, & sterilem esse testatur: Alterum fructiferum, quem Melancranim, quasi atriferum vocat: quoniam semen nigrum ferat, eo crassiorem, carnosioremque: Tertium magnitudine, crassitie, & carnositate insignem, quem Holoschœnon appellat, ex quibus videtur per Melacranim nostrum primum intellexisse: nam reliqua manifesta sunt. Quod autem subiungit tanquam admirandum; scilicet sterilem & Holoschœnon ex eodem cespite oriri, absurdum quidem esset, si cum acuto Holoschœnos nasceretur: diuersæ enim species sunt: at sterile & frugiferum nequaquam. addit præterea propagari radicibus emissis ex capite Iunci, per caput intelligens crassum corpus, vnde & Iunci & radices exeunt, vt in Cępa, non Iunci cacumen vt Plinius accepit. Plinius aliter ea genera distinguit: nam primum genus Mariscum appellari scribit ad tegetes texendas, quod conuenit magno: Alterum genus Marinum, & à Gręcis Oxyschœnum. Acuti tria genera: sterilem, quem marem, Ozyn Græci vocant: fœminini generis reliqui duo. Qui semen nigrum fert, Melancranis vocatur, crassior, & fruticosior mare. Tertius qui Holoschœnos vocatur adhuc magis crassus, & eodem cespite nascitur cum mare, vtilissimus ad vtilia: quia mollis & carnosus est: fert fructum vuarum cohętentium modo: at Melancranis sine aliis generibus nascitur, accepit igitur pro tribus acuti teneris bus, tria à Theophrasto posita.

CAP. LXI.

CYPERVS inter Iuncos angulosos est trilatera figura: foliis à radice frumentorum modo, sed tima per medium discurrente, dorso acuto, vt tanquam acies scindat euellentium manus, quod & ipsius Iunci anguli præstant: in cacumine comam gerit, & breuioribus foliis constantem, interquę ramuli sunt spicosi, vt Graminis subrufi, in quibus semina triangula continentur: radices multiplices fert geniculatas, odore suaui, sapore subacri & amaro cum quadam astrictione. Duas nouimus differentias: vnum cubitali altitudine: foliis longissimis, digitali latitudine: radicibus Graminis, crassioribus, intortis, exterius nigris, interius candicantibus: amat limosa & palustria. Alterum exile palmi altitudine: numerosis radiculis Oliuę figura, media quadam fibra tanquam filo connexis multum odoratis: amat loca arenosa: similes radices afferuntur inter externa longe crassiores exterius rubentes. Dioscorides describit foliis Porraceis, longioribus, tenuioribusque: caule cubi-

cubitali, & maiore, anguloſo, Iunceo: in cacumine folia parua, inter quę ſemen, radices Oliuæ figura oblongę, aut rotundæ, nigræ, odoratæ, amaræ, quarum eſt vſus. optimæ oriuntur in Silicia, Syria, & Cycladibus, craſſæ duræ, odoratæ cum quadam acrimonia: ex quibus patet noſtrum Cyperum vtrunque aliqua ex parte ab eo differre, licet viribus forte non ſit inferior. Qui enim apud nos radicem oliuarem fert, non ad eam altitudinem adoleſcit: cui autem caulis altus eſt, radix neque oliuaris eſt, neque rotunda. Theophraſto Cypirum vocat, quem Theodorus Gladiolum vertit: peculiarem inquit in caule æqualitatem habet: radix inæquali, partim craſſa, carnoſaque, partim gracilis, & ſurculoſa: in altum agitur, ideo contumax emori: caulis enodis: folia angularia, harundinea: in omnibus fere fluuiis, & ſtagnis naſcitur, radice vtuntur vnguentarij. Plinius Cyperum differre putauit à Cypiro, quem Gladiolum eſſe inquit: vnde Theodorus in Theophraſto Gladiolum vertit, errore manifeſto. Quæ enim aſcribuntur à Plinio Cypiro, radix bulboſa: odore Nardo vicina, præſertim in Creta: in Aegypto inodora, eadem Cypero conueniunt eodem teſte, vnde inquit confundi intellectum: Cyperis autem ab eodem vocatur, cui radix oblonga. Cyperus Indicus à Dioſcoride vocatur, radix Gingiberis effigie, Croci colore, ſi manducetur, facultate depilatoria. Hæc vulgo Curcuma vocatur in officinis, ea vtuntur infectores lanarum. Arabes eo nomine intelligunt Chelidonij maioris radicem, quia crocea, & confectionem diacurcuma; quia recipit Crocum.

CAP. LXII.

GALANGA in officinis appellatur radix ex Oriente inuecta, effigie noſtri Cyperi maioris, ſubrufa intus & extra, ſapore Piperis, modice odorata, Arabes ſub eodem nomine deſcribunt radicem Caſiæ craſſitudine: cortice rubente: interius colore ex rubro in candido langueſcente ex Syria: oris halitum commẽdat, & Venerem adauget, Græci recentiores Cyperum Babylonicum vocant: idcirco libuit inter Cyperos recenſere, quamuis herba à nomine deſcribatur. hanc forte accepit Dioſcorides pro Piperis radice obſimilitudinem ſaporis, quod alij de Zinzibere putauerunt. eſſe inquit Piperis radicem Coſto ſimilem, quę ora guſtantium accendit, & ſaliuam elicit. circumfertur & altera radix craſſior ac tuberoſior, quam Galangam maiorem vocant, de qua in Acoro dicemus. Vtriuſque Galangæ hiſtoriam tradit Garzias Luſitanus: Minorem, quę efficacior eſt, oriri ſponte in China: fruticem duorum palmorum altitudine: foliis Myrthi: radice nodoſa. Maiorem in Iaua duorum cubitorum altitudine: foliis Myrthi, acutis inſtar Lanceæ cuſpidis:

ſpidis: radice craſſa, & nodoſa Harundinis modo: flore albo: plantam eſſe ſoporiferam: ſeri radice, non ſemine, Zinziberis modo, ex quibus ſignificatur has plantas cum noſtro Ruſco congeneres eſſe.

CAP. LXIII.

TRASI vulgò appellantur in Agro Veronenſis, radicule Cypero oliuari ſimiles, ſed candidę, molles, ac dulces, quas eſitant Caſtanearum more, aliqui Zizolas terreſtres vocant: & ob ſimilem figuram, & facultatem, qua pollent ad tuſſim: caules, ac folia, & ſemina ſunt Cyperi media magnitudine inter magnum & paruum Cyperum: ſeruntur radices læto ſolo, & humècto. Theophraſtus Malinathallam vocat: prouenit hoc non in aquis, ſed locis arenoſis haud procul à fluuio terrenum, figura rotundum, magnitudine Meſpili, ſine nucleo, ſine cortice: folia, vt Cyperus mittit, hęc incolæ legentes in brito Hordeaceo decoquunt, dulcia admodum efficiuntur, iiſque pro bellariis vtuntur.

CAP. LXIIII.

PSEVDOCYPERVS maiori Cypero ſimilis eſt, hirſutior, ſeminum floccis craſſioribus, nigricantibus, forma ſpicata: radices fert rotundas fere nucem æquantes, nigras, per longa interualla diſpoſitas, vt in Oliuari: ſine odore, ſapore aſtringente: alias radiculas fert fibroſas, ſumma tellure, idcirco rotundæ illę difficiles extirpatu ob profunditatem: inueniuntur in fluminum ripis detectæ: ob aquarum curſum: herbam tum huius tum Cyperi ſecant ad fęnum, & pro tomento lectis ſubſternunt Noccum vocantes in Etruria. cum tenella eſt, mellea quędam dulcedo ineſt prope radicem, quambrobrem pueri mandunt & exugunt ſuccum. in Paludibus clanę meminit Plinius Pſeudo cyperi inquiens, fruticem eſſe, qui protinus floret & ſemen fert, & Dioſcorides in Antypodis inquit, quoddam fieri excremato Pſeudocypero, cuius gratia putandum eſt, radices eius rotundas aſſumi. Theophraſtus videtur Mnaſium appellaſſe, inquit.n. herbaceis annumerari in paludibus, nullo alio vſu quam in cibis, quia dulcedine præſtat, vt Papyrus, & Sari.

CAP. LXV.

PAPYRVS, quem vulgo in Sicilia Piperum vocant, iuncos fert Cypero longiores, craſſioreſque, ad quaterna aliquando cubita accedentes, angulis obtuſis: folia à radice breuia, adulto iunco

nulla,

nulla, in cacumine comam latam, ex numerofis paruis iuncis triangulis conftantem; in quorum fummis flocci funt ruffi, Cypero fimiles inter foliola terna: radices habet lignofas, craffas Harundinis modo, geniculatas, numerofa fobole in obliquum tendentes, odore, & fapore Cyperum emulantes, fed infirmius, fubrufas: ex inferna earum parte, radiculæ multæ defcendunt fibrofæ: ex fuperna autem frequentes iunci affurgunt, qui dum tenelli funt, dulci fucco conftant, venit in hortum Pifanum ex Siciliæ paluftribus. Theophraftus duas defcribit plantas, magnitudine tantum inter fe diftantes, quæ noftro Papyro conueniunt, fcilicet Papyrum & Sari, de Papyro inquit: nafcitur non in altitudine gurgitum, fed prope intra duo cubita aut minus: radicis craffitudo brachialis, longitudo vltra dena cubita in obliquum fumma tellure tendentis: vnde radices tenues & frequentes in limum demittunt, furfum autem quos Papyros vocant trilateros, magnitudine forme quatuor cubitorum, comam habentes inutilem, & tenuem, fine fructu, eos ex multis partibus fundunt, radice vtuntur & ad ignes & ad opera alia facienda, ob naturam lignofam & pulchram: Papyrus ipfe ad multa vtilis: nam & nauigia ex eo conftruunt & è libro vela tegetefque texunt, & veftem quandam, & ftragula, ac funes, aliaque plura, & celebratiffimas exteris hominibus chartas: in cibis quoque multam vtilitatem tribuunt, nam incolæ omnes, tum crudos tum elixos, & affos mandunt, fuccum deuorantes & corpus expuentes. Sari autem in aquis prouenit circa paludes, planaque, vbi annes receflerint, habet radicem preduram, flexuofamque, ex qua, quæ Saria vocant, exeunt: his longitudo duorum cubitorum, craffitudo pollicaris, triangulum id quoque Papyri modo, & comam fimilem gerit, qui manducant, eius quoque manducamentum, expuunt: ex radicibus carbones faciunt, quibus fabri ferrarij vtuntur ob ligni duritiem. A Plinio Papyrum vocatur, quod nafcitur in paluftribus Aegypti, & quiefcentibus Nili aquis, vbi euagatæ ftagnant, defcribiturque fimili modo, vt à Theophrafto: additur modus conficiendi chartas ex eo, diuidi enim in tabulas longitudine, qua eft Papyrum, madefcere Nili aqua, vndè turbidus liquor emanat, qui pro glutine eft: texi omnes tabulas, & glutine illiniri poftea tranfuerfas crates peragi, præmi deinde prælis, & fole ficcari: atque inter fe plagulas iungi bonitate differentes. Diofcorides quoque meminit Papyri, vnde chartæ conficiuntur, quo Medici vtuntur ad afperiendas fiftulas: ramenta enim eius madefacta, & filo coarctata donec ficcentur fiftulis intromiffa intumefcunt: quia bibula eft eius natura. habet radix halibile quoddam ac tenerum efui, quod mandunt Aegyptij, vt fucco expreffo expuatur corpus, intelligit autem teneros iuncorum partus è radice prodeuntes: nam radice inquit, incolę pro ligno vtuntur. Venit in vsū & charta ex Papyro

apud

apud Medicos: nam cinis eius nomas compescit, sed hodie nouo chartarum artificio inuento, dimisso Papyro, reuersi sunt ad lintea, quæ vsu attrita & flaccida tandiu terunt machinis aqua motis, donec in succum dissoluantur: hunc optime aqua dissolutum, non sine glutine, & conturbatum, cribris excipiunt, qui succi crassitiem retinentes paginam reddunt super stramenta ad hunc vsum parata, nam & ante vsum chartarum inter cætera linteis monumenta præsertim priuata conficiebant: & Parthi etiam inuento Papyri vsu, malunt, vt inquit Plinius, vestibus literas intexere.

CAP. LXVI.

PHALARIS, ambigit inter Iuncos & Calamos: nam ex denso cespite multos fert cauliculos, triangulos, iunceos: sed duobus aut tribus internodiis: cubito breuiores, obtusioribus angulis, vt quasi rotundi videatur, prope radicē euidētioribus angulis: folia fert Cyperi angustiora, in cacumine non coma, vt ceteris iuncis triangulis, sed Spicę simplices ex alis foliorum dependentes, in quibus semina sunt Milio syluestri similia, in acutum tendentia, & modice depressa, viridi cortice in tecta, radices tenues & fibrosas, quarum tenella germina, dulcedinem, quandam habent, vt reliqua huius generis: oritur in montibus iuxta aquas. reperiuntur eius aliquę differentiæ: nam quædam cauliculos fert breuiores, nullis internodiis, nudos, vnicam in cacumine spicam sustinentes rectam seminibus latioribus. Quædam parua & valde exilis: in cacumine tres aut quatuor ramulos fundit, quibus inest semen triangulum. Dioscorides describit, cauliculis numerosis, ex tenuibus inutilibusque radicibus, qui duorum palmorum longitudine geniculati calami modo Zeę similes assurgunt, graciliores & dulces, quibus semen inest candidum, ob longum Milij magnitudine, pollet ad vesicæ cruciatus. Plinius de eodem inquit. Thyrsum habet longum, tenuem, ceu calamum in summo flore inclinatum: semen simile Sesamæ, calculos frangit, & vitia vesicę sanat.

CAP. LXVII.

SPARGANIVM à radice fibrosa folia fert Cyperi latiora, & pauca quædam breuiora in caule ex interuallis: caulis nequaquam iunceus, sed nodosus, & rigidus, cubitalis circa summum pilulas fert tres aut quatuor distantes Platano similes, in quibus semina congesta, oblonga, Phalaride crassiora: oritur in palustribus: alias pilulas in oblongis peciolis fert inanes loco floris. Dioscorides, describit foliis Gla-

dioli arctioribus, ad terram magis inclinatis, in ſummo caule veluti pilulæ prominent, in quibus ſemen: radix in vino ad venena ſerpentum laudatur.

CAP. LXVIII.

TYPHA paluſtris, Vlua dicitur à Latinis, vt apud Virgilium. Limoſoque lacu per noctem obſcurus in Vlua Delitui: & alibi. Informi limo glaucaque exponit in Vlua, Herba Algę ſimilis, ſed longe maior: vnde vulgaris verſus: Alga venit pelago, ſed naſcitur Vlua palude: vulgo Schianza dicitur in Etruria, quam ad multa opera expetunt, præcipue ad vitrea vaſa conueſtienda, ad tegetes, & mulierum ſellas texendas: longiſſima enim ſunt folia, plana, ac flexibilia, ex quorum medio caulis exit nudus, rectus, lignoſus, lęuore quodam veluti perpolitus terna cubita aliquando excedens, qui in ſummo paniculam ſubſtinet ex denſa lanugine conſtantem, quam vulgò vocant Mazza ſorda: non niſi in limo aquarum ſtagnantium naſcitur, ibique copioſa eſt. Dioſcorides deſcribit foliis Cyperi, caule albido, læui, enodi: obducitur in ſummo flos denſus in pappum tendens: naſcitur in paluſtribus, & circa aquas ſtagnantes: flos ſanat ambuſta cum ſuillo adipe eloto. Theophraſtus radicem numeroſam tradit: caulem enodem, æqualem, ſed in lacu Orchomeno peculiare: quia folio caret, neque radice numeroſa hæret: pars tenera ab radicibus proxima eſt, quam pueri mandunt, vtroque loco prouenit terra & aqua.

CAP. LXIX.

IVNCVS odoratus in officinis Squinanthũ vocatur: affertur ad nos inter aromata externa, plantula palmum alta, foliis alioqui Tritici, ſed in tenuem rotunditatem iunceam deſinentibus colore vario, qui enim prope radicem eſt, albidior eſt vel ſubflauus, prope verticem vireſcit, aut in purpuram vergit: odore iucundo: ſapore ſubacri, præcipue circa ſummitates: viſitur aliquando medius cauliculus lignoſus, in quo fructus Harundini ſimilis lanugineus ſapore & odore infirmiori. Dioſcorides eligi oportere inquit, recentem, rufum, flore refertum, tenuem, fragmentis in purpuram vergentibus, odore Roſę, cum teritur: ſapore mordaci, igneo: in vſum eſſe florem, culmũ & radicem. Galenus miratur depaſci florem à Chamelis, eſſe tamen optimam Iunci partem, quam Schęnianthon, id eſt Iunci florem vocant. Theophraſtus oriri Iuncum cum Calamo odorato trans Libanum in valle minima iuxta lacum, qui odorem ſpirant ingredientibus in vallem, virides nequaquam eſſe viden-

tur,

tur, sed ficci; forma vero nihil ab aliis differunt: in Arabia odoratiores longius spirant. Serapio describit herbam Paleę similem, ramulis tenuibus, numerosis, duris in summitate spicas ferentibus lanuginosas, qui flores odorati Iunci censentur esse autem Iunci fructum similem Harundinum floribus, tenuiorem & minorem: copiosissime oriri locis humectis, & pratensibus, vt vniuersum solum occupet, cum siccatur albescere, odore optimo cum teritur, sapore amaro. ex his autem colligimus, Iunci florem; qui cæteris partibus præfertur, non esse vere florem: Iunci enim & Calami non florent, sed statim aut floccos, aut lanuginosa quædam ferunt, sed per translationem tenuiores Iunci partes florem vocari, quæ sunt Iunci summitates, quas Chameli depascuntur, vt inquit Galenus. Sic enim hodie vulgo Feniflorem vocant, & Pisis adhuc nomen Anthi apud rusticos seruatur: tenuiorem feni partem significans, vt in aliis quoque multis solemus floris nomen vsurpare, vt farinæ florem, & salis, & iuuentutem ætatis florem, aliaque huiusmodi. erit igitur Iuncus flore refertus, cum eius folia iuncea ad perfectam magnitudinem adoleuerint, antequam caulescat, & floccos suos ferat minus validos, ob id raro affertur Iuncus cum fructu: colligunt enim antequam caulescat, cum foliorum cacumina floridum quendam colorem subrubentem habuerint, vnde eius fragmenta in purpuram vergentia laudat Dioscorides, ac tenuia: quæ conditiones hodie visuntur in Iunci cacuminibus; præterea cum dicit, esse in vsu florem, calamum & radicem, dereliquisse videretur folia ipsa iuncea, quibus Calami nomen nequaquam conuenit, neque radicis. hæc igitur attestantur Iunci florem huiusmodi folia significare. de Calamo autem Iundi, seu idem sit cum Calamo aromatico, seu differat; patet intelligi caulem lignosum Harundineum, qui nequaquam hodie adfertur, cum colligant antequam caulescat, optima enim pars est flos Iunci prædictus. At diuersas quidem esse plantas Calamum aromaticum & Iuncum tum ex Theophrasto colligere possumus, tum ex Dioscoride, qui Calamum ex India haberi scribit; Iuncum autem ex Aphrica & Arabia: congeneres autem plantas esse significat Iunci Harundinea coma, & calamus, visuntur aliquando inter Iunci merces adultiores culmi, qui pro Calamo assumi possunt.

CAP. LXX.

QVODDAM genus Iunci rotundi oritur in sicco, locis maritimis, vnico à radice caule nudo, pedali altitudine, aut amplius, in cacumine tria folia fert porracea, deorsum inflexa in quorum medio floccus quidam continetur rotundus: à radice nulla folia exeunt.

FINIS QVARTI LIBRI.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER QVINTVS.

CAP. PRIMVM.

HACTENVS explicata ſunt, quibus ſingula ſemina ſub ſingulis floribus aut folliculo continentur: nunc per ſequamur, quibus eadem plura ſunt, ſed vnicum ac ſimplex datum eſt ſub vno flore ſeminum conceptaculum: quod aut pericarpio conſtat, vt Solani fructus, Cucumeris, Cucurbitæ; aut ex ſicciori materia, vt leguminum Siliquę, & alia quędam ſeminum vaſcula. Incipiamus autem ab iis, quorum fructus pericarpio conſtant. Quæ in hoc genere florem ſummo fructui intendentem ferunt, pleraque coluntur ob fructus in cibis expetitos, vt Cucurbitę, Melopepones, Cucumeres: fructus, ingentes vt præ pondere ſuſtineri etiam à natura arborea nequirent, ideo humi iacent cum caulibus: quędam adminiculis innixæ ſcandunt, in multam altitudinem, vt altiſſimas etiam arbores ſuperent vnica æſtate, qua viuunt: nam primis frigoribus pereunt omnes huius generis; nec ſeruntur niſi frigora abierint: ſemina omnibus depreſſa, & copioſa carni infixa ſunt pendentia ex mediis quibuſdã fibris, tenui cortice carthilagineo tecta: flos figura calicis albus vel luteus: ſunt inter fructus æſtiuos refrigerantes, cum multa humiditate.

CAP. II.

CVCVRBITA ſatiua fructus eſt ingens, carnoſus, qui elixus, aut aſſus, & tandem non niſi coctus venit in cibo. eius duo præcipua genera, longa ſcilicet, & rotunda: longa vt plurimum falcata figura creſcit, quamuis varias aſſumat figuras, vel ſponte, vel arte coercita: nam quædam rectitudine ſeruata prope ad bicubitalem longitudinem protenditur, ſi pendula ſit, nec deſint aquæ: nam gaudet irrigatione: quædam ceruicem tantum habet recuruam: quædam dilatatur

in ventrem ceruici adnexum, qua exficcata, ac repurgata ab internis fe-minibus, & fungofa fubftantia, vtuntur pro dolio: in cibos autem hæ non veniunt, nifi tenellæ, antequam ætate obduruerint, ideo feruari ad hyemem nequeunt, nifi conditæ faccaro aut melle. Quoddam earum genus præciditur fecundum longitudinem in tenues tabulas dimiffa in-terna fubftantia fungofa, in qua femina continentur, quæ filo traiectæ ficcantur, vt per hyemem afferuatæ, cum vfus expofcit, remollitæ coquan-tur in cibis: diftant longè à rotundis femine quoque, & carnis fubftan-tia: nam femen in tres angulos definit, candida conftant carne, flore quo-que candido: rotundæ figura conftant Mali, fed ampla vaftitate, vt ea-rum quoddam genus amplecti vtrifque vlnis vix queat: carne conftant pallida, dulciori quam longę: in medio, cum perfectæ funt, inanes; af-feruantur per fe integrę tota hyeme: femina nequaquam angulofa: flo-res lutei; Diftant colore corticis: nam quædam virides fulcis diftinctę, vt Melopepones: Quædam candidæ: Quædam flauæ: Quædam paruæ ac tuberofæ funt, alię maculofo cortice conftant: Omnium plantæ fcan-dunt, vbi adminicula nactæ fuerint ad multam altitudinem clauiculis amplexantes, alioqui humi ferpunt, numerofis propaginibus luxurian-tes, vt vni plantæ iugerum non fufficiat: folia longiffimo pediculo attol-luntur lata, rotunda, & afpera, latiora in rotunda, & quandoque finua-ta. Græci Colocyntham vocant. Theophraftus inquit: femina diftantia fert, fuccum aquofum, florem in poftremo fructus diu infixum feruat: erumpit circa diem quintum à fatu, aut fexto, vel feptimo: feminis ætas recentior maturius prouenit: radix breuis. Genera quædam traduntur, dulciores & molliores reddantur, puluerem furculo excitantes fine riga-tione, cum venti anniuerfarij perflant, hoc generi rotundo conuenit: teftatur Atheneus longas quidem Cucurbitas vocari, rotundas autem Colocynthas, quæ & Indicæ vocantur, quas intellexit, cum inquit: Admirabamur Athenis Cucurbitas menfe Ianuario comedentes, quæ vi-rides durant, proprietatemque fucci feruabant: erant enim ab iis com-pofitæ condis. Plinius inter fatiuas longam intellexit, cum inquit, Cu-curbita omni modo faftigiatur, vaginis maxime vitilibus coniecta in eas, poftquam defloruit, crefcit, qua cogitur, forma, plerumque & Dra-conis intorti figura, libertate vero penfili conceffa iam vifa eft nouem pe-dum longitudinis. Cucurbitarum numerofior vfus, & primus caulis in cibo: nuper in balnearum vfum venere vrceorum vice, iam pridem etiam cadorum ad vina condenda, cortex viridis tener, deraditur nihil ominus in cibis. femina, quæ proxima collo fuerint, proceras pariunt, item ab imis, fed non comparandas fupradictis, quæ in medio rotun-das, quæ lateribus, craffas, breuiorefque: ficcantur in vmbra, & cum libeat ferere, in aqua macerantur: cibis quoque longiores, tenuiorefque

eò gratiores, & ob id falubriores, quæ pendendo creuere, minimumque feminis tales habent, duritia eius in cibis gratiam terminante. Duo prima genera. Camerarium & Plebeium, quod humi repit, in priore miro tenui pediculo libratur, pondus immobile auræ, fcandit parietum afpera intectum vfque, natura fublimitatis auida; vires fine adminiculo ftandi non funt, velocitas pernix leui vmbra camerafque & pergulas operiens, vnde Cameratia appellata: feruantur virides in fcobe & opaco loco harena fubftrato, fęnoque ficco opertas ac deinde terra: hæc de longa intelligenda funt: nam rotunda, quam Plebeiam videtur appellaffe, per fe feruatur aëri expofita loco ficco.

CAP. III.

CVCVRBITA fylueftris, fructum fert paruum, & ob amaritudinem inguftabilem: duo eius genera fumma proportione refpondentia fatiuis. Quæ cum longa conuenit, figura Piri, & magnitudine conftat, ceruice fcilicet in gracilitatem producta, colore viridi aliquantum maculofo: hęc fimiliter vt longa, cum perficitur, durefcit: nec alium vfum præftat, quam paruæ ampullæ exemptis feminibus cum fungofa fubftantia, poftquam inaruit: feritur in viridariis ad parietes conueftiendos. Plinius inter Cucurbitas fylueftres Somphon à Gręcis appellari fcribit: quia inanis digitali craffitudine non nifi faxofis nafcens. Quæ autem cum genere rotundarum conuenit, duplex vifa eft, vna colore viridi, magnitudine, quæ vtramque manuum impleat. Altera minor colore flauo fimilis Aurantiis Malis, medulla amariffima; huius folia à cæteris diftant: incifa enim funt vt folia Anguriæ, fed longe minora: huius medulla arida & fungofa venditur in officinis inter purgantia medicamenta externa, Coloquintidam vocant: Apud Diofcoridem Colocynthis appellatur: farmenta, inquit, & folia emittit Cucumeris fatiui per terram repentia, diuifa, fructum fpecie mediocris pilæ conglomeratum, vehementer amarum, quem legere oportet, cum cæperit in pallidum colorem permutari. Medulla fructus purgatoriam vim habet. Plinius vtranque videtur nouiffe, cum inquit, Colocynthis inter Cucurbitas fylueftres vocatur, quæ plena, fed minor, quam fatiua, vtilior, pallida, quando eius funt medicinę. Herbacea arefacta per fe inanit aluum. Mefues quandam tradit lanuginofam, grauem, & duram, afperamque tendentem ad nigredinem, quę mas vocatur, alteram fęminam à medicis receptam: laudat autem craffam, & lęuem, laxam, & albam ac lenem completæ maturitatis, cuius pars interior pulpofa, laxa & lenis, & alba vehementis albedinis.

CAP. IIII.

BALSAMINA in hoc genere appellatur, ab aliis Caranza: fructus vtraque parte turbinatus, gracilior supradictis, tuberosa superficie, in maturitate croceus, & ferme rubens, seminibus intus latis & nigris, lituris quibusdam inscriptis: vtuntur fructu ad vulnera, & dolores coniecto in oleo vice balsami. Planta tenuibus viticulis, ac leuibus scandit opere topiario capreolis amplectens adminicula: folia fert Vitis modo incisa mollia, & leuia.

CAP. V.

CITREOLVS vulgò appellatur fructus Malo Citrio similis, ternis aut quaternis sulcis discurrentibus, extuberantibus veluti pustulis: colore flauo in maturitate: seminibus oblongis, & angustis: carne succosa, candida, dulci, aliquantum nauseosa, cum matura est. Placet nouellus, antequam incremẽtum assumpserit: crudus enim cum sale esitatur, gratissimus stomacho calido, olfactu recreat animo delinquentes. eius planta viticulas fert breuiores Cucurbita, humi stratas, folia fert angulosa, aspera palmi latitudine: flores luteos: seritur in aruis optime subactis. Alter est fructus non absimili sapore, qui crudus ante maturitatem carne tenera, & fragili gratus est, sed forma dissimili: crescit enim, qua cogitur forma, vt plurimum anguis modo intorta pluribus sulcis vel potius striis discurrentibus, simili modo horridus, colore candicante. Florentiæ Mellonem vocant, sed huic minor authoritas quam Citreolo. eius planta assurgit in pergulas magis, vnde fructus pendent, qui si permittantur ad iustum incrementum peruenire, crassescunt in longitudine multum, vt Cucurbitæ. Nuper tertium genus aduectum est, fructu cubitali tenerrimo, prædicti ergo fructus recenter orti & immaturi gratiores sunt, quam perfecti & maturi, omnes oblonga figura constantes, Cucurbitis longis proportione respondentes. Duo vero alia genera sunt, quibus rotunda inest figura, & saporis suauitas maturis tantum. Eorum alter vulgo Melon, & Pepon vocatur, qui præfertur in cibis ob sapidam dulcedinem, & odorem: ideo stomacho gratissimus: expetitur non solum primis mẽsis, vt vinum generosum superbibatur, sed & postremis: nec enim supernatat, sed aluo commodus cito descendens: nil tamen fallacius eo: nam vel ex eadem planta alius suauis, alius insipidus nascitur sapore Citreoli maturi, alius medio modo magis & minus ab optimo Pepone recedens: præceps quoque colligendi tempus: nam immaturus Cucurbitam crudam sapit: deest odor, & proprietas

dulce-

dulcedinis, perfecte maturus aquosior redditur, & gratiam amittit. optimis inest solidior caro: eliguntur ponderosi, vtpote ex toto pleni: seminibus carni infixis, exacte rotundi, & quibus pediculus sponte abscedit lato quodam floris vestigio, qua odorem spirant: item quibus aliqua ex parte abruptus cortex est: minus probantur, quibus in medio cauitas inest, in qua semina cum fibrosa substantia distant à carne. Differentiæ eorum innumerabiles: nam in dies nouæ species accedunt: figura aliis perfectè rotunda: aliis modice depressa & sessilis: aliis oblonga: Peponissas vocant, qui ex ventre medio vtrinque fastigiantur similitudine quadam Citreoli magni: cortex aliis asper, rugosusque, tuberosus: aliis lęuis, nunc viridis, nunc cinereus, nunc pallidus, nunc varius: pulpa interra aliis rufa, aliis candida, virensque: magnitudine quoque distant, maximus vix capitis humani amplitudinem excedit, minimum quoddam genus visum est magnitudine Mali rosei, cui & semen proportione minutum est: sunt, qui collecti, domi maturentur, ad hyemem vsque perdurantes incorrupti, vnde hyberni cognominantur, modice oblongi: cortice flauo; & semine pallescente. Cæteri æstiui: incipiunt enim maturescere mense Iulij ac per totum Augustum. Plerique sulcis distincti sunt: semina ferunt candida, paulo latiora Citereolis; gustui grata tum per se, tum saccaro incrustata vice bellariorum, impellunt vrinam, eiusque ardorem corrigunt: sunt, quibus semen sine cortice constat: ideo simul cum sua carne comeduntur: fibrosa substantia aqua semina enascũtur, in optimis nequaquam abiicitur, sed simul comeditur, quam quam nitrosum quid sapiat, sed in cæteris simul aufertur cum semine: nam subamara est, qui sapor aliquando reliquę carni communicatur. Omnium sarmenta humi repunt longiora, quam Citreoli: folia aliquantum sinuata: flores lutei. Alter fructus, qui non nisi maturus expetitur, Cucumer vulgo appellatur, à quibusdam Anguria: hic in altissimam rotunditatem crescit, cortice lęui, nequaquam sulcis intercepto: exili floris vestigio veluti puncto: pediculo tenui: deprehenditur maturitas leuitate solum: non enim mutatur color, neque odoratus redditur: color aliis virens: aliis maculosis subcandidis maculis Ophitis modo: Caro interna aliis candida; aliis rubens: quę prope corticem durior & minus grata; quæ in meditullio mollior, & aquosa, veluti cõcreta pruinę modo, fragilis & fungosa, liquescens in ore: eius vsus post meridiem in æstu ad sitim arcendam per se non cum reliquis cibis: nam supernatat & ad vomitum prouocat. Sapor est aquosus cum quadam dulcedine: dulcior, cui caro rubens: nam veluti mellea: semina insunt latiora Pepone: crassioraque, lubrica veluti pinguedine oblita colore nigro, aut rubente, aut fuluo. Vidimus & sine semine. Quamuis autem humidior longe sit eius natura Pepone; diutius tamen asseruari potest decerptus,

vt aliquando hyemem attingat. Quoddam genus syluestre vidimus translatum ad nos, carne intus lignosa, atque adeo dura vt pilę modo resiliat, nec frangatur proiectum. Omnium planta humi serpit: foliis multifariam dissectis, subcandidis, hirsutis: flore luteo. Apud Theophrastum & Dioscoridem duo tantum genera traduntur: appellat Theophrastus alterum quidem Sicyon, alterum vero Sicyan: vterque vertitur à Theodoro Cucumis, quamuis aliquando distinctionis gratia Sicyos Pepo, & Cucumer vocetur, Sycia autem Cucumis; vtrique communia hæc tribuit Theophrastus: florem in postremo fructus eo crescente diu infixum gerunt: radix inest breuis. priuatim autem de Sicyo inquit: seritur cum Cucurbita mense Martio; erumpit circa diem quintum aut sextum vel septimum: seminis ætas recentior maturius prouenit, celerius præmaceratum. Megarenses dulciores & molliores reddunt puluerem surculo excitantes, cum venti anniuersarij perflant, sine rigatione: semen lacte pręmaceratum saporis differentiam facit: fructus ex carne & neruo constat: succus aquosus. Eius genera tria notant, Laconicum, Scytalicum, Beotium: ex his Laconicum melius euadit rigatum, reliqua non rigata pręstantiora sunt, ad Sicyam autem ea pertinent: Alios flores simplices in postremis sarmentorum fert, qui auteruntur, ne incrementum impediant, figuram accipit loci, in quo posita fuerit: semina fert non congesta sed distantia: ex his colligere licet Sicyam apud Theophrastum significare Citreolum nostrum: hic enim figuram accipit loci, pręcipue genus illud intortum anguis modo. forte & idem inter Sicyos intelligitur scilicet Laconicus, qui melius euadit rigatus: id enim conuenit nostris Citreolis: gaudent enim aqua, vt Cucurbita longa: reliqua autem Sicyorum genera, quę non rigata præstantiora sunt, optimè quadrabũt nostris Peponibus & Cucumeribus, qui maturi cibis expetũtur: hi enim puluere æstiuo gaudent, aquas oderunt. Dioscorides Sicyn masculino genere vocat, quam Theophrastus Sicyan appellat. Peponem autem, quem Theophrastus Sicyon. Sicys inquit satiuus stomacho, & aluo vtilis est, refrigerans, & corruptionem non sentiens; vesicę prodest; olfactu reuocat animo delinquentes, & quæ sequuntur. hæc profecto conueniunt nostris Citreolis. De Pepone autem inquit eius caro in cibis vrinam cit: illita sedat oculorum inflammationes: eius testa puerorum caluarię imponitur aduersus ardores; & fronti ad oculorum fluxiones, succus cum semine adiecta farina siccatus in sole absterforium fit faciem purgans, & nitorem afferens, & quæ sequuntur. Ex nomine quidem colligere licet Peponem accipi debere aliquem ex iis, qui maturi expetuntur in cibis, vt nostrum Peponem, aut Cucumerem, aut vtrunque sed ex eo vsu quo βλίγμα αὐτοῦ κατὰ τοῦ βλέγματος παιδίοις ἐπιτίθεται: id est eius testa veluti caluaria pueris imponitur ad caluariam,

 signi-

ſignificatur potius noſter Cucumer; rotundum enim eius corium, & teſtę modo fragile, & planitie ac lęuitate caluariam æmulatur : idem com probat & facultas refrigeratoria, & vis repellendi : hæc enim in Cucumere magis eſt manifeſta, quam in noſtro Pepone. Apud Galenum reperitur Sicyos & Pepon, & Melopepon : de Sicyis inquit, ſubſtantia conſtare minus humida quam Pepones : ideo non facile in ventriculo corrumpi, vt illos, vrinam cient minus quam illi, ex largo eorum vſu, licet concoquantur in ventriculo, ſuccus frigidus & mediocriter craſſus in venis colligitur, qui non probe mutatur in ſanguinem. hæc profecto cum Sicy Dioſcoridis conueniunt, ideſt cum noſtris Citreolis. De Pepone inquit, vniuerſa natura frigidior eſt, quam Cucurbita, cum humiditate multa : habet autem vim quandam abſtergendi, cuius beneficio vrinam ciet & deorſum expeditius permeat quã Cucurbita & Melopepon, abſtergit & cutem, vitia faciei aufert præſertim ſemen, quod & calculos renum deterget : ſuccum in corpore vitioſum gignit, cum prope non fuerit concoctum: antequam corrumpatur, ad vomitum excitat, reddit choleræ obnoxios. hæc omnia cum Dioſcoridis Pepone conueniunt, & noſtris Cucumeribus quadrant : Sed vnum tantum anſam dubitandi præbet, quod ipſe inquit, homines in Peponibus, à carne intima, in qua ſemen habetur, abſtinent : contra enim apud nos vſu venit : gratior enim eſt Cucumeris interna caro, in qua ſemina quam externa prope corticẽ : De Melopepone autem inquit, hi minus humidi ſunt, quam Pepones, nec adeo praui ſucci, minus item vrinas mouent, tardiuſque deorſum deſcendunt, ad vomitum pręterea excitandum non tantum quantum Pepones habent momenti; ſicut nec celeriter adeo vt illi in ventriculo con rumpuntur, cum prauus humor in eo collectus fuerit, aut alia quæpiam corruptionis cauſa ipſum pręhenderit. cæterum tametſi in iuuando ſtomacho autumnalibus fructibus longe ſint inferiores, haud quaquam tamen ei, vt Pepones ſunt noxij, neque enim vomitum vt illi excitant. hæc adamuſſim noſtris Melonibus quadrant, ſed quod ſubiungit eãdem dubitationem affert, quam in Pepone indicauimus, inquit enim in Meloponibus homines carnem intimam, in qua ſemina continentur mandunt; idque ipſis ad deiectionem confert. Qui vero eorum quaſi carne tantum veſcuntur, nõ tam cito eam, ac Peponum excernunt : raro enim ex noſtris Melonibus internam ſubſtantiam, fibroſam comedimus, ſed : vnà cum ſemine auferimus : idcirco ſuſpicor errore aliquo commutata eſſe in eo loco vocabula Peponis & Melopeponis, vt rectius in hunc modum reſtituatur Galeni locus : huc accedit, quod in Melopeponibus homines à carne intima, in qua ſemen habetur, abſtinent, in Peponibus autem mandunt, idque ipſis ad deiectionem confert. Qui vero eorum, quaſi carne tantum veſcuntur : non tam cito eam ac Melopeponum excernunt.

nunt. Quasi hoc sit in causa, cur Melopepones tardius discedant quam Pepones: quia interna caro eorum nō comeditur vt Peponum; vis enim ad deiectionem faciens magis in ea parte est: ideo si ex Pepone aliquis tantum carnem duriorem assumeret, vt fit ex Melopepone, sentiret tardiorem Peponis discensum. Plinius omnes hos fructus, Cucumeres vocat: nam Pepones & Melopepones inter eos recenset, quasi species. Cucumis tamen priuatim ab eo intelligitur Citreolus noster: inquit enim, fructum esse cartilaginei generis: crescunt, qua coguntur, forma: in Italia virides, & quam minimi, in prouinciis quam maximi, & citrini, aut nigri. Placent copiosissimi Aphricę, grandissimi Męsię. at cum magnitudinem excessere, Pepones vocantur; viuunt hausti in stomacho in posterum diem, nec perfici queunt, in cibis non insalubres; tamen plurimum natant, oleum odore mire, nec minus aquas diligunt, in fistula flore dimisso mira longitudine crescunt: ex his significantur non solum Italici Citreoli, qui parui sunt, sed & grandes, qui peregrini sunt apud nos. cum autem inquit: Pepones vocantur, cum magnitudinem excessere, consentit cum nostris Cucumeribus, seu Anguriis: grandissimi enim sunt inter hos fructus. cum præterea inquit: ecce cum maxime noua forma eorum in Campania prouenit, Mali cotonei effigie. forte primo natum ita audio vnum, mox semine ex illo genus factum Melopeponas vocant, non pendent hi, sed humi rotundantur. mirum in his, pręter figuram coloremque & odorem, quod maturitatem adepti, quamquam non pendentes, statim à pediculo recedunt: ex his manifeste indicantur nostri Melones. Atheneus de Cucumere Authores citat indicantes fructus miram longitudinem: est Cucumis visus mihi terrę filius almę, inter grata iacens olera mensasque tenebat ille nouem: iterum inquit: augetur veluti Cucumis regione madenti. Paruos autem Cucumeres, quales Italici sunt, diminutiue Cucumerculos appellatos tradit. De Pepone autem inquit, Cucumerem seminarium nuncupatum à Cratino in rebus Vlixis: emptum enim in Paro Athenis Cucumerem maximum seminarium: ediles autem esse sine semine, Peponas, atque maturos tantum. Arabes pręter tria dicta genera ex Galeno desumpta afferunt quartum genus, quod Dullaha vocant, interpretes vertunt Melonem magnum, viridem, cui vim tribuunt insignem ad humectandum & extinguendum feruorem in febribus ardentibus, & contemperandos acres humores, qui magis praua qualitate infestant, quam quantitate: Puto intelligi fructus ingentes, quos in Alexandria Batecas vocant, similes nostris Cucumeribus, sed eorum caro sponte in succum conuertitur prę dulcem in maturitate, quem per ostiolum in cortice excisum hauriunt, & æstuantibus publicè vendunt eius laticis calyces: quamquam hoc nomine Batecha Arabibus nostrum Cucumerem significet. Auicenna Me

lonem Indum vocat; quia primum ex India habuerunt hunc fructum. In India Batice vocant, de quo Garzias inquit: fructus ingens, rotundus ouata figura: scinditur transuersus: eius caro suauis, soluitur in succum aquosum, febrientibus optimum: semen nigrum.

CAP. VI.

CVCVMIS syluestris, vulgò Cucumer Asininus, sponte nascitur in ruderibus: radice crassa: foliis Citreoli minoribus, candidioribus, & valde hirsutis: fructu paruo, oblongo, candida lanugine horrido; huic in maturitate pediculus sponte abscedit, ostiolo relicto, vnde confestim totus internus humor, vnà cum seminibus proiicitur in longinquum, contrahente se neruosa corticis substantia, vt colli gentes sępe illudat, non sine oculorum periculo: semina sunt nigra, longe minora satiuo. Theophrastus Sicyon syluestrem vocat, satiuo penitus incomparabilem, sed aspectus tantum similitudinem gerit: loca algentia quærit: medicamen liquatum ex eius fructu Elaterium vocatur: Theodorus Agitatorium vertit. Dioscorides inquit solo fructu distat à satiuo, quem longe minorem parit, oblongis glandibus non absimilem: folia atque sarmenta satiui: radice candida, magna: nascitur in salubetis, & ruderibus: frutice in totum amaro: ex fructu huius medicamentum fit, quod Elaterium vocatur. Decerpti fructus, qui tacti protinus exiliunt, seruantur nocte vna, postridie cultro supino scinduntur, vt deorsum humor labatur in subiectum vas interposito cribro, & ramēta aqua dulci perfundunt, premuntque in subiectam peluim: humor collectus in sole siccatur: medicamentum vehementer purgans pituitam & bilem. De hoc Theophrastus inquit, extrahit tam superius, quam inferius, omnium medicamentorum diuturnissimum; oportunumque quod vetustissimum. Quidam Medicus seruabat annorum ducentorum, causa eius humoris copia, qui nec in cinere siccari possit, & vsq; ad quinquagesimum annum lucernis ad motum lumen extinguit: Dioscorides tamē aliter laudat, quod scilicet lucernæ ad motum facile flagrat, hoc ab innatu ad decenniū deiectionibus vtile est. Plinius Cucumin syluestrem inquit multi hunc esse apud nos, qui Anguinus vocatur, ab aliis erraticus, arbitrantur, quo decocto mures de eius sparsa medicina non attingunt: est multo infra magnitudinem satiui. ex eo fit Elaterium succo expresso ex semine, cuius causa nisi maturius incidatur, semen exilit, oculorum etiam periculo. Aliqui inquit, in Arabia natum magnificant, mox Cyrenis, alij in Archadia tradunt, similem Heliotropio, cuius inter folia, & ramos prouenire magnitudine Nucis iuglandis semen, esse autem ad speciem scorpionis, cauda inflexa sed candida, aliqui etiam ab

eo

eo ſcorpionum Cucumin vocant, efficaciſſimum contra ſcorpionum ictus, & ſemine, & Elaterio, ſed hoc genus apud nos non viſum eſt.

CAP. VII.

NON multum ab his recedit Bryoniæ natura, quæ à quibuſdam Cucurbita syluestris vocatur: diſtat fructu, quę exiguę ſunt baccę in raris racemulis in maturitate ex rubro flaueſcentes: inſident in iis floſculi concaui, & candicantes. At radix vaſta, & breuis, alba, ſucco acri prædita: viticulas fert tenues, & aſperas, quę clauiculis frutices vicinos ſcandunt: folia quoque hirſuta, anguloſa, minóra Cucumere sylueſtri: oritur in ſyluis: viuit hęc radice multis annis, vt Cucumis sylueſtris. Dioſcorides Vitem albam appellat, & Bryoniam, hæc inquit, foliis, viticulis, & clauiculis, ſatiuam Vitem imitatur, ſed hirſutiora ſunt omnia: proximis fruticibus implicatur ſuis clauiculis amplectens: fructum habet in racemis rubentem, quo coria denudantur. ex ea Aſparagi, qui prima germinatione exeunt decocti in cibo, aluum & vrinam cient: folia, fructus, radix, acrem vim ſórtiuntur. Plinius de Vite alba inquit à Græcis Ampeloleucem, ab aliis Ophioſtaphylon, ab aliis Melothron appellari, atq; aliis multis nominibus: huius ſarmenta longis, & exilibus internodiis geniculata: folia pampinoſa, ad magnitudinem Hederę diuiduntur ut Vitium: radix alba, grandis Raphano ſimilis, initio ex ea caules Aſparagi ſimilitudine exeunt: hi decocti in cibo aluum & urinam cient, folia & caules exulcerant corpus. ſemen in Vua raris acinis dependet, ſucco rubente, poſtea Croci: nouere id, qui coria perficiunt: illo enim vtuntur. Theophraſtus de Melothro inter ſuf frutices fructum inquit Smilaci ſimilem fert.

CAP. VIII.

BRYONIAE nigræ radix aliquando ad noſtras manus uenit, nautis cauſa pro uictu circumferentibus: uocitant panem Turcharum: Eſt radix brachiali craſſitudine amplior, ſed breuis, carnoſa, colore intus ſubrubente, ut diuiſa in taleolas, Farciminis ſpeciem gerat. hæc quamuis multo ante eruta, aduentate Vere germinare cępit. Quamprimum igitur eam terrę mandaui, ut plantę ſpeciem addiſcerem; protulit autem caulem circumuoluentem ſe adminiculis ad multam altitudinem, & folia Hędere mucronata, colore ſubrubente, uixit uſquè in Autumnum; frigore uero aduentate pęnitus extincta eſt, eius nequè florem, nequè fructum uidere licuit. Dioſcorides Vitem nigram, & Bryoniam nigram uocat: folia inquit fert Hęderę Smilaceis proxima, ſed ma

iora : caules etiam cognatos, qui arbores circumuolutionibus apprehendunt : fructus ineſt racemoſus initio uiridis, in maturitate niger : radix foris nigra, intus Buxei coloris. Viticulæ, quæ primò germinum partu erumpunt, in olera recipiuntur. radix eadem præſtat, quę alba, ſed minus efficax. Plinius inquit, eſt & Vitis nigra ſimilis albæ præterquam colore, huius enim color niger, cuius Aſparagos ſimiles Diocles prætulit ueris Aſparagis in cibo urinæ ciendæ, lieniq; minuēdo in frutetis : & harundinetis maxime naſcitur : radix foris nigra, intus Buxei coloris, oſſa fracta efficacius extrahit, quam alba.

CAP. IX.

TAMARVM vulgo appellatur, ab aliis Ceraſiola ob fructus parua Ceraſia imitantes : radicem ſubrotundam fert, & tuberoſam, colore candido, acrem : viticulas ſimili modo circumuoluentes ſe vicinis fruticibus arboribuſque, tenui cortice, & candido : folia Hederę mucronata, lęnte virentia, racemulos frequentes ſuis viticulis implexos inſtar clauiculorum : floſculis candicantibus minutis, granulis rotundis rubentibuſque : oritur in collibus locis vmbroſis & riguis : huius recentes cauliculi à veris Aſparagis non diſcernuntur, ac ſimiliter in cibos veniunt. Plinius vuam Taminiam appellari tradit, eandemq; eſſe putat cum Vite ſylueſtri ; inquit enim, quæ à Græcis Ampeloſagria appellatur, ſpiſſis & candicantibus foliis geniculata, rimoſo cortice, fert vuas rubentes Cocci modo, quæ cutem in facie mulierum purgant, & variis coxendicum, & lumborum vitiis tuſę cum foliis, & ſucco proſunt, radix decocta in aqua pota in vini Coi cyathis duobus, humorem alui ciet, ideo hydropicis datur, vtuntur ea pro Amuleto. Dioſcorides de Vite ſylueſtri inquit, longas fert viticulas, Vitis modo lignoſas : aſperas, rimoſo cortice : folia autem ſimilia Solano hortenſi, latiora, longioraq; : flores capillaceos muſcoſos : fructum paruis vuis ſimilem, in maturitate rubentem, rotunda figura. Eius radix in vino decocta, & cum aqua pota purgat, datur & hydropicis, & quæ ſequuntur. Theophraſtus eius radicem ſcribit anno vtilem eſſe, ſi in vmbra, & ſine ictu ſeruetur : nam alioqui, putreſcit, & inanis fit ac fungoſa, excalfactoria & acrem vim habet, idoneam ad Pſilothri vſum, & vitia cutis in facie : Fructu eius defoliare arbores ſolent : ſucciditur omni tempore præcipue Autumno : at puto corrupte in codice græco legi pro δέρματα : δένδρα : eius enim fructu denudari coria magis veriſimile eſt, quam arbores, vt Dioſcorides teſtatur de fructu Vitis albæ.

SA-

CAP. X.

SALICASTRVM uocatum à Plinió, prouenit in humectis & lęto solo, sarmenta ferens pollicis crassitudine, vt plurimum humi iacentia: cortice albo, læui: folia fert mollia, mucronata; appendicibus binis ad pediculum, aliquando nullis, aut vno tantum: flores in racemulis latis, figura Solatri, colore cęruleo: ampliores: apicibus quibusdam in medio luteis, sine odore: fructus fert in rotunditate oblongos, qui in maturitate rubent, succo aquoso, seminibus multis ac depressis, vt omni ex parte videatur Solatro congener. Inquit Plinius de ea: est Viti syluestri similis, sed in salictis nascens, ideò distinguitur nomine, cum eosdem vsus habeat, & Salicastrum vocatur. Scabiem & pruriginem hominum, & quadrupedum aceto mulso trita hæc efficacius tollit. Videtur Dioscorides hanc intellexisse, cum de Vite syluestri dixit: folia habere Solano similia, at reliquę condictiones magis Tamarum indicāt.

CAP. XI.

QVOD vulgò Vincibofcum vocant: quia Frutices amplectendo connectit, nascitur in syluis, sarmenta ferens lignosa, candida, nec crassa: scandunt hæc circumuoluentes se arboribus: folia ex interuallis bina insunt, subrotunda, candicantia, & subhirsuta: hæc circa supremas viticulas inuicem connexa, vnicum folium constituunt concauum vmbilici figura, in cuius sinu flores oblongi in extremo hiantes, albi, aut subrufi ramulos ambiunt odorati, & baccæ in maturitate flauæ pertinaciter hærentes, ingrati saporis, seminibus intus duobus, aut tribus depressis. Multi hanc pro Matrisylua accipiunt, quę dicenda est inter Hyperici genera: radice nititur tenui in ramulos producta. Dioscorides bis videtur hanc plantam describere: modò Periclymenum: modò Cyclaminum alteram vocans. De Periclymeno inquit: simplex fruticat, ex interuallis parua folia habens caulem amplectentia, subcandida, Hederacea: inter folia surculi exeunt, in quibus baccæ Hederæ similes: flos Fabæ candidus aliquantenus, rotundus, & quasi insertus in folio: fructus durus, & difficilis ad euellendum: radix crassa, & rotunda: nascitur in ruderibus ac sæpibus conuoluens se vicinis adminiculis. Hæc descriptio in cæteris quidem congruit excepta radice: at Plinius radicis non meminit, cum in cęteris consentiat cum Dioscoride inquiens. Periclimenos fruticat & ipsa, ex interuallo duo folia habens, subcandida, mollia: in cacumine autem semen inter folia durum, & quod difficilè euellatur: nascitur in aruis, sępibusque conuol-

uens

uens se adminiculis quibuscumque: semen eius in vmbra siccatum tunditur, & in pastillos digeritur, qui in vino albo poti tricenis diebus vrina cruenta, aut per alnum lienem absumunt. De altero autem Cyclamino inquit Dioscorides. folia fert Hederæ minora: geniculatos caules, crassosque, qui vicinas arbores instar capreolorum se conuoluunt: Florem candidum, odoratum: acinos Hederę molles, lenti gustus, aliquantum acris: radicem super vacuam: nascitur in asperis: huius acini drachmæ vnius pondere poti cum Vini albi cyathis duobus quadraginta diebus, lienem per vrinam, & aluum absumunt, & quæ sequuntur, in quibus eædem prorsus facultates leguntur, quæ in Periclymeno. Affert quoque Plinius alterius Cyclamini descriptionem nequaquam diuersam à Dioscoridis enarratione; Ex quibus patet prædictam plantam magis conuenire cum altero Cyclamino ob fructus mollitiem, & radicem superuacuam. si igitur eidem accommodari possit Periclymenum, & fructus durities de semine intelligatur, auferaturq; conditio radicis rotundæ, & crassæ, error erit in repetitione eiusdem diuersis nominibus: probabilius igitur dicendum videtur, legitimum Periclymenum adhùc non compertum esse, non tamen à prædicta planta multum differre. Plinius alibi Climenum vocat: foliis Hederę; ramosum; articulis præcinctum; graui odore; seminibus Hederæ.

CAP. XII.

SMILAX aspera, vulgò autem Hedera spinosa, viticulas fert longas, aculeis aduncis, & paruis horridas: folia Hederæ, nullis angulis in gracilitatem fastigiata, dura: & capreolos tenues, quibus arbores scandit ad multam altitudinem: floret in Autumno racemulos ferens Labruscę modo, flosculis candidis, odoratisque: baccas rubentes subdulces; ossiculis intus duobus, aut tribus solidis, vt Asparagi: radicem pollicis crassitudine geniculatam, candidam, & lignosam, prælongam, fibrosis alis paruis circa genicula exeuntibus. Dioscorides inquit Smilax aspera folia habet Periclymeni: sarmenta tenuia multa, Rubi modo, aut Paliuri aculeata: arbores scandit, ab imo ad summa perreptans, se conuoluens eis: fert racemulos exiles, qui maturi rubescunt, gustumque leniter mordent: nascitur in palustribus, & asperis: radice dura, crassaque. Theophrastus simpliciter Smilacem vocat, quam Theodorus Hederam Ciliciam vertit: Amplexi caulis inquit assurgit; caule aculeato, & præhorrido: folio Hederę paruo sine angulis in acutum producto; iuxta pediculi nexum excauato: proprium huius, quòd medius neruus, qui spinę animalium respondet, tenuis est, & stamina non ex medio illo neruo dispensantur vt in cæteris, sed circa illum circulariter ducuntur,

cuntur,orta ab annexu pediculi cum folio. Ad caulem autem infirmum secundum foliorum interualla adnaſcitur ex eiſdem pediculis Iulus quidam tenuis, ſpecie clauiculi: flos candidus ſuauis, olens Li ium. (Theodorus non Κρίνον, ſed Ἠρινὸν legit, ideſt vernum, quaſi vere floreat, non in Autumno: fructus Solano proximus, ac Melethro, maximeq; ſimilis vuæ Labruſcæ: racemi penſiles, vt Hederæ ad Labruſcam accedentes: ab eodem enim puncto acinorum pediculi oriuntur: fructus rubens, nucleos habens plurimum duos, aut ternos, in maioribus, vnicum in minoribus, nucleus verò valde durus, colore exterius nigro. peculiare racemis, quod tùm à lateribus caulium continuus, tum in extremo maximus exoritur, vt in Rhanno & Rubo: in his autem fructus eſt conſpicuus, vtpote qui in ſummo, & à latere perpetua ſerie feratur. Plinius Smilacem è Cilicia primum profectam ſcribit Hederæ ſimilem, denſis caulibus geniculatam, ſpinoſam: ramis fruticoſam: folio Hederaceo, paruo, non anguloſo, à pediculo emittente pampinos: flore candido, olente Lilium: fert racemos Labruſcæ modo, non Hederę, colore rubro complexa: acinis maioribus nucleos ternos, minoribus ſingulos nigros duroſque: infauſta omnibus ſacris & coronis, quoniam ſit lugubris. Alibi de eadem inquit quidam duo genera Smilacis dixere. Alterum immortalitati proximum, in conuallibus opacis, ſcandentem arbores comantibus acinorum corymbis, contra venena omnia efficaciſſimis eſt tantum, vt acinorum ſucco infantibus ſæpe inſtillato, nulla poſtea venena nocitura ſint. Alterum genus culta amare, & in his gigni nullius effectus, illam eſſe Smilacem priorem, cuius lignum ad aures ſonare diximus: hæc Plinius. At noſtræ Smilaci nequaquam lignoſa ineſt natura, aut craſſities. Alterum vero genus Smilacis in cultis naſcens fuerit Smilax læuis à Dioſcoride tradita.

CAP. XIII.

EBVLVS iuxta oppida frequens, naſcitur in aggeribus: caule craſſo, ſimplici, ac recto: frequentibus geniculis, in quibus folia diuiſa, vt Sambuci; frequentioribus ſegmentis, anguſtioribuſque; vmbellas fert in cacumine; & floſculos candicantes in ſummis fructibus, qui in maturitate nigri, vt Sambuci; ſucco inficiente manus: radices fert tenues, & longas, iunceas: tota graue olet. Dioſcorides Chamæactem vocat, quaſi humilem Sambucum: eſt inquit longe humilior Sambuco, magiſque herbaceo generi aſſignandus: caule quadrangulo, geniculato: foliis Amygdalæ ex interuallo longioribus, geniculatim expanſis, graue olentibus, in ambitu ſerratis: vmbella Sambuci: flore & acino eiuſdem; radice nititur longa, craſſitudine digitali.

CAP. XIIII.

BAGOLAE vulgò in Alpibus appellantur, quasi bacculæ, fructus dulces, & subacidi, paruis vuis similes, in maturitate nigri, quos esitant Alpini: fert eos paruus frutex dodrantali altitudine: ramulis virentibus, & striatis: foliolis in rotunditate oblongis, leuiter serratis, sine pediculo adnexis alternatim: flosculis radicantibus, concauis, vt Arbuti, qui summis fructibus insident; Alterum genus fructu minori constat, & paucioribus intus seminibus: foliolis infernè albicantibus, specie Malicotonei, sed pusillis: Videntur hi frutices, quasi humiles Mespili.

CAP. XV.

SOLANI genera à supradictis distant, quod florem non in summo fructu, sed infra enascentem ferunt, simili modo concauum, aliquando dissectis labris: fructum numerosis seminibus refertum, compressis, & subrotundis: inter hæc hortense seritur inter olera æstiua, eius enim fructus venit in cibos, vt Cucurbita, vocant Manum insanum, & Pyrum insanum, quia Mali, aut Pyri effigie constat, alij Melanzanam, & Petroncianum vocant. Pyra igitur insana turbinata figura constant, magnitudine Cotonei, alia colore flauo, alia purpureo: extat & genus candidum candore Eboris, oblongiore figura, veluti parua Cucurbita, gratius in cibis: omnium planta cubiti altitudine attollitur: caule crasso, subhirsuto, ternis assidue ramis fisso: foliis Mali cotonei, ali quantum angulosis, latioribus, nigrioribusque: flore purpureo, aut candido, dissecto: fructus ante maturitatem elixus, aut assus fungorum mo re esitatur, sapore fungos imitante, at non sine condimentis acribus, vt Pipere, ad castigandam saporis feritatem: ægre concoquitur in ventriculo: refrigerantis & humectantis facultatis. Græci Stychnon vocant. Dioscorides de hortensi inquit, esculentus, est paruus frutex multis alis concauus: folio nigro, maiore, quam Ocymi & latiore: fructu rotundo, viridi, qui post maturitatem nigricat, aut fuluescit: herba autem innocentis est gustus; facultatem habet refrigerandi. Apud Theophrastum Theodorus omne genus Stychni Vesicariam vertit, nomen inquit æquiuocum esse: de Vrbana inquit, cibo idonea est, fructum acinosum ferens: recensetur alibi inter olera, quæ coqui exigunt licet cruda etiam mandatur: interpretandus igitur est fructus acinosus, non vuæ modo granula ferens, sed cuius interna substãtia numerosis granulis referta est. Ex hoc genere videtur esse & Corcorus, de quo mox inquit Theophrastus, ob amaritudinem in prouerbio est: folium eius Ocymũ emulatur.

Plinius

Plinius tertium inquit in genere Stychni eſt, quod in cibis ſumitur: foliis Ocymi, licet præferatur hortenſis ſaporibus. Galenus de eſculento inquit, in hortis naſci omnibus notum.

C A P. X V I.

MALA inſana rotundiora ſunt, veluti Mala: eorum quoq; duas nouimus differentias; vnum colore aureo, ſpecie Mali Appij; vnde quidam Malum aureum vocant; alterum depreſſius, & latius, ſpecie Mali roſei, ſulcis diſtinctum, colore rubenti, quaſi igneo. Vtrique caules ſunt veluti ſarmenta, longitudine duorum, aut trium cubitorum, qui, niſi habeant adminicula, procumbunt in terram: folia vtrique hirſuta ac diuiſa, Erucæ modo, ſed multo longiora, ac latiora: flores albicantes: Vtraque peregrina: coluntur in hortis ad ſpectaculum potius, quam vſum. Quidam tamen fructus in patinis paratos comedunt, vt Pyra Inſana, ſed ferinus quidam odor ineſt, præcipue rubris. exiſtimo hæc ad Solani furioſi genera pertinere: Non enim vnica apud Dioſcoridem inſinuatur planta, quamuis ex continua verborum ſerie vnicam videatur deſcribere: vnde factum eſt, vt hodie occultum ſit Solanum Manicum; nulli enim ex noſtris tota deſcriptio conuenit, nec veriſimile eſt eandem plantam capitula ferre ſimilia Platani pilulis, & fructum racemoſum granis conſtantem ſimilibus Hederæ corymbis, ſed in his veriſimilius eſt plures plantas inſinuari, quod ſi hoc modo intelligamus, habebimus plantas, quibus optime notæ omnes quadrabunt. Ac primum Mala inſana, quæ deſcripſimus, ad primum genus Solani furioſi reducenda erunt, cuius Dioſcorides folia tantum, & caules deſcribit in hunc modum, Solanum Manicum folio conſtat ſimili Erucæ, ſed maiore quaſi Acanthi: caules autem fert ab radice decem, aut duodecim proceros, altitudine vlnę: huc uſque deſcriptio eſt primi generis; nam quæ ſequuntur, ad alia pertinent, de quibus mox dicemus: Eadem verba leguntur apud Theophraſtum; vnde videtur Dioſcorides totum caput Solani Manici mutuaſſe; ideo eadem apud eundem difficultas. Plinius conſulto pręterit eius deſcriptionem; nam paruo ſucco inſaniam facit: hoc inquit eſt venenum, quod innocentiſſimi authores Dorycnium appellauere, ab eo, quod cuſpides in prœliis tingerentur, illo paſſim naſcente. qui parcius ſpectauerant, Manicon appellauere; qui nequius occultabant, Erythron, aut Neurita, vt nonnulli Periſſon, ne cauendi quidem cauſa curioſius dicendum.

CAP. XVII.

MALVM ſpinoſum à quibuſdam Stramonia vocatur herba inter æſtiuas, cubiti altitudine; caule craſſo, lęui, in ramos fiſſo: foliis Pyri Inſani, candidioribus, lęuibus, quibus odor quaſi Opij: flores fert prægrandes, figura calycis, aut tubæ, colore candido: fructum rotundum, hiſpidum, Mali amplitudine, aut Nucis: colore viridi, qui in maturitate dehiſcens, ſemina intus oſtendit vehementer congeſta, vt Mali granati, colore candido, compreſſa, & fermè triangula, media fructus parte carnoſa, externo cortice membranoſo: Peregrina eſt planta, quæ ſeritur in Viridariis ſpectaculi gratia: huic alterum genus Solani Manici aſcribendum cenſeo, quod innuitur à Dioſcoride cum inquit: caput fert in cacumine inſtar Oliuæ, ſed hirſutius, veluti Platani pilula, maius tamen, & latius. Theophraſtus inquit: caput fert inſtar Gethyi, ſed minus, atq; hirſutius, ſimile fructui Platani. Apud Auicennam Nux Methel appellatur, de qua inquit. Eſt venenum obſtupefaciens ſimilis nuci, ſuper quam ſunt ſpinę breues, & craſſæ, & eſt ſimilis Nuci Vomicæ, & eius ſemen eſt ſimile ſemini Citri, pondus trium granorum inebriat. drachma vna interficit eadem die.

CAP. XVIII.

SOLATRVM vulgo appellatum, duorum generum eſt apud nos: vnum maius, quod montanum eſt, Alterum minus, quod paſſim in ruderibus naſcitur. Maius in ſyluis montium naſcitur: pluribus ab eadem radice caulibus, craſſis, nigris, bicubitalibus, altioribuſque: ramis ternis in latera tendentibus: foliis Mali cotonei, nigris, lęuibus: flores fert concauos, oblongos, nigros, ordine diſpoſitos in ramis per interualla ſingulos: fructum vuæ acino ſimilem, grandiuſculum, in maturitate nigrum, vinoſum, ſeminibus paruis, vt Hyoſcyami, nigris: viuit hęc radice, quæ craſſa eſt, ramoſa, alba, ſtrumoſa, atque admodum fragilis, & excauata. Dioſcorides in Solano Manico poſtremo loco hanc oſtendit, inquiens: flos niger, quo decidente, fructus vuæ ſpecie, rotundus, niger, acini ſunt decem, aut duodecim, ſimiles Hederę corymbis, molles, vt Vua. radix ſubeſt candida, craſſa, caua, cubitalis: gignitur in montibus, vento perflatis, & riguis. Theophraſtus de hoc genere inquit Strychnon, quod inſanire facit, conſtat radice candida, & longa, ad cubitum, caua: dabitur eius radicis drachmę pondus, ſi, vt quis ludat, ſeque pulcherrimum putet; voluerit; at ſi uis, vt magis inſaniat, drachmis duabus opus eſt; ſin autem nunquam inſania ſolui, malueris,

luetis, tres dabis: & quatuor], si interimendum sit. huic baccas nigras alibi tradit, vbi inquit, in Archadia nascitur vtrumque genus Solani, quod fructum puniceum fert, idest somniferum, & quod nigrum, idest manicum: duo enim esse Solani genera tradit, pręter hortense: somniferum: & furiosum. Plinius hoc genus Cucubalum appellauit, de quo inquit; Quidam hanc alio nomine Strumum appellant; alij grӕce Strychnon: acinos habet nigros.

CAP. XIX.

SOLATRVM minus nascitur passim in ӕstate secus vias, locis fimosis: caule subhirsuto, nigricante, similiter diuiso in ternos ramos, breuiores tamen, quam ante dictum: folia quoque breuiora, aliquantum angulosa, nigricantia, subhirsuta: flores fert in interuallis foliorum plures in vno pediculo, candidos, dissectos, medio quodam apice luteo: fructus paruis vuis similes, in maturitate nigros, aut flauos, humore plenos, & seminibus paruis, candidis, similibus Hyoscyamo: radix candida, quę hyeme emoritur: vtuntur hac herba frequenter medici simpliciter Solatrum vocantes ad vlcera vehementer inflammata, & humores candidos tusam in cataplasmate, aut succo illito, aut aqua stillatitia irrigata: infunditur & in intestinorum exulcerationibus; propinant aquam, aut succum ad ventriculi & reliquorum viscerum inflammationes; vrinӕ ardorem, & calculum: aqua sudorem elicit tribus vnciis pota cum totidem aquę Absinthij. putatur hęc Solanum hortense vocari à Dioscoride, cum tamẽ nullibi seratur, nec vllo pacto esculenta sit: suspicor autem hanc à medicis assumi pro Hyoscyamo albo, reiectis duobus aliis Hyoscyami generibus, vt testatur Dioscorides: inquiens id placidissimum esse, pinguius cęteris, molle & lanuginosum; flore, & semine candido: nascitur in marittimis, & ruderibus: excipitur succus ex fructu tenero; item ex caulibus foliisque tundendo, & in solem siccando, & quӕ sequuntur. Cum igitur dicat succum excipi ex fructu tenero, profecto innuit huius fructum non Cytinis similem esse durum & aridum, vt in cӕteris: reliquę conditiones manifestissimę sunt.

CAP. XX.

VESICARIA, quӕ in officinis vocatur Alchechengi, in agrorum limitibus nascitur, & sępibus: caule, vt plurimũ simplici, aut paucis ramis: folia fert maiora supra dicto, iuxta quę singuli flores candicantes, & fructus exacte rotundi, magnitudine Cerasorum, colore puniceo, vesicis inclusi rubentibus, sed ante maturitatem viridibus:

fœmina in carne continentur, depressa, & candida: singulare remedium ad vrinam impellendam,& vesicę cruciatus,& calculum, si tres fructus, aut quatuor ex vino bibantur,quasi natura vesicę remedia ostendat,dum fructum vesica conditum gignit. Dioscorides inter Solani genera, Halicacabum vocat; foliis Solani hortensis,latioribus: caulibus,cum adoleuere,ad terram inclinatis; folliculis orbiculatis, veluti vesiculis,in quibus fructus continetur, rubens, rotundus,lęuis,figura acini vuæ: vtuntur coronarij corallis intexentes. Plinius hanc diligenter ostendit, inquiens: cui acini coccinei, granosi folliculi, Halicacabum vocant, nostri Vesicariam; quoniam vesicæ, & calculis prodest: frutex est surculosus, verius,quam herba; folliculis magnis, latisque,& turbinatis: grandi intus acino, qui maturescat Nouembri mense.

CAP. XXI.

SOLANVM somniferum peregrina est planta apud nos: fruticat ab eadem radice,multis caulibus, bicubitalibus, altioribusq;, lignosis, candida lanugine obductis, in quibus folia Mali cotonei candidiora, & flosculi in alis numerosis, ex luteo subrubentes, ac folliculi exiles, in quibus grana longe minora Vesicaria, simili colore, sed quasi ad croceum inclinante: seminibus intus flauis: radix crassa,& ramosa, subrufa, viuit diutius: Dioscorides paulo diuersum describit inquiens: fruticat multis ramis, densis, caudicosis, fractu contumacibus: foliis numerosis,pinguibus, Malo cotoneæ similibus: flore rubro, grandi: fructu in folliculis croceo: radice prægrandi, cortice subrubro: nascitur in locis petrosis, non procul à mari: vim somniferam in radice esse, sed blandiorem, quam in Opio: dari drachmam vnam corticis in vino: fructus vrinam vehementer impellit: dantur hydropicis duodecim corymbi: si amplius,alienationem mentis faciunt,& quæ sequuntur. At nostræ, quam descripsimus, non videtur conuenire flos grandis, nisi ramum onustum flore accipiamus: neque radix subrubra, quod & Theophrastus confirmat inquiens: somnificum Strichnon radice constat rubra, sanguinis modo, quæ siccata albescit: fructu Cocco rubicundiore: folio Tithymali, aut Mali dulcis, piloso, & prope radicem magno; nascitur in rupibus, & faucibus, atque sepulcris: radicis corticem tusum in vino meraciore dant, vt dormire faciant. Plinius nequaquam describit; vocari Halicacabon, quod soporiferum est,atque etiam Opio velocius ad mortem.

CAP. XXII.

PIPER Indicum vulgò appellatur fructus acerrimi ſaporis, ex Occidentali India primum illatus, nunc frequentiſſimus in hortis condimenti gratia ſatus inter æſtiua: caulem fert cubitalem, virentem, aut ſubnigrum, læuem, paucis ramis: folia Solatri, anguſtiora, longioraque, ac magis faſtigiata, læte virentia: flores in alis ſingulos, candidos, diſſectos: fructus longitudine digitali, faſtigiatos, colore rubente in quibus ſemina ſimilia Veſicariæ, latiora: vrit vehementius, quam Piper, adeo vt puſtulas excitet, tundunt cum mica panis, deinde torrent, ſic caſtigata mordacitate obſoniis inſpergunt, loco Piperis extant quædam differentiæ in fructu; nam color in initio aliis viridis, aliis niger, in maturitate autem rubicundus, aut croceus: figura quoque; aliis breuior, & craſſior: aliis longior & gracilior. putatur apud Plinium Siliquaſtrum eſſe, quę & Piperitis dicta eſt: deſcribitur autem Caſtore Authore, caule rubro, & longo, denſis geniculis: foliis Lauri, ſemine albo, tenui, guſtu Piperis; vtilis gingiuis, dentibus, oris ſuauitati, & ructibus; bibitur contra morbos comitiales: ſeritur vbi Smirnium, locis ſcilicet putridis, & macris, & roſcidis: ex hoc genere videtur eſſe, Circæa apud Dioſcoridem: inquit enim, foliis conſtat Solani hortenſis, agnatis, multis: floribus nigris, paruis, multis: ſemine Milij naſcente in quibuſdam veluti corniculis: radice dodrantali, triplici, aut quatruplici, candida, odorata, excalfaciente: Naſcitur in apricis, ſaxis, & vento perflatis: eadem fermè ad verbum habet Plinius.

CAP. XXIII.

SOLANVM arboreſcens nuper inter peregrinas allata eſt: planta, caudice conſtans craſſitudine brachij, hiſpido, non tamen aculeato, ſubnigro: ramis ad latera fuſis: folio Siliquaſtri, ac flore: fructu rotundo, rubro; grandiore quam Veſicaria, at ſine veſica; ſemina intus eadem habentur. laudant fructum ad vrinam impellendam; at in foliis vis venefica ineſt.

CAP. XXIIII.

MANDRAGORAS planta eſt in montibus naſcens, vnde tranſlata eſt in hortos, radice conſtat craſſa, & longa, candida, diuiſa in duos, aut tres ramos, veluti crura, tenuibus fibris hirſuta, germinat menſe Decembri; folia edens in orbem diſ-

poſita

posita circa radicem, similia Lactucæ; simul & flores, singulis pedicu-lis inter folia, candidos: procedente tempore folia longiora redduntur, veluti Betæ candidæ, aut Hippolapathi,; & fructus gerit in terra iacentes, rotundos, virides, qui in fine Veris maturescunt, colore flauo, magnitudine Mali Apij, odore iucundo cum quadam grauitate: semina intus candicantia, & farcta, figura renum. Duo alia genera virent in horto Pisano; flore purpureo; eorum alterum folio constat hirsuto, vt Anchusa, similiter strato in orbem, breuiore tamen, & latiore: floret circa brumam, vt superior: fructum nunquam perfecit: radix exterius nigra. Alterum ex Sicilia aduectum est, foliis Lactucæ, vt primum genus: fructu turbinato, vt parui Sorbi, qui in maturitate flauescit: radice candida: hæc germinat, & floret circa æquinoctium Autumni: perficit autem bruma, quo tempore prioribus amissis foliis, & fructu, iterum germinat, noua folia edens, ac sine flore & fructu: omnia autem genera aduentate æstate folia amittunt: nulla caulem ferunt, præter tenues florum pediculos ab radice. Dioscorides tria eadē genera Mandragoræ describit; albam quidem scilicet priorem, Marem vocans; nigram verò feminam: Tertiam Morion: incipit autem à nigra inquiens: angustioribus foliis constat, & minoribus quam Lactucæ, virosis, & graue olentibus, in terra sparsis: Mala gerit Sorbi similia, pallida, odorata, in quibus semen veluti Pyrorum: radicibus inhæret magnis, binis, ternisq; inter se conuolutis, foris nigris, intus albis, crasso cortice: caulem non fert. de candida autem, quam nos primo loco descripsimus, quia notissima est, inquit; huius folia magna, alba, lata, læuia, vt Betæ: mala altero duplo maiora, colore iu croceum inclinante, iucundè olentia cum quadā grauitate, quorum cibo pastores aliquantum soporantur: radix alteri similis, maior, & candidior: hæc quoq; orbata caule. Morion postremo ex aliorum relatu tradit, in opacis iuxta specus enatum: foliis albis Mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus circa radicem, quæ mollis est, & candida, paulo maior palmo, crassitudine pollicis. Plinius duo tantum priora genera describit ex Dioscoride inquiens: niger, quæ femina existimatur, angustioribus foliis quam Lactucæ, hirsutis, & caulibus: radicibus binis, ternisue, nigris foris, intus albis, carnosis tenerisq; penè cubitalibus: ferunt mala Auellanarum nucum magnitudine, & iis semen ceu Pirorum. Candidus, qui mas; huius folia alba, quam alterius latiora. vt Lapathi satiuæ: cauent effossuri contrarium ventum, & tribus circulis ante gladio circunscribunt, postea fodiunt ad occasum spectantes; sed hæc ex Theophrasto desumpta sunt, qui tamen diuersam ab iis omnibus Mandragoram ostendit.

QVAE-

CAP. XXV.

QVAEDAM est planta in Alpibus, quam quidam barbam Capri appellant: folio constat ramoso, instar Ferularum, in multas partes secto, similitudine folij vulgaris Sicomori: caule simplici, recto, cubitali: in cacumine baccas fert, in maturitate nigras; in racemo Ligustro similes, in quibus multa semina continentur depressa & farcta.

CAP. XXVI.

QVIBVS pauciora in fructu semina sunt in hoc genere, magna ex parte eadem ossea sunt, aut cartilaginea, vt Asparagi, & Rusci: latet autem seminis medulla; quia ob exilitatem inuisibilis fermè est in ossis meatu quodam inclusa, vt Palmæ contigit inter arbores: Asparagus caules multos ab eodem globo radicum fert, qui vere dum tenelli sunt, in cibis expetuntur tum crudi, tum cocti, quorum exemplo & cæterorum virgultorũ tenera germina esui apta Asparagi vocantur. hi procedente tempore in multam longitudinẽ attolluntur, ceteris fruticibus innixi, lignosi tamen, sed ob tenuitatem infirmi, candicantes, aduncis quibusdam aculeis prope solum, qui facile decidunt; ramuli circundant per tota sarmenta, breues, ac duri; foliolis numerosis, capillaribus, robustis, acutisque, vt ex toto aculei videantur: flosculos fert mense Augusti sub foliolis tenui pediculo pendentes, albicantes, in sex particulas scissos: fructum rotundum Piperis magnitudine, in maturitate rubrum: radices ex globo quodam multæ descendunt in profundum, candidæ, iunceæ: oritur locis saxosis inter vepres. Alterum genus colitur in hortis, cuius Asparagi crassiores, & gustui gratiores, sapore quodam fungos Prunulos imitante; caules breuiores, per se stantes: longioribus ramulis: foliolis mollibus, non pungentibus: flosculi longiore pediculo pendent: fructus paulo crassiores, in quibus semina ad summum sex nigra continentur: amat vmbrosa: floret verè. Tertium satiuo simile, tenuius, & breuius: oritur in incultis solo harenoso, vulgò Palatium leporis vocant; quia sub ea latitant lepores. Quartum genus vixit quondam in horto Pisano peregrinum, cui pro folio verè aculei erant, crassi, robustissimiq;, similiter virentes: radices ex communi callo exeuntes, crassiores cæteris. Dioscorides duo genera ostendit: primum Asparagum petrẹum vocat, & Myacantham, quasi maris spinam, quam tanquam notam nequaquam describit, at ex cognomine facilè coniectari possumus intelligi id, quod primò descripsimus, genus

ſcilicet ſpinoſum, quod inter vepres frequentiſſimum eſt: de altero autem genere inquit: Tradiderunt quidam naſci Aſparagum, arietis cornibus contuſis, atque defoſſis, quod non creditur. hic tamen Aſparagus multis ramis fruticat: foliis longis, numeroſis, Fœniculo ſimilibus: radice rotunda, magna, nodum habente. hæc optime conueniunt noſtro ſatiuo, cuius radix maiori globo conſtat, quam ſylueſtre, & eſt quaſi multarum radicum nodus. Theophraſtus vnius tantum meminit, ſcilicet ſylueſtris, quem Theodorus modò Aſparagum, modò Corrudam vertit. eſt inquit inter ſuffrutices ſpinoſos, quibus nullum folium iuxta aculeum eſt, ſed ex toto aculei ſunt, niſi ipſi aculei folia dicantur: pauca autem huiuſmodi ſunt; nam præter Corrudam, & Nepam difficile eſt alios ſuffrutices inuenire, quę poſt ęquinoctium Autumni floreſcunt. Corruda iuxta aculeos peciolum quendam puſillum producit, ex quo floſculus tandem erumpit: innititur radice alta, numeroſa, & adeo crebra, vt pars ſuprema radicum tota connexa, & cōtinua reddatur, ex qua vel ipſorum caulium factitatur prouentus; exit vere caulis ex Aſparagia, ciboque idoneus eſt, deinde dureſcit; floreſcitque ſequenti tempore; flos non ſolum ex hoc, verum etiam de primoribus emergit caulibus: non enim annuo conſtat caule. hæc Theophraſtus, quæ omnia adamuſſim vulgari Aſparago ſylueſtri conueniunt. Plinius genus ſatiuum Aſparagum vocat; ſylueſtre Corrudam: de ſatiuo inquit; omnium hortenſium laudatiſſimam eſſe curam Aſparagis: iubebat Cato in harundinetis ſeri; ſeritur ſpongiis (ſpongias autem vocat globum radicum) eſt enim plurimę radicis, altiſſimèque germinat; poteſt & ſemine ſeri; vitet Thyrſo primum emicante, qui caulem educens tempore ipſo, quo faſtigiatus eſt, in toros ſtringitur: nullum gratius his ſolum, quam Rauennatium: hæc eſt hortorum Corruda. De ſylueſtri prętera inquit; Hunc intelligimus ſylueſtrem Aſparagum, quem Gręci Horminum, aut Myacanthon vocant, aliiſque nominibus, in totum ſpina, cui efficacior vis, & candidiori maior: addit & tertium, cum inquit: eſt & aliud genus incultius Aſparago, mitius Corruda, paſſim etiam in montibus naſcens, refertis ſuperiori Germaniæ campis, non in Scito Tiberij Cæſaris dicto. Herbam ibi quandam naſci ſimillimam Aſparago. ex quibus manifeſtum eſt intelligi per poſtremum hoc genus, id quod à noſtris Palatium Leporis vocari diximus: naſci prætera tradit ſponte in Heſide Campaniæ inſula, quod longe optimum exiſtimatur. Galenus in alimentis Aſparagos vocat, omnia tenera germina, ſeu ex oleribus & herbis, ſeu ex ſuffruticibus, ſeu ex arboribus, fruticibuſque: & inter ſuffrutices numerat Aſparagum ex Oxymyrſine, Chamædaphne, & Oxyacantha (ego potius Myacantha legendum puto) nam Oxyacantham non inter ſuffrutices eſt, cum arborea natura conſtet. ab his præterea alij ſunt diuerſi quorum

quorum alius regius, alius paluſtris vocatur, quemadmodum alius eſt Bryoniæ ab iis diuerſus. in ſimplicium autem cenſu vnius Aſparagi meminit, quem Petreum, & Myacãthinum vocat, vt Dioſcorides primum genus. Quid autem per regium Aſparagum, & paluſtrem intelligat, difficile eſt diuinare, cum nullæ eorum tradantur notæ; ex nomine tamen coniectari licet regium Aſparagum vocari Haſtulæ regię germen, quod apud antiquos in maximo erant pręcio: in paluſtribus autem nullum aliud germen in cibos aſſumi inuenio, præter id, quod ex Polygono fœmina erumpit ante caulium exortum: figura enim conſtat Aſparagi, nuper erumpentis, ſed colore candicante, Menzuculum vulgo appellant. Reperio etiam apud Athenęum paluſtris Aſparagi mentionem, & montani, quorum optimi non ſeruntur, cum omnium hortenſium maxime cultum excipiant; qui ſeminantur, grandes admodum naſcuntur. In libię Getulia naſci non nulli dicuntur, qui Calami Cyprij magnitudinem conſequuntur, & duodecim pedum longitudinem. Apud Oceanum in montibus craſſitie magnarum Ferularum, longitudine viginti ferè cubitorum: Braſicæ Aſparagus proprio nomine Orminus dicitur: hæc Athenæus.

CAP. XXVII.

SARZAPARILLA ab Hiſpanis appellata radix eſt in India occidentali Aſparago noſtro ſimillima; nam ex globo quodam craſſo, multę, ac longiſſimæ exeunt iunceæ, candidæ, aut nigræ, ſapore nullo conſpicuo, aliquantum glutinoſo, viſus aliquando eſt caulis, ſed abruptus pollicis craſſitudine, paruis ſpinulis horridus, vt aliqua ex parte Smilacem aſperam æmuletur. referunt Hiſpani Sarzaparillæ vſum ab Indis acceptum eſſe, ad multos, & varios morbos ſanandos. Eſſe plantam multas ferentem radices, in profundum actas vltra bicubitalem longitudinem, vt integras eruere ſit difficile; ramos ferre nodoſos, lignoſoſque, qui facile areſcunt: flores, ac fructus adhuc non viſos; oriri in noua Hiſpania radicibus colore albo ad flauum vergente, tenuibus. Alterum genus in Hondura efficacius, iuxta flumen quoddam, craſſioribus radicibus, ac magis fuluis, aut ſubnigris, qui color magis probatur: in totum expeti maxime recentem, ſcilicet quæ, dum frangitur, puluerem non ſpargit, nec corroſa eſt, quæ in rectum facile finditur perpetua fiſſura, ſine puluere flexibilis, item grauior, & cui cortex craſſus, carnoſus, medulla interna neruoſa exigua; virtus enim in cortice eſt. Inditum ab Hiſpanis hoc nomen ob ſimilitudinem cum Smilace aſpera, quam Sarzaparillam vocant; ei namque ſimillima eſt, quæ in noua Hiſpania naſcitur, at non ea, quæ in Hondura, ſapor ineſt inſipidus, ſine vlla acri-

monia, & aqua, in qua decocta fuerit, non magis ſapida eſt quam aqua Hordei: vtuntur ea ad morbum Gallicum, & reliquos morbos diuturnos; ſanat ſudorem prouocando: initio longe diuerſus eius erat vſus, quam hodie: ſic enim Indi vtebantur: aſſumebant radicum in paruas partes conciſarum corde exempto, libram dimidiam, & amplius, contundebantque, & aquę ſufficientem quãtitatem affundebant, ſinebantq; donec per infuſionem emollitę eſſent, ſi ſiccæ aſſumerentur, qua emollitione recentes non egent; poſtea in mortario optime cõtundebant, exprimebantque craſſum quendam ſuccum; huius ſucci calentis matutino tempore propinabant ęgroto vaſculum ſatis amplum, à cuius aſſumptione large ſudabat duabis horis ſubſtragulis; iterum veſperi alteram menſuram, ſimilem exhibebant, operiebantque, vt ſudor eliceretur. quidam hæc tribus diebus continuis faciebant, quo tempore nil aliud æger deguſtabat, neque potum, neque cibum, ſed prędicti ſucci quantum libuerit interdiu. alij cum cibo ſufficienti nouem diebus ſucco vtebãtur: poſteaquam verò aſperior hic curandi modus viſus eſſet, licet valde efficax, cæperunt decoctionem parare duplicem, vt de ligno Guaiaco fieri ſolet, accipientes Sarzaparillæ minutim cõciſę & parum contuſę vncias duas, aquæ libras duodecim, ſimiliter infundendo, & decoquendo, vt de Guaiaco fit: & ad ſecundariam aquam ollam implendo, & vnico tantum feruore decoquendo: exhibebant autem ægrotis præpurgatis, & in thalamo clauſis quindecim diebus continuis, cum eadem victus ratione exſiccante, & ſi perferre nequeant, concedunt paruum pullum gallinaceum aſſum; poſtea iterum leuiter purgant, & aliis quindecim diebus aquas prædictas exhibent cum ea victus ratione, quę in Guaiaco præſcribitur; poſt quos dies ad reliqua cibaria optimi ſucci transferunt, vt tamen per quadraginta dies à vino, & Venere abſtineãt, & bibant aquam Sarzaparillę ſimpliciorem, quę in libras ſexdecim aquę aſſumpſerit Sarzaparillę vnciam dimidiam, ferbueritque, donec relinquantur librę duodecim: alij præſtantius accipiunt Sarzaparillæ vncias quatuor à corde interno mundatas, aquæ autẽ libras ſexdecim: coquunt ad dimidias, & decocto ſolo vtuntur, pro medicamẽto, & pro potu ſingulis diebus prę parantes. Quoniam verò ſæpe fit, vt propter ægrotantium temperamentum calidius, non ſine periculo remedium id exhibeatur, excogitatæ sũt à medicis variæ mixtiones, quibus contẽperetur medicamenti vis: compertum autem experientia, eſt Sarzaparillam fęlicius commixtiones pati, quam lignum Guaiacum eſt autem Sarzaparillæ temperamẽtum paulo calidius, Guaiaci autem paulo ſiccius; idcirco vtrunq; commiſcent, & Guaiacci ſiccitatem humectantibus contemperant; Sarzaparillæ autẽ caliditatem refrigerantibus in hunc modum: aſſumunt Sarzaparillę vncias duas, ligni Guaiacci vncias quatuor, Iuiubas numero triginta ſex

demptis

demptis offibus, pruna paſſa demptis offibus numero viginti quatuor, florum Borraginis, Violarum vtriuſque vnciam dimidiam, Hordei mundi pugillum, Aquæ libras duodecim: coquuntur donec redeant libræ quatuor: huius decocti exhibent mane & veſperi vncias decem, addentes Syrupi violati vnciam vnam. alio modo ſimplicius: Sarzaparillę vncias octo, aquæ libras ſexdecim: coquitur donec redeant libræ quatuor, quibus adduntur ſaccari libræ quatuor, exhibent vncias tres, mane & veſperi. Alio modo puluis paratur tenuiſſimus ex pulpa Sarzaparillę dempto interno neruo, cuius exhibetur pondus drachmæ vnius cum aqua decoctionis ſimplicis Sarzaparillę, mane ieiuno ventriculo, & veſperi poſt cenam, cum victu boni nutrimenti, & potu aquę eiuſdem. Quidam cum vino eundem puluerem exhibent; ſic enim ventriculum minus diſſoluit; alij addunt medicamenta purgantia. ſed hæc præter institutum noſtrum ob remedij nouitatem ſubtexere libuit.

CAP. XXVIII.

RVSCVS in officinis Bruſcus vocatur, ſuffrutex in ſæpibus, locis ſaxoſis, vmbroſiſque; numeroſis caulibus, læuibus, virentibus, duris, fractu contumacibus, altitudine duorum dodrantum: foliis figura Myrthi, robuſtis, in aculeum deſinentibus; hæc nullo pediculo ramis hærent parte prona, flexa ad latus, vt non ſurſum, & deorſum ſpectent, ſed dextra, & ſiniſtra: floſculum fert Aſparago ſimilem in medio folio; quod huic peculiare eſt, & iis, quæ illi ſunt affinia: eſt enim eorum folium de natura caulis, admodum durum, ac robuſtum: fructum rotundum, ac rubentem, craſſiorem Aſparago, duobus intus oſſiculis, candidis, rotundis, quaſi carnea ſubſtantia: floret hyeme, & fructus ſeruat vſque ad alterum prouentum: radices fert albas Aſparago ſimiles, magis intortas: ramis, vtpote pungentibus, arcentibus Mures, idcirco quidam vulgò Pungitopum vocant, imitatione gręci nominis Myacanthe, quo nomine Aſparagus dictus eſt ob eundem vſum. Dioſcorides Myrthum ſylueſtrem vocat, & Myrthum acutum: folio Myrthi latiore, mucronato, in formam lanceę: baccis in maturitate rubentibus rotundis, à medio folio dependentibus, oſſeo intus nucleo: ramis cubitalibus, ab radice lentis vitilium modo, fractu contumacibus, folioſis: radice Graminis ſimili, acerba, & ſubamara: cauliculi recentes Aſparagorum vice in cibo ſumuntur; amari tamen ſunt, & vrinam mouent. Plinius de Myrtho ſylueſtri inter arbores agit cum ſatiua, eademque illi aſcribit, quæ Dioſcorides, alibi de Ruſco medicas tantum facultates ſcribit. Quamuis idem ſit Ruſcus Romanis, & Myrthus ſylueſtris, ſeu Oximyrine Græcis teſte Dioſcoride. Arabes Ruſci fructum

Cubebas

Cubebas vocant, putantes esse Carpesium apud Galenum; quia nullibi Dioscorides de Carpesio, & nullibi Galenus de Rusco egit: sed de Carpesio diximus in Phu, cuius radices Dioscorides tradit adulterari solitas Rusci radicibus.

CAP. XXIX.

Rvsco affines tres hucusque nouimus, sed nequaquam pungentes: quarum prima vulgò Bislingua dicitur, & Bonifatia; numerosis ab radice caulibus, simplicibus, dodrantalibus, & fractu contumacibus, vt Rusci: folia fert Lauro similia, quibus alterum foliolum insidet ex medio folio exortum; vnde flos pendet, & fructus Rusco similis, minor, vnico vt plurimum ossiculo: in vmbrosis nascitur, montanis: laudatur ad vteri strangulationes; nam folia vel radices in puluerem redacta, cochleari mensura in vino, aut iure hausta, præsentaneo sunt remedio: sanant quoque Enterocelas puerorum, si diutius eundem puluerem sumant pondere drachmæ vnius, cum dimidio ex decocto Consolidæ maioris: sed in primis diebus pulsum in ramice concitant, vt impelli foras intestina videantur. Dioscorides Hypoglossum appellare videtur, de qua pauca hæc scribit: paruus est frutex; folia habens similia Myrtho syluestri, & tenui, comam autem spinosam habenti, & in cacumine veluti paruas linguas è foliis exeuntes. Si in hunc sensum vertantur eius verba, nulla erit difficultas; sed si vt vulgati codices habent, Hypoglosso ascribatur coma spinosa, nequaquam nostræ Bislinguæ id conueniat, præter quamquod ex iis verbis innui videtur Hypoglossum tenui folio constare, cum comparentur eius folia Myrtho syluestri, & tenui, imò etiam significatur Myrthum syluestrem comam non spinosam ferre, cum de Hypoglosso dicat, similem quidem esse Myrtho syluestri, sed comam spinosam ferre: idcirco locum hunc, aut eo modo, vt dixi, esse interpretandum censeo, quasi dicat: Hypoglossum folio constare simili Myrtho syluestri, non quidem illi, quæ inter arbores est, sed exili, cui coma spinosa est, id est Rusco; aut, si placeat Hypoglosso verba illa ascribere, comam autem spinosam habet, addendam censeo negationem. Plinius Hypoglottion vocari tradit, & Laurum Alexandrinam; ab aliis Ideam; & aliis nominibus: ramos inquit spargit à radice dodrantales, Topiarij, ac coronarij operis: folio acutiore, quam Myrthi, molliore, & candidiore, maiore; semine inter folia rubro: plurima in Ida, & circa Heracleam Ponti, nec nisi in montosis. Theophrastus de Lauro Alexandrina inquit; circa Idam nasci; fructum super folia gignit, quemadmodum Myrthus syluestris, quippe fructum ambæ super dorsum folij ferunt: Dioscorides tamen aliam tradit Laurum Alexandrinam, diuersam ab Hypoglosso, vt mox patebit.

Al-

CAP. XXX.

ALTERA in cæteris omnibus Bislinguę similis eſt; ſed caule conſtat altiore, ad cubiti altitudinem accedente, ſimili modo ſine ramis: fructus ex medio folio ſimiliter pendet rubens, ſed magis ex parte prona: caret quoque foliolo imitante linguam: allata hæc ad nos ex Sicilia: Dioſcorides Chamędaphnem vocat, quaſi humilem Laurum: inquit enim: Quidam & hanc Laurum Alexandrinam vocarunt: virgas emittit cubitales, rectas, tenues, & læues: folia Lauri ſimilitudine, læuiora multo, ac viridiora: fructum rotundum, rubentem, foliis ad nexum: folia trita & illita, capitis dolores, & ſtomachi ardores mulcent, ad ſedanda tormina cum vino bibũtur: ſuccus cum vino potus menſes, & vrinam ciet, idem facit peſſo appoſitus: hæ facultates ſatis conueniunt cum viribus Bislinguę: affines enim plantę, etiam plerumque in viribus conueniunt. Galenus aſſumi in cibos eius Aſparagos teſtatur: eſſe viribus perſimilem Lauro Alexandrinæ. Plinius inquit Chamædaphnæ eſt ſylueſtris frutex inter genera Lauri, eſt & Alexandrina, & quæ ſequuntur: Alibi Chamedaphnem pro Vincapirouinca accipit: deſcribit & alibi Chamædaphnem ferè vt Dioſcorides vnico inquit ramulo eſt, cubitali ferè; folio tenui, Lauri ſimilitudine: ſemen rubens, ad mixtum foliis, ſed per vnicum ramulum ſimplicem intelligere videtur; nam alioqui numeroſis virgis conſtat, syluoſa ſobole, ab eadem radice prodeuntibus.

CAP. XXXI.

TERTIA ramoſo conſtat caule: ramis in latera ſparſis: foliis candidioribus, caulem cingentibus, vt in Perfoliata: fructum fert rubentem, qui é ſinu folij exit, longo pediculo pendens, vt partim ex folio exire videatur, vt in prædictis, partim ex caule; quoniam caulis folium perforat: radice conſtat Ruſci, candidiore: oritur in montibus. Dioſcorides, vt puto, hanc Laurum Alexandrinam vocat; ſic enim ſcribit: folia Ruſco ſimilia habet, maiora, molliora, & candidiora: fructum in mediis illis rubentem, magnitudine ciceris: ramos ad terram ſpargit, dodrantales, aũt maiores: radicem Ruſco ſimilem, maiorem, molliorem, odoratam: naſcitur in montoſis. Aliam diximus eſſe Laurum Alexandrinam, apud Plinium, & Theophraſtum.

CAP. XXXII.

FRASSINELLA vulgò appellatur, in montibus, & vmbrosis nascens: caule simplici, inclinato ad terram, longitudine duorum dodrantum: foliis Lauri, latioribus, neruis secundum longitudinem discurrentibus, nullo pediculo in caule alternatim dispositis: ex singulis foliorum alis pediculus exit; vnde plures flores pendent, candidi, oblongi: fructus rotundi, albidi; duobus, aut tribus intus officulis, depressis: radicem habet candidam, in obliquum tendentem, geniculis veluti nodis distinctam, teneram, odore graui, sapore totius plantæ insuaui, subamaro: radice vtuntur mulieres ad nitorem faciei præstandum, aquam per distillationem elicientes. Dioscorides Polygonaton vocat: nascitur inquit in montibus; frutice cubito altiore: foliis Lauri latioribus, & leuioribus: sapore Mali cotonei, aut Punici, cum quandam astrictione: flores per singulos exortus foliorum edit, candidos, numerosiores, quam folia, supputando à radice: radicem habet albam, mollem, longam, crebro geniculatam, densam, graue olentem, digiti crassitudine, quæ vulneribus efficaciter illinitur, & maculas in facie delet. Plinius inter genera Polygoni recenset, quibus vis inspissandi, & refrigerandi: at non describit.

CAP. XXXIII.

QVAEDAM in Alpibus nascitur similis Polygonato, flore, fructu, ac radice; sed caule altiore, recto, aliquando bicubitali; foliis per interualla quaternis, aut quinis, angustis, lōgitudine digitali; colore cæsio; appellant multi Polygonaton angustifolium. hanc puto apud Dioscoridem esse Ephemeron non lætale, de quo inquit: folia habet Lilij, sed tenuiora; caulem parem; florem candidum, amarum: semen molle; radicem vnam, digitali crassitudine, longam, astringentem, odoratam: nascitur in syluis, & opacis. Plinius florem cæruleum tradit; & semen superuacuum, reliqua consentiunt cum Dioscoride.

CAP. XXXIIII.

LILIVM conuallium vulgò appellatur in syluis vmbrosis, planta breuis; duobus aut tribus foliis, Polygonato longioribus, ceu Ellebori candidi, è quorum latere cauliculus erumpit nudus, in quo flosculi ordine dispositi deorsum nutantes, cōcaui, labris parum

sectis,

fectis, candidi, odoratissimiq;, Vere erumpentes: in Etruria Mughettos vocant; fructus fert Asparago similes, in maturitate rubentes: radices tenues, Graminis modo summa tellure serpentes, implicatas: vtuntur in Germania floribus in vino vindemmiæ, aut aqua eorumdem cum vino distillata ad cordis palpitationem, comitiales, paralysim, ictus venenatos.

CAP. XXXV.

PECVLIARIS inter hæc est natura Dracunculi, & Ari, & reliquorum huius generis: Dracunculus, quæ vulgò Dragontea vocatur, & Serpentaria, nascitur in vmbrosis; caule crasso, & maculoso, specie serpentis, valde lęui, qui tunicis constat ex foliorum pediculis conuestientibus: folia in plures partes scissa, tanquam palmę digitos, vt singulæ folij partes, Rumicis folia videantur, inuicem implexa, & maculosa, candidis maculis, lęuia, & mollia: nulli insunt rami, imò neque folia; nudus enim caulis, & simplex vnà cum foliis ab radice exoritur: induitur autem à foliorum pediculis sic, vt ex caule folia exoriri videantur: In cacumine ægreditur tamquam cornu, longitudine duorum dodrantum, coloris purpurei, intus inane, tenerum: conuestit id, veluti teca, quędam foliacea, quæ cum dehiscit, colorem eundem ostendit, decidente cornu cum sua teca: fructus ostenditur in summo caule congestus, magnitudine Fabarum, qui æstate maturescit colore croceo, seminibus intus rotundis, & candidis, non osseis, sed cartilagineis, duobus, aut tribus, aut ad summum quinis, aliquando singulis: radix rotunda, colore lacteo, succosa, pustulas excitans, similiter & fructus: tota planta grauiter olet, præcipue cornu cum sua teca. Est aut in hoc genere cornu loco floris, aut amenti, ex summa fructuum sede enatum: teca autem ex inferna. Dioscorides Dracontiam magnam vocat, in vmbrosis circumseptam nascitur: caulem habet rectum, lęuem, duum cubitorum baculi crassitudine, versicoloribus draconum maculis, purpureis tamen euincentibus: folia Rumicis sibi inuicem implicata: fructum in summo caule racemosum, coloris primum cineracei, mox per maturitatem in crocum, & purpuram vergentis: radicem pręgrandem, rotundam, candidam, cortice tenui vestitam. Theophrastus Dracontion vocat, id est Dracunculum: radicem inquit habet cibo ineptam pęnitus, & medicis tantum commodam; nam data cum melle vtilis ad tusses: eius semine nulla in re vti solent: caulis varietatem quandam habet; nam versicolore serpentis speciem repręsentat. Plinius Dracunculi nomine duas ostendit: Dracontij autem, vt Græci vocant, tres: sed Dracunculum, de quo hic mētio, in Lusitania à se visum testatur, in agro hospitis nuper re-

pertum: caulem pollicari crassitudine, versicoloribus Viperarum maculis, quem ferebant contra omnium morsus esse remedium: ei alia figura inquit inest, quam Dracunculo alibi à se dicto, aliudue miraculum, exeuntis è terra ad primas serpentum vernationes, bipedali ferè altitudine, rursusque cum iisdem in terram se condentis, nec omnino occultato eo, apparet serpens, vel hoc per se satis officioso naturæ munere, si tantum præmoneret, tempusque formidinis demonstraret.

CAP. XXXVI.

GICHIBRVM, seu Gigarum vulgò appellatum, oritur in sæpibus, & iuxta oppidorum mœnia: foliis magnis, figura sagittæ, quasi triangulis, læuibus, ac maculosis; maculis candidis, vel nigris, hyeme exeuntibus è terra: vere caulem fert, crassum, purpurascentem, dodrantis altitudine: in cacumine tecam herbaceam, ac modice pallescentem fert, quæ cum dehiscit, auriculę oblongæ figuram pręsefert, cor niculo intus tenerrimo incluso, pallescente, fętidi odoris: fructus Dragonteæ similis; primum viridis, postea croceus in æstate, quo tempore folia exaruerunt, solo relicto caule, tamquam pistillo: radix initio oblonga, & recurua serpentis modo; postea crassescit in rotunditatem: hęc quoque tactu pustulas excitat, mulieres tamen vtuntur ad maculas faciei tollendas, & nitorem præstandum: parant quoque ex ea contusa, & diligenter abluta succum Cerussæ similem. Dioscorides hanc non Draconriam, sed Dracontion paruum appellat; quamquam superflua quædam in eius descriptione leguntur, assumpta ex altera Dracontia: iis igitur resecatis apertissima erit hystoria: inquit enim: folio constat Hederę, magno, candidis maculis resperso, (quæ postea de caule subiunguntur superflua sunt): fructus in summo caule racematim cohęret, colore primum herbaceo, & cum maturuerit, croceo, gustu feruens, & mordax: radix aliquatenus rotunda, bulbosa, Aro non absimilis; tenui obducta cortice: nascitur in sæpibus vmbrosis, & quę sequuntur. Plinius Dracunculum vocat, diuersum ab eo, quem vidit in Lusitania: hic inquit radicem habet subrutilam, & draconis conuoluti modo, vnde ei nomen: Quidam ab Aro non distinguunt; semen eius feruens, mordaxq;: tantumque ei virus inest, vt olfactum grauidis abortum inferat: effoditur Hordeo maturescente, crescente luna; omnino habentem serpentes fugiunt; ideo percussis prodesse in potu, aiunt maiorem; quasi hæc minor sit.

ARON

CAP. XXXVII.

ARON paruum in locis aſperis naſcitur, & inter ſaxa, plurimum in monte Sancti Iuliani prope Piſas: folia hyeme fert multò minora Gichero, ſimillima Hederæ, ſubrotunda, ſine maculis: cauliculos inter folia fert, nudos, palmi altitudine, punctis quibuſdam purpureis inſignitos: in cacumine parua eſt veluti auricula, herbacea, dura, recuruo labro, è cuius ſinu corniculus paruus exit. Vere decidente auricula, grana oſtenduntur quatuor, aut quinque, Gichero craſſiora, & aridiora, primum viridia, deinde nigreſcentia: radix rotunda, magnitudine Auellanę, ſubdulcis, innocentis guſtus. Dioſcorides de Aro inquit: folia fert Dracunculi minora, & minus maculoſa: caulem ſubpurpureum, dodrantalem, piſtilli ſpecie, in quo fructus eſt croceus: radix alba, Dracunculo ſimilis, quæ decocta eſtur, vtpote cum minus acris ſit: folia ad eſum condiuntur, & ipſa per ſe ſiccata, & cocta manduntur. hæc deſcriptio, ratione fructus crocei, prædictę plantæ non conuenit: at minus conuenire poſſit Gichero, tum ratione foliorum, tum facultatis, quæ in radice. Theophraſtus hoc genus intellexiſſe videtur, cum inquit: ſunt, qui genus quoddam Dracunculi Arum appellent, quod eius caulis varietatem habeat quandam; nam alterum eſt Arum apud eumdem, quod caulem non fert, vt mox patebit.

CAP. XXXVIII.

ARON magnum, vulgò Colocaſia vocatur, oritur In Sicilia: folio grandi, amplitudine ferme Perſonatę, figura Gicheri, ſed coniunctis infernis foliorum angulis, vt ſinus quidam in folio relinquatur, ſuperficie valde lęui & admodum virente, non ſine maculis quibuſdam, effigie vndarum læte virentium: pediculus id ſuſtinet craſſus baculi craſſitudine, cubitalis, & amplior; à quo folium pendet deorſum ſpectans. Vocant incolæ Pampina Paradiſi: vtuntur iis ad recentes fructus excipiendos, & caſeum recentem: radix ſubeſt rotunda, & craſſa, vt maior Dracunculus, acris quidem, ſed innocentis guſtus: hęc neque caulem, neque fructum fert: tota ęſtate viret: hyeme amittit folia: gaudet multa irrigatione. Theophraſtus Aron appellat, & Aron eſculentum: hęc ſparſim de eo tradit: folia admodum ampla ſparguntur, eadem cum latitudine caua ſunt, & Cucumeracea: caulis nullus: neque flos: radix cibo idonea: & folia in aceto cocta; ſuauis, & ad fracta vtilis: radix eſt toto corpore mollis, quaſi ſine cortice, carnoſa; alteram habet tenuem & neruoſam, vt dubitetur, an radicis nomine dici debeāt,

quemadmodum & in Cypero hæc, vt incrementum capiat, cum foliis luxuriatur, folia deflectentes ipsa circum obruere solent, quo planta non in germina excrescat, sed totum alimentum in suum attrahat caput. Plinius de Aro loquens similiter esculentum intelligit, magnę cum Dracontio litis. Quidam enim eamdem esse dixerunt. Glaucias tantu discreuit, Dracontion syluestrem Arum pronunciando. aliqui radicem Aron appellauere, caulem vero Dracontion, in totum alium: nam Ari radix nigra in latitudinem rotunda, multo quoque maior, & quæ manus impleatur, miris laudibus celebrata, & in cibis & in medicaminibus. In foliis Ari caseus optime seruari traditur. In Ægypto Aron vocant inter genera Bulborum; Scyllæ proximum amplitudine; foliis Lapathi: caule recto, duum cubitorum, baculi crassitudine: radice mollioris naturæ, quæ edatur, & cruda. sed hoc genus Ægyptium adhuc visum non est à nobis. Ex his colligere licet Dioscoridis codices perturbatos esse; cum in minori Dracunculo multa legantur, quæ Aro esculento conueniunt, vt verba illa: caseus foliis inuolutus à putredine defenditur: radix cocta, crudaue ad sanorum vsus pro olere recipitur. In Insulis Balearibus coctam radicem cum melle multo in conuiuiis placentarum loco offerunt; & in Aro quædam leguntur, quæ Dracunculo minori cõueniunt, vt fructus croceus. inter cætera autem nomina repetitur apud Dioscoridem Cyprios vocare Colocasion, quod nomen hodie seruatur apud nos, quamquam ęquiuocum cum Faba Ægyptia, quam Plinius Colocasiam vocari tradit.

CAP. XXXIX.

ARISARON inter sæpes nascitur, non longè ab vrbe Roma, herbula, quæ in fine æstatis floret ante foliorum exortum; exerit enim à terra corniculum cum sua theca purpureum, Serpentariæ similem, sed longe minorem, palmum non excedentem, quo arefacto semina intra terram concipiuntur, breuissimo cauliculo intra terram latente: Hyeme folia fert ab radice, angusta, & oblonga, Lilio similia: vere semina iam perfecta sunt, colore candicante: aduentante æstate siccantur folia: radix est rotunda, vt Serpentarię, quæ perfecta est, Nucis magnitudinem implet, cui cauliculus inest cum semine, reliquæ multæ circa eam minores Oliuæ magnitudine. Alterum genus ex Sicilia aduectum est, cuius radix digitali longitudine constat, ad modum tenella, & quasi perspicua, cui alia rotunda insidet durior, & nigra exterius: huius folia maiora sunt, quasi Rumicis; corniculus quoque maior: germinat hæc quoque iisdem temporibus, vt altera: & semen intra terram condit. Dioscorides Arisarum vocat: exigua inquit herbula est, cuius

radix

radix Oleæ magnitudinem implet, lõgè maioris acrimoniç, quam Aron. Aris à Plinio vocatur: nascitur inquit in Ægypto, similis Aro, minor tantum: minoribusque foliis; & vbique radice, quæ tamen Oliuæ grandis magnitudinem implet. Alba geminum caulem: altera vnum tantum emittens. vnum mirandum ingens: contactu genitali cuiusque fœminini sexus, animal in perniciem agi, an id abortum significatur. Quod autem ei tradit folia Aro similia, sed minora, innuere videtur id genus, quod nos ex Sicilia habuimus: folia enim insunt Rumicis, qualia Aro Ægyptio tradidit.

CAP. XL.

AD genera Dracontij tradita à Plinio eã est reducenda, quç in palustribus nascitur Germaniæ: radice oblonga, geniculata, quæ à singulis geniculis, vnum pediculum sursum attollit, in cuius cacumine vnicum folium est Hederç figura, in acutum desinens, & in sinu eiusdem fructum fert racemosum, rubentem, & acrem, Gichero similem. De hac Plinius inquit inter Dracontia, tertia demonstratio fuit; folio maiore, quam cornus: radice Harundinea, totidem, vt affirmabant, geniculata nodis, quot haberet annos; totidemque esse folia. Hi ea ex vino vel aqua contra serpentes dabant. Primum autem Dracontium apud eumdem puto esse Bistortam vulgò appellatam, de qua alibi sermo est. secundum vero genus adhuc incompertum est.

Finis Libri Quinti.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER SEXTVS.

CAP. PRIMVM.

Legumina.

LEGVMINA inter fruges numerantur; quia eorum semina in cibos veniunt: condita hæc sunt in vasculis oblongis, chartilagineis, quę siliquas vocant, ex altero earum latere pendentia, adnexaque, qua parte cor est, superno siliquæ dorso; in quibusdam adeò farctè, vt ex contactu angulosa reddantur, vt Cicercula, Mochus: in aliis distantia, vt quodammodo septis intercisa siliqua videatur, vt in Faba, & Lupino: flores in omnibus inferius sedent, & tamquam vaginulæ nascentem siliquam amplectuntur, ex duplici folio constantes, quorum alterum inferiorem siliquę carinam tegit; alterum supra eius dorsum protenditur in labrum desinens, latum, & superius reflexum: folia ferunt magna ex parte diuisa, coniugatim pediculo adnexa, postremo tamen in quibusdam impari, vt in Fasiolo, Trifoliis, & Ciceri: in aliis capreolus datus est, ex postremo folij pediculo exortus, vt Piso, Vicię: caulis plerisque infirmus adminiculo egens.

CAP. II.

Faba.

FABA semen est inter legumina maximum, & quò maius, eò magis in longitudinem depressum est; minora autem rotundiora sunt, & modice oblonga: color aliis albicans; aliis niger: rubras quoque fabas vidimus: continentur in siliqua fungosa, vt plurimum ternæ Fabæ, ad summum quinæ, quod rarissimè contingit: caules ab eadem radice fibrosa plures mittit, simplices, & per se stantes, cubitales, quadratos, & concauos: folia alternatim disposita, in duas partes subrotundas, aut quatuor dissecta, carnosa, breui, & inutili capreolo: flores in foliorum alis semper geminos, oblongos, candidos, macula intus nigra.

Theophr.

Theophrastus de Faba inquit: pars seminis, vnde principium germinan

di

di mentulę effigiem præbet: exit foliis pluribus,rotundis: caulibus pluribus; fine ramis, geniculatis, & inanibus, quasi culmis erectis. Differentias habet colore, & sapore; candida dulcedine præstat. Plinius solam fabam inter legumina vnicaulem tradit, id est fine ramis, vt Theophrastus, & enodem: folio rotundo; & multiplici: in flore eius inesse literas lugubres, ideo quosdam ea non vesci: ex Varrone damnantur, & Pythagorica sententia, vel quia mortuorum animæ sint in ea, vel quia existimatur sensus hebetare, & insomnia facere. esse & syluestres Fabas in Mauritania. Fabarum farinam Lomentum appellari. Galenus Fabas constare inquit ex substantia fungosa, & flatulenta, quomodocumque preparentur, vi quadam detergendi. Dioscorides solas vires tradit, pretermissa hystoria, tamquam notissima: Adiungit Fabam Aegyptiam in lacubus nascentem, semine Fabis simili, maiore, & nigricante: at non in siliqua, sed in folliculis, quasi vespárum fauis: folio amplo: radice Harundinis, crassiore, quę edatur cocta, & cruda, Colocasiam vocant: de eadem etiam Theophrastus, & Plinius; sed hoc genus adhuc non visum est; quamuis Colocasię nomine alia hodie intelligatur in genere Ari, vt suo loco explicatur.

Plinius. Gal. Diosc.

CAP. III.

PISEOLVS vulgò appellatur semen candidum, & rotundum, in siliqua ferè columnari, breuiori, quam Fabæ: caules fert infirmos, humi procidentes, sed vbi adminicula adepti fuerint, assurgunt clauiculis amplexantes, vltra bicubitalem altitudinem, quo modo & fęcundiores redduntur: folia multipartita, rotundiora, & gracilio-ra, quam Fabæ, albidioraque; sed binis ad pediculi nexum latis: flores in longo pediculo binos, latiores, quam Fabæ, colore aliis candido, aliis rubente, aut vario: gratissima omnium leguminum eius grana recentia, ac tenella ante perfectum incrementum, tum cruda, tum cocta, vel per se, vel cum suis tecis, sed cum adoleuere, virus quoddam cum duritie contrahunt, citissimeq; perforantur à vermiculis, qui ipsis innascuntur; extant eius aliquę differentiæ magnitudinis & paruitatis. cui in siliqua pauciora insunt grana, grandiora sunt, & rotundiora. cui plura, eadem minora sunt, & magis farcta. omnium siliquę, quò magis terræ vicinę sunt, magis scabiosæ redduntur, ac veluti leprosæ. Græci numero multitudinis tantum proferunt, Phasiolos, & Phaseolos appellantes, vt Galenus animaduertit; alios à Phaselo: manduntur, inquit, recentes cum suis siliquis; quas lobos appellant, vnde & ipsi Phasioli Lobi, id est siliquæ dicuntur: inueterati non seruantur, propter humiditatem; ideo siccari solere, vt hyeme perdurent, quo modo eumdem vsum præstare;

Piseolus. Piseolor differentia. Phasioli et Phaseoli. Lobi.

quem

quem Pisa: eosdem Dolicos appellari testatur apud Theophrastum, Hippocratem, & Dioclem. Theophrastus de Dolicho, Siliquam Theodorus vertit: siliqua, inquit, longa affixeris, ascendet, & frugifera fiet, alioqui eruginosa reddetur: perit celeriter. Dioscorides Phasioli, inquit, inflat, difficile concoquuntur; sed virides aluum emolliunt, contra vomitiones idonei: in summis foliis capreoli insunt, vt testatur in Isopyro. Plinius Faseolum vocat, cui folia venosa; eius siliquę cum suis granis manduntur: serere licet, qua velis terra ab idibus Octobris in calendas Nouembris: ex his patet Faseolos antiquorum nequaquam esse eos, quos vulgò Fasolos vocamus; nam ęstate feruntur, perficiuntur in Autumno, seruantur optime incorrupti, facillimè coquuntur, sed nostros Piseolos paucis literis mutatis, vt ex descriptione patet.

CAP. IIII.

PISVM peregrinum est in Italia semen, Piseolo nostro paruo in cęteris simile, sed colore viridi etiam cum perfectum est, diuque perdurat incorruptum Piseolus viridis appellatur planta quoque similis: foliis paulo oblongioribus: floribus purpureis. Theophrastus folium tribuit oblongius; caulem humi procidentem; siliquam cylindratam, ideſt figurę colunnaris: & semina intus talem figuram sequentia. Plinius eadem confirmat; caules in terra spargi, si non habeant adminiculum: quo modo & deteriora fiunt: folia multiplicia, oblonga: seri in Gręcia mense Nouembri, vt Lentem, locis apricis: nam frigoris impatientissimum est, ideo in Italia non nisi verno tempore, terra facili, ac soluta: semen angulos habet: siliqua cylindracea. Serapio semen describit inquiens; granum paruum esse non absimile Eruo maiori; colore viridi: oculum habens pupilla in albo nigra: plantam vero & siliquam similem Phaseolo. Galenus Pisis substantiam tradit, similem Fabis, minus flatuosam, minus detergentem, & quę tardius descendat. Dioscorides Pisorum non meminit, vt videatur cum Phasiolis comprehendisse.

CAP. V.

ISOPYRON semen est simile Eruilio, atrum, rotundum, quod, dum viride est, coquitur, vt Piseolus, sed perfectum negligitur; eius planta sponte prouenit inter segetes; caule fermè simplici, cubitali, procumbente in terram, nisi adminicula habuerit: folia fert non diuisa, vt cęteris leguminibus contingit, sed integra, ternum digitorum latitudine, in tres capreolos desinentia: florem in alis foliorum fert, luteum: siliquam

filiquam Pifeolo tenuiorem. Diofcorides de Ifopyro inquit; aliqui Phafiolon appellant; quia folium in fummo; capreolos fert vt Phafiolus: capitula infunt in fummo caule, tenuia, plena feminis, quod Melanthio fimile guftu: folium Anifo fimile: huius femen cum Melicrato potum, ad vitia thoracis, & tuffim confert, Hepaticis, & fanguinem excreantibus vtile: hęc Diofcorides. profectò folium optime quadrat, at filiquas tenuia capitula vocauit, femina atra quidem funt, vt Melanthium, forte & guftu fimili, ob quandam acredinem, qua pollent ad pectoris vitia, vt Eruum. Plinius de Ifopyro fic habet. Ifopyron vocant aliqui Fafeolum; quoniam folium, quod eft Anifo fimile, in pampinos torquetur: capitula funt in fummo caule, tenuia, plena feminis Melanthij.

CAP. VI.

ERVILIVM quod vulgò Rubilium vocant, tamquam Pifeolus fylueftris eft: venduntur que eius grana recentia, aliquando pro Pifeolis: deprehendũtur autem, quoniam decoctione ruffefcunt, & duriores permanent: cum perfecta funt, nigra redduntur, fed decorticata, pallida funt: gracilior eorum filiqua: folio conftat bipartito, angufto, digitali fermè longitudine, medio capreolo, flore purpureo, aut rofeo, qui geminus in longo pediculo eft: caules fert Pifeolo fimiles: oritur fponte inter fegetes. Quoddam genus in fyluis nafcitur, pluribus in eodẽ pediculo floribus, rofeis: filiquis tenuibus, nigris. Plinius modò Eruilium, modò Eruiliã vocat: ei folia lõgiora: ferenda pręcipitur iuxta apũ alueria; quia apes ea maximè delectantur: granũ eius decorticatur, & toftum pinfitur, vt Lens. Theodorus Eruilium vertit id, quod a Theophrafto Ochros vocatur, quamuis aliquando Ciceram vertat, quafi putauerit idem effe, Eruilium & Ciceram, & Ochrum. de Ochro Theophraftus inquit; caulis humi procidit: folio conftat oblongo: femen diuturnum eft; quia plenè id habet, quod putredinem arcere, & tutari poffit, quippe calidam & ficcam naturam. Galenus Ochrum comedi teftatur, maceratum in aqua, donec radices produxerit, fumptum ante alios cibos ventrem fubducere, nullam habere qualitatem manifeftam, ideo in medio poni: Hippocratem citat de Dolichis, & Ochris loquentem, quod celerius fecedant, quam Pifa, ac minus flatum gignant, & magis nutriant. De Cicera mentio eft apud Columellam, qui pabuli potius generibus, quam leguminibus eam adnumerari teftatur; nam bubus datur Erui modo, nec hominibus inutilis, fapore nihil differens à Cicercula, colore tantum difcernitur, qui nigro proprior.

CAP. VII.

CICERCVLA semen est altera parte depressum, quasi effigie cunei: cortice leuissimo, albo, aut nigricante, aut vario, in siliqua breui, & lata: planta breuior Eruilio, humi procubens; multis ramis: folia simili modo bipartita, & angusta, breuioraq;: flores purpurascentes: seritur gracili solo: legumen hoc caput tentat, & officit luminibus. Plinius inquit, est & Cicercula minuti Ciceris, inæquales angulos habens, veluti Pisum, dulcissimum autem, quod Eruo simillimum, firmiusque, quod nigrum, & russum, quamquod album. Theophrastus Lathyron vocat, vt Theodorus putat Cicerculam vertens: folio, inquit, oblongo constat, non rotundo, vt pleraque legumina: caulis humi procumbit. Galenus de Lathyro inquit; substantia similis est Ochris, & Phaselis, crassiori tamen; ideo magis nutrit. In Asia plurimum vtuntur rustici, non solum, vt in Alexandria Ochris & Phaselis, scilicet aqua macerantes, donec radices emiserint, sed etiam vt phacoptisanam parantes.

CAP. VIII.

QVI vulgò in Etruria Mochi appellantur, feruntur in Alpibus ad pabulum brutorum: planta in totum similis Cicerculæ: tenuioribus foliis: seminibus simili modo angulosis, candicantibus, vel nigris, minoribus, & in sua siliqua magis farctis, asperioribusque: hæc columbis gratissima sunt, vtilissimaq; ad fœtificandum. Dioscorides Orobum vocat: frutex est, inquit, paruus, & tenuis: folio angusto: semina in valuulis fert. Theophrastus inquit: diutissimè floret; caulis in latus tendit, vt Lentis: siliquas figura tereti fert, vt Pisum, in quibus semina continentur se inuicem tangentia: durant hæc longo tempore, incorrupta: feruntur & mature & sero: sed si quis vere serat, facilis, gratusque fit, non grauis. differentias habet, & colore, & sapore: candidus dulcedine præstat. Orobus à Theodoro Eruum conuertitur. Plinius de Eruo scribit, non operosam eius esse curam: Martio mense satum noxium esse bubus; item autumno grauedinosum. primo autem vere innoxium fieri satum. Galenus de Orobo inquit, in aqua dulcoratum boues pasci, homines prorsus abstinere, nisi in magna fame: nam in suauissimus, & praui succi est. Medici autem vtuntur præparatis ad modum Lupinorum Orobis cum melle ad crassos humores ex thorace, & pulmone educendos: albi minus medicamentosi sunt, quam flauescentes, aut pallescentes: biscocti & in aqua dulcorati insuauitatem

depo-

deponunt, ſimul & facultatem abſtergentem, & incidentem, relicta terreſtri ſubſtantia, citra inſignem amaritudinem.

CAP. IX.

ARACVS exilis eſt planta; dodrantis altitudine: foliis Cicerculæ: flores fert luteos; ſiliquas longiores, tenuiores, rotundas, & nigras, in quibus ſemina rotunda nigra, & ſcabra: oritur inter ſegetes, gracili ſolo. Theophraſtus inquit, Aracus in Lente naſcitur: ſemen ſcabrum, & durum. Galenus idem teſtatur: ex Lente inquit degenerat: ſemen ineptum cibis: alibi inquit. Quod Aracon vocatur in Aſia ſylueſtre quoddam rotundum, ac durum, Eruoq; exilius, in fructibus cerealibus repertum, quod ſeligentes proiiciunt. Alibi Aracus ab eodem vocatur, ſemen Lathyro ſimile, adeo vt multi putarint, ab eo nequaquam genere diuerſum eſſe, quandoquidem & vſus ipſius omnis, & facultas Lathyri facultati ſimilis eſt: niſi quod Araci duriores ſunt, minuſquè facile elixantur, & ideo concoctu difficiliores. *Aracus.* *Theoph.* *Gal.*

CAP. X.

LENS ſemen eſt in rotunditate depreſſum, candicans, aut ruffeſcens, valde læue, in ſiliquis breuibus, & compreſſis: planta dodrantali altitudine, ramoſa: foliis multipartitis, exilibus, oblongis; extremo capreolo floſculos fert candicantes, vel purpuraſcentes: ſeritur locis aridis. differunt amplitudine ſeminis, & exilitate: probatur latum, & candidius: ruffum, & paruum deterius eſt: elixatur in cibos: perfectum tantum Græci Phacon vocant. Theophraſtus eius ſemen puſillum eſſe ſcribit, vnde fertiliſſimum inter legumina; caulis in latus tendit: ſiliquas paruas, & læuiter latas fert pro figura ſeminis. Plinius duo genera eſſe tradit in Aegypto; rotundius; nigriuſque: alterum ſua figura, vnde vario vſu tranſlatum in lenticulas nomen: Equanimitatem fieri veſcentibus tradunt. Galenus ſuccum melancholicum creare teſtatur, aſtringere, & laxare, ideo ventrem perturbare, niſi abiecto primo iure, iterum affuſa noua aqua coquantur. Dioſcorides oculorum aciem hebetare tradit longo vſu. Arabes decoctum Lentium laudant ad febres peſtilentes, quas lenticulares vocant, quia exanthemata in illis erumpentia lenticulas repręſentant. *Lens.* *Phacon.* *Theoph.* *Plinius duo genera* *Gal.* *Dioscor.* *Arabes.*

CAP. XI.

VICIA semen est nigrum, aut maculosum, Lente rotundius, in siliqua rotunda, prælonga, & nigra: caules vltra cubitum attolluntur adminiculis innixi suis capreolis: folia multipartita, vt Lentium foliolis, subrotundis: flores oblongos, purpureos, aut in cæruleum vergentes: seritur in campestribus ad pabulum brutorum, quamuis & ad hominum vsum in fame panibus Triticeis admixta eius farina: differunt semina inuicem, crassitie, rotunditate, amaritudine: amarius, quod tenuius est, & rotundius: huius siliqua breuior, & aspera. Plinius inquit Vicia pinguescunt arua, nec agricolis operosa: seritur Decembri vsque ad Martium: amat siccitatem: nec aspernatur vmbrosa; non serenda inter vites; nam languescunt. Galenus Vicię semina, inquit, figura non rotunda constant, vt Fabę, sed aliquantum depressa, & Lentium: reponuntur cum siliquis, & tota planta ad pabulum brutorum; per famem etiam hominibus in vsu pręcipue tempore veris, dum recentia sunt, insuauia, & concoctu difficilia, aluum astringunt, & succum melancholicum gignunt magis, quam Lens.

CAP. XII.

APHACA semen est in Triticis frequens, longe exilius Vicia, & depressius, nitore quodam splendens, colore nigro, aut vario, maculis albicantibus: in siliqua russa, ac depressa, longiore quam Lentis, cauliculos fert tenues, & infirmos, cubitales, binis per interualla foliolis nullo pediculo adnexis, subrotundis medio vtrinque clauiculo, & flore luteo. Dioscorides in aruis nasci tradit, altiorem Lente: foliis tenuibus; siliquis Lenticula maioribus, in quibus sunt semina terna vel quaterna nigra, Lente minora, facultate astringente. At folia tenuia non videntur prædictæ plantę conuenire, cum subrotunda sint, pollicis latitudine; Lenti autem multò exiliora insint: verum si integrum Lentis folium assumatur, diuisum in multa foliola, profectò longe superabit Aphacæ folium, quamuis in binas tantùs partes diuisum. Theophrastus Aphacam non inter legumina, sed inter Cicoracea describit, de qua nos suo loco agimus: videtur autem aliquando etiam Aphacam inter legumina recensere, vt cum inquit, celeriter perit, vt Dolichus: eius siliquę lęuiter latæ: in Aphacis nascitur Securidaca: sero inter legumina seritur, sed in his videtur aliquam speciem Lentis significare; Lens enim celeriter à vermiculis eroditur, seriturque inter legumina ad cibum hominum, non iumentorum, vt quam hoc loco descripsimus.

com-

comprobat Galenus, qui nasci Securidacam non in Aphacis scribit, vt Theophrastus, sed in Phacis, idest Lentibus: Aphacam autem tamquam Viciæ affinem tradit ad brutorum pabulum colligi solitam à rusticis. Plinius Aphacem vocat, vt ab altera Aphaca distingueret, quę inter Cicoracea reponitur: huic tenuia admodum inesse folia, inquit; caulem Lenticula pusillo altiorem: siliquas maiores: semina tria, vel quatuor nigriora, madidiora, & minora Lenticula: per madidiora significare videtur lubricum leuorem, qui peculiaris est in Aphacæ seminibus.

CAP. XIII.

IAM explicentur, quæ inter legumina capreolis carent. inter hæc Cicer principem locum tenet: semen propendentibus testiculis simile, in tenuem apicem quasi mentulam desinens, qua parte principium germinandi continetur: cortice rugoso obductum, quasi seroto: color aliis ex candido pallescit: aliis ruffus: aliis niger. continentur duo, ad summum tria in siliqua breui, tumida, & cartilaginosa: seritur æstate, ac citissime perficitur: ramos fert lignosos, cubito breuiores: folia in multas partes diuisa, subrotundas, & serratas, subhirsutas: in singulis foliorum alis singulos fert flosculos candicantes: tota planta virens salsuginem quãdam continet, subacidam in superficie: expetitur in cibis etiam recens, crudus, coctusque. Erebinthon Gręci vocant. Theophrastus inquit inter legumina seritur, vtroque tempore mature, & sero, vt grandescat, cum putaminibus madefactum seritur: pars vnde principium germinandi, qua nectitur siliquæ, prominet, & mentulæ speciem gerit: exit foliis multis; caule lignosissimo, qui tendit in latus: radicem omnium leguminum altissimam habet, quæ nonnunquam ex latere mittit: diuturnissime floret; paucissimis diebus perficitur; nam diebus quadraginta post sementem absolui potest: siliqua rotunda, parua, pauca semina continet: differunt colore, & sapores nam candida dulcedine præstant: differunt & magnitudine, odore, & forma, vt Arietinum & Columbinum: cum floret, nocet pluuia, contra quam in cæteris leguminibus, quia abluta salsugine tabescit radicitus: ruffum, & nigrum, firmius est, quam album. Plinius inquit; Ciceris natura est gigni cum salsugine, ideo solum vrit, arietino capiti simile, vnde sic appellatum album, nigrumque: est & Columbinum, quod alij Venereum vocant: candidum, rotundum, lęue, arietino minus. Aetius & Columella quoddam Orobięum cognominant, Eruo simile. Galenus tradit, quæ nigra sunt, arietina vocari in Bytinia, quæ & exigua, maiore vi abstergendi, ideo ad renum calculos pollere: omnia Venerem stimulant, & creduntur semen gignere, idcirco exhiberi equis admissariis. Dioscorides satiuum

Gal.
hæc Gal. Aphacā vulgò appellant
Varroni.
Plinius.
Cicer.
differentia a color.
Cicer Græci Erebinthon vocant.
differentia a colore sapore.
differentia magni. odore et forma.
Plinius.
Cicer Orobieum a Aetio et Columella
Gal.
Dioscor.

uum & sy'ueftre tradit: inter fatiua quoddam arietinum vocari: de syl ueftri inquit, foliis conftat fatiuo fimilibus, odore graui, fed femine dif-crepat. hoc genus videtur fignificaffe Theophraftus cum dixit inter cæteras differentias, quoddam odore differre. & Aetius Orobięum hoc idem appellaffe videtur, nam ei vim tradit attractoriam, difcufforiam, inciforiam, & abfterforiam, lienem, iecur, & renes expurgare, fcabiem, & impetiginem exterere, parotidas, & teftes induratos difcutere, maligna vulcera fanare: quæ profecto Ciceri fatiuo per fe non infunt, nifi cum Eruo admifceatur, vt Diofcorides animaduertit. Eft autem Cicer fyluestre, vt exiftimo, planta in collibus nafcens, cauliculis dodrantalibus, rectis; in quibus folia alioqui Ciceris fatiui, fed paucioribus, diuifuris, ternis fcilicet foliolis, oblongis, fimili modo ferratis, & hirfutis, adiunctis appendicibus ad pediculi nexum: fpecie Ononis (vnde quidam Ononim lęuem appellant): flofculos fert, & filiquas exiliores Cicere, & femina in his parua, & rotunda, fubflaua: tota planta odore conftat valde medicato, Theriacam imitante, vnde vulgo Theriacaria herba vocatur, laudata ad vermes enecandos.

CAP. XIIII.

PHASELVS, qui vulgò Fafolus appellatur, femen eft candidum, effigie nauiculæ, eiufdem nominis, ex dorfo fcilicet recuruum, renis fimilitudine; eius cor in parte fima eft, qua macula quædam nigra pupillę oculi modo continetur: eius filiquæ longiffimæ, rotundę, ac recuruæ, effigie corniculorum: feritur æftate in aruis: perficitur in Autumno. Planta viticulas fert, humi procumbentes, Conuoluuli modo, vicinas plantas circum amplexantes, quamuis capreolis careant: folia in fingulis pediculis terna, figura Hederæ, in acutum definentia: flores pallidos: quamuis autem fit amplexi caulis, non tamen ei adminicula adhibent, vt Pifeolis: non enim minus frugifera redditur. pręter candidos extant nigri, vel maculofi, & fubrubentes: diftant & craffitie, ac tenuitate: comeduntur non folum perfecti; fed & recentes crudi, & cum fuis tecis cocti: Aliud genus peregrinum apud nos feritur in hortis opere Topiario, viticulas enim fert longiores adminiculis egentes: filiquas breuiores, fed latas, & falcatas, inftar filiquæ arboris: femina grandiora noftris Phafelis, ac magis depreffa, leuioraque, ac nitentia: color aliis ex toto candidus, qui magis probantur in cibis; aliis melleus; aliis maculofus; aliis lineæ nigræ in candido circumaguntur, Phafelos Turcicos vocant: hi recentes infuaues funt, perfecti coquuntur in cibis, vt reliqui. Galenus Phafelum, inquit, alium effe à Phafiolis: comedi in Alexandria maceratum in aqua, donec radices emiferit, more Fęnigręci,

Ochri,

Ochri, & Lupinorum: ſubſtantia mediocri conſtare: præſumi ante cibos ad aluum molliendam. Paulus comedi etiam inquit integrum cum ſuis ſiliquis viride, quemadmodum & Dolichon: genus candidum recipit in compoſitione quadam ad renes, ſed eo loco Phaſeolus legitur, non Phaſelus: Dioſcorides Smilacem hortenſem vocat (aliæ enim ſunt Smilaces, vt aſpera, & læuis, & quædam inter arbores) huic tribuit folia Hederæ, molliora: caules tenues, & viticulas veluti clauiculos in multam longitudinem, vicinas plantas amplexantes, opere Topiario: fructum Fænigręci, longiorem, habitioremque, in quo ſemina renum ſimilia, non vnius coloris, aliqua ex parte ſubfulua: recentes ſiliquę Aſparagi modo coctę, cum ſeminibus vrinam cient, & tumultuoſa ſomnia faciunt; Lobia vocantur, à quibuſdam Aſparagus. hæc deſcriptio partim noſtrates Faſeolos oſtendit, pręſertim ſiliquæ ſimilitudo cum Fænogręco, partim Turcicos vocatos, cum ſeminis varios colores tradit. Qui autem ab antiquis dicantur Phaſioli explicatum eſt à nobis in Piſeolo, ſed verbum Lolia æquiuocationem facit; nam apud Dioſcoridem fructum Smilacis ſignificat: apud Galenum autem, & Aetium Lobos eſt Phaſiolorum ſiliqua.

C A P. X V.

FAENVMGRAECVM ſemen eſt Phaſelo longe gracilius, ac depreſſius, fermè quadratum, ſubflauum, odore quodam cum decoquitur medicato, ſuccumque reddens glutinoſum, ſeminis Lini modo. Planta ſemicubitum non excedit, ramoſa: ternis foliolis in ſingulis pediculis, inſtar Trifolij pratenſis: floſculos fert ſubcandidos: ſiliquas corniculis ſimiles, Phaſelo breuiores, ac duriores. Galenus in cibis aſſumi ſcribit, eodem vſu, quo Lupini eſitantur, magis autem aluum ſubducere; in medicamentis emolliendi, & dolores mitigandi facultate pollere. græce Telis vocatur, ab aliis Buceras, & Aegoceras à bouis, & capræ cornu. Plinius Fænumgręcum à Latinis Siliciam appellari ſcribit, quę quanto peius tractatur, tanto melius prouenit: ſeritur ſcarificatione ſulcorum, quatuor digitorum altitudine.

C A P. X V I.

TRIFOLIVM omne à Fęnogręco, & Phaſelo, tamquam ſylueſtre quoddam, diſtare videtur; nam omnibus terna ſunt in ſingulis pediculis folia, & ſemina, aut ad Phaſeli, aut ad Fænigręci figuram accedunt, ſed exiliora multo: ſiliquas alia ferunt intortas, veluti cornu arietis, vt Medica; alia cocleæ modo implexas, vt plurima, quæ in

ſegetibus

ſegetibus naſcuntur, & in incultis; alia rectas, & breues, vt plurimum folliculis florem tegentibus incluſas, vt Trifolium bituminoſum, Lagopus, Loti genera, & quædam inter pratenſia. Trifolium pratenſe voco, quod in fęnalibus campis, & inter ſegetes ad pabulum iumentornm ſecatur; infirmis caulibus, aut ſtratis in terram, aut procumbentibus. multæ eius differentiæ, magnitudinis, & paruitatis, tum foliorum, tum caulium, tum fructus. Quibuſdam macula eſt in folio nigra, aut candida lunæ falcatæ figura: folium omnibus ſubrotundum, aliquando in extremo ſinuatum. Grandioribus ſiliquę inſunt in ſpiras recuruę: floſculus luteus in breui pediculo inter folia: ſpiræ nunc pauciores, nunc plures, nunc cōpactæ vt figuram Lentis præſeferat, nunc ſolutę; aliis lęues, quæ & latiores ſunt; aliis aſperæ; aliis in ambitu veluti aculeatę, non tamen pungentes. Quoddam genus in incultis pręcipue marittimis oritur, cuius fructus, Tribuli modo, robuſtiſſimis aculeis armatur: hoc humi ſtratum eſt, & breuius: foliis minutis, candidiſque: ſemina in omnibus ad renis ſimilitudinem efformata continentur, inuicem diſtantia. Quoddam genus vidi, cuius ſiliqua valde lata, ac falcata erat effigie lunę, aut ferri æquini; lanuginoſis foliis; humi ſtratum. Quæ floſculos multos in vno pediculo ferunt, veluti capitulum conſtituentes, ſiliquas ferunt breuiſſimas, & rectas floccis ſimiles: floris color aliis candidus: aliis purpureus; vnum in hoc genere floſculis palleſcentibus reperitur, veluti floccis aridis. Quibus flos candidus eſt, & macula in foliis candida, iis odor quidam ineſt ſuauis, nō tamen ſi naribus admoueatur, ſed ſiquis ſuper herbam deambulet: id quò breuius, eò odoratius eſt: prouenit iuxta ſemitas, & in pratis. hoc genus Dioſcorides Lotum vrbanam appellat: naſci eam inquit in viridariis, quos Gręci paradiſos vocāt: aptiſſima enim eſt ad herbóſas ſemitas, atque areas in viridariis parandas; humilis enim herbula, obambulatium pedes non offendit: interim cum pedibus calcatur, ſuaue quid ſpirat; valet ad oculorum nubeculas, albugines, atque alia viſum obſcurantia eius ſuccus cum melle adhibitus, quam facultatem videntur medici à natura edocti in foliis albuginem oſtendente, vt in aliis pleriſque ſolet. De aliis Trifolij pratenſis generibus Dioſcorides propriam mentionem non facit, ſed tantum inter attributa, vt in Medica, & Loto ſylueſtri, & Ononide, quarum folia comparat Trifolio pratenſi, aliquando Lotum pratenſem vocat. Plinius de Loto Vrbana: Lotum herbam vocans Homero teſte inquit, primam nomi natam fuiſſe inter herbas ſubnaſcentes Deorum voluptati, non niſi poſt annum naſcitur ex ſemine ſuo. Theophraſtus Lotum in caule tantum foliatam naſci, non ſimul ex omnibus ſeminibus, ſed partim anno primo, partim ſecundo: ſed alia multa apud eumdem de Loto habentur, quæ Loto Aegyptiæ conueniunt, aut arbori Loto.

LOTVS

CAP. XVII.

LOTVS syluestris vulgò Trifuli, & corrupto vocabulo Tripuli vocatur; prouenit in syluis, & fluminum ripis: caule erecto, bicubitali, multis ramis brachiato: folia fert in ambitu serrata, & quę à radice latiora, rubra linea discurrente: flosculos luteos, aut candidos, in tenui quadam veluti spica dispositos prodeunte ex foliorum alis: siliquas breues, & exiles fert: ex floribus vtpote odoratis extrahitur aqua per distillationem, quæ per se quidem nequaquam grata est, at aliis odoratis admixta, valde gratum & perseuerantem odorem pręstat. Alterum genus peregrinum apud nos, Trifolium Balsaminum vocant, ob odoris vehementiam, qui spirat è semine; caule breuiori: foliis similibus: flore non in spica, sed in rotundis capitulis cæruleo: semine flauo, odore valde medicato. Quoddam genus latifolium ex Armenia allatum: odore ingrato. Dioscorides Lotum syluestrem Trifolium minus appellari scribit, vt scilicet differat à Cytiso, quod Trifolium maius appellatum est: constat inquit caule bicubitali, ac maiore; alis multis; foliis Loti Trifoliæ pratensis: semine Fænigræci multo minore, gustu medicato. Theophrastus hoc genus Loti intellexisse videtur, cum recenset inter odorata, quibus vtuntur ad vnguenta: nam Loti nomen inquit ęquiuocum esse, cum genera plura sint flore, folio, caule, fructuque discreta; inter quæ recensetur & illud, quod Melilotum vocatur, sic enim legendum puto non Meliaſſitos, quod Theodorus vertit Melfrugum: diuersa quoque viribus in vsu cibario, & quod nō eadem loca desiderent. in his innuit Lotum Aegyptiam, quę in paludibus nascitur, & in cibos venit, semine, ac radice omnino diuersa à supradictis, vsu, & loco, & forma. At Melfrugum apud Plinium ex sententia Dioclis ipsum Panicum est: facilis autem fuit commutatio inter hæc duo verba Melilotos & Meliaſſitos: sed de Meliloto Græcorum non inter Trifolia, vt puto, quærendum est; ideo alibi de illo agemus. Serapio tamen inter Arabes Melilotum aliquam ex his, quas diximus intelligere videtur: inquit enim herbam esse foliis rotundis, & virentibus, raris, circa exiles ramulos: semen in siliquis tenuiſſimis, & rotundis, in quibus rara granula clauduntur, glauci, pallidiue coloris, rotunda, Sinape minora: ex Meliloto autem potiſſimum siliquę, & clausa intus granula in vsu habentur. putauit autem id à Dioscoride Melilotum vocari colore Croci, odoratum. in hac descriptione videtur Serapio intellexisse illud Loti genus, quod nos Trifolium Balsaminum appellauimus: eius enim semen cum siliquis odoratiſſimum est, & reliquas conditiones omnino repræsentat. Alibi omne genus Loti, idem Serapio Handacoccam vocat, includens etiam Lotum Aegyptiã, de Loto Aegyptia nos alibi loquimur.

CAP. XVIII.

TRIFOLIVM Bituminosum in maritimis nascitur, gracili solo: foliis initio rotundis, procedente tempore in acutum desinentibus, magnitudine fermè Phaseli: tactu glutinoso: odore medicato: caules fert rectos, subasperos, ac nigricantes, cubitales, amplioresque: flores purpureos, capitula quædam constituentes, in longis, & rectis ramulis: semina farcta in capitulis, quorum siliquæ breues, hirsutę in cuspidem desinunt foliaceam, vnico intus semine in rotunditate oblongo, sapore medicato: copiosum in Ilua, vbi incolę Dictamum vocant, celebrantes aduersus venena. Dioscorides Triphyllon, & Oxytriphyllon, & Menyanthes, & Aspalthion, & Enicion vocat. frutex supra cubiti altitudinem virgas habet tenues, iunceas, & nigras: folia Loti arboris similia, terna in singulis germinibus, quibus tenellis odor vt Rutæ, cum adoleuerint Bituminis: florem purpureum: semen latum, & quadantenus pilosum, altera parte cornutum, antennę modo: radicem longam, gracilem, & firmam. Scribonius tradit, plurimum in Sicilia, & in portu Lunensi: foliis & specie Trifolij communis, plenioribusque, & lanuginosis, in extremo aculeatis, fruticem esse altitudine duum pedum, altioremque, cui odor grauis. Galenus scribit Trifolium, cum vere parturit, Iacintho simile: quod de flore intelligendum est, & semen agresti Cnico simile, vnde Cniceum vocatum est. Vis plātę calida, & sicca, vt Bitumen, cui odore est similis, vtrinque tertio ordine: pota laterum dolores ab obstructione ortos iuuat; vrinam & mēses prouocat, decocta admodū, deinde morsibus Aranei, vel Viperæ quoq; ex aquę fotu adhibita ipsis medetur, & dolores statim sedat. Sin autem in alio non cōmorso sanum locum eodem fotu circumdederis similem sensum, similesque dolores iis, quo morsus inuehit, omnes efficit, vt re vera miraculo dignum opus videatur, videlicet herbā & morsum sanare, & ferarum modo sanam partem praue afficere. At res minus miranda apud Dioscoridē, qui aquam, qua quis venenatum vlcus sanauerit, si alteri applicetur, vim veneficam inferre scribit. Plinius Trifolium inter coronarias recen set, Minyanthes, seu Aspalthion, idest Bituminosum, maiore folio, quo vtuntur coronarij: Alterum acuto Oxytriphyllon Tertium ex omnibus minutissimum. videtur per Oxytriphyllon acidum Trifolium intelligere, quam alibi Oxym vocat, de quo nos alibi egimus: Tertium verò genus pratense fuerit.

LAGO-

CAP. XIX.

LAGOPVS, quaſi pes Leporinus, inter Trifolia oſtenditur, quæ in ſegetibus proueniunt ad pabulum iumentorum: caule recto fermè cubitali: foliis oblongis, anguſtis, lanuginoſiſque: in cacuminibus ramulorum veluti ſpicas fert lanuginoſas, leporini pedis ſimilitudine, floſculis albicantibus, vel rubentibus, tenuibus, inter furfuraceas membranulas, & exiguis ſeminibus: extant quædam differentię magnitudinis, & paruitatis: Maiori folia inſunt latiora, quam Oleæ, & cętera ſecundum rationem: Minori valde anguſta, & ramuli tenuiſſimi. Dioſcorides non deſcribit, tantum inquit in ſegetibus oriri, aſtringentis facultatis; nam in vino pota aluum ſiſtit, aut ex aqua in febre: ad inguinum inflammationes alligatur. Hippocrates Lagopyron vocat furfuribus ſimile, cũ inaruit: folio paruo, quaſi oleagineo, longiore, quod cruentis vulneribus imponitur. Galenus Leporariam herbam vocat, quamuis alibi Lagopum ex Dioſcoride.

CAP. XX.

MEDICA ſeritur in Hiſpania fęni gratia, viuitque multos annos radice, vt ſingulis annis demeti ſæpius poſſit, Alfalfam vocăt, frutex eſt multis ab eadem radice cauliculis, cubitalibus, infirmis, vt procumbant in terram: folia fert parua, ac ſerrata, initio tamen latiora, vt Loti syluestris numeroſa: floſculos in foliorum alis ſpicatos, cæruleos: ſemina exigua, oblonga, flaueſcentia in corniculis recuruis, vt cornu arietis, valde exiguis. Dioſcorides inquit, cum recenter prodiit Trifolio pratenſi ſimilis eſt, procedens folia anguſtiora gerit; caules Trifolij: ſemen Lentis magnitudine, corniculorum modo intortum, quod ſiccatum iucundi ſaporis gratia ſali condimentario admiſcetur, Viride, quibus refrigeratione opus eſt, illiniri ſolet. Herba tota pro Gramine vtuntur, qui pecora alunt. Plinius ex Media in Italiam aduectam eſſe ſcribit: ſeri ad pabulum pecorum tanta dote, vt vno ſatu plus tricenis annis durare credatur.

CAP. XXI.

ONONIS, quam quidam vulgo Bonagam, alij Bulimacam vocant, ſola inter ſuffrutices Trifolios aculeum gerit: A longis & lentis radicibus caules fert ſemicubitales, lignoſos, ſimplices, frequentibus foliis, oblongis, ſerratis, & ſubhirſutis, initio latioribus,

& tactu glutinosis, odoratisque, procedente tempore iis decidentibus, subnascuntur aculei, atque alia foliola angusta per totum caulem, inter quę flores subrubentes,& siliquæ rotundæ, Ciceris modo, tenuiores: floret æstate: passim reperitur, præcipuè tenui solo. Huius radix derasa ex vino albo pota, mirificè vrinam impellit, præcipuum calculosis remedium. Theophrastus Ononim tradit ramis aculeigeram, annuo folio Rutaceo,per totum caulem dispositO, ea forma,qua in corollis necti solent comprehensus vndique & floribus & siliquis: in segetibus, & læto solo oritur, agricolis infesta, viuax, extirpatu difficilis, cum radix à latere anno sequenti germinet, & in profundum agat: germinationem incipit æstate: perficitur Autumno. Plinius inquit post ver spinosa fit, antea Fænogręco similis, fruticosior, hirsutior, odore iucundo, ramosa. Dioscorides & Ononim, & Anonim vocat: ramos inquit fert fruticosos, dodrantales, & maiores; frequentibus geniculis; alis multis; capitulis rotundis: foliis Lenticulæ tenuibus, pusillis,ad Rutæ aut Loti pratensis folia accedentibus,subhirsutis,odoratisque: Muria conditur ante quam spinosa fiat, cibis gratissima; rami acutas spinas habent, tamquam spicula firma: radicem albam, quæ excalfacit, & extenuat, cuius cortex in vino vrinam ciet, & calculos frangit: per capitula rotunda ipsas siliquas intelligit: folia autem Lenticulæ,ea,quæ in secunda germinatione oriuntur,accipit,quæ & Rutæ comparantur,quia oblonga sunt,& parua. Loto autem pratensi assimilat ea, quæ latiora sunt, in prima germinatione orta, quæ vere agitur, antequam spinosa fiat.

CAP. XXII.

QVOD vulgò Melilotum appellatur, herbula est ramis multis; circa radicem stratis in orbem; tenuibus foliis. quasi Serpilli, in breui pediculo ternis, adnatis duobus, veluti aliis ad pediculi nexum: flores fert in summis ramulis quinque aut sex in orbem dispositos lutei coloris,aliquando ad croceum vergentis: siliquas oblongas, & tenues, in quibus semina Fænigræci exigua. Tota planta odore caret, saporis insipidi cum quadam astrictione: oritur passim iuxta semitas. Huius flores officinę pro Meliloto antiquorum substituunt,quamuis præter colorem croceum alia nulla qualitas legitimi Meliloti insit,vt loco proprio ostenditur. Alia tamen in syluestribus & veteribus ædificiis nascitur, breuior: foliis subhirsutis, candidioribusque: flore veluti in capitulis copioso, odoris exigui, Lotum æmulantis: siliquas fert incuruas. hanc multi legitimum Melilotum putant. sed hæc forte ad Melilotum Serapionis reduci possit; cōgener enim est cum Loto, cuiusmodi significasse videtur Dioscorides, cum inquit nascitur & in

Cam-

Campania circa Nolam, colore in luteum languescente; odore infirmo. At non inest ea odoris præstantia, vt mereatur inter Sampsucum, & Marum connumerari, vt facit Dioscorides. Nos herbam Sanctæ Mariæ legitimum Melilotum putamus, de quo suo loco patebit.

CAP. XXIII.

GLAVX in asperis nascitur, precipue marittimis: pluribus ab eadem radice cauliculis, lignosis, subasperis: folia fere sine pediculo, vt vulgare Melilotum, quaterna, aut quina ex eodem exortu, candida, vt Cytisi, sed angustiora, oblongioraque, & magis hirsuta, gustu astringenti: flores in ramulorum cacuminibus congestos, prope folia, ex candido purpurascentes: siliquas rotundas, & breues, rubentes, in aculeum infirmum desinentes. Dioscorides de Glauce inquit: similis est Cytiso, aut Lenticulę foliis, quę superne virent, auersaque candidiora spectantur: ramulis à terra exiliunt, quini, seniue, tenues, ab radice dodrante alti: flores Violæ albæ, purpurei exeunt, minores tamen: nascitur iuxta mare: coquitur cum hordacea farina, sale, & oleo in sorbitione, ad reuocandam extincti lactis vbertatem. Plinius Eugalacton antiquis appellatum scribit, cuius ramuli in terram serpunt, & reliqua ex Dioscoride transcribit: sed loco verbi ἀπό γῆς: ideſt à terra, legit ἐπὶ γῆς, ideſt in terra: sed prior lectio verior est.

CAP. XXIIII.

POLIGALA in marittimis nascitur similis vulgari Meliloto: latiore folio, molli: flore singulari, in summis ramulis, grandi, pallido: siliquam fert longam, & quadrangulam, exiguis seminibus, gustu astringenti. Dioscorides inquit palmi altitudinem petit; foliis Lenticulę; gustu astricto, quæ pota lactis vbertatem facit, vnde appellatio. Plinius inquit in caule summo foliis constat Lenticulę, & reliqua, vt Dioscorides.

CAP. XXV.

TRAGOS in marittimis nascitur: ramulis multis ab eadem radice procumbentibus in terra, lignosis, tenuibus, dodrãtalibus: foliolis pusillis, nigricantibus: in cacumine flosculos candicantes fert: & fructus Glauci similes, sapore vehementer astricto. Alterum genus in totum grandius; bicubitali altitudine: foliis Glauci, latioribus, vtrique sapor acerbus, tum foliis, tum fructui, qui veluti grana Tritici

acer-

aceruata, & in aculeum infirmum tamen definunt. Diofcorides hoc nomine vnam numerat inter fruges, de qua alibi dictum eft. Alteram,quę & Scorpius vocatur, in marittimis nafcens, pufillus frutex, in terram procumbens, oblongus, non magnus, dodrantalis, aut maior: folia autem non habet: in ramis veluti acinos pufillos,ruffos, magnitudine Tritici, acuto cacumine, guftu multum aftringente, numerofos. Plinius inquit Herba Trogos, quam aliqui Scorpion vocant, femipede alta, fruticofa; fine foliis: pufillis racemis, rubentibus: grano Tritici, acuto cacumine,& ipfa in marittimis nafcens: alibi eamdem Tragion & Scorpionem vocat, veprem fine foliis racemis rubentibus ad medicinas vfum. Sed quod fine foliis traditur, repugnat prędictæ plantæ. At fufpicor hanc condictionem adiectam effe propter ęquiuocationé, cum Scorpio Theophrafti, quam Theodorus Nepam vertit,cui nulla folia,nifi fpinæ pro foliis habeãtur,vt in Afparago,de qua nos alibi loquimur, quod Plinius fignificauit, cum de Tragio, ideft Trago dixit, veprem effe fine foliis, non enim Tragos fpina eft, fed hoc Nepæ Theophrafti conuenit.

CAP. XXVI.

LVPINVS, femen eft in rotundam latitudinem depreffum,colore pallido, fapore amaro: quod tamen aqua calida præmaceratum fuerit, amaritudine dimiffa, gratum guftui redditur,vt citra aliã coctionem efitetur: eius planta cubitalis eft altitudinis, ramofa, lignofaque, vt Cicer: folia in fingulis pediculis, vt plurimum feptena, oblonga,ftellatim difpofita: flos in foliorum alis candicans, aut ad cæruleum vergens: filiqua fimilis Fabæ, fed grana inuicem magis diftant, latiorque eft: feritur menfe Augufti, ac paulo ante colligitur. aliud genus fponte prouenit in locis harenofis, breuius: foliis anguftiffimis: filiquis tenuibus: flofculis cæruleis. Diofcorides græce Thermon vocat, fatiuum & fylueftrem. fylueftres fatiuis fimiles, fed omnino minores eiufdem facultatis. Theophraftus fparfim de Lupino hęc habet, natura fylueftris eft, culturam nullam patitur. femen diuturnius, male tamen prouenit, nifi protinus ab area terræ mandentur, non vult obrui terra, nam etiam fi fufpenfum in herbis procul à terra maneat,germinat tamé, & radicem in terram agit, fi fub alta feratur materia, radices obfiftentes verfus terræ fummum præfcindunt, valenterque germina edunt: folum arenofum,& vitiofum pofcit. Viride nullum animal mandit,quia amarum: femina in filiqua magnopere interfepta continentur, cui parte quadam concaua nectuntur. Plinius circumagi folia cum fole teftatur, vnde agricolis horas etiam nubilo demonftrat: ter floret: eo pinguefcunt arua,& vineæ: fi depaftum fit in fronde,inarari protinus folum opus eft.

Quod

Quod igitur Theophrastus dixit viride à nullo animali mandi propter amaritudinem, de fructu intelligendum est, nam hodie etiam pro boum pabulo feritur inter Rapas.

CAP. XXVII.

ALIA planta hodie à rusticis Lupinus syluestris vocatur: oritur prope flumina præcipue in marittimis: caulibus humi repentibus, cubitalibus, circa radicem subrubentem: Folia fert diuisa Lentis modo: foliolis scilicet coniugatim, in pediculo dispositis; colore, & figura Lupini, infernè candicantibus, supernè viridibus: flores in racemulis oblongis, colore sanguineo. siliquas vagina inclusas, tenues, asperas, interseptas, ac depressas, quasi Lentes, inuicem hærentes: ea pinguescunt iumenta, & à morbis curantur. Alia gracilior in asperis, & petrosis nascitur; dodrantalibus cauliculis erectis: foliis ab radice longioribus, nulla ferme diuisura, in caule autem crebris diuisuris, graciliori busque: flosculos fert veluti in capitulis rubentes; & exiguas, ac breues siliquas folliculis inclusas: radice nititur tenui colore buxeo: his non absimile videtur Helenium Ægyptiũ apud Dioscoridem descriptũ ex sententia Crateuç; Herba inquit est, cubitalibus ramis, Serpilli modo, per humum repentibus: foliis Lenticulæ circa ramos, sed longioribus, crebrisque: radice pallida, digiti minoris crassitudine, per ima tenui, superne crassiori: cortice nigro nascitur in marittimis, & collibus.

CAP. XXVIII.

ASTRAGALOS humi strata, est, similis Helenio Ægyptio: foliis numerosioribus, tenuioribusque: flores similiter sanguineos fert racematim in summis ramulis: siliquas autem corniculis similes, rubentes: radicem crassam, ac lignosam, supernè in multos ramos inuicem implicitos diuisam, vnde germina erumpunt: oritur in marittimis, gracili solo. Dioscorides scribit paruum esse fruticem, humi stratum: foliis, & ramis Ciceris: flore purpureo, paruo: radice rotunda, Rafani modo, grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, veluti cornua inter se implicatas, gustu astringentes: nasci in uentosis, opacis, & niualibus. Plinius inquit: Astragalus folia habet longa, incisuris multis, obliqua; circa radices caules tres, aut quatuor foliorum plenos: flore Hyacinthi: radices villosas, implicatas, rubras, præduras: nascitur in petrosis, apricis, & niualibus.

CAP. XXIX.

LEPORIS auricula vulgò appellatur herba multis ramis, humi stratis: foliis indiuisis, pręlongis, instar Leporinæ auriculę: flosculis luteis in summis ramulis vt Securidacæ: siliquas fert longas, & tenues, hirsutas, inuicem implicatas: seminibus distantibus: prouenit læto solo. Dioscorides Clymenum vocat: ei inquit, caulis Fabæ, quadratus: folia Plantaginis: folliculis supra caulem inflexis inuicem vt Polyporum Cirri: probatissimum est è montibus: celebratur succus ad sanguinem sistendum. Plinius Clymenum à rege quodam appellatum scribit: vnum quidem foliis Hederæ, ramosum, articulis pręcinctum, graui odore, seminibus Hederæ. His intelligit quam alibi Periclymenum vocari diximus. Alterum Græcorum sententia, Plantagini simile, caule quadrato, folliculis inflexis, vt Polyporum Cirri.

CAP. XXX.

Securidaca.

SECVRIDACA semen est apud nos peregrinum, omnium amarissimum, vt si vel minimum eius degustetur, ingens amaritudo sentiatur, depressum est quadrangu'a figura, ancipitem securim præferens, colore rubro; extat & pallidum. Planta similis Viciæ; frequentibus ramis, humi procumbentibus; foliis frequentioribus, læuibus: flores fert luteos, in longo pediculo plures, in orbem dispositos: siliquas digitales, depressas, & aduncas: Dioscorides Hedysaron, & Pelecinon vocat: fruticem in segetibus, & Hordeis nascentem: foliis Ciceris: semine ruffo in siliquis aduncis corniculorum modo, quod ancipitem securim æmulatur, vnde nomen, amaro: expetitur in Antidotis, spem concipiendi adimit, subiectum cum melle ante coitum. Apud Theophrastum Theodorus Securinã vocat securi similem: nascitur in Aphacis, & necat. Plinius inquit Lentem ea strangulari. Galenus quoque Lentem in Securidacam degenerare testatur.

Hedysaron, et pelecinon Diosc.

Theoph. Plin. Gal. 5.

CAP. XXXI.

Securidaca altera.

ALTERVM genus Securidacę apud nos oritur in syluis grandioribus; ramis tenuioribus; siliquis instar Meliloti vulgaris, semina intus habet oblonga, subalbida: flosculos simili modo in orbem dispositos, albos, aut subrubentes.

CAP. XXXII.

AD Securidacam reduci posset & ea, quam vulgò vocant Sferra- cauallo, ab aliis Lunaria: oritur in montibus, in totum minor Securidaca: foliolis figura cordis: flosculos fert singulares, luteos: siliquas depressas, alternatim sinuatas, in quibus semina effigie Lunæ falcatæ, aut ferri æquini, vnde nomen. Chimici hanc in archanis habent ad coagulationes argenti viui, quamuis & aliç Lunariç ad eumdem effectum celebrentur. Sferracauallo

CAP. XXXIII.

QVAEDAM gracili solo nascitur, tenuibus ramulis, dodrantalibus, sparsis: foliolis candicantibus, Lente minoribus: flosculis luteis, aduncis, vt vulgare Melilotum: quidam Athyllidem primam putant; at sapor non inest salsus. Anthyllis pa.

CAP. XXXIIII.

CAPRAGO vulgò appellatur, alibi Galega, in Hetruria Auanese, frequens est in aruis frugiferis; ramis cubitalibus, firmis: foliis Viciæ, multo longioribus, læuibus: flores fert racematim, cçruleos, vel purpureos: siliquas nigras, Vicia breuiore: floret çstate: perficitur autumno. eius succo tumentes ob venenum boues sanant infuso in os. Quidam aquam distillatam in peste exhibent. Caprago, Gal[ega]

CAP. XXXV.

ONOBRYCHIS in montibus riguis nascitur, similis Capragini, breuior: flore rubente, corallij modo: siliquas nigras fert, longas, vt Vicia. Altera latioribus foliis constat, rarioribusq; flore purpureo: siliquis similibus. Dioscorides folia ei tribuit Lentis, longiora paulo: cauiem dodrantalem: florem puniceum: radicem paruam: in vliginosis, & incultis. Plinius circa fontes eodẽ modo describit. Onobrychis / Onobrychis alter / Diosc. / Plin.

CAP. XXXVI.

SENA nostràs frequens est in agro Pistoriensi, seriturque in quibusdam Florentiæ locis: caule constat cubitali: foliis latioribus Sena Orientali: gustu glutinoso: flores fert luteos: siliquas compressas, Sena nostras.

preſſas, & falcatas, anguſtiores Orientali, linea vtrinque per medium inæqualiter extuberante; ſeminibus nigris, compreſſis, figura cordis: vtuntur hac Medici loco Senæ Orientalis, ſed longe inefficacior eſt ad purgandos atros humores.

CAP. XXXVII.

TELEPHIVM vulgò, à noſtris herba Amoris vocatur, herbula præcipue in vineis naſcens, candicans: tenuibus ab radice cauliculis, ramoſis, in quibus rara inſunt folia, indiuiſa, rotunda, læuia, & pulpoſa, breui pediculo adnexa, binis appendicibus, veluti foliolis adiunctis: floſculos fert luteos in ſummis ramulis: & ſiliquas Meliloto vulgari ſimiles, ob quarum ſimilitudinem cum cauda ſcorpionis, à quibuſdam Scorpioides cenſetur: huius folium cum ſaliua applicatum cutim rubificat, aliquando & puſtulas excitat: vnde nunc vſus puellaris in amore explorando: ſi enim cutem rubefacit tantum, amoris putatur indicium: ſi puſtulas excitat, odij hunc vſum antiqui poetę Telephio tradiderunt, vt apud Theocritum, ob id Philethron quoque appellata eſt. Dioſcorides Telephium, Portulacam quoque ſylueſtrem vocari tradit; nam Portulacæ ſimilis caule, & foliis, alas binas in ſingulis geniculis habet: ramuli inſunt à radice ſeni, & ſepteni: foliis cæruleis, craſſis, lentis, carnoſis: flore luteo, aut candido: oritur in incultis, maxime inter Vites. facultas ineſt detergendi & ſiccandi; nam ſenis horis illita folia ſanant vitiliginem albam. Plinius eadem ex Dioſcoride habet. Quoddam genus fruticoſum peregrinum apud nos cauliculis multis, lignoſis: foliis diuiſis, vt Securidacæ, ſed craſſis Portulacę modò & candicantibus, binis appendicibus rotundis, vt alterum, ſapore magis aſtringente, & vrente linguam: flores plures in vno pediculo, vt Meliloti vulgaris lutei & ſiliquæ tenues caudam Scorpionum imitantes.

CAP. XXXVIII.

QVAEDAM in incultis, & ſaxoſis naſcitur, ramulis humi ſtratis, palmi longitudine: foliis frequentibus, ſubrotundis, indiuiſis, hirſutiſque, inter quæ floſculi ſunt lutei, & folliculi tumidi, veluti vtriculi; in quibus ſiliqua clauditur breuis; interſepta rotundis ſeminibus.

CORO-

CAP. XXXIX.

CORONEOLA, seu Corneola vulgò ab infectoribus lanarum appellatur, suffrutex lignosus, cubito breuior; rectis ramulis, striatis: foliis simplicibus, figura Lini, latioribus: copioso flore, luteo, simili Genistæ, sed tenuiori; siliquas fert exiles: oritur in syluis, eo inficiunt colore luteo, vnde non immerito Lutea herba dici possit apud Plinium, qua tingebatur Chrysocolla, vt linum, & lana. Corneola. Lutea Plin.

CAP. XL.

ALIVS suffrutex Coroneolę similis, altior: ramulis obsequiosis, lanuginosisque, qui anno secundo aculeis rectis armantur, quibus alij à latere insunt aculei, vt in ea, quam spinam Christi vocant: folia fert Polygoni: flores Genistæ, minutos: siliquas breues, & latas Lentis modo, in quibus pauca semina continentur. Tota plãta sapore austero, & glutinoso predita est cum modica amaritudine: nascitur in incultis, & humectis. Videtur hæc apud Dioscoridem esse alterum Acacię genus, quod in Cappadocia & Ponto nascitur Ægyptię spinæ simile, tenerius, humile, infirmius, cruciformi aculeorum implexum vallatum; foliis Rutæ: semine Lenticulæ minori, in folliculis con iugatis ternum aut quaternum capacibus in autumno, succo astringenti. Acacia secunda

CAP. XLI.

GLYCYRIZA, quasi dulcis radix, vulgò autem corrupte Liquiritia, suffrutex est, cuius radix succo dulci prędita est; commanducatur enim, vt succus deuoretur, reliquum expuatur, quod fibrosum est, sunt prælongæ radices, digiti crassitudine, sarmentosæ, intus flauescentes, serpunt in terra, virgas ferentes multas, bicubitales, lignosas, annuas tamen: folia in longo pediculo coniugatim disposita, subrotunda, vt Rhus, tactu glutinosa: ex alis foliorum racemulus exit flore purpureo, siliquis breuibus: nascitur in Apulia monte Gargano: seritur apud nos in hortis admodum viuax. Dioscorides fruticulum inquit esse, qui virgas fert bicubitales, & folia circa eas frequentia, Lentisco similia, pinguia, tactu glutinosa: florem Hyacintho similem. fructum Platani pilularum magnitudine, asperiorem, in quo siliquę, vt Lentis, fuluæ, prælongæ, radices prolixas Buxei coloris, vt Gentianę sub astrigentes, dulces: hæ succum reddunt, vt lycium, qui linguę subditus, vt liquescat, vtilis est asperæ arteriæ, & quæ sequuntur. Theophrastus Glycyriza. Diosc.

Scyticam vocat: eſt inquit radix dulcis: naſcitur apud Meotim: vtilis ad anhelitus, & ad tuſſim ſiccam, & ſthoracis vitiis; vlceribus quoque prodeſt ex melle, ſitim extinguit, ſi teneatur in ore; ideo ea Scythas tolerare ſitim vndecim & duodecim dies affirmant. Plinius, famem quoque ea ſedari, eademque ſcribit, quæ Dioſcorides, eo excepto, quod folia Echinata tribuit, numerans inter ſpinoſas pro Schino, ideſt Lentiſco, Echinum legens.

CAP. XLII.

ALTERVM eſt ſimplicis vaſculi genus, cui ſeminis ſedes in medio eſt, circa quam ſemina diſtributa ſunt extrinſecus protegente vaſculo, vt Lychnide, Onagra, Chelidonio maiori. Horum ſemina longe magis numeroſa ſunt, & minora, quam in leguminibus; quia in illis ſimplicior eſt ſeminis ſedes in ſiliquæ dorſo; & tota cauitas ſeminibus data eſt: in his ſeminis ſedes multam partem cauitatis replet, & vndique abiuncta eſt à vaſculo, vt in Lychnide: in quibuſdam hæret duobus lateribus, vt in Papauere corniculato. Incipiamus autem ab iis, quæ cum Lychnide magis conueniunt. Horum vaſcula veluti capitula ſubrotunda, cum areſcunt, dehiſcunt in multas rimulas, & plerumque oſculo quodam ſemen effundunt, recuruatis in ſummo, veluti denticulis: flores ferunt ex plurimis foliis conſtantes ad minus quinque, ex ſede fructus enaſcentes, alio extrinſecus folliculo florem protegente: folia omnibus indiuiſa ſunt, & gemina in ſingulis geniculis, nulla in cibis aſſumuntur ab hominibus.

CAP. XLIII.

LYCNIS Coronaria flos eſt paruæ Roſæ ſimilis, ex quinque tantum foliis conſtans, colore rubenti, aut albo, eius planta cubitalis, candida, & molli lanugine obducta eſt; ramulis rectis; paucis foliis, oblongis, ſimilibus Cynogloſſæ, anguſtioribus: calyces in cacuminibus fert Roſæ ſimiles, ſtriatos, in quibus ſemina ex ruffo nigreſcunt: colitur in hortis inter coronarios flores, quamuis odore nullo conſtet. Dioſcorides ei tradit florem albæ violæ, purpureum, quo corollæ factitantur. Plinius Lychnin flammeam, & Roſam græcam vocat, non niſi in humidis naſcentem; numquam excedere quinque folia, Violæ magnitudine, odore nullo, inter flores æſtiuos. Apud Theophraſtum Theodorus Lucernulam vertit, inter flores æſtiuos & coronarios. Quamuis autem à nemine planta deſcribatur: ex nomine tamen coniicere licet, quæ hic deſcripta eſt, Lychnim eſſe; quia eius folia to-

mentoſa,

mentoſa, lucernatum luminibus ſunt apta, vt etiam illa, quæ inter Verbaſci genera dicta eſt, Lychnitis. Alia ſponte oritur in aruis inter Triticum vltra cubitalem altitudinem, recta; foliis anguſtioribus, nigrioribus: calyce in longiores barbulas deſinente: flore ſimili magis purpuraſcente: ſemine atro, vt Gith, ideo quidam Gittonem vocant. Hæc Lycnis sylueſtris dici poſſit, ob maximam affinitatem; quamuis hæc quoque non deſcribatur à Dioſcoride; tradit enim in omnibus vrbanæ ſimilem.

CAP. XLIIII.

ALIAE ſunt plantæ forte antiquis Lychnides appellatæ: floribus in ſummo caule congeſtis, vmbellæ modo, tenuioribus, venuſtis; quorum alij coccineo colore ſplendent, ex quinis foliolis conſtantes, in extremo ſinuatis; vulgò Oculum Chriſti vocant: allatus hic flos ex Creta, caules fert multos, & ſimplices, craſſos: frequentibus foliis figura noſtræ Lychnidis Vrbanæ, colore virenti, ſubhirſutis: calyces fert tenues, & oblongos: Alij ex puniceo purpuraſcentes videntur noſtræ Lychnidi ſimiliores; ei folia ſunt lęuia, ac mollia. Tertium genus eſt in totum exilius: floſculis Centauri minoris: oritur in montibus: ex eo autem hos flores Lychnides appellatas coniicio; quia Dioſcorides Centauri minoris florem Lychnidi ſimilem tradit.

CAP. XLV.

FLOS Gariofilus, quam alij Violam Damaſcenam vocant, peregrinus quondam in Italia, nunc familiariſſimus inter flores altiles principem locum tenet: incuruis ramis, craſſis geniculis: foliis Porraceis, breuioribus, craſſis, & in caule deorſum incuruatis: radice ſuperius ramoſa, flexuoſaque, alba, apta ad propagandum auulſione: calyces in ſummis ramis fert longos, ac læues, florem tegentes, è quibus erumpit flos proximo Roſarum amplitudine: foliis conſtãs in extremo, tenuiter laciniatis, eiſque numeroſis; adeo vt aliquando abrumpatur calyx, medio ſtamine capreoli modo intorto: color plurimis rubentis Roſæ, aliis magis ſaturatæ purpuræ, atque hi nobiliores habentur; aliis candidior modico rubore aſperſus; aliquando guttis ſanguineis maculatus: odor ſuauis, qualis in Aromate Gariophyllo: floret in æſtate poſt Roſam diuturne: ſunt, qui per totam hyemem floreant ob quandam in cultu diligentiam: Intra floris calycem vaſculum eſt paruum, rotundum, nigro ſemine plenum, quod ſatum aut nõ prouenit, aut degenerat in sylueſtrem. Sylueſtris in totum tenuior, ſine odore: oritur in montibus,

tibus,& pratis,& ædificiis, colore tantum commendabilis, rectis caulicu lis: eius quoque multæ differentię; magnitudinis & paruitatis: distant & numero foliorum, & colore; nam & rubentes, & purpurei, maculosi, & albidi reperiuntur ex paruis foliis constantes: Alij prætereà sunt inter candicantes, roseo colore, numeroso folio, calyce breui, veluti capitulum constituente, quod genus colitur à matronis peregrinũ: extat & minimi floris, qui vix erumpat è suo calyculo, sed coloris saturatæ purpuræ. Apud antiquos de domestico nullam video factam mentionem: syluestrem autem forte intellexit Theophrastus per Iouis florem, qui græce Diosanthos vocatur inter suffrutices coronarios, cuius flos tantum in vsu coronarum, sine odore; prouenit semine, nam & ipsa, & radix lignosa: æstate floret. Plinius inquit, colore tantum placer Iouis flos, odor abest. Sunt qui hanc herbam Tunisi à recentioribus medicis celebratam aduersus pestem,& venena esse putent; idcirco huic miras eius herbæ vires tribuunt, Betonicam alteram apud Dioscoridem putantes, vnde Tunica appellata est dempta prima syllaba. de hac Betonica inquit Dioscorides: nascitur in fenariis campis, locis montosis, puris,& placidis, apud virgulta, animas hominum & corpora tuetur à maleficiis, & piaculis omnibus ac periculis, contra peregrinationes nocturnas, itinera insidiosa, difficiles somnos, in totumque per omnem medicinam ante cunctas celebratissima est. habet radicem totam rubram, & odoratam, folia Porracea, in medio puniceum quid, & in recto calamo triangula, in cacuminibus flores in purpuram inclinatos, recens de trita vulneribus capitis imponitur ad dolorem leuandum; conglutinat, & ossa fracta extrahit, quod singulis diebus fit, donec sanentur: feruefacta in aqua dolores capitis sanat, si ea irrigetur, & cum Bitumine temporibus inungatur: radix quoque suffita idem præstat. Hæc Betonicæ enarratio à recentioribus tamquam spuria deleta est: Nam Antonius Musa medicus, qui libellum de Betonica conscripsit, in vnam plantam coniungit, quæ in vtraq; mentione apud Dioscoridem leguntur. Idem apud Serapionem legere licet, qui vires vtrique attributas vni Bettonicę, quę Cestron à Dioscoride vocatur, ascribit; sed quoniam antiqua hæc descriptio tum plantæ figuram longe diuersam à vulgari Betonica, tum vires ostendit, profectò non inepte, vt quibusdam doctis viris placere video, Gariophyllo flori quadrare possit, quamuis radix omnium non rubescat neque odorata sit; nam in genere syluestri quamdam vidimus subrubente radice, nec sine odore, omniũ folia porracea. puniceum autẽ est quid in medio foliorum interpretatur Hermolaus, stamina; hęc autem aptius quadrare possint flori; hic enim stamina punicea in medio foliorũ continet, vt transposita sit hæc particula: si vero in foliis porraceis puniceum quid inest, id non speciε staminis est, sed tota pars folij punicea

in

in exortu antequam caulefcat planta, ideo in medio foliorum puniceum quid ineft, triangula vero dicuntur folia; quoniam dorfo acuto difcurrente triquetram figuram oftendunt, vt Porri folia, recentiores medic inter quos eft Arnaldus Villanouenfis herbam Tunicam extollunt aduerfus peftem & venena: huius gratia ex floribus domeftici Gariofilli conferuam efficiunt, radicis quoque farinam exhibent: arcet enim peftis contagia; totius quoque herbæ puluis bibitur, cum vino albo aduerfus toxica, & ferpentum ictus, ac fcorpionum: difcutit horrores quartanę, & reliquarum febrium: comitialibus opitulatur; partum accelerat: ebrietatem arcet prçfumpta: imponitur vulneribus neruorum, & morfui canis rabidi: extrahit enim virus: infpergitur carcinomatis, & eius fucco abluuntur, priuatim genus fylueftre calculum frangit, & educit, vt hinc coniicere liceat hanc apud Galenum intelligi libro quinto de fanitate tuenda, cum ad calculofos aliquid Betonicæ, & Ceftri qui in Galliis nafcitur, immifcendum præcipit in vino: vocant autem inquit herbam eam Sarxiphagon. in his verbis fignificat aliam plantam effe, Betonicam & Ceftrum Gallicum: vt vtręque nomine Ceftri & Betonicæ intelligantur apud diuerfos autores: & hodie Galeni exemplo funt, qui florem Gariofillum inter Saxifragias numerant, vt notat Hermolaus.

CAP. XLVI.

SAXIFRAGA Pifis nafcitur locis præruptis, non nifi in faxorum crepidinibus; tenuiffimis, ac iunceis ramis, vltra dodrante ferme, fine foliis, fed per longa interualla binis veluti apicibus anguftis: cacuminibus infident flofculi, valde exiles, purpurei, & non nulli iuxta alas, in totum Gariofillo fylueftri fimilis eft, fed in omnibus longe exilior: radix fubrubens, aut flauefcens. Quædam in vmbrofis parietibus nafcitur, breuior: frequentioribus geniculis: foliolis anguftiffimis: flofculis candicantibus. priorem illam Hermolaus Barbarus depictam in vetufto codice Diofcoridis vidiffe fe teftatur nomine Saxifragæ, non plus foliis, quam cirris minutis per ramos ex interuallo conditis, nec frequentioribus: in cacuminibus furculorum flocci ceu arentes potius, quam flofculi, fubrubida radice non fine fibris. Alteram fimilem Romæ oftendi in marittimis, ac montofis tantum; non rubida radice, fed candida: flofculis quoque candidis. Diofcorides Sarxiphagon inquit: alij Saxiphragon, alij Empetron. Romani Saxifragam vocant, frutex eft furculofus, in faxo, & afperis nafcens, fimilis Epithymo, (quidã codices legũt, Tymo, in aliis fpatiolũ eft inane, vt notat Hermolaus) in vino cocta prodeft habentibus febres, & ad ftran ias, & fingultus, calculos veficæ frangendos, vrinas trahendas. Hæc

Dio-

Dioſcorides. Huic profectò conuenit Epithymi ſimilitudo, ob ſurculorum tenuitatem, ferme ſine foliis: foliola autem non valde recedunt à foliis Thymi, niſi quod exiliora multo ſunt; quamquam ea, quæ ab radice exeunt, priuſquam cauleſcat, quodammodo folia Tritici æmulentur, figura, non magnitudine. Plinius aliam oſtendit Saxifragam in genere Adianti, vt ſuo loco patebit; & recentiores multas alias plantas ab effectu Saxifragias vocant.

CAP. XLVII.

OCYMOIDES maior, paſſim in ruderibus naſcitur; incuruis ramis, cubitalibus, altioribuſque hirſutis, in quibus folia Ocymi latifolij, hirſuta, inſtar Anchuſę: flores fert in ſummis ramulis candidos, Leucoio ſimiles, aliquando ſubrubentes: Vaſcula cytinis Mali Punici ſimilia chartilaginea, in quibus ſemina Hyoſcyami albidiora. Alterum genus paruum in aſperis, & ſaxoſis naſcitur, fruticoſius, humi ſtratum; ramulis frequentibus, dodrantalibus, ſubrubentibus, hirſutis; foliola fert paruo Ocymo ſimilia, hirſuta; floſculos rubentes, numeroſos, aſpectu pulchros, at ſine odore; tenuia vaſcula, in quibus ſemina nigra, vt Nigellæ. Dioſcorides deſcribit foliis Ocymi; ramis dodrantalibus, hirſutis; ſiliquis Hyoſcyaſmo ſimilibus; ſemine nigro, vt Nigellæ plenis: radice tenui: eius ſemen in vino potum viperatum morſibus, & cæterorum ſerpentum auxiliatur. Dubium eſt an Plinius Ocymoidē intellexerit, cum Ocymum syluestre appellat; an potius Acinum, quod & Ocymaſtrum à Dioſcoride appellatur. Nam certe inter Echy ſpecies, eam, quæ Pulegio ſimilis traditur, ab eodem Ocymoidem paruum eſſe, aſſerere poſſumus. Nicander quoque, & Numenius duo ſimiliter Echy genera ſcribunt, quorum alter Ocymoides appellatur: alterum Alcibium, de quo nos inter Anchuſas. Dioſcorides quoque ſtatim poſt Echium de Ocymoide agit, cuius deſcriptio magis generi paruo conuenit.

CAP. XLVIII.

SAPONARIA vulgò appellatur in harenoſis naſcens, pluribus ab eadem radice caulibus, rectis, duorum dodrantum altitudine, frequentibus: foliis lęuibus, figura Ocymoidis maioris, inſtar Plantaginis neruatis: in cacumine flores fert congeſtos, quaſi in vmbella, ſub rubentes, & vaſcula oblonga: radiculas ſumma tellure, hęc Saponis vicem pręſtat ad pannos purgandos: altera fruticoſior ex Sicilia anguſtioribus foliis, quaſi Olęę; lato ceſpite: floribus diſtantibus. non deſunt

qui

qui hanc ad Struthium pertinere putant, quæ & herba Lanaria dicta eſt, ob effectum. certe folia Oleæ, vt tradit Plinius, ſecundæ hic deſcriptæ conueniunt, & radix Polemoniæ, vt tradit Dioſcorides: nam in hoc genere continetur. At quia Theophraſtus herbam Lanariam inter Acanacea reponit, quamuis ſeminis conceptus nõ ſit ſpinoſus, non licet eam in hoc genere ponere; ſed forte apud eumdem alia fuerit à Struthio Struthos; nam Struthium inter flores coronarios recenſet, & acanacea: de Strutho autem inquit, quo ſplendorem linteis tribuunt: folium Papaueris Herculani ferre, innuens ex illa adiectione aliud intelligi ab eo, quod inter flores coronarios recenſetur. Dioſcorides quamuis Struthium non deſcripſerit, tamquam rem notiſſimam; foliorum tamen ſimilitudinem indicauit in Papauere ſpumeo, ideſt Herculano, vt Theophraſtus vocat, & in Phyteumate: eius radicem ad lanas purgandas aſſumi ab infectoribus, acrem eſſe, vrinam impellere, & inter alias multas facultates ſternutamenta mouere, & pituitam ad os trahere, idcirco Arabis ſæpe ſternutatoriis immiſcent, appellantes Condiſi. Plinius radiculam vocari tradit, cui ſuccus ineſt lauandis lanis mirum in modum conferens, candore, & mollitia: æque naſcitur ſatiua vbique, ſed ſponte præcipua in Aſia, Syriaque, ſaxoſis, & aſperis locis, trans Euphratem tamen laudatiſſima, caule ferulaceo tenui, & ipſo cibis indigenum expetito, & tingenti, quicquid ſit cum quo decoquatur; folio Oleæ, Struthion Græci vocant: floret æſtate, grata aſpectu, verum ſine odore, ſpinoſa, & caule lanuginoſo: ſemen ei nullum: radix magna, quę conciditur, ad quem dictum eſt vſum: ſed quæ de flore dicuntur, & ſpinis, & lanugine, ex Struthio Theophraſti deſumpta ſunt, de quo nos inter Acanacea dicemus.

CAP. XLIX.

NISEAGO vulgò vocatur herba: cuius rami viſco obducti sũt, adeo vt paruæ Muſcæ hærentes retineantur: caules fert rectos, & tenues, cubito altiores: paucis foliis, ſubhirſutis, forma fere oliuari: radicem candidam, Rafano ſimilem: flores candidos, aut rubentes, Saponaria tenuiores. Quędam racematim tamquam in ſpica fert, longe exiliores, ſubpallidos; vaſcula tenuia: oriuntur in aridis, & præcipue marittimis. Dioſcorides inter genera Papaueris ſyluestris Aphrodem ideſt ſpumeum cognominari inquit, ab aliis Heraclion: caule dodrantali: foliis inter cætera Papauera, valde paruis, Struthio ſimilibus: fructu iuxta ea candido: tota herba candida eſt, & ſpumea: radix tenuis, & ſumma tellure: colligitur æſtate: fructus, cum perfecte adoleuerit, ſiccatuſque deciderit, qui acetabuli menſura cum aqua mulſa per vomitum purgat: ſubuenit priuatim comitialibus. Hæc deſcri-

ptio prædictę plantæ conuenire possit; si Spumea, ob viscum inhęrens appellata sit, nec abhorreret, siquis Saponariam Spumeum Papauer diceret, quia tota herba fricata, spumam candidam reddit, vt sapo: Viscaginem autem Struthium assereret, nam radix descriptioni vtriusque magis congruet. Theophrastus veluti æquiuocum quoddam inter Papauera syluestria inquit: Papauer Herculanum folio constare Struthij, quo splendorem linteis tribuunt; radice in summa tellure eunte; fructu albo: huius radix purgare superius nata est: non desunt qui ad comitialem morbum ea vtuntur in vino mulso. Plinius in syluestribus Papaueris generibus inquit est Heraclion, vocatur ab aliis Aphron: foliis (si procul intuearis) speciem Passerum præsentantibus: radice in summo terræ eunte; semine spumeo: ex hoc lina splendorem trahunt æstate: tunditur in pila comitialibus morbis acetabuli mensura: semen in vino albo, vomitiones enim facit. Plinius hic verbum in Theophrasto Struthon, Passerem interpretatus est, non herbam: & illam adiunctionem, Quo splendorem linteis tribuunt, non Strutho tribuit, sed folio Papaueris Herculani. Quæ sententia non videtur præter rationem in Saponaria: eius enim folia alis expansis Passeri assimilantur, & tusa splendorem linteis tribuunt: quem vsum Struthij tantum radix præstat. Dictum autem est Struthium quasi Passerculus.

CAP. L.

POLEMONIA, cuius radice grandi, & candida vtuntur officinæ pro Been albo Arabum; oritur gracili solo, frequens in vineis; multos ab eadem radice cauliculos gerit, incuruos, cubitales, læues: folia lęuia, subcandida, Gariofilo breuiora, latioraque: flosculos candidos in tumidis & candicantibus calycibus, veluti vesiculis inclinatis, intus capitulum continetur rotundum, plenum semine nigricante. Altera peregrina apud nos semine ex Sicilia allato, cauliculos fert hirsutos; ramis in diuersa tendentibus, infirmis, & procumbentibus ad terram: folia Ocymoidi maiori similia, & simili modo hirsuta, sed in ramulis longe minora: flosculos, & vesiculas priori similes; quibus decidentibus capitula ostenduntur nigra, & rotunda veluti baccæ pendentes, in quibus semina atra continentur, ob lęuorem splendentia: Dioscorides Polemoniam describit ramulis exilibus, ac patulis: folio Rutæ, paulo maiore, longioreque ad similitudinem Polygoni, aut Nepitæ: cacuminibus corymbi dependent nigro semine: radice cubitali, albicante, Struthio simili: oritur in montibus, & asperis. Hæc descriptio vtrasque prędictas innuit: nam folia in ramis Nepitæ similia, secundæ conueniunt: similitudo autem Rutę priori magis; sed folia ramulorum accipiuntur, quæ longe exiliora sunt in vtraque.

RA-

CAP. LI.

RAPVM syluestre dicta est quędam in hoc genere, similis Polemoniæ lęui, sed caule erecto, foliis latioribus, ramulos in summo spargit, vascula continens striata, ex quibus exit flosculus subrubens, intra capitulum carthilagineum continetur rotundum, in quo semina nigra Rapo similia: radice nititur tenui, oritur in aruis gracili solo. Quamuis hæc nulla ex parte in genere Raporum contineatur, quia tamen semina omnino Rapi videntur, forte Dioscorides syluestre Rapum appellat; folia inquit fert læuia, digitalis latitudinis, aut ampliora: fructum in siliquis calyculatis, quibus ablatis alia intus est siliqua, veluti capitulum, in quo parua semina foris nigra, intus alba continentur, vtilia ad cutim detergendam: in segetibus nascitur, cubitali altitudine, in summo multis ramis constans, læuis. Totius quidem plantę descriptio etiam in genere Raporum reperitur, excepta siliqua; nullam enim in eo genere adhuc vidimus, quę siliquam alia inclusam siliqua ferret, vt in hoc genere contingit.

CAP. LII.

ODONTIDES, quasi denticulata, in pratis nascitur, & humecto solo: cauliculo dodrantali, recto, paucis ramis, hirsuto: foliola fert Ocymoidis, parua, vascula oblonga, figura grani Hordei, ex vno caulis latere prodeuntia, instar dentium: flosculos purpureos: radicem exiguam. Plinius eo nomine appellat inter fœni genera, nascentem in pratis, cauliculis densis, ab eadem radice geniculatis, triangulis, nigris: in geniculis folia parua habet, longiora tamen, quam Polygonum; semen in alis Hordeo simile: florem purpureũ, & pusillũ.

CAP. LIII.

CENTVNCVLVS hodie in quibusdam Etruriæ locis vocatur, aliis Centone, & Morsus gallinæ; qui à gallinis, præsertim earum pullis, & anseribus expetitur; tenella, & mollis herbula passim in ruderibus nascens, præcipue vmbrosis, cauliculis tenuibus, humi repentibus: foliolis Parietariæ, exilioribus, leuioribusque: flosculos exiles fert, candidos, longo pediculo pendentes: ex foliorum alis & parua granula, in quibus semina flaua continentur. Huius plures vidimus differentias, magnitudine & paruitate; nam quædam viticulas fert cubitales, & ampliores, & folia proportione longiora, initio læuia,

circa ſummos caules hirſuta. Quędam minutiſſima : cauliculis vt inſtar filamenti : foliolis valde paruis. Multæ aliæ media magnitudine ſpectantur. Quoddam genus extat, hirſutum : recto cauliculo. omnium ſapor inſipidus, & ſubaſtringens. Quamquam his multum conueniat Alſinæ deſcriptio apud Dioſcoridem, neque tamen abhorret Centunculi appellatio apud Pliniũ : in Italia, inquit, Centunculus vocatur; quam Græci Clematidem vocant : roſtratis foliis, ad ſimilitudinem capitis penularum : iacens in aruis : facultate aſtringendi; Nam folia ex latitudine ſenſim in acutum veluti roſtrum deſinentia imitantur capitis penulas, quod erat genus Capitij. Inter Clemetidas autem numerat Plinius, quia ſarmentis multis conſtat : Centunculus autem dicta eſt, quia Centonibus familiaris pro Tomento; mollis enim herba eſt, vt eũdem vſum pręſtare poſſit, quem Gnaphalion, quam Dioſcorides Centunculum à Romanis vocari tradit, ſeu hæc ſit Alga, qua vitrea vaſa fulciuntur, ſeu herba Impia Plinij cuius foliola alba, mollia, veluti ex lanoſa ſubſtantia conſtant. De Alſina alibi dixi, ſimilem huic plantam oſtendens, ſed ſolitariis ſeminibus in alis foliorum, vt Polygoni. Extat & Centunculus montanus in Alpium pratis : hic dum prorepit, radicat Graminis modo, adeo copioſè vt vniuerſum ſolum conueſtiat : attollit vere frequentes cauliculos, in quibus flores lactei, veluti ſtellati inſident, ſine odore : folia aliis parui Centunculi; aliis ad Hederam magis accedentia; aliis anguſta, paruis ligulis ſimilia; ob id Linguam auis quidam vocant, & non nulli Gramen Parnaſium putant. Quartum genus tenuiſſimis foliis conſtat, lanuginoſum, in hoc profecto genere videtur eſſe Gramen, quod in Parnaſſo monte oriri teſtatur Dioſcorides; dẽſiore frutice quam alia Graminis genera; foliis Hederaceis : flore odorato, candido : ſemine paruo, non inutili : radicibus quinis, aut ſenis, digitali craſſitudine, cãdidis, mollibus, & admodum dulcibus, de eodem Plinius eadẽ refert.

CAP. LIIII.

CENTVMGRANA vulgò appellatur herbula, æſtate proueniens iuxta parietes, præcipuè inter ſaxa, quibus vię ſternuntur, multis ac breuibus ramulis, quatuor digitos non excedentibus, duris, vt Polygoni; in quibus foliola inſunt rotunda, ac lęuia; in cacuminibus granula frequentia, Centunculo tenuiora : floſculo vix conſpicuo, candicante; datur ex aqua frigida puluis ad diſſenteriam, & teneſmum, vnde quidam vulgo Pondinam vocant; nam miro modo ſanat. ſunt, qui non inepte apud Dioſcoridem Paronychiam intelligi putent; nam exiguus frutex in petris naſcens, Peplo ſimilis, breuior, quamquam non maioribus foliis; idcirco nos aliam pro Paronychiam oſtendimus.

CAP. LV.

LYSIMACHIA herba est in humectis, virgas rectas ferens, nunc binis per interualla foliis, nunc ternis, aliquando quaternis, figura Salicis: flores circa cacumina luteos, aut purpureos, in partes quinque diffectos: fructus rotundos, vt Anagallidis, in quibus femen farctum continetur, & album: Quę luteum florem fert, in montibus magis oritur, cubitalis altitudinis: foliis latioribus, breuioribusque, gustu acerbo: eius quædam in alis foliorum floret, breuior; rotundioribus foliis: quædam in cacuminibus tantum, veluti racemum fert non denfum. Quæ autem purpureum edit florem, in campestribus magis nascitur iuxta flumina, & in scrobibus, altitudine bicubitali; foliis angustioribus, gustu glutinosis; flores densos cacuminibus fert in prælonga, veluti spica, vascula oblongiora, tenuioraque: radicem ramosam, duram, cortice rubescente, gustu astringente. Dioscorides Lysimachion vocat, caulibus cubito altioribus, fruticosis, tenuibus, à quorum geniculis exeunt folia Salicis, tenuia, gustu astringentia; flore rubro, vel aureo: gignitur in aquosis, vel palustribus: suffita acerrimum odorem reddit, quo serpentes fugat, & muscas interficit. Plinius Lysimachiam ab inuentore appellatam; foliis Salicis, viridibus: flore purpureo: fruticosam: erectis ramulis: odore graui: in aquosis ei: tanta vis, vt iumentis discordantibus iugo imposita, asperitatem cohibeat.

Lysimachia.

Quæ luteum flo[rem] fert.

Quæ purpureum forte hæc appella[tur] pertiola inferius g. c. 37. Diosc.

Plinius.

CAP. LVI.

NVMVLARIA vulgò appellatur herba in scrobibus nascens, humi strata, multis ab eadem radice cauliculis, recta circumquaque serpentibus; foliis rotundis, figura nummi, vnde nomen, coniugatim per breuia interualla, sapore acerbo; flores in alis foliorum fert luteos, & fructus Lysimachiæ similes. Placet in viridariis opere Topiario ex vasis dependens longissima coma. Quidam Centummorbiam vocant; mirificam in sanandis vlceribus tum externis, tum internis. Chimistæ sperant hac herba coagulari posse argentum viuum: in archanis quidam Borissam vocant, quidam Lunariam.

CAP. LVII.

HERBA Paralysis à recētioribus medicis vocatur, in mōtibus proueniēs, locis vmbrosis, ab radice tantū foliata: foliis Lactucę, angustioribus, vnde quidā Lactucā syluestrem in Alpibus vocant, vescūturq; pro olere: radix subest pollicis crassitudine ex frequētibus radiculis iūceis cōpacta; flores fert ī singulis cauliculis singulos inter folia, pallidos: fructus aūt Lysimachia lōgiores, folliculo florē tegēte inclusos,

&

& ſemina intus farcta, ſapore aſtringente; floret non dum exacta hyeme, vnde primula veris à quibuſdam vocatur: laudata ad articulorum dolores, & calculum, radicis decocto; florum ſuccus maculas faciei delet. Altera illi ſimilis paulo hirſutioribus, ac rotundioribus foliis, cauliculo dodrantali, candido, hirſuto, in cuius cacumine tres, aut quatuor flores dependent aurei, & fructus alteri ſimiles, vtuntur ad eoſdem vſus. Apud Dioſcoridem in Verbaſco Phlomides duæ, ideſt Verbaſcula, traduntur hirſutæ; rotundiis foliis; humiles; ab aliis Thryallis vocatur. apud Theophraſtum Thryallis traditur inter ſpinoſa Plantagini ſimilis, de qua nos alibi.

CAP. LVIII.

AVRICVLA Vrſi, ſeu Lupi vocatur in Alpibus ſimilis herbæ Paralyſi: foliis paucioribus, in terra ſtratis, & conuolutis, vt auricula, alba quadam linea denticulata circundante, craſſis, pulpoſiſque, mollibus, non rugoſis vt ſupradictæ: in cauliculo ſubhirſuto & nudo fert flores aureos tres, aut quatuor, gratiſſimi odoris: oritur in altiſſimis, & præcipitiis. Quid ſi hanc tertiam Phlomiden dicamus apud Dioſcoridem, quę Lychnitis cognominata eſt: foliis ternis, aut quaternis, vel paulo pluribus, hirſutis, craſſis, pinguibuſq;, aptis ad lucernarũ lumina? Non enim hæc genere ſeiungitur à ſupradictis. Plinius fere eadem habet, quæ Dioſcorides ſunt, inquit, Phlomides duæ, hirſutę, rotundis foliis, humiles. Tertia Lychnitis vocatur, ab aliis autem Thryallis; foliis ternis, aut cum plurimum quaternis, craſſis, pinguibuſque, ad lucernarum lumina aptis, ex quibus, Lychnitim ſeiunxiſſe videtur à reliquis duabus hirſutis; quia huic nequaquam hirſuta eſſent folia, ſed craſſa, & pinguia, apta ad lucernarum lumina, vbi exſiccata fuerint; in reliquis autem conuenirent tres Phlomides, rotundis foliis, humiles. in Dioſcoride igitur ſuperfluum videbitur illud verbum hirſutum in Lychnite quamquam non omnino lęue ſit eius folium.

CAP. LIX.

ANAGALLIS herbula eſt humi procumbens; cauliculis quadrangulis, dodrantalibus: binis foliolis in ſingulis geniculis ſine pediculo adnexis, ſimilibus Centunculo: floſculos in ſingulis geniculis binos, longo pediculo fert, colore puniceo, vt Corallus, aut cæruleo elegantiſſimo, patulos, & quinquepartitos ſectos: fructus rotũdos, pẽdulos, quibus areſcẽtibus abſcedit dimidia vaſculi teſta, & ſemen minutũ fundit. Punicea paſſim in hortis, & ſecus vias prouenit; cæ-

rulea

rulea in montosis, & gracili solo: florent vtręque tota æstate. Dioscorides Anagallidis duo genera esse tradit flore distantia: fęmina flore cæruleo; mas puniceo; futices parui, in terra iacentes: foliis in quadrangulo caule pusillis, subrotundis, ad Helxinæ folia accedentibus: semine rotundo. Plinius eadem fermè tradit: nasci in hortis, & aquosis: non altiores palmo: frutice tenero: foliis pusillis, rotundis, in terra iacentibus: prior floret cærulea: aliqui Corchoron vocant. apud Theophrastum Chorchorus inter olerą ponitur; sed ob amaritudinem in prouerbio est: folium eius Ocymum æmulatur. quod vero asserit Plinius prius florere cæruleam, aliam plantam significare videtur, hyeme incipienté, geminis orbiculis testium modo, de qua inferius.

CAP. LX.

MYRIOPHYLLON in palustribus Pisanis nascitur; frequentibus foliis, mollibus, tenuissimè scissis, instar latæ auium plumæ: radice iuncea, alba, fibrosa: caulem supra aquas attollit, nudum, tenerum, ac mollissimum supra dodrantem: flores circa summum, per interualla congestos, multo latiores Anagallide, colore ex albo modice purpurascente: fructus quoque Anagallide maiores; floret vere: Alterum in eisdem locis foliatum vsque ad verticem; foliis per interualla quinis simili modo dissectis, minoribus. Thyrsum egerit extra aquas, quatuor digitorum longitudine, in quo fructus per interualla quini in orbem, Coriandri magnitudine, sine flore. Dioscorides caulem scribit tenerum, & singularem, vnica nixum radice; plurimis foliis, lęuibus, Fęniculo similibus: caulis flauescit, varius, ac veluti ex industria depictus: nascitur in palustribus. Plinius Myriophyllon à nostris millefolium appellari testatur; caulis est tener, similis Fæniculo; plurimis foliis, vnde nomen accepit: in palustribus.

CAP. LXI.

PORTVLACA æstate prouenit in hortis humi stratam: frequentibus ramis, rotundis, & carnosis: læuibus foliis, subrotundis & crassis: Hærent in alis apices, flosculum condentes luteum, qui aduentãte sole aperitur, apice reflexo veluti galea, noctu clauditur, restituta galea: semina veluti in fouea continentur, nigra, operculo tecta. extant differentiæ quædam magnitudinis, & paruitatis. Quę latiora fert folia, attollitur magis & colitur pro olere: quę angustiora habet, magis humi sternitur, syluestrior, secus vias nascens: hæc florem non explicat, sed intra conditum seruat: venit & hæc in cibos, quamquam ingratior:

vtręque

vtreque ſucco glutinoſo conſtant, cui proprietas ineſt ſtuporem dentium tollendi, aſperitatem lęuigando, vt Galenus teſtatur. Dioſcorides & Plinius indeſcriptam reliquerunt, tamquam notam, ſed ad multos morbos efficacem, vi refrigerandi, & humectandi. Theophraſtus Portulacæ radicem breuem ſcribit, tum quæ media eſt, tum quæ in latus porrigitur; exit tardius poſt ſeptimam diem à ſatu. De syluestri Portulaca pluribus in locis fit mentio, ſcilicet in Thelephio, in Semperuiuo minimo, & in Peplio, ſed nulla ex his conuenit ei, quæ hic poſita eſt ſylueſtrior. reperitur tamen in codicibus græcis Dioſcoridis caput de Portulaca ſylueſtri ad nexum ei, quod de ſatiua loquitur: cuius principium & finis deſumpta ſunt ex tertio Semperuiuo, ſed interſeritur Portulaca ſylueſtris, quam propoſuimus in hunc modum. Eſt quando & in domeſticis locis oritur foliis Oleæ, minoribus multo, pluribus, & tenuioribus: caulicu-lis rubentibus, ab radice vna frequentibus, inclinatis in terram: his manſi facile in ſuccum ſoluuntur tenacem, liquorem cum quodam ſalis guſtu, quæ poſtea ſequuntur: facultas eius calfacere, & reliqua, non ad hanc pertinere videntur, ſed ad eam, quam dixit in petris naſci, ſcilicet tertium Aizoum.

CAP. LXII.

AMARANTVS in Etruria vulgo Fioruelluto, ſpica eſt ramoſa, veluti ex ſerico vellere conſtans, colore ſpecioſo nigrantis Roſæ, qui nequaquam marceſcit, ſine odore: vaſculis conſtat inter multiplices folliculos inſtar Tritici, in quibus parua ſemina continentur, nigra, vt Bliti. Planta colitur in hortis inter coronarias, cubiti fere altitudine, recta: ramis quoque rectis: foliis Bliti, anguſtioribus: ſpicas fert in ſummo, & à latere in autumno. Veniunt in cibos folia ex oleo ſale, & aceto. Plinius de Amaranto ſcribit. Eſt ſpica purpurea verius, quam flos, & ſine odore: mirumque in eo, gaudere decerpi, & lætius renaſci: prouenit Auguſto menſe; durat in autumnum. Alexandrino palma, qui decerptus aſſeruatur, mirumque, poſtquam defecere cũcti flores, madefactus aqua reuiuiſcit, & hybernas coronas facit. Summa eius authoritas in nomine eſt, appellato, quoniam non matureſcit. Sed alia eſt Amarantus apud Galenum, quæ à Dioſcoride Helachryſon vocatur.

CAP. LXIII.

CENTAVREA vulgo appellata herbula eſt in collibus riguis, paulo altior dodrante; tenuibus, & rectis cauliculis, quadratis; foliis per interualla binis, ſine pediculo, ſubrotundis, paruis,

quibus

quibus nerui in longitudinem tendunt: flosculos fert in cacumine velu ti in vmbella, rubentes, qui summis fructibus insident, secti in quinque foliola: fructus exiles, & oblongos, quibus semina insunt nigra, minutissimis atomis similia: radix subest exigua: tota amarissimo sapore constat, & magnis viribus ad vulnera sananda & purgationes: mulieres ea vtuntur ad capillum ruffo colore tingendum, ideo Biondellam vocant. Dioscorides Centaurium minus appellat: Origano aut Hyperico similis est, caule anguloso, palmum excedente: flore Lychnidis è puniceo in purpureum vergente: foliis Rutæ, prælongis, & paruis: fructu Tritico simili: radice pusilla, lęui, & superuacua, amara. Plinius Centaurium inquit cognomine Lepton, minutis foliis, Origano simile; angustioribus & longioribus foliis: anguloso caule, palmum alto, fruticante: flore Lychnidis: radice tenui, & superuacua; succo efficax. Fel terræ nostri nominant propter amaritudinem summam. de Centaurio maiori alibi dicendum.

CAP. LXIIII.

ACHILLEOS in incultis nascitur iisdem fere locis, vbi Centaurea: vnico caule, rotundo, recto, semicubitali: foliis Centaurea latioribus, per longa interualla inuicem coniunctis, vt medium vndique caulem amplectantur, colore ex viridi & ceruleo albicante: paucis ramulis, rectis, quibus summis flores insunt lutei, & vascula crassiora Centaurea: nigris seminibus. hęc quoque amaro sapore constat, vulgo accipiunt pro Centaurea maiore; nam Mesues inter Centaureas recenset, magis laudans, cuius flores colorem habent citrinum palearem. Plinius ex quorundam sententia veram Achilleon esse scribit, scapo cæruleo, pedali sine ramis, ex omni parte singulis foliis rotundis, eleganter vestitam; vulneribus medetur.

CAP. LXV.

GRATIADEI à recentioribus Medicis in Italia vocatur herba in pratis fęnariis, præcipue humectis: caule quadrato, dodrantali: foliis per interualla geminis, angustis, & oblongis: inter quæ flores sunt concaui, & oblongi, dissectis labris, ex cæruleo purpurascentes; vascula seminis rotunda, vt Anagallidis: tota amarissima: efficax vulneribus glutinandis, casu inuēta, cum in campo fęnario quidam vulneratus in capite, concidisset, obducta capiti hac herba, cum alia nō esset ad manus, vulnera glutinata sunt. Altera est paulo altior, ac ramosior; foliis longioribus quasi Lysimachię purpureæ: floribus ex purpu-

ra albicantibus. Mattheus syluaticus Persicariam minorem vocat. Germani alias habent hoc nomine.

CAP. LXVI.

CIMBALARIA vulgo appellatur herba in parietibus dependens: tenuibus ramulis, fere cubitalibus: foliis subrotundis, Hederæ figura, sciſſis, paruis, & craſſis: floſculos purpureos fert in alis foliorum, caudatos, ore compreſſo: fructus rotundos, in quibus parua ſemina, & multa cõtinentur: radix inutilis: vtuntur Inſubres hac herba pro Vmbilico Veneris. Plinius, vt placet Hermolao, Capnon primam intellexit, quam pedes gallinaceos vocant: naſcitur inquit, in parietinis & ſæpibus: ramis tenuiſſimis, ſparſiſque: flore purpureo: viridis ſucco caliginem diſcutit.

CAP. LXVII.

VERONICA fęmina vulgò appellatur herbula in aruis ſtrata, ſimilis Cimbalariæ, hirſuta: foliis rotundioribus, non inciſis: floſculis palleſcentibus: fructu ſimili prædictæ: tota acerbo ſapore conſtat cum amaritudine: efficax ad vulnera ſanãda, & ſcabiem, & tumores diſſoluendos, pręcipue ceruicis, & Elephantiaſim illita: altera eſt Veronica mas alibi dicenda.

CAP. LXVIII.

CATANANCE, quidam vulgò Balſaminum vocant, herba in hortis ſeritur, pulchritudinis gratia: caule conſtat craſſo, tenero, ſubrubro, ſimili Portulacę, ſed recto, ferme cubitali, aſſidue propè radicem craſſiori, paucis ramis, rectis: foliis figura Salicis, ſerratis: flores in alis foliorum fert, ſpecioſos, concauos, cauda inferius reflexa, hiantes productis duobus labris, colore purpureo: fructus turbinatos, hirſutos, magnitudine ſiliquarum Ciceris, qui areſcentes peculiari quodam modo dehiſcunt; nam rimula lateri aborta, confeſtim contrahuntur diuiſi in plures, veluti vngues aduncos, & in terram decidunt, effuſo ſemine, quod ſimile eſt paruę Viciæ, colore ſubruffo, punctis quibuſdam diſtincto. Altera in Alpibus naſcitur locis vmbroſis: ramis patulis: caule tenerrimo, ferme perſpicuo: foliis tenui pediculo deorſum inclinatis, ſubcandidis, breuioribus, latioribuſque, & ſubrotundis, molliſſimis, magis inciſis: flores fert ex longo pediculo veluti filo pendulos, figura grandis ſcorpionis, cauda ſuperius reflexa, hiantes,

colore

colore aureo, pũctis nigris quibuſdam in faucibus: tenues fert ſiliquas, quæ in maturitate leuiſſimo tactu diſſiliunt in plures partes, vt ſupradictæ; ſemen autem longius eiaculantur, vt colligi nequeat, niſi magna induſtria: ſunt hæc granula paulo oblongiora, ſimili modo punctis diſtincta: radices vtrique tenues,& plures: in exortu caulis tuberoſæ Dioſcorides vtramque Catanancem hoc modo deſcribit: vna, inquit, folio longo conſtat, vt Coronopus: radice tenui, iuncea, capitulis ſenis, ſepteniſque, in quibus ſemen Eruo ſimile: flectitur fructus exareſcens in terram, & ad ſpeciem vnguium Milui exanimati ſe contrahit. Altera Mali exigui, magnitudine conſpicitur; radice parua ceu Oliuæ; foliis quoque Oleę figura, & colore, mollibus, inclinatis in terram, diuiſis: fructum in virgulis paruum, Ciceris effigie, in multas partes attritum, punicei coloris: Vtramque narrant in amatoria expeti: Theſſalicæ mulieres his vti traduntur. Plinius neglexit harum plantarum deſcriptionem; quia ſolum ad amatoria celebratæ ſunt.

CAP. LXIX.

FLos quidam vulgo in Etruria Fior Capuccio ob coloris gratiam, quę etiam arefactis ſeruatur: expetitur in coronas. caulis eſt cubitalis, rectus, paucis ramis rectis: foliis numeroſis, in anguſta, & oblonga foliola diuiſis Fæniculo proximis: Flores circa ſummas virgulas initio antequam dehiſcant, effigie Delfinorum, virides: procedente tempore explicati, colorem purpureum elegantem contrahunt, tendentem ad cæruleum, à tergo caudati: Folium in his eſt quoddam implicatũ, quod in albo characteres habet occultatos, ex virgulis cæruleis, duas literas exprimentes. A.I. aut tres. A.I.A.: ſiliquam fert oblongam, nigram, ſeminibus nigris, vt Melanthij, ſapore ingrato, amaro: colitur in hortis inter coronarias, quamuis & ſponte proueniat in aruis. Alterum genus frequens in ſegetibus breuius: tenuioribus rami, & patulis: tenuioribus tum flore, tum foliis, in quo nequaquam viſuntur inſculptę literæ: vtræque annuæ tantum ſunt: Recenſentur à quibuſdam non ſine probabili ratione inter genera Cumini syluestris. ipſe nõ dubito hunc florem inter coronarios habitum apud antiquos ſub nomine Hyacinthi, quem poetæ fabulantur ex Aiacis cruore ortum, vt apud Ouidium legitur. De hoc Plinius inquit ita diſcurrentes Venas ineſſe, vt græcarum literarum figura. A I. legatur inſcripta. Alius tamen eſt Hyacinthus apud Dioſcoridem inter bulloſas, vt proprio loco patebit. De hoc Hyacintho meminit Dioſcorides in Delphinio inquiens, alij Hyacinthum appellãt. Romani Buccinum, eius duo genera. Maius ramos fert ab vna radice duorum dodrantum, altitudine, vel maiores: & circa eos foliola diui-

Fior capuccio speronella alterũ genus.

ſa, tenuia, oblonga, Delphinorum effigie, vnde nomen: flos Leucoio ſimilis, in purpuram vergens; ſemen in ſiliquis Milio ſimile: naſcitur in aſperis, & apricis: ſemen in vino potum ictibus ſcorpionum vnice medetur: argumento: quoniam obſtupeſcunt Scorpiones ea herba appoſita, & inualidos ictus agunt, ea amota priſtinas vires aſſumunt: Alterum ſcilicet minus, ſimili antedicto, ſed foliis, ac ramis multo tenuioribus, vires quoque ſimiles habet, infirmiores tamen. in hac deſcriptione illud ſolum animaduerſione dignum, Delphini effigiem, non in foliis eſſe accipiendam: qui enim fieri poteſt, vt in foliolis ſciſſis tenuibus, & oblongis, eius animalis figura exprimatur? ſed in floribus adhuc herbaceis quiuis facile agnoſcet Delphini effigiem, capite craſſo, curuo dorſo, in tenuem caudam deſinente. Eſt tamen planta parua foliolis Delphini effigie, curuo dorſo: forte minus Delphinium, quam nos inter affines Irioni deſcribimus.

CAP. LXX.

ONAGRA in Alpibus naſcitur locis aquoſis: caule bicubitali, altiorique, ſubrubente, recto, ramis veluti virgis Salicis: foliis quoq; Salicis: flores fert circa sũmas virgas, roſeo colore, ſpecioſos, in foliola explicatos: decurtata à tergo cauda: ſiliquas rectas, digitali longitudine, tenues, ſubrubentes: hæ dehiſcunt perfecto ſemine in quatuor partes recuruatas: ſemina intus parua, quibus lanugo ineſt cãdida, quæ pappus vocatur. Dioſcorides fruticem in montibus prægrandẽ eſſe ſcribit, inſtar arboris; foliis Amygdali, latioribus, Lilio non diſſimilibus: flore roſaceo, magno, radice candida, longa, quæ cum ſiccata eſt, vinum obolet. hæc feras mitigat, & ſicuras reddit aqua, in qua madue-rit, pota. Theophraſtus Oenotheram vocat radicem, quæ è vino pota, mitiores hilarioreſque mores conciliat. Plinius Oenotheram, & Onurim appellat: Amygdalino folio: flore roſaceo, fruticoſum; longa radice, & cum ſiccata eſt, vinum olente.

CAP. LXXI.

ALIAE in campeſtribus oriuntur, locis paluſtribus, breuiores: floribus in alis, foliorum, rubentibus, minoribus, qui ſummis ſiliquis inſident: ſiliquæ tenuiores, digitali longitudine: ſemine in pappum deſinente: quarum vna hirſuta eſt, latiore folio: altera lęuis, anguſto folio, quod hyeme venit in olera antequam cauleſcat. Tertia in montibus, folio ad Hederam accedente. omnibus ſerrata inſunt folia. hæc ex genere Onagrę cenſenda ſunt.

ASCLE-

CAP. LXXII.

ASCLEPIAS tota facie Apocynum, quam inter frutices posuimus, repreſentat: naſcitur in ſyluis: multis, & tenuibus radicibus, pluribus virgis, rectis, ſimplicibus, cubitalibus, ſucco lacteo: folia inſunt Hederæ in acutum deſinentia: circa ſummas virgas racemuli ſunt in alis foliorum, in quibus floſculi candicantes, vt ſiliquę craſſiuſculæ in acutum deſinentes, quę rimula à latere dehiſcentes ſemina oſtendunt farcta, oblonga, & depreſſa, argenteis quibuſdam pappis adnexa. quidã hodie Vinee toxicum vocant, quia venena depellit, quam uis aliæ apud recentiores medicos eo nomine accipiantur. appellatur etiam à quibuſdam Hirundinaria ob ſeminis ſimilitudinem. Dioſcorides deſcribit: ramis longis; foliis Hederæ, longis: radicibus numeroſis, tenuibus, odoratis: flos graue olet: ſemen Securidacæ: naſcitur in montibus: radices in vino potæ torminibus, & venenatorum morſibus ſubueniunt: folia illita, maleficiis mammarum, & vteri vitiis opitulantur. Plinius eadem tradit, tantum radicis odor in hac noſtra nequaquam euidens eſt.

CAP. LXXIII.

CHELIDONIVM maius, vulgo Celidonia, naſcitur inter ſępes, & in ruderibus prope maceries; herba coloris ex albo cærulei: caulibus cubitalibus, ramoſis; foliis diuiſis, Ranunculi modo, ſed pluribus in vno pediculo: flores in racemulis fert luteos, figura Leucoij: ſiliquas tenues, digiti longitudine, in quibus ſemina ſedent in duobus lateribus nigra, & ſplendentia: radicem pollicis craſſitudine, in multas fibras deſinentem, colore croceo: ſucco madet tota planta croceo, amara, mordens, graue olens. Dioſcorides deſcribit caule geniculato, cubito altiore: foliis Ranunculi, mollibus, glauci coloris, ſubamaris, graue olentibus: radix ſuperne vnica, inferne fibroſa, croceis capillamentis: ſiliquę Papaueris corniculati: ſemen Papauere maius: floret in aduentu hirundinum, & diſceſſu marceſcit; vnde nomen. ſunt, qui ſcribant Hirundines pullis ſuis in nido mederi illa vitium cæcitatis abſtergentes. Apud Theophraſtum Theodorus Hirundinariam vertit: floret inquit in aduentu Hirundinum; Plinius maius Chelidonium inquit, conſtat fruticoſo caule: foliis Paſtinacæ erraticæ, amplioribus: ipſa altitudine duorum cubitorum; color albicans: flos luteus: ſuccus Croci, mordax: ſemen Papaueris: Hirundines hac viſum pullis reſtituunt: diſtillatur hodie aqua ad oculorum nubeculas; vtuntur radice inferentes

cauis

cauis dentibus: purgat enim & dolorem tollit, de minori Chelidonio alibi dicendum.

CAP. LXXIIII.

PAPAVER corniculatum, foliis & flore similitudinem habet cum Papauere: fructu valde distat; non enim calycem fert, sed siliquam palmo longiorem, cornu modo curuam, ac duram, in qua semina nigra continentur, sedi tamquam carni infixa: qua tota siliqua repletur, duobus lateribus adnexa; folia longiora, quam Chelidonij, lateribus sinuata magis quam diuisa, candida, aspera, lanugine obducta: flores in summis ramis pallidi, magnitudine & figura Papaueris: oritur in montibus, sed copiosè in marittimis, cubitali altitudine. Dioscorides describit foliis candidis, hirsutis, Verbasco similibus, in ambitu incisis, vt syluestere Papauer: caule simili: flore pallido: fructu Fœnugræci, corniculorum modo inflexo: semine Papaueris, pusillo, nigro: radice per summa cespitum nigra, crassa, in marittimis asperis. Noxas similes affert sumentibus, quas Opium, & similem habet curationem, vt libro sexto inter venena tradit, quod mirum videtur, cum eius temperamentum calidum statuatur à Galeno: quod patet ex effectu; nam semen acetabuli mensura purgat aluum cũ aqua mulsa: radix decocta in aqua ad dimidium, & pota, medetur ischiadicis, affetibus Iecinoris, & mingentibus crassa, & areneosa: folia & flores vlcera emarginant illita ex oleo, exterunt enim carnem tenellã, & crustas auferunt. An foliis, & floribus, & succo inest vis deleteria partim cum caliditate, partim cum frigiditate soporifera? ideo nemo ea intus exhibet. Theophrastus inter ea, quæ æquiuoce dicuntur, Papauer corniculatum recenset, nigrum esse: foliis Verbasci nigri, sed minus nigris, cubitalis altitudinis: radice breui per summa cespitum: fructibus inflexis corniculorum modo, qui per messem colliguntur ad aluum purgandam: nascitur iuxta mare, locis saxosis. Plinius inter genera syluestris Papaueris, Ceratitim vocari inquit nigrum, cubitalis altitudinis: radice crassa, corticosa: calyculo inflexo, vt cornu: folia minora & tenuiora, quam cæteris syluestribus: semen exile. Nec absurde Verbasco nigro comparantur folia à Theophrasto & Plinio, nam adulta planta nigriora redduntur, quæ initio candida, vt Dioscorides testatur.

CAP. LXXV.

LEONTOPETALON radix est rotunda, & magna, Rapi modo, nigra, & tuberosa, vnde incipiente vere emergunt folia, longis & tenuibus pediculis, ramosis, in quibus folia inæqualiter

diuiſa, & ſubrotunda, candicantia: cauliculis dodrantalis, in quo parua ſunt folia, & ramuli, quibus inſident floſculi pallidi, quales in Chelidonio: ſiliquæ breues: paucis ſeminibus: peregrina apud nos. Audio in Apulia copioſam. Alia in montibus vmbroſis; minori radice, flaua, & excauata: foliis tenerioribus, ac tenuius ſciſſis, ad Fumiterræ folia accedentibus: cauliculum breuem, & ſimplicem fert, cui in medio tantum ſunt folia, vt in Anemmone: floſculi tamquam in ſpica concaui, & purpurei, figura Fumiterræ maiores. Audio & flore candido reperiri. ſiliquas paruas, alteri ſimiles fert; nigro ſemine: hac in Germania vtuntur pro Ariſtolochia: quidam Piſtolochiam vocant: vtrique folia breui tempore adſunt; Vere tantum florent. Dioſcorides Leontopetalon non abſimilem his tradit: caule dodrantali, aut altiore; plurimis alis; in cacumine ſemina parua, duo, aut tria in ſiliquis Ciceris modo: flores Anemmonæ ſimiles, puniceos; folia Braſſicæ, ſed Papaueris diuiſura: radices Rapi modo, nigras, ſtrumoſas: naſcitur in aruis, & ſegetibus. Plinius ſimiliter deſcribit: folia Braſſicæ; caule ſemipedali: alæ multæ: ſemen in cacumine in ſiliquis, Ciceris modo: radix Rapæ ſimilis, grandis, nigra: naſcitur in aruis.

CAP. LXXVI.

SPLIT vulgò appellatur in præruptis Alpium, & ſaxorum crepidinibus, herbula numeroſis cauliculis, dodrantalibus, teneris: foliis Fumiterræ: floſculis quoque ſimilibus, colore pallido: ſiliquas exiles fert, in quibus ſemina atra continentur: radices tres, aut quatuor inuicem intortas, palleſcentes, amariſſimas, quibus magna vis, ad cerebri, & neruorum, articolorumque morbos ſanandos, vt paralyſim, tremores, conuulſiones, dolores, ad quem vſum radix in vino coquitur olla cruſtà panis obſtructa. Huius decoctionis exhibentur vnciæ duæ ieiuno ventriculo ſemel in die, qua potione initio veluti inebriari videntur. Quinta ad ſummum liberari traduntur. Hanc Piſtolochiam eſſe apud Plinium exiſtimo, inter Ariſtolochias quarti generis, de qua inquit, tenuior, quam Clematitis, denſis radicis capillamentis, Iunci plenioris craſſitudine. hanc quidam Polyrhizon cognominant: conuulſis, contuſis, ex alto præcipitatis radice pota ex aqua vtiliſſima eſſe traditur: ſemine pleuriticos, & neruos confirmare; excalfacere; eadem Satyrion eſt, ideſt Venerem ſtimulat.

CAP. LXXVII.

FVMARIA, quæ & Fumusterræ à recentioribus medicis vocatur, tenera herbula eſt, paſſim in hortis,& inter ſegetes,etiam in parietibus naſcens: pluribus, & in firmis ramulis, anguloſis: foliolis multifariam diuiſis, inſtar Apij tenuioris, candicantibus: floſculos in oblongis racemulis fert,tenues,& oblongos,purpuraſcentes: fructus rotundos, ac præduros veluti parua capitula, vnico intus ſemine. libuit autem inter has recenſere, quoniam in cæteris magnam video affinitatem. Quædam extat longioribus cauliculis: rarioribus foliis: flore candicante. Dioſcorides Capnon gręce vocat, quaſi fumum: fruticoſa inquit herbula eſt prætenera, Coriandro ſimilis: foliis candidioribus, vndique numeroſis, cineracei coloris: flore purpureo. Plinius Capni duo genera facit: primam, quam Pedes gallinaceos vocant, naſcens in parietibus & ſępibus; ramis tenuiſſimis, ſparſisque: flore purpureo: viridis ſucco caliginem diſcutit, itaque in medicamenta oculorum additur. Hanc Hermolaus exiſtimat eſſe, quam hodie vulgo Cimbalariam vocant, de qua nos alibi. de altera inquit, ſimilis & nomine & effectu alia eſt Capnos fruticoſa, pręteneru: foliis Coriandri, cineracei coloris: flore purpureo: naſcitur in hortis & ſegetibus hordeaceis. claritatem facit inunctis oculis, delachrymationeſque ceu fumus. vnde nomen accepit, quę deſcriptio eadem eſt, cum ea,quę traditur à Dioſcoride. Quid repugnaret, ſi his ſignificari dicamus duo Fumariæ genera prædicta? nam & ſi vna eſt flore candicante, in eodem tamen flore purpureum quid ineſt,oriturq; magis in parietibus, & circa maceries: cum altera in aruis magis proueniat. Meſues ſimili modo duo genera facit; nam quædam inquit, florem fert ſubalbidum, cineritium: altera palleſcentem, violaceum, ideſt purpureum. recenſet inter medicamenta purgantia, infirma tamen; nam euacuat flauam bilem, & humores aduſtos, ideo confert lepræ,ſcabiei,pruritui,& Iecinoroſis; clarificat ſanguinem; eligit autem eam, cui flos ſubuiolaceus. Teſtatur Dioſcorides herbam bilem ducere per vrinam, ſuccum oculis iniunctum claritatem viſus facere; ob id Aetius Chelidoniam appellari tradit, vt Hermolaus putat,ob ſimilem effectum: Capnium inquit in curatione iecinoris obſtructi, appellatur etiam Chelidonia; eius ſuccus expreſſus, & ſiccatus reponitur redactus in paſtillos, & ſemel quidem adhibitus dolorem omnem adimit, ter autem præbitus in totum ab affectione liberat, & firmitatem viſceribus addit: datur cum vino, aut aqua mulſa, idem præſtat herbæ decoctum, etiam ſi valde febricitent ægri: aliquando herba ipſa exſiccatur, eiuſq; puluis exhibetur cocleari menſura, alibi Chelidoniam Phragmitem vocat,quia liberat ab infarctu.

CAP. LXXVIII.

GENTIANA non nisi in Alpibus prouenit; caulibus rotundis, rectis, simplicibus, bicubitalibus: foliis Plantaginis, maiori-bus, per interualla binis: flores circa summas virgas, in orbem dispositos per interualla, luteos, in foliola explicatos, stellæ modo: folliculos breues, & latos, in quibus semina cōpressa: radices in diuersa tē-dētes, longas, lentas, pallidas, ex crassa quadam nigra exorientes, amaras. Dioscorides Gentianam appellatam ab inuentore Gentio Illyriorum re-ge scribit: foliis ab radice quidem Iuglandi, aut Plantagini similibus subrubris, à medio autem caule, & prope cacumen paulum dissectis: caule concauo, læui, digiti crassitudine, geniculato, & per maiora inter-ualla foliato, bicubitali: semen in calycibus habet, latum, sine pondere, paleaceum, ad spondylium accedens: radicem longam, Aristolochiæ longæ similem, crassam, amaram: in altissimis montium iugis, & vm-brosis, aquosisque: vis radici inest calfactoria, & astringens, bibitur ex vino ad morsus serpentum: ex eadem succus extrahitur decoctione, qui inspissatur, optimum remedium dolori laterum, lapsis ex alto, ruptis, conuulsis, hepaticis, & stomachicis potus ex aqua drachmę pondere: radix subdita eicit partus, vulneribus quoque, & vlceribus sinuosis vti-lis. Plinius scribit vbique nasci, in Illirico tamen præstantissimam: fo-lio Fraxini, sed magnitudine Lactucæ: caule tenero, pollicis crassitudi-ne, cauo, & inani, ex interuallis foliato, trium aliquando cubitorum: ra dice lenta, subnigra, sine odore: aquosis montibus subalpinis plurimā. componitur ex hac apud Mesuem, & alios plerosque medicos Theriaca Diatessaron idest ex quatuor rebus, scilicet addita Aristolochia rotun-da, Myrrha, & baccis Lauri æquali portione, quæ vicem explet Theriacę magnæ. Dioscorides alio modo Diatessaron facit exhibens percussis à serpente radicis Gentianæ drachmas duas cum Pipere & Ruta & Vino.

CAP. LXXIX.

VINCITOXICVM à recentioribus medicis vocatur, & Anti-pharmacum, herba in montibus Gētianæ similis: breuiori cau-le, non vltra binos palmos, purpurascente: folia fert Saponarię, longiora, & angustiora, in tenuem mucronem desinentia: flores inter folia cæruleos, oblongos, & concauos, parum dissectis labris: siliquas in calyce similes Asclepiæ: radices plures Buxei coloris, longas, digiti parui crassitudine, amarissimas. extat in hoc genere quædam, cuius ra-dices pertusæ eo ordine, vt crucis formam ostendant, vnde Cruciata vo-

Vincitoxicum, Antipharmacum

Cruciata

catur: floribus purpurascentibus, pluribus, in summo caule congestis circa folia, quæ paulo sunt angustiora: extat & breuior, palmi altitudine. De Vincitoxico Mattheus syluaticus scribit, multum reperiri iuxta Elleborum nigrum: caule violaceo, longitudinis vnius, aut duorum palmorum, foliis Persici: valere contra venenum: ingredi in Theriacam Diatessaron, quasi hæc pro Gentiana accipiatur, nam apud Mesuem & reliquos authores non Vincitoxicum legitur, sed Gentiana. celebrantur radices harum in febribus pestilentibus, & ad vermes enecandos singulari remedio. Alij pro Vincitoxico accipiunt, eam quæ Asclepias vocatur à Dioscoride, non absimili forma prædictis.

Mattheus syluaticus

CAP. LXXX.

QVAEDAM in Alpium pratis pusillæ, quatuor digitos, aut palmum non excedentes, amaræ, foliis Centaurij minoris, paucis: flores, & fructus eosdem ferunt cum supradictis: radicem paruam, & similiter Buxei coloris. differunt inter se magnitudine, & paruitate foliorum, aut florum: flores omnibus con caui, & sectis labris magis minus, plerisque colore cæruleo, quibusdam candicantes, omnes Gentianæ congeneres.

Finis Libri Sexti.

AN.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER SEPTIMVS.

CAP. PRIMVM.

POSTQVAM eas plantas persecuti sumus, quibus solitaria sub singulis floribus data sunt semina, aut simplicia seminum conceptacula: iam explicemus, quibus bina semina, sub singulis floribus continentur, vt vniuersum genus Ferulaceum: post hęc autem de iis dicemus, quę seminũ conceptacula bipartita ferunt. Appello genus Ferulaceum, quodcumque Ferularum modo floret, ac semen fert: caulem omnia fere fungosum gerunt, geniculatumque: ramos alternatim, à dextris & sinistris tantum, ramorumq; surculos eodem ordine, sed secundum alteram dimensionem: florẽt non solum in cacumine, tum caulis medij, tum ramorum, sed etiam à latere in tertia surculorũ productione, atque aliquando etiam in quarta, vt Fęniculus, & quibus diuturna est, floris productio: extremi surculi in multos ex eodẽ callo veluti radios finduntur, quibus summis flosculi numerosi insident, rotundam superficiem cõstituentes, specie vmbraculi; ideo vmbellæ appellantur: latissima, quæ in medio caule, eademque prima exoritur, ei succedunt & tempore & magnitudine, quæ in summis ramis maioribus, minimę omnium ac postremę, quæ in ramorum surculis: flosculi summis seminibus insident, constantes ex foliolis: semina bina sub singulis flosculis, inuicem adeo coniuncta, vt vnicum videatur, nec prius abscedunt, quam perfecta fuerint & exsiccata, eorum cor in parte superiori existit, qua flos insidet; folia plurimis lato pediculo constant caulem cingente internodiis & magna ex parte secta, & in ramos distributa; aut tripartitis assidue ramis vt Apio. Ferulis, Fęniculo; aut à medio pediculo pluribus coniugatim exeuntibus, vt Pastinacę, Sio: pauca in hoc genere integro folio constant, plurima verò acria sunt, & odorata; alia quidẽ semine; alia radice; nonnulla etiã foliis & caule. sunt & quę lachrymas fundãt medicatas, idcirco ex hoc genere multa remedia medici eliciunt: quędã & inter olera assumũtur; quędã & cõdimẽtis expetũtur.

CAP. II.

FERVLA altitudine caulis, & craſſitie formę ſpecie arborea conſtat; nam ad quina, & ſena cubita adoleſcit, craſſitudine brachij: foliis latiſſimis, tenuiter inciſis ferè capillamenti modo, vt Fœniculi, pediculo caulem veſtiente, vt in Harundine: vmbellas fert latas, conuexa ſuperficie, vt Anethi: floſculos pallidos: ſemen latum, & depreſſum, ſubnigrum, vnguis magnitudine, acre: radicem craſſam, ramoſamque, lacteo ſucco manantem. Eius duo genera: Mas craſſior, & breuioribus internodiis; latiore ſemine: radice candida: foliis tenuius ſciſſis: fœmina erectior, geniculis magis diſtantibus; foliorum ſegmentis anguſtis quidem, non tamen capillaribus, vt maris: radice nigra exterius. vtriuſque caulis, cum exaruerit, læuiſſimus eſt, quia fungoſus, adeo tamen robuſtus, vt ſufficiat pro baculo ad ſubſtentandam ſenectutem: exareſcit autem perfecto ſemine in æſtate. eius ſubſtantia igni familiaris, nam inſtar funiculi ignem conceptum tamdiu ſeruat, donec totus contabeſcat. Viuunt radice diutius: autumno & per totam hyemem folia ab radice emittunt: ineunte vere cauleſcunt: mas paulo ante æquinoctium, veluti ouum in medio foliorum producit, quod eſtur ſub cineribus coctum, id in dies in ſcapum adoleſcit. Fęmina paulo tardius caulem attollit: gaudet regione calida, & læto ſolo: frequentes in Sicilia, & apud nos in monte Argentario. Theophraſtus genus Ferulaceum inter ſuffrutices recenſet, hanc quidem Ferulam, alteram vero Ferulaginem vocans vt Theodorus vertit: græce enim hæc Narthex, illa Narthecia vocatur; caule neruoſo conſtat, vnde & ferulacea dicuntur, quæ neruicaulia ſunt; medullam habent carnoſam, ſolutam, & membranis ſimilem: natura earum ſimilis eſt, vt patet, præterquam ratione magnitudinis: Ferula enim grandis admodum aſſurgit: Ferulago autem parua; ſed vnicaules ambæ, & geniculatæ ſunt: folia & coliculi quidam geniculis erumpunt, ac alternatim exeunt, ideſt non ex eadem parte geniculorum, ſed permutatim: caulem magna ex parte folia amplectuntur, vt Harundinea, ſed ratione magnitudinis, & mollitiei magis deflexa: nam folium his grande, molle, multifidum, fere capillamenti modo, maximaque terræ proxima, & reliqua ſubinde ad proportionem: flos melinus: ſemen fuſcum, Anetho ſimile, maius: caulis in cacumine finditur in plures ſtipites, non magnos, quibus flos, & ſemen inſidet, neque iiſdem carent laterales caules, ſed Anethi modo ferunt: Annuus eſt caulis: germinatio autem vere primo foliorum, deinde caulis; radice alte deſcendit, eademque ſingulari innititur, hęc Theophraſtus: ex quibus coniicere licet Ferulam intellexiſſe, quam nos marem appellauimus. Ferulagi-

nem

nem autem, aut noſtram fœminam, quamquam in læto ſolo, non ſolum non eſt humilior mare, ſed & altior, gracilior tamen, aut aliud quoddam humilius genus ex dicendis. Plinius Theophraſtum ſecutus inquit. Ferulam calidis naſci locis, atque trans maria, geniculatis nodatam ſcapis: duo genera: Narthex aſſurgit in altitudinem: Narthecia ſemper humilis: à genibus exeunt folia maxima, vt quę terræ proxima: cæterum natura eadem, quę Anetho: & fructus ſimilis. nulli fruticum leuitas maior: ob id geſtata facilius baculorum vſum ſenectuti præbet: ſeruat quoque optime ignem: præcellit in Aegypto. Quæ ab vno caule diuiditur in cacumine, fœmina putatur. caules eduntur decocti, commendanturq; muſto, & melle, ſtomacho vtiles: ſin plures ſumpti, capitis dolores faciunt. Dioſcorides Ferulam tantum deſcribit, & breuiter in hunc modum, caulem inquit profert ternum ſæpe cubitorum: folia Fœniculi, multo craſſiora, & maiora: ex ea quoque Sagapenum fit prope radicem inciſa: de Sagapeno alibi ſeorſum agens inquit: ſuccum eſſe Ferulę in media naſcentis, de quo nos ſuo loco agemus.

CAP. III.

THAPSIA apud nos in Ilua naſcitur Ferulę fęminæ ſimilis, minor, & candidior: caulem fert non excedentem bina cubita, candicantem veluti cinere aſperſo: folia proportione minora, ſed latioribus ſegmentis, & ſubcandida: florem ſimiliter luteum in vmbellis: ſemen autem candidum, ſtriatum, craſſius & longius, in foliacea quædam labra deſines: radix ſubeſt candida, craſſo capite, in ramos diuiſo, ſucco lacteo, valde acri, vt tractantium & manus & facies intumeſcant. Theophraſtus ſimili modo radicem Thapſiæ candidam ſcribit: caulem ferulaceum; folium Fęniculo latius: radix inquit vomitoria eſt, & ſiquis contineat, purgat tam ſuperius, quam inferius: liuida tollere poteſt: radicis ſuccus validior eſt: ſecanda aduerſo vento, & corpore oleo perunctо, ne intumeſcat. Plinius inquit. Quidam Ferulæ ſemen Thapſiam vocauere, decepti tamẽ, nam Thapſia ſine dubio Ferula eſt, ſed ſui generis: foliis Fœniculi; inani caule, nec excedente baculi longitudinem: ſemen quale Ferulæ: radix candida, inciſa lacte manat, & contuſa ſucco, nec corticem abdicant: omnia ea venenata, nam etiam fodientibus nocet, ſi minima aſpirat aura, intumeſcunt corpora, faciemque inuadunt ignes ſacri, ob id cerato prius illinunt. Nero Cæſar claritatem dedit, nam nocturnis craſſationibus conuerberatam faciem ſucco illinebat cum Thure & cæra, & ſequenti die cutem ſynceram contra famam circumferebat. Dioſcorides Thapſiam paulo aliter deſcribit, vt videatur non hanc intelligere, ſed Ferulaginem, quam nos Ferulam fœminam

ap-

appellamus: inquit enim ab insula Thapso, vbi primum inuenta est, nomen inuenisse, & inter cætera nomina Ferulaginem à Romanis vocari: tota natura Ferulæ similis est, tantum graciliore caule; etiam folia habet Fœniculo similia; in cacumine autem vmbellas, in singulis ramis Anetho similes, in quibus flos luteus: semen latum, ferulæ simile, minus tamen: radix magna est, intus alba, exterius nigra, crasso cortice, acris, succus quoque inest lacteus, quem excauata radice colligunt, sed habitu adeo acri, vt tractantibus pustulas in facie excitet, præcipue aduersa ventilante aura: tam cortici radicis, quam succo inest vis purgandi; nam vtrinque flauam bilem extrahunt, ex alto quoque humores eliciunt. Mesues proculdubio vtrunq; gen⁹ Thapsiæ Turbith appellat, inquit enim: Thurbith est radix herbæ, cuius folia sunt sicut folia Ferulæ, minora tamen, & est ex habentibus lac. reperitur syluestre, & domesticum: & ex eo etiam est magnum & paruum: & adhuc aliud album, aliud citrinũ, aliud nigrum. Quod in locis ficcioribus nascitur, fit gummosius propter spissitudinem lactis eius; in humidioribus è contra, quod deficit à septem conditionibus, quæ bonitatem eius ostendunt, vt scilicet sit album, & concauum, harundinosum, & gummosum, & sit cortex eius cineritius, & planus, & sit recens, & friabile: citrinum vero malum est, & nigrum peius; crassum est non bonum, & similiter quod tenue est, nam imbecille: & rugoso cortice, & quod interius, dum frangitur, neruos habet, syluestrę est & malum: quod non est gummosum, imbecille est, & ventris conturbatiuum. adulterant super illinentes gummi dissolutum: deprehenditur fracturis; nam caret gummi. quod est nimis recens, est conturbatiuum, & subuersionem facit viscerum: vetustum imbecille est, ideo eligitur id, quod in mediocritate consistit. euacuat humores tenues: quod, si addatur Zinziber, educit humores crassos, & viscosos à partibus longinquis, & articulis, & locis profundis. pondus eius contriti exhibetur à drachma vna ad duas: decoctionis autem à drachmis duabus ad quatuor. ex his patet indicari à Mesue nomine Thurbith nigri Thapsiam Dioscoridis, quod genus improbatur. Thurbith autem album Thapsiam esse Theophrasti. Tam Dioscorides, quam Mesues corticem radicis assumi testantur, conueniunt & in facultate, nam & superius, & inferius purgant, vt Græci asserunt: quod Mesues inquit purgare cum subuersione & nausea, illi bilem ducere: Mesues humores tenues scribit. de pondere exhibendo non conueniunt Dioscorides & Mesues, quia hic nigrum, ille album assumit: Dioscorides radicis obolos quatuor, succi obolos tres, lactis obolum vnum; si amplius, periculosum esse: Mesues radicis drachmam vnam vsque ad duas exhibet, succum solum non exhibet. Galenus maximam differentiam esse recentis ad vetustiorem testatur; vis enim huius pharmaci post annum

multum

multùm exoluitur, atque amplius adhuc post duos annos, ad triennium penitus inutilem esse audet proferre. Mesues recentem abdicat ob vehementiam, veterem ob ignauiam. Testantur hodie qui Turbith ex Apulia ferunt, radices esse Thapsiæ, vt ex his fateri liceat idem esse Turbith, & Thapsiam. Alia tamen fuit sententia apud Actuarium inter Græcos recentiores; nam Turpetum (sic enim appellat) Titimalis ascribit: album quidem esse Alypiæ radicem, nigrum vero Pythyusæ. Ac longe diuersa est Serapionis opinio: putauit enim Turbith esse apud Dioscoridem Tripolium: sed radix, quæ in hunc vsque diem pro Turbith venditur, nec Tripolio conuenit, nec Alypię, nec Pythyusæ, de quibus suis locis erit manifestum. Thapsiæ succus, aut lachryma, quod sciatur, non adfertur hodie ad nos, quamuis radix succosa, & sincera habeatur etiam ex Orientalibus; sed ob vetustatem infirma, vt eum vsum præstare nequeat, ad extrahendum ex alto, quem sinapismi, & cataplasmata ex succo Thapsiæ præstabant apud antiquos.

CAP. IIII.

AD paruas Ferulas reduci posse videntur, quædam genera, Panacis, Libanotidis, & Peucedanum; omnibus enim folia Fœniculi, & radices succo planæ. Panax Asclepium in montibus prouenit; foliis capillaribus, vt Fœniculi, subcandidis: caulem fert rotundum, cubitalem, geniculis crassis, cingentibus non solum caulem, sed & ramos: flores luteos: semina rara in vmbella, Thapsiæ albæ similia, candida, & striata: radice nititur alba, crassa admodum sed breui, à qua rami sparguntur. Theophrastus de hoc genera Panacis tradit; radice constat magnitudine palmi, candida, & valde crassa, cortice crasso, & salso: caule vndique geniculato: folio simili Thapsiæ, sed crassiori. Herbarij hanc effodientes, varium genus frugum vicissim terræ iniicere solent, & placentas veluti mercedem quamdam exoluentes. Plinius eadem fermè refert: radicem scilicet multi corticis, & salsi, ex qua succus extrahitur Opopanax. hanc sententiam sequutus videtur Mesues; nam Opopanacem extrahi testatur ex planta Ferulę simili, cuius caulis cubitalis, aut bicubitalis est, pallidus; folia Ferulæ, minora: flores aurei, odorati, Anetho similes: incidi huius caulem prope radicem: egredi humorem croceum, qui coagulatur, & fit Opopanax. Dioscorides tamen ex alio genere Panacis scilicet Herculeo, haberi Opopanacem testatur: de Asclepio autem inquit, caulem tenuem fert, cubitalem, geniculatum: circa quē folia funduntur Fœniculo similia, maiora tamen, & hirsutiora, odorata: in cacumine vmbella, in qua flores aurei, acres, & odorati: radix autem parua. At hæc condictio dissonat: repugnat enim cęteris authoribus.

bus. oſtendo autem Dioſcoridis Aſclepium ex Sicilia allatum: foliis circa radicem ſtratis, denſis; foliorum capillis breuibus, ſubhirſutis: cauliculo tenui: vmbellis luteis: ſeminibus compreſſis, magnitudine Feniculi: perficitur ſub Cane: radix digiti craſſitudine, nigra.

CAP. V.

ALIA in montibus naſcitur, quam quidam pro Meu falsò accipiunt: radice non breui, vt ſupradicta, ſed profunda, cubitali, craſſa, candida, medulla intus flaueſcente: caulibus ab eadem radice pluribus, rectis, ſtriatis, bicubitalibus, ex viridi palleſcentibus: foliis capillaribus, figura Fæniculi, vt ſupra dicta: flores luteos fert: & ſemina nigricantia, depreſſa, & oblonga, vt Ferulæ fœminę. Hanc quidam inter Libanotides reponunt: ego potius ad Ferulaginem; huic enim magis conuenit conditio tradita à Theophraſto & Plinio; nam Ferulę comparata, cui ſimilis eſt, parua dici poteſt, & humilis.

CAP. VI.

PEVCEDANVM in Sicilia naſcitur, vnde tranſlatum ad nos ſemen, plantam produxit aſpectu ſimilem Panaci Aſclepio, & ſupradictę Ferulagini: longioribus foliis, erectis, hirſutis, pediculis denſis, ac breuibus eorum capillamentis: caulem tenuem, ac læuem fert, cubitalem: flores luteos: ſemina oblonga, ſtriata, in foliaceam latitudinem deſinentia, ſapore reſinaceo: radix Paſtinacæ figura, ſed cortice atro: madet ſucco multo, qui concreſcit in lachymam, Thuri ſimilem, non ſolum colore, ſed & odore; at ſapor acris, & amarus eſt. in totum videretur Panax Aſclepium Dioſcorides, niſi conſtaret grandioribus foliis, erectiſque: caulem gignit, cum folia dimiſerit, prope finem æſtatis; perficit aduentante hyeme. Dioſcorides Peucedanum inquit: caulem emittit tenuem, gracilem, Fæniculo ſimilem, comam habet circa radicem, copioſam, ſpiſſamque: florem luteum: radicem nigram, craſſam, graui odore, ſucco abundantem: gignitur in montibus opacis: tenera radix conciditur, & profluens è plaga ſuccus vmbræ mandatur; nam in ſole confeſtim euaneſcit: Qui colligit nares prius, & caput roſaceo perfundit, ne dolor capitis, & vertigo prę mant: colligitur lac & ſuccus tum ex radice, tum ex caule: inuenitur etiam concreta lachryma Thuris ſimilitudine, caulibus, radicibuſque adhærens: præfertur ſuccus è Sardinia, & Samotrace, colore ruffo, odore graui, guſtu feruens. Plinius, inter primas celebrari, inquit, Peucedanum, laudatiſſimum in Archadia; mox Samothracia, caulis eſt ei tenuis longus, Fæniculo ſimilis,

lis,iuxta terram foliofus: radice nigra, craffa, grauis odoris, fuccofa: gignitur in montibus opacis, foditur exitu autumni: placent tenerrime,& altiffime radices, hæ conciduntur in quaternos digitos offeis cultellis, funduntque fuccum in vmbra, capite prius, & naribus rofaceo perunctis, ne vertigo fentiatur,& alius fuccus inuenitur caulibus adhærens, incififque manat. Theophraftus Peucedanum radix,inquit,vtilis eft annis quinque, aut fex: vim calefactoriam habet: quidam ex ea vnguentum Sudatorium faciunt: datur & ad lienes: femen inutile eft: nec fuccus vlla in re prodeft. An hoc dixit, quia facile fpirat,& euanefcit,vt Diofcorides teftatus eft: nam & lachryma ob id infirmior fucco apud eumdem eft?

CAP. VII.

LIBANOTIS candida, cuius femen Cachrys vocatur, ex Sicilia trāslata ad nos eft: femen eft craffum, & rotundum,ac ftriatum, offeo cortice cādido, quo fracto nucleus intus apparet albicans, multo amplior, quam in Erithmo, feruenti guftu, & refinofo: radix vnica eft, profunda,& candida, acris: folia ab radice non in longitudinem extenfa, lateralibus tantum ramis, vt in Peucedano, & Ferulis, fed in orbem tripartita, affidue, fciffiorem in tenuitatem Fęniculo craffiorem, erecta,& prædura, vt integrum folium turbinis figuram referat, in his lachryma concrefcit prope pediculum, ruffa, odorataq;: caulem ad huc videre non licuit, quamuis per multis annis adhuc viuat in horto Pifano ex prædicto femine orta. Diofcorides eam hoc modo defcribit: Genus fertile Libanotidis, cuius femen Cachrys vocatur: folia habet Fęniculi, craffiora,& latiora, fpecie trochi, terræ incumbentia,iucunde olentia: caulem cubiti altitudine,aut maiorem,multis concauum alis: in cacumine vmbellam, in qua femen copiofum,candidum, Spondylio fimile, rotundum,angulofum,acre,refinaceum,quod in mandendo linguam exurit: radix Thus redolet, candida, præ grandis. fed in hac defcriptione diffonat Spondylij fimilitudo, nam depreffum eius femē fere in foliaceam tenuitatē,huic rotundū & plenū,vt Crithmi,& Hippomarathri,quæ Diofcorides Cachryi cōparat. An fatis eft magnitudine fpondylium æmulari? in hac planta dicere poffumus fterile quoddam reperiri, quod neque caulem, neque florem, neque femen ferat, in ceteris illi fimile, quod fertile eft, vt tradit Diofcorides, quod & multis aliis contingit, non propter fpeciei diuerfitatem, fed affectionem quamdam, vt alibi oftenfum eft. nafcitur inquit fterile in faxofis & afperis: fed apud Theophraftum tum fterile,tum fertile aliter defcribuntur, de quibus alibi à nobis dicitur.

CAP. VIII.

LIBANOTIS nigra, vulgò accipitur pro Peucedano, in montibus, & vmbrosis naſcitur: foliis ab radice ſimilibus Cachryi, mollioribus, longioribus, & orbem maiorem prope terram deſcribentibus: radicem fert modò candidam, modo nigram, altè deſcendentem: caules bicubitales, tenues, ex medio foliorum orbe exeuntes, duos, vel tres, quibus rami prope cacumina ſimplices, & vmbellæ: floribus luteis: & ſeminibus in fine autumni, depreſſis ferè in foliaceam tenuitatem, in latitudine, oblongis, & nigricantibus, acribus, & odoratis. Dioſcorides inquit: eſt & alterum Libanotidis fertilis genus, omnino conſimile, ſemen ferens latum, nigrum, vt Spondylium, odoratum, minime exurens: radice foris nigra, intus, ſi frangatur, alba.

CAP. IX.

FAENICVLVM hortenſe caule conſtàt cubitali, & paulo altiori, recto: vmbellas fert latas: ſemen craſſum, in rotunditate oblongum, candidùm, ſapore ſubacri, aromatico: ſeritur in hortis pro condimentis, & obſoniis, ſed anno ſecundo tranſit in ſylueſtrem. Sylueſtre ſponte in incultis naſcitur montuoſis, ſaxoſiſque: caulibus ab eadem radice pluribus, ad tricubitalem altitudinem, & amplius: vmbellas fert tenuiores: ac ſemina exiliora, acrioraque: radicem craſſiorem, ramoſam, candidam, acrem. Folia vtriuſque longis & raris capillamentis conſtant: tenella germina ſylueſtris cocta veniunt in cibos inter olera. flores vtrique lutei, qui crudi placent inter obſonia; nam ſubacres, & aromatici. Dioſcorides Marathron vocat ipſum ſatiuum, quod tamquam notiſſimū non deſcribit: ſylueſtre autem Hippomarathron, quod inquit magnum eſt, & ſemen fert ſimile Cachryi: radix iucunde olet. Galenus de ſylueſtri Fęniculo inquit: præ magnitudine Hippomarathrum appellatum eſt: huius non radix modo, ſed multo magis ſemen Cachryi adſimile eſt. Theophraſtus Fęniculum inter olera recenſet, & ſuffrutices Ferulaceos; nam veluti neruicaule eſt: ſemine nudo: ſuaue olentiam præſtat: meminit & Hippomarathri, Equifęniculum Theodorus vertit, inter ſuffrutices Ferulaceos. Plinius Fęniculum ſcribit à ſerpentibus nobilitatum; quoniam guſtatu ſenectam exeunt, & oculorum aciem ſucco eius reficiunt, vnde intellectùm eſt, hominem quoque caliginem præcipue eo releuari: colligi ſuccum caule turgeſcente: in ſole ſiccari, & melle inungi. Laudatiſſimum in Iberia fieri è lachrimis & ex ſemine recenti: ex radicibus quoque fieri prima germinatione inciſis.

cisis. est & syluestre,quod alij Hippomarathron vocant,alij Mysineum; foliis maioribus, gustu acriore, procerius; radice brachiali crassitudine, candida: nascitur in calidis & saxosis.

CAP. X.

ANETHVM seritur in hortis; nam folia recentia ad condimentum incoquuntur,præcipue cum recentibus Piseolis,suaueolentiam simul,& coctionis facilitatem in ventriculo præstantia, capillamentis constat Fęniculo tenuioribus, & magis odoratis: caulis cubitalis: vmbellæ latæ, conuexæ, ex tenuibus festucis constantes: flosculi lutei: semina depressa, ac rotunda,fulua,subacria,& odorata: annua est planta. Theophrastus recenset inter olera: semine nudo: suaueolentiam præstat,ideo ad vnguenta vtuntur: exit à satu die quarto: radix lignosa, vnistirps, non prolixa, neque fibris multis,constat multis caulibus, multisque ramis. nec Plinius, nec Dioscorides describunt, sed ex aliis plantis Anetho comparatis facile colligitur eam esse, quæ nomen in hunc vsque diem seruat.

CAP. XI.

ANETHVM syluestre in Sicilia nascitur, grandius satiuo: caule crasso: foliis amplis, vt Fæniculi,sed odore Anethi,quamquam infirmo: vmbellis amplioribus: flore luteo: semine exigro fermè, vt Ameos, subacri: radix parua,& lignosa: est annua. hac herba equos purgant; nam miro modo eius vsu vegetiores redduntur.

CAP. XII.

MEV in Alpibus nascitur; foliis Anetho angustioribus,longioribusque, & tenuioribus, crerioribusque capillamentis: caule cubitali, & altiore: flore luteo; semine Fæniculi oblongiore: radix nigra exterius,in longas fibras diuisa, odore valido,sapore amaro. Quidam Imperatoriam vocant. Dioscorides inquit, Meon cognomine Athamanticum in Macedonia, & Hispania plurimum gignitur: foliis & caule Anetho simile, sed crassius, alicubi altitudinis bicubitalis: radicibus sparsis in obliquum, tenuibus, rectis, longis, odoratis, linguam calfacientibus. Plinius duo genera facit: nobilius Athamanticum: seri in Italia non nisi à Medicis,& iis admodum paucis: foliis Anetho simile (vbi deprauate Aniso legitur), & caule aliquando bicubitali: radicibus multis, & obnigris, quibusdam altissimis, minus russum

quam illud alterum. An quod Anethum syluestre appellauimus ad Meu ignobilius reduci possit, grandius scilicet, sed infirmius.

CAP. XIII.

CVMINVM vulgò appellatur in officinis semen ex Orientalibus allatum: figura & magnitudine grani Hordei; odore ualido, medicato; sapore acri: colore candicante: eius planta annua est, breuior cubito: foliis paucis, raris capillis: vmbellas paruas fert in summis ramulis rotundas: flore candido: semine hoc non solum medici vtuntur ad dolores internos, præcipue à flatu excitatos, sed & veterinarij cataplasmata conficiunt digerentia ad Equorum dolentes articulos, atque alia multa; columbariis quoque inserunt, vt eius odore columbas alliciant, tritum cum calce condentes. An vero hoc fuerit Cuminum satiuum apud antiquos, an aliquod genus syluestre, ambiguũ est. Quo minus satiuum esse affirmem illud facit; quia non est ori gratum, vt panibus in spargi possit pro cõdimento, nec pusillum semẽ est, vt Theophrastus testatur, nec vllo pacto cõferri potest cum Ammi, vt vult Dioscorides; idcirco inclino magis in alterã sententiã, vt sit primũ genus Cumini syluestris, quod à Dioscoride hoc pacto describitur: Plurimũ nascitur, & efficacius in Galatia, Lycia, & Hispania ad Cartaginem: frutex paruus; dodrantali caule, ac tenui: quatuor, aut quinque foliis, tenuibus, veluti serratis, diuisum Gingidij: in cacumine capitula quinque, aut sex, mollia, rotunda, in quibus semen acerosum, satiuo acrius: nascitur in collibus: hæc Dioscorides, nec mirum, capitula vocari ipsas vmbellas, nam & alibi capitula Anethi vocat: semen autem acerosum vocat, quasi furfurosum; nam cortex veluti in furfures abscedit: folia veluti serrata, significãt foliorum ramulos in longitudinem productos: capillis vtrinque dispositis, vt in Millefolio, qui Stratiotes à Dioscoride vocatur, cuius folia pennis auium, & Cumino syluestri comparantur. possent tamen pro Cumino syluestri alia semina hirsuta ostendi, quę verius acerosa dici possint, vt eius, quæ inter Saxifragias numeratur: exili semine, vt Ameos valde hirsuto, & vehementis acredinis, & inter eas, quas pro Gingidio ostendimus: seminibus non in vmbellas, sed capitulis inter folia hirsutis, at non valde acribus. Plinius inquit. Cuminum syluestre est prętenue: quaternis aut quinis foliis, veluti serratis: efficacius satiuo: sed alterum Cumini syluestris genus traditur à Dioscoride, cornicula ferens elata: semine Melanthij, de quo alibi dicendum est; non enim inter Ferulacea continetur, & præter folia, nihil comune habet cum aliis Cumini generibus.

Cv-

CAP. XIIII.

CVMINVM satiuum existimo semen quoddam exiguum, quod ex Orientalibus adfertur, Ameos nuncupatum in officinis; acre est, & iucundum: sed plantam adhuc videre non licuit: ex eo genere illam esse puto, quæ seritur in Hispania, Visnagam vocant, cuius vmbellæ, vasculi modo clauduntur, vt Staphilini: vtuntur autem iis ad repurgandos à prandio dentes, ob suaueolentiam: planta cubito altior: foliis rarioribus, quam Fęniculi, nec adeo capillaribus, subcandidis: floribus albis: seminibus exiguis, oblongis, acribus, odoratis: annua est planta. Dioscorides de satiuo Cumino inquit: ori gratum est, præcipue AEthyopicum, quod Hippocrates regium vocat, cui AEgyptium succedit: vltimo, quę in reliquis regionibus nascuntur. eorum vsus excalfacere, astringere, siccare, tormina inflationesque discutit decoctum, & alia multa pręstat remedia, sed colorem bibentium, aut illinentium mutat in pallorem. Testatur Galenus Cumini semen cibis inseri, quemadmodum Anisi, Caui, Ligustici, & Petroselini. Theophrastus quoque inter olera recenset, semine nudo angusto, instar liturę (sic enim interpretor verbum γραμμώδη nescio qua ratione Theodorus, canaliculatum vertit) esse autem Cumini semen omnium fęcundissimum, quia pusillum est, alibi minimum scribit, sed quod maxime fructificat: radix exigua pęnitus est, cum omnibus viribus superiora petat, inter æstiua: nocet pluuia post satum.

CAP. XV.

AMMI oritur in Ilua, semen omnium minutissimum, punctis nigris simile, acerrimo sapore, ac suaui, specie Origani: planta cubito minor: foliis initio Nigellæ, sed procedente tempore angustioribus capillamentis, specie Millefolij: ramulos fert tenues: vmbellas capillaceas: flosculos candidos: colligi semina ob exilitatem nequeunt seiuncta à suis vmbellis: sapor tamen & illis inest acris, & suauis. Dioscorides inquit, hoc quoque Cuminum AEthyopicum appellatum esse, secundum aliquos diuersum ab altero: exiguum semen notum Cuminum longe minus, Origanum resipiens: eligẽdum autem purum, minime furfurosum. Plinius inquit, est Cumino simillimum, quod Græci vocant Ammi: quidam idem esse putant cum AEthyopico Cumino: plerique alterius naturę in totum putant; quoniam sit exilius, & candidius, similis autem huic vsus; nam & panibus Alexandrinis subigitur, & condimentis interponitur. At nostrum Ammi nigrius est Cumino, vnde

elba ista di toscana

vnde colligere licet, Aethyopicum Cuminum nigerrimum esse. Est autem quædam pusilla,quę in asperis apricis nascitur inter saxa : paucis foliolis, rarioribus capillis, subcandidis : cauliculo exili, non vltra duos dodrantes : ramis tenuissimis instar filamenti : quibus flosculi candidi, ceu flocci arescẽtes in sparsis vmbellis : semen in Autumno figura Apij, exilius, nigrum, & aromaticum; acre : radix subrotunda in tres, aut quatuor ramulos diuisa: sapore acri, & amaro. Quidam Saxifragam vocant : Arbitror Cuminum Aethyopicum dici.

CAP. XVI.

DAVCVM Creticum semen est ex Creta nuper allatum, longius, & angustius Fęniculo, candicãs, lanuginosum, acre, odoratum; sed eius plantam adhuc videre non licuit. describit autem Dioscorides in hunc modum : Daucum aliqui Daucium vocant : Genera eius tria : Creticum foliis Fęniculo simile, minoribus, & tenuioribus : caule dodrantali : vmbella Coriandri : flore albo : semine acri, candido, hirsuto, suauissimi odoris in mandendo : radix digiti crassitudine, & dodrantis longitudine adolescit : nascitur in saxosis, & à sole illustratis. Plinius, de eodem inquit, probatissimum in Creta, mox in Achaia, & in siccis vbicumque natum, Fęniculi similitudine : candidioribus foliis, & minoribus, hirsutisque : caule pedali, recto : radice suauissimi gustus, & odoris : Hoc genus in saxosis nascitur meridianis, apud nos in collibus saxosis, nascitur herba Fęniculo simillima, breuior, candida : ramis in latera tendentibus : flore candido : semine farcto, breui, vulgo Fende saxum vocant : vtuntur pro Saxifraga.

CAP. XVII.

DAVCVM montanum apud nos in Alpibus nascitur; semine alio qui Cretico simile, sed nequaquam lanuginosum, acre, & valde odoratum : eius planta foliis constat non capillaribus, vt Fæniculi, sed specie Staphylini longo pediculo in adnexu folioso, prædura hæc, & odorata : caulis striatus, cubitalis, reperitur breuior, non vltra dodrantem : Vmbellæ clauduntur, vt Staphylini : radix singularis, in altum descendens, vt Pastinacæ : Dioscorides inter genera Dauci, secundo loco describit in hunc modum : syluestri Apio simile est, idest Oreoselino, acre, odoratum, aromata olens, feruentis gustus, probatissimum Creticum. Plinius tertio loco recenset inquiens : est simile Staphilino syluestri : semine oblongo : radice dulci.

DAV-

CAP. XVIII.

DAVCVM campestre herba læto solo, & in agrorum limitibus vbique frequens in æstate: caule cubitali, crasso: frequentibus foliis, capillaribus, vt Fæniculi, crassioribus: vmbellas fert latas, tres, aut quatuor, initio conuexas, capitulorum modo herbaceas, quibus postea flosculi insunt candidi: accedente autem ad perfectionem semine, concaue, redduntur, reflexis ad medium corymbis, vt in Staphylino, & tamdem clausæ vasculum efformant, in quo multa semina continentur parua, in rotunditate oblonga, sapore acri, & amaro: radix alba est, acris, & odorata, sed lignosa. Dioscorides tertium genus Dauci inquit assignatur: foliis Coriandri: floribus albis: capite, & fructu Anethi: vmbella Staphylini: semine oblongo, ceu Cumini, acri, profectò si Cuminum semen illud pusillum est, quod à nobis indicatum est pro Ameos vendi, similitudo huius maxime congruit: folia autem Coriandri, cum sint varia, hac ratione non conueniunt cum hoc Dauco, sed quæ in summis caulibus ad Fæniculaceam ferme tenuitatem scissa sunt, quadrare possint. Plinius de hoc loquens post Creticum inquit: reliqua genera vbique nascuntur: terrenis collibus, limitibusque, nec nisi pingui solo: foliis Coriandri: caule cubitali: capitibus rotundis, sępe pluribus ternis: radice lignosa, sed cum inaruerit superuacua: semen eius Cumino simile, prioris Milio album, acre, odoratum omnibus, & feruens: secundum priore vehementius est, ideoque parce sumi debet.

CAP. XIX.

CAVCALIS vbique in aruis nascitur, similis Dauco campestri, sed foliis varie diuisis, vt in Coriandro; nam prope radicem sectiones longes sunt, ac subrotundę, lęuiter in ambitu serratæ, ac lęues; procedente tempore, cum caulescit, folia tenuios & inæqualiter scinduntur, & tamdem redduntur Dauco prædicto similia, subcandida, & subhirsuta, rariora quam Dauci: caulis candidus, ab imo ramosus, cubitalis, & amplior: vmbellas fert capillaceas, tactu aspero, quæ nequaquam clauduntur, vt in Dauco flosculi candidi: semina parua fere, vt Ammi; idcirco pro Ameos hodie à plurimis accipitur, sed pauca inest acredo, cum aliqua amaritudine, nõ insuaui: radix candida est, ramosa, & parua, gustui non ingrata, coquitur in cibis, vt Pastinaca syl uestris. Dioscorides de Caucali inquit; ab aliis syluestre Daucum vocatur: cauliculo dodrantali, aut maiore, subhirsuto: foliis Apio similibus, sed in cacumine Fęniculi modo, tenuiter diuisis, hirsutisque: can dida

dida in summo vmbella, odorata: recipitur inter olera: estur cruda,& decocta: vrinam mouet: Plinius inquit, estur & Caucalis Fęniculo similis: breui caule: flore candido: cordi vtilis: recensetur inter herbas vulgares in cibo. Theophrastus similiter recenset inter olera: pes Gallinaceus vertitur à Theodoro.

CAP. XX.

CAROTA vulgò in Etruria appellatur radix Pastinacę similis, paulo breuior, aliquando crassior, carnosa, colore sanguineo, intus & extra, reperitur & Buxei coloris: comeditur decocta prius in aqua, deinde ex oleo & aceto parata, aut in patinis addita sapa: vsus eius hyeme: folia fert prælonga, crassius diuisa, quam Fęniculi, tenuius quam Cicutæ, subhirsuta: caulem cubitalem: vmbellas clausas, vasculi modo: flore candido: semine paruo, vt Anethi, hirsuto, subamaro: seritur in hortis inter olera. hæc ab antiquis non describitur, quia forte illis vt nobis notissima erat inter olera. puto autem apud Gręcos Staphylinum satiuum esse, sic appellatum à colore vuæ nigrantis. De hoc inquit Dioscorides easdem vires habere, quas Staphylinus syluestris, sed minus efficaces, & cibo aptiorem esse. Plinius Pastinacam vocat, quod Græci Staphylinum. De satiua autem inquit: seritur radice vel semine, primo vere, vel autumno, solo quam altissime defosso, annicula vtilis esse incipit, bina vtilior, gratior autumno, patinisque maxime, & sic quoque virus illi intolerabile est. Theophrastus hanc vt puto Daucum vocauit, quam Theodorus Pastinacam vertit: inquit enim in Arcadia nasci colore Croci, insinuans radicem Buxei coloris: sed verbum inibi interpositum Daphnoides postponendum puto, vt herbam propriam significet, non conditio sit Pastinacæ: quæ enim Lauri similitudo esse possit in vllo genere Dauci aut Pastinacæ? nisi Pastinacam nostram intelligat; latifolia enim est, vt particulæ quamdam Lauri speciem habeant. scribit præterea in agro pratensi præstantiorem cæteris nasci: huic vis calfactoria est; radix nigra: & alibi, in agro Spartensi Achaiæ laudatissimam referunt: naturam calfactoriam: radicem nigram. ex quibus insinuat illud genus, quod sanguinei coloris est, niger enim appellari solet, huius modi color, vt vuæ nigræ, & vini nigri.

CAP. XXI.

STAPHYLINVS syluestris, quod vulgò Pastriccianum vocant, radices fert candicantes, Pastinacæ similes, longe minores, quæ diutius elixæ more Carotarum in patinis parantur hyemali tantum

cibo:

cibo: frequens est in aruis, etiam in gracili solo, & saxoso: folia fert hirsuta, minora quam domestica: & caulem cubito altiorem: vmbellas foliolis quibusdam circundatas, quod fere omnibus his contingit, quæ in vasculi speciem clauduntur: flore candido, sed initio purpurascente: semina in vasculo numerosa, hirsuta, & quasi pungentia, paulo latiora satiuo. extant quoque huius plures differentię, magnitudinis tantum & paruitatis: id quod maximum est, Daucum marinum vocant, cuius seminibus officinæ pro Dauco vtuntur. Dioscorides hoc modo describit: folia habet Gingidij latiora, subamara: caulem rectum, scabrum: vmbellam similem Anethi, in qua flores insunt candidi, & in medio purpureum quiddam, ac ferme croceum: radix digiti crassitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Plinius Pastinacam erraticam vocat, quæ efficacior in medicinis quam satiua, magisque in petrosis nata. Galenus in alimentis Daucum vocari tradit à quibusdam ipsum Staphylinum syluestrem, qui mendicamentosior est, multumque est elixandus, siquis eo vesci velit, & in simplicium censu vtrumque Staphylinum Daucum vocari tradit: agrestis quidem inquit domestico minus est esui idoneus, cæterum in omnibus vehementior: at domesticus esui aptior, sed imbecillior: acrem & calfaciẽdi facultatem obtinet, ac proinde etiam extenuandi: certe radix pręter iam comprehensa flatuosum quiddam obtinet, ac venereum: semẽ autem domestici quidem, & ipsum quamdam ad Venerem ciendi potentiam obtinet: Agrestis vero plane flatu caret, ac proinde vrinam, mensesque ciet. Iterum sub nomine Staphylini inquit; Staphylinus satiuus imbecillior: agrestis ad omnia potentior est: vrinas, mensesque prouocat, tum herba quidem tota, tum maxime semen, & radix: habet porro etiam abstersorium in se quippiam. Quamobrem vlcera phagedęnica quidam foliis eius cum melle, quo pura reddant, illinunt.

CAP. XXII.

GINGIDIVM apud nos est syluestre quoddam olus, quod passim oritur in ruderibus, & vineis, lappas ferens, quæ vestibus pertinaciter hærent. herbula est parua: foliis Staphylini, longe minoribus, ac minus hirsutis, odoratis, quæ pro Apio aliquando venduntur: cauliculum habet tenuem, cubito breuiorem, hirsutum: paruas vmbellas, flore candido: semina Fæniculo proxima, in rotunditate oblonga, herentia vestibus. extant & huius differentiæ quædam magnitudinis & paruitatis, inter quas vna est, quæ fructus inhęrentes ramis fert nullo pediculo, quam aliqui Cicutariam vocant; nam eius foliola, magis ad Cicutæ incisuras accedunt. Dioscorides de Gingidio inquit: plurimum

naſci in Cilicia & Syria: herbula eſt ſimilis Staphylino ſylueſtri, tenuior, & amarior: radiculam habet ſubalbidam, amareſcentem: venit in olera, & cruda, & cocta, & condita. Galenus in alimentis coniungit Gingidium in Syria naſcens cum Scandice, quę oritur apud nos; nam vtrumque ſtomachum iuuat, ſeu crudum, ſeu elixum, ſed elixationem diuturniorem non tollerat: at medicamentum potius quam alimẽtum: habet enim perſpicue aſtrictionem, & amaritudinem non mediocrem. Plinius ſeri inquit in Syria, herbam Staphylino ſimillimam, quam alij Gingidium vocant, tenuius tamen, & amarius, eiuſdemque effectus eſt, crudum coctumque, magna ſtomachi vtilitate; ſiccat enim ex alto omnes humores eius.

CAP. XXIII.

QVAEDAM in collibus aſperis naſcitur ſemine grandi prope nuclei oliuarum magnitudine, ſtriato, & valde hiſpido, colore candido, medulla intus non iniucunda: eius planta breuis eſt, dodrantalis: foliis Staphylino minutioribus, & tenuius ſciſſis, fere vt Fæniculi: vmbellas paruas Gingidio ſimiles fert: floribus candidis, latifoliis. hanc congenerem Gingidio ſtatuo: quamuis particularem eius mentionem apud authores non reperio.

CAP. XXIIII.

SCANDIX, vulgò Acicula à noſtris dicitur; frequens in agris inter ſegetes, fruticoſa: dodrantalibus ramis: foliis minutiſſime ſciſſis, vt Chamęmeli: in cacuminibus floſculi ſunt candidi, longis veluti ſtilis inſidentes, ſimilitudine acus: in his detracto putamine ſemen continetur, nigrum, & oblongum, guſtu non inſuaue, vt neque folia. Dioſcorides de Scandice inquit olus eſt ſylueſtre, amarum, ſubacre, quod manditur, crudum, & coctum, ſtomacho & ventri vtile. Galenus eadem confirmat coniungens cum Gingidio, ſed plantam nemo deſcribit. tantum reperio apud Theophraſtum, Scandicis mentionem inter eas plantas, quarum caules humi procumbunt, vt Maluæ, Cucumeris ſylueſtris: quo in loco non ἐπιτειόκαυλα, ideſt annicaulia legendum puto, ſed ἐπιγειόκαυλα, ideſt humicaulia, vt opponatur eis, quæ dixit recticaulia, & neruicaulia. Plinius Scandicem inter olera ſylueſtria recenſet & vilia. Ariſtophanes obiecit Euripidi matrem Scandicem venditaſſe non olus legittimum, Anthriſco ſimilem eſſe. Hermolaus appictam vidit Scandicem in vetuſto codice Dioſcoridis: folio fere Fæniculi, cum corniculis in ſummo: floribus luteis, ſiue albis: hac

ipſa

ipſa ſpecie in ſyluis reperiri: frutice odorato: flore candido. Ex his ſignificatur planta, quam deſcripſi: nam & inter antiqua nomina apud Dioſcoridem Acucula appellata eſt à ſimilitudine acus: ob eamdem rationem Anthriſcus dicenda eſt ea, quæ Acus muſcata appellatur: fructu ſimili, tenuioribus foliis, odoratioribuſque, vt ſuo loco oſtenditur.

CAP. XXV.

CARVI in officinis vocatur ſemen paruum, & oblongum, guſtu feruens, odore Cumini: eo Germani vtuntur pro Aniſo cum panibus ſubigentes. Audio eius plantam in Germania frequentem in pratis: caulibus ab eadem radice multis, quadrangulis; foliis Staphylini, minoribus multo, & rarioribus: floribus candidis: ſemine in ſummis ramis copioſo, anguloſo: radice oblonga, & lutea. à Dioſcoride Caros vocatur, ſed non deſcribitur tamquam notiſſimum: ſemen inquit guſtu iucundum, ac ſtomacho facile: effectu Aniſi: radix eius cocta in cibos admittitur, vt Staphylinus. Hinc patet Carotarum nomen apud nos, Staphylino accomodatum; nam radix Buxei coloris Caro ſimilis eſt, & ſimili modo æſtur. Plinius Careum vocat, peregrinum ſemen, laudatiſſimum in Caria, proximum in Phrygia, culinis præcipue. Galenus in alimentis Cari radicem cum Staphylinis numerat, & melioris ſucci eſſe teſtatur. videtur & Athenæus inter Staphylinos recenſuiſſe, cum inquit: quod Caros vocatur, magnus eſt Staphylinus, ſeu vt vertunt, magna eſt Paſtinaca, quæque facile augeatur; meliorem habet ſuccum, quam Paſtinaca: magis calefacit: vrinamque magis ciet; ſtomacho confert: facileque digeritur, vt Diphilus eſt author, ſed alij codices non Caros legunt, ſed Carton: ponitur autem Carton à Galeno inter Cæpas, vt alibi ſuo loco explicatur: de magna autem Paſtinaca ſuo loco dicemus.

CAP. XXVI.

SILAVS, vt Plinius vocat, herba apud nos in aquarum riuulis naſcitur, non ſolum in montibus, ſed & planis, numquam tamen in ſicco: caule recto, cubitali, concauo, craſſitudine baculi, ſenſim in gracilitatem extenuato: foliis amplis, vt Cicutæ, tenuius diuiſis, vt Staphylini, odoratis: vmbellas fert rotundas, flore candido, ſeminibus oblongis, vt Cumini vulgaris, leuibus, ſubnigris, & odoratis: radices fert fibroſas. Plinius inquit Silaus naſcitur Glareoſis, & perennibus riuis, cubitalis, Apij ſimilitudine, coquitur vt olus acidum, magna vtilitate veſicæ.

CAP. XXVII.

CICVTA in solo pingui frequens est prope vrbes: caule crasso, rotundo, ac maculoso, vltra bicubitalem altitudinem: foliis amplis, fere ad Ferulam accedenribus, diuisura Staphylini, sectionibus quasi serratis: à lateribus vmbellas capitulorum modo rotundas fert: flore candido, graue olente, vt prope accedentibus quasi murium fętor videatur, & diutius obuersantibus capitis grauitas accedat: semen est rotundum, & candidum, crassius Aniso, cuius esu aues obstupescunt, vt manu capi possint, & si amplius vertigine tentantur, ac moriuntur: radix candida similis Staphylino syluestri. Eadem in Alpibus reperitur, breuior, & odoratior, simili semine. Dioscorides græce Conion vocat, caulem inquit fert geniculatum, vt Fæniculi grandem: folia Ferulę, angustiora, graui odore: rami mox vmbellæ in summo prodeunt; flores albicantes; semen Aniso candidius: radix non alta, concaua: lęthale venenum ob summam frigiditatem. Theophrastus caulem inquit carnosum esse, Ferulę proximum: radicis liquamentum, quod exprimitur, infusa aqua, validius est fructu, & obitum facile, breuique affert, etiam si exiguũ potui detur, quod idem & ad alios vsus efficacius est. optimum circa Susam, & in totum locis prægelidis. succus eius cum succo Papaueris, & aliis huiusmodi obitum inferunt sine vllo dolore, drachmæ pondere, & inremediabile pęnitus. terenda autem Cicuta prius detracto tegmine; nam id difficilem reddit, & confici contumacem, & affusa aqua prætenui cribro trasmittenda, iis qui bibunt, obitus celer, & facilis occurrit. Plinius Cicuta inquit venenum est publica Atheniensium pęna, ad multa tamen vsus non omittendi: semen habet noxium: caulis autem eius & viridis estur, plerumque & in patinis. lenis hic & geniculatus vt Calami, nigricans, altior sæpe binis cubitis, in cacuminibus ramosus; folia Coriandri tenuiora, graui odoratu; semen Aniso crassius: radice concaua, nullius vsus: semini & foliis refrigeratoria vis, quæ si necat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Galenus Cicutæ potu quoddam amentię genus fieri tradit, quod Conion ab ipsa Cicuta vocatur: in remediis autem nemo auderet propinare, sed extrinsecus obstupefaciendo, sæpe commodissimum fit remedium ad ingentes dolores erisipelata, vlcera serpentia, ad mammas lacte priuãdas & coercendas, testiculos refrigerandos in intempestiua nocturna pollutione: vsus est succi ex cacuminibus, priusquam inarescant, addensati in sole, vt pastilli arescant. Ad epotam autem Cicutã remedio est, post vomitionem, & alui subduxionem vini generosi & meracis potio repetita vt alia, quę apud Dioscoridem leguntur in venenorum remediis.

CICV-

CAP. XXVIII.

CICVTARIA in collibus naſcitur locis humectis, Cicutæ ſimillima; ſed breuiore caule, ſtriato: foliis quoque minoribus, ac tenuius ſciſſis, non inſuaui guſtu: vmbellis paruis: flore candido: ſemine longo, & anguſto, lęui, ſubnigro, vel candicante: radice candida, vt Cicutæ, breui, quæ cocta eſtur, vt Staphylini ſylueſtris. Alia in Alpibus naſcitur, hirſutior: ſeminibus grandioribus, veluti Auenæ. Tertia odore ac ſapore Fæniculi domeſticam, vnde Alpini Finocchiellam vocant, in cęteris antedictę ſimilis: breuiore caule: grandioribus ſeminibus, veluti feſtucis anguloſis: tota odore ac ſapore præſtat: recipitur inter olera. A Dioſcoride Myrris vocatur, Cicutæ ſimillima caulibus, & foliis: radicem habet modice oblongam, teneram, rotundam, odoratam, cibo non inſuauem: cocta in ſorbitione tabidis vtiliter datur: tradunt præſumptam in vino bis, terue in die, in conſtitutionibus peſtilentialibus præſeruare à peſte. Plinius inter Gerania ſecundum latinorum ſententiam inquit eſt Myrris appellata, ſimilis Cicutę: foliis minutioribus: caule breuiori, rotundo, ſaporis, & odoris iucundi.

CAP. XXIX.

PANCASEOLVS vulgò appellatur in montibus nomine conficto, ex pane & caſeo, quorum vicem in cibis explet radix, quæ rotunda eſt & tuberoſa, effigie Tuberis, exterius nigra, intus candida, tenera, ſapore dulci, ideo cruda eſtur: ab radice folia exeunt parua, rotunda ſpecie Geranij vulgaris, aut Anemonę, magis diuiſa, cauliculus altitudine duorum dodrantum, tenuibus ramis, paucis foliis, iiſque tenuius inciſis, in cacuminibus vmbellæ, flore purpureo: ſeminibus Fæniculi, paulo longioribus, odoratis, acribus. Dioſcorides Geranium vocat, quod ſcilicet primo loco eo nomine deſcribit in hunc modum: foliis conſtat Anemonæ, diuiſuris longioribus: radice ſubrotunda, dulci ad mandendum, quæ in vino pota drachmæ pondere, diſcutit vuluæ inflammationes. Plinius ſimiliter inter Gerania ſecundum Græcorum ſentẽtiam iiſdem fere verbis hac oſtendit ſecundo loco inquiens. alterum foliis Anenomes, diuiſuris longioribus, radice Mali modo rotunda, dulci, quæ reficientibus ſe ab imbecillitate, vtiliſſima eſt.

CAP. XXX.

PYRETHRVM, apud nos in paluſtribus naſcitur: radice nigra, breui, diuiſa in fibras, ſpecie Meu, odorata, amara, linguam non ſtatim exurente, ſed cum pluſculum manſa fuerit: folia fert Staphylini ſylueſtris, tenuiora: caulem cubitalem, rectum, lęuem: vmbellas tres, aut quatuor, in cacumine: flore ſubrubente: ſemina compreſſa, & rotunda, figura Lentis, nigra, & feruentia. Clanatum incolæ Imperatoriã vocant: exhibent radicem in vino maluaticõ drachmę vnius pondere ad dolores colicos magna efficacia; nam vehementer digerit flatus, & vrinam promouet. Alterum autem eſt Pyrethri genus, quod affertur ex Oriente, radix eſt alba, prælonga, digitali craſſitudine, recta, feruentiſſimo guſtu, ſine odore, ſed plantæ reliquas partes adhuc videre non licuit: tradunt in Gallia eius plantam Anthemidi ſimilem foliis, & flore. Dioſcoridis deſcriptio radiculæ, quæ affertur ex oriente ſatis conuenit, inquit enim: radix eſt longa, pollicis craſſitudine, guſtu feruidiſſimo: folia, & caulem fert Dauco ſylueſtri & Fæniculo ſimilia, vmbellam Anethi rotundam. Quo in loco Aldimus codex gręcus non τροχοτιδὴς, ideſt figura trochi, ſed τριχοτιδὴς, ideſt capillaceam ſcribit.

CAP. XXXI.

pro Theriaca confectione massiliense [illegible] Aetius elligit

SESELI Maſſilienſe oritur in marittimis harenoſis: lato frutice, candicante: caule contorto, multis ramis, foliis Fęniculi, denſis, latioribus, craſſioribuſque: flore candido: ſemine farcto, candicante, ſtriato, breuiore, quam Fęniculi, acri, odorato: radicem habet profundam, candidam, & odoratam, copioſa eſt in marittimis Piſanis: quidam Fęniculum marinum appellant. Dioſcorides deſcribit hoc modo: folia habet Fęniculi craſſiora: caulem vegetiorem: vmbellam Anethi, in qua ſemen oblongum, angulofum, guſtanti ſtatim acre: radix longa eſt, iucundi odoris. Apud Theophraſtum & Plinium mentio quidem reperitur, & non deſcriptio: nam Theophraſtus in Archadia naſci tradit Seſeli, ſed quod genus intelligat, incertum eſt. Plinius Maſſiliẽſe optimum inquit; lato enim grano eſt, & fuluo, ſed his notis Peloponenſe potius indicat, vt mox patebit. Ariſtotiles tradit ceruas à partu Seſelim herbam petere, &, cum ederint, ad prolem redire, purgat enim à partu, vrinam mouet, thoracem expurgat, menſes, & partus trahit, & ſemen & radix. recentiores medici Seſeli corrupto vocabulo Siſeleos vocant, & Siler. quoddam campeſtre, quod Maſſilienſe eſt; quoddam montanum, ideſt Peloponenſe.

SER-

CAP. XXXII.

SERMONTANVM vulgò appellatur, & Siler montanum, ſemen in officinis, longius, & craſſius Fęniculo, ſtriatum, cum quadam grauitate odoratum, inſtar Cumini vulgaris: vnde quidam Plato cyminum, ideſt latum Cuminum vocant. eius planta in noſtris Alpibus prouenit, alioqui ſimilis vulgari Peucedano, quam nigram Libanotidem appellauimus, ſed foliorum particulæ breuiores, & latiores ſunt, figura ferme Polygoni: integrum autem folium in multam latitudinem extenditur: radix candida, & profunda; caulis cubito altior, rectus: vmbellæ latæ: flos candidus: prouenit locis vliginoſis prope riuulos. Dioſcorides Seſeli Peloponenſe vocat, de quo inquit: folia habet Cicutę latiora, & craſſiora; caulem ſupra Maſſilienſis magnitudinē, ferulaceum: & latam in cacumine vmbellam, in qua ſemen latius, odoratum, & carnoſius inſidet: naſcitur in aſperis, riguis, & collibus: inuenitur etiam in inſulis. Plinius Peleponenſis quidem non meminit, ſed notas, quę huic conueniunt, Maſſilienſi tribuit; latum enim inquit, granum eſt & fuluum: eiſdem autem viribus prēditū eſt, teſte Dioſcoride.

CAP. XXXIII.

SESELI Creticum apud nos in syluis naſcitur, tractu marittimo, & collibus harenoſis: pauca fert folia, inflexa ad terram, Apij modo diuiſa, paruis, & raris ſegmentis, craſſis, & præduris, quæ ex prælongis, & patulis pendent pediculis: caule ſingulari conſtat, rotundo, ac ſubnigro, cubitali: in cacumine duas, aut tres vmbellas gerit: flore ex albo ſubrubente: ſemina fert in rotunditate, compreſſa, magnitudine Lenticulæ, circulo quodam foliaceo circundante, ſubfulua, acria & odorata: radice conſtat ſingulari, in altum demiſſa, & odorata, & alba. Dioſcorides de Seſeli Cretico inquit: Tordylium alio nomine appellari, iuxta Ciliciam in Amano monte naſci herbulam ſurculoſam: ſemine duplici, rotundo, ſcutulorum effigie, odorato, ſubacri: hoc potu difficultatem vrinæ tollit, & cir menſes: ſuccus recentis caulis cum ſemine renes ſanat decem diebus hauſtus ternis obolis cum paſſo: radix cum melle delincta efficax ad pectoris excreationes. Plinius Creticum Seſeli omnium odoratiſſimum ſtatuit: alibi Tordylem inquit ſemen Silis dici à quibuſdam, ab aliis herbam per ſe eſſe, quam & Syreon vocauerunt, de qua aliud non tradit, quamquod in montibus naſcitur. Altera eſt in montibus ſimilis prædictæ: ſed pluribus ab eadem radice caulibus, ſtriatis: foliis longioribus, tenuius inciſis, ſubrectis: radice conſtat

in

in multos ramos diſtributa, & ſubnigra: ſemina in totum ſimilia: idcirco & hanc Tordylio congenerem ſtatuo.

CAP. XXXIIII.

SESELI AEthyopicum nigrum eſt ſemen, Oluſatro ſimile, ſtriatum, in ſuis corymbis farctum, tactu aſperum, durumque, in mandendo odoratum, & ſuaue cum quadam amaritudine, & aſtrictione. Eius planta in harenoſis naſcitur, reperitur & inter ſegetes, peculiariſſimum huic, quod in hoc genere ſola ferme folio conſtat integro nulla ex parte ſciſſo, nec ſerrato, ſed vt in cæteris pleriſque Ferulaceis folij pediculus geniculos cingit; ſic in hac folium ipſum veluti pediculus eſt dilatatus, caulem circumdans, vt in Smyrnio, figura vmbilici, oblongum, vt in Periclymeno: longiora adhuc ſunt, quæ prope radicem, lęuia, neruata, ſubcandida. Quoniam vero caulia folias permeare videtur, vulgò quidam Perfoliatam vocant: caulem fert rotundum: ramis in latera tendentibus, non vltra cubitalem altitudinem: ex vmbilicatis foliis vmbellæ prodeunt flore luteo: corymbi quoque ſeminis vmbilicis incluſi: laudant recentiores ad glutinanda vulnera, & vlcera tum externa, tum interna, ad puerorum ramices, & vmbilicos prominentes: radix parua inutilis. Dioſcorides Seſeli AEthyopicum ſic deſcribit: folia habet Hederæ minora, & ad Periclymeni modum oblonga: frutex nigricat, palmitibus fere ad bina cubita extenſis: ramis dodrantalibus: capitulo Anethi: ſemine ceu Tritici, denſo, nigro, acriore, & odoratiore, quam Maſſilienſe, multum ſuaui: cui ęędem vires, quæ Maſſilienſi. Quamuis autem ea, quæ apud nos oritur, non ad eam magnitudinem accedat, ſcilicet bicubitalem, non ob id neganda eſt ad Seſeli AEthyopicum pertinere: extat quoddam genus paruum, foliis Graminis,

CAP. XXXV.

ALTERA eſt, quæ pro Seſili AEthyopico oſtenditur, fruticoſa, virgis prælongis, foliis Oleæ, longioribus, candicantibus, in cacumine vmbella, flore luteo.

CAP. XXXVI.

BATICVLA vulgò appellatur, & corrupto magis vocabulo Baciucco, quæ latinè Batis dicitur, herbula fruticoſa in ſcopulis maris, quæ & ſeritur in ædificiis, oleris gratia: folia fert breuia, & craſſa, diuiſa

diuisa in foliola, Portulacæ similia, acutiora tamen, & inæqualia, subcandida, sapore salso, & subacri, odorata, quę in cibis assumuntur, & cruda, & cocta, sed præcipue placent aceto condita: cauliculos fert dodranrales: & in cacumine vmbellam, flore candido; seminibus rotundis, angulosis, molli putamine, quod in arescente semine abscedit ab interno nucleo nigro: acria & hęc, & multum odorata. Alterum genus ex Sicilia habetur, grandius: foliis tenuius incisis, odore Apij, sed sapore Baticulæ: caules fert cubitales in Autumno, ex lignosis ramis, in terra procumbentibus, crassis: vmbellas candidas: semina altero candidiora, modice oblonga, striata, odorata, & gustu feruentia: è caulibus recentibus incisis, lacteus succus emanat, qui concrescit in lachrymam subrufam: radices vtrique ramosæ, & candicantes: vtræque vrinam mouent, sed efficacius id, quod maius est; nam renes, & vesicam miro modo purgat. Dioscorides Erithmum vocat: fruticosa inquit, & vndique foliosa herbula est, cubiti altitudinem ferè petens: nascitur in maritimis, & petrosis: foliis pinguibus, numerosis, albicantibus, veluti Portulacæ, latioribus, & longioribus, salso gustu: flores candidi sunt: & semen ceu Libanotidis odoratum, molle, rotundum, quod siccatum rumpitur, habet intus Tritici modo nucleum: radices digiti crassitudine, tres, aut quatuor, grati odoris, & iucundi: Estur crudum, coctumue in olere: seruatur etiam in muria. ex his Dioscorides cum herbulam vocat foliis Portulacę innuit nostram Baticulam, quasi paruam Batim; cum vero cubitalem altitudinem tribuit, alterum genus significare videtur grandius. Plinius vtrumque distinguit, tradens Batim hortensem diuersam à Chrithmo, quam Crethmon agrion vocat, idest syluestre: inquit enim Crethmon ab Hippocrate admodum laudatum inter eas, quę eduntur syluestrium herbarum. Hancque apud Callimachum apponit rustica illa Hecale, speciesque est Batis hortensis: caulis palmum vnum altus: semen feruens odoratum, ceu Libanotidis, rotundum: siccatum rumpitur: habet intus nucleum candidum, quem aliqui Cachrym vocant, folio pingui, albicante veluti Oliuæ, crassiore, & salso gustu, reliqua ad verbum ex Dioscoride transcribit: alibi de Bati inquit; aluum mollit: illinitur podagricis tosta, & contusa.

CAP. XXXVII.

APIVM domesticum vulgò Petroselinum vocatur: seritur id in hortis præcipue vmbrosis: foliola fert prælongis & ramosis pediculis, in extremo laciniata, mollia, odorata, gustui grata; ideo assumuntur in cibis & cruda & cocta: caulescit ineunte vere: cauliculos fert rotundos, nigricãtes, tenuibus ramis ad cubitalem altitudinem,

in quibus folia diuerſa ſpectantur ab iis,quæ ab radice; anguſta enim,& prælonga ſunt,rara,& indiuiſa: vmbellas fert, paruas, herbaceas: ſemina exigua, ſubrotunda,acria: radice nititur ſingulari, & profunda,candida, carnoſo cortice, quæ & petitur in cibis cocta; ſed perfecto ſemine exareſcit: diutius durat, ſi prohibeatur ſemeteſcere. alterum genus peregrinum, odoratius, latiore folio conſtat, tum ab radice, tum in caulibus, ac breuioribus pediculis: ſemine paulo ampliore, multo acriore, & ſubamaro: caule breuiori cōſtat, candidiore; radix craſſior, quę & diutius viuere poteſt. Theophraſtus vtrumque genus ſub nomine Selini videtur intellexiſſe: inquit enim, Apiorum tum in foliis, tum in caulibus diſcrimen vtique conſtat; aliud enim folio ſpiſſo, criſpo, denſoq;; aliud rariori, latiorique, cauleque maiori: Horum iterum aliud candidi caulis; aliud purpurei, aut verſicoloris: verum ad ſummam eiuſmodi omne ſylueſtri proximum eſt. Apio radix ſingularis, propagines magnas ſuggerit, altius quam arbores, proportione ſui corporis: perpetuo viret: cacumine perdurat amiſſis reliquis: foliis iam perfectis caulis aſſurgit: ſuaueolentiam præſtat: omnium difficillime naſcitur: nam celerrimus eius prouentus eſt die 40, quidam & die 50: ſeminis ætas vetuſtior celerius prouenit, fructificat non anno tantum, ſed etiam bimatu, licet non inter capitata: mittit tamen à latere radices, quibus folia, cauleſque proueniunt; nam inter ea eſt, quorum radix diuturnior caule: radicesæque craſſas, de latere mittit, non à principio, ſed de medio carnoſas: lætius prouenit, ſi aceruatim feratur; ideo in lacimiis colligatum ferunt palo adacto, ſic quoque transferunt. Plinius Apij rami innatant, largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. ex Criſippo & Dioniſio, marem & fęminam eſſe. fęminam criſpioribus foliis, & duris: craſſo caule, ſapore acri, & feruido: marem nigriorē, breuioris radicis, vermiculos gignentem: vtrumq; defunctorum epulis feralibus dicatum: inimicum viſus claritati: ſterileſcere mares & fæminas: Puerperis abdicari, nam comitiales gignit iis, qui vbera hauriunt. Dioſcorides Apium hortenſe non deſcribit, tamquam notiſſimum. De Apio Galenus vſitatiſſimum eſſe inquit, & ſuaue, & ſtomacho gratum, vtinam moñere. puto autem apud Galenum & Dioſcoridem genus illud Apij latifolij, quod peregrinū eſt apud nos, Petroſelinon appellari, quamuis difficile ſit ex ſolo ſemine, quod deſcribitur, coniectari; iudicandum enim eſt, plantæ faciem non differre ab Apio domeſtico, cuius frequens eſt vſus. inquit Dioſcorides Petro ſelinon prouenit in Macedonia, locis præruptis: ſemine Ameos, odoratiore, ſapore acri, aromatico. Galenus Petroſelini ſemen maxime vſui eſſe ſcribit, cum tota etiam herba vnà cum radice ſimilē, ſed imbecilliorē facultatē ſortiatur: eſt guſtu acre, cum amaritudine: optimum vero Ma

cedoni-

cedonicum, præcipue angusto quodam loco & prærupto natum, quod Estreaticum appellatur, acerrimum & amarissimum, quod etiam Theriacam amariorem reddit, præsertim cum recens imponitur: oriri autem & in aliis regionibus, quamquam infirmiora, non spernenda tamen. Hęc Galenus; porro cum semen huiusmodi in conficienda Theriaca venisset ad manus sub nomine Petroselini Macedonici, satum protulit Apium latifolium, quale descripsi. Plinius quamuis ex Crisippo hoc genus Apij fęminam appellauerit; crispioribus enim foliis, & duris: crasso caule: sapore acri & feruido constat: tamen alio genere inquit Petroselinon quidam appellāt in saxis natum, præcipuū ad vomicas remediū. sed hoc ad Smyrnium forte pertinet, & quod Petroselinon appellatum est teste Dioscoride: aut verum Petroselinon Macedonicum syluestre est; huiusmodi inferius ostendetur in Saxifragia.

CAP. XXXVIII.

ALIVD genus Apij sponte nascitur apud nos locis humectis & vmbrosis, quod in officinis vulgo Apium vocatur: eoque pro Apio satiuo vtuntur, alicubi serentes in hortis, sed infirmo odore, ac sapore: folio constat latiore quam nostrum satiuum, nigriore, & magis crispo, minus ramoso; nam simplici pediculo constat, cui à lateribus folia sunt, tripartito diuisa: caulem fert striatum, crassum, mollem, multis ramis cubitalibus, in quibus folia nullo pediculo adnexa, & paruæ vmbellæ in eorum alis: flosculis cādidis: seminibus satiuo tenuioribus, & subnigris: radices fibrosas fert, candidas, quamuis hæc à pletisque Eleoselinon idest Paludapium censeatur, quod minime negauerim: paucæ enim notæ, quæ Eleoselino traduntur, huic nō desunt; tamen ab eadem video nequaquam abhorrere Hipposelini descriptionē apud Dioscoridē & Galenum, non apud Theophrastum, & Pliniū, apud quos Hipposelinon est Olusatrum, de quo paulo post dicemus. describit aūt Dioscorides Hipposelinon in hunc modum: maius, & candidius est Apio satiuo; caule concauo, alto, molli, habente veluti lineas, foliis latioribus, in puniceum vergentibus, in quibus coma Libanotidis plena flore congestis corymbis: antequam defloreat, semen nigrum, oblongum, solidū, acre, aromaticum: radix odorata, candida, gustui grata, non crassa: oritur in vmbrosis, & iuxta paludes: assumitur inter olera, vt Apium: radix cruda & cocta comeditur: folia cum caulibus decocta manduntur, & per se, aut cum piscibus præparantur, condiuntur quoq; muria: semina, & radix potu cient menses, & stillicidio vrinæ mēdentur. hęc descriptio nulli magis ex his, quas habemus, conuenit quam huic, non enim Olusatro; quoniam caulis ei non mollis, non lineas habet, non radix candida, non comę inter folia dependentibus corymbis, neque Leuistico appella-

to; nam radix ei magna: ſemen album,& mendicamentoſius eſt quam vt inter olera aſſumatur: huic, quam propoſuimus, candor non videtur conuenire, neque color ad puniceum vergens, neque ſemen oblongum & ſolidum: an calidius eſt ſatiuo? nam caulis ſatiui nigricat, huius vireſcit: folia & ſi nouellis nigriora ſunt vt plurimum, vidimus tamen & ad puniceum inclinantia: ſeminis conditio maxime quadraret Oluſatro, quod nigrum, oblongum, & ſolidum; huic valde exile, nigrum tamen, & ſolidum, & in ſua paruitate oblongum, at cęteræ conditiones clariſſimæ ſunt, nam caulis mollis lineas oſtendit, cum ſtriatus ſit, comas potius quam vmbellas fert, corymbaceas inter folia, & inter cæteras conditiones locus natalis in vmbroſis ſcilicet & iuxta paludes, huic maxime conſentit, & comparatio foliorum Phu, & Sij cum Hippoſelino idem comprobat; non enim ramoſum iis ineſt folium, ſed ſimplici pediculo coniugatim diſpoſita ſunt. Galenus de Hippoſelino inquit, inſuauius eſt Oluſatro, vt non niſi coctũ mandatur; crudum enim inſuaue eſt, imbecillioris virtutis, quam Oreoſelinon. Theophraſtus hoc genus indicauit, cum inter Apia dixit, quoddam latiore folio conſtare, & caule maiori, colore purpureo, aut verſicolore, cuiuſmodi proximum eſt ſylueſtri.

CAP. XXXIX.

CRESCIONE vulgo appellatur, & herba Cannella, quę in aquis ſtagnantibus naſcitur & limoſis riuulis, ab radice longo & craſſo pediculo, concauo, & recto: cui folia coniugatim diſpoſita inſunt Apio vulgari longiora, & minus inciſa, ſed tantum ſerrata, læuiora, virentiora, & magis odorata: caulem fert infirmum: ramis procumbentibus, in quibus folia breuiora multo, ſæpe ſubrubentia, in quorum alis paruæ vmbellæ fere ſine pediculo hærent, vt in Apio vulgari: floſculis candidis: ſeminibus nigris, rotundis, & paruis. Alterum genus reperitur craſſiore caule, ſubrubente, ac recto, cui vmbellæ non in alis, ſed in ſummis ramulis: radix fibroſa & candida: aſſumuntur inter olera: adhibentur ad ſtillicidia vrinæ in cataplaſmate, potu renes expurgant. Dioſcorides primum illud Eleoſelinon vocat, ideſt Paludapiũ, quod breuiter deſcribit in hunc modum: in humidis naſcitur Apio ſatiuo grandius, ad eadẽ efficax. Alterum autem Sion appellat, vnde nomẽ Creſionis videtur deriuatum. De Sio inquit, in aquis inuenitur: frutice pingui, recto: foliis latis, Hippoſelino ſimilibus, ſed minoribus, & odoratis, quę cruda, coctaq; eſu calculos rũpunt atque excernunt: aliam vero deſcriptionẽ Sij ex Crateua tradit, quæ Sisymbrio potius alludit: nam & Siſymbrium aquaticũ etiam Sion appellata eſt teſte Dioſcoride, & nos quo

que

que eã vulgo Crefcionem vocamus: fed hæc inter Nafturtia dicenda eft. Galenus non videtur diftinxiffe inter Sion & Eleofelinon, cum Sij tãtum meminerit, nõ Eleofelini: numerat autem inter genera Apij, inquiens, in fuauius effe, vt non nifi coctum mandatur, ficut & Hippofelinon; quantum aũt guftu odoratum eft, tantum calfacientis facultatis particeps eft: digerit: vrinam mouet: calculos frangit: & menfes euocat. Plinius de Eleofelino inquit, id, quod fpõte nafcitur in humidis, Eleofelinon vocatur, vno folio, nec hirfutum: alibi Eleofelino comparat Hippofelinon, fed hoc in ficcis nafci, pluribus foliis, non vnico, vt Eleofelinon. ex his manifefte indicatur plãta, quam defcripfi; nam fæpius vnicum ab radice foliũ attollit, quo marcefcente fubinde aliud exit, non ftatim plura, vt in aliis generibus Apij. De Sio autem inquit latius eft Apio, in aqua nafcẽs, pinguius, nigriufue, copiofum femine, fapore Nafturtij: verum vltima hæc nota, non Sio, fed Sisymbio traditur à Diofcoride. Exiftimatur apud eũdem Plinium idem effe Lauer cum Sio, herba in riuis nafcens, quę condita & cocta torminibus medetur, cruda aũt calculos eicit. Theophrastus de Eleofelino inquit. Paludapiũ, vt Theodorus vertit apud aquęductus & in paludibus prouenit; folio raro, nec hirfuto, fed fimili quodam modo Apio, odore, fapore, & figura, quo in loco Theodorus Μονόφυλλον idest vno folio, vt Plinius legit, fed Μανόφυλλον, idest raro folio.

C A P. X L.

SISON in locis quidem humectis nafcitur, non tamen in aquis, vt Sion: folia fert in fimplici pediculo diftributa, vt Sion, fed minora: diuiduntur hęc tenuius prope cacumine, vt in Coriandro: caulem fert rectum, firmum, cubito altiorem; tenuibus ramulis: quibus sũmis tenues vmbellę, ac numerofæ infident: flore candido: feminibus paruis, & nigris vt Sij, acribus, odoratifq;, huiufmodi femen affertur ex orientalibus pro Amomo, quãuis paffim apud nos oriatur in foueis. Diofcorides Sifonis femen tantum defcribit, non plantã, inquiens, exiguum femen effe in Syria Apio fimile, oblongum, nigrũ, feruentis naturę, eo indigenę in cõdimentis vtuntur: Planta in cacumine granula multa gerit. Apud Galenum, Sifon, & Sinon legitur, calidus, & fubamarus eft guftu.

C A P. X L I.

CEREFOLIVM vulgo appellatur à recentioribus inter Apia connumeratum: peregrinum eft apud nos: feritur in Gallia pro olere, herbula tenui cauliculo, dodrantali, aut paulo aliore: foliis in multas partes diuifis, figura tenuioris Apij, breuioribus, &

& magis numerosis, odoratisque: ramulos fert rectos, quibus summis numerosæ,& paruæ vmbellæ: flosculis candidis: seminibus tenuibus, & longis, figura literæ. i: tota herba prope fructus maturationem, rubescit: radicula subest parua, quæ perfecto semine exarescit cum tota planta: estur cruda & cocta vt Apium. Plinius inter hortorum herbas meminit Cęrephylli, quod Pęderota inquit Græci vocant: seritur æquinoctio autumni, sed cum nullas herbæ nothas tradat, non licet nisi ex nomine coniectari hanc esse, quæ in hunc vsque diem Cerefolium vocatur. Puto apud Dioscoridem Oreoselinon esse, de quo inquit, caule constat dodrantali, ab radice tenui, in ambitu rami sunt, & capitula Cicutæ rotunda, multo tamen tenuiora: semine oblongo, acri, tenui, odorato instar Cumini: nascitur in petrosis,& montibus, vnde appellatio Oreoselini, idest montani Apij. Theophrastus, apud quem Theodorus Montapium vocat, inquit distat a cęteris Apij generibus maioribus differentiis: folio namque Cicutę simile constat: radice tenui: caule Anethi, minore. Plinius eadem recenset ex Theophrasto. Galenus inter Apia vim Oreoselini similem inquit esse Hipposelino, sed valentiorem.

CAP. XLII.

PETROSELINVM syluestre vulgò appellatur, & a recentioribus medicis Filipendula: oritur passim apud nos locis humectis, & in pratis: foliis ab radice stratis, Apij tenuioris figura, tenuius quidem sectis, sed minus laciniatis: caulem fert rectum, firmum, candicantem, striatum, cubitalem, & altiorem, in quo folia, alio modo secta sunt, in particulas scilicet longas, & angustas, colore candicante: in cacumine vmbellę crassiores: flore candido: semine farcto, horrido in summo: radiculas fert plures, ab eodem capite sparsas, quæ vt plurimũ parte postrema crassescunt, similitudine nuclei Oliuarum, vt in altera Filipendula, de qua agitur in Oenante: color his niger exterius, intus candidus, sapore dulci: laudatur ad calculum frangendum, & impellendum: herba recipitur inter olera, saporis insipidi. Non ab re fuerit, si hanc Bunion dicamus apud Dioscoridem, cuius duplex reperitur mentio iisdem ferè verbis repetita, vna inter olera, altera inter herbas medicatas cum Pseudobunio: vtrobique describit in hunc modum. Caulem mittit quadrangulum, in eo multos ramulos, foliolis digiti longitudine, tenuibus, & floribus plenos: folia autem, quæ ab radice, Apio similia sunt, multo tenuiora, Coriãdro proxima (aut Tribulo, vt alij legunt) flos Anethi: semen odoratum, minus Hyoscyamo: vrinam cit, calefacit, euocat secundas, auxiliatur lieni, renibus, & vesicæ vsus recentis, & aridi: excipitur quoque succus è radicibus suis, & caulibus, & foliis cum

meli-

melicrato. Alio modo legitur in aliis codicibus. Caulem edit quadratum, procerum, digiti crassitudine: folia autem Apio similia, & quæ sequuntur. At prior lectio foliorum diuersitatem optime exprimit, eorum scilicet, quæ in ramis, & quę ab radice. Coniicio autem hanc Bunium appellatam; quoniam radices eius extuberant, vt Buniadis, qui Napus vocatur, de quo cum Rapis agitur. Plinius tamen etiam ipsum Bunium à Græcis vocatum Napum vocat, cum inquit. Naporum duas differentias, & in medicina Gręci seruant, angulosis foliorum caulibus florentis, quod Burion vocant, purgationibus fæminarum, & vesicæ, & vrinę vtile decoctum potum ex aqua mulsa, vel succi drachma. Alterum genus Buniada appellant, & quæ sequuntur. Describit præterea Dioscorides Pseudobunium fruticulum in Creta nascentem, palmi altitudine, foliis, & ramulis Bunij, acribus. Quamuis autem apud nos multæ eius differentiæ magnitudinis & paruitatis reperiantur, acredinem tamen in foliis, & ramulis adhuc non animaduerti.

CAP. XLIII.

OLVSATRVM à latinis vocatur, vulgò autem Macerone corrupto vocabulo vt puto, a Macedonico Petroselino; quia eius loco aliquando acceptum est: alij Alexandrium vocant: oritur in vmbrosis hortis, prope maceries, pingui solo: lętissimum autem in cimiteriis: foliis latis, ramosis, crasso pediculo, subrubente, foliorum sectiones latiores sunt palustri Apio: caulem fert cubitalem, firmũ, multis ramis striatum; luteum florem in vmbellis Anethi: semen Fęniculo grandius, durum, nigrum, & angulosum, odoratum: radicem nigram, intus albam, acrem cum quadam amaritudine, non insuauem gustui, odoratam. venit in cibos cruda & cocta, tum radix concisa, tum folia tenella, & caulis ex aceto & oleo. Alterum genus peregrinum nuper ferri cępit: foliis ab radice longe exilioribus, quasi Apij tenuifolij, in caule autem sensim grandioribus segmentis, adeo vt prope ramulorum cacumina, nulla ex parte scissa sint, sed rotunda, caulem ambiant forma acetabuli vt in Periclimeno, colore pallescente: vmbellas fert luteas; & semina altero minora, ac rotundiora, similiter dura, & nigra, odore ferme Styracis: radix breuior, ac tenuior, gustu suauior, simili modo cute nigra, intus lactei coloris: vtræq; florent vere. Dioscorides Smyrnium vocat, quod inquit plurimum in Amano monte nascitur: caulem habet Apij, & stolones multos: folia latiora, sub pinguia, ad terram infracta, robusta, odore medicato, cum quadam acrimonia iucunda, colore in luteum languescente: capitibus caulium orbicularis vt Anethi; semine Brassicæ rotundo, nigro, acri, sapore Myrræ, vt alterum alterius

loco

loco cedat : radix quoque odorata, acris fauces mordet, ſuccoſa, mollis, cortex eius foris niger, intus viridis, aut ſubalbidus : naſcitur in ſaxoſis, & collibus atque ſqualidis, & limitibus terrenis ; hæc deſcriptio ſecundum genus indicat, quod ſcilicet peregrinum eſt apud nos. Galenus vtrumque oſtendit nomine Smyrnij : de primo inquit Romæ pluri-mum vendi, appellarique vulgo non Smyrnium, ſed Oluſatrum, multo acrius eſt, & calidius, quam Apium, quin & odorati quippiam habet, vnde vrinas prouocat vehementius quam Apium Equapium, & Sion, menſeſque mulieribus mouet. Vere autem caulem producit, qui crudus veſcitur, non aliter quam folia, quæ hyeme ſola plantæ inerant, caulem non dum habenti, vt neque tum Apium habet, poſtea vero accedente caule tota planta iucundior redditur, ſiue quis crudam ipſam ſiue elixam mandat, & quæ ſequuntur. Iterum in ſimplicium cenſu, de eodem inquit, Smyrnium quidam Hippoſelinon ſylueſtre nominant, ex eodem genere cum Apio eſt, & Petroſelino, ſed Apio quidem validius, Petroſelino autem imbecillius; menſes itaque, & vrinas mouet: calidum ſiccum in tertio ordine. omnia hæc de Oluſatro intelliguntur. De altero autem genere Smyrnij inquit Cilices Petroſelinon vocant, quod in Amano monte naſcitur; eſt quidem, & ipſum Smyrnium, minus vero acre Petroſelino & Smyrnio; ideo vlceribus commodum; quia ſiccat ſine moleſtia, & digerit indurata; ſemine vtimur ad menſes vrinas, & aſthmata. Theophraſtus Hippoſelinon vocat, quaſi Equinum Apium, & vt Theodorus Equapium vertit : foliis vicinum Paludapio, hirſutum : grandi caule conſtat : & radicem craſſam modo Raphani agit, ſed nigram : fructum quoque nigrum fert, magnitudine Eruo ampliorem : ad vrinę difficultates, & calculos pellendos vtile : naſcitur omnibus locis, & lachryma ex eo Myrrhæ ſimilis defluit : quidam in totum Myrrham id eſſe affirmant. ſtillat ex radice, quæ ſole exſiccata & ſata Equapium prouenire affirmant : radix carnoſa eſt, cortice non craſſo, palato grato, ſed folia ſicciora & acriora ſunt, perpetuo viret, cacumine perdurat, amiſſis reliquis, ex his ſignificatur Oluſatrum. Plinius Oluſatrum, & Hippoſelinon, & Smyrneum vocari tradit, miræ naturæ, nam è lachryma caudicis ſui naſcitur : ſeritur & radice: ſuccum eius qui colligunt, Myrrhe ſaporem habere dicunt : Authori Theophraſto tribuit tribuit Myrrha ſata natum. Veteres Hippoſelinon in locis incultis lapidoſis iuxta maceriam ſeri, nunc & repaſtinato ſeritur a Fauonio & poſt æquinoctium autumni. Alibi Smyrnium vocat inquiens ; Smyrnium ſeri; Myrrhamq; radice reſipere. Alibi Hippoſelinon inquit ſimile Eleoſelino eſſe; ſed in ſiccis naſci : pluribus foliis, non vnico, vt Eleoſelinon. Hæc omnia de Oluſatro intelliguntur : de Smyrnio autem altero, eamdem ferme ad verbum habet deſcripitionem, quam Dioſcorides tradit,

LEVI-

CAP. XLIIII.

LEVISTICVM vulgò appellatur, quia pro Ligustico aliquando accepta est: gaudet iisdem locis, quibus Olusatrum: folia fert ab radice erecta longis pediculis, foliis Apij latifolij oblongioribus,& candidioribus,in luteum quodammodo vergentibus, odore valde medicato, non sine aliqua iucunditate: caules fert rectos, striatos, cubito altiores: vmbellas luteas,in quibus semina farcta, vt in Petroselino syluestri,maiora Fœniculo,aliquantum compressa, & striata, multum odorata, resinacea,ex candido flauescentia: radix candida, prægrandis, succosaque. quidam hanc de Laserpitium reducunt. Censeo apud Theophrastum Libanotidem fertilem esse: duo enim genera Libanotidis tradit: Theodorus Rosmarinum vertit; sterile,& fertile: de fertili inquit: folium habet palustri Apio simile,multo maius: caulem ad magnitudinem cubiti,aut maiorem: radicem magnam, crassam, candidam,& veluti Thus redolentem: fructum candidum, scabrum, oblongum, qui Cachrys vocatur: nascitur potissimum squalido solo,atque saxoso: vti se tam fructu, quam foliis, & radice in medicamentis: radix vlceribus vtilis,& mensibus, pota in vino austero & nigro: fructus ad vrinæ stillicidia,& aures, & argemam, & lippitudinem,& mulieribus lactis hubertatem facit. Plinius Libanotis inquit,locis putridis,ac macris & roscidis seritur semine: radicem habet Olusatri, nihil à Thure differentem. Quidam alio nomine Rosmarinum appellant. Duo genera eius: alterum sterile; alterum cui & caulis & semen resinaceum, quod Cachrys vocatur: foliis odor Thuris: aliæ vero sunt Libanotides apud Dioscoridem: foliis Fœniculi,quamuis in cæteris descriptiones consentiant.

CAP. XLV.

LEVISTICVM alterum omnino in incultis nascitur locis, squalidis, montuosis, cui folia ab radice strata in terram, dura, & lenta, breuiora altero,& vt plurimum subrubra,odorataque: cauliculum fert leuem, subrubentem, cubitalem, paucis ramis: vmbellas subrubentes, & semina nigra, parum compressa in rotunditate, oblonga: radicem fert nigram,pollicis crassitudine, non sine odore: hanc nigram Libanotidem appellare possumus, quamuis Theophrastus nigræ non meminit. Plinius hanc significasse videtur, cum dixit, radicem habet Olusatri, nihil à Thure differentem.

CAP. XLVI.

LIGVSTICVM, in Alpibus Ligurię vulgò Imperatoria vocatur: folia à radice, rotundo pediculo, & fere lignoso, ac tripartito gerit, figura herbæ Sanctæ Mariæ, sed magis in acutum desinentia, magisque serrata, terna in singulis pediculi ramulis, odorata, prædura: caulem cubitalem, altioremque, paucis foliis: semina in vmbellis figura & magnitudine Fęniculi, nigra, odorata, & acria: radix candida pollicis crassitudine, in duas aut tres prælongas desinens, odore iucundo, sapore acri: oritur in Alpibus propè riuulos: vtuntur semine in obsoniis, & radice ad stomachi dolores, & imbecillitatem, ac omnes ferme internorum noxas. Dioscorides de Ligustico inquit plurimum in Liguria nasci, in monte Apennino Alpibus contermino, vnde nomen traxit, Panaces incolæ non ab re appellant; quoniam & radice & caule Heracleotico Panaci simile est, & viribus eisdem preditum: gignitur in altissimis, asperisque montibus, & vmbrosis maxime circa fluenta: cauliculum fert Anethi geniculatum, tenuem, & in circuitu folia Meliloti, molliora, odorata, prope verticem graciliora, & magis diuisa: in cacumine muscarium, in quo semen nigrum, solidum, & oblongum, Fæniculo proximum, gustu acre, & aromaticum: radix candida Heracleotici Panacis similis, odorata: semine vtuntur indigenę pro Pipere in obsoniis. Adulteratur semine simili, quod amarum est, admixto Fęniculo, aut Sesili. Theophrastus meminit Ligustici inter odorata, quibus ad vnguenta vtuntur. Plinius Ligusticum inquit syluestre est, in Liguriæ suæ montibus seritur, vbique suauius satiuum, sed sine viribus: Panacem alij vocant: eamdem puto apud eumdem inter Panaces appellari Pharnaceon, à Pharnace rege cognominatum: seritur inquit hoc: longioribus quam cętera foliis, & serratis: radix odorata in vmbra siccatur, vinoque gratiam adiicit. huius genera duo fecere, alterum leuioris folij; alterum tenuioris: per alterum autem genus tenuioris folij, intelligi puto herbam in omnibus fere Alpibus frequentem, quę & in plana descendit, vmbrosis tamen locis, Imperatoriæ simillimam, sed sine odore: foliis tenuioribus, mollioribus, pediculis non rotundis, sed excauatis: radice breui: vmbella candida: seminibus, gustu insuauibus: hanc Pseudoligusticum appellari posse censeo, cuius semine adulterari legitimum Ligusticum testatur Dioscorides.

CAP. XLVII.

QVAEDAM in montibus nafcitur Liguftico maior: foliis latioribus, rotundioribufque: caule craffo, proximo Ferulæ: vmbellas fert luteas: femina compreffa, & rotunda, candicantia, Sphondilio minora: Radicem candidam, Liguftico craffiorem: Quidam pro Libanotide Theophrafti oftendunt: non tamen odor adeo infignis ineft. Cenferem hanc potius apud eumdem inter genera Panacis recenferi, cum inquit: funt & aliæ, quædam Panaces: vna folio tenui; alia latifolia: vt Ligufticum fignificet, & hanc, quæ latiori folio conftat, quafi Ligufticum maius dici poffit, & Imperatoria maior.

CAP. XLVIII.

ANGELICA vulgò appellatur in Alpibus caule bicubitali, craffo, & concauo, odorato: foliis Olufatri, oblongioribus, læuiter ferratis, mollibus: vmbellas fert latas: flore candido: femen candidum, oblongum, ftriatum, quod in foliacea quædam labra dilatatur, valde odoratum, quafi Mofchum redolens, fapore acri: radicem palmi longitudine, craffam inftar Napi, candicantem, fungofam, fuccofam, iucundiffime olentem, acrē, & fubamaram: lachryma concrefcens pallefcit: defcēdit & in plana iuxta aquas locis vmbrofis, breuior: folio nigriore: radice minori, figura tenuioris Napi, quæ in plures radiculas definit, odore infirmo ad Paftinacam vergente: caules recentes & teneli, ac folia vtriufque guftui grata funt. celebrant radicem ad venena, & peftilentiam. extat & fatiua, quæ colitur in Germania: radice nigra, in multas fibras diducta, Ellebori modo, guftu fuauior: eruitur antequam caulefcat hanc ad Laferpitium referri poffe reor, quod Græci Silphion vocant, licet in Italia non ad eam magnitudinem crefcat, neque ea fit fuci hubertas, quæ in Aphrica, & calidioribus regionibus, vt multis aliis contingit. Theophraftus de Laferpitio inquit: radix ei eft multa, & craffa, vt radicibus potius conftare eius tota natura videatur, quo euidentiffime à cæteris differt: caulis quantus Ferulæ, & craffitudine fere proximus: folium, quod Mafpeton vocant, Apio fimile eft: femen latum, foliaceum fcilicet, quod folium appellatur: caulis annuus, ficut Ferulæ: Folium exit ineunte vere, quo pecus purgatur, ac pinguefcit vehementer, & carnes mirabilem in modum fuaues redduntur: poft hac caulem edit hominum cibo idoneum omnibus modis, elixum, affumq;: corpora eo quoque purgari ferunt: Quadraginta diebus fuccus capitur duplex, alter ex caule, alter ex radice, ob id Scapatium, & Ra-

dicarium vocant: radix nigro cortice tegitur, eumque detrahere ſolent, certa quadam menſura, ad ſuccum colligendum: collectum ſuccum va ſis coniiciunt, farinamque admiſcent, & longo tẽporis ſpatio quatiunt, quo modo & colorem capeſſit, & conditum incorruptumq; perdurat: locum Apicæ amplum occupat, ſed maior pars colligitur apud Syrtes: culta fugere traditur, &, ſi colatur, degenerare: Radicem alij cubitalem tradunt, aut paulo maiorem, hanc extuberare in caput, quod ſublime penitus extat, vt fere ſuper terram eſſe appareat, vnde primum, quod lac appellant, erumpit: dein caulis aſſurgit, ex quo Magydaris, &, quod Folium dicitur, exeunt, Folium id ſemen eſt aurei coloris, quod, cum Auſter ingenue poſt caniculam flauerit, diſcutitur, atque ita Laſerpitium naſcitur, eodemque anno radix conſumatur & caulis: radices quoque madunt recentes in aceto deciſas. & paulo poſt de Magidari loquens inquit: quod vero Magydarim vocant, nimirum à Laſerpitio differt; tenerius enim, minuſque vehemens, & ſine Laſere eſt id eſt ſucco, aſpectu quoque manifeſta homini experto, licet quidam Laſerpitium id appellent: Laſer lachryma eſt guſtu vehemens; modo Laſerpitij, præſtantior ex radice; quia purus, tranſlucidus, & ſiccior: qui ex caule humidior, ideo farinam inſpergunt, vt ſatis coagulari poſſit: folium & fructus ſuauis & mollis eſt, quia acrimoniam moderat permixtus humor aquoſus. Laſerpitium peculiare in Cirenenſi, odore ſuauiſſimum. Plinius Græcos authores teſtatur, Laſerpitum repente ortum, cum antea non eſſet in Aphrica circa Heſperidum hortos, Syrtimque maiorem, annis ſeptem ante Cyrenarum oppidum, ex imbre piceo tellure madefacta, & reliquam hiſtoriam ex Theophraſto recenſet. Dioſcorides Laſerpitium in Syria Armenia, Media, & Lybia naſci tradit, caule feruлaceo, quem Maſpeton vocant: foliis Apio ſimilibus: lato ſemine: radix excalfacit: in cibis ægre concoquitur: veſicæ noxia: ſuccus è radice, & caule ſcarificatis colligitur: præfertur ruffus, tranſlucens, Myrrhæ ſimilis, non porraceus, odore valens, ſuaui guſto, qui dilutus facile albeſcit. Cyrenaicum ſiquis deguſtauerit, humoré toto corpore ciet, odore blandiſſimo, vt ne os quidem guſtanti niſi paulum ſpiret: Medius & Syriacus infirmiores odore, magis viroſo acrem vim habet: radicem aliqui Magydarim vocant: caulem Silphion; & folia Maſpeton. Alteram præterea in fine capitis Magydarim tradit in Lybia naſcentem: radicem Laſerpitio ſimilem, minus craſſam, acrem, & fungoſam, ex qua non profluit ſuccus: eiuſdem cum Laſerpitio facultatis. ex quibus patet, noſtram Angelicam non multum diſcedere à Laſerpitio Cyrenaico, aut ſaltem ab altera Magydari: immo Angelica montana, & magnitudine, & odoris ſuauitate, & acrimonia, & ſucco maxime ad Laſerpitium accedit: Altera vero ad Magydarim. Laſer à recentioribus medicis Aſſa voca-

vocatur diſtinguentibus in odoriferam & fętidam: vt per odoriferam ſuccus Cyrenaicus ſignificetur: per fętidam Medius & Syriacus. tamen in officinis non reperitur niſi fędiſſimum genus, quam Aſſam fętidam vocant, cuius ſuffitu maxime abhominabili fugiunt animalia, & mulieres à ſuffocatione vteri liberantur. mirum autem, ſi in Aphrica copioſum eſt Laſerpitium, non afferri ſuccum Cyrenaicum, qui ob excellentiam ſimplici nomine ſuccus appellatur, græce Opos, omnium ſuccorum calidiſſimus, maxime tenuium partium, aereæ ſubſtātiæ, & igneę, vt Galenus teſtatur. cum ex eadem Cyrenaica regione Ammoniacum habeatur teſte Dioſcoride: ideo quærendum inter eas merces, an cum Ammoniaco feratur.

CAP. XLIX.

HERBA Rena vulgo appellatur in Alpibus noſtris, alibi Oſtrutium, & Imperatoria vocatur inter nobiles Alpium plantas; nam & ea, ad omnes fere morbos internos inſtar Panacis vtuntur: Folia in ſingulis pediculis terna tantum gerit, ſubrotunda, & farcta, Apij modo, latiora, quam Oluſatri, candidioraque, & magis rugoſa, & ſubaſpera: cauliculū fert cubitalem: vmbellas latas, flore cādido, ſeminibus latis, Sphondylio ſimilibus: radices fert sūmā tellure ſerpentes, geniculatas, multas, & prælongas, à quibus germina ex interuallis attolluntur: radiculis color ſubalbidus, aliquando internodiis ſubrubentibus, aut nigricantibus, odor ſuauis, non abſimilis Angelicæ, ſapor feruens, & ſubamarus: eaſdem vires habet quas Angelica, & efficaciores; nam vnice venenis aduerſatur, & peſtilentiæ contagia arcet: educit craſſa ex thorace; & ventriculi pituitam deiicit: appetentiam excitat: vrinam mouet, & menſes: rigores febriles diſcutit in vino pota: glutinat interna vulnera ex vino & aqua decocta: extrinſecus applicatur ictibus venenatis: canis rabioſi morſui, carbunculis cum polenta, doloribus lumborum, & vitiis Hypochondriorum. ſi vires huius plantæ contemplemur, & formam, maxime conuenire videbitur cum Panace: ſi igitur flos aureus ineſſet, conſtanter affirmarem Panacem Chironium eſſe. at eadem difficultas contingit in Panace Herculeo; quæ enim apud nos oritur, in cæteris omnibus conuenit cum deſcriptione ab antiquis tradita, excepto floris colore luteo, cum in noſtra albus ſit: Inquit autem Dioſcorides de Panace Chironio, quod genus tertio loco deſcribit inter Panaces: maxime naſcitur in Pelio monte: folia fert Amaraco ſimilia: flores aureos: radicem tenuem, non in profundum actum, guſtu feruentem: valet radix contra ſerpentes potu, coma autem illitu. ſimilitudo autem Amaraci non de Sampſucho intelligenda eſt, ſed de

Partenio;

Partenio; nam & hæc Amaracus vocata eſt, cui folia Coriandri tribuuntur, quæ obrotunda & fracta ſunt: radicis deſcriptio aptiſſime tradita eſt, nam tenuis,non in profundum, ſed ſumma tellure,ſapore acri. Theophraſtus non folia Amaraci tribuit, ſed Lapathi,ideſt Rumicis, in cæteris conſentit cum Dioſcoride. Inquit enim Panax Chironia, folium habet ſimile Rumici: florem auri ſpecie: radicem longam: amat loca pinguia: vtuntur ea aduerſus viperas,& Phalangia,& tineas veſtium,& cætera reptilia data ex vino, & vncta oleo,& adnaſcẽtia ex melle. Plinius in hoc genere Panacis deſcribendo,partim ex Theophraſto aſſumit, cum inquit: foliũ eius Lapatho ſimile, partim ex Dioſcoride in Panace Aſclepio, vbi ſubiungit, maius tamen & hyrſutius: flos luteus, radix parua. profecto, ſi pro Lapatho Amaracus legatur, vt in Dioſcoride,nulla erit inter hos authores differentia. rationi autem magis conſentaneum eſt ſic legere; nam in genere Ferulaceo, nulla eſt apud nos folio Rumicis, niſi quis Perfoliatam accipiat, quam ad Seſeli Aethyopicum Dioſcoridis reduximus: nam folia, quę ab radice ſunt, Rumicis figuram habent; & flos aureus.

CAP. L.

HERBA Coſta vulgò appellatur; quia radices pro Coſto in vſum venerunt: oritur in montibus: folia fert ab radice humi ſtrata, ramoſis pediculis, foliorum ſegmentis in rotunditate oblongis, inæquabilibus, ſerratiſque, non excedentibus ternum digitorum latitudinem: hæc initio leuia ſunt, procedente tempore horreſcunt: caules fert bicubitales, palleſcentes, hirſutos; vnde emanat lachryma aurei coloris, odorata, acris: flores fert luteos paruis vmbellis: ſemina in latitudinem depreſſa,vt Paſtinacę: radices craſſitudine baculi,in diuerſas partes tendentes, neruoſas, exterius ſubrufas,guſtu feruente. Iudicatur à quibuſdam non immerito Ferulæ genus eſſe, quod Sagapenum fert, de quo Dioſcorides ſeorſum à Ferula agens inquit; Sagapenum ſuccus eſt Ferulæ in Media naſcentis; optimum translucens, colore exterius fuluo, interius albo, redolens quid inter Laſer,& Galbanum, guſtu acri: Galenus in Antidotis inquit: eſt ſuccus Ferulæ cuiuſdam Panaci ſimilis: hodie huiuſmodi venditur in officinis inter merces orientales. Meſues & cęteri Arabes ſuccum hunc inter purgantia medicamẽta numerant; nam purgat humores craſſos & tenaces ex cerebro & neruis, trahit quoque aquam flauam. ſed multas alias vires & efficaces legere eſt apud Dioſcoridem.

CAP. LI.

GALBANVM succus est pinguis, non tamen oleo solubilis, sed aqua: media quodammodo natura constat inter Gummi & Resinas; accenditur enim igni, vt Resinæ: humore aqueo soluitur, vt Gummi, tactu mollescit, vt cæra: color ex rufo subliuidus: odor validus, medicatus. affertur autem ex orientalibus. Dioscorides succum esse inquit Ferulæ in Syria nascentis, laudari similitudine Thuris, chartilagineum, & pingue, purum, liberum à ligno, sed aliquid seminis & Ferulæ ad mixtum habens, olfactui graue, neq; valde humectum, neque rursus aridum: naturam habet calfactoriam, feruentem, extractoriam, & discussoriam. Galenus inter ualida emollientia recenset: Plinius sincerum inquit fugat nidore serpentes.

CAP. LII.

AMMONIACVM inter succos pingues est aqua solubiles, consistentia aridioris cæræ, exterius flauum, intus candidum, crassis guttis constans, sapor ineſt primo gustui suauis, postea subamarus, odor Incensi, acrior Galbano. huiusmodi affertur inter merces orientales. Dioscorides succum esse tradit Ferulæ siue arboris Ferulaccæ in Cyrenaica prope Ammonis oraculum: probari valde coloratum absque lignis, & harenis, chartilaginibus, Thuri similibus, purum, densum, absque sordibus, odore Castorei, gustu amaro: vim habet emolliendi, extrahendi, discutiendi, & aluum purgandi: Plinius vnum scribit Thuri masculo simile, quo maxime probatur; alterum pingue, & resinosum, adulteratur harenis, veluti nascendo apprehensis: igitur quam minimis glebis probatur, & quam purissimis.

CAP. LIII.

PANAX herculeum vulgò à nostris Panacea, Ferula est in Alpibus, cui folia ab radice simplici pediculo quina ad summum, aliquando terna, initio vnica, lata, fracta, & aspera, instar foliorum Fici: caulem cubitalem fert, subalbidum, hirsutumque: vmbellas in cacumine lateas: flores candidos: semina in latitudinem rotundam valde compressa, & candicantia: radix in plures ramos diuiditur, candida, acris, & amara; viuit arescente caule, at sine succo: alterum genus ex Sicilia ad nos translatum: foliis constat in terra stratis, initio quasi Pastinacæ latiuæ, læuibus, sed procedente tempore in vastam amplitudi-

nem

nem dilatantur, ſimul & aſperitatem induunt, ſegmentis amplis ſe tangentibus, vt vnicum folium integrum figura cruciformi ad amplitudinem cubitalem accedat; vere caulem attollit, anno ſecundo aut tertio bicubitalem, rubentem, læuem, in quo lachryma concreſcit colore flauo, idem procedente tempore ſubhirſutus redditur: vmbellæ inſident amplę: flore candido: ſemine craſſo, & oblongo, candida lanugine hirſuto: radix non magna, candida, quæ perfecto ſemine exareſcit. Dioſcoridis deſcriptio ſecundæ magis congruit, quam primæ: inquit enim Panax herculeum in Cyrene Lybiæ, & Macedonia: naſcitur alicubi etiam colitur queſtus gratia, hinc collecto Opopanace radice inciſa: foliis conſtat aſperis, in terra iacentibus, herbacei coloris, ad Ficulnea accedentibus in ambitu quinquepartito diuiſis: caule altiſſimo, vt Ferulæ, lanugine quadam incano, minutioribus foliis: vmbellis Anethi: flore luteo: ſemine odorato, feruentique: radices multas ab vna origine, candidas, graueolentes, craſſi corticis, ſubamari guſtus. Theophraſtus Herculanam Panacem inquit, folio conſtare magno, & amplo, vt quoquo verſus tres palmos perficiat: radicem prope digiti craſſitudine bifidam, aut trifidã, guſtu ſubamarã, odore ſynceri Thuris. Plinius Herculeum intelligit, cum ſimpliciter Panacem vocans inquit Ferulam eſſe ſui generis quinque cubitorum: foliis primo quaternis, mox ſenis, in terra iacentibus ampla magnitudine, rotundis, in cacumine vero oleagineis: ſemine in muſcariis dependente, vt Ferulæ: excipitur ſuccus inciſo caule meſſibus: radice in autumno. ex his patet præter floris colorem, & caulis altitudinem, cæteras conditiones noſtris conuenire, ſed magis Siculę. habemus autem Opopanacem inter merces exteras, odore graui, colore flauo: laudatur à Dioſcoride intus quidem candidus, & ſubrufus, extra vero croceus, lęuis, pinguis, friabilis, tener, facile tabeſcens in aqua, & elacteſcens, odore graui, amariſſimus. Meſues Opopanacem inter medicamenta purgantia ponit, at plantæ figuram aliter tradit, vt Aſclepium Plinij & Theophraſti videatur intelligere.

CAP. LIIII.

SPHONDYLIVM in montibus, & collibus naſcitur, locis riguis, foliis Paſtinacæ ſatiuæ, ſimplici pediculo, ſectionibus latioribus, in angulos deſinentibus, vt Platani folia: in totum vulgari Panacęę tota planta ſimilis eſt, tantum minoribus foliis. Dioſcorides inquit: folia Platanum referunt, cæterũ ad ſimilitudinem Panacis: caules cubitales, vel ampliores, Fęniculo ſimiles: ſemen in cacuminibus ſimile Seſeli, duplex, latius, & candidius, paleoſiuſque, graue olens: flores candidi; radix candida, Rhafano ſimilis: oritur in paluſtribus, & aquoſis.

Plinius

Plinius inquit à Panace differt, quæ vocatur Sphondylium foliis tantū; quia sunt minora, & Platani diuisura: non nisi in opacis gignitur: semen Silis speciem habet, medicinæ tantum vtile.

C A P. L V.

PASTINACA vulgò appellatur, radix vasta, quæ in hortis seritur cibi gratia, quamuis & sponte oriatur breuiori radice: folia fert simplici pediculo, longitudine duorum dodrantum, sectionibus oblongis latitudine ternum digitorum, circumfarctis, hirsutis, frequentibus: caulem crassum, bicubitalem, & ampliorem, striatum: vmbellas summis ramis insidentes, latas; flore luteo: semina in rotunditate depressa, lata, candida: floret æstate: radix singularis in altum demittitur, cubitalis, subpallida, cortice carnoso, neruo intus duro: Hæc venit in cibos elixa exempto neruo, dein frixa more fungorum verno tempore: ex eadem cum saccaro electuarium conficiunt ad vires recreandas conualescentibus, & puerperis, communissimum rusticorum remedium; appetentiam quoque præstat. Pastinaca nomen Latinum est, quod Plinius multis tribuit, scilicet Staphylino syluestri, & satiuo; item Hibisco in genere Maluæ; Quartum genus Dauco, quam nostri Pastinacam Gallicam vocant: Meminit & Pastinacæ maioris, cui neruus inest, vt Siseri, sed tantum anniculæ. Atheneus de magna Pastinaca inquit; quod Caros vocatur, magna est Pastinaca, quæque facile augeatur, meliorem habet succum, quam Pastinaca, magis calefacit, vrinamque magis ciet, stomacho confert, facileque digeritur, vt Difilus est author. profectò si aliqua magna dici debeat Pastinaca, hęc quàm proposui, cognomen id meretur. sed apud Dioscoridem quo nomine donata sit, incertum est; neque enim in genere Staphylini, neque Dauci ponenda videtur; cum totius plantæ facies longe discreper; neque cum Sisere, cui valde affinis est; nam Plinius Pastinacam maiorem seiunxit ab eodem; alioqui Siseris facultates, quas Dioscorides & Plinius tradunt, maxime conueniunt cum nostra Pastinaca; & vulgo cognitus traditur Siser, vt apud nos Pastinaca. Inquit enim Dioscorides, apud quem non Siser, sed Sisaron vocatur, notum est vulgo, eius radix decocta, ori grata est, & stomacho vtilis; vrinam ciet; & appetentiam inuitat. Plinius inquit: Siseris præcipua generositas est in Germania; ei Princeps Tiberius nobilitatem dedit, qui singulis annis efflagitabat: ex quo apparet frigidis locis conuenire: inest longitudine neruus, qui indecoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta, quæ mulso in cibis temperata etiam in gratiam vertitur: neruus idem & Pastinacæ maiori dumtaxat anniculæ. Seritur Siser Februario, Martio, Aprili, Augusto, Septembri, Octobri, vtilis est sto-

macho: nemo tres Siferes edendo continuaret, vtilis etiam conualefcentibus. Eft & erraticum fatiuo fimile, & effectu; ftomachum excitat; faftidium abftergit; vrinam cit, & Venerem; cordi conualefcentium conuenit, aut poft multas vomitiones per quam vtile. Heraclides contra argentum viuum dedit: hęc de Sifere Plinius. Videtur autem Plinius Germanicum Sifer aliam intellexiffe à noftra Paftinaca, quam maiorem Paftinacam vocauit.

CAP. LVI.

SISER Germanicum, foliis conftat Paftinacę, tenuioribus, ac minus hirfutis, Sio proximis: flore candido: feminibus latis, pluribus ab eodem exortu: radiculis digitalibus, & amplioribus, aliis breuioribus, quafi aceruatis bulbis, vt in Afphodelo, fubcroceis, quæ coctæ in cibos veniunt. Puto apud Diofcoridem Elaphobofcum vocari, quafi Cerui Paftinacam: nam Græce Βόσκειν pafcere eft; vnde Paftinacæ nomen deriuatum videtur. Inquit igitur de Elaphobofco: caulem Fæniculi, aut Libanotidis fert, geniculatum: folia duorum digitorum latitudine fufficienter oblonga, vt Therebinthi, circumfracta, aliquantum afpera: ramos quofdam: vmbellas Anetho fimiles; flores fubluteos: & femen Anetho fimile: radicem trium digitorum longitudine, craffitudine vnius, albam, dulcem, efui aptam: affumitur etiam caulis nuper ortus inter olera. Aiunt ceruas huius herbæ paftu morfibus ferpentum refiftere, cuius gratia femen in vino propinatur. In hac defcriptione flos luteus non conuenit Siferi Germanico, cui albus eft flos. At noftræ Paftinacæ maxime quadraret tum flos, tum folia, caulis, & femen; at radicis breuitas nequaquam, nifi genus fylueftre affumatur, cui radix breuior multo quam fatiuæ, ac flos luteus. At id nequaquam difiungendum videtur à fatiua, cum folo cultu differat; grandefcit enim in læto folo, & optime refoffo. hæc faciunt, vt noftram Paftinacam vulgatiffimum Sifarum effe putem: Germanicum autem Sifer ob radicum figuram digitalem, & reliquas notas ad Elaphobofcum referam; quamuis flos non fit luteus. Plinius non inepte Elaphobofcum defcribit, inquiens. Ferulaceum eft geniculatum, digiti craffitudine, femine fimili, corymbis dependentibus, fed non amaris: foliis Olufatri: & hoc lautum in cibis, quippe etiam conditum prorogatur ad vrinam mouendam.

CAP. LVII.

SAXIFRAGIA vulgò appellatur in montibus naſcens inter ſaxa: foliis Pimpinellę, non hirſutus; vnde quidam Pimpinellam vocant, eius plures differentię. Quædam ab odore radicis Hircina cognominatur: folio maiori, quaſi ad Paſtinacę ſolium accedēte, magis acuto, criſpo, circūſerrato: ramos fert cubitales, ſtriatos: radicē craſſam, acrem, odore hirci: flores albos in tenuibus vmbellis: ſemina Apij, oblonga, odorata, valde acria, & ſubamara. Altera minor, cauliculo conſtat dodrantali: foliolis ab radice Pimpinellę, ſcilicet ſubrotundis, & circumſerratis, in ſimplici pediculo diſpoſitis: rami autem tenuius diuiduntur, vt Siſonis: ſemen fert acrius, & odoratius priore, nigrius, & tenuius: adeo vt cum Petroſelino Macedonico cōgruere omni ex parte videatur, & magis quam vulgare Petroſelinum latifolium, de quo egimus. Tertia foliis conſtat ab radice ſtratis in terram, ſectionibus rotundis, & latis, ſimili modo ſerratis: caulem tenuem, rotundum, cubitalem, in quo folia vario modo ſciſſa, Coriandri ſimilitudine: in cacuminibus tenues vmbellæ, antequam floreant, deorſum inclinatæ: flores albi: ſemina valde exigua, quaſi Ameos, lanuginoſa, ſubcandida, guſtu feruētia. Quarta in totum tertiæ ſimilis: ſolo ſemine diſcrepat, quod paulo craſſius eſt, nequaquam lanuginoſum, & infirmius. Celebrantur Saxifragiæ ad calculum frangendum, & vrinam impellendam, etiam ad venena & peſtem: ſpicula infixa extrahenda totius herbæ ſucco, ſed præcipue ſemine & radice. Tertia ſpecies forte dici poſſet Cuminum ſylueſtre primū, cui ſemen acetoſum, & acrius ſatiuo; & exilitate cōuenit cū Ammi.

CAP. LVIII.

PIMPINELLA Romana vulgò appellatur herbula, cubito breuior: paucis foliis in ſimplici pediculo, rotundis, paulo latioribus Pimpinella, candicantibus, hirſutiſque: vmbellas fert candidas: & ſemina lata, ac rotunda, vt Paſtinacæ, circulo candido, ac denticulato ornata inſtar clypeoli; vnde quidam Tordylium eſſe putarunt, at infirmi odoris, ſaporiſque non ingrati: radix eſt tenuis & inutilis. ipſa herba cruda aſſumitur inter olera, copiosè naſcitur in ſub Vrbiis Romæ, præcipue in Vaticano. Alterum genus ſylueſtre inſuauius paſſim in ruderibus naſcitur, & ſæpibus, cubitale, & altius: foliis latioribus ad Paſtinacam accedentibus, ad pediculum reflexis, hirſutioribus, quę prope cacumina tenuius diuiſa ſunt: flores, & ſemina in totum ſimilia.

CAP. LIX.

CORIANDRVM feritur in hortis: caule cubitali: foliis variis, initio quidem latioribus, quasi Pastinacæ, rotundioribus, colore virente, eruibus; in progressu eadem sensim tenuius diuiduntur, vt tandem Fœniculo proxima reddantur, odore ingrato, ac pertinaci, vt mirari liceat in Hispania experiri in cibis tum cruda, tum cocta, quę in Italia vehementer ferent: eo cibo somnum conciliant, sed capitis grauitas, & vertigines excitantur: vmbellas in cacuminibus fert candidas, & semina rotunda quibusdam apicibus in summo, quibus siccatis odor inest suauis; idcirco condimentis inferuntur: incrustantur quoque saccaro inter bellaria: Corion Græci vocant, & Coriannon. Dioscorides multas plantas Coriandro cōparat tamquam plantæ notissimæ: ipsam tamen non describit: ei vim refrigeratoriam tribuit, vt inter venena reponatur: nam qui succum eius biberunt, insaniunt, multa loquentes, vt temulenti. Dubitat Galenus de eius facultate refrigeratoria, quoniam & effectus caliditatis in eo videt: in his postea multum altercantur recentiores: similis est in plerisque aliis difficultas: Nam ea magis refrigerando interficiunt, quibus caliditas cum multa humiditate vaporosa coniuncta est, vt Crocum, Styrax, Vinum, multo magis Cicutæ succus, & Coriandri, & Papaueris, quibus humiditas crassior & indigesta est; indicat enim fætor. At Coriandri semen ab ea humiditate exemptum est magna ex parte; idcirco sine noxa assumitur; largius tamen assumptum, & vsu continuo mentem non sine periculo tentare tradit Dioscorides. Arabes laudant ad reprimendos vapores à ventriculo ascendentes, vt in epilepsia, dolore capitis, ebrietate: semen tostum aluum cohibet, & sistit sanguinis profluuium. Meminit Theophrastus sparsim Coriandri, hæc scribens: prouentu contumax: semen nouum nasci recusat, nisi conuoluatur: vetus celerius prouenit: radix lignosa, vnistirps, non prolixa, neq; fibris multis: multis caulibus: multisque ramis constat: semen nudum, sub Canis ortum falescit. Plinius Coriandrū inter syluestria non inueniri testatur. sunt tamen qui hodie Coriandrum syluestre passim in Hetruria oriri testantur, in pratis, & campestribus, quod profectò adhuc mihi incompertum est, nisi per Coriandrum syluestre accipiant eam plantam, quæ vulgò Verdemarcum appellatur, de qua suo loco egimus. venditur autem in officinis Coriandri semen ex Orientalibus allatum.

CAP. LX.

ANISVM semen est Fœniculo minus, & rotundius, odore, & gustu suaui, subdulce, & acre; ideo præ cæteris incrustatur saccaro inter bellaria: seritur in hortis annuo prouentu, vt Coriandrum: eius planta breuior Coriandro: foliis initio rotundis, in summo serratis: procedente tempore inciduntur Coriandri modo, bene olentia: flos albus. Dioscorides tamquam notum indescriptum reliquit: Theophrastus Anesum vocat, recensens tantum inter odorata. Plinius quoque tacet, desideratum viride aridumue omnibus, quæ condiuntur, quæque intinguntur; panis etiam crustis inferioribus subditum; oris halitum iucundiorem facit, & vultum iuniorem præstat: insomnia leuat suspensum in puluino, vt dormientes olfaciant.

*

Finis Libri Septimi.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER OCTAVVS.

CAP. PRIMVM.

QVAE bina ſeminis conceptacula ferunt, ſolitariis ſeminibus in ſingulis alueolis; paucæ ſunt. Harum flos ſummo fructui inſidet inſtar Ferulacei generis, vt Rubiæ, Agrimoniæ: aut fructus ſine flore eſt; & flos ſine fructu, vt Mercurialis Xanthij. Fructificant hæ non in vmbellis, vt Ferulacea, ſed aut ſparſim in alis foliorum, & ſummis ramulis; aut in capitulis, vt Pimpinella.

CAP. II.

MERCVRIALIS vbique obuia eſt iuxta parietes, hortorum maceries, & vias, herba dodrantali altitudine, frequentibus geniculis, in quibus bina folia, & bini rami à latere producuntur: folia latiora quam Oleæ, mollia, & circum ſerrata, ex viridi palleſcentia. Quæ floret, racemulum ex alis oblongum, & tenuẽ fert, refertum granulis herbaceis, qui floſculi ſunt ſine fructu. Quę autem fructum fert, geminum in ſingulis pediculis breuiſſimis gerit, ſimilitudine teſtium, herbacei coloris, ſubhirſutum. vtuntur hac herba clyſteribus ad alui ſubductionem. Altera in montibus naſcitur: ſimplicibus ab radice caulibus: foliis maioribus: fructu grandiuſculo: ſine flore: radices fert Graminis modo tenues, candidas, cæruleo quodam colore, vt plurimum depictas. Dioſcorides Linozoſtim vocat: foliis Ocymi, Helxine cognatis, minoribus: ramulis geniculatis, multis alis. Fęminæ fructus copioſus, racemorum ſpecie; Mari pendet é foliorum ſinu paruus, rotundus, ceu bini teſticuli cohærentes: frutex dodrantalis, aut maior. Hæc deſcriptio prioribus duabus conuenit. de montana Mercuriali mentionem non fecit. Theophraſtus Phyllon vocat, ideſt Folium, cuius fæminam Theligonon

gonon appellari tradit, idest Feminificum, vt Theodorus vertit: Marem autem Arrenogonon, idest Marificum: quia illud ad fæminas procreandas faciat, hoc ad mares, vt testatur quoque Dioscorides de vtraque Mercuriali. Describit Theophrastus vtramque speciem Ocymi, inter se similes, fructu tantum distare; nam Theligoni fructus Musci oleaginei modo est, verum pallidior: Arrenogoni sicut Oliuæ, cum primum ex muscoso flore emergit; geminat vt testiculi hominis. Dioscorides tamen ex Crateua aliam vtriusque Phylli historiã affert, quæ aliqua ex parte cum Mercuriali conuenit, vt suo loco ostendetur. Plinius à Mercurio inuentam tradit, vnde Hermupoa à multis dicta est, apud nos Mercurialis: Duo genera, masculus & fæmina: quæ efficacior, caule cubitali, interdum ramoso, in cacumine, Ocymo angustioribus foliis, geniculis pensis, alarum cauis multis, semine in geniculis dependente; fæminæ copioso: mari iuxta genicula stanti, rariori, ac breui, contortoque: fæminæ soluto, & candido: folia maribus nigriora: fæminis candidiora: radix superuacua, prætenuis: nascitur in campestribus cultis: mirum est, quod de vtroque proditur, vt mares gignantur hunc facere, & fæminæ illam.

CAP. III.

XANTHION herba in æstate prouenit iuxta lacus, & in torrentium alueis siccatis: caule crasso, multis ramis in latera tendentibus: foliis latis figura Populi albæ: fructum sine flore fert in alis foliorum, spinosum, Lappæ modo hærentem vestibus; ideo quidam Lappam minorem vocant: figura nuclei Oliuarum, cuspide bipartita: semina bina intus septo chartilagineo disiuncta, oblonga, & nigricantia: flores in summis ramulis fert sine fructu, vel potius aridos, floccos herbaceos. Dioscorides nasci inquit, læto solo, & lacubus exsiccatis: caule cubitali, anguloso, pingui, crebris alis: foliis Atriplicis, incisis, odore Nasturtij: fructu grandis Oliuæ, rotundo, spinoso vt pilulæ Platani, qui contactu hæret vestibus. hic capillos ruffos reddit tusus & aqua dilutus, si prius nitro illiti sint capilli: asseruatur per se tusus dum viret, aut ex vino, exsiccatusque. hinc videtur nomen Xanthij adeptum esse.

CAP. IIII.

AGRIMONIA vulgò appellatur in incultis nascens, & tenui solo: caule recto, ferme cubitali, sine ramis, lignoso, & hirsuto: foliis frequentibus, longo pediculo, & simplici constantibus, in quo coniugatim foliorum partes dispositæ sunt, serratę, maiores Quinquefolio, alis paruis inter mediis, vt Pimpinellæ: summus caulis in prælon-

prælongam definit veluti caudam circundatam floribus luteis ex quatuor foliolis constantibus: fructus fert pilosos deorsum nutantes, & parte postrema latos, qui siccati vt Lappæ vestibus adhærent: intra osseum corticem bina semina continentur: tota planta sapore constat siccante os, absque manifesta amaritudine, aut alio sapore, & odore. Dioscorides Eupatorium vocat, cum tamen a quibusdam falso Argemone dicta sit, nam alia est Argemone: est autem Eupatorium surculosa herba: vno caule lignoso, nigricante, recto, tenui, hirsuto, cubitali, interdum ampliore: foliis per interualla Quinquefolij aut Cannabis potius similibus, quinque partito, aut amplius diuisis, nigricantibus, & ipsis per ambitum serratis: semen è medio caule erumpit, pilosum, deorsum spectans, quod siccatum vestibus hæret: folia contrita cum adipe suillo vlceribus rebellibus cicatricem inducunt. Herba, aut semen in vino potum dissentericis, & hepaticis, & serpentium ictibus auxiliatur. Plinius Eupatoria inquit regiam authoritatem habet: caulis lignosi, nigricantis, hirsuti, cubitalis, aliquando & amplioris; foliis per interualla Quinquefolij; aut Cannabis, per ambitum incisis quinquepartito, nigris & ipsis, plumosisque: radice superuacua: semen dissentericis in vino potum auxiliatur vnice. Aliud porro apud Auicennam & Mesuem est Eupatorium; sapore amaro, laudatum ad iecinoris obstructiones abstergendas. Galenus quoque Eupatorio facultatem tribuit incidendi & abstergendi citra manifestam caliditatem, cum astrictione quadam: herbam esse tenuium partium, idcirco pollere ad obstructiones Hepatis expurgandas: Quæ facultates Agrimoniæ non videntur inesse, cum præter astrictionem alia euidens qualitas in ea non sentiatur: Quod cum viribus à Dioscoride traditis consentit; nam siccando cicatricem inducit, dissentericos, & fluxus hepaticos sanat. An latere potest sub terrestri substantia qualitas aliqua tenuis incidens & abstergens? Facit & difficultatem, quod scribit Dioscorides libro sexto, vbi ad epotam Mandragoram præcipit excitandos à sopore ægrotantes olfactoriis, inter quę Eupatoriũ in primis numeratur, quasi vehemens in eo sit odor, quod nequaquam Agrimonię inest. Hinc puto Arabes alias plantas inuexisse pro Eupatorio, & amaras & odoratas, de quibus loco proprio agemus. At Agrimonia excitare possit sopore affectos, si eius vstæ nidor vt capillorum naribus excipiatur. Quoniam vero hæc Argemone appellata fuit à quibusdam teste Dioscoride, videtur Plinius eamdem intellexisse, cum de Lappa Canaria inquit: trita cum Plantagine & Millefolio ex vino Carcinomata sanat ternis diebus soluta; medetur & suibus: hæc effossa fine ferro & addita in colluuiem potus, vel ex lacte & vino, quidam adiiciũt, & fodientem dicere oportere: hæc est herba, Argemon, quam Minerua reperiit suibus his remedium, qui de illa gustauerint; merito enim hæc

inter Lappas numerari poteſt, cum ſemen pertinaciter veſtibus adhęreat. aliæ tamen ſunt Argemoniæ apud eumdem Plinium, & apud Dioſcoridem, de quibus locis propriis agetur.

CAP. V.

PIMPINELLA à recentioribus appellatur, vulgò autem apud nos Sorbaſtrella à ſorbendo dicta; nam ſanguinem ex vulneribus ſorbet, & vulnera glutinat: herba in arido ſolo, & inculto naſcitur, & ſaxorum crepidinibus: ſeritur quoque in hortis inter olera; nam cruda in cibum venit ex oleo, ſale, & aceto: foliola coniugatim multa in longo, & tenui pediculo fert, ſubrotunda, & circumſerrata, grati odoris, qui etiam in vino placeat. Nam calices herba virenti replent, vt vinum ex ea bibatur, quod facit ad arcenda venena & peſtem: cauliculos fert rectos, dodrantales, aut paulo altiores: paucis foliis, ramiſque: in cacuminibus capitula ex granis congeſtis; quibus floſculi inſident conſtantes ex quaternis foliolis, herbaceis, media quadam lanugine rubra: fructus anguloſi, aſperi, duri, quibus bina ſemina continentur: radix vnica eſt paruo Raphano ſimilis. laudatur ad ſanguinem ſiſtendum, & diſſenteriam. extant eius aliquæ differentiæ magnitudinis & paruitatis. Fama eſt alicubi cum eius radicibus vermiculum erui ſericis tingendis colore coccineo, quem Chermeſinum vocant. ſed audio in Hiſpania Coccum huiuſmodi vermiculum gignere, quod magis rationi conſentaneum eſt; nam Cocci folia non abſimilia ſunt Pimpinellæ. Quamquam ſcio etiam Chermiſinum ex purpurarum conchis haberi. Pimpinella ſapore conſtat aſtringente, cum quadam dulcedine, ſubacri. Hermolaus vim in eſſe ſcribit extrahendi ferrum & ſpicula ex vulneribus facile, & ſine dolore. Apud Dioſcoridem Tragium dici puto, quod ſecundo loco deſcribitur in hunc modum: Folia Scolopendri habet, & radicem ſylueſtris Raphani, tenuem, & candidam, quæ tum cruda, tum cocta in cibo diſſentericis opitulatur: folia in Autumno hircum redolent; vnde nomen Tragij; prouenit in montibus, & præcipitiis. Quamuis autem hirci odor in Saxifragia magis manifeſtus ſit, quæ & Pimpinella ob foliorum ſimilitudinem dicta eſt: facultas tamen aſtringendi, & vſus in cibis, huic ineſt, non Saxifragiæ.

CAP. VI.

POTERIVM tranſlatum eſt nuper ad nos, ac viuit in horto Piſano: frutex cubitalis, in multam latitudinem extenſus: ramis frequentibus: foliis Pimpinellæ, minoribus, quaſi Trichomanes,

ſuperne virentibus,infra candicantibus, tenui cortice, villoſo, ac flaueſcente : ſummi ramuli in ſpinas definunt, molles, ramoſaſque : quibus fructus racematim cohærent Piperis magnitudine,in candido ſubrubentes, fungoſa exterius cute : floſculus iis ineſt qualis Pimpinellę : ſapor totius plantæ aſtringens, & ſubacris, ſine odore : Radices ſumma tellure ſpargit : pulcherrime prouenit ſurculo.Dioſcorides de Poterio inquit, large fruticat : ramulis proceris,mollibus,lentis,tenuibus, vt Tragacantha : foliis gracilibus, rotundis : totus frutex lanoſo cortice,ac tenui obducitur, ſpinoſuſque eſt : flores fert paruos, candicantes : ſemen guſtu odoratum, & acre, nullius vſus : inuenitur in aquoſis collibus : radices habet binum ternumue cubitorum, neruoſas, & firmas; quę prope terram reciſæ lachrymam dant Gummi ſimilem : radix tuſa vulneribus ſanandis efficax, pręcipue neruis pręciſis illita : decoctum quoque eius potu affectibus neruorum opitulatur. Plinius eadem fere ad verbum habet, excepto flore, quem longum, & herbaceum ſcribit. Alibi autem Phrynion vocans inquit. Auxiliatur Ranis rubetis Phrynion in vino pota : aliqui Neurada appellant : alij Poterion: floribus paruis : radicibus multis,neruoſis,bene olentibus. Si igitur prædicta planta Poterium eſt, flores parui magis conueniunt, quam longi : odor tamen nec in fructu, neque in radicibus eſt conſpicuus. Ab hac non multum diſtare putandum eſt Tragium Creticum;nam frutex Lentiſco ſimilis tum folio,tum fructu,& virgis, minoribus tamen, & ſuccus ſimili modo ineſt,Gummi non diſſimilis : Vires pręterea, quæ traduntur huius Tragio à Dioſcoride, conſentiunt cum Pimpinellę virtute,quam congenerem eſſe animaduertimus,alterum Tragium appellantes; nam ſemen folia, & lachryma illitu ſpicula è corpore eiiciunt : omnia quoque corpori impacta euocant : ſed amplius ſtrangurię medentur : calculos veſicę frangunt : menſes trahunt : datur drachma vna in potione. fama eſt ſylueſtres capras ſagittis confoſſas, huius herbę pabulo ſpicula excutere. In hoc eodem genere & Tragacantha videtur eſſe.

CAP. VII.

VISA eſt apud nos ſpina ex ſemine peregrino nata, frutex ramoſus, binis aculeis robuſtis, iuxta ſingula folia, quæ ramoſo conſtant pediculo, in eoque coniugatim foliola diſpoſita ſunt,ſubrotunda, lęuia : hęc noctu contrahuntur, & quaſi complicantur, interdiu pandunt ſe : at perfectam plantam cum flore ac fructu videre non licuit. ſuſpicatus ſum Tragacantham eſſe, de qua Dioſcorides inquit : radix eſt lata, ac lignoſa, ſummo ceſpite nixa; vnde ſurculos humiles, robuſtos latiſſime fundit, in quibus minuta ſunt folia, & multa, inter-

positis spinis inter folia occultatis, candidis,robustis, subrectis. est autem Tragacantha lachryma, quę vulnerata radice manans concreuit: præstat perlucens, gracilis, lęuis, syncera, & subdulcis. naturam habet conglutinantem similem Gummi, valet ad scabritias arterię, tusses, raucedines, distillationes in elegmate cum melle, ad renum dolores, & vesicę rosiones bibitur cum passo dracma cum cinere cornu cerui,aut cum exiguo Aluminis scissilis. Apud Theophrastum Theodorus Hirci spinam vocat: habere lachrymam dicitur: hęc antea nasci tantum in Creta putabatur: nunc vero in Achaia etiam Peloponnensi, & aliis locis, & Asiæ circa Medeam comperiri certum est. sponte succus consistit,spissaturque lachrymæ modo; hanc enim cedere nequaquam opus est: large in Archadia nascitur, nec deterior Cretica existimatur, sed etiam visu pulchrior. Plinius inquit Tragacanthem fert Creta Insula, Spinæ albæ radice multum prælatam apud Medos, aut in Acaia nascenti. Hodie affertur lachryma specie vermiculorum candida, arida, qua mulieres pro glutine vtuntur, & medici ad tusses & distillationes acres.

CAP. VIII.

RVBIA, quam officinæ Rubeam Tinctorum vocant,radices sunt Iunci modo tenues, & rubicundæ, quibus infectores lanarum vtuntur: laudatur crasso cortice, in quo est vis tingendi,neruulo intus tenui: seritur in Piceno, præcipue Rauennæ. sunt & syluestres in Etruria frequentes,locis montosis,& aridis: omnium caules infirmi, qui sine adminiculo nequaquam scandunt: syluestres inter vepres assurgunt, aliquando ad bicubitalem altitudinem,paucis ramis. satiua procumbit in terram, ramosior multo, & longior: foliis quoque longioribus,in acutum desinentibus, subasperis: in summis ramulis flosculos fert, racemosos, pallidos: baccas quales Ligustri, rubro colore tingentes: intus ossicula duo,concaua,acetabuli figura: tota planta asperitate quadam horrida est: quadrato caule: foliis per interualla quinis, in orbem figura stellæ. syluestris asperior est: foliis breuioribus,Oleæ figura & magnitudine: florem fert candidum: fructum similem satiuę. Quędam in genere syluestri fructu constat subaspero, ac nigro, quod genus breuiori caule constat. Dioscorides Erythrodanum vocat: radicem rubram, qua lanæ tinguntur. Vna sponte prouenit: altera seritur, vt in Thebana Galliæ, & Rauenna Italiæ; in Caria inter Oleas, vt in aruis, hanc non sine quęstu serunt, cum maximum ex ea prouentum sentiant. asperi sunt caules,& quadranguli, longi, Aparinæ non dissimiles,robustiores, & multo prorsus maiores: foliis per interualla circum articulos stellæ modo dispositis: semen rotundum,inter initia viride,mox rubrũ,

postea cum maturuerit nigrum : radix tenuis, longa, rubra. Theophrastus describit folio Hederæ, rotundiori tamen : humi serpit Graminis modo : loca amat vmbrosa : radix rubra : cit vrinam, qua de causa ad lumborum & coxæ dolores ea vtuntur. At folio Hederæ adhuc non vidimus. Plinius inquit, in primis Rubia tingendis lanis & coriis necessaria : laudatissima Italica, & maxime suburbana, & omnes pene prouinciæ scatent ea : sponte prouenit, seriturque : similitudine Eruiliæ; verùm spinosus ei caulis, & geniculatus hic est; quinis circa articulos in orbe foliis : semen eius rubrum est.

CAP. IX.

APARINAE vulgò apud nos Asprella vocatur, frequens in aruis, & sæpibus : læto solo nascitur, tenerior multo Rubia, sed tactu asperior, vt vestibus adhæreat : folia fert angustiora, in singulis geniculis plura, sena, aut septena : flosculos candidos : fructum asperum, & durum : radicem valde tenuē, flauescentem. Dioscorides describit ramis multis, & paruis, asperis, quadrangulis, per interualla orbiculatim foliis circundantibus, vt in Rubia : flos albus : semen durum, rotundum, concauum, album, vmbilici figura : herba vestibus adhęret : ea vtuntur pastores coli vice ad pilos ex lacte eximendos. apud Theophrastum Theodorus Lappā vertit, quæ suę asperitatis causa vestibus adhęrescit, vt difficile auferri possit : Notabile in ea, nam quiddam inest hirsutum & asperum, in quo nascitur flos, non exiens, neque manifestus, sed intus maturescens, & semen pariens, vt accidit Galeis & viperis : illa enim postquam oua inter se pepererunt, mox animalia gignunt; hęc quoque florem intra se continens, & concoquens, fructum deinde parit. Amplexi caulis est, si non habeat, quibus accumbat : humi serpit : inter Lentem maxime coalescit, quam Eruangę modo aggreditur, & herbam totam, veluti branchiis capessit, nec secus angit, atque obstrangulata. Galenus inter semina alienigena in frugibus reperta Aparinem recenset, quæ Lentem amplectitur, strangulat, & suffocat & detrahit non aliter quam Orobanche Eruum. Plinius Aparinem inquit, aliqui Omphalocarpon, alij Philantropon vocant : ramosam hirsutam; quinis senisque in orbem circa ramos foliis per interualla : semen rotundum, durum, concauum, subdulce : nascitur in frumentario agro, aut herbis pratisue, asperitate etiam vestium tenaci. Inter cæteras facultates laudantur folia, cum fece aceti trita ad strumas dissoluendas. Alibi Plinius, eamdem inter Lappagines Asperuginem vocat; asperioribus foliis constantem, quod verbum alludit vulgari nomenclaturę : Asprella enim vocatur.

LAP-

CAP. X.

LAPPAGO quidam Aparinem leuem vocant, vbique nascitur, Aparinę similis, nequaquam aspera, durior, ac ramosior, vt Rubia; sed foliis pusillis, & subrotundis, septenis, aut pluribus in singulis geniculis: racemoso flore, candido, & magis manifesto: fructu exiguo, Milij magnitudine: radice rubra, oblonga, vt Rubiæ, multis aliis capillaribus flauescentibus. Eius aliquæ differentiæ magnitudinis & paruitatis, asperitatis ac leuitatis. Aliqui non immerito inter syluestres Rubias numerant. Puto auté apud Plinium Lappaginé vocari: Inquit enim similis est Anagallidi, nisi esset ramosior, ac pluribus foliis aspera, rugosa, asperioris succi, grauis odoris. quæ talis est, Mollugo vocatur, cuius succus expressus pondere xi denariorum in vini cyatis duobus ad podagras quotidie sumitur: similis & asperioribus foliis Asperugo vocatur: sed alia Lappago vocatur à Theodoro, quam Theophrastus Hippophion vocat.

CAP. XI.

GALION Lappagini similis est, tactu læui: sed foliis angustissimis, in singulis geniculis numeroso ambitu: flosculos copiosos fert in cacuminibus, racematim, luteos, & granula exigua, ac nigra: radicem flauescentem. extant & huius differentiæ magnitudinis & paruitatis, & coloris. Quædam enim flore candido constat, in læto solo nascens, & palustribus. Quæ vero luteum florem gerit, in sterili solo magis, ac montibus prouenit. Dioscorides inquit. Galion ab eo nomen traxit, quod in cótrahendo lacte coaguli vicem præstat: ramulum, foliumque habet Aparinæ simillimum, rectum: florem in cacumine luteum, tenuem, densum, copiosum, odoratum: nascitur in palustribus: flos medetur ambustis; profluia sanguinis prohibet: radix Venerem stimulat.

CAP. XII.

CRVCIALIS herba vulgò appellatur: multis ab eadem radice cauliculis, simplicibus, dodrantalibus quaternis foliis in singulis geniculis ad modum crucis, hirsutis, sed tactu molli, paulo Rubia minoribus: flosculos fert in singulis geniculis, luteos inter folia: fructus rotundos, leues, candidos: oritur in pratis, & collibus: Eadem in montibus longe exilior nascitur: Quędam in maritimis minima, quatuor digitorum altitudine: fructu in orbibus pungente. Plinius Alysson vocat inquiens: distat à Rubia, qui Alyssos vocatur, foliis

liis tantum, & ramis minoribus, quippe nomen accepit, quod à cane commorsos rabiem sentire non patitur, potus ex aceto, adalligatusque: mirumque est, quod additur, saniem conspecto eo frutice siccari. Non abhorreret ab eadem herba & Dioscoridis descriptio; nam de Alysso post Aparinem statim agens inquit: Fruticosa herbula est, vnicaulis, subaspera: rotundis foliis: sed quod de fructu subiungit, non videtur congruere: cum inquit: fructum fert duplicium scutulorum effigie, in quo est semen quadantenus latum: in montibus, & asperis locis emicat: Non tamen ex toto abhorret hæc conditio; nam & in Aparina & Rubiæ generibus semen duplex continetur, altera parte concauum, altera conuexum scutulorum effigie. Hermolaus ostendebat Alysson, non herbam Crucialem, sed quam nos Rubiam syluestrem appellauimus: foliis quinis in singulis geniculis, asperioribus, quam Cruciali, & grandiori semine: magis anguloso caule: flore candido, cuiusmodi est, quam nos inter syluestres: fructu aspero: & breuiori caule ostendimus. At Galenus & Aetius alias omnino diuersas plantas ostendunt Alyssi nomine, de quibus inter Marrubij genera quærendum est.

CAP. XIII.

QVAEDAM dodrantalis, fruticosa: ramulis tenuibus: binis foliolis, angustis, in singulis geniculis: in alis grana singula acetabuli figura in quinque barbulas desinentia, parua, dura, viridia, & striata: intus semina bina continentur: oritur in montibus.

CAP. XIIII.

QVIDAM fruticulus in collibus saxosis nascitur, arido solo, & inculto: ramulos tres, aut quatuor ab radice spargens, simplices, dodrante longiores, humi procumbentes: in quibus pauca folia, ceu Lini, breuia, colore aliquando viridi, aliquando ex rubro nigrescente: supra folia pendent flores ex vno tantum latere vsque ad cacumina, spectantes ad terram, purpurei, vel cærulei, vel pallescentes, ex rotundis foliolis tegentibus: fructum compressum & rotundum, qui in summo scissus est: semine in vtroque latere oblongo, gustu subamaro. Non abhorret ab hac Osyris Dioscoridis; inquit enim: fruticulus est niger: virgas ferens tenues, lentas: foliola tria, aliquando quatuor, quinque, & sex ceu Lini, initio nigra, mutata autem subrubra fiunt. decoctum huius sanat morbum regium; sed quoniam apud Plinium coloris mutatio non foliis tribuitur, sed fructui, idcirco aliam ostendimus Osyridem eius descriptioni conuenientem.

QVAE

CAP. XV.

QVAE in geminis conceptaculis plura ferũt semina, multa sũt, & multis modis varia; nam aliis pauciora in singulis alueolis continẽtur semina: aliis plura: constitutio quoque vasculorum differt; nam alia septum habent productum à dextris ad sinistra, vt alueoli ante & retro spectent, vt genera Verbasci: Alia vice versa alueolos habent in dextris & sinistris, septo secundum profunditatem producto: vt genera Nasturtij & Leucoij: septum praeterea vel tenuis est membrana, adeo vt in quibusdam vix conspicua existat, vt in Plantagine; vel crassum corpus, quae vt plurimum est seminis sedes, vt in Acantho: abscedit autem perfecto semine exarescente vasculo, aut veluti testa superposita, vt in Plantagine, Hyoscyamo: aut vtrinq; valuula solo relicto septo, vt in Nasturtio; aut solum rimula in summo vasculi fit, vnde effunditur semen, vt in Verbasco; aut dehiscunt vtrinque oscula, vt in Linaria. Vt autem varia est vasculorum constitutio, sic & totius plantae facies valde differt in singulis generibus, sed incipiamus ab his, quibus pauciora insunt semina, inter quae ea sunt, quae spicata appellantur à Theophrasto, quia spicam gerunt similem frumentis.

CAP. XVI.

PLANTAGO herba est in humidis nascens, passim in pratis, & secus vias: foliis in terra stratis, figura Betae, neruis in longitudinẽ discurrentibus, aliis quinque, aliis septem; vnde vulgò Quinquenervia & Centineruia, & Beta syluestris appellatur: radicem fert pollicis crassitudine, breuem, à qua multae aliae tenues, & fibrosae descendunt: cauliculos simplices, ac nudos totos, fere semine circundatos mõre spicarum: flosculo lanugineo pallescente: sunt autem tenuia vascula & oblonga, breuibus quibusdam folliculis protecta, in quibus semina continentur exigua, ex nigro ruffescentia, splendidaque: Huius cauliculi apud nos ad cubitalẽ altitudinem non accedunt aliquando vix palmum attingunt procumbentes ad terram, quo vero longiores, eo magis eriguntur: estat quędam foliato caule, frequens in Germania. Dioscorides Arnoglossum maius vocat, quasi Agni linguam: habitius inquit est lato folio, oleraceo, anguloso: caule subrubro, altitudine cubitali: tenui semine à medio ad verticem vsque circundante: radicibus teneris, pilosis, & candidis, digiti crassitudine; in palustribus, secus aggeres & septa. Theophrastus simpliciter Arnoglossum vocat, aliquando Stelephuron, vtrumque verbum à Theodoro Plantago vertitur. De Ar-

noglosso

noglosso inquit: ab radice tantum foliata est: prorogat suos prouentus ex singulis floribus: alibi Stelephuros inquit spicosa, quæ Agnina lingua à quibusdam vocata est, & ab aliis Conturnix, similis caudæ Vulpinæ, nisi quod florem non particulatim edit, sed per totam spicam Tritici modo: flos lanugineus, vt Frumenti: Genere autem conuenit cum Oculo Canis, & Bibinella, & Cauda Vulpina, quæ spicam gerunt, nõ acu tam, neque aristatam, tota forma cum Tritico similia, sed latiore folio constant. Plinius seorsum de Plantagine, & Stelephuro agit: nam Stelephuros inquit proxima est Caudæ Vulpinę, nisi quod illa particulatim floret. Alibi duo genera Plantaginis tradit, minorem, & maiorem: De maiore inquit: foliis laterum modo inclusa, quæ quia septena sunt, qui dam eam Heptapleuron vocarunt. Huius & caulis cubitalis est, & Napi similis: nascitur in humidis, multo efficacior minore. At quæ Napi similitudo cum Plantagine, non video, nisi intelligatur semen. Miras huius herbæ facultates legere est apud Dioscoridem.

CAP. XVII.

LANCEOLA vulgo appellatur, quia caules lanceas cum sua cuspide referunt: herba similis Plantagini: foliis angustioribus, longioribus, ac mollioribus, sapore non ingrato; nam cruda sumuntur inter olera, quæ oleo, sale, & aceto parantur: caules fert multos, cubitales, nudos, ex medio foliorum exeuntes, rectos, quamuis prope radicem incuruos: quibus summis breues sunt spicæ, lanuginosæ: flosculi ab imo incipiunt in orbem circundantes apice quodam insidente stamini tenuissimo, pallescentes: fructus similis Plantagini, sed binis tantum seminibus: oritur in pratis, & tenui solo. reperitur & in hoc genere maior, & minor, & maximum quoddam genus in montibus. Dioscorides Arnoglossum minus, idest Plantaginem minorem vocat: angustioribus foliis, minoribus, mollioribus, leuioribus, ac tenuioribus: cauliculis angulosis, veluti in terram procumbentibus: flore pallido: semine cacuminibus caulium imposito. Plinius similiter Plantaginem minorem describit: angustioribus foliis, nigrioribus, linguæ Pecorum simillimis: caule anguloso, in terram inclinato: in pratis. An hæc apud Theophrastum Alopecuros, idest cauda Vulpina dicta est? inter spicosa, spicam habet hirsutiorem, & magis lanuginosam, similem Vulpium caudis, vnde nomen. ei similis Stelephuros, nisi quod florem non quem admodum illa particulatim edit: flos vtrique lanugineus, sicut etiã Frumento: Hæc Theophrastus. Quamuis autem inter frumenta syluestria & pabularia quędam ostendatur, cui spica mollissima est, maxime similis Vulpium Caudæ, non tamen in eo genere contineri videtur, quæ

Theophrastus spicosa appellat inter olera: hæc enim latifolia magis tra duntur, quam Triticum, vt patet in Plantagine, quam Stelephuron vocat in hoc genere. Plinius Theophrastum secutus inquit: Alopecuros spicam habet, mollem, & lanuginem densam, non dissimilem Vulpium caudis; vnde ei & nomen. Proxima est ei, & Stelephuros, nisi quod illa particulatim floret.

CAP. XVIII.

BIBINELLA herbula est ex Sicilia habita, minor Lanceola, ac viridior: folium medio quodam modo se habet, inter Lanceolam & Plantaginem; paruis circumquaque apicibus, vt Coronopo, frequentioribus: cauliculos fert palmares, plenos semine, vt Plantago: herba assumitur inter olera. Apud Theophrastum Thryallis vocatur, quam Theodorus Bibinellam vertit: hæc inter spicosa quadantenus similis est Stelephuro idest Plantagini: meminit & Plinius inquiēs, Thryallis est ex his, idest Stelephuro, & Alopecuro.

CAP. XIX.

CORONOPVS, quæ vulgo herba Stella appellatur, foliola fert multa, circa radicem strata, longa, & angusta: appendicibus quibusdam raris, & inæqualibus, magna ex parte falcatis, acutisque, non tamen pungentibus, sed initio nullis, sapore dulci, & astringente, ideo cruda in cibis recipiuntur: cauliculos fert tenues, humi procumbentes: spica simili Lanceolę, tenuiori: seritur in hortis, sed & sponte nascitur in incultis, & secus vias. quæ seritur angustiore folio constat, mollior, rarioribus appendicibus, gratior: syluestris hirsutior, foliis profundius laciniatis, Erucæ similitudine. Dioscorides Coronopum vocat, quasi pedem coruinum, ob aduncas foliorum appendices vnguibus pedis coruini similes: hodie tamen Pedem Coruinum vocant Ranunculi speciem ad inustiones laudatam pro Cauterio. reperio Coronopum inter cæteras appellationes antiquas, Astrion quoque dictam fuisse, quasi Stellam, quod nomen hodie vulgare est; at breuiter in hunc modum describitur à Dioscoride: est oblonga herbula, in terram strata: foliis scissis: coquitur in olere: radicem habet tenuem, astringentem, quæ in cibo cęliacis facit: prouenit in incultis iuxta domos, & secus vias. Plinius eadem transcribit inquiens, Coronopus oblonga herbula est cum fissuris: seritur interim, quoniam radix cęliacis præclare facit in cinere tosta: sed alibi inter aculeatas recensere videtur, quarum caules per terram serpunt, sed inibi verbum aculeatarum superioribus adne-

ctendum eſt, cum de Ononide loquens inquit, viuaxque præcipue aculeatarum: ſequitur poſtea: caules aliquarum per terram ſerpunt, vt eius, quam Coronopum vocant. Apud Theophraſtum Theodorus Silaginem vertit, quæ ab radice tantum foliata inter olera, quibus amaritudo quædam ineſt, vt Cicoraceis.

Theoph. apud quã Theod. silaginem vertit

CAP. XX.

QVAEDAM in montibus naſcitur inter ſaxa: latiore, ac denſiore frutice, quam herba Stella: foliis puſillis, anguſtioribus multo, ac ſine appendicibus, aut ſciſſuris, quaſi Graminis, leuibus, ſapore ſubauſtero, guſtui grato: cauliculos tenues, ſpicoſos, vt Plantaginis: radicem fert lignoſam, inferne ſingularem, ſuperne in multos ramos fiſſam, vnde erumpunt dẽſa foliola, capillaceam comam præſeferentia: Frequens hæc in Etruriç Montacuto: ea vtuntur in cibis cruda. altera in ædificiis viſitur ſimplicior, lanuginoſa: tenui radice: cauliculis quatuor digitorum longitudine, quibus inſident capitula Pſyllio ſimilia: hanc quidam Serpentinam vocant: Dioſcorides Holeſtion vocat, quaſi totum eſui aptum, intelligens, vt puto, priorem illam fruticoſam. Alij tamen ex Plinio Holoſtium vocant. eſt inquit Dioſcorides, puſilla herba, tribus aut quatuor digitis ſupra terram: foliis, ſarmentiſque Coronopi, aut Graminis, ſapore auſtero: radice admodum tenui, vſque in capillamenti ſpeciem, candida, quatuor digitorum longitudine: in collibus: & carnes hac, cum coquuntur, addita cohęreſcunt: extat & vſus eius ad rupta in vino potæ. Plinius non Holeſtium ſed Holoſteon vocat, quaſi totum oſſeum, ex aduerſo tamen appellatam à Grçcis herbam; quia ſine duritia, ſicut Fel dulce. Herba inquit eſt tenuis vſque in capillamenti ſpeciem, longitudine quatuor digitorum, ceu foliis anguſtis: aſtringens guſtu: naſcitur in collibus terrenis: ex quibus error notatur in Dioſcoride, capillamenti ſimilitudinem tribuenti radici, cum potius herbæ conueniat, nam folia comam capillaceam radici fruticoſæ inſidentem præſeferunt, aliquando amplitudine, quanta humani capitis vertex; ob duritiem vero fruticis, forte Holoſtium dictum eſt, non à contrario ſenſu, vt Plinius putauit.

CAP. XXI.

PSYLLIVM à ſupradictis diſtat, quod in caules aſſurgat foliatos, & ramoſos, altitudine prope cubitali: folia ab radice longa, & anguſta, vt Coronopi, ſine ſciſſura, hirſuta, in caule vero breuiora: ex alis cauliculi excũt, quibus inſidẽt capitula, quæ ſpicæ ſunt breues, ex con-

congeſtis granis cõſtantes, vt in Lanceola : floſculi ſimili modo, ſtamine lõgo conſtant, apicem quendã ſuſtinente : ſemina in ſuis folliculis bina, euidenter concaua, in ſpeciem nauiculę; parte autem conuexa pulices re preſentant, vnde appellatio apud Gręcos, colore nigricante, cum ſplendore quodam : oritur locis harenoſis, pręcipue marittimis. eius duas no tauimus differentias ; magnitudine & paruitate tum ſeminis, tum foliorum, ac totius plantæ : maioris ſemen candidius eſt : recentiores Pulicariam vocant, licet eodem nomine etiam Conizam intelligant. Dioſcorides deſcribit foliis Coronopi, hirſutis, longioribus : ramis dodrantalibus, vt tota herba Feni ſpeciem gerat : coma eius à medio incipit caule, in ſummo capitula duo, aut tria compacta, in quibus ſemen durum, nigrum, ſimile pulicibus, vnde nomen : naſcitur in aruis & in cultis. Plinius in vineis reperiri : radice tenui, ſuperuacua : ſarmentoſum fabæ granis in cacuminibus : foliis canino capiti non diſſimilibus : ſemine autem pulici : intelligit autem per caninum caput herbam, cui vaſculum ineſt canino capiti ſimile : folia autem Pſyllij, vt ſuo loco oſtendetur. Apud Theophraſtum cenſeo Cynopa intelligi Pſyllium, quoniam inter nomina à Dioſcoride tradita, etiam Cynoides, & Cynocephalon dicta eſt, ob ſimilitudinem cum capite Canino herba. Theodorus modo oculum canis vertit, modo Canariam. ſuſpicatur Hermolaus non Cynopa legendum eſſe, ſed Conopa, vt intelligatur herba Culex appellata ; nam Græce Conops culicem ſignificat, de qua herba reperitur apud rei ruſticæ ſcriptores, Cucumeres naſci ſine ſemine, ſi farina eius herbæ macerentur ſemina. Ego potius Culicem herbam cenſerem Conizam deriuato nomine à Conope, quoniam culices abigit, vt Dioſcorides teſtatur : Cynops igitur apud Theophraſtum numeratur cum ſpicatis ſupradictis : germinat poſt æquinoctium primis imbribus. Apud Plinium quoque inter eaſdem ſpicatas Cynopis mentio reperitur. Pſyllij facultates diligenter apud Meſuem leguntur inter medicamenta purgantia : nam ſoluit emolliendo pars quædam in ſemine, quæ in ſuperficie eſt, dum ſoluitur in aqua, nam aquam inſpiſſat, vt teſtatur Dioſcorides, noſtri mucillaginem Pſyllij appellant, qua vtuntur ad aſperam arteriam, ad acres diſtillationes in eclegmate, & ad linguæ ariditatem, aſperitatemque in febribus exurentibus, ad quem vſum ſufficit ſemen globulo tenuis lintei exceptum, vt in aqua frigida madeſcat ; ſoluitur enim glutinoſus eius ſuccus, cui facultas ineſt refrigerandi, & humectandi vehementer. At ſeminis medulla vehementer calida & ſicca eſt, acris, rubificans, & exulcerans, in genere venenorum. Dioſcorides quoque libro ſexto inter venena Pſyllium numerat.

CAP. XXII.

POTAMOGETON in fluminibus, & ftagnantibus aquis nafcitur: longis ramis, iunceis innatans: foliis per interualla, Plantaginis magnitudine, Laurini folij, ex quorum alis fpicas egerit fuper aquas quatuor digitorum longitudine, granis ruffefcentibus, circũdatas; in quibus bina femina continentur. Diofcorides inquit; foliũ Betæ fimile, hirfutum, & parum extra aquam fupereminens; facultate refrigerandi, & aftringendi: inter cætera nomina Stachyitem appellari, quafi fpicatam. Plinius inquit Potamogeton fimilis Betæ: foliis minoribus tantum, hirfutioribufque, paulum fupereminens extra aquam: peculiariter refrigerat, & fpiffat. Aliam præterea Plinius ex Caftore Potamogeton defcribit: foliis Equifeti; de qua nos alibi.

CAP. XXIII.

MALABATRVM ex hoc genere videtur effe; nam affertur ex India foliũ quoddam, quod Folium Indum vocant, Lauro fimile, cui tres venę, feu nerui difcurrunt fecundũ longitudinẽ; iucundi odoris, fapore pingui, ac fubacri: huiufmodi ferunt apud Calecutenfes mandi voluptatis gratia: Betellas patrio nomine vocant, ora mandentium & dentes inficere colore fubrufo, Venerem excitare; idcirco in frequenti vfu effe. Putant quidam huiufmodi effe, aut Cafiæ folium, aut Gariophylli; quoniam earum folia Lauri vel Mali Affirij traduntur. At qui arbores eas viderunt, vt Betellas, tamquam rem diuerfam tradunt, vt videre licet apud Lodouicum Romanum, & Aloyfium Cadamuftum in fuis nauigationibus, & alios, apud quos, & pictura eiufdem folij traditur, neque fuerit Tembul Auicennæ, quod inquit mandunt Indi, ad gingiuas confolidandas, & ventriculum roborandum, temperamenti frigidi & ficci; non enim euidens eft aftrictio in hoc folio, fed acredo quædam manifefta, & caliditas aromatica. confideranti igitur Potamogeti folium in noftris paludibus & figura & neruis tribus difcurrentibus maxime affine huic folio effe, nullum videbitur abfurdum, fi hoc Malabathrum ftatuamus apud Diofcoridem, inquit enim: folium eft fui generis in paludibus Indiæ genitum, aquifque innatans paluftris Lenticulę modo: nulla radice: Hoc protinus collectum, Lino traiectum, ficcatur, & reponitur. Tradunt exuftis eftu paludibus cremiis & farmentis in vri locum, alioqui non prouenturo eo genere ni ita fiat. laudatur recens, & in albo nigricans, contumax frangi, folidum, integrumque, odore, qui nares feriat, & qui fummoto quoque eo perfi-

ftat,

ſtat, ſapor eius ſimilis eſſe debet Nardo ſub lingua, non ſalſus : Damnatur infirmum, & minutim contuſum, præſertim ſi catioſum virus oleat. Vim habet Nardi, quamuis in cæteris infirmiorem, tamen vrinis impellendis, & ſtomacho roborando vtiliorem : Oris halitum & ſuauitatem commendat linguæ ſubditum : interponitur veſtibus ad odorem & noxia animalia arcenda. Plinius Malobathron vocat è Syria quidem, & Aegypto arborem eſſe: conuoluto folio, ex quo exprimitur oleum ad vnguenta. Laudatius autem ex India venit, in paludibus ibi gigni, Lentis modo, odoratius Croco, nigricans, ſcabrumque, quodam ſalis guſtu, minus probatur, candidum celerrime ſitum in vetuſtate ſentit, ſapor eius Nardo ſimilis eſſe debet, odor in vino ſufferuefacti antecedit alios. Auicenna Malabatro tribuit ramos, & florem frangibilem. Contendit Don Garzia Luſitanus Malabatrum in India vocabulo parum immutato vocari Tamalapatra, & eſſe arborem ingentem in ſiccis natam, non in paludibus natare, vt Dioſcorides tradidit. De Betellis autem, quas Betre vocat, inquit Tambul vocari, quaſi Tembul Auicennę : inquit naſci vbique in marittimis Indię, at in mediterraneis nequaquã, niſi transferatur; neque in frigidioribus locis, vt Chinna; neque in calidioribus: in inſulis Molucchis fructum ferre ſimilem caudæ Lacertæ, qui guſtui gratus comeditur ab indigenis : ſeri vt vites, adiunctis adminiculis, vt ſerpat, Hęderæ modo : ſed operoſa eget cultura, & aquarum irrigatione continua; ex quibus ſignificatur plantam paluſtrem eſſe, ſimile quoq; fructu noſtro Potamogeto, intelligique pro Malabathro à Dioſcoride : Quod autem Tamalapatra vocant Indi eſſe genus arboreum, quod ſcribitur à Plinio; & apud Auicennam Tembul.

CAP. XXIIII.

ACANTHVS vulgò Brancaurſina : oritur in vmbroſis : foliis ab radice magnis, & multis, figura Cardui ſylueſtris, at nequaquã ſpinoſis, leuibus, mollibus, ex viridi nigricantibus : caulem ex medio foliorum fert, ſimplicem, nudum, rotundum, ac rectum, vltra cubitalem altitudinem : à cuius medio vſque ad verticem veluti in ſpica fructus continentur, figura grandis oliuæ, inter flores candidos, ac diſſectos, & membranas quaſdam procedente tempore aculeis robuſtis armatas : in fructibus bina vtrinque ſemina conduntur oſſea, compreſſa, Fabæ magnitudine : radices multas, ac longas fert : Tota planta glutinoſo quodam ſucco, ac muccoſo conſtat, ex quo gummi Tragacanthæ æmulum faciunt quidam. Dioſcorides Acantham vocat, quaſi ſpinam : prouenit inquit, in viridariis, & locis ſaxoſis, ac humectis : habet folia multo latiora, ac longiora Lactuca, Erucæ modo diuiſa, ſubnigra, pinguia,

lęuia :

lęuia: caulem lęuem, bicubitalem, digiti craſſitudine, circundatum pro pe verticem per interualla foliolis quibuſdam, oblongis, tamquam nucamentorum ſquamulis, ſpinoſis (Græce Ακανθώδεσιν non vt deprauate quidam codices legunt γακυνθώδεσιν, ideſt Iacinthinis) ex quibus flos erumpit albus: fructum oblongum, melinum: caput autem Thyrſi: radices ſubſunt lentæ, muccoſæ, longę, ruffeſcentes, quæ inuſtis & luxatis conueniunt cataplaſmate impoſito. ſylueſtrem præterea Acanthum tradit Dioſcorides Scolimo ſimilem, ſpinoſam, & breuiorem domeſtica: ſed in hoc genere adhuc nequaquam vidimus ſpinoſis foliis; idcirco inter Acanacea ſylueſtris Acanthus oſtenditur. Apud Plinium Acanthos eſt topiaria, & vrbana herba: elato, longoque folio, crepidines marginum, aſſurgentiumq; puluinorum toros veſtiens. Duo genera eius ſunt; aculeatum, & criſpum, quod breuius: alterum læue, quod aliqui Pederoton; alij Melamphyllum vocant. Apud Theophraſtum Acanthos inter arbores ponitur, Ægypti peculiaris; Spinam Ægyptiam vertit Theodorus: aliquando pro Acere, niſi mendoſus ſit codex. vbi inter arbores, quæ in plana deſcendunt, poſt Palyurum, vt Oxiacantham ſubiungitur Acanthos, cum Sphendannos ideſt Acer ex ſequentibus verbis ſignificetur. Acantha autem inter herbas ſpinam vertit Theodorus, de qua inquit: germinat vt Cyperus, ſed radix non Harundinoſa, neque geniculata eſt: & alibi, ſpinam quandam narrant, quæ aquam coniecta congelet. eius caulem alibi teſticulo comparat: quæ omnia Acantho conueniunt; nam caulis ſimplex, veluti ſpicam gerit, vt genera teſticulorum, & ob muccoſam ſubſtantiam aquam inſpiſſat iniecta: hodie ob vim emplaſticam hac herba vtuntur ad tumores rebelles ſuppurandos.

CAP. XXV.

HACTENVS de ſpicatis: reliqua genera florem gerunt foliatum in ſede fructus, eumq; alia continuũ, patulum, vel concauum, vt genera Verbaſci, Auricula muris, os Leonis; alia ex foliis coagmentatum, vt Rhafani, & Leucoij genera. ſed de his poſterius.

CAP. XXVI.

ANTIRRHINON herbula eſt humi ſtrata: prouenit non dum exacta hyeme in hortis, & iuxta parietes: ramulis dodrantalibus, tenuibus, ex capillari radice: foliolis ſubrotundis, quibus paucæ inciſurę, vt in Cymbalaria, ſubhirſutis: floſculos tenui pediculo fert, iuxta ſingula folia, cęruleos ſpecie Anagallidis: fructus pendent gemini, figura teſticulorum, candicantes, in quibus duo ſemina continentur,

nentur,

nentur, concaua, vt Aparinę, candida, vt parte concaua narium cauitatem rotundam ostendant, parte autem curua caluariæ testam præferant. Alterum genus exilius, in parietibus frequens: foliolis magis serratis: feminibus exilioribus, ac pluribus, in simili vasculo. Dioscorides inquit herba caule, & foliis est Anagallidi similis: flore Leucoij purpureo, minore; vnde syluestris Anagallis (seu vt alij legunt) Lychnis nominata est: semine vituli naribus simili. Theophrastus Anthirrhizon vocat, vtilem ad gloriam comparandam, Aparinæ similem: radice nulla: fructui insunt tamquam nares vituli, quo perunctos gratiam, vitæque gloriam consequi creditur. Plinius similem Lino tradit: radice nulla: flore Hyacinthi: semine Vituli narium. Hermolaus corrupte pro Aparina, Linum eo loco scribi putat. At verò, quæ affinitas Anagallidi, vt Dioscorides comparat, cum Aparina, aut Lino? Qui Plinij lectionem probant, ostendunt Antirrhinon foliis Lini: capitulis Vituli per nares & os effundentibus: semen minutum: Planta ea vulgo à nostris Os Leonis vocatur: auget hanc fidem, quod Bucranion aliquando inuenitur appellari, quasi Bubulum, aut Vitulinum caput, vt testatur Hermolaus apud Galenum. Si vero Dioscoridem sequamur, non hæc, cui neque in foliis, neque in caule similitudo vlla est cum Anagallide, sed ea, quam descripsi perbelle quadrabit: a qua non abhorret similitudo Aparinæ apud Theophrastum, si caules humi procumbentes spectemus, & fructum, quamquam folia valde differant.

CAP. XXVII.

AVRICVLA Muris plures habet differentias: vna in pratis humectis nascitur, & scrobibus: pluribus ab eadem radice fibrosa cauliculis rectis, simplicibus: foliis oblongis, lęuibus, assidue prope cacumina exilioribus: flosculos ex cęruleo candicantes fert in summis cauliculis, veluti in spica, similes Anagallidi: vascula autem tenuia, compressa, in summo diuisa, in quibus pauca semina: tota planta sapore astringente constat. Altera in parietibus: foliis internis, in ambitu serratis, rotundioribus, & subhirsutis, prope cacumina autem angustis in acutum desinentibus, non serratis. Tertia, quæ à Germanis Veronica mas appellatur: oritur in collibus, gracili solo: pluribus ab eadẽ radice ramis, humi procũbentibus, dodrãtalibus, subrubentibus: foliis per interualla binis, oblõgis, nigris, leuiter circũserratis: ramulos in cacuminibus fert, veluti spicas, digiti longitudine: flosculis circundantibus, cæruleis: & vasculis compressis, bifidis, in quibus tenuia semina: radice nititur tenui: tota plãta, gustu astringẽs, & subamara est: laudatur ad vlcera sananda, & scabie: propinant quoque ad febres pestilentes, & obstru-

obſtructiones internas: eius ſucco ferunt quendam Gallorum Regem à Lepra ſanatum. Quarta huic ſimilis, hirſutior: ramulis rectis, in longiſſimam ſpicam deſinentibus: caudæ muris ſimilem: floſculis cæruleis eleganter veſtitam: oritur in montibus: huic non abſimilis, quę in Germania pro Chamędri mare vſurpatur. Quinta & ſexta, quæ pro Chamędri fæmina: foliis latioribus, rotundioribus, & criſpis, vt Mentæ: racemulos in alis fert magis quam ſpicas, in quibus flores latiores: oritur in ſyluis: vtręque amariores Veronica; ideo valentiores ad obſtructiones internas. has omnes ad Myoſota, ſeu Myoſotidem, ideſt Muris auriculam redigendas cenſeo apud Dioſcoridem: inquit enim: Myoſotis caules plures fert ab vna radice, aliquatenus rubentes ab imo, & concauos: foliis anguſtis, oblongis, dorſo acuto, nigris, per interualla geminis, in acutum deſinentibus: ex alis parui cauliculi enaſcuntur, in quibus floſculi cęrulei, parui inſunt, vt Anagallidis: radix digiti craſſitudine, multis capillamentis fibrata: radix illita Aegylopia ſanat. Plinius leuem herbam, & reliqua ex Dioſcoride tranſcribit, ei vim ſtipticam, & ex vlceratiuam tribuit: ideo ſanare Aegylopas.

CAP. XXVIII.

ANAGALLIS aquatica, herba in aquoſis naſcitur circa duos dodrantes: caule craſſo, concauo, molli, & ſubrubente, ramoſo: foliis per interualla geminis, ſubrotundis, aut oblongis, vt Mentæ, lęuibus, ſerratis: racemulis ex alis foliorum oblongis, in quibus flores cærulei, vt ſupradictis, ſcilicet forma Anagallidis: & fructus compreſſi, in ſummo bipartiti. Veterinarij hac herba vtuntur, ad equorum ſcabiem ſanandam, & tumores diſcutiendos. Hæc quoque ad Auriculam Muris pertinere videtur; quamuis apud Dioſcoridem Anagallis aquatica vocetur Sion, ideo quidam hodie Creſcionem vocant: oritur enim cum Sio.

CAP. XXIX.

PROVINCA vulgò in officinis vocatur herba in vmbroſis naſcēs, quæ viticulas fert longas, & tenues, humi repentes, ſucco lacteo: foliis per interualla binis, effigie Lauri, ſed minoribus, quaſi Liguſtri, duris, nigricantibus, perpetuis: floret ineunte vere, cum nuper è terra viticulæ exeunt, nec dum procumbentes ad terram: flores oblongi in quinque folia patentes, figura Gelſimini, colore cæruleo, ſine odore, in alis foliorum ſingulares: fructus oblongos, veluti ſiliquas bifurcatas gerit; in quibus ſemina oblonga, & depreſſa. Venit in coronas lugubres folio. altera maior: folio latiore, quaſi Hederaceo: grandioribus

floribus,

floribus, quos toto anno fert, cæruleos : peregrina apud nos. Dioſcorides Clematidem vocat cognomine Daphnoidem, de qua inquit : humi ſerpit læto, & pingui ſolo: viticulas ſpargens, craſſitudine Iunci, exiguas : folia Lauri figura, & colore, multo minora. Plinius duo habet nomina diuerſis locis, eamdem tamen plantam ſignificantia : Vincaperuinca inquit, in modum lineæ, foliis geniculatim circundata, topiaria herba, inopiá tamen florum aliquando ſupplet : hæcque à Græcis Chamædaphne vocatur : ſed aliam tradit Chamędaphnem ex Dioſcoride. Alibi inter Clematides, inquit : eſt & alia Clematis Aegyptia cognomine, quæ ab aliis Daphnoides, ab aliis Polygonoides vocatur : folio Lauri, longa tenuiſque : Aegyptus hanc maxime gignit. Videtur autem Plinius noſtratem Prouincam, Vincamperuincam appellaſſe: Peregrinam autem Clematidem Aegyptiam. Laudatur Prouinca ad ſanguinem vndecumque fluentem, ad diſſenteriam, & alui profluuia, in vino pota, & ad dolorem dentium commanducata.

CAP. XXX.

PHYLLON Græcè, quaſi folium latinè dicitur : aliud tamen à Malabatro, quod & Folium appellatur : herba in Alpibus repéritur, ſaxa conueſtiens, ſimilis Semperuiuo maiori, ſed longe tenuior : foliis puſillis, fermè Oleagineis, multos ab radice orbes deſcribentibus, nequaquam pinguibus, candida quadam linea in ambitu læuiter denticulata : cauliculi ex ſingulis orbibus dodrantales, altioreſque, ſubhirſuti, & ſubrubentes, paucis foliis : flores ſummis ramis, ſummiſq; fructibus inſidentes, candidi, vaſcula ſubrotunda, parua, mollia. Alterum genus humilius : cauliculis ſimplicibus, altitudine quatuor digitorum, aut paulo altioribus, in quibus frequentia foliola ſpecie alterius, longe exiliora : florem autem grandiuſculum fert, purpureum, ſingularem in cacumine : fructum oblongum bifidum in extremo, in cæteris ſimilem priori; nam vtrique ſemina minuta vt Papaueris nigri in duplici cauitate continentur : vtręque ſapore conſtant aſtringente. Dioſcorides ex Crateua tradit Phylli duo genera. Theligonon, quaſi Fæminificum; & Arrenogonon, ideſt Maſificum : vtraſque Muſci modo in ſaxoſis naſci : Theligonon inquit, prouenit Muſci modo : folio Oleæ, ſed colore magis herbaceo : caule tenui, breui : radice exili : florem album fert : ſemen Papaueris maiuſculum. hęc deſcriptio ſatis conuenit priori à me deſcriptæ Arrhenogonon, cætera huic ſimile, ſolo fructu diſtat : habet enim ſimilem Oleæ, cum nuper ex muſcoſo flore prodierit : ſic enim ex Theophraſto legendum puto : verbum autem Βοτρυώδης, ideſt racemoſum, Βρυώδης, potius ſcribendum eſſe ideſt muſcoſum; nam velu

ti ex Musco fructus erūpit incipientibus geminis oliuis similis. Verum Theophrastus non has videtur intellexisse per Phyllon Fæminificum, & Marificum; sed Mercurialem ipsius Dioscoridis: cum describat: foliis Ocymi: vtrique autem in genere maris fructus ineſt geminus, vt testiculi hominis: vtrique traditur facultas generandi mares vel fęminas; nam Arrhenogonon potu masculos partus facere; Theligonon fæminas. Plinius inquit, Phyllon à Græcis vocatur herba in saxosis montibus: fæmina magis herbacei coloris: caule tenui: radice parua: semine rotundo Papaueri simile, hęc sui sexus facit partus: Mares autem semine tantum differunt, quod eſt simile incipienti Oliuæ: vtrumque bibitur in Vino. alibi Arrhenogonon, & Theligonon inquit: herbæ sunt habentes vuas: flores Oleæ similes, pallidiores tamen: semen album Papaueris modo: Theligoni potu fæminam concipi narrant: Arrhenogonon ab ea semine Oleæ, nec alio diſtat: huius potu mares generari perhibentur, si credimus. alij vtramque Ocymo similem tradunt; Arrhenogoni autem semen geminum esse, teſtibus simile. hæc partim ex Dioscoride, partim ex Theophraſto assumpta sunt: in codicibus tamen Plinij non Arrheno gonon, sed Arsenogonon corruptè legitur. Alibi Theligonon speciem Crateogoni facit; minus aspero guſtu: vtrique semen teſtibus simile esse; sed quia hęc à variis authoribus desumpta sunt, nequaquam curamus.

CAP. XXXI.

AFFINIS Thelygono eſt herba in eisdem locis nascens: foliis latioribus, rotundis, quasi cotyledonis, circum incisis, parte inferna subrubentibus, pinguibus: cauliculum fert semicubitalem, Thelygono similem: paucis foliis: ramisque, quibus summis flores can didi, & vascula oblonga, figura Hyponici, mollia: radicem habet breuem, & villosam, cui aliquando adhærent veluti granula rotunda, partim alba, partim rubea, quibus propagatur; sapor aſtringens, cum aliqua amaritudine: comminuit calculos: & vrinam mouet: vnde quidam vulgò Saxifragiam maiorem vocant, & albam.

CAP. XXXII.

PIROLA vulgò appellatur in Alpibus herba: foliis ab radice Pyri, aſtringentibus: cauliculum simplicem, & nudum fert, dodrantalem, subrubentem: circa eius summitatem fructus sunt rotundi, deorsum inclinati, magnitudine Myrthi, resimi, & subruffi: quibus summis flores insident albi: vtuntur huius decocto ad vulnera tum interna, tum externa. alia in campeſtribus nascitur, locis aquosis: folio

Betæ

Betæ carnoſo, & tenero, ſed paruo: caulem foliatum fert, ſimplicem & rectum: fructum virentem circa ſummum inter folia, paruum, rotundum, ac reſimum, ſapore aſtringente: vtrique fructus figura quaſi Tintinnabuli.

CAP. XXXIII.

QVAEDAM in montibus: foliis ſubhirſutis, criſpis, nigricantibus, figura Solani: caule tenui, ferme cubitali, paucis ramis: fructus hirſutos fert, ſubnigros, oblongiores Pirola: & floſculos candicantes in ſummis fructibus. Huic ſatis conuenit Circeæ deſcriptio, de qua Dioſcorides inquit. Circea, quam & Dircęam aliqui vocāt, foliis conſtat hortenſis Solani, agnatis, crebris: flore nigro, puſillo, copioſo: ſemine Milij, naſcente in quibuſdam veluti corniculis; dodrantali: radice triplici fermè, aut quadruplici, candida, odorata; excalfaciente: Naſcitur in apricis, ſaxis, & vento perflatis: Radicis tuſæ pondo quatuor in ſextariis tribus vini dulcis per diem & noctem macerantur, potuque triduos vuluas expurgant. Semen in ſorbitionibus datum lacte mammas nutricum explet. Eandem deſcriptionem ad verbum habet Plinius: ſed ſemini vim minuendi lactis tribuit in vino, aut aqua mulſa pota. Prædictæ autem plantæ cætera ſatis congruunt præter florem nigrum.

CAP. XXXIIII.

EVFRAGIA vulgo appellatur, herbula in Alpibus, copioſa in pratis: tenui, & ſimplici cauliculo, palmi altitudine: foliolis ſubrotundis, rugoſis, circumſerratis, geminis ex interuallo, nullo fere pediculo adnexis: floſculos inter folia fert, concauos, Ocymi figura, candicantes, aut modice purpuraſcentes: fructus in rotunditate oblongos, exiguos: radix fere nulla: guſtu cōſtant ſiccante, & ſubamaro. Altera ramoſa: foliis maiuſculis, altior, frequens in Liguriæ Alpibus: vtręque florent in æſtate. non reperitur hoc nomen niſi apud recentiores medicos. deſcribitur à Mattheo Syluatico: caules fert Hyſſopo ſimiles, coloris violacei, ramis carentes: ab eorum medio folia parua, inciſa, ſicut criſta Galliculi: flores tendentes ad albedinem, exiguos: medetur ægretudinibus oculorum, & confert viſui. At Hermolaus flores luteolos tribuit: folia Pampinulæ, ideſt Pimpinellæ, minora, ac magis ſerrata, & lentiuſcula: minus quoque fruticoſam eſſe: pręcipue claritatis ad omnia vitia oculorum, luteolus igitur color in eo flore permixtus deprehenditur cum albo & purpureo. Arnaldus Villanouenſis Eufragiam extollit ad viſum reſtituendum in ſenibus, aut in quacumque ætate oculorum vitia contingant, dummodo in natura pituitoſa & pingui ea fiāt.

Exhibet vinum cum Eufragia confectum in vindemia, aut puluerem cum oui vitello, aut cum vino. fit quoque aqua destillata ex tota herba florente, qua oculi abluuntur in caligine, & suffusione: ad eadem præstat succus illitus.

CAP. XXXV.

AD Eufragiam reducendæ videntur, quædam quamuis fine nomine; Cristæ appellari possunt; quoniam folia Cristas oblongas pullorum Gallinaceorum præseferunt. vna simplici, & recto caule, duorum dodrantum altitudine: foliis oblongis, pallescentibus, tactu glutinoso: flores fert in spica predensa luteos: & fructus proportione grandiores Eufragia: oritur in collibus gracili solo, & inculto. Altera simili altitudine, ramos fert rectos: foliis purpureis, ex latitudine cristata, in rostrum prælongum desinentibus, densis: inter quæ aurei sunt flosculi, quasi in spica: amat loca culta, & montana, & frequens inter segetes: vtreque florent mense Maij. Dicerem hanc Amellum esse, quoniam inter folia purpurea, luteos condit flores, spectatu pulchra, si ex vno cespite multos caules ferret, vt Virgilius cæcinit de ea: vbi inquit, Namque vno ingentem tollit de cespite syluam. Igitur aptius ostendemus inter affines Asterattici & Anthyllidis. Hæc eadem apud quosdam recentiores herbarios inter vulnerarias herbas recensetur, apud quos Filago, & Cartofilago appellatur, cuius duas faciunt differentias: vna enim est, quæ hebet longum & altum caulem, atque rubicunda existit, in summo luteum florem gerens: Altera rubentibus est foliis, & acutis: caule procero, & hirsuto: floribus luteis. Ex aceto & vino circumponitur vulneribus recentibus; nam glutinat. idem præstat eiusdem cremate cinis inspersus: fistulas quoque sanat, & tetra vlcera idem cinis ex aceto præparatus, & siccatus. Hermolaus Barbarus putat corruptè dici cartofilaginem, cum potius Ceratophylax dicenda sit; quia partem oculorum Ceratoidem, idest, corneam tunicam defendat, salutique percussam restituat: foliis Seriphij, vel potius Rorismarini; aut Lini quoque; capitulis arentibus citris subluteis: sed ipse hac descriptione, aut herbam Impiam, aut aliam similem videtur intelligere. Mattheus quoque Syluaticus eo nomine nullas ex his intelligit, sed Papyrum, ducto nomine à chartis & filamentis, quæ ex Papyro fiebant: eique vires eas tribuit scilicet ad vulnera & fistulas, quas Chartofilagini recentiores ascribunt.

CAP. XXXVI.

DVo alia genera Cristarum passim reperiuntur in Autumno: vna quidem in pratis, & suburbiis: folio oblongo, & angusto, colore nigricante, leuiter sciſſo: flosculo purpureo; Altera in incul-

tis copiosa inter Ericam: angustissimis foliis: flore aureo; quem apes valde expetunt: Vtraque caule constat tenui, ferme cubitali, nigricante: ramis in latera tendentibus: flosculos numerosos, inter folia, tamquam in spica: & fructum oblongum, ac rotundum: sapor amarus, & astringens omnibus, vt Eufragiæ. Auderem hanc secundam cum Erica nascentem ob similitudinem cum Erica, vel Tamarice Acacalim asserere apud Dioscoridem, nisi inter frutices illam recenseret: statim enim post Ericam inquit: Acacalis fruticis in Aegypto nascentis semen est, quod fructui Tamaricis simile est: hoc aqua madefactum additur in collyria ad oculorum claritatem præstandam. Serapio Athel vocat: fruticem arborescentem esse: ramulis sursum spectantibus: foliis longis, exilibus, angustis, sine spinis: excauari ex eius ligno vascula: color fruticis quadantenus subrubens, Scorpiique colori non absimilis: ex aliorum autem authoritate, esse ex genere Tamaricis: lignum habet, & ramulos virides, maculis rubris sparsim infectos: folia numerosissima Tamaricis foliis quam simillima: gustuque vim astringentem maxime ostendit: flore caret: fructum fert Cicerum siliquis non absimilem, rotundum, cineritiis coloris, qui ad glaucedinem, palloremue potissimum vergit: pauca in eo granula colligens inuicem agglomerata, atque coniuncta, dulcia nominata, quę nimirum Februario mense colliguntur. Huic tandem ea tradit, quæ Dioscorides Acacali tribuit. Quamuis autem herbaceę prædictæ plantæ, valde recedant à natura arborea; forma tamen simili constant, neque abhorret facultas; nam ex genere Eufragiæ sunt. Alia vero est Crista Gallinacea apud Plinium, Gręce Alectorolophos: ad caligines oculorum efficax, de qua alibi dicendum, & apud Dioscoridem Peristereon rectus idest Verbenaca recta, Crista gallinacea à Romanis dici scribitur, à qua nó abhorrere videtur ea, quam in pratis oriri diximus; nam flosculos fert omnino similes alteri Verbenacę: vnicaulis est: folia sine pediculo cauli adnexa, incisa, non tamen subalbida, sed potius nigricantia.

CAP. XXXVII.

IN montibus duo alia genera Cristarum reperiuntur: foliis latioribus Eufragia: fructu lato, quasi parui nummi, folliculari specie: intra cuius bipartitos loculos semina continentur, depressa, sapore subdulci. Quædam simplici caule constat, dodrantali: alia ramos habet rectos, cubitali ferme altitudine: oriuntur in pratis.

CAP. XXXVIII.

QVAEDAM in Alpibus reperitur: caulibus digiti crassitudine, cubitalibus, rectis, simplicibus: foliis praeduris, rectis. quasi Filicis, aut Tanaceti: Huius vascula oblonga, praedura, modice depressa circa cuspidem: semen continent, candidum, & farctum.

CAP. XXXIX.

OROBANCHE vulgò Cauda Leonis, caulis est tener, rectus, dodrantalis, simplex; sine foliis, subflauus: flores fert veluti in spica concauos, albicantes, vascula oblonga, in quibus puluisculus subrufus continetur pro semine: radice nititur rotunda, colore flauo, cui radiculę insunt breues; amburit plantas leguminum vicinas, vt ad frugem non perueniant; ideo mala herba à rusticis vocatur: Altera breuior & ramosa: floribus purpurascentibus. Dioscorides inquit: cauliculus est sexquipedalis, interdum maior, subrubens, hirsutus, tener, sine foliis, pinguis: flore subflauo, aut in luteum vergente: radice digiti crassitudine, quae dehiscit, cum arescit caulis: nascitur inter legumina, quae strangulat; vnde nomen: comeditur cruda, & cocta Asparagi modo: cocta cum leguminibus accelerare coctionem creditur. Plinius eadem scribit. Theophrastus hoc nomine aliam ostendit, vt patet in Cuscuta.

CAP. XL.

ARACHIDNA ex genere est Orobanches, plāta apud nos in opacis nascitur, tenerrima, succosa, odore fungi, gustui grata: ab eadem radice, quae in profundum agitur, numerosi veluti cauliculi exeunt, candidi, intra terram latitantes, quibus loco foliorum frequentia insunt corpora fungosa, candida, veluti squamae praecrassę, specie quodamodo radicis Dictariae; ideo sunt, qui Dentariam Aphyllon appellent: iidem cauliculi, cum è terra eruperint, prędictis squamis carent, finduntur q; in ramulos, similes Orobanche; floribus multis, purpureis, aut candicantibus: fructus fert breues; in quibus semina candida, rotūda, in duobus vasculi lateribus sedentia. coquitur in cibis, dum tenera est, more Asparagi, aut fungorum; cum exarescit, dura redditur, ac nigrescit. in Gallia Cisalpina vulgò Carpignam vocant. datur puluis in potu ad affectus matricis, & colicos. Theophrastus duas ostendit. Arachidnam, & quod Araco simile est: ambę inquit fructum ferunt sub terram,

ram, non minorem ſuperno: Pars ipſa carnoſa, radicem ſimplicem, craſſam, altius infigendam mittit; cæteras verò, quibus inſidet fructus, tenues, ac ſummo ceſpite cohęrentes agit: loca harenoſa potiſſimum amant: neutrum folia gerit, neque foliis quicquam ſimile; ſed quaſi binorum fructuum partibus inter ſe oppoſitis, fęcunda potius extāt, quod mirum profectò eſt: hæc Theophraſtus. Plinius inter herbas, quibus vtuntur in cibis, huius meminit inquiens: Aracidna quidem & Aracos, cum habeant radices ramoſas, ac multiplices, nec folium, nec herbam vllam, aut quicquam aliud, ſupra terram habent.

CAP. XLI.

CVSCVTA à recentioribus Medicis appellata, fruticulus eſt, ſine foliis, vt prædictæ, ſed totus ſupra terram; nam eius nulla radix viſa eſt, neque vllum in terra principium, ſed videtur aliis plantis innaſci, vt Viſcum in arboribus: viticulas tenuiſſimas fert, quaſi filamēta numeroſa, colore ſubrufo, quibus paruos frutices, & herbas irretit amplexu tenaci, præcipue Geniſtam: floſculos fert per interualla candicantes, veluti in capitula aceruatos: exiguis ſeminibus: ſapore conſtat ſub amaro. Serapio deſcribit inquiens: Cuſcuta herboſis fruticibus adnaſcitur, quas irretit volubili contextu ſępius, fili inſtar: ſemine tenuiſſimo ſcatet, circa ſumma faſtigia: naſcitur in arboribus inter uineta: herbas potiſſimum enecat: inter Linum inuenitur, & cum eo conuoluitur; vnde vulgò Podagra Lini vocatur: amareſcit, ſed magis aſtringit: efficax obſtructionibus viſcerum auferendis. Recētiores Gręci Casytam, ſeu Caſſutam vocant: vnde Hermolaus ſuſpicatur apud Plinium Cadytas vocari, de qua inquit: herba in Syria, non tantum arboribus, ſed etiam ipſis ſpinis circumuoluens ſe. Theophraſtus eamdem videtur intellexiſſe nomine Orobanches. Theodorus Eruangam vertit: inquit Erui propria eſt; quia Eruum potiſſimo vincit ob eius imbecillitatem: herbam totam veluti brachiis capeſſit, & angit, & ſtrangulat.

CAP. XLII.

EX hoc genere eſt Epithymum, quod ſcilicet in Thymo reperitur circumuolutum, aliquas plantæ, cui innaſcitur, qualitates recipiens. de Epithymo Dioſcorides inquit: eſt flos Thymi durioris, eius ſcilicet, quod Thymbræ ſimilius eſt. capitula ſunt tenuia, & lęuia, caudiculas habentia, capillamenti inſtar. Digladiantur hic authores; alij proprium Thymi florem recipientes, vt verba Dioſcoridis innuere videntur; alij rem externam, Thymo extrinſecus adnatam.

Plinius

Plinius litem diremit, florem non Thymi legens, sed e Thymo, quasi sui generis sit flos é Thymo pronatus, Satureiæ similis: Differentiam verò esse inter hunc, & proprium Thymi florem; nam hic herbaceus est, alterius Thymi albus. A quibusdam autem aliter Epithymum traditur: sine radice nasci, similitudine tenuis pallioli rubens: bibi siccatum vmbra dimidia acetabuli mensura ex aqua ad pituitam, & bilem detrahendam. Mesues inter purgantia medicamenta recenset: esse ex herbis super nascentibus aliis herbis Cuscutæ simile. optimum in Creta, subrufum, acuti odoris: deterius in Syria, minus rufum; item damnari sub citrinum, & pallidum: eligendas extremitates, quæ sunt partes crassæ, veluti flores.

CAP. XLIII.

TORNABONA nuper ex India Occidentali inuecta est, primum in Hispaniam cum magnis encomiis ob multas, & mirabiles eius facultates, vt apud Monardē eruditissimum Medicum Hispanū legere licet. vocat autem is Tabaccum patrio apud Indos nomine: deinde in Galliam, mox in Italiā Alfonso Antistiti eius patruo Nicolai Tornabonii Antistitis opera tunc apud regē Galliæ Legati transmissa est; vnde nomen apud nos inuenit; nam cum studiose ab eo coleretur ea herba, communicarenturque ex eadem multis languentibus remedia præstantissima, nomen herbę Tornabonę diuulgatum est in totam Hetruriam, cum Tabacci nomen Indicum adhuc non fuisset auditum. Herba est Verbasco similis, nigrior: caulibus baculi crassitudine: multis ramis, altitudine ferme ternum cubitorum, hirsutis: folia fert lata, & prę-longa, in angulum acutum definentia, lanuginosa, mollia, tactu glutinoso: flores in summis ramis, longos, & concauos, tubę figura, purpurascentes: Vascula oblonga, figura Oliuæ, plena multo semine, minuto, ex fuluo nigrescente: tota æstate floret, & vsque in Hyemem, sed frigoris inclementia perit; regerminat autem ex radicibus; aliquando ex caulibus, quibus etiam concisis seritur: sed facillime prouenit semine: amat loca pinguia, & à sole illustrata. tota gustu constat astringente, & subacri, cum humiditate quadam glutinosa, pingui. Ideo vehementer exsiccat, sine multa caliditate: penetrat autem in profundum eius exsiccatio, & astrictio, ob tenuitatem & acredinem, vt statui possit sicca in gradu tertio, calida in primo. Vlceribus malignis & diuturnis præcipuum remedium; exterit enim sine morsu, & in profundum siccat: in spergitur puluis foliorum, quę filo transfixa fuerint, exsiccata in vmbra: idem excipitur cerato: aut ipsa folia virentia imponuntur: succus quoque lineamentis exceptus idem præstat. Glutinat vulnera recentia; tumores quoque omnes discutit chataplasmate, & cancros sanat. Aqua distil-

diſtillata ſanguinem vndecumque fluentem cohibet ablutione, aut ſuper nares trahendo, aut potu: pulueris fumus ſuper carbones iniecti, in os attractus per fiſtulam ad deſtillationes mire facit; nam pituitã multam attrahit ore prono, ac toto corpore; ſimul & exſiccat quæ in pulmone, & faucibus, ſeu humores fuerint, ſeu vlcera. narrant tamen non ſentiri in itinere, ſi globolus ex ea teneatur in ore, vireſque corporis interim non deficere: fumum eius aiunt inebriare, & ſoporem ſuauem accerſire: remedium ad laſſitudinem.

CAP. XLIIII.

QVAEDAM congener Tornabone in noſtro orbe naſcitur, quæ à quibuſdã pro Hyoſcyamo nigro oſtenditur breuior: folijs rotundioribus, ad Solanum ſomniferum accedentibus, glutinoſis, uirentibus, vt Tornabonæ. Flores fert in ſummis ramis palleſcentes, concauos, breues, labris parum ſectis: vaſcula rotundiora quam Tornabonæ, in quibus ſemina omnino ſimilia: æſtate floret, & aduentante hyeme perit in totum, peregrina apud nos.

CAP. XLV.

HYOSCYAMVS, qui vulgò dens Caballinus vocatur: oritur prope domicilia, & vbi excrementa proiiciuntur, in collibus magis; at locis depreſſis, & aquoſis non prouenit: herba ſimilis Verbaſco: ſed foliis laciniatis, hirſutioribus, & tactu veluti madidis: caules fert craſſos, pingues, & lanuginoſos: ramis in latera tendentibus, prælongis, ac ſimplicibus, veluti caudis, in cacumine reflexis: flores autem ordine prodeunt explicato cacumine, inter parua folia, concaui, aſpectu triſti, ex pallido & purpureo, nigris quibuſdam lineis inſcripti, ſimilitudine floris Fabarum; vnde nomen traxit: Hyoſcyamus enim quaſi Faba Suilla dicta eſt: Vaſcula ſeminis ſuperne tantũ ordine diſpoſita, tecta folliculo præduro, forma Balauſtij, extremis angulis pungẽte, operculum vaſculo ſuperpoſitũ, quo abſcedente ſemẽ effunditur, copioſum, cinerei coloris, in candido liueſcens. Alterum genus in marittimis naſcitur, pręcipue in ędificiis: breuioribus, & rotundioribus foliis, nequaquam laciniatis, ſed anguloſis tantum, ac minus hirſutis: flores fert luteos, purpureo quodam colore in faucibus: Vaſcula rarius diſpoſita, tenuiora, mollioraque: in quibus ſemina ex candido flaueſcentia. Dioſcorides Hyoſcyamum fruticem eſſe ſcribit: caulibus craſſis: foliis latis, oblongis, diuiſis, nigris, hirſutiſque: flores è latere caulis ordine prodeunt vt Cytini Punicorum ſcutulis ſepti, pleni ſeminis Papaueris.

eius tria genera; vnum semine nigro: floribus pene purpureis: foliis Smilacis: cytinis præduris, & spinosis: Alterum semine subflauo, vt Irionis: flore melino: foliis; & siliquis simplicioribus. Vtraque dan-nata vsu; nam insaniam, & soporem gignunt: Tertium mitissimum à Medicis receptum, pingue, lanuginosum, molle: candidi floris; semi-nisque: quod in marittimis, & ruderibus nascitur. Galenus tria genera eodem modo recenset colore tum floris, tum seminis distantia: ex qui-bus manifestum est, duo genera à nobis descripta, nigrum, & flauum es-se; Quod enim vulgo notum est, semine liuido, nigrum dici potest; nam flores eius pene purpurei, & cytini preduri, spinosique: folia vero Smi-lacis inter flores sunt, nulla scissura, in acutum desinentia: hoc tamen pro albo tota Italia vtitur: quod autem secundo loco descripsi, flauum est; sed quia rarum est, à paucis visum; idcirco non in vsu. nullum au-tem hactenus vidi, cui flos candidus esset, & semen; sed de albo Hyo-scyamo nostram sententiam diximus in Solatro vulgari. recipitur au-tem Hyoscyami semen inter medicamenta soporifera; nemo autem solum exhiberet ob deleteriam facultatem: foliis recentibus vtuntur ad vlcera inflammata; nam dolorem soluunt; tumores reprimunt: semen suffitum, carbonibus iniectum dolorem dentium tollit: tritum ex ace-to pruritus aufert, & pediculos manus necat: aqua distillata ex tota her ba recenti illita fronti dolorem capitis sedat, & somnum conciliat. Pli-nius de Hyoscyamo inquit; Herculi ascribunt eam, quę Apollinaris; apud Arabas Altercum, apud Græcos verò Hyoscyamum appellatur: plura eius genera; vnum nigro semine; floribus pene purpureis, spino-sum: talis nascitur in Galatia: vulgare autem candidius est, & frutico-sius, altius Papauere: Tertij semen Irionis semini simile; & omnia insa-niam gignentia, capitisque vertigines. Quartum genus molle, lanugi-nosum, pinguius cæteris; candidi seminis, in marittimis nascens: hoc re cepere medici: item ruffi seminis, nonnumquam autē candidum ruffe-scit, si non ematuruerit, improbaturque: & alioqui nullum nisi cum inaruerit, legitur. Natura vini, ideoque mentem, caputque infestans. Videtur ex his Plinius, quod secundo loco ponit, vulgare nostrum intel-lexisse, quod licet candidius nigro, improbatum tamen. Iusquiamum in officinis vocatur.

CAP. XLVI.

VERBASCVM, vulgo Tassumbarbassum, multas habet differen tias: florem omnia ferunt patulum, in quinque partes dissectū, qui vel lęui ictu ad radicē paulo post decidit vnus post alterum, veluti incantamento: fructus ferunt pręduros, diuisos secundū septum: seminibus nigricantibus. Plurima vno caule recto assurgunt, eoque aut

simplici,

ſimplici, aut ramoſo : omnia vltra cubitalem altitudinem : folia lanuginoſa fere omnibus, lata, ab radice ſtrata in terram, aut candida, aut virentiora, aut purpuraſcentia : his longiora, anguſtioraque : his latiora, ac breuiora ; aliquando fimbriata à lateribus : flores plurimis lutei ; aliis candidi ; aliis purpurei : ex his nouem ſpecies animaduertimus. primum caule baculi craſſitudine, ſimplici : frequentibus foliis, multa lanugine candicantibus, latis : deſinit is in prælongum thyrſum, craſſumque, ſtipatum floribus luteis, ac fructu, qui cum inaruerit, oblitus oleo, aut amurca in vſu eſt pro face : Aretij Planta domini vocant ; alij Candelariam. Duo alia genera in cæteris prædicto ſimilia ; ſed longiſſimis foliis, quaſi Helenij ; & caule altiſſimo, aliquando terna cubita excedente ; floribus latis, amplitudine Roſæ ſylueſtris ; colore huic quidem aureo, alteri autem candido. Quartum genus breuius eſt prædictis : ramoſo caule : tenuibus, ac rectis ramis : foliis ſubrotundis, cinereis, minus hirſutis : floribus pallidis, tenuibus. Quintum ab eo diſtat colore tum foliorum, tum floris ; nam folia ſuperne ſubpurpurea ſunt, inferne candida : flores albi : peregrina apud nos. Sextum folia fert cæteris anguſtiora, oblonga, & fimbriata, lanuginoſa, & magis virentia : caules ab eadem radice plures, in latera ſpargit : ramis tenuibus : flore luteo : hoc frequentius apud nos eſt, ſecus vias, & in ruderibus : hoc pręcipue vtuntur piſcatores ; nam contuſa ea herba in fluminum vadis, torpeſcunt piſces, aut flore contuſo in paſtillos, qui proiiciantur in gurgite. Septimum in montibus oritur : foliis latis, ſubrotundis, ex purpureo nigricantibus, pauca lanugine : caule recto, cubitali : paucis ramis : floribus luteis. Octauum prædicto minus : foliis ſimili colore, Betæ magnitudine : floribus purpureis : peregrinum. Nonum folia ab radice fert, oblonga, & anguſta, ſinuata, lęuia, colore virenti : caulem rectum, cubito altiorem : paucis ramis, rectis : flores in virgis rarius diſpoſiti, colore aureo : fructum grandiuſculum : naſcitur paſſim in ruderibus : reliqua genera pleraque, ſabuloſis gaudent : Dioſcorides Phlomon vocat, in genera ſumma duo diſtribuens ; album, & nigrum : albique marem, & fęminam. Fæminę deſcriptio in hunc modum traditur : folia eius ad Braſſicam accedunt, multo hirſutiora, latiora, & candida : caulis albus, cubitalis, & amplior, ſubhirſutus : flores albi, aut ex luteo palleſcentes : ſemen nigrum : radix longa, craſſitudine digitali, acerba : naſcitur in campeſtribus. hæc deſcriptio maxime conſona eſt, quarto & quinto generi. De mare autem inquit : longiora & anguſtiora producit folia : caulem vero tenuiorem : innuit autem ſextum à nobis deſcriptum. De nigro autem inquit : in omnibus ſimile eſt albo, ſed latiora, & nigriora habet folia : quę condictiones montano, quod ſeptimo loco deſcripſimus, conueniũt : reliqua à nobis deſcripta ad prędicta genera reduci poſſunt, nam

primum ad Fœminam, secundum & Tertium ad marem: omnia grandiora: duo postrema ad nigrum in genere masculi; nam quod ponitur à Dioscoride nigrum, ad Fęminam magis pertinet. At Verbascum sylvestre, inter eas, quæ Marrubio affines sunt, repoluimus: & Phlomides, ideſt Verbaſcula explicata ſunt ſuperius; nam ſimplicia ferunt vaſcula. Plinius album marem facit; nigrum vero fœminam: ſunt inquit folia Braſſicæ, latiora, piloſa: caulis rectus, cubitali amplior; ſemen nigrum, inutile: naſcuntur & in cāpeſtribus; alibi tradit ſimilem Verbaſco herbā, quę ſæpe fallit pro ea capta: foliis minus candidis: cauliculis pluribus: flore luteo: hæc abiecta Blattas in ſe contrahit; ideoque Romæ Blattariam vocant, quę deſcriptio ei maxime conuenit, quam vltimo loco deſcripſi. Porro genera omnia Verbaſci in vſu ſunt ad vlcera ſananda, præſertim circa pudenda, & ad ſedis rimas, ac teneſmum: exſiccant enim ſine morſu, & conglutinant, aut per ſe in puluerem redactis foliis, vel radice, vel cerato roſaceo exceptis, aut decoctis.

CAP. XLVII.

VIRGA regia vulgò apud Inſubres Aralda vocatur, herba in ſyluis naſcens, locis montanis, præcipue iuxta fluenta: foliis longis, & anguſtis, neruatis inſtar Plantaginis, circumſerratis, maioribus, quam Lanceolæ, ad terram inflexis: caulem fert ſimplicem, rectum, cubitalem, in quo pauca ſunt folia: flores frequentes ab vno tantum virgę latere, ordine perpetuo diſpoſiti ſunt, deorſum inclinati, concaui, & oblongi, colore pallido: fructus Verbaſco ſimiles: radicibus nititur fibroſis, vt Plantago: Herba guſtu amara, & ſubacris, glutinoſaque, celebris ad omnia vulnera conſolidanda. extat & maior: flore grandiuſculo, nunc pallido, nunc purpureo, in montibus: Germani Digitalem vocant à ſimilitudine floris, cum digitali mulierum. Dioſcorides Aliſma, & Damoſonium vocat: deſcribit autem in hunc modum: folia ei Plantaginis, anguſtiora, conuexaque in terram: caulis ſimplex, tenuis, cubito altior, ſpecie thyrſi, in quo capitula inſunt: flores tenues, albi, ſubpallidi: radices Ellebori nigri, tenues, boni odoris, acres, ſubpingues: humida amat loca: herba ſiſtit aluum, menſtrua pellit, tumores illita mitigat: radix bibitur ad Leporem marinum: Ranam rubetam: Opium: torminibus medetur, diſſentericis, conuulſis, vteri affectibus. Galenus Damaſonium caſu experimento didiciſſe, calculos renum frangere, radicis decocto epoto; nam abſterſoriam quandam facultatem obtinet. Plinius eandem ferme habet deſcriptionem: folia inquit, ei Plantaginis, niſi anguſtiora eſſent, & magis lacinioſa, conuexaque in terram, alia etiā venoſa ſimiliter: caule ſimplici, & tenui, cubitali, capite thyrſi:

radi-

radicibus densis, tenuibus, vt Veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus: nascitur in aquosis. Alterum genus eiusdem in syluis, nigrius; maioribus foliis: ex postremis his verbis significare videtur, quam Digitalem appellari diximus; sed verbum capite thyrsi, melius apud Dioscoridem Thyrsoides cauli adiungitur, non capitulis. Auicenna Fistulam pastoris vocat, quod verbum à recentioribus perperam tribuitur Plantagini Aquaticæ, putantibus eam Damasonium esse: videtur autem hęc Fistula pastoris vocata, ob floris figuram fistulosam.

CAP. XLVIII.

GALEOPSIS à Græcis appellata, non à galea, nec à lacte dicta est; sed à fele ob fętorem, vnde & Galeobdolon appellata est, quasi felis fetor, vulgò autem Vrtica mortua, herba est passim in ruderibus nascens; quadrato caule, & læui, cubitali, ac ramoso: foliis Vrticæ, lęuibus, ingrati odoris, si terantur: flosculos tenues, paruis racemulis insidentes, inter folia, rotundos, & concauos, labiolo superiore prominente, purpureos. Fructus Verbasci, magis in acutum desinentes. Dioscorides post Vrticas huius meminit: constat foliis Vrticæ, læuioribus, grauis odoris attritu: flore purpureo, tenui: oritur circa sepes, & semitas, & passim in ruderibus. Plinius eadem ex Dioscoride scribit: discutit duritias, carcinomata, strumas, parotidas, panos ex aceto.

CAP. XLIX.

SCROFVLARIA maior à recentioribus Medicis vocatur, herba in aquosis nascens in aggeribus, grandior Galeopsi: caulibus crassis, bicubitalibus: foliis lõgioribus, leuibus, serratis, quibus binæ appendices iuxta pediculum: flores quoque grandiusculos fert circa summos ramulos, nigriores: radicem habet obliquam, & strumosam, ob id laudatam ad strumas. extat & in Alpibus riguis: folio purpurascente: herba illita, & succus ad vlcera putrescentia, & faciei defędatione, elephanticas confert: repellit ficos, & alios affectus ani, & cuiusuis generis strumas: aqua eiusdem distillata quatuor vnciis pota, mane & vesperi, & linteolis madefactis impositis idem præstat. aliæ porro sunt Scrofulariæ, de quibus propriis locis agitur.

CAP. L.

DVAE sunt fruticosæ in montibus, & collibus, folio in multas & tenues partes sciſſo, læui, grauis odoris: flosculos figura similes Scrofulariæ prædictæ, ex purpureo candicantes: & fructus tenuiores,

nuiores, valde duros, congeſtos circa ramulos : differunt magnitudine, Maior folia ferme Filicis habet, aut Tanaceti: colore ſubcãdido, & ſplendente: caules rectos, in cacumine ramoſos ; peregrina apud nos. Minor ramis conſtat obliquis, fruticoſior : foliis breuioribus, diuiſura ferme Rutæ, tenuius tamen, & inæqualius ſciſſis; ideo ſunt, qui Rutam ſylueſtrem appellent, & Harmel : at fructus non in tres partes diuiſus, ſed binas, nec ſemen triangulum, ſed minutum, vt Papaueris. Ego potius ad Sideritim ſecundam apud Dioſcoridem reducendas cenſeo, præſertim maiorem; inquit enim : ramos habet bicubitales, tenues : folia in longo pediculo Filici ſimilia, numeroſa, vtrinque per oras diuiſa : ex alis ſuperiori parte ſurculi longi exeunt, tenues, in ſummo orbiculati, aſperum capitulum habentes, in quibus ſemen eſt ſimile Betæ, rotundius, & durius : herba vulneraria eſt. per aſperum capitulum interpretor, aceruatos veluti in globum fructus, præduros, ac rotundos, vt Betæ. Plinius de eadem inquit binum cubitorum eſt : ramulis exilibus, triangulis : folio Filicis, pediculo longo, Betæ ſemine.

CAP. LI.

LINARIA vulgò appellatur herba, Eſulæ ſimillima, ſed lacte caret : caule ferme cubitali conſtat, rotundo : ramis rectis, ſimplicibus : numeroſo folio, longiore quam Lini : flores in ſummis virgis fert luteos, concauos, ore compreſſo, in tenuem caudam deſinentes : vaſcula oblonga, parua, & mollia, duobus oſculis ſemen effundẽtia, nigrum, & minutum : naſcitur in aggeribus paſſim : floret æſtate. eius ſuccum laudant ad cancros, & eryſipelata. Quædam in vineis naſcitur, parua : paucis foliis, breuibus, & ſubhirſutis : floſculos fert purpuraſcentes : vaſcula exiliora.

CAP. LII.

OS Leonis vulgò appellatur herba in ædificiis naſcens : ramis craſſis, & curuis, cubitalibus : foliis Linariæ ; deorſum inflexis : flores circa ſummos ramos, veluti hiantis Leonis, cum præmuntur iterumque os ſponte cõprimentis, ſpecioſos, pollicis craſſitudine, colore roſeo, aut candido : capitula fert dura effigie canini capitis, præcipue Laconici, roſtro recuruo : ſemen effundit ex tribus oſculis, quamuis binæ tantum inſint cauitates, tamquam ex duplici nare ſuperiori, & ore inferiori : ſemen minutum eſt, & nigrum : copioſe naſcuntur in mæniis Florentiæ. Quædam in præruptis ſcopulis naſcitur : foliis breuioribus, latiuſculis, ſubhirſutis : floribus palleſcentibus. Alia in mon-

montibus similior Linariç; nam recticaulis est: flore breui, cæruleo; capitulis rotundioribus. in vineis quoque recticaulis nascitur: flosculis purpureis: capitulis paruis. Plinius has omnes intelligere videtur, appellans herbam Cynocephaliam, quasi caninum caput: inquit in Aegypto Osyritem vocari diuinam herbam, vt Appion Grammaticus asserebat, & contra omnia veneficia. Meminit & Canini capitis in Psyllio. Dioscorides eam, quæ roseo flore constat, Chamępeucem appellat, quasi humilem Laricem: herba inquit est virens: incuruis foliis, surculisq;: flore roseo; quo in loco deprauati quidam codices legunt Chamæleucē. Plinius Chamæpeuce, inquit: foliis Larici similis: lumborum, & spinæ doloribus propitia: quoniam vero harum capitula etiam vitulinum caput referre vidētur, binas habens nares; idcirco sunt, qui ad Antirrhinon has referunt, cum pręsertim à Plinio tribuantur folia Lini, vt notauimus in Antirrhino: Osyritis autem dicta videtur apud Aegyptios; quia ob similitudinem capitis Vitulini dicata est Osyridi eorum deo, vt Bos. Osyris autem Dioscoridis Linariæ conuenire videretur, si pauciora haberet folia; idcirco alias eo nomine ostendimus, præsertim apud Plinium.

CAP. LIII.

EORVM, quæ in duplici vasculo ferunt semina, relinquitur illud genus, cuius vascula in dextram & sinistram cauitatem distincta sunt. omnibus septum inest membranaceum: seminis autem sedes in duobus septi lateribus est, vt abscedentibus vtrinque vasculis solo relicto septo, sæpe relinquantur semina in ambitu septi. flores omnibus diuisi in foliola quaterna. reperiuntur in hoc genere olera multa, omnibus acredo inest; aliis in radice, vt Rhaphano, Hiberidi; aliis in foliis, vt Erucę, Lepidio. omnibus saltem in semine, vt Brassicæ, & Bursę pastoris.

CAP. LIIII.

BRASSICA olus est vulgatissimum: caule constat crassissimo, simplici, propè radicem graciliore: folia dense circundant, magna, subrotunda, ac læuia, pediculo crasso, & carnoso: cui appendices quædam insunt: ex summo caule veluti ex palmæ cerebro cauliculi exeunt, qui tenelli adhuc existentes cymæ appellantur, quæ non minus quam folia in cibis expetuntur cocta: in his rara sunt folia, & parua; flores pallidi, aut candidi; siliquæ tenues, rotundæ: in quibus semina rotunda, & subrufa clauduntur, ex interuallis disposita. eius multę sunt differentiæ pro foliorum colore, crispitudine, densitate, aliisque qualitatibus. color aliis virentior est: aliis candicans: aliis ad purpureum vergens:

gens: crispitudo, & lęuitas tum in genere virenti, quod nigrum vocatur, tum in candido reperiuntur. At genus purpureum, nequaquam crispum adhuc visum est. omnium crispissimum inter nigra reperitur, quod & gratissimum ex oleo paratum, de quo Plinius inquit: Sabellico vsque in admirationem crispa sunt folia, quorum crassitudo caulem ipsum extenuat, sed dulcissimum perhibetur ex omnibus: & Theophrastus, crispa inquit, succi bonitate, & folij amplitudine læui pręstantior est. In hoc genere quædam est, quæ scissis foliis constat, similitudine quadam Apij; vnde Selinadam & Apianam vocauerunt teste Plinio, stomacho vtilem, & aluũ modice mollienté. Candida, & purpurea breuiori caule constat, graciliorique: sed qui magis crescit in caput, foliis rotundioribus, magis sursum reflexis. crispa inter candidas crescit in caput oblongum, amplexu foliorum, candida, tenerrima, & dulcissima, seu ex oleo paretur, seu ex iure carnium. Læuis non nisi ex iure pingui paratur, aliquando ob amaritudinem abiecta prima decoctione. De hac Plinius inquit: lęuis constat latis foliis é caule exeuntibus; vnde Caulodis dicta est, nullius in medicina momenti: hinc sumptum vulgare nomen Cauoli apud nos. quædam pręterea in caput rotundum crescunt ex foliorum amplexu coagmentatum, Caputios vocant. Plinius Cumanum vocat, sessili folio, capite patulum. Quibusdam caudis ipse in caput extuberat Rapi similitudine, vulgo Torzutos vocant, cymis præcipue laudari & interna medulla. De quibus Plinius inquit: Lacuturres capite prægrandes: folio innumeri; alij in orbem porrecti; alij in latitudinem torosi: nec plus vllis capitis post Tritianum, cui pedale aliquando conspicitur, & cyma nullis serior, pręcipuus fit caulis ipsius sapore & magnitudine: primum omnium si in repastinato feratur, dein si terram fugientes, cauliculos seces, à terraq; proceritate luxuriosa attollentes se exaggerando, aliam accumules, ita ne plus quam cacumen emineat. Tertium quoddam genus capitatæ Brassicę à flore cognominatum, Cauli flores appellantur: Cymæ sunt candidæ, luxuriosa sobole cohęrentes, veluti in vmbellam latam, & solidam, tenerrimam, ac suauissimam, priusquam explicentur in flores; raro tamen hi perueniunt ad Frugem, vt hinc videatur apud Theophrastum illud genus esse, quod nullum inquit, aut prauum semen producit. sed hæc omnia satiua sunt. extat & syluestris Brassica, sponte nascens, sed gustui ingrata, in marittimis, asperis, qualis in scopulis Ilua nascitur: foliis ex candido purpurascentibus, similis satiuæ purpureę, tantum minor. Dioscorides describit in marittimis nascentem, præruptis locis, satiuę similem, candidiorem, hirsutioremque, amaram, cuius cyma in lixiuio cocta ori non insuauis est; sed ea, quam prædixi in Ilua nasci, nequaquam hirsuta est. Plinius hanc Petręam vocat, inimicissimam vino, quam præcipue Vitis fugiat, aut si non possit

fugere,

fugere, moriatur: folia habet bina, parua, rotunda, lęuia, plantis oleris similior, candidior, satiua, & hirsutior. At per bina folia rotunda intelligit binas foliorum appendices rotundas. Theophrastus hirsutiem negat inquiens: Brassica syluestris modo peculiari à cæteris syluestribus distat; nam in cæteris asperior est, tum caulis, tum folia: hæc caules habet rotundiores, leuioresque quam satiua, & foliorum appendicem: illa latum: hæc habet rotundiorem, & folium ipsum minus angulatum. Describit alibi Brassicam syluestrem in hunc modum. syluestri folium læue, sed paruum, atque rotundum: & ramis, foliisque permultis condita est: succum asperum & instar medicamenti habet, quamobrem eo Medici ad aluum purgandam sępe vtuntur. Plinius Theophrastum imitatus, cum duo satiuæ Brassicæ genera tradidisset, crispam, scilicet & læuem: Tertia inquit proprie Crambe vocatur tenuioribus foliis, & simplicibus, densissimisque: amarior, sed efficacissima: & alibi ex Catone inquit: syluestris, siue erraticę immenso plus effectus laudantur: minutis caulibus: lęuis, tenera, quæ minime probatur. Alibi Rhaphanum vocat: cum inquit, Gręci tria genera fecere foliorum differentia; crispi, lęuis, Tertium syluestre; nam sic Theophrastus Græce vocat, quam Dioscorides Cramben, & Latini Brassicam. quo in loco de syluestre inquit: huic folia læuia quidem, sed breuiora, ac rotunda, copiosaque, atque fruticosa: sapor autem asper, & medicamenti instar ad eliciendas aluos. sparsim autem de Rhaphano, ideſt Brassica, apud Theophrastum hæc traduntur. radicem habet singularem: caudice vno constat, quasi arboris naturam adipiscatur: perpetuo viret: folium carnosum, carne in latitudinem distensa: vtraque parte fructificat cacuminibus & lateribus: Vitem offendit odore, vt eius germen propinquum refugiat; vnde & medela est contra temulentiam: exit die decimo: prouenit non solum semine, sed & auulsione, vt semper aliquid eius radicis accipiatur; recisa regerminat, & caules secundi suauiores, si, antequam caulescat, folia detrahantur: radices plurimum perdurant: & aliæ regerminant, aliæ non: aquis salsis rigata melior redditur; sed alicubi deprauate ῥαφανὶς, ideſt radicula, non ῥάφανος legitur. Vires Brassicæ notissimæ sunt apud Dioscoridem, & Galenum: priuatim semen lumbricos enecat; miscetur tritum in ferculis puerorum: alia vero est Brassica marina apud Dioscoridem, & Brassica Canina, de quibus propriis locis agitur.

CAP. LV.

RADIX vulgò, à quibusdam Radicula vocatur; cum tamen apud Plinium, Radicula Struthium significet. hęc autē à Gręcis Rhaphanis vocatur, quasi Radix perspicua: est enim tenella, ac fragilis,

gilis, candida, ferme tranflucida,ſapore acri, placens in cibis cruda : folia ab radice humi ſtrata,longa, & lateribus ſciſſa, aſpera : caulis ramoſus, cubitalis, in quo breuiora folia : flores purpurei, aut candidi : ſiliquæ breues, carnoſę. interſeptæ duobus aut tribus ſeminibus, rotundis, flauis,magnitudine paruę Vicię.Radicis plures differētiæ ; nam quędam in longitudinē creſcit,quædā in rotūditatē has vulgò Rauanellos vocāt, quorū alij cortice nigro cōſtant,alij cādido.longarū quędā vaſto corpore cōſtan t,& cortice craſſo,qui gratior eſt interno corpore; hęc Armoracia vocamus : omnes ſatiuæ. ſunt & ſylueſtres paruæ, ac prędurę : floribus luteis : cæteris eiſdem : hęc quoque alicubi Armoracia vocant : naſcuntur in aruis. Theophraſtus Rhaphanida vocat. Theodorus Radicem vertit. de hac ſparſim inquit : celerrime prouenit inter hyberna : die tertio erumpit, ſi terra cooperiatur,vſque ad æſtatē durare poteſt, & excreſcere : nec enim regerminat; niſi accumulatam humum ſemoueas : ſemē in ſiliqua latere potius apta fructum parere. eius genera plura : Corinthia amplitudine adoleſcit, adeo vt ſtirpe conſtet detecta ; nam ſurſum verſus protraditur, non vt cæteræ in terram ampliari ſoluta eſt. Liotalaſſia,quam Thraciam vocant, validiſſima aduerſus frigora. Beotia dulciſſima eſt,& figura rotunda,nec vt Cleonea prælonga. Quibus folia lęuia, dulciores, ſuauioreſque ſunt : quibus autem ſcabra, acriores. Genus præterea habetur, quod foliis Erucæ ſimile conſtat. Plinius Rhaphanos vocat inquit enim : corticę & carthilagine conſtat Rhaphani, multiſque eorum cortex craſſior, etiam quā quibuſdam arborum : amaritudo plurima illi eſt, & pro craſſitudine corticis : cætera quoque aliquando lignoſa,& vis mira colligendi ſpiritum,laxandique ructum : ob id cibus illiberalis vtique ſi proxime olus mandatur : ſi vero cum oliuis drupis rarior ructus ſit,minuſque fętidus. Egypto mire celebratur propter olei fertilitatem,quod de ſemine eius faciunt : hoc maxime cupiunt ſerere, ſi liceat, quoniam & quæſtus pluſquam è Frumento,& minus tributi eſt, nullumque copioſius oleum : non pertinet autem ad hoc olus, quod ſubiungit inquiens, genera Rhaphani Græci fecere tria foliorum differentia, criſpi, atque læuis, & tertium ſylueſtre, & quæ ſequuntur : hæc enim ex Theophraſti Rhaphano ideſt Braſſica deſumpta ſunt : accipienda autem,quę ſubiungit. noſtri alia fecere genera : Algidenſe à loco,longum,atque tranſlucidum, Alterum Rapi figura,quod vocant Syriacum,ſuauiſſimum fere,ac tenerrimum,hyemiſque patiens : pręcipuū tamen eſt, quod è Syria non pridem aduectum apparet ; quoniam apud Authores non reperitur ; id autem tota hyeme durat. etiam num vnum ſylueſtre; Greci Agrion vocant ; Pontici Armon ; alij Leucem ; noſtri Armoracion, fronde copioſius quam corpore, in omnibus autem probandis maxime ſpectantur caules ; in initio enim rotundiores, craſſioreſque,

resque, ac longis canalibus: folia ipsa tristiora, & angulis horrida: seri vult Rhaphanus terra soluta, humida; fimum odit: palea contentus: frigore adeo gaudet, ut in Germania infantum puerorum magnitudinem æquet. seritur post Idus Februarij, vt vernus sit: incipiente incremento confert alterna folia circumobruere; ipsos vero accumulare; nam qui extra terram emerserit, durus fit, atque fungosus. Aristomachus detrahi folia per hyemem iubet, & ne lacunæ stagnent, accumulare: ita in æstate grandescere, quidam prodidere, si palo adacto cauerna palea insternatur, in sex digitorum altitudine, deinde semen fimoque & terra cõgeratur ad magnitudinem scrobis crescere, pręcipue tamẽ salsis aluntur; itaque etiam talibus aquis irrigantur; & in Aegypto è nitro sparguntur, vbi sunt suauitate præcipui, in totum quoque salsugine amaritudo eorum eximitur, fiuntque coctis similes; nam & cocti dulcescunt, & in Naporum vicem transeunt. crudos Medici suadent ad colligenda acria viscerum dãdos cum sale ieiunis esse, atq; ita vomitionibus pręparant meatum: tradunt & pręcordiis necessarium hunc succum, quando Phthisim cordi intus inhęrentem, non alio potuisse depelli compertum sit. in Aegypto Regibus corpora mortuorum ad scrutandos morbos insecantibus, atque, vt est Græca vanitas, fertur in templo Apollinis Delphis, adeo ceteris cibis prælatus Rhaphanus, vt ex auro dicaretur Rhaphanus. Hæc atque alia scribit Plinius de Raphano: alibi de syluestri Rhaphano inquit laudatissimum in Archadia, quanquam & alibi nascitur, vtilior vrinę dumtaxat eiiciendę, cætero bilem detrahit: præterea cortices in vino stomachum purgant: pituitam extenuant: vrinam concitant. est & satiui vsus in Italia, & Armoraciam vocant satiuum. Satiui vero decocti mane poti ad ternos cyatos comminuunt & eiiciunt calculos. Idem Plinius alibi Napos vocat, recensens quinque genera à Theophrasto exposita, scilicet Corinthium, Cleoneum, & reliqua. Dioscorides describit syluestrem foliis satiui, sed magis ad Lapsanam accedentibus: radice macilenta, molli, subacri.

CAP. LVI.

LAPSANA in aruis frequens nascitur, Rhaphano syluestri in totum similis: breuiori caule: flore candido: foliis minus, hirsutis. Dioscorides Lampsanam vocat, olus syluestre; cuius folia, & caules in cibo coquuntur. Plinius inter syluestres Brassicas inquit Lapsanam esse, pedalis altitudinis: hirsutis foliis Napi simillimis, nisi candidior esset flore: & alibi, est cyma syluestris trium foliorum; olus carminibus Diui Iulij pręcipue iocis militaribus celebratum; alternis quippe versibus exprobrauere Lapsana se uixisse apud Dyrachium, pręmiorũ parsimoniam cauillantes.

CAP. LVII.

NAPVS, quem vulgò Nauonem vocant, radix eſt in longitudine extuberans, acrior Rapa, amarior Rhaphano; ideo cocta tantum venit in cibos: color aliis candidus; aliis buxeus: caules; & folia fert Rhaphani, leuiora: flores luteos: ſiliquas Braſſicæ exiliores: feruntur apud inſubres, vt Rapa: Bunias à Dioſcoride vocatur eius radix inquit, elixa flatulenta eſt, ac minus nutrit quam Rapa, aſſeruaturque muria vt illa. ſemen potum venenis aduerſatur; ob id recipitur in Antidotis. Galenus non diſtinguit à Rapis inter alimenta: cum autem recipiatur Buniadis ſemẽ in Theriaca apud Andromachum, ipſe ſylueſtris Buniadis ſemen recipit, quod è Creta optimum habetur. Atheneus ſuſpicatur apud Theophraſtum: cum Buniadis nomen non reperiatur, Rapum marem eſſe Buniadem; apud antiquiores Raphym & Rapym appellatam eſſe; citat Nicandrum de Buniade loquentem cum Rapis & Rhaphanis, & Diphilum medicum de Buniade & Rapa ſic loquentem. Rapa acris eſt, difficulter digeritur, ventoſque gignit, At melior eſt Bunias; eſt enim dulcior, facilius digeritur, ſtomacho magis confert, magiſque nutrit. Rapa, quæ aſſata fuerit, magis digeritur, ac magis extenuat. Plinius Napum vocat: putauit autem apud Theophraſtum eſſe, quam Rhaphanida vocat; cum inquit Naporum Græci quinque genera fecere, vt ſuperius in Rhaphano dictũ eſt: forte non Rhaphanis legebatur eo in loco apud Theophraſtum, ſed Rhaphys, quæ eadem cum Bunide ſed ex propria ſententia de Napis loquens inquit. Romæ palma datur Aminterninis, inde Norſinis, tertia noſtratibus. eorum eadem fere natura cum Rapis: gaudent ęque frigidis: ſerunturque eodem modo: ſed diligentiores quinto ſulco Napum ſeri iubent: Rapum quarto, vtroque ſtercorato: alibi Naporum duas facit differentias, vnam, quod Bunion Græci vocant, de quo nos alio loco agimus. Alterum Buniada appellant. Rhaphano & Rapo ſimile: ſeminis pręclari contra venena, ob id & in antidotis vtuntur illo. hæc Plinius. aliud vero eſt Napi Græce apud Galenum, vt in Sinapi dicitur. ſylueſtrem Napum hodie animaduertunt; foliis ad Erucam accedentibus: radice ampliore, & rotundiore.

CAP. LVIII.

RAPA in aruis ſeritur in fine æſtatis: hyeme radix creſcit in amplam rotunditatem, ad pabulum iumentorum, & ad hominum cibum, non ſolum radicę cocta, ſed vt foliis ac cima Braſſicę modo: folia ſunt lata, aſpera, anguloſaque, non ſine appendicibus vt Braſ-

ſicæ:

ficæ : caules non craſſi, cubitales, ramoſi : flores lutei : ſilique Braſſicę, breuiores : ſemina rotunda, nigricantia, exigua. differentiæ in radice; nam quædam Seſſeli rotunditate conſtant, iucundiores : quædam in rotunditate oblongæ ſunt, color omnibus candidus. Gongyle apud Grę-cos vocatur. Theophraſtus radice inquit, carnoſam eſſe, quaſi ex carne & cortice conſtantem; habet enim corticem carni adhęrentem; ſi terra cooperiatur, non germinat, neque folium mittit, ſed vſque in æſtatem durare poteſt & excreſcere. Mas eſt & fæmina, quæ tamen genere non di ſtant; gignitur enim vterque ex eodem ſemine; nam ſi denſius ſeratur, maſculi fiunt, ſi rarius, fæminæ. Item ſi uitioſa terra ſerantur, aut ex prauo ſemine, omnes enim maſculeſcunt : probum autem ſemen eſt, quod tenue eſt : gaudet frigoribus. Plinius Græcos ſequutus duo prima genera eſſe, maſculum & fæminam; maſculum in rotunditatem globari : fæminam in latitudinem fundi, concauam, ſuauitate præſtantiorem, & ad condiendum faciliorem, ſed ſæpius ſatam tranſire in marem. Apud Traſpadanos tertium hunc eſſe fructum poſt meſſem & Vinum. Ante omnia cunctis animalibus naſci, ſatiari iis ruris Alites, magiſque ſi decoquantur aqua : Quadrupedes & fronde earum gaudere. Homini non minorem Rapaciorum ſuis horis gratiam, quam cimarum; placere quoque flaccida, & in horreis enecata, magis quam viuentia. Nebulis & pruinis, ac frigore vltro ali amplitudine mirabili, viſa eſſe quadraginta libras excedentia; in cibis pluribus modis comendari; durare etiam Sinapis acrimonia edomita, & coloribus picta.

CAP. LIX.

SYLVESTRIS Rapa ſponte in aruis naſcitur : radice non craſſa, nec rotunda, ſed tenui, & longa, vt Rhaphani ſylueſtris : foliis Rapæ minoribus, hirſutioribus, ſimiliter anguloſis : caule breui, ramoſo : floribus aureis, capitulis Fabę magnitudine, anguloſis : intus oſſeum quid continetur : vnico ſemine ob ſiliquę breuitatem. Altera ramoſior, & altior : floſculis pallidis : capitulis exilioribus, frequentioribuſque. Plinius tertiam inquit eſſe Rapi ſpeciem ſylueſtrem : radice in longitudinem procurrente, Rhaphani ſimilitudine : & folio anguloſo, ſcabroque; ſucco acri, qui circa meſſem exceptus oculos purgat, medetur caligini admixto lacte mulierum. Idem Theophraſtus innuit, cum de ſylueſtribus loquens inquit : Rapa radice longa, & modo Rhaphani : breuique caule conſiſtit. At Dioſcorides longe aliter deſcribit Rapam ſylueſtrem, quam in hoc genere nequaquam adhuc vidi.

GLA-

CAP. LX.

GLASTVM, vulgò autem Guadum herba eſt, qua fullones vtuntur, tingendis lanis cęruleo colore, ſine quo color ater nobilis, ac perſeuerans non fit: eius gratia ſeritur in Piceno, aliiſque locis maiore quęſtu, quam frumentorum: ſecant folia, quæ ab radice, antequam cauleſcat; ea diligenter conterunt molis lapideis; congerunt deinde expreſſo humore in ingentes maſſas, nigras ſub dio, vt imbribus, & ſole concoquantur: eaſdem iterum atque iterum ſubactas tandem in panes cogunt, ac vendunt: folia hæc magnitudine Lactucæ ſunt, ſed colore & ſpecie Braſſicæ paruæ, carnoſa, læuia: cauleſcit anno ſecundo ineunte vere: caulis rectus, bicubitalis, ſubrubens: foliis multis anguſtioribus, digitalibus, ſine pediculo hęrentibus: rami in ſummo tantum ſparguntur, frequentes, onuſti floſculis luteis; & ſiliquis nigris, pendentibus, figura paruarum ligularum; quibus ſingulis ſingula inſunt ſemina, nigra, in rotunditate oblonga: radix ſylueſtris Rhaphani ſimilis: ſponte oritur inter ſegetes: foliis anguſtioribus, ac parum anguloſis: iis, quæ ab radice, coſta alba per medium diſcurrente, odore Braſſicę; caule cubitali: paucis in ſummo ramulis: floſculis palleſcentibus: fructu non pendente, ſed ſubrecto, duro, candicante, vt Rapæ ſylueſtris, & talis à Dioſcoride deſcribitur Rapa ſylueſtris; nam folia lęuia, digitali amplitudine, caulis cubitalis, ramoſus in ſummo; at capitulum non altera ſiliqua includitur, nec plura continet ſemina, ſed vnicum. idcirco ad Iſatim magis pertinere arbitror. duo autem genera Iſatis tradit Dioſcorides domeſticum & ſylueſtre. De domeſtico inquit Iſatis ſatiua, qua infectores lanarum vtuntur: folium habet Plantagini ſimile, pinguius, nigriuſque: caulem duos cubitos excedentem. Syluestris ſatiuæ ſimilis: folia habet maiora, Lactucæ proxima: caules tenuiores, multifidos, quadantenus rubentes; in quorum cacumine folliculi multi dependent, quandã linguarum effigiem referentes: in quibus ſemen, flore tenui, luteo. ſecundum hanc deſcriptionem, quę hodie ſeritur apud nos, ſylueſtris eſt apud Dioſcoridem. Quam autem ſponte in aruis naſci diximus, fuerit domeſtica; anguſtioribus enim foliis conſtat; & paucioribus ramis, non tamen ea in vſu eſt apud infectores noſtri temporis; neque caulem adeo altum gerit; verum ſubiungitur in quibuſdam codicibus, mendoſas eſſe prædictas deſcriptiones; nam luteum florem; & ſcapos tenuiores, ac multifidos: & cacuminum ligulas illas, folliculares Iſatis habet ſatiua, non ſylueſtris: continetur in iis ſemen nigrum, ſimile Git: caule ſupra cubitos duos alto, non, vt quidam dixerunt, cubitali tantum: ſylueſtris nigriora fert folia: caulicu-

lum

lum minorem, craſſioremque : florem purpureum, aut cæruleum : fructu aſpero, cruciformi : ſemen incluſum foliis puſillis, & aſſidue per interualla quinis. hoc modo legentibus, vt Hermolaus legit, noſtrum Glaſtum ſatiuę Iſati adamuſſim quadrabit. ſylueſtris autem ea planta fuerit, quæ vulgo herba Sancti Antonij vocatur ob effectum; nam eius ſucco vlceratæ partes illitæ tetrum colorem cõtrahunt ſpecie ignis ſacri, quod quidam ad extorquenda munuſcula mendicantes efficiunt. Eiuſdem radiculæ fibroſæ, manu cõtrectatę dolorẽ dentium leuant : nam reuellunt cutem rubefacientes, ſed colore tetro inficiunt. Herba in ſyluis naſcitur : pluribus ab eadem radice caulibus, ramoſis, cubitalibus, ſubrubentibus : folia Glaſto breuiora, rotundiora, ac nigriora : flores purpureos, Leucoio ſimiles: folliculos per interualla paruos, quatuor, aut quinque, oblongos, quaſi crucem conſtituentes, hirſutos, ſiliquam paruam continentes : ſemine intus Glaſti : floret in Autumno. Plinius vtramq; inter Lactucas ſylueſtres recenſet; cum aptius inter Braſſicas ſylueſtres numerari debuiſſent. Tertiam inter eas facit naſcentem in ſyluis, quam Grçci Iſatim vocant : eamdem videtur alibi intellexiſſe, cum inquit : In Gallia Glaſtum vocant; ſimile Plantagini, quo Brittanorum coniuges, nuruſque toto corpore oblitæ, quibuſdam in ſacris nudæ incedunt, Aethyopiam colorem imitantes : quamuis & hæc poſſint conuenire ſatiuæ Iſatis de qua inquit : inter Lactucas ſylueſtre, quarto genere infectores lanarum vtuntur, Glaſtum vocant; ſimile erat Lapatho ſylueſtri foliis, niſi quod plura habet, & nigriora.

CAP. LXI.

SINAPI, quæ & Sinapis appellatur, prouenit lætiſſime in aggeribus ſata, vbi eruta nuper terra fuerit : caulem fert tricubitalem, multis ramis : folia Rapę, latiora : floſculos luteos : ſiliquas membranoſas, breues, ſurſum ſpectantes, refertas multo ſemine, tenui, rotundo, fuluo, linguam vrente : radice conſtat tenui, & lignoſa. Altera ſylueſtris minor : anguſtioribus foliis, vt Rapæ ſylueſtris, ſcabris, cæteris eiſdem. Tertia folio conſtat laciniato, Erucæ modo, ſed ſcabro, & ſubcandido : caule cubitali : floribus luteis : ſiliquis in latera inclinatis : ſeminibus ex flauo candicantibus, maiuſculis : ſeritur in hortis : vulgo Rucam vocant. huius ſemen muſto iniectum, ebullitionem prohibet, & dulcedinem conſeruat. Plinius eadem tria genera oſtendit his verbis : vnum gracile : Alterum Rapi foliis ſimile: Tertium Erucæ : ſemen optimum Aegyptium. Athenienſes Napy appellauerunt : ſic Galenus appellat, Paulus, & Aetius. Dioſcorides vtroque modo vocat; at neque deſcribit; neque differentias aſſignat. Theophraſtus ſuccum acrem tribuit:

buit: ſemen in ſiliqua,è cuius ſatu exit die quinto: Medici ſemine vtuntur ad extrahendum ex alto: in condimentis quoque aſſumitur cũ Sapa.

CAP. LXII.

ERVCA herba in acetariis aſſumitur cruda, ſapore acri, & iucundo; ideo ſeritur in hortis: folia fert læuia, oblonga, vtrinque laciniata, raris foliorum ſegmentis. diſtant magnitudine; nam quædam latiore conſtat folio: caule cubitali: floribus candicantibus, maculoſiſque: ſiliquis Sinapi maioribus: Altera fruticoſa: anguſto folio, minus laciniato: pluribus cauliculis, ſemicubiti altitudine: flores fert luteos: ſiliquas tenuiores: tota acrior exiſtit. Quoddam genus ſponte naſcitur in parietibus & maceriis; frequens in agro Vrbeuetano: foliis maioris Erucæ, ſed hirſutis: caulibus dodrantalibus: floribus albis: ſiliquis Rapi ſimilibus, hirſutis: tota planta à tertio genere Sinapis diſtat ſolum paruitate, & florum albedine. Dioſcorides Euzomon græcè appellat: vnum domeſticum tradens, quæ largiore cibo cruda ventrem concitat: Alteram ſylueſtrem, cuius ſemine in Iberia pro Sinape vtuntur; eſt enim multo acrius domeſtico, & vrinam vehementius impellit: at neutram deſcribit; ſolum ex attributis circa aliarum plantarum comparationem colligere licet: Erucæ folia laciniata eſſe, eo modo quo diximus. Theophraſtus meminit ſatiuæ inter olera: radicem tribuit lignoſam; & ſatam celerrime prouenire. Plinius de Eruca inquit: tantam ineſſe in condiendis obſoniis ſuauitatem, vt Græci Euzomon appellauerint: æſtate vel hyeme facillime naſci: frigora contemnere: diuerſæ naturæ eſſe quam Lactucam, concitatricem ſcilicet Veneris. Id circo iungi fere illi in cibis. eſſe & ſylueſtrem.

CAP. LXIII.

QVODDAM genus Erucæ in marittimis naſcitur, locis harenoſis: foliis craſſis, pulpoſiſque, varie diuiſis, aliis, vt Rhaphani, aliis Erucæ, aliis anguloſis tantum: caules fert humi procũbentes: ſiliquas craſſas, & breues, anguloſaſque: hæ cum exaruerint, decerptæ calculum renum frangunt, & vrinam impellunt, puluiſculo earum poto.

CAP. LXIIII.

IRIO paſſim in ruderibus naſcitur, & circa ſemitas: caule cubitali: ramis ad latera tendentibus, & deorſum inflexis, fractu contumacibus: folia fert latioris Erucæ, minus laciniata, ſubhirſuta:

flo-

flosculos exiles, luteos, circa ramos frequẽtes: siliquas tenuissimas, subnigras, ramis hærentes, in quibus minuta semina continentur, valde flaua, & acria, valde efficacia ad vrinam impellendam: Altera est amplior tum foliis, tum floribus, ac siliquis; ramis erectioribus: peregrina apud nos: Tertia parua, acrior, non nisi iuxta parietes reperta: cauliculis dodrantalibus, foliosis: breuiori folio, fere triangulo: siliquas fert non in extremis ramis, vt cæteræ, sed inter folia. Dioscorides Erysimum vocat, iuxta vrbes, rudera, hortosque: foliis Erucæ syluestris: cauliculis in lori modum lentis, & obsequiosis: floribus luteis: siliquis in cacumine gracilibus, corniculatis, vt Fęnogræco: semine Nasturtij, exiguo, vrentis gustus. Plinius Irionem à Græcis Erysimum vocatum esse inquit; fruticosum: foliis Erucę, angustioribus paulo: semine Nasturtij. Quoniam autem aliud est Erysimum apud Theophrastum, inter fruges, vsurpatum in cibis, cuius & Galenus mentionem facit, Plinius tanquam eandem plantam accepisse videtur, cum inquit: Irionem Sesamę similem esse inter fruges, sed medicaminibus potius annumerandum, quam frugibus.

CAP. LXV.

HERBA Sancti Alberti vulgò appellatur quædam Irioni similis: caule striato, recto, cubitali, altiorique: foliis magis laciniatis, lęuibus: flosculis luteis, in summis ramulis rectis: siliquas fert grandiores, ac firmas, in quibus semen simile prędictis: eo vtuntur ad fistulas.

CAP. LXVI.

ACCIPITRINA vulgò appellatur: foliis minutissime diuisis, Absinthij Santonici modo, subcandidis, & subhirsutis; vnde quidam inter Absinthij genera collocauerunt; non tamen amaritudo inest, neque odor: sapore subastringente: caulem fert tenuem, rectum, cubitalem; ramulis rectis; quibus summis tenuissimi sunt flosculi, pallescentes; ac siliquę longissimę, tenuissimęque: seminibus flauis, vt Irionis, minutissimis, quæ laudantur ad lũbricos necandos. Altera huic similis: foliis crassius diuisis, ad Nasturtium accedentibus, minoribus: flosculos fert candidos; siliquas prælongas, & tenues: oritur in incultis.

CAP. LXVII.

QVAEDAM cauliculo simplici constat, vltra dodrantem; in quo folia vsque ad medium sine pediculo hærentia non laciniata, vt reliquis, sed tantum in ambitu serrata, dorso in curuo, vt Del-

phinium ob id dici poſſit,ſubhirſuta : in cacumine floſculi inſunt candidi,& ſiliquæ longiſſimæ, numeroſæ, rectæ, tenues ; in quibus minuta ſemina : oritur in aſperis , ſed tamen riguis . Dioſcorides Delphinium ſic deſcribit : ſurculos emittit ab vna radice ſexquipedales, aut maiores; à quibus folia exeunt parua,tenuia,diuiſa, prælonga,quæ Delphinorum effigiem repreſentant ; vnde tractum nomen eſt : flos Violæ albæ ſimilis , purpureus ; ſemen in ſiliquis Milio proximum, quo non aliud vtilius bibi poteſt à ſcorpione percuſſis.hęc deſcriptio pręter floris deſcriptionem optime quadrat; idcirco aliam oſtendimus flore purpureo,ſpecioſo,qui & Hyacinthus nominatus eſt .

CAP. LXVIII.

SISYMBRIVM Aquaticum , quem vulgò Creſcionem vocant, in riuulis fontium naſcitur : denſo frutice : caulibus infirmis,& cóncauis : foliis rotundis, læuibus, appendicibus quibuſdam, ſubrotundis , vt Erucę : guſtu acri : flores in ſummis ramulis fert paruos , candicantes : ſiliquas Erucæ . aſſumitur in cibis vt Eruca . Efficax ad vrinam mouendam , etiam extrinſecus impoſita . Quædam non abſimilis oritur in ſicco : tenuioribus foliis , & ſimplicioribus cauliculis . Dioſcorides vnum quidem Siſymbrium Mentę affine tradit , de quo nos proprio loco agimus . Alterum de quo hic agitur : Cardamine inquit cognominatur ob Naſturtij ſaporem ; gaudet riguis, in eiuſdem locis proueniens, vbi Sion : folia primum rotunda ſunt,adulta Erucę modo finduntur : aſſumitur in cibis crudum . Plinius de eodem inquit , quod in riguis naſcitur : ſimile Naſturtio eſt , ſed hanc ſimilitudinem Dioſcorides in ſapore tantum notauit .

CAP. LXIX.

DVAE in aquis , aut certe riguis naſcuntur,pręd ctis affines : floſculis luteis, in ſummis ramis : ſed ſiliquis breuiſſimis:quarum altera caule , & folio conſtat ſubrubente, oblongo , non inciſo, tantum anguloſo : Altera fruticoſior ; folio Erucæ modo , laciniato , frequentibus diuiſuris , ſingulis foliorum partibus ſerratis,ſpecie Tanaceti Siſymbrium ſylueſtre vocemus .

CAP. LXX.

NASTVRTIVM, vulgo Maſtorſium, ſeritur in hortis pro olere; nam crudum Erucę modo venit in cibós, acri ſapore: caulis ramoſus eſt, cubitalis, & amplior, ſubcandidus, lęuis: folia fert inferne varie ſciſſa, tenuibus, longis & raris ſegmentis, mollia; ſuperne autem indiuiſa, anguſta, & oblonga: floſculos candidos circa ſummos ramulos: fructus rotundos, ac depreſſos, ſinu ſeminis vtrinque conſtituto: ſemen flauum eſt, exurens, copioſum. hanc tanquam notam non deſcribunt authores; tantum ex attributis hinc inde colligere licet aliquas nothas. Cardamon Gręci vocant. Galenus viride inquit venire in obſonia cum pane; quoniam eius mordacitas humiditatis admixtione moderata eſt, non exurens, vt quando ſiccum eſt; ſemen quoque adurens, vt Sinapis. Dioſcorides Naſturtio comparat Iberidem foliis, & radicibus duabus: Eryſimum ſemine flauo; Siſymbrium aquaticum ſapore acri. Theophraſtus innuit ſatiuum eſſe, cum inquit: exire à ſatu die quinto: ſemen autem vetus celerius prouenire: conſtare acri ſucco. Plinius duo genera tradit: album: & nigrum; ſed nequaquam deſcribit; meminit & ſylueſtris; cuius effectus maior ad omnia. ex omnibus his colligere licet, præter Naſturtium à nobis deſcriptum, quod album Naſturtium à Plinio vocatur, eſſe & alia genera. Animaduertenti autem mihi ſimilitudinem Iberidis, quod Naſturtium ſylueſtre appellatum eſt, in foliis & radice cum Naſturtio, non ſatis conuenire cum albo Naſturtio, viſum eſt nigrum Naſturtium eſſe eam, quam inter Erucas deſcripſimus minorem, acrioremque: flore luteo; nam folia eius anguſta, & oblonga, vt Iberidis, aſſumiturque in obſoniis per ſe cum pane, vt Galenus notat: nec video apud antiquos, inter Erucas recenſeri: vnius enim tantum meminerunt inter ſatiuas.

CAP. LXXI.

IBERIS paſſim in ruderibus, & iuxta ſemitas naſcitur, fruticoſa: pluribus ab eadem radice caulibus, lignoſis, cubitalibus: folia prope radicem paruę Erucę ſimilia, circumſerrata, ſuperne autem indiuiſa, anguſtioraque: floſculi in cacuminibus ramulorum tenuiſſimi, candidi; & fructus Naſturtij longe exiliores; ſemine vix conſpicuo, ſubnigro; radix lignoſa, aliquando ſimplex, aliquando bifida, odore acri. Dioſcorides Iberidem alias Cardamanticem appellari inquit: naſci in incultis: foliis Naſturtij in uere, virentioribus: caule cubitali, aut minore: florem in æſtate fert lacteum, quo tempore efficacior eſt: radi-

ces duas, Nafturtio fimiles , calfacientes,& adurentes . Apud Galenum in curatione doloris Ifchiadici legitur elegans defcriptio ex Damocrate carmine confcripta in hanc fententiam. Iberis dicta à regione, in qua fanatus Medicus, herba frequens vbique iuxta muros & vetera monumenta,ac vias,femper virefcens; fed vere foliis Nafturtij maioribus: caulis cubitalis , paulo maior , vel minor: à quo æftate pendent folia vfque ad multam hyemem, donec gelu pereant: flos æftate lacteus: femen exiguum,vt vix cerni poffit: radix odore acerrimo,vt Nafturtium. hæc tufa in magna copia (difficulter autem tunditur,ęftate & recens,nam tunc fortiffima) cum modica axungia adhibetur toti cruri,& maxime coxendici; finitur per quatuor horas in viris, minus in mulieribus, deinde aufertur, & crus in balneo ponitur, poft inungendum ex oleo & vino,ac demum terfa pinguedine, & fudore, tegendum molli lana, vt æger ambulet,& fuis pedibus obeat munia: fi opus fuerit, repetendum poft dies viginti, fic fanari inueteratos dolores capitis, aut in quacunque corporis parte. Plinius eadem ex Damocrate refert. Putat Galenus eamdem cum Lepidio effe, quod & Agriocardamon, ideft fylueftre Nafturtium appellatum eft, fed apud Diofcoridem diuerfa earum mentio reperitur.

CAP. LXXII.

LEPIDIVM, vulgo autem herba Piperis vocatur: feritur in hortis; nam folia ob Piperis guftũ in condimentis expetuntur: caulis eft candidus,ac lęuis, rectus, cubito altior: folia lata, in acutum definentia, Lauro grandiora,fed in ramis graciliora: flofculos fert in æftate candidos, veluti in coma; & fructus tenues Iberidi fimiles: radicem Rhaphani fylueftris,acrem. Plinius fcribit peregrinum fuiffe: feri à Fauonio,dein,cum fruticauerit,iuxta terram præcidi, tunc runcari, ac ftercorari: hyemis impatientiffimum: exit & in cubitalem altitudinem; foliis Laurinis,fed mollibus: vfufque eius non fine lacte. Diofcorides tanquam notam non defcribit; herbulam inquiens effe,quæ muria cum lacte conditur: vis foliorum acris, & exulcerans; Ifchiadicis præfentiffimum remedium: lepras quoque tollit; vnde forte Lepidium appellata; quia lepidas ideft fquamas leproforum auferat; ex quibus patet, hanc diuerfam effe ab ea,quam Iberidem vocauit; nam Iberidi vires in radicibus; Lepidio in foliis; huius præterea vfus in cibis; Iberidis nequaquam. error autem putantium eafdem effe fluxit ex communitate nominis,& virium. Paulus Aegineta rem aperuit inquiens. Ifchiadicos in totum reftituit fanitati Iberidis herbæ vfus, quam Lepidion quoque, alij Nafturtium appellant. Quæ vero apud nos fruticofa nafcitur: foliis Lauri fimilibus, & multo amplioribus refpondere, multa experimenta teftan-

teſtantur, non ſolum in coxarum, ſed in aliis quoque diuturnis affecti-bus, & quæ ſequuntur. Columella Lepidij duo genera facit: ſylueſtre: & ſatiuum. forte Iberidem pro ſylueſtri accipiens. Solum anſam dubi-tandi præbet, quod Dioſcorides Lepidium herbulam dixit eſſe, quod Iberidi magis quam Lepidio conuenit. ſed tamen Dioſcoridis Lepidium idem eſſe cum Plinij & Pauli Lepidio, ac longe differre ab Iberide colli-gi poteſt ex Draba, cuius folia Lepidio comparantur à Dioſcoride.

CAP. LXXIII.

DRABA peregrina eſt apud nos: breuior Lepidio: foliis quoque minoribus, candicantibus, in ambitu læuiter fimbriatis, Lauri modo: floſculos candidos, in ſummis ramulis latam quandam vmbellam conſtituentibus; fructus Lepidij: ſemina nigra. Dioſcori-des inquit: herba ad cubiti altitudinem aſſurgit, tenues ſpargens ramos, & ex vtroque latere folia ceu Lepidij, molliora. (Græce ἁπαλώτερα, quod etiam ſignificat tenuiora) & candidiora: in cacumine vmbellam Sambuci gerit; candidis floribus: huius ſemine arido in Cappadocia pro Pipere vtuntur; herbam autem cum ptiſana incoquunt. reperitur eadem deſcriptio alibi apud eumdem Dioſcoridem ſub nomine Arabis, vt habet Hermolaus.

CAP. LXXIIII.

BVRSA Paſtoris vulgò appellatur herbula, paſſim in ruderibus, & viis prouenieus: foliis ab radice ſtratis, digiti longitudine, ſectis Erucæ modo, ſed prope pediculum integris: cauliculum fert te-nuem, ſemicubitalem, in quo pauca foliola, nequaquam ſecta: floſculi in ramulorum cacuminibus candidi: fructus triangula figura compreſ-ſi, in ſummo ſinuati ſpecie gemini marſupij; vnde nomen traxit: in his ſemina exigua, & flaua continentur, ſapore ſubacri; at herba tota inſi-pido ſapore conſtat, & glutinoſo, celebris ad ſanguinem ſiſtendum, & fluxiones repellendas, ſucco poto in ſputo ſanguinis, & diſſenteria; tra-hitur & ſuper nares ad ſanguinem inde fluentem, herba ex aceto trita, & carpo adhibita: ſiſtit fluxum ſanguinis, & rigorem tertianæ compeſcit: illinitur Eryſipelati, & incipientibus inflammationibus, & vulneribus recentibus. Apud antiquos inter Thlaſpi genera numeratur, vt paulo mox patebit.

bursa pastoris.

CAP. LXXV.

HVMILIS quædam herbula affinis Burſę Paſtoris,copioſa in Sicilia,& in Plumbinenſi ſecus vias: ramulis dodrantalibus,multis,humi procumbentibus: foliolis Thymi,rotundioribus, candicantibus,ſubhirſutis: floſculos fert tota hyeme candidos,veluti in capitula aceruatos in ſummis ramulis,odore quaſi ſimillimo fauo mellis: fructus minutos, Iberidi ſimiles: Planta inſipido ſapore conſtat,vt Burſa Paſtoris.

CAP. LXXVI.

Thlaspi

THLASPI folia fert ab radice Iberidi ſimilia,longiora,ac ſimiliter diuiſa, in caule autem ſolum anguloſa, pollicis latitudine: caulis prope cubitalis, ramis in ſummo tenuibus, patulis: floſculi candidi in cacuminibus: fructus ſpecie & magnitudine Naſturtij, in extremo diuiſi: ſemina intus ſubrotunda, nigricantia, acria: naſcitur in agrorum aggeribus. Quoddam genus in Monte Sancti Iuliani in Piſano oritur: floribus luteis: fructu lato, ac valde depreſſo, diuiſo ſpecie duorum nummorum. Dioſcorides inquit: herbula eſt anguſtis foliis, digiti longitudine,in terram conſternatis, in ſummo ſciſſis, ſubpinguibus: caulem emittit tenuem,duorum dodrantum, paucis adnatis; circa quem totum fructus eſt modice latus in extremo, figura Diſci, ſeu Lenticulæ, ſed confractus; vnde nomen aſſumpſit: in quo ſemen continetur ſimile Naſturtio: flos ſubalbidus: oritur in ſemitis parietibus,& aggeribus; ſemen acre excalfaciens. hæc deſcriptio partim oſtendit noſtram Burſam Paſtoris,quę & Capſella dicta eſt,inter cętera nomina Dioſcoridi aſcripta: nam folia in cacumine diuiſa; & fructus in extremo lati, ei plantæ magis conueniunt. At figura Diſci confracti, iis, quæ hic deſcriptæ ſunt,magis congruunt. erat autem Diſcus apud antiquos, quoddam luſorium inſtrumentum, figura lenticulari, quod qui longius proieciſſet, victor erat; hodie Rulla vocatur, lignea rotula,quæ filo circumducta,& proiecta, longius rotundo plana tranſigit. Galenus in cenſu Theriacæ,duo genera ſeminis nouit; vnum colore inter luteum & flauum, figura rotundum, adeo exiguum,vt ſæpe Milio cædat, quod è Creta affertur: cuiuſmodi etiam vbique naſcitur, hoc tanquam infirmum monet in Theriaca non recipiendum: Alterum præſtantius ex Cappadocia allatum, quod ad nigredinem quamplurimum inclinat,figuramque non exacte rotundam habet, & magnitudine antedictum per multum ſuperat, & ab vno latere paruam quandam veluti compreſſionem præſefert, vnde & nomen obtinuit, prouenit autem vtrumque in

Thlaspi alind genus. Diosc. Gal. Thlaspi Creticum. Thlaspi Cappadocicum.

Cap-

Cappadocia quamplurimum: sed quod peculiariter in Sauro nascitur, nec Cretico, nec passim nascente simile. ex hac Galeni historia colligere licet Bursam Pastoris esse Thlaspi deterius, quod vbique nascitur. Nigrum autem melius, quale hic descriptum est.

CAP. LXXVII.

THLASPI Creticum appellatur herba, quæ etiam apud nos reperitur locis asperis in monte Sancti Iuliani; surculis dodrantalibus: foliis angustis, indiuisis, ceu Lini: capitula fert cacuminibus: in quibus flores stipati, subrubentes: & fructus in eodem capitulo stipatos, profundiori sectione, quam Thlaspi nigrum: seminibus intus flauis, amaris, & acribus: herba quoque amara est. Galenus meminit Cretici Thlaspeos, vt patuit in superiori mentione. Thlaspi Creticum Galenus.

CAP. LXXVIII.

THLASPI magnum Rafanus montanus vulgò appellatur; radix crassa, gustu Rafani, acerrimi saporis: oritur in montibus: seritur autem in hortis radice; nam præcisa etiam in partes paruas germinat; ineunte vere foliola exeunt ab radice, subrubentia, & scissa in extremo: mox caulis cubito breuior, rectus, paucis ramulis; quibus summis flosculi candicantes insunt: & fructus bifurcati, ac depressi vt cæteris: postquam caulis inaruerit ab eadem radice, sed altero principio folia exeunt magna, qualia Hippolapathi, serrata, & aliquando in extremo scissa. Dioscorides ex Crateua describit: foliis latis: radicibus magnis: vtile Ischiadicis. recentiores medici Rhaphanum syluestrem putantes Radici vires tribuunt ad flatus laxandos: vrinam mouendam; & calculum renum, & vesicæ frangendum. distillant & aquam ex radicibus ad vsus prædictos. Germani radices tritas in condimenta recipiunt. Thlaspi magnum, Rafanus montanus. Diosc. ex Crateua. Recentiores.

CAP. LXXIX.

DORELLA vulgo appellatur, semen aurei coloris, exiguum, & in rotunditate oblõgum, acre, oleosumque; quod pręcipue olei gratia serunt in Gallia: caulem fert rectum cubitalem, ramosumque folijs Thlaspi nigri, maioribus, ac leuioribus, flosculos fert candidantes: fructus non depressos, sed orbiculatos, in acutum desinentes, ob seminis vero similitudinem cum Sesama, & olei hubertatem, à multis assumpta est pro Sesama, oleumq; Sesaminũ ex hoc semine petũt, Dorella.

VIOLA

CAP. LXXX.

VIOLA alba, quæ & Matronalis cognominatur: colitur floris gratia: flos est odoratus inter primos vernos. Planta fruticosa: caule crasso, duro, circa duos dodrantes: ramos fert in cacumine, vt Brassica: folia digitali longitudine, candicantia, subhirsuta, quæ prope radicem angulosa, ac latiora: flores summis ramulis plures, speciosos, candidos, aut rubentes, aut ad purpuram inclinantes, aut varios, maculis in albo rubris: extant & luteæ ramosiores: viridioribus foliis, angustioribusque: siliquas ferunt longas, & angustas, ad septũ cõpressas contrario modo quam in Nasturtio & Thlaspi: in iis semina rotunda, in tenuitatem quasi foliaceam compressa: radix lignosa. Græci Leucoion vocant, quasi albam violam, comprehẽdentes eodem nomine & luteas, & cæteras prædictas. Theophrastus inquit; florum prima emicat, vbi cælum clementius nondum exacta hyeme plurimum durat. differentiam habet in flore; cum color earum varietur. Distat à nigra tum in aliis, tum ratione plantæ ipsius, in caule tantum foliata, non latifolia, non multa radice constat: Vita eius anni maxime tres, senescens diminuitur, & candidiores assidue flores fert. Aliam idem Theophrastus habet inter Bulbacea, de qua suo loco dicendum est. Dioscorides tanquam notam non describit: esse differentiam in flore; nam aut alba, aut lutea, aut cærulea, aut purpurea: lutea autem ad Medicinæ vsum optima: nam ducit menstrua, secundas, & fætum flos siccus feruefactus in sessione: efficacius eadem præstat semen potum: nam abortum facit: sed Cæruleum Leucoion in hoc genere hactenus non visum, à solo Dioscoride positum, nisi superfluum fuerit id verbum: At Cyanus flos, quem forte intellexit, alio loco est explicandus. Plinius trium tantum colorum meminit, purpurei, lutei, & albi; nam de cyano seorsum à Leucoio agit: Leucoium ferunt omnes plantis, vt olus. At reliqua Violarum genera ab eodem posita non pertinent ad hunc locum. Arabes vocant Cheiri; vnde oleum paratur Cheirinum vteri doloribus valde vtile: diuersum à Iasmino Dioscoridis, quod è floribus albis violæ parari scribit, de quo nos in Gelsimino.

CAP. LXXXI.

EXTANT & syluestres, vt plurimum sine odore: oriuntur in montibus, albæ, & purpureæ: foliis angulosis, & breuioribus quam satiuæ: cauliculis dodrantalibus; harum flores noctu magis redolent quam interdiu: idcirco iure Hesperis inter has constituatur apud

Theophra-

Theophrastum, quam inquit appellatam à nomine esse; quia noctu plus redoleat, quam interdiu. purpurei floris quandam vidi admodum pusillam, non excedentem quatuor digitos, in gracilibus nascentem: lutei vero coloris quædam in montibus nascitur: foliis rotundioribus: multis ramis, fruticosa, dodrantalibus siliquis capitulorum modo extuberantibus, rotundis.

CAP. LXXXXII.

LVNARIA græca vulgò appellatur planta in Alpibus locis, vmbrosis: cubitali caule, ramoso: foliis latis, & rotundis, in acutum desinentibus, circumserratis, subasperis: in summis ramis flore purpurascente, Leucoio simile, suaui odore: siliquas fert latissimas, in foliaceam tenuitatem compressas, subrotundas, pendulas: paucis seminibus, Lentis magnitudine, nigris. Altera inodora: foliis oblongioribus, ad Vrticam accedentibus. Tertia flosculis luteis: recticaulis, candicans: foliis oblongis, latitudine pollicis, hirsutis, vt Verbasci: siliquas fert multas, sursum spectantes, paulo angustiores prædictis: semina specie & colore Cimicum: peregrina apud nos. Quarta fruticosior, & breuior prouenit in nudis saxosis, copiosa in Montacuto, iuxta lapidem nigrum; quod multum Amianti nigri complectitur: in alia terra reperire non licet hanc herbam: cespites sunt lati: cauliculis duris, dodrantalibus, candicantibus, aliquando subrubentibus: in quibus frequentia foliola, ceu Thymi, rotundiora, candicantia: flosculi exiles, in summis ramulis copiosi, lutei: fructus rotundi, & compressi, figura Lentis, pallescentes: in quibus semina flaua, exigua, simili modo compressa. Dictæ sunt Lunariæ, quia fructus figura lunæ non falcatę, sed prope completæ conspiciuntur. [Alia tamen à recentioribus Lunaria accipitur, quæ minor, aut racemosa cognominatur, alio loco explicanda. confidunt in his Chimici coagulari posse argentum viuum specie argenti. Inter has videtur esse Alysson Dioscoridis, inquit enim: exiguus est frutex, subasper (additur in quibusdam vnicaulis) foliis rotundis, iuxtaq; fructus duplicibus, scutulis simi'es; in quibus semen continetur, modicelatum: oritur in montibus & asperis. Dicta est Alysson; quia commorsos à cane rabido defendit à rabie; si tusa herba adalligetur morsui. Decoctum eius potu discutit singultus, qui sine febre. Vitia cutis & lentigines in facie delet trita cũ melle: habetur amuletũ aduersus maleficia, si in domo maneat appensa. Aliam vero Plinius pro Alysso accipit, quã inter Rubias ostendimus. Aliam Galenus, quam inter Marrubij genera explicabimus. Quod vero Dioscorides scribit de suo Alysso: fructum ferre duplici clipeolo simile, lunariis prędictis optime conuenit; nam &

Pelte antiquis Lunatę dicuntur, vt apud Virgilium, lunatis agmina pellis. Duplex autem clipeolus videtur; quia siliquæ duo valuula, figura clipeoli abscedunt relicto septo membranaceo, cui hærent semina.

CAP. LXXXIII.

ALLIARIA vulgo appellatur; quia folia odorem Allij præsefe-runt: oritur in ruderibus opacis, læto solo: caulibus bicubitalibus, lęuibus; foliis latis, vt Lunariæ grecę, rotundioribus, crispis: flosculos in summis ramis fert candidos: & siliquas longas, ac rotundas: in quibus semina nigra continentur. laudatur ad vlcera cancrosa & maligna; foliorum succo & puluere: semen ad vteri strangulationes confert ad motum emplastri modo,

CAP. LXXXIIII.

CARARA vulgò appellatur herba in aggeribus, & secus vias: ramis humi stratis, dodrantalibus, circa radicem multis: folia fert diuisa Nasturtij modo, aut Coronopi, lætia: & in foliorum alis racemulos oblongos; in quibus flosculi candicantes: & fructus rotundi, ac depressi, valde duri, asperique: semine intus flauo, ac depresso.

Finis Libri Octaui.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER NONVS.

CAP. PRIMVM.

QVAE terna ferunt semina ex eodem principio, nuda quidem, pauca admodum hucusque comperta sunt; nam pręter Rutam syluestrem,& Thaliethron,aliam reperire non licuit: cor in iis est extra. Quæ autem terna in conceptaculis ferunt, plura sunt, vt Thithi malorum genera:in magno autem numero sunt,quę in triquetris conceptaculis plura ferunt semina, vt Cōuolululi,Hypericum,& Bulbacea omnia,quorum cor infra situm est.

CAP. II.

RVTA syluestris,in officinis autem Armel vocatur: herba in montibus: virgas fert plures ab eadem radice,cubito altiores, rectas, virentes,læues,rotundas, simplices: folia in geniculis multipartita Rutæ modo latiora, sed quæ ab radice rotundiora sunt, ad Aquilegiam accedentia: in cacumine ramulos fert: copioso flore, lanugineo, albo: fructus ternos in singulis apicibus subcandidos,triangulos,deorsum inclinatos, vt in Glasto: intra corticem semen continetur, oblongum,& nigrum, gustu Pineę nucis, cum perfectum est; sed viride amarum, & graui odore, vt tota planta: radices multæ & fibrosæ, intus buxeo colore, exterius nigræ. Altera humilior: minutioribus foliis: flore pallido in coma magis soluta; semina in singulis apicibus terna, inuicem farcta,sursum spectantia,specie seminis Cicutæ, colore subrusso,sapore, cùm perfectum est, non insuaui: quidam Cicutam Atheniensium vocant; quia succus lætalis est, & soporiferus, & semen Cicutæ simile, hinc factum est, vt nomen Armel cum Cicuta confusum sit apud Matthęum Syluaticum, qui distinctionis gratia aspirationem adiungit Harmel vocans pro Cicuta. Dioscorides de Ruta syluestri inquit: eo nomine appellari,quam in Cappadocia & Galatia Asiæ Moly vocāt. quidam

Harmala: Syri Besafa: frutex est ab eadem radice plures virgas ferens: folia multo longiora, & molliora, quam Rutæ alterius, graui odore: florem album in cacumine, & capitula paulo maiora domesticæ, ex tribus maxime partibus constantia: in quibus semen triangulum, subrufum, maxime amarum in gustu, cuius est vsus: perficitur autem in Autumno: cum Moly similitudinem quandam habet; quia radice constat nigra; flore auté albo: oritur in collibus, & lęto solo. ad hebitudinem visus semen illinitur, ex melle, vino, felle gallinaceorum, croco, & succo Fæniculi. Arabes ad multa alia laudant: crassos, & lentos humores incidit, & per vrinas pellit: atram bilē, & pituitā per inferna purgat: efficacissimum remedium ad comitiales; extat & medicamentum Diabesasa, seu Diharmala ad anginas apud Alexandrum Trallianum: excitat id semen vomitiones, vt vini instar ebrietatem parit; confert iis, qui amoris causa insaniunt; soporem gignit pondere drachmæ dimidię vsque ad drachmā vnam in potu. Alia tamen ostenditur, cui magis conueniunt Rutę capitula, Harmel Constantinopolitanū appellatur, de qua alibi dicēdum est.

CAP. III.

THALIETHRON In Hetruria vulgo Verdemarcum appellatur: oritur in agrorum aggeribus, & campestribus, lęto solo: virgis rectis, cubito altioribus: foliis tenuius scissis, quam Armel, fragmentis aliis, vt Capilli veneris; aliis vt Rosmarini, virentioribus, duriorbusque: hęc nitore quodam splendent: flores herbacei in longiore coma, ac prędensa insunt: & semina exiliora prędictis: tota graue olet, & insuauis est gustu vt prędictę: laudatur ad Hydropem, & Lienem tumidum radicis decoctum: quidā folium cum onofrixem matutino exhibent; ducit enim vrinam. Dioscorides quamuis Thaliethron breuiter describat, non tamen difficile est plantā prædictam eo nomine agnoscere; inquit enim: folia fert Coriandri, pinguiora: caulem Rutaceum, crassitudine; in quo folia; oritur in campestribus: folia illita antiquis vlceribus ad cicatricem perducunt.

CAP. IIII.

Tithymalorū generalis descr.

TITHYMALORVM genus appellatum est, quod lacteo succo, & acri abundat; emanat enim id tamquam ab vberibus, decerpto folio, aut caule, aut radice: omnia foliis cōstant indiuisis, in simplici caule rotundo numerosis, oblongis; summi caules in ramos finduntur, ad minus ternos: quibus aliud genus foliorum inest, rotundius, vt plurimum acetabuli figura; vnde flosculus pendet summo fructui insidens,

dens, veluti Apex, fructus triangulus extra cutaneus, intra cartilagineus: semina terna; singula in singulis alueolis, vt plurimum Viciæ similia: medulla intus molli, & pingui. omnia os incendunt, & facultate purgandi prędita sunt. differunt magnitudine & paruitate: foliorum figura: aliisque caulium, & seminum, & radicum differentiis. Plinius Tithymalum à nostris Lactariam, & Lactucam caprinam appellari tradit: eius lacte inscripto corpore, cum inaruerit, si cinis aspergatur, apparere literas, quibus etiam alloqui adulteras solebant.

CAP. V.

CHARACIAS magnitudine pręstat: virgis ab eadem radice multis, sæpe pluribus quam vicenis, pollicis crassitudine, cubito altioribus: quibus folia insunt longiora quam Oleæ, subcandida, & subhirsuta: circa summas autem virgas coma est oblonga, frequentibus ramusculis, & acetabulis; in quibus flosculi sunt subrubentes; & fructus magnitudine paruæ Fabæ: oritur hæc in asperis marittimis vtuntur quidam ad pisces enecandos foliis tusis in vado. Huic similis oritur in montibus: foliis Oleæ: ramis rubentioribus, paucioribus, ac paulo breuioribus. Dioscorides hoc primum genus Tithymali facit; caules inquit fert supra cubiti altitudinem, rubentes, lacteo succo, & acri mandentes: folia Oleæ, circa virgas angustiora, & longiora: radicem crassam, & lignosam: comam in cacuminibus ex ramulis iunceis constantem; in quibus foliola subconcaua sunt similia pelui, & in iis fructus: oritur in asperis & montosis locis. vsus est lactis; nam purgat bilem, & pituitam pondere scrupuli vnius, cum posca inferius, cum mulsa superius, sed fauces exurit, nisi deuoretur illitum cum cera, aut melle decocto: lędit & eos, qui colligunt, presertim oculos, faciem, collum, & inguina; ideo aduersum flatum cauere debent, & manus & faciem oblinire prius seuo & oleo cum vino. recens aufert pilos cum oleo illitum; verrucas & formicas sanat: cauis dentium inditur ad dolorem leuandum, aliaque multa præstat: folia quoque siccata & semina, & radix ad purgationes assumuntur. Mesues Alscebram magnum vocat, habens radices rotundas, crassas, spissi corticis, densi, & ponderosi: reprobatum à Medicis; quoniam abscindit viscera. Plinius inquit Tithymali plura genera: primus cognominatur Characias, qui & masculus existimatur: ramis digitali crassitudine, rubris, rugosis, quinque aut sex, cubitali longitudine, à radice foliosis: pendet in cacuminibus coma Iunci: nascitur in asperis marittimis. Theophrastus de Lactaria mascula inquit: magnitudine cubitum æquat: folio Oleæ: huius lac, cum vindemia incipit, exprimunt, & præparato vtuntur: purgat inferius.

PALY-

CAP. VI.

Palustris

PALVSTRIS frequens in paludibus Pisanis, altior, & læuior Characia: caule medio crasso, aliis tenuibus adnascétibus, rectis, rubentibus: foliis paulo angustioribus, rarioribus, & magis virentibus: radicem fert exterius nigram, intus candidam, crassam, tenui cortice, qui ob succi copiam, facile abscedit à corpore: comam in cacumine luteam: semen Characię. vtuntur quidam cortice radicis pro Turbit; nam valde gummosus. Actuarius Turpetum nigrum vocat; quam inquit esse, radicem Pityusæ: Album vero Alypiæ. De Pityusa Dioscorides inquit: inter Thithimalos à quibusdam recenseri, specie differentem à Cyparissia: caulis supra cubiti altitudinem assurgit, geniculatus, foliis Piceæ, acutis, exilibus: flore paruo, veluti purpureo: semine instar Lenticulæ lato: radice crassa, candida, succo referta: alicubi frutex is prægrandis inuenitur: detrahit pituitam, radix pondere duarum drachmarum. Plinius cum honore Pityusam recenset fruticem Piceæ similem: flore paruo, purpureo. Quamuis autem hæc non omni ex parte quadrent plantę propositæ, vt foliorum tenuitas, seminis latitudo, & radicis color, ac floris; non tamen reiicienda est à genere Pityusæ; cum scribat Dioscorides alicubi fruticem esse prægrandé, vt in hac contingit; similitudo enim foliorum & totius plantę cum Cyparissia est, sed omnia longe maiora. de parua Pityusa patebit mox; sed de Turbit alia est sententia apud Mesuem, & alia apud Serapionem, vt locis propriis ostenditur.

Turbit nigrum et album Actuar.

Pityusa Diosc.

Plin.

CAP. VII.

Esula.

ESVLA in officinis vocatur, in campestribus proueniens: caule dodrantali, aut maiore: ramulis tenuibus, à latere exeuntibus: foliis Lini, virentibus, angustis, numerosisque: coma in cacumine subrubente: radice tenui, corticerubente. vtuntur rustici radice in catapotia ad purgandum. Extat quædam paulo maior: longioribus foliis, rarioribusque: coma pallida; in humidiori solo nascens: in totum herbæ Linariæ similior, vt antequam floreat, non distinguatur, nisi lacteo succo. Tertia in montibus nascitur, candidior: foliolis angustis; Esula candida appelletur. harum quædam ad Pityusam reduci possunt, vt secunda & tertia: cuius historiam superiori capite tradidimus: quæ autem primo loco descripta est; Cyparissias à Dioscoride vocatur: caule dodrantali, vel maiore, subrubente: ex quo folia exoriuntur Piceę, molliora, & tenuiora, vt in totum Piceam nascentem æmuletur; vnde nomen; candido succo madet, sed hęc ex Pityusa videntur desumpta,

alia paulo maior

3a esula candida

due ultimæ ad pityusam reducuntur

Cyparissias est.

quæ

quę à similitudine Piceæ denominata est. Plinius inquit Cyparissiam vocant propter foliorum similitudinem; caule gemino, aut triplici: nascentem in campestribus: at quę similitudo foliorum cum Cupresso? An nascentis Cupressi folia conspicua, paulo breuiora Piceæ, aut Iuniperi? Mesues omnes has Alscebram paruum appellat, habentē radices tenues, & tenuis corticis, quæ sunt in vsu, præcipue cortex, qui eligitur tenuior, læuior, frangibilior, colore subrubente. Serapio Scebram vocat, & Pityusæ Dioscoridis accomodat.

CAP. VIII.

ALYPVM in petrosis nascitur, tractu marittimo: frutex surculosus, multis ab eadem radice cauliculis, tenuibus, palmum altis: foliis Thymi: tenui coma in cacumine, lutea: fructu aspero, & hirsuto: radice singulari, lignosa, pollicis crassitudine, cortice crasso, subrubente. Dioscorides inquit: surculosa est herba, subrubens: exilibus ramulis: tenuibus foliis: flore molli, lęui, & copioso: radice Betę, tenui, acri succo referta: semine Epithymi: gignitur in marittimis: semen atram bilem trahit. Actuarius modo Alypum vocat, semen laudans ad atram bilem, modo Alypiam: cuius radix detrahit pituitam glutinosam, & Turpetum album est; nam nigrum Pityusæ radicem esse tradit, vt suo loco explicatum est. Paulus quoque Alypum, & Alipyam rem eamdem suis temporibus appellatam testatur.

CAP. IX.

MARITTIMVS Thithimalus semicubitalis est: incuruis ramis, rubentibus: numeroso folio, ceu Lini, breuiore, & candicante: comam in cacumine fert latam: flosculo pallescente: fructus exiguos candidos: seminibus Viciæ paruis: nascitur in harenosis littoribus. Dioscorides Paralion vocat: nascitur in marittimis: ramis subrubentibus, palmum altis, quinis, seniue, à radice exeuntibus: foliis Lini, angustis, paruis, oblongis, inuersus quosdam digestis, capite in cacumine orbiculato: in quo semen vt Eruum vario colore emicat: flos albus: frutex totus cum radicibus lacteo succo turget. Theophrastus marittimum Granum appellari testatur: folio rotundo: caule palmū alto: fructu albo, qui demetitur, cū vua nigrescere incipit, & siccatur: potui datur tertia parte acetabuli. Plinius ex Theophrasto transcribit, addens ramos rubentes: non variant autem hæ descriptiones; nam folium rotundum, de eo, quod in coma est, intelligēdum apud Theophrastum & Plinium. Dioscorides caput appellauit ipsam comam.

Mt iiij

CAP. X.

MYRSINITES peregrina eſt apud nos: ramis ab radice pluribus, humi ſtratis, dodrantalibus, craſſis: folia inſunt pollicis latitudine, figura Myrthi, in acutum deſinentia, non tamen pungentia, craſſa, colore candicante: coma in cacuminibus, ſimilis maritimo; in qua fructus Characiæ ſimilis. Extat quædam in montibus angustioribus foliis; Dioſcorides Tithymalum fœminam eſſe inquit, quam Myrſinitem, & Caryitem vocant, ſimilem Daphnoidi natura: foliis Myrthi, maioribus, firmis, in cacumine acutis, ſpinoſiſque: viticulas ab radice fert dodrantales: fructum alternis annis, Nuci ſimilem, guſtu mordaci: naſcitur in aſperis. Theophraſtus inquit: Myrtaria cognominata, candida lactaria eſt: foliis Myrthi, aculeatis parte poſtrema: ſarmenta in terram demittens, longitudine palmi quæ non ſimul, ſed alternis annis fructificant; alia hoc anno, alia poſtero; quamquam omnia eadem radice exorta: loca montoſa deſiderat: fructus Nux appellatur: demetitur, cum Hordeum turgeſcit, purgatus, lotuſque in aqua, ſiccatuſque, datur cum Papaueris nigri duabus partibus, ita vt totum modo acetabuli ſit: Trahit pituitam per aluum. At vero, ſi nucem ipſam placeat dare, tritam dabitur ex vino dulci, aut cum Seſama toſta, torrefactaque comedenda. Plinius eadem fere habet; tantum folia molliora Myrtho tradit, forte comparans cum Myrtho ſylueſtri, cui folia pungentia, & robuſta. ex his patet, quas deſcripſimus ad Myrſinitem quidem referri poſſe; nam cauliculi ſerpunt alternis annis, fructum ferentes: folio lis Myrthi, at non pungentibus; neque fructus præ paruitate Nuci comparari poteſt.

CAP. XI.

ARBORESCENS in ſcopulis naſcitur, & præruptis, copioſius in præcipitio, qui Saltus Ceruię vocatur inter Maſſam, & Petram ſanctam; frutex eſt bicubitali altitudine, & ampliore, ligno ſus: vno quaſi caudice in ternos, aut quaternos ramos perpetue ſiſſo: foliis circa ſurculos nouellos, longioribus Myrſinite, ac virentioribus: coma lutea: fructu Characiæ. Dioſcorides Dendroidem vocat in petris naſcentem, amplum in ſummo, & multas ſpargentem comas; copioſo ſucco: ramis ſubrubris; in quibus ſunt folia tenuia, Myrtho ſimilia: fructus autem Characiæ ſimilis. Plinius Dendroides inquit, alij Cobion, alij Leptaphyllon cognominant, in petris naſcens, comoſiſſimum ex omnibus maxime cauliculis, rubentibus; & ſemine copioſiſſimum: eiuſdem effectus, cuius Characias.

La-

CAP. XII.

LATIFOLIVM inter peregrina femina, aliquando prouênit in horto Pisano, sed nequaquam ad frugem vsque; nam hyeme aduentante periit: caulis simplex, ad altitudinem duorum dodrantum creuit: foliis alternatim geminis, subrotundis, ternum digitorum latitudine, candicantibus, crassis, ac lanuginosis, succo lacteo & acri manantibus. Aliud apud nos passim iuxta flumina oritur: pluribus ab radice caulibus, rectis, cubito breuioribus, rubentibus: foliis latitudine pollicis, oblongis, valde hirsutis: coma in cacumine lutea: fructu hirsuto. Dioscorides Platyphyllon vocat, Verbasco similem: eius radix, succus, & folia per inferna trahunt aquas: pisces necat tusus, & aquæ inspersus, quod & cætera Tithymali genera præstant. Plinius Platyphyllon inquit, alij Corymbitem, alij Amygdalitem à similitudine: nec vllius latiora sunt folia: pisces necat: aluum soluit.

CAP. XIII.

CATAPVTIA vulgò dicitur, quam ferunt in hortis spectaculi gratia, nec non & vtilitatis in purgando: planta vno caule assurgit, crasso, cubitali, aliis à latere adnascentibus: foliis digitalibus, prælongis, alternatim geminis, crucem quodammodo efformantibus, leuibus, & crassis: ramos in cacumine prælongos spargit, assidue bifidos; in quibus folia Hederę; & fructus in singulis alis, magnitudine Nucis Auellanæ, in quibus femina effigie grandioris Viciæ, oblonga, colore vario, medulla intus, sapore nuclei Pinei, sed fauces paulo post incendunt. Qui abhorrent medicamenta, sumunt nouem grana à cortice mundata bibuntque ex aqua frigida: purgant hæc per superiora & inferiora bilem flauã & pituitam: alij duo folia ex oleo & aceto parata deuorant. Dioscorides Lathyrim vocat forte ob similitudinem grani cum Lathyro, quam Cicerculam interpretantur: caulem inquit gerit cubiti altitudine, & digitali crassitudine concauum: gignuntur in cacumine alæ; & folia in caule oblonga, Amygdalinis proxima, latiora, & læuiora, quæ autem in summis ramulis, minora conspiciuntur, Aristolochiæ; aut Hederę longioris figura; in cacumine fructum summis surculis gerit, tripartitum, rotundum, vt Capparis, in quo tria femina membranis inuicem distincta continentur, rotunda, maiora Eruo, sed à cortice mundata candida sunt, & gustu dulcia: radix tenuis, & inutilis: totus frutex lacteo succo turget, vt Tithymalus. Plinius de Lathyri inquit: folia habet multa, Lactucæ similia, tenuiora: germina multa;

in quibus ſemen tuniculis continetur, vt Capparis, quæ cum inaruere, eximuntur grana Piperis magnitudine, candida, dulcia, purgatu facilia. hęc vicena in aqua pura, aut mulſa pota Hydropicos ſanant: trahunt & bilem. Actuarius pituitam purgare teſtatur, ſi grana eius maiora quindecim, minora autem viginti ſumantur. Dioſcorides igitur cum inquit, grana ſex, aut ſeptem exhiberi, ſignificat totidem fructus, quibus ſingulis terna ſemina continentur. Quædam admodum puſilla in aſperis naſcitur, non excedens altitudinem digitorum quatuor: cæteris proportione exilioribus.

Actuarius.

altera admodum pusilla.

CAP. XIIII.

Helioscopium.

HELIOSCOPIVS paſſim in ruderibus naſcitur, & circa vias: caulibus ab eadem radice tribus, aut quatuor, dodrantali altitudine, craſſis, & læuibus, vt Portulacæ, ſubrubentibus, in quibus folia breuia, & ſubrotunda: comam in cacuminibus herbaceam gerit, quæ hyeme cum ſole circumagitur, procedente tempore dilatatur coma in ramos, & caules foliis denudantur: ſemina fert exigua. Quædam in montibus vmbroſis naſcitur: maiore folio, oblongiore, ac nigriore, quam quidam Eſulam rotundam vocant. Dioſcorides deſcribit foliis Portulacæ, tenuioribus, rotundioribuſque: ramulis á radice quatuor, aut quinque, rubentibus, dodrantalibus, tenuibus, copioſo lacte, capite Anethi, & fructu veluti in capitulis: huius coma cum ſole circumagitur, vnde nomen Helioſcopij: naſcitur circa oppida, potiſſimum in ruderibus. Plinius eadem fere ſcribit: ſemen album eſſe, columbis gratiſſimum, quod colligitur incipiente vua.

Quam alia quasi esula rotunda vocant. Diosc. Plin.

CAP. XV.

Peplus. Diosc.

PEPLVS æſtate prouenit ſponte in vineis hortiſque Helioſcopio ſimilis, breuior, ramoſior, tenuioribus tum cauliculis, tum foliis: Dioſcorides deſcribit fruticem lactei ſucci plenum: foliis paruis, vt Rutæ, latioribus: vniuerſa autem coma dodrantem æquat, rotunda, fuſa iuxta terram: ſemine ſub foliis paruo, rotundo, minore, quam candidi Papaueris, herba ad multa vtilis: vnica radice inutili: á qua totũ frutex exoritur: prouenit locis cultis, & inter vites. Plinius eadem ferme habet.

Plin.

CAP. XVI.

Peplium.

PEPLIVM herba in maritimis naſcitur, locis ſabuloſis, ſtatim á radice in ramos fiſſa: nullo caule comam ſuſtinente, vt in cęteris; ſed tota veluti coma eſt, humi ſtrata, in orbem ampliſſimum aliquando

quando cubitalem : foliolis rotundis, vnguis latitudine, sub quibus singulis fructus latent exigui : tota rubet inferius, qua terræ incumbit. Dioscoridi Peplis vocatur, aliqui syluestrem Portulacam. Hippocrates autem Peplion, in marittimis potissimum nascitur : frutex amplus, lacteo succo plenus: folia habens similia Portulacæ domesticę, sed rotunda, inferne rubentia : fructus sub foliis rotundus, vt Pepli, gustu feruens : radix vna, tenuis, inutilis.

Peplis Diosc. Hipp.

CAP. XVII.

CHAMAESYCE in vineis saxosis potissimum nascitur, in totum Peplio similis, tantum minor; nam rami in terra sparsi vix ad palmum accedunt : foliolis exiguis, ac similiter rotundis, non adeo rubentibus : semina quoque exiliora, sub singulis foliolis. Dioscorides Chamæsycem inquit appellari, quasi humilem Ficum, aliqui Sycem vocant, forte ob lactis vbertatem, vt Fici : ramos inquit fert in terra stratos, quatuor digitorum, rotundos, succo plenos : folia effigie Lentis, Peplo similia, parua, terrę incumbentia : fructum rotundum sub foliis, vt Pepli : neque florem : neque caulem fert : radicem tenuem, & inutilem. Inter cæteras facultates, tollit verrucas cuiuscumque generis illita : oritur in petrosis & squalidis locis. Plinius eadem fere habet.

Chamæsyce. Diosc. Plin.

CAP. XVIII.

EVPHORBIVM, succus est aridus inter externas merces, in paruas micas friabilis, tritu faci is, sed retentium nares vrit, & sternutamenta concitat, color subalbidus, vetustate ruffior fit, admixta habet semina triquetra, parua, nostris Tithymalis similia, vt hinc colligere liceat, eius plantam in hoc genere contineri. Describit eam Leo Aphricanus inter Aphricæ plantas in hunc modum: herba inquit est ex toto aculeata, quæ caput Cardui syluestris æmulatur : inter eius ramos ab radice exeunt fructus, cubitales, & ampliores, crassitudine Citruli, virides, granulosis quibusdam tuberculis distincti, vt Citrulus, veluti caudices viginti, & triginta ex eodem cespite. Rustici hos gladiis pungunt, cum ad maturitatem peruenerunt : effluit autem humor lacti similis, qui paulo mox densatur, & tandem siccatur, vtribus collectus. ex hac descriptione colligere licet, quos author fructus appellat, non esse seminum conceptacula; non enim è ramis exeunt, qui seminis gratia dati sũt, sed potius esse nouellos stolones succi plenos, priusquam in comam fundantur, vt in cæteris Tithymalis visitur, & sine foliis, vt in quodam genere vidimus, quod ex Sicilia habuimus : hoc multis ramis constat, re-

ctis, virentibus, crassis, tenerrima fragilitate prçditis, nullis foliis, aut paucis, vt Spartho, copioso lacte, quasi genus quoddam Euphorbij videatur; sed nequaquam spinosum est. Dioscorides Euphorbij plantam arboream esse tradit, & Ferulaceã in Aphrica: ea succo madet acerrimo, qui nõ sine metu colligitur è longinquo cotis vulnerato caudice; statim enim tamquam è vase copiosus lactis humor effluit in ventriculos ad id paratos, in terram quoque spargitur. liquoris autem duo genera: vnum transflucidum, vt Sarcocolla, Orobi magnitudine: alterum in ventriculis concretum, vitri specie: adulteratur Sarcocolla, & glutine admixto: Eligendum transflucidum, & vehemens; quamquam difficile sit degustare; nam vel læui tactu linguę accendit os, vt diutius feruor sentiatur, & admota omnia Euphorbium videantur. Plinius Euphorbiam herbam vocat, cuius volumen extat Iubæ, & præclarum Encomium. Inuenit eam in monte Atlante: spectatur foliis Acanthinis, cętera vt Dioscorides tradit. Mesues folia inquit in primis eleuantur sicut lanugines, deinde decidunt, & nascuntur folia similia Folio marino. eius gummi excedit omnia genera in calfaciendo & attenuando: solutione educit pituitam viscosam, & crassam ex profundo: confert neruis. Galenus cerato excipit efficacissimum remedium ad neruorum punctura, conuulsionem, & ad extrahendum ex alto humores; eius loco assumit aliquando lac Tithymali, ideſt Characiæ.

C A P. X I X.

CVM Tithymalis conuenire videntur Ricinus, & Heliotropium; nam fructus ferunt illis similes, sed succo lacteo carent; differũt & folij, & totius plantæ forma. Ricinus vulgò Girasole; crescit in æstate; specie arborea; caule crasso, geniculato, & concauo, ternum cubitorum altitudine: foliis Platani, amplioribus, læuioribusque, veluti ex palma manus digitis exeuntibus: racemos erectos fert in alis, alios florentes tantum, alios fructificantes sine flore: flos capillaceus, subrubens: fructus amplitudinem Nucis Auellanę, hirsutus, qui dissiliens proiicit semina, quæ vt plurimum terna sunt, raro quaterna, læuia, colore vario, magnitudine Faseoli; vnde quidam Faseolum Romanum vocant, medulla valde pingui, acri, nauseosa, cui facultas ineſt purgandi, sed cum multo ventriculi labore: abstergit optime lentigines, & reliqua cutis vitia: aduentante frigore petit. Dioscorides Cici & Croton vocat, ob similitudinem Ricini animalis arbor prouenit paruæ Ficus altitudine: folio Platani maiore, lęuiore, & nigriore: ramis, caudicibusque cauis, vt Harundo, fructu in asperis racemis, qui disquamatus Ricinum animal repræsentat, ex quo oleum Cicinum exprimitur, cibis fædum,

dum, lucernis vtile: grana triginta purgata & pota, pituitam, bilem, & aquam trahunt. Plinius inquit; Cici arbor in Aegypto copiosa, & in Hispania repente prouenit, altitudine Oleæ: caule Ferulacco: folio Vitium: semine vuarum, gracilium, pallidarumque: nostri eam vocant Ricinum à similitudine seminis. Serapio Cheruam appellat, vnde oleum de Cherua. Mesues Granum regium, cuius duo genera inquit esse: maius, & minus; maius Cheruam vocari, cuius grana quinque vsque ad septem propinantur ad purgandum; minoris autem modus à granis septem vsque ad quindecim: vomitum prouocant, & solutionem laboriosam: educunt pituitam vehementer, & aliquando flauam bilem ex articulis, & aquam citrinam præcipue cocta & contrita in iure Galli antiqui, aut sero lactis. recentiores minus in hoc genere intelligunt Cataputiam, idest Lathyrim. ipse autem Heliotropium interpretor apud Dioscoridem.

CAP. XX.

HELIOTROPIVM, paruus quidam Ricinus videtur esse; nam planta æstate prouenit, non altior cubito: ramis in latera tendentibus, subasperis: folia fert non dissecta; sed modice angulosa, initio nigricantia, dein subcinerea, subhirsuta, latitudine trium digitorum, longo pediculo pendentia: In alis racemulos paruos, flosculis pallidis, sine fructu: fructus sine flore pendulos, Ricino minores, in quibus semina rugosa continentur, quæ similiter vasculo dissiliente proiiciuntur: peregrina apud nos, vt superior. Hoc Mesues Granum regium minus vocauit, de quo in superiori capite. Dioscorides Heliotropium minus appellat, quod breuiter describit his verbis: nascitur in palustribus, & iuxta lacus: foliis alterius Heliotropij, rotundioribus: fructum fert rotundum, pensilem, vt verruca Acrocordon: Herba & semen ex aqua pota cum nitro & Hissopo tineas latas & rotundas eiiciunt: extrahit verrucas cum sale impositum. Plinius Tricoccum appellari tradit: circumagit se cum sole etiam nubilo die, tantus sideris amor est, noctu velut desiderio contrahit cæruleum florem: vbique nascitur, & alio nomine Scorpiuron vocatur; foliis non solum minoribus, sed etiam in terram vergentibus; semen ei est effigie Scorpionis caude, quare ei nomen. sed hæc descriptio multa habet assumpta, partim ex maiore Heliotropio, partim ex Scorpioide, vt patebit locis propriis. huic maxime conuenit nomen Tricoccum; nam fructus triquetros fert.

CAP. XXI.

FABA inuerſa à recentioribus appellatur, quædam in hortis ſata opere topiario: viticulas fert multas, quæ cauliculis adminicula complectentes, repūt ad altitudinem bicubitalem, & amplius: foliis multipartitis, inſtar Clematidis, quæ Vitalba vocatur, magis in ambitu ſectis: floſculos fert albicantes paruis racemulis, è quibus fructus pendent in Autumno ſimiles Veſicariæ; vnde quidam inter Veſicarias recenſet: intra Veſicam triquetram terna ſemina continentur, ſepientibus membranis, Piperis magnitudine, nigra; ſed in ſede ſeminis, qua cor eſt, candida ineſt macula, cordis figura, ſaporis nauſeoſi. Mattheus ſyluaticus Fabam inuerſam hoc modo deſcribit: Romani inquit, eam fabariam vocant, & eſt herba, cuius folia ſunt ſicut Alchechengi; caulis cubitalis, aut bicubitalis ad ſummum; ſemen eius viride, tendens ad nigredinem, magnitudine Fabæ communis, habens quaſi effigiem in medio, ſicut Faſeolus: illinitur vlceribus malignis; nam abſtergit ſine morſu; carnē putridam abſumit, & intra tres dies vlcus renouat ſine dolore.

CAP. XXII.

CONVOLVVLI dicuntur vulgò, quorum caules vicinis fruticibus & adminiculis circumuoluti aſcendunt, ſucco lacteo conſtantes: vaſcula ferunt rotunda, membranacea, ternis vt plurimum loculis diſtincta, aliquando binis, raro quaternis: in ſingulis loculis bina ſemina continentur, anguloſa, inferius ſedentia: flos omnibus concauus, calycis effigie: folia Hederacea: conſtant vi purgandi. inter hos principem locum tenet Scamonia: hæc tenues viticulas fert, bicubitales: foliis triangulis, effigie ſagittarum, paruis: flores ex candido pal leſcentes: fructus veluti pinguedine obductos, in quibus ſemina nigricantia: radicem grandem Rhaphano ſimilem, ſuccolam. Huiuſmodi apud nos nuper prouenit ex ſemine, quod è Syria allatum eſt. Dioſcorides paulo diuerſam deſcribit, ramis ab vna radice tricubitalibus, multis, pinguibus, ſubcraſſis: foliis Elxinę aut Hederę, mollioribus, hirſutis, triangulis: flore candido, rotundo, in calathi modū cauo, graueolente: radice longa, craſſitudine brachiali, candida, graueolente, ſucco grauida; vnde ſuccus excipitur, quod Scamonium vocatur: optimum ex Myſia Aſiæ regione, læue, nitidum, rarum, colore Taurini glutinis, fungoſum; tenuibus fiſtulis: ex Syria autem & Iudea, deterrimum, graue, denſum, vitiari ſolitum farina Erui, & Tithymali ſucco: purgat per inferna, bilem & pituitam drachmæ pondere, aut quatuor obolorum

ex aqua pura, aut mulsa. Melues Scamoneam vocat, magnum solutiuũ, & super omnia purgantia generalissimum apud Democritum; esse autem succum cuiusdam Conuoluuli; folia sagittæ alatæ ferentis: colligi autem optimum incisa radice gummi modo in scrobibus, aut eadem in taleolas dissecta; vnde distillat subalbida; deterior tertio modo contusa & expressa radice, nigra & grauis; vltimo expressis foliis nigra, subhirridis, grauis odoris, pessima. Eius dosim statuit a pondere gra. orũ quinque ad duodecim, corrigi vehementiam incocta in Malo Cotoneo, aut succo, quod Diagridium vocant. ex quibus manifestum est Scamonij glebas ingentes, quas hodie vendunt nigras & graues, aut adulteratas esse, aut succum expressum ex tota planta.

CAP. XXIII.

ALTERVM genus pro Scamonia ostenditur multo maius; nam scandit supra tricubitalẽ altitudinem, crassioribus palmitibus, hirsutisque; subhirsutis quoque foliis Hederę modo, angulosis, latioribusque: Calyce coloris cęrulei elegantissimi, vasculo grandiori; seminibus nigris; seritur hæc in hortis, opere topiario: peregrina: sed hyeme emoritur, non vt superior radice viuit. Forte Melues Volubilem lanuginosam vocauit: foliis subalbidis, lacteo succo manantẽ, cuius mest vis venenosa; nam solutione sanguinẽm educit abradendo. Quoddam genus Scamonij allatum est, viticulis multis albicantibus, foliis quoque subalbidis figura sagittæ: flosculi insunt subcandidi, parui, in latericulis, Apocyno similes.

CAP. XXIIII.

CONVOLVVLVS minor passim in aruis, & iuxta vias oritur; radice tenui, & longa, iuncea; ramulis tenuibus, semiulnaribus: foliis oblongis, in angulum obtusiorem desinentibus: Hyeme assumuntur hæc inter olera ex oleo & aceto; æstate floret, calyces ferens albos, aut subrubentes: fructum tenuem. Plinius inter Clematides recenset, Scamoniam tenuem vocans: ramis similibus Scamoniæ, pedalibus, foliosis: folia nigriora, minoraque, in vineis & aruis æstiuũ vt olus: aluum cit. Dioscorides Helxinem cognomento Cissampelon vocat; foliis Hederæ, minoribus: ramis exilibus, quodcumq; tetigerint, amplectentibus: nascitur in sæpibus, vineis, & segetibus. foliorum succus potus aluum soluit.

Con-

CAP. XXV.

CONVOLVVLVS maior in sępibus nascitur, harumdinetis, & vmbrosis, suprabicubitalem altitudinem: foliis quoque maioribus altero Conuoluulo; calycibus candidis, amplis. Plinius de hac inquit: est flos Lilio non dissimilis in herba, quam Conuoluulum vocant, nascens per fruteta, nullo odore, nec crocis intus, candorem tantum referens, ac veluti rudimentum naturę, Lilia facere condiscentis. sunt, qui putant apud Dioscoridem Smilacem læuem esse; nam descriptio in cęteris valde congruit, sed non ad eam altitudinem adolescit, vt in æstate ad vmbras quęratur, neque tantum folia in autumno decidunt, sed & caules & tota planta perit; idcirco magis visum est Smilacem læuem nostro Gelsimino conuenire.

CAP. XXVI.

SOLDANELLA vulgò appellatur in marittimis nascens, harenosis, humi repens: cubitalibus ramis crassis & rubentibus: foliis subrotundis, Aristolochiæ modo, crassis, & subcandidis, non sine succo lacteo: calyces fert subrubentes, magnitudine Conuoluuli maioris, & fructus similes, laudatur ad Hydropem; nam trahit aquas. Dioscorides Brassicam marinam vocat, à satiua prorsus abhorrentem: foliis rotundis, longę Aristolochiæ similibus (sic enim aptius legendum puto, non vt vulgati codices legunt tráspositis dictionibus, foliis longis rotundæ Aristolochię) enascuntur singula folia à subrubentibus ramulis ex singulis pediculis, vt in Hedera: succus inest albus, sed paucus, salso gustu, aliquantum amaro, & consistentia quadam pingui. Herba in totum stomacho inimica, acris, vehementissime aluum ciet in cibo cocta: coquitur autem propter acrimoniam cum pingui carne.

CAP. XXVII.

ALIAE sunt ab hoc genere non abhorrentes, sed per se stant, & succo lacteo aut carent, aut modicum id habent, vt Dorychnium, & alia ei congener. Dorichnium ex Sicilia habetur: herba fruticosa: multis ab eadem radice caulibus, simplicibus, altitudine dimidij cubiti, numerosis, foliis circundantibus Oleæ figura, paulo angustioribus, molli lanugine, colore argenteo; vnde Argentinam vulgò vocant in summis virgis coma est prædensa; in qua flores candidi, calathi effigie & fructus Conuoluuli minoris. Altera apud nos oritur in

asperis

aſperis collibus & marittimis, breuioribus ramulis humi ſparſis rarioribus: foliis nigrioribus, breuioribusq; : floribus purpuraſcētibus, in plures ramulos diſtributis. Dioſcorides Dorycnium tradit Oleæ nuper naſcenti ſimilem, in petris non procul à mari : ramis cubito breuioribus : foliis colore Oleæ, minoribus, & anguſtioribus (στενότερα legendum puto non στερρότερα idest firmiora) & valde ſcabris : flos ineſt candidus, cacuminibus : folliculi Ciceris, denſi ; granis intus quibis aut ſenis magnitudine parui Orobi, leuibus, robuſtis, verſicoloribus : radix digiti craſſitudine, longitudine autem cubiti. inter venena ſoporifera. Plinius inter genera Strychni inquit : hoc eſt venenum, quod innocentiſſimi authores ſimpliciter Dorycnium appellauere, ab eo quod cuſpides in præliis tingerentur illo paſſim naſcente, ſed videtur pro Solano Manico accipere, vt diximus in Solanis. Hermolaus inquit Dorycnio guſtus lactis eſt, & confracto emanat.

CAP. XXVIII.

RAPVNCVLVS vulgò appellatur ſylueſtre olus, cuius radix paruo Napo ſimilis eſt, candida, fragilis, ſapore dulci ; eſtur cruda cum ſuis foliis inter acetaria : folia fert ſubaſpera, ab radice Helxinę latiora ; in caule autem anguſta & oblonga : caulem rectum, vltra cubiti altitudinem : flores circa ſummas virgas inter folia fert, calathi effigie, poſtremis in angulos exeuntibus, colore Violę purpureę ſummis fructibus inſidentes : fructus aſperos triquetros, reſimos in ſummo : ſeminibus intus numeroſis, ac minutiſſimis : emanat ſuccus lacteus, ac dulcis diſcerpto folio, aut caule : amat loca à fontibus irrigata. Alterum genus grandius in locis aſperis naſcitur, & inter ſaxa, hirſutius : pluribus ab eadem radice caulibus, ramoſis : foliis longioribus : flores amplos fert, figura campanæ, extremis ſimili modo anguloſis : hi nunc purpurei extant, nunc ſubalbidi aut lactei : fructus aſperos, ac tuberculoſos gerit in plures partes diſſectos, ac veluti laceratos. Dioſcorides genus hoc grande Medion vocat, de quo inquit : naſcitur in ſaxis opacis, folia ferens Seridi ideſt Intubo ſimilia (ſic enim Oribaſius legit, non Iridi, vt vulgati codices habent) caulem tricubitalem ; & in eo florem grandem, purpureum rotundum : fructum Cnico ſimilem, paruum ; radicem dodrantalem, baculi craſſitudine, guſtu acerbo, quę cum in aruerit, trita cum mellle ſiſtit menſtrua : ſemen contra in vino menſes ducit. Plinius de Medio inquit : folia habet Iridis ſatiuę, caulem tripedalem, & in eo florem grandem, & cætera vt Dioſcorides. in hoc genere videtur eſſe apud eundem Plinium Iaſione, ſeu Laſſine, vt quondam legebatur teſte Hermolao, cum de ea inquit ; olus ſylueſtre habetur in terra repens cum

lacte multo: florem fert candidum: Concilium vocant: cuius commendatio ad ſtimulandos coitus, cruda ex aceto in cibos ſumpta: mulieribus lactis vbertatem præſtat: ſalutaris eſt phthiſim ſentientibus. Infantium capiti illita nutrit capillum, tenacioremque eius cutem efficit. Alia vero eſt Iaſione apud Theophraſtum: de qua idem Plinius alibi, quam nos Aquilegiam putamus: non abhorrebit autem noſter Rapunculus ab altera Iaſione, quamuis non repant caules, nec flos candidus inſit.

CAP. XXIX.

ARCHANGELICA vulgò appellatur à quibuſdam Campanula in ſaxoſis & riguis nata: radicibus Rapunculi, ſed pluribus, ramoſiſque: foliis ab radice rotundioribus, latioribuſque, vt Violæ purpureæ, magis ſerratis, ſucco lacteo emanantibus: caules fert plures, cubito breuiores, in quibus folia Vrticæ ſimilia: flores Rapunculo grandiores, ſed minores, quam Medij ſimili modo ſectos, colore purpureo: fructus aſperos. Mattheus Syluaticus ArcamAngelicam vocat, & Vrticam mortuam; cum tamen aliæ ſint Vrticæ mortuæ, vt Lamium & Galeopſis. aſtringente facultate pollet: eius decocto oris vlcera ſanantur, faucium ac ceruicis tumores reprimuntur.

CAP. XXX.

PHYTEVMA, breuius eſt Rapunculo: foliis longioribus: flore grandi, latiore, ac breuiore quam Medij: fructu inæquali, lacerato inſtar Medij: oritur in montibus. Dioſcorides breuiſſime deſcribit: foliis Struthij, minoribus; fructu copioſo, ac perforato: radice parua, tenui, in ſumma tellure: laudatur tantum ad amatoria. Plinius meminit tantum; at non deſcribit. Quædam dodrantalis in montibus foliis Rapunculo tenuioribus: vnico flore in ſummis cauliculis. Duæ floſculos ferunt veluti in ſpica diſpoſitos denſe, quarum vna foliis Rapunculi conſtat: Altera Archangelicæ minoribus.

CAP. XXXI.

ERINOS in ædificiis naſcitur riguis, palmi altitudine, ramoſa: foliolis breuibus, angulofis, vnguis latitudine: floſculos in alis fert, figura Rapunculi, exiles, ſubcandidos, aut purpuraſcentes: vaſculum paruum figura Rapunculi, in quo ſemen minutiſſimum, lacte madet, dulci, vt cætera prædicta. Dioſcorides inquit ſecus amnes fonteſque naſcitur, Ocymi ſimilitudine, ſed foliis minoribus, & ſuper-

ne

ne diuisis, palmo alta est: cauliculis quinis, senisque: flos candidus: fructus niger, paruus, acerbus: & caulis, & folia lacte madent. Plinius Erineon vocat, quæ lacte madet multo, ac dulci, & cętera vt Dioscorides: At Erineos apud Theophrastum caprificum significat.

CAP. XXXII.

ELATINE in segetibus nascitur: caule recto, dodrantali: multis ramulis: foliis subrotundis, sine pediculo hęrentibus, hirsutis, subcandidis: flores summis ramulis insunt, in purpura subrubentes, qui in sole aperiuntur, scissi fere ex toto, noctu autem clauduntur, coheuntibus foliis, figura clauę ferreę, qua æquites vtuntur in bello: fructus veluti siliquas fert exiles, longitudine medij digiti, triquetras; florem summo sustinentes; semina intus parua, splendentia, colore flauo. Dioscorides inquit; folia habet Helxines, pusilla, rotunda, pilosa: ramulis tenuibus, dodrantalibus, quinis, senisque, ab radice statim foliosis, astringenti gustu: nascitur in segetibus, & vbique solo cultu: oculorum fluxionibus & inflammationibus auxiliatur: foliis cum polenta impositis, cocta in sorbitione dissenteriam sistit. Plinius eadem fere habet ad verbum. cognominatum puto ab Elate, quę Abies est; quoniam erecta ramos ab imo fert vsque ad summum Abietis modo: conuenit autem cum supradictis, sed lacte caret.

CAP. XXXIII.

SESAMA semen est pingue, quod affertur ex Alexandria, simile semini Lini, tenuius, colore flauescente, gustui gratum, sapore pingui, Giugiolenam in officinis appellant: conficiunt ex eo placentas cum melle, quas cubatas vocant. satum hoc semen plantam protulit cubitalem: caule crasso: foliis in rotunditate oblongis, subasperis: siliquas triquetras, Elatine grandiores, candidum florem sustinentes. Theophrastus numerat inter fruges æstiuas: nam quadraginta diebus satu consumatur, discerni à leguminibus: sua proprietate cernitur; nam semina gerit in siliqua magnopere circumsepta, modo peculiari quam cętera legumina: caulis ferulaceus, multiplici, & crassiore calamo constans, & numerosiore radice quam Milium; vnde magis terram extenuat: stirps simplex, & alta, pinguiuscula: radice singulari cohæret: viridem nullum animal mandit; quia amara: flos foliis constat, siccata gratior, & fructus suauis, candidus dulcedine pręstat; nam genus quoddam candidum: hæc Theophrastus. Plinius folia tribuit sanguinea: caulem ferulaceum: semen in vasculis, ab Indis venire ait, ex ea &

oleum confici, colorem eius candidum esse. Dioscorides tamquam notam non describit: semen eius inter fruges numerat, ex quo Ægyptij oleum exprimunt.

CAP. XXXIIII.

SESAMOIDES similitudinem cum Sesama in fructu gerit, qui triquetrus est, sed breuior, ac in extremo apertus, specie quadam loculi, quo nummi conduntur: semina in eo rotunda, & subnigra. Eius tria genera; vnum cubitalibus ramis, ab eadem radice pluribus, altioribusque, & incuruis: foliis Erucę, longioribus, candicantibus: flosculos circa summas virgas fert, subcandidos, & ferme lanugineos: gaudet maceriis & parietinis: viuit diutius, regerminans ab eadem radice: peregrina apud nos: Alterum vno caule constat: foliis virentioribus: flosculis pallescentibus: oritur apud nos in harenosis annua: Tertium genus breue, dodrantis altitudine: foliis breuibus, in quibus paucæ appendices, sæpe nullæ; flores paucos fert, candicantes; siliquas cæteris crassiores, rarioresque: semina fulua: oritur in glareosis & aridis. Dioscorides duo genera tradit maius & minus: de maiori Sesamoide inquit, in Anticyra Elleborum vocari; quoniam in purgationibus Elleboro albo misceatur, simile Senecioni, aut Rutæ: foliis longis: flore albo: radice gracili, inutili: semen simile Sesamę, amarum: De minori autem inquit: cauliculos fert dodrantales, in quibus folia Coronopo similia, hirsutiora tamen, & minora: in cacuminibus capitula floribus purpurascentibus, in medio albis: in quibus semen Sesamæ, amarum, fuluum: radix tenuis: oritur in asperis. Theophrastus non videtur distinxisse ab Elleboro, cum de eo inquit: In Anticyra fructu eius purgantur, quem Sesamaceum fert. Plinius inquit Sesamoides à similitudine nomen accepit: grano amaro: folio minore: nascitur in glareosis, ex quibus innuit genus paruum, cum postea subiungit: est etiā vnum aliud Sesamoidis Anticyrę nascens, quod ideo aliqui Anticyricon vocant, cętera simile Erigeronti herbæ: granum Sesamæ, datur in vino dulci ad detractiones quantum tribus digitis capitur: miscentque Ellebori albi vnum & dimidium obolum; purgationem eam adhibentes maximæ insaniæ, melancholiæ comitialibus, podagris; & per se drachmæ pondere exinaniunt, hæc de maiori intelliguntur.

CAP. XXXV.

GVADARELLA vulgò appellatur ab infectoribus lanarū herba, qua ad tincturas luteas vtuntur: assurgit in altitudinem bicubitalem: caulis rectus, ac lignosus: ramis quoque rectis: foliis figura

gura Salicis, anguſtioribus, colore palleſcente: fructum fert copioſum circa ſummas virgas, ſine flore, ſimilẽ Seſamoidi, ſed longe breuiorem, & magis patulum, aſperumque: ſemine intus nigro, ſimili Blito, oleoſo. Dioſcorides, vt puto, Myagron vocat, & Melampyron; inquit enim: Myagros herba eſt ſurculoſa, bicubitalis: foliis Rubiæ, pallidis: ſemen Spondylo ſimile, oleoſum: quo toſto ac tuſo virgulas illinunt ad lucernarum lumina: eiuſdem pinguedine corporis aſperitates hęreant: placet autem verbum τράχηλος, Spondylum vertere, magis quam collum, vt Hermolaus vertit: fructus enim & aſperitate & figura vertebram ceruicis pręfefert, cui neque deeſt cauitas, locus ſpinalis medullæ. Alij dictionem græcam immutarunt pro τράχηλο legentes τῆλε, ideſt Fęno græco, ſed nulla anthoritate. Plinius inquit: Myagros herba Ferulacea eſt foliis ſimilis Rubiæ, tripedanea: ſemen oleoſum, quod & fit ex eo. Apud Theophraſtum Myagros non reperitur, ſed Melampyron, quo nomine ſemen intelligitur inter vitia Tritici, vt Galenus quoque accipit, de quo inter fruges dictum eſt; ob ſeminis autem nigritiam Myagros Melampyron appellata eſt.

CAP. XXXVI.

ASARVM, vulgò autem Bacchara, ſuffrutex eſt in ſyluis, & opacis montium: radicibus ſumma tellure ſerpentibus, veluti Graminis, valde odoratis; à quibus folia exeunt longo pediculo, rotunda, læuia, ac dura, vt Hederæ: floſculi inter folia breui cauliculo, figura Balauſtij, labris purpureis, qui intumeſcentes rotundi euadunt; ſemina continentes vinaceis ſimilia. Dioſcorides Aſaron Nardum ſylueſtre appellari ſcribit: folia fert Hederę, longe minora, ac rotundiora; inter quæ flores ab radice purpurei, beneolentes, figura cytini Hyoſcyami; in quo ſemen ſimile Vinaceo: radices ſubſunt multæ, geniculatę, tenues, in latus tendentes, ſimiles Gramini, ſed multo tenuiores, & odoratos, calfacientes, & valde mordentes guſtum. In quibuſdam codicibus multa addita ſunt ex capite de Bacchari aſſumpta; nam & hęc Bacchar appellata eſt apud antiquos. Plinius de Aſaro ſcribit; Nardi vim habere; Nardumque ſylueſtre appellatum à quibuſdam: foliis Hederæ, rotundioribus, mollioribuſque: flore purpureo; radice Gallici Nardi: ſemen acinoſum, ſaporis calidi, ac vinoſi: in montibus, & vmbroſis naſci: bis anno florere; effodi oportere, cum folia mittere incipit, & in ſole ſiccari; nam celeriter ſitum trahit, ac ſeneſcit. Corrigendum præterea eorum errorem, qui Bacchar Nardum ruſticum appellauere; eſt enim alia herba; Aſarum vocari, quoniam in coronas non addatur; Meſues recenſet inter medicamenta purgantia; nam trahit

per

per ſuperiora, & inferiora flauam bilem, & pituitam, ſed hanc magis: prouocat vrinas: obſtructiones aufert cum efficacia; ideo confert lienoſis, Ictericis, Hydropicis, pręſertim vinum radicibus in muſto infuſis. Ad purgationes rectius infunditur in ſero lactis pondere drachmarum quatuor, aut puluis exhibetur pondere drachmæ vnius vſque ad tres. Dioſcorides exhiberi tradit vſque ad drachmas ſex in mulſo: hodie frequens eſt foliorum vſus in lixiuio ad capitis lotiones in dolore capitis, & cęteris vitiis, quæ exſiccationem, & calefactionem poſtulant, ſed hęc facultas à Dioſcoride non Aſaro, ſed Bacchari tribuitur, de quo ſuo loco dicemus.

CAP. XXXVII.

EX hoc genere videtur eſſe Cardamomum: venduntur autem hoc nomine tria genera ſeminum in ſiliquis cutaneis incluſa candicantibus, quibus floris veſtigium in ſummo eſt, intus farcta continentur ſemina, & ob id anguloſa, triplici ſepto tenui membrana diuidente. vnum ex his ſimpliciter Cardamomum vocatur: ſiliqua breui, triangula, magnitudine grani Ciceris: ſeminibus ex ruffo candicantibus, ſubaſperis, guſtu acri, mordente, odore ſuaui. Alterum Grana Paradiſi vocatur: ſiliqua longiori: ſeminibus lęuibus, ex nigro ruffeſcentibus, ſimilitudine Melicæ; ideo quidam Meleghettam vocant, ſapore acriore, ſed minus ſuaui. Tertium Nigellam citrinam appellant: craſſioribus ſiliquis: ſeminibus luteis, figura Nigellæ, guſtu ſuauiori, ac minus mordaci quam ſupradicta. eius plãta in Melanthio explicatur: ſed reliquorũ duorũ plantas, nec videre licuit, nec deſcriptas à quoquã audire. Tantũ audio ſeri leguminũ more in India Orientali; attolli ad ſummũ cubiti altitudine; dependere ſiliqualas granula cõtinentes interdũ vſque ad viginti; exili radice niti, in vſu eſſe apud Indos ad pituitã per os purgandam; nã eius gratia manditur. Plinius fruticẽ eſſe ſcribit Amomo ſimilẽ; ſemine oblõgo, quod metitur in Arabia eodẽ modo, quo Amomũ. Genera eius quatuor: Viridiſſimum & pingue, acutis angulis, cõtumax fricanti, quod maxime laudatur. Hoc exiſtimo Nigellam citrinam eſſe; nam eius caput in angulos acutos definit; ſemen continet pinguius, ac mollius quam cætera, cõtumax autem fricanti, & viridiſſimum dicitur, ob vaſculi & totius fruticis naturam; nam totus frutex manipulatim colligebatur vt Amomum. Dioſcorides quoque hoc genus cæteris præfert; inquit enim eligendum eſſe id, quod contumax eſt frangenti, plenũ, occluſumque; nam alioqui exoletum eſt, & quod olfactum feriat, guſtu acre, ac ſubamarum: Ferri optimum ex Comagene & Armenia, ac Boſphoro. Galenus Naſturtio comparat inquiens: facultatem habere ad-

Cardamomum gen: 4 apud Plinium

mo-

modum calidam, non tamen vſque adeo vt Naſturtium, ſed quanto ſuauius, magiſque fragans eſt Naſturtio, tanto imbecilliorem eius eſſe calidam facultatem. vt autem ex nomine coniectari licet, Cardamomum dicitur, quaſi Naſturtium ſuaue. Refert autem Nigella citrina ipſum Naſturtium; non ſolum frutice; ſed & ſemine. Ipſe cum aliquando deguſtaſſem vaſculi ramenta cum ſemine admixta; reperi aliquam odoris ſuauitatem ſimilem ſemini, ſed ſaporem magis amarum. de cæteris autem generibus inquit Plinius: proximum ei ex ruffo candicans: tertium breuius, ac nigrius. peius tamen varium, & facile tritu, odoriſque parui: Quod verius, Coſto vicinius eſſe debet, hoc & apud Medos naſcitur: Dioſcorides quoque alia genera Cardamomi eſſe indicauit, cum inquit: gigni etiam in India, & Arabia, cuiuſmodi ſunt duo genera à nobis indicata, ſcilicet quod vulgo Cardamomum vocatur, & Grana Paradiſi. Arabes hæc nominibus diſtinxerunt; Nam primum illud genus merito à reliquis duobus ſeiungunt, Cordumenum vocantes, & quidam eorum interpretes Carui agreſte, quoniam & Melanthium, cui Nigella citrina congener eſt Carui appellant, licet perperam. diſtat autem facie multum à reliquis duobus. Reliqua duo tamquam à Dioſcoride non pertractata ipſi ex propria authoritate deſcribunt. Auicenna quidem ſtatim poſt Cordumenum. Serapio autem multis aliis interiectis, appellantq; eorum lingua Sacolla, quod interpretes recte Cardamomum vertunt; ſeruatum enim eſt in hunc diem quaſi per manus antiquum nomen. Diuidunt autem, vnum maius, alterum minus vocantes: maius quidem, vt inquit Serapio, habet cortices, & capita ſicut Roſa; quæ ſunt grana fere magnitudine fructus Loti, & intra continentur ſemina parua, anguloſa, odorata, pinguia, puluerulenta. hoc genus odoratius eſt, & iucundius minore, minus acre, magis aſtringens: eius cortices & capita magis aſtringunt quam ſemen: Auicenna huic tribuit magnitudinem Ciceris nigri, quod cum frangitur, interius habet granum album, mordicans linguam, ſicut Cubebe, in quo eſt Aromatis odor: hæc quidem conueniunt vulgari Cardamomo, intra cuius corticem videtur vnicum granum contineri, farctis adeo & inuicem cohærentibus ſeminibus, vt vnicum videatur, quod & Dioſcorides videtur laudare; nullum enim aliud adeo farctum eſt, occluſumque; ideo merito hoc ſolum hucuſque appellationem antiquam retinuit. De minori Cardamomo inquit Serapio: non habere capita neque corticem, ſed grana habentia corticem, cuius color eſt ſicut Cardamomi maioris, & ſubſtantia eius eſt tenuior, quam ſubſtantia maioris; hęc verba oſtendunt huius generis ſola ſemina afferri ſolita ſine vaſculis, qui vſus hodie in omnibus generibus obſeruatur; afferuntur enim ſola ſemina à vaſculi putaminibus purgata. Auicenna ſemina minoris Cardamomi, magnitudine Lentis, prædicat,

odo-

odorata quoque. vtrunque genus calidum & ſiccum eſſe in tertio ordine, rectius quam Serapio, qui in primo gradu calida conſtituit. Videtur autem minus Cardamomum intelligi, id quod Grana Paradiſi vocatur; acrius enim eſt, ac minus odoratum; minuſque aſtringit: ſed his ſeminibus atque aliis multis contingit, vt propter Momos reprehenſores; quanquam Amoma, & multis æuis comprobata à pleriſque hodie reprobentur.

CAP. XXXVIII.

CYCLAMINVS, vulgò Pamporcinus, in vmbroſis naſcitur montanis: radice orbiculata, ac parum depreſſa, inſtar panis, nigra exterius, intus candida, ſapore acri, & amaro: germinat in autumno ex quodā apice, flores prius attollens quam folia: flores in ſummis cauliculis inclinati, reflexis ſurſum eorum foliolis, colore roſeo: fructus orbiculati, qui cum defloruerint, paulatim intra terram conduntur: cauliculis in ſpiras contractis ad radicem: folia ab eodem apice exeunt Hederæ ſimilia, minus anguloſa, ſuperne candicantibus maculis, inferne ſubrubentia. quoddam genus in Piſanis collibus naſcitur, copioſum in Monte Sancti Iuliani, quod vere floret inter folia: eius flores odorati ſunt: radices paruæ, nucis Auellanæ magnitudine, vel ad ſummum Iuglandis. Dioſcorides deſcribit: foliis Hederæ, purpureis, varij coloris, inferne, & ſuperne maculis candidis: cauliculo rudo quatuor digitorum longitudine; in quo flos, ſpecie Roſę, purpuraſcens: radice nigra, Rapo ſimili, modice lata, quæ ad multa vtilis eſt: affert præterea alterum Cyclaminum ſcandentem arbores, de qua dictum eſt in Periclymeno. Apud Theophraſtum Theodorus, nunc Malum terræ vertit, nunc Tuberem terrę: eius radix corticem carni adhęrentem habet: numeratur inter ea, quorum omnia commoda ſunt, tum radix, tum fructus. Plinius de Cyclamino inquit: folia habet minora, quam Hederas, nigriora & tenuiora ſine angulis, in quibus albicant maculæ: caule exiguo, & inani: floribus purpureis: radice lata, vt Rapum videri poſſit cortice nigro: naſcitur in vmbroſis: à noſtris Tuber terræ vocatur: in omnibus ſerenda domibus: ſi verum eſt, vbi ſata ſit, nihil nocere mala medicamenta: amulatum vocant. Meſues Arthanitam vocat inter medicamenta purgantia: duorum generum; vnum magnum, cuius radix eſt in modum Rapæ rotundæ, exterius nigra, intus candida: paruum vero habet radices ſubterraneas, plurimas, in modum Auellanæ, & Cicerum.

VIOLA

CAP. XXXIX.

VIOLA purpurea, vulgò Mammola paſſim oritur in ſępibus, denſo ceſpite, multis radicibus, fibroſis, ſubcandidis: à quibus folia exeunt, ſubrotunda, ſubaſpera, ac ſerrata: flores fert ineunte vere, ac non dum exacta hyeme inter folia, ſummis cauliculis deorſum nutantibus, conſtantes ex foliis quinque, binis vtrinque ſurſum reflexis, vno inferius ſinuatim producto, ex quodam vtriculo: color ineſt purpureus ad cęruleum vergens, aut ad vineum; odor ſuauis, ſed exilis: fructus rotundus Ciceris magnitudine, qui cauliculo in ſpiras reflexo conditur iuxta radices. Planta non ſolum ſemine propagatur, ſed & cauliculis quibuſdam, humi ſerpentibus, qui iterum paulum digreſſi radicantur, vt cito numeroſa ſobole impleant ſolum. Extant flores in genere cæruleo, qui numeroſis foliis conſtant, quique diutius florent, ſed tardius incipiunt, coluntur, in hortis; cultura quoque ſimplices grandiores euadunt. ſunt & candidæ, vt luteæ in montibus, at ſine odore, & gracilioribus foliis. Theophraſtus ſimpliciter Violam, & Violam nigram vocat, recenſet inter ſuffrutices coronarios; flore odorato, qui tantum in vſu eſt coronario: ramulis caret, ab radice tantum foliata, lato folio carnoſo: perpetuo viret: floret poſt flores vernos, & vt aliqui ferunt ſemper florem promere poteſt, ſi modo quodam colatur: flores bini, quod in flore alterum florem inſidentem medium gerat: prouenit ſemine; quoniam ipſa & radix ligno conſtat: vita non reciſæ nec vſtę ad annos quinque durant ad vigorem ſcilicet, differentiam non habet. hęc Theophraſtus. Dioſcorides de Viola purpurea inquit: folio minore, ac tenuiore conſtat, quam Hedera nigriore, nec diſſimili: cauliculus ab radice medius proſilit, & in eo floſculus odoris præcipui colore purpureo: In opacis, & macris locis gignitur: facultate refrigerandi. Plinius inter Violarum genera recenſet purpureas ſponte in apricis & macris locis natas, latiore folio, quam albę, & luteæ, ſtatim ab radice carnoſo; ſolęque græco nomine à cæteris diſcernuntur appellata Ia, vt ab his Iantina veſtis, ideſt violacea.

CAP. XL.

VIOLA flammea in ſylueſtribus, & apricis naſcitur: cauliculo dodrantali, triangulo, & ſtriato: foliis per interualla anguſtioribus Viola, magiſque ſerratis, aliis tenuibus inter mixtis; è quorum ſinu cauliculus exit florem ſuſtinens figura Violæ, ſed triplici colore diſtinctum; in medio enim veluti flamma radiat flaua, ad puniceum vergens, in ambitu albicat ſupernis partibus: folium infimum viola-

ceum eſt; ideo aſpectu venuſtus; at ſine odore: ſeritur ſemine à matronis, ſingulis annis emoriens, ſed facillimo prouentu; nam vbi ſemel ſata fuerit, non opus eſt iterum ſerere, ſi permittatur ſementeſcere. aliqui hanc Trinitatem vocant à triplici colore: alij Iaceam. decocta in Vino educit prauos humores: confert iis, qui patiuntur eryſipelata, inflammationes, & ſcabiem: confert & Aſthmaticis & cordis afflictioni: ad eoſdem vſus aquam exhibent per ſublimationem extractam præſertim infantibus. Apud Theophraſtum Phlox & Phlogion, ideſt flamma, & flammea Viola appellatur. Theodorus vtroque modo vertit; aliquando flammulam, de qua pauca hæc ſcribit inter flores coronarios: prouenit ſemine; nam lignoſa & ipſa & radix: ſylueſtris dumtaxat floret poſt Violam albam, nonnumquam vere, aut paulo poſt vt Lilium: diutius floret; flos tantum inſeritur coronis. Plinius inter Violas inquit, poſt purpuream, flammea proxime floret, quæ & Phlox vocatur, ſylueſtris dumtaxat: color tantummodo placet; odor abeſt: Alibi Iouis flammam vocat inter Violas: ex his patet plantę, quam deſcripſi, optime tum hæc conuenire, tum rationem appellationis.

CAP. XLI.

HYPERICVM, vulgò autem Perforata, herba eſt fruticoſa, dodrantali altitudine, aliquando altior, vbi lætum ſolum nacta ſit, lęui: rotundo caule, & ſubrubente, multis ramulis: folio puſillo, forma Polygoni, rotundiore, ac minutiſſimis punctis perforato: flores in ſummis ramulis fert, frequentes, ex pluribus foliolis conſtantes, colore aureo, qui digitis attriti ſuccum ſanguineum reddunt: fructus hirſutus, in acutum deſinens, colore fuluo: ſeminibus intus minutiſſimis, nigricantibus, qui digitis attriti pinguedinem reddunt, odore reſinæ: oritur potiſſimum in vineis. Dioſcorides deſcribit ſurculaceo frutice, dodrantali, flore luteo, qui digitis attritus ſanguineum ſuccum reddit: qua de cauſa, & Androſęmon vocata eſt: folliculos fert ſub hirſutos, & in rotunditate oblongos, Hordei magnitudine ſemine intus nigro, odoris reſinoſi; vnde & Chamæpitys appellata eſt: naſcitur locis cultis, & aſperis. Hæc eadem deſcriptio legitur iterum inter Rutas ſylueſtres; quoniam putata eſt ſpecies eſſe ipſius; & flos vno loco luteus ſcribitur; in alio ſimilis Leucoio; vtrumque autem conuenit. Plinius ſcribit: oleraceum eſſe fruticem, tenuem, cubitalem, rubentem: folio Rutæ, odore acri: ſemine in ſiliqua nigro: matureſcere cum Hordeo. At rectius Dioſcorides Hordeo comparat in figura, non in tempore. pręter facultates ab antiquis traditas, recentiores laudant ad vulnera pręſertim neruorum, infundentes oleum ex eius floribus paratum, quod

valde

valde rubicundum redditur sola florum infusione: efficacius si etiam fructus resinacei infundantur; exprimitur ex iisdem oleum, quod Balsami vires æmulatur; Mulieres infantium vmbilicos inungunt ad dolores, vnde & Vmbilicaris à quibusdam appellatur.

CAP. XLII.

ASCYRON in humectis nascitur fere cubitalis: caule quadrato: in cæteris simile Hyperico: foliis paulo latioribus. Dioscorides inquit, Ascyron quod & Ascyroides vocatur, speciem Hyperici esse, magnitudine distantem maioribus ramis, magisque surculosis, & subrubentibus: flores fert luteos: fructum similem Hyperico, olentem resinam, cuius attritu fere digiti cruentantur; qua de causa & Androsęmon vocauere. Plinius tamquam plantas diuersas Ascyron, & Ascyroidem tradit; similia inter se & Hyperico; sed Ascyron maiores habet ramos: Qui Ascyroides vocatur, ferulaceos omnino, rubentes: capitulis paruis, luteis; semen in cauliculis pusillum, nigrum, resinosum, comæ tritæ velut cruentatæ; qua de causa quidam hanc, Androsęmum vocauere. Fuerit autem Ascyroides, quæ in syluis nascitur, locis asperis: caule rotundo, simplici, ac recto, cubitali; paucis, aut nullis in cacumine ramis: foliis Ascyro latioribus, quæ attrita succum prę cæteris valde sanguineum reddunt: flores & fructus Hyperici: reperitur, & quædam in montibus, ramosa, foliis hirsutis.

CAP. XLIII.

ANDROSAEMVM à recentioribus Chirurgis Matrisylua appellatur, ab eadem radice surculis fruticans lignosis, cubitalibus, & altioribus, qui in cacumine finduntur in duos ramulos ad latera tendentes, veluti brachia folia insunt coniugatim, similia Periclymeno, rotundiora, quædam tenella sunt, digitis expressa succum reddunt rubentem, ad vini potius diluti similitudinem, quam sanguinis: flores in summis ramulis fert in vmbella luteos: capitula rotunda, crassiora Hyperico, læuia, & rubentia, quę siccata nigrescunt, seminibus intus minutissimis, ac nigris, odore resinaceo: nascitur in syluis properiuulos aquarum. Dioscorides Androsęmum inquit, ab Hyperico & Ascyro differt: frutex existens surculosus, tenuis, virgis rubentibus, foliis triplo, aut quadruplo latioribus Ruta, quæ trita succum vinosum reddunt, ramos complures fert in cacuminibus expansos, quorum per orbem flosculi visuntur exigui, colore luteo: semen in calyculis nigri Papaueris, veluti fuco oblito: huius comæ tritæ, resinosum odorem

reddunt: hæc pulcherrime quadrant nostræ Matrisylux, cuius folia, etsi Periclymeno proxima sunt, non tamen figura abhorrent à Rutæ folio, sed magnitudine valde distant. Quod autem de fructu scribitur, veluti de industria depicto, capitulis conuenit, quos calyces vocat; nitent enim rubore quodam, veluti fuco asperso. Plinius Androsęmum describit, non absimile Hyperico, cauliculis maioribus, densioribusque, & magis rubentibus: folia alba, Rutæ figura: semen Papaueris nigri; comæ tritæ, sanguineo succo manant, odor ei resinosus: gignitur in vineis, albedo autem foliorum in parte aduersa spectatur, vt in Periclymeno. huic Galenus præter cæteras facultates, vim tribuit glutinandi magna vulnera folio in vino cocto; modice enim deterget, & siccat. Hinc, recentiores vnguentum de Matrisylua componunt ad vulnera capitis infundendum super membranam denudatam folia in vino decoquentes. At error eorum corrigendus est, qui Periclymeno pro Matrisylua vtuntur, decepti ob foliorum affinitatem, ipsum Periclymenum Matrisyluam vocantes. At vera Matrisylua Caprifolium alias appellatur à recentioribus, è cuius fructibus succum eliciunt, quo vice Lycij vtuntur: forte apud Theophrastum fuerit Centeria, quam recenset inter plantas succo sanguineo constantes.

CAP. XLIIII.

CORIS in montibus nascitur, palmi altitudine: multis ab eadem radice cauliculis, fruticosa: foliis angustissimis, quasi Scopæ: flores & fructus Hyperici. Dioscorides fruticem inquit esse palmi altitudine, sapore grato, acri, odorato: folio Ericæ, sed minore, pinguioreque, ac rubente. Plinius inquit. Aliud Hypericon, quod alij Corin appellant, folio Tamaricis, & sub ea nascitur, sed pinguioribus foliis, & minoribus, ac rubentibus, odoratum, palmo altius, læuiter suaue, aculeatum, sed Plinius quod sapori pungenti conuenit, aculeis tribuit.

CAP. XLV.

SIMILLIMVS Cori frutex nascitur in asperis marittimis, lignosus, frequentioribus cauliculis, dodrantalibus, in terram sparsis: flores ordine prodeunt ab vno latere lutei; & fructus Hyperico tenuiores, paucis intus seminibus: tota gustu acerbo constat: non conuenit cum Hypericis; quoniam caret succo sanguineo; neque resinosus fructus.

CAP. XLVI.

CHIRONIA, quam quidam inter Panaces numerant; multos, ac tenues cauliculos fert, in terra iacentes, lignosos, dodrantales: foliolis Serpilli, subasperis, coniugatim dispositis, adiunctis binis quibusdam appendicibus, tenuibus veluti alis: Flores ab vno latere ordine prodeunt lutei; & fructus Hyperico crassiores, rotundi, paucis intus seminibus Cisto similibus: oritur in incultis: tota sapore astringente: vtuntur ad vulnera glutinanda. Quidam hanc pro Panace Chironio ostendunt apud Dioscoridem: folio Amaraci: flore aureo: radice gracili, nec profunda, gustu acri, sed quia deest actedo, in alio genere Panacem Chironium inuestigandū censeo, vt cætera Panacis genera: Interim tamen hanc Chironiam appellare libuit, ob vulgarem opinionem: Aliud genus in sabulosis nascitur: simplici cauliculo: erecto: foliis maiusculis, neruis in longitudinem discurrentibus, specie Plantaginis, hirsutis: flosculos: & fructus fert prædictæ similes, gustu simili. eadem in collibus Vrbeuetanis nascitur: flore candido, maiori; specie Ladani.

Finis Libri Noni.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER DECIMVS.

CAP. PRIMVM.

BVLBACEA dicuntur, quibus duplex genus radicis tributum est, vnum veluti caput carne & humore constans veluti fructus; idcirco vere radix non est, vt Theophrastus est author. Alterum fibrosum, inferius terræ infixum, vt Cepæ. Allium, Porrum, Bulbus. Folia omnibus sine pediculo in longitudinem producta insunt ab radice tantum. caulis nudus simplex, & rectus. semina in vasculis tripartitis farcta, angulosa, cartilaginea, nequaquam biualuia, vt in cęteris plerisque. Flos aliis inferius sedet, aliis summo fructui hęret. sapor omnibus acris, & feruens, nō sine quadam dulcedine, cum multa humiditate glutinosa. Capitum differentia, nam aliud ex pluribus corticibus in orbem se amplexantibus coagmentatur vt Cęparum, aliud ex nucleis quibusdam cōstat, quæ soboles est vt Allij, aliud solido constat corpore, vt Croci.

CAP. II.

CEPA caput est, ex corticibus crassis ac fragilibus coagmentatum; colore rubro, aut candido; figura aliis sessilij, aliis oblonga: omnes in cibo expetuntur, tum crudæ tum coctę: laudantur teneriores, dulcioresque, crassis corticibus: semine tantum proueniunt: annoque primo in caput excrescunt: folia ferentes concaua, tamquam fistulas, quæ æstate exarescunt; autumno & sequenti hyeme iterum regerminant, plures stolones ex medijs corticibus ferentes, idque etiam per æstatem erutæ, & domi appensæ: eruunt autem, ne in terra putrescant. Hæ igitur iterum defixæ in terram caules ferunt ex medio foliorum cubitales, & concauos, ventre quodam medio: in cacumine autem veluti pilam floribus constantem candicantibus, & vasculis paruis; in quibus nigerrima continentur semina: quibus perfectis tota planta exarescit:

refcit: fic femina Ceparum gratia feruntur; Cepæ autem feminis tantum, vt Plinius teftatur. ftolones autem antequam caulefcant primo vere, dum tenelli funt, eruuntur in cibis, quas Cepas Porrarias vocant; nam candida ceruice conftant, vt Porrum. Antiqui plura genera cognouerunt, omniaque fatiua; nam Theophraftus multa regione cognominata tradit; alia ob culturam; alia ob propriam naturam differentia; Quandā igitur Setaniam vocant, quafi Panis Setanij modo dulcem, paruam tamen: aliam Schiftam; quia cultura in partes finditur, dum externa folia vere detrahuntur, ne in caulem crefcat, fed in caput: quod quidam omnibus contingere arbitrantur, fi detractis foliis prohibeantur fementefcere. Eft enim Cepæ natura, vt depofita in terram multos ftolones ferat, quorum uis fi prohibeatur, ne furfum vergat, fed inferius, caput totidem diuifuris crefcit, quot ftolones fuerint. Tertiam Afcoloniā, cuius peculiaris natura eft; fola enim inter fiffiles radice conftat veluti infæcunda; quæ neque augeatur, neque proficiat; idcirco non radice feritur, fed femine. Serunt autem tarde prope Ver, deinde cum germinauerint, transferunt: perficiuntur autem citius quam cæteræ, vt fimul cum cæteris, aut etiam prius euellantur: quod fi diutius relinquantur in terra, putrefcunt: plantatę caulem edunt, & femen tantummodo gignunt, deinde exinaniuntur, & inarefcunt. Quamuis autem hodie Bulbofum quoddam genus, vulgò Afcalonium vocetur, non tamen prædictum Ceparum genus eft; feritur enim hoc radice tantum non femine, vt fuo loco oftendetur. In Creta peculiaris Ceparum natura Afcaloniis proxima, ni forte vel eadem dici debeat: nam genus hoc femine fatum in radice craffatur; depofitum vero in caulem, femenque fundit fine capite, fapore que dulce eft, è conuerfo quam in cæteris; cæteræ enim omnes depofitæ melius celeriufque perficiuntur. Significare autem videtur, Creticam Cepam fatā tantum, non tranfpofitam, vt in cęteris fit, craffari in caput nam alioqui, quod cōmune omnibus eft, proprium dixiffet: femine enim omnes feruntur, tranfpofitæ tamen pleræque meliores, & craffiores proueniunt, excepta Cretica: hæc enim tranfpofita caulefcit anno primo: cæteræ anno fecundo capitibus depofitis caulefcunt. Omnes poft Arturum proueniunt, tepido adhuc fole, vt depofitas imbres occupent: proueniunt autem tum integris tum concifis capitibus, fed non fimili germinatione: nam ex inferiori parte gignitur Cepa, ex fuperiori herba tantum: fi fecundum rectitudinem omnino fcindantur, germinare nequeunt. De Cepa in vniuerfum hæc paffim fcribit: duplicem habet radicem; vnam carnofam, corticofamque; alteram, quæ ex illa prodeunt: folia ftatim ab radice, concaua, caulem vnum læuem: feritur radice; nam fi non euellatur, multiplicatur: capitari aliquando in fiftula traduntur. Plinius eamdem ferme habet hyftoriam, addit autem Ami-

terninam Cepam solam capite seri, Allij modo, cùm reliquæ semine serantur: sed hanc nos inter Bulbos rectius ponendam censemus. Schistam autem, & Ascaloniam condi: Dioscorides Cepam aliam tradit longam, aliam rotundam, item ruffas acriores, quam candidas; & siccas quã virides; & crudas quam coctas.

CAP. III.

DVo apud nos feruntur Cepis affinia, quæ radice tantum feruntur; non semine, instar Allij: vocant vulgò, has quidem Maligias; illas vero Ascalonias: vtręque parue: corticibus constat vt Cepæ; sed pluribus veluti nucleis, in unum coheuntibus, numerosa sobole circum agnascente: caulem raro edunt, & semina; cum tota ferme earum vis in sobolem tendat: folia fistulosa, sed angustiora quam Cepæ; differunt inter se; nam Maligiæ oblonga figura constant, vere tantum, dum in fronde sunt, cibis vtiles; nam æstate cum acrimonia amaritudinem contrahunt & succum quemdam lacteum: idcirco seruantur tantum pro semine, non pro cibo. Ascalonię vero obrotundę sunt: angustissimis foliis, quamdiu in fronde sunt, inutiles ob exilitatem, sed æstate capitibus perfectis, cum folia arescere incipiunt, eruuntur pro cibis, & pro semine: esitantur ex oleo & Aceto grata acrimonia, appetentiam excitante, & Venerem: Præstantissimę oriuntur in agro Pistoriensi, nucis fere magnitudine, dulcissimæ. Puto hos Bulbos exculentos fuisse apud Antiquos, de quibus Theophrastus inquit sparsim: radix vescenda, multis tunicis constat, aliis, atque aliis obducta, vt Cepæ: duplex autem genus radicum; vna carnosa, corticosaque; altera, quę ex illa prodeunt; vt dubitetur, an radix sit, quod in caput excrescit; nam solum videtur radix esse, quæ de capite per medium pendent, reliquum cima & fructus: alioqui enim radix Bulbi caule carebit. Seritur radice; namq radix diuturna, cum tamen sit annicaulis, & à latere germinat; vnde plures redduntur: caulis sine foliis Bulbosis omnibus: folia sine pediculo, statim ab radice valde angusta: ex seminibus non simul exit anno primo, sed partim anno secundo. Bulborum plura Genera, quæ differunt magnitudine, colore, figura, sapore, quippe cum adeo dulces quibusdam in locis exeant, vt crudi mandi facillime possint. Et genus quoddam in littoribus nascens, lanam sub primis tunicis habens medio loco inter internum, quod manditur, & externas tunicas: fiunt ex ea funiculi pro calceis & alia vestimenta, qua de causa Lanatum id dici possit, non capillare, vt Indicum. Vidi hoc genus Bulbi lanatum, ex Orientalibus allatum, specie in totum simili nostris Bulbis syluestribus, quas Cepas Caninas vocamus; colore rubicundo; lanam continebat candidã, intra primum

cor-

corticem. Plura autem Bulbofa recenfet Theophraftus, nec pauciora Bulbis, fcilicet Leucoion. (Plinius Acrocorion legit) Bulbinam, Opitionem, Cyicem, & Sifyrinchium, de quibus paulo mox dicemus. Plinius ad Bulborum genera Scyllas reducit & Aron: fed agens, de quibus nunc dicimus, inquit ex Theophrafto, reliqua Bulborum genera dif ferunt colore, magnitudine, fuauitate, quippe cum quidam cruda mandantur, vt in Cherfoneffo, Thaurica: poft horum in Aphrica nati laudantur, mox Apuli. Cato celebrat Megaricos: plurimum ineft feminis omnibus, celerius tamen proueniunt fatæ Bulbis circa latera natis. Sed quæ fubiungit Aro conueniunt, defumpta ex Theophrafto, cum inquit, & vt crefcant, folia, quæ funt in his, ampla, deflexa, circa obruuntur. ita fuccum omnem in fe trahunt capita. Quæ autem paulo poft tradit, Bulbis conueniunt. Effodiuntur Bulbi ante Ver; at deteriores illico fiunt, fi finduntur: fignum maturitatis, folia inarefcentia ab imo, vetuftiores improbant: item paruos & longos: contra rubicundis, rotundioribufque laus, & grandiffimis; amaritudo plerifque in vertice eft, media eorum dulcia. Idem Plinius inter Cepas Bulbum noftrum videtur intellexiffe, cum inquit: feritur Amiternina frigidis & humidis locis, & fola Allij modo capite. Diofcorides Bulbos exculentos omnes acrimoniam habere teftatur, quofdam vero etiam amaritudinem, & Scyllæ faporem. præfert ex Aphrica aduectos, ruffos, ftomacho & aluo vtiles. Galenus de eifdem Bulbis inquit mandi ipforum radicem, fine foliis, vere autem interdum & ipforum Afparagum: amaritudinem & aufteritatem habere; quæ elixatione debeatur: paucam tollerare elixationem: affari quoque: mundi & crudos, ad cibi appetentiam excidandã, placere ex aceto, oleo, & Garo: ex eorum vfu femen augeri & ad Venerem alacriores reddi. Quæ omnia liquidò partim in noftris Afcaloniis agnofcimus, partim in Maligiarum capitibus: ineft enim in iis Scyllina quædam amaritudo.

CAP. IIII.

BVLBVS fylueftris, quidam Hyacinthum fylueftrem vocant: in campis fponte nafcitur: tenuius domeftico: foliis exilioribus ferme ad Crocum accedentibus, fiftulofis: cauliculo palmum alto, in quo ineunte vere flofculi funt cærulei, concaui, ac deorfum inclinati. Bulbi fubrubentes, amari, magnitudine Auellanæ. Theophraftus Bulbi florem inter coronarios recenfet; quidam enim inquit Bulbi quoque florem coronis inferunt: floret inter vernos: ex quibus hoc genus Bulbi fignificatur. Plinius fylueftrium inquit Bulborum florem, quem Anemonem vocant, inter coronarios effe.

CAP. V.

INTER Bulbos fyluestres duo oriũtur apud nos;quas Cepas caninas vocant,aut Anguinas ; quia folia humi ferpunt, intorta,anguis modo,prælonga,non fiftulofa,fed finuofa,veluti lorum: caule dodrantali,erecto,in cuius cacumine, ftamina quædam infunt, coloris cærulei elegantiffimi, in purpuram vergentis : vafcula autem feminis, à lateribus pendent fine flore: frequens nafcitur hoc genus locis cultis,in aruis, & vineis. Alterum in cæteris prædicto fimile, fed flofculis candicantibus,oritur in pratis paluftribus. vtraque florent ęftate diutius, Bulbo rubicundo, grandiufculo,& oblongo : forte apud Theophraftum,Pothos fuerit (Theodorus Defiderium vertit) inter æftiuos flores. cuius genera duo ; vnum, cui flos Iacyntho fimilis : alterum de color, album, quo in fepulchris vti mos eft,quod & diuturnius eft. Eadem Plinius de Potho habet : poteft apud Plinium intelligi, Bulbina ; de qua inquit, Bulbinam à Græcis vocari herbam Porraceis foliis ; rubicundo Bulbo. Aliter tamen Theophraftus Bulbinam accipit, vt inferius patebit : funt &, qui Bulbum vomitorium apud Diofcoridem hunc putent, cum tamen cortice nigro apud eumdem tradatur, non rubro.

CAP. VI.

QVAEDAM peregrina apud nos nomine barbaro Dulipan vocatur ; alij Hyacinthum album vocant : caule cubitali, craffo : coma in cacumine,veluti vmbella : floribus candidis,latifoliis: vafculis nigris : Bulbum fert grandiorem,quam prædicta genera, cortice nigro : folia quoque maiora, fed fimili modo prælonga, & ftrata. hanc putauerim Bulbum vomitorium effe ; defcribit enim hunc in modum Diofcorides : folia habet Bulbo efculento longiora,& magis in Lori modum formata : radicem fimilem Bulbo,cortice nigro. Plinius folia tribuit nigra, cæteris longiora.

CAP. VII.

HYACINTHVS radice feritur, floris tãtum gratia ; placet enim non tantum color cęruleus, læuiter in purpuram vergens, fed multo magis odor : Bulbos fert Cepę Caninę fimiles; & folia fimiliter excauata, fubrecta, non ftrata in terram : caulem palmarem ; in quo tres, aut quatuor infunt flores, à latere difpofiti, oblongi, concaui, ac diffecti : incipit florere menfe Februario : Alterum genus in fyluis nafcitur,

nascitur, exiguum, non vltra quatuor digitos à terra se extollens: flosculis breuioribus, magis diffectis, colore viuaciori, sed odore infirmo. Dioscorides folia tribuit Bulbi: caulem dodrantalem, læuem, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris, cui insidet coma incurua, floribus purpureis plena: radicem quoque Bulbo similem. Theophrastus Hyacinthum numerat inter flores coronarios, & montanos, florentes cum Viola nigra: esse vrbanam & syluestrem: vtriusque florem plurimum perdurare. Plinius eadem ferme confirmat: addit autem Hyacinthum comitari duplicem fabulam, præferentem luctum eius, quem dilexerat Apollo, aut ex Aiacis cruore æditum, ita discurrentibus venis, vt græcarum literarum figura. AI. legatur inscripta: quæ nota non in bulboso Hyacintho est, sed in altero flore eiusdem coloris, quem Capuccium vocamus; de quo alibi dicitur.

CAP. VIII.

SCYLLA grandissima quædam Cepa est, figura tamen Bulbi: oritur in scopulis Apuliæ plurima, acerrimi, & amari saporis: ideo Medicis tantum in vsu: hyeme germinat etiam si appensa domi fuerit, vt Cepa: foliis multiplici ordine inuicem conuolutis, latioribus, Porro breuioribus, ac virentibus, quę amittit in æstate, bulbis circa latera ortis: Autumno caulem nudum fert tricubitalem, vndique pleñ floribus candidis, foliatis; sub quibus parua continentur vascula; paucis intus seminibus, oblongis, ac nigerrimis: Bulbi color ruffus: reperitur & nigra in montosis procul à mari. Theophrastus de Scylla hæc habet; Planta cum terrestris sit, in mari tamen viuit: radicem multis tunicis habet corticosam, duplicem, vt in cæteris capitatis: alteram quidem carnosam, corticosamque: alteram, quæ ex illa prodeunt, vt ambiguum sit, an radix sit, quod in caput excrescit: Ipsa diuturna, cum tamen sit annicaulis, ideo radice seritur inter syluestria; à latere enim germinat; vnde plures redduntur: folia sine pediculo statim ab radice lata: caulis prius exit quam folia è latere radicis, tum flos emergens, insidet terno prouentu, qui terna arandi tempora significet; floret enim particulatim incipiens ab imo: cum senuerit caulis, tunc foliorum exortus, multis postea diebus inceptat: germinat ante Narcissum: suspensa diutius viuit, arcet veneficia sata ante portas: omne Scyllę appositum facilius germinat, celeriusque augescit, præcipue Ficus; nam & minus à vermibus infestatur. Plinius inter Bulbos nobilissimam esse Scyllam inquit, quamquam medicamini natam, acetoque exacuendo: nec vlli amplitudo maior, sicut nec vis asperior: duo genera medica: masculus; albis foliis: fæmina: nigris: & tertium genus est cibis gratum, Epime-

nidium vocatum. ſeminis plurimum omnibus, celerius tamen prouenjunt ſatæ, Bulbis circa latera natis. de Epimenidio paulo mox patebit. Apud Dioſcoridem miras Scyllæ facultates legere licet, quamuis eam non deſcribat; addit autem alterum genus, quod Pancratium vocat: radix inquit eſt Bulbo magno ſimilis, ſubruffa, aut ſubpurpurea, guſtu amaro & feruente: foliis Lilij, longioribus, eiuſdem facultatis cũ Scylla. Plinius de Pancratio inquit: aliqui Scyllam puſillam appellare malunt: foliis albi Lilij, longioribus, craſſioribus: radice Bulbi magni, colore ruffo: An hęc fuerit quæ Moly Homericum vocatur?

CAP. IX.

MOLY Homericum vocant Bulbum in montibus ortum, qui longe minor eſt Scylla; ſed foliis maioribus, ſubrectis, tribus, aut quatuor, ab imo ſe amplectentibus; quibus ſummis aliquando tuberculus ineſt, veluti paruus bulbus, quo tamquam ſobole naſcitur: quod in nulla alia planta, adhuc eſt animaduerſum, vt ſobolem in foliis ferat: caulem ex medio foliorum profert ineunte vere, cubitalem, & ampliorem, in cuius cacumine, coma rotunda inſidet, tamquam vmbella: floribus candidis, aut ſubrubentibus, & vaſcula nigris ſeminibus, vt Scillæ. Dioſcorides de Moly, inquit: folia fert Graminis, latiora, humi ſparſa: flores Leucoio ſimiles, lactei coloris, minores; ad Violam purpuream accedentes: caulem candidum cubitorum quatuor, in cacumine ineſt, quippiam Allij ſpecie: radix autem parua, bulboſa. quæ profecto deſcriptio parum quadrat prædictæ plantę. Theophraſtus de Moly inquit: apud Phaneum exit, & affirmant apud Cyllenam eſſe, quemadmodum Homerus dixit, radice rotunda, non abſimili Cepę: folio Scyllæ: vſus eius contra veneficia ſumma: non tamen effodi difficulter, vt ait Homerus. Plinius laudatiſſima inquit herbarum eſt Homero teſte, quam vocari à Diis putant Moly; at inuentionem eius Mercurio aſſignant, contraq; veneficia ſumma demonſtrant: naſci eam hodie circa Pheneum & in Cyllene Arcadiæ tradunt; ſpecie illa Homerica: radice rotunda, nigraque, magnitudine Cepę: folio Scyllæ: effodi eam difficulter; Græci authores florem eius luteum pinxere, cum Homerus candidum ſcripſerit. Inueni è peritis herbarum Medicis, qui & in Italia naſci eam dicerent, afferrique Campania mihi aliquot diebus effoſſam inter difficultates ſaxeas: radicis triginta pedes longæ, ac ne ſic quidem ſolidæ, ſed abruptę. Hæc Plinius. An Homerus ipſam Scyllam nigram intellexit, difficulter fodi; quia inter ſaxa oritur? nam & Scylla, cõtra veneficia laudatur. ſed Dioſcorides, folia Graminis tribuẽs & ſtrata, aliã intellexit. Ideo hãc Pancration potius eſſe reor inter Scyllas.

ORGNI-

CAP. X.

ORGNITHOGALON, vulgò autem lac gallinæ, flos quidam est lacteus, vere in aruis emicans: caule palmum alto: ramulis quatuor, aut quinque; quibus summis flores singuli insident figura stellæ, candidissimi, qui recedente sole clauduntur, & viridem tantum colorem ostendunt: fructus striati: folia ab radice tantum tenuia, vt Croci strata: bulbus candidus, tenaci succo constans, sapore dulci. alterum genus, foliis constat Graminis, similiter humi stratis. Dioscorides inquit cauliculus est tener, candicans, tenuis, duorum palmorum: ramulis in summo tribus, aut quatuor; à quibus flores prodeunt, foris herbacei, &, cum hiantes se pandunt lactei, in quorum medio capitula sunt Cachryos modo præsecta, quę in panes recipiuntur, vt Melanthium: radix bulbosa, cruda, & cocta manditur; Apud Plinium Orgnithogale vocatur: semipedali caule, & reliquis notis à Dioscoride traditis. Theophrastus Bulbinam vocat, inter bulbosa quidem; quia radix rotunda, sed candida, nequaquam squamosa: & Athenęus, quæ inquit Bulbinę dicuntur, meliorem habent succum quam Bulbi, non tamen ita stomacho conferunt; quia dulcedinem habent cum crassitie: pro asperitate tamen faciles sunt ad excernendum. Sed Plinius Bulbinam Porraceis foliis tradidit; rubicundo Bulbo, quæ nothæ nostræ Cepæ Caninæ conueniunt.

CAP. XI.

BVLBVS quidam est Orgnithogalo similis; sed in asperis & petrosis nascens: foliis latioribus, longioribus, similiter stratis: caule simplici, cubitali, altiorique, vndique floribus ornato, vt Scyllæ; sed flores Orgnithogali & fructus. reperitur & flore luteo: in montibus: vnum quidem eiusdem altitudinis cum prędicto, alterum vero breue, dodrantem non excedens: omnibus folia Graminis, aut Cepæ Caninę, sed angustiora. huic videtur conuenire Moly descriptio apud Dioscoridem; folia enim tribuit Graminis, latiora, humi sparsa: flores Leucoio similes, lactei coloris, minores, ad Violam purpuream accedentes: sed caulem cubitorum quatuor adhuc non vidimus, in cuius cacumine inest quippiam Allij specie: radix autem parua bulbosa: has quoque Plinius indicasse videtur, cum inquit: Græci Authores, florem eius luteum pinxere: quoddam enim genus, luteos flores fert, quod dam candidos, non tamen id Moly Homericum dici possit, vt superius patuit. Theophrastus forte Epimenidium hanc vocauit inter Scyllas; inquit

inquit enim: radix vescenda, non omnis Scillæ, sed Epimenidiæ vocatę, quę ab vsu nuncupata est: hæc angustiori folio, & læuiori constat quam reliquę. Plinius inquit: tertium genus Scyllæ cibis gratum, Epimenidium vocatur angustius folio & minus aspero.

CAP. XII.

PORRVM semine tantum seritur in hortis, vtile cibis futurum, anno secundo; nam anno primo à satu exile est, & acre; eius natura est crescere in ceruicem longam, & crassam, magis quam in caput: adiuuant & cultura, densius serentes; transferunt autem anno sequente, circum obruentes altius fimum, vt candorem, teneritatem simul, & dulcedinem acquirant vsque ad folia: constat tunicis multiplicibus, longe tenuioribus quam Cepæ: foliis subalbidis, prælongis, latitudine duorum digitorum, canaliculatis, non tamen fistulosis, se inuicem amplectentibus, duplici ordine: caulis ex medio foliorum exit, secunda æstate, cubitalis, in cuius cacumine, comam gerit rotundam capitis modo floribus candidis; & vasculis paruis; seminibus nigris. Græci Prason vocant, de quo Theophrastus sparsim inquit: exit à satu die decimo nono, nonnumquam vigesimo: seminis ætas recentior maturius prouenit: melius autem & lætius prouenit aceruatim satum, & in Laciniis colligatum: assurgit vno caule, & læui, bimatu fructificat: est seminis fæcundissimum, subtus suo latere promit bulbaceum quoddam, ex quo foliorum ortus caule arefacto, & semine sublato; sed quia capita non in vsum veniunt; ideo non leguntur siccanda, nec hoc modo feruntur. Plinius tamquam in duo genera distinguit: sectiuum, & capitatum appellans, cum tamen ratione quadā culturę differant; vt enim sectiua nascantur, densius seri oportere, quod genus summopere Neroni placuisse testantur, vt crescāt in caput, & rarius serenda, & cum transferuntur, sūmis foliis leuiter recisis, capita retrahenda, ac extremæ tunicæ, aut læuiter sarculo conuellendæ radices, vt delumbatæ alant. Antiqui silice, aut tegula subiecta, capita dilatabant: sectiuum autem videtur appellasse, quasi scissile; quia adeo hærent inuicem, vt vnum ex multis constitutum videatur: hoc genus non transferunt, sed in eadem area relinquunt, donec deficiat, semper stercorantes: læto enim solo & fimo gaudet, cum tamen rigua oderit: seritur semine ab Aequinoctio Autumni: Dioscorides capitatum Porrum vocat, seiungens ab altero, quod tamquam syluestre ponitur, scilicet Ampeloprasо. Athenęus capitatum inquit, quod Porrum etiam vocatur, meliorem habet succum, quam Cartum: mediocriter extenuat, & nutrit, & est ventosum. idem testatur se vidisse magnum Porrū capitatū, nō minus Rapa, vel Rhaphano rotūdo.

CAP. XIII.

AMPELOPRASVM ſponte prouenit locis calidis, & collibus amęnis; tenuius Porro: foliis anguſtioribus, virentioribus, & quaſi triangulis: numeroſa ſobole: cauliculo dodrantali: floribus in cacumine tribus, aut quatuor, candidis, pendentibus, quodam Allij odore. Plinius in genere ſectiui Porri hoc intellexiſſe videtur, cum inquit: ſectiui duo genera: hoc herbaceum folio, inciſuris eius euidentibus, quo vtuntur medicamentarij. eſt enim, vt alibi ſcribit, ſub nomine Ampeloprasi, quod in vineis oritur, foliis Porri, ructu grauis, contra ſerpentium ictus efficax, & quę ſequuntur. cum vero inquit alterum genus ſuauioris folij, rotundioriſque, inciſuris lęuioribus, ſatiuum intelligit: quo enim rotundius eſt, eo minus ſectionis veſtigium apparet: quo anguloſius, eo inciſuræ ſunt euidentiores. Quid ſi Porrum vtrumque ſectiuum Gethyum dicamus apud Theophraſtum, cuius meminit inter Cepas: inquit enim: Gethyum vocatur quiddam ſine capite, & quaſi longa ceruice conſtans, ob id germinatio tota in fronde, ſępiuſque retondetur, vt Porrum: qua de cauſa ſemine ſeritur, non deponitur. De eodem hæc ſparſim ſcribit. ſi totum, quod in terra conditur, radix ſit, caule omnino carebit: multis tunicis conſtat: folia concaua: exit à ſatu decimo aut duodecimo die: ſeminis ætas recentior, maturius prouenit, bimatu fructificat, vnicaule: annuus eſt caulis, quamuis radix diuturna ſit; nam ſuo latere promit, veluti quoddam bulbaceum caput, ex quo foliorum ortus, caule tamen arefacto, ſemineque ſublato: ſed quoniam eius capita, minus vſui ſunt, idcirco ſiccanda minime leguntur, ac proinde numquam ſeruntur. Plinius de Gethyio pauca quædam ex Theophraſto tranſcribit. Galenus cum ſcribit libro duodecimo Metodi quoddam genus Ceparum Carton à græcis vocari, quo hęſitato cum pane diſſenterias quidam illico ſanabant, licet multi acrimonia medicamenti conuulſi interiere: forte Gethyum intellexit. Athenęus de Carto. (in quo loco Hermolaus non Carton legit ſed Caron) inquit magna eſt Paſtinaca, quæque facile augeatur, meliorem habet ſuccum quam Paſtinaca, magis calefacit, vrinamque magis ciet, ſtomacho confert, facileque digeritur, vt Diphilus eſt author: ſtatim autem de Porro capitato ſubiungit: capitatum inquit, quod Porrum etiam vocatur, meliorem habet ſuccum, quam Cartum, vt idem ait Diphilus: & paulo poſt: Epenętus capitatos Porros Gethyllides ait vocari. ſunt qui dicant hoc eſſe vocatum Gethyum, eſſe autem Gethya ſimilia Ampeloprasis. Apud Ariſtophanem Gethyorum radices habere Allij naturam. cum igitur apud græcos capitati tantum Porri fiat mentio inter ſatiua, ſectiui au-

tem

tem nequaquam, suspitionem affert non mediocrem, ne Gethyum intellexerint ipsum Porrum satiuum comprehendentes etiam aliquando, & syluestre, cui inest quædam Allij natura: satiuum autem à quibusdam Carton vocatum est, Pastinaca grandius, quod nostrum est vulgatissimum Porrum. Galenus de Ampeloprasо inquit veluti agreste Porrum est, domestico acrius, & siccius, mediam quamdam facultatem inter Allium & Porrum habens: sunt, qui ea toto anno seruant, aceto condita, quo modo fieri in cibis, præstantiora, & minus vitiosi succi participãtia.

CAP. XIIII.

SCORODOPRASVM ab Allio & Porro nominatum, peregrinũ apud nos est, in totum Porro satiuo simile, tum foliis, tum caule, floribusque, sed capite constat Allij, in quo nuclei pauci sunt crassi, figura fermè Castaneæ, colore cãdido, sapore insuaui, minus acri quam Allium. Dioscorides inquit magnitudine Porrum ęquat, qualitatum Porrij & Allij particeps. coctum dulcescit vt Porrum, quo vsu transit in olera. Galenus gustu & odore mediam qualitatem participare tradit inter Allium & Porrum, & vtriusque vires.

CAP. XV.

ALLIVM satiuum initio ceruice constat longa, vt nostrum Porrum, tenuiori tamen: foliis quoque paulo angustioribus: sed caule vt plurimum nullo: nulloque semine, ideo radice tantum seritur: aliquando tamen caulescere tradunt, ac semen ferre, quod satum transire in syluestre; Aestate aduentante crescit in caput ceruice extenuata: caput intra tenuissimas & candidas membranas nucleos habet oblongos, tunica subrubra obductos, odore valido, ac perseuerante: sapore feruente: nucleis seritur hyeme tamquam sobole, Aglitas Gręci vocant, vnde vulgo Aglietti dicuntur nuper nati. assumuntur in cibis & cruda & cocta, tum recentia tum siccata. venenis aduersantur, pręcipuæ viperę, & fungorum assumpta in vino. Græci Scorodon vocant. Affertur genus quoddam ex Aphrica capitibus ingentibus. Theophrastus seri Allium tradit ante solstitia, aut paulo post, nucleatim diuisum: Discrimen eorum, quod aliud præcox, aliud serotinum habetur: esse enim quoddam, quod sexaginta diebus perficitur: Differunt præterea magnitudine singulari, cuiusmodi est, Cyprium vocatum, quod non decoquunt, sed ad intinctus terunt mirum in modum eius spuma se attollente: quædam etiam sunt, quæ nucleis non constant. Dulcedo autem, odor, & crassitudo pro regionis diuersitate & cultu contingere videtur,

vt

vt in aliis plerifque : perfici etiam femine poteft fed tarde : primo etenim anno caput accipit Porri; fequẽte difcerni incipit in nucleos; tertio redditur perfectũ, nec quicquam deterius : fed quidã melius depofito exiftimant : eius radix tota curuatur, cũ nucleus intumefcere incipit, dein auctus iterũ in nucleos difcernitur, & ex vno plures fiunt, dũ caput cõfumatur : fuper fiftula quoq; capitari poteft : lęui caule conftat, vnicaulis; folia ftatim ab radice ferens. Plinius de Allio fcribit, tenuiffimis velatur mẽbranis, quæ in vniuerfum feparantur : mox pluribus coagmentatur nucleis, & his feparatim veftitis afperi faporis, & quo plures nuclei fuere, hoc eft afperius. Tędium huic quoque halitu, vt Cepis, nullum tamen coctis. Generum differentia in tempore. nam præcox maturefcit fexaginta diebus : tum in magnitudine : Vlpicum quoque in hoc genere Gręci appellauere Allium Cyprium, alij Antifcorodon (vel Aphrofcorodon, vt Columella vocat) præcipue Aphricæ celebratum inter pulmentaria ruris, grandius Allio, tritum in oleo & aceto, mirum quantum increfcat fpuma : addit & culturæ rationem, & alia quædam ex Theophrafto. Diofcorides fatiuum Allium quoddam in Ægypto fingulari capite nafci tradit, vt Porrum, dulce, læuiter purpureum, atque paruum : Alibi grandius candidum, cuius nucleos, quibus coagmentatur, Aglithas Græci vocant, alij fpicas vertunt.

CAP. XVI.

ALLIVM fylueftre paffim in aruis & vineis nafcitur, capite paruo, fingulari, folido, nullis nucleis, colore fubrubente : caulem fert tenuem, prope cubitalem : paucis foliis, Tereti figura, in multam longitudinem productis : in cacumine caulis capitulum fert rotundum, ex nucleis paruis conftantem; è quibus flofculi exeunt fubrubentes fine femine : propagatur autem nucleis prædictis, tamquam fobole reperiuntur ij fæpe in Triticis, vt panes Allij odorem faftidientem retineant. Diofcorides Ophofcorodon vocat, quafi Allium anguinum. Plinius hoc genus Allij inquit Alum vocari in aruis fponte nafcens : quod aduerfum improbitatem alitum depafcentium femina, coctum ne renafci poffit abiicitur, ftatimque, quæ deuorauere aues, ftupentes manu capiuntur, & fi parum commorauere fopitæ.

CAP. XVII.

ALLIVM Vrfinum in fyluis nafcitur tenui capite, & folido : foliis latis, vt Lilij : cauliculo dodrantali, in cuius cacumine flores funt candidi : femina autem nigra : tota planta Allium redolet. Alterum in eifdem locis nafcens anguftiore folio, veluti Graminis : vmbella in cacumine, candida, pulchra : fcatet multo femine, ni-

gro, acerrimi odoris. Plinius de primo loquens, inquit: eſt & ſylueſtre, quod Vrſinum vocant, odore molli: capite prætenui; foliis grandibus.

CAP. XVIII.

DENS Caninus vulgo appellatur in ſyluis capitulo veluti Allij, nucleo candido, ſpecie dentis canini, vnde bina tantum folia ineunte vere exeunt, breuiora Lilio, latioraque, ſubrubra, ac maculoſa: cauliculus ex medio foliorum exit, quatuor digitorum altitudine, in cuius cacumine vnicus flos, ex candido ſubrubens, Lilio ſylueſtri ſimilis, paruus. Hunc puto Mithridation primum Crateuæ apud Plinium, cui folia duo ab radice Acantho ſimilia: caulis inter vtraque ſuſtinens roſeum florem; Acanthi autem Vrbanæ folium elatum, longumque tradit, quod nequaquam ab hoc diſcrepat.

CAP. XIX.

Hermodactylus. HERMODACTYLVS vulgo appellatur ſolidus Bulbus, figura Caſtaneę, colore candido, ſucco lacteo, cortice ruffo: ruffeſcit quoque Bulbus, cum exſiccatur: floret in Autumno, ante foliorum exortum Croci modo; vnde quidam Crocum ſylueſtrem vocant: flos illi ſimilis, candicans: folia hyeme erumpunt tria, aut quatuor, vt Scillæ, modo anguſtiora, modo etiam latiora, fere Ellebori albi modo: vere folliculus in medio foliorum incluſus apparet, digitalis craſſitudinis, oblongus, aliquando vnicus, aliquando geminus: ſeminibus intus rotundis, duris, & ſubruffis: oritur in montibus latiore folio: in campeſtribus autem incultis & harenoſis anguſtiore folio. Affertur quidam ex Orientalibus inter merces, quo Medici vtuntur ad purgationes: Bulbus eſt vegetior, plenior, ac durior, candidus, etiam ſi ſiccus ſit. Dioſcorides Ephemeron vocat venenis aſcriptum, quod & Colchicum appellari tradit, & Bulbum Agreſtem: florem ædit in fine Autumni, Croci ſimilem, candicantem: ab eo tempore folia Bulbi, ſed pinguiora: caulem palmo altum, ferentem ruffum ſemen: radicem foris è nigra ruffeſcentem, quæ delibrata, candida, & mollis ſpectatur, ſucco lacteo, ſapore dulci: in bulbo media quędam rima eſt, qua flos erumpit: ſtrangulat comeſta fungorum more. Alterum præterea Ephemerum tradit, quam Irim ſylueſtrem cognominat. Theophraſtus Ephemerum venenum eſſe inquit, vim diurnariam enecandi ſortiens: radiculam eſſe, quę eadem die poſſit occidere: folium hanc habere Ellebori, notamque omnibus eſſe, ſeruorum in deſperatione confugium. Meſues inter purgantia medicamenta Hermodactylum vocat radicem herbæ montanę: tradit

dit autem, vnum longum vt digitus: alium rotundum; ex quibus videtur significare vtrumq; genus Ephemeri: assumi autem ad purgationes rotundum: sed eius alium inquit album esse, alium ruffum, alium nigrum: eligi autem album, verę albedinis intus & extra, crassum, modice durum: nam laxus debilis est; ruffus autem, & niger mali sunt: ex quibus innuit id, quod ex Oriente ad nos affertur, crassum, & plenum, candidumque Hermodactylum esse, quo Medici vtuntur ad pituitam educendam ab articulis: nigrum autem & ruffum, quales apud nos nascuntur, improbari ob vim venenosam, vt in Colchico Dioscorides testatur. Serapio similiter distinguit album laudans, nigrum & ruffum lętales esse, ob id Paulus Aegineta seorsum ab Hermodactylo locutus est, & seorsum de vtroque Ephemero.

CAP. XX.

CROCVM vulgo Zafferanum dicitur: floret Autumno ante foliorum exortum: flos erumpit è terra digitali longitudine, in sex folia dehiscens, purpurascentia, mediis staminibus ternis, longis, & in extremo crassioribus, quibus color ex pallido ad rubedinem vergit, tingens colore croceo: odor aromaticus, & validus; vnde & condimentis expetuntur, ac medicamentis roborantibus: folia ab radice capillaria exeunt tota hyeme: vasculum Ciceris magnitudine, oblongum: bulbus solidus, cortice capillaceo: seritur radice staminum prędictorum gratia, quorum est vsus. Alterum genus syluestre in incultis nascitur inter scopas, copiosissimum in agro Pisano: floret post Brumam vsque ad ęquinoctium vernum: flores modo candicantes, modo purpurascentes: stamina exigua, & inutilia: bulbus minor. Theophrastus Crocum inquit natura herbaceum erumpit folio angusto, in ca pillamenti modum: sero floret, seroque germinat, quippe Virgiliarum occasu, paucis diebus, confestim florem edit ac folia, quinimo florem prius: radix multa, carnosa, in totum viuax: gaudet calcari, & melius ita euadit radice attrita pede inferius, ideo iuxta semitas, fontesque pulcherrimum exit: satus radice fieri assolet. Alibi inquit: florere incipit autumno statim primis imbribus, tam satiuum quam mõtanum: quod sine odore est inter hiberna erumpit post Aphacam: folium angustius Bulbosis, caulem tantum floris sortitur: est inter odorata, quibus ad vnguenta vtuntur. Plinius ex Theophrasto eamdem ferme descriptionem habet, de syluestri inquit: optimum esse, ac serere in Italia minime expedire, areis decoquentibus ad scrupula vsque singula; seritur radicis bulbo: satiuum latius maiusque & nitidius, sed multo lęuius degenerans, sed nec vbique fęcundum etiam Cyrenis, vbi semper flores laudatissimi: optimum vbicumque quod pinguissimum & breuibus capillis.

CAP. XXI.

LONCHITIS à Lanceę cuſpide cognominata, quidam Narciſſum luteum vocant: folia fert Narciſſi; latiora, & candidiora, prope radicē ſubrubentia: caulē rotundū, aliquando bifidū, aut trifidum, altitudine duorum dodrantū: duobus aut tribus foliis, quę in caule ſunt, contra quam in cæteris bulbaceis: in cacuminibus ſingulis, ſinguli flores inſident lutei, magnitudine ferme Lilij, ſed qui numquam dehiſcant, reflexis tantum ternis foliorum labris poſtremis, ternis aliis coheuntibus, paruo relicto oſtiolo: fructus poſtea inſidet triquetrus, erectus, ex rotundo in mucronem faſtigiatus, in quo ſemina continentur compreſſa, colore flauo: radix bulboſa, parua, rubicunda, oblonga, à cuius latere exit hyeme germen quoddam rubicundum, quod in longitudinem multam productum aliquādo infra tellurem, aliquando ſupra egreſſum iterum defigitur, & alium bulbū gignit, vnde folium vnicum exit; ac procedente tempore caulis aſſurgit anno ſecundo, & vere floret: quo propagandi modo, areas implet certis interſtitiis diſtans, vt exercitus videatur haſtis erectis armatus: oritur in Apennino apud Bargenſes. Dioſcorides ſic deſcribit; folia habet Porri, latiuſcula, & modice rubentia, plurima, à radice ad terram inclinata, pauca autem in caule, in quo flores pileola comicarum perſonarum ridicula repreſentant, lutei quidem coloris (quamquam Græci codices non Μέλινα, ſed Μέλανα, id eſt nigra legant) album autem quid exerentes ceu ligulam ex hiatu ad inferius labrum: ſemen Lanceæ ſimile triangulum, cum primum erumpit; vnde appellatio; radix Dauco ſimilis: naſcitur in aſperis & ſitientibus locis. ſolum autem ſuſpitionem aliquam afferre poſſit radix: nam bulbus nullam ſimilitudinem cum Dauco habet. ſi autem accipiantur longæ radicum propagines, quas diximus, forte nullum fuerit abſurdum. Plinius de Lonchitide inquit, non, vt plerique exiſtimauerunt, eadem eſt quę Xyphion aut Phaſganion, quamquam cuſpidi ſimilis ſemine: habet enim folia Porri, rubentia ad radicem, & plura quam in caule: capitula perſonis Comicis ſimilia, paruam exerentibus linguam: radicibus prælongis: naſcitur in ſitientibus.

CAP. XXII.

QVAE in genere bulbaceo florem in ſummo fructus gerunt; ſunt Narciſſi, & quædam bulbaceis affinia vt teſticulorum genera, & Iridis. Narciſſus numeroſis bulbis cōſtat, craſſioribus quam noſtræ Aſcaloniæ: foliis Porri, exilioribus, ac magis planis: caule dodrantali,

drantali, aut ampliore, fermetriangulo: floribus in cacumine ad terram inclinatis, candidis, foliatis, acetabulo quodam medio luteo, odore suaui, sed qui caput replet: fructus triangulus ferme pollicaris, membrana quadam veluti vagina inclusus, in quo semina nigra: oritur in montibus & læto solo: eius summa genera duo: alterum fert vnicum florem in singulis cauliculis ampliorẽ, candidiorẽ, & magis odoratũ, cuius acetabulum in rubrum circulũ desinit, non nisi in montibus oritur: Alterum comoso constat flore, qui & pallidior est, odore magis graui: descendit in plana: vtrumque vere floret. sunt & hyberna grandioribus tum foliis, tum caulibus. florent circa brumam vsque ad Ver: flos aliis geminus in singulis caulibus; aliis copiosior: omnibus calyx intus luteus. quoddam est cuius flores multiplici complexu constãt Rosarum instar. extat & quoddam genus calyce prælongo anguolosoque in Appeninis Liguriæ. Dioscoridis descriptio his pulchre quadrat: nam de Narcisso inquit: folia fert Porro similia, tenuia, multo minora, & angustiora: caulem concauum, sine foliis, vltra dodrantalem altitudinem: florem album, intus croceum, in quibusdam purpureum: radicem intus albam rotundam, bulbosam: semen veluti in tunicis nigrum, longum: pulcherrimus nascitur in montibus suaui odore: cæteri Porrum imitantur, & herbaceum quid pręseferunt. At Theophrastus varius. aliquando enim inter vernos flores numerat Narcissum, & Lirium, quos non describit, forte tamquam notos, prędictos intelligit distinctis nominibus, aliquando autumnales; alterum genus Lirij esse tradit, quem & Narcissum vocat, de quo paulo mox dicemus. Plinius partim à Dioscoride accipiens partim à Theophrasto confundit, tria genera tradens: vnum inter Lilia purpurea: alterum flore candido, calyce purpureo: Tertium cætera eadem: calyce herbaceo: foliis ab radice tantum, non in caule, vt Liliis. Duo vero genera à Medicis assumpta, scilicet duo postrema, quæ à Dioscoride tradita sunt: ex Theophrasto autem accepit de altero tantum Lyrio loquente, tamquam de omnibus intelligens: serotinos esse omnes Narcissos, & post autumnum florere.

CAP. XXIII.

NARCISSVS Marinus in harenosis marittimis nascitur: crasso bulbo: foliis candidioribus: crassiore caule: in quo flores terni, aut quaterni odorati, grandes, ferme Lilium æquantes, concaui, incisis labris, candidi: calyce quoque candido, multum prominente, præciso: floret sub cane, & aduentante autumno: fructus cæteris Narcissis similes, grandiores; Quidam Hemerocallem putant, quia id Lilium marinum à Dioscoride vocetur, siue Elium, vt Theo-

dorus

dorus vocat in Theophrasto: aliam tamen ostendimus pro legitima Hemerocalle.

CAP. XXIIII.

NARCISSVS Aquaticus in humectis nascitur: foliis, & caulibus longioribus: floribus ex tenui pediculo pendentibus Calathi figura, sectis, colore candido, sine medio acetabulo. Alter in montibus nascitur breuior, & candidior: floret in fine veris. Quidam Leucoion vocant, quasi Violam albam; quia apud Theoprastum inter Bulbos numerari videatur, radice orbiculata, candida, & sine squāmis. Plinius tamen cum ex Græcorum sententia Bulborum genera enumerat, Leucoij non meminit, nisi quis Acrocorion appellari ab eo velit: sed locus apud Theophrastum hoc modo intelligendus videtur: plura inquit ac pauciora bulbacea dici possunt, quemadmodum in Leucoio contingit scilicet Bulbinę & quę sequuntur.

CAP. XXV.

NARCISSVS Autumnalis in montibus nascitur: constat bulbo nigriore, ac satis crasso: mense Septembri florem é terra promit, breui cauliculo instar Croci, colore luteo, quo decidente fructus nullus apparet: paulo post folia erumpunt, humi strata, virentiora, & maiora quam cęteris Narcissi per totam hyemem: amittit autem ea aduentante vere. Theophrastus Lilium appellat, alterum genus, quam id quod inter vernos numerauit, eumdem & Narcissum vocari tradit, de quo inquit: folium Albuci terræ proximum gerit, longe latius, modo Lilij: habet caulem sine folio, herbaceum, florem suo ferentem cacumine, in membrana, veluti vasculo inclusum, large amplum, colore Melinum (non μέλανα vt codices habent, id est nigrum) figura oblongum, qui decidens sponte germinat; idcirco qui colligunt, defigere eum solent: seritur & radice, quæ carnosa, rotunda, amplaque, est; serotimus admodum: post Arcturum enim & circa æquinoctium floret. alibi de eodem inquit: caulis prius exoritur, quam folia, qui floris tantum est: flos enim eius plurimum festinat; neque fructum conspicuum parit, sed ipse flos vna cum caule definit, & cum deflorescit, tunc folia exeunt: germinat post Scyllam: folium large emittit: radix nequaquam parua est, quāquam non magna, figura non absimilis Bulbo, verum non squamata. Dioscorides à Theophrasto videtur sumpsisse, cum inquit: fructum veluti in membrana nigrum, figura oblongum, quod Theophrastus flori ascribit.

BVL-

CAP. XXVI.

BULBACEIS ascribi desiderant Asphodeli, Lilia, Irides, Testiculorum genera, & quæ iis affinia sunt. discedunt autem; quia radicum duplex substantia in his minus conspicua est, & caules in plerisque foliati, ac minus simplices: omnibus autem folia in longitudinem protensa, sine pediculo sunt, vt bulbosis: flores vtplurimum senis foliis constant, & fructus triquetri: calida quoque natura omnium est, acris, & amara, cum crassa quadam humiditate. & in his quoque flos aliis ex sede fructus exoritur, vt Asphodelis, Liliis, Gladiolo: aliis in summo vt Iridi, Testiculis. Asphodelus folia ab radice fert Porri, longissima, non binis tantum ordinibus, sed pluribus in orbem dispositis: caulem nudum ex medio foliorum, bicubitalem, aliquando simplicem vt in Alpibus, aliquando ramosum, vt in Marittimis: flores numerosi, Thyrsos vestiunt, candidi, ex foliolis oblongis constantes: fructus magnitudine Fabę, rotundi, valde duri; in quibus semina angulosa, aspera, & nigricantia: radices multas ex vno capite pendentes, veluti coaceruatos Bulbos, oblongos colore intus croceo; contra enim in his fit quam in Bulbosis; in illis enim caput in amplitudinem excrescit, radiculis pendentibus, extenuatis; in Asphodelis autem capite extenuato pendentes radices crassescunt in quamdam rotunditatem, oblongam. Dioscorides describit foliis maioris Porri: caule lęui: flore in cacumine, quem Anthericon vocant: radicibus oblongis, rotundis, glandium effigie, acribus. Theophrastus sparsim hæc habet: plantam terrestrem in mari etiam viuere: caule proximo Ferulę: foliis statim ab radice: radicem carnosam, oblongam, & Glandi similem vescendam. Plinius inter clarissimas herbarum ab Hęsiodo & Homero decantatam; nam mandi semine tosto & bulbo: seri ante portas Villarum remedio contra veneficorum noxas: radix Napis modicis similis est; neque alia numerosior, octuaginta simul aceruatis sæpe bulbis: caulis cubitalis, & sæpe duum cubitorum: foliis Porri syluestris: Gręci caulem Anthericon vocauere; radicem verò idest bulbos Asphodelum: Nostri illud Albucum, & Asphodelum Hastulam regiam, quo nomine & caulem acinosum intelligunt. cuius duo genera faciunt, idest marem & fęminam vt Dionysius tradit. Albuco scapus est cubitalis & amplius, purus, læuis, quem præcipiunt exitu mensis Martij & principio Aprilis, cum floruerit, non dũ semine eius intumescente, demeti, findi, ac siccari ad cibos: nascitur in syluis. eorum igitur, qui nascuntur apud nos, montanus fæmina dici possit; quia simplicior; Marittimus autem Mas, quia ramosior. neuter tamen hodie in cibos venit.

PHA-

CAP. XXVII.

PHALANGIVM Aſphodelus paruus dici poſſit; nam in totum Aſphodelo ſimile: multo anguſtioribus foliis, breuioribuſque: cauliculis ferme cubitalibus, modo ſimplicibus, modo ramoſis: floribus latioribus, candidioribus, & magis patulis: radiculas fert exiles: naſcitur in aſperis. Dioſcorides Phalangium laudat ad Phalangiorum & Scorpionum ictus; cui ramuli duo, vel tres, vel plures inſunt, in diuerſa tendentes: flores candidi Lilio ſimiles cum inciſuris: ſemen valde nigrum dimidiæ Lenticulę figura, multo tenuiore: radix parua, tenuis, herbacei coloris, dum è terra eruitur: prouenit in collibus. Plinius eadem ferme habet.

CAP. XXVIII.

ALTERVM genus in Sicilia oritur: foliis fiſtuloſis, vt Cepæ, numeroſis circa radicem: caulibus paulo altioribus, ramoſiſque: flore Aſphodeli, exterius ſubrubente: radicibus pallidis. hæc toto ferme anno floret aliis ſubinde ſubnaſcentibus cauliculis. Si igitur Phalangij radices ſpectemus, huic magis conuenire quàm ſuperiori videntur: color enim herbaceus, χλωρός gręcis dictus, ſæpe pro pallido accipitur.

CAP. XXIX.

ASPHODELVS luteus appelletur planta apud nos peregrina; cuius radix in totum Aſphodelo ſimilis eſt; globus enim ingens eſt, veluti aceruatorum bulborum: caule autem Lilium præſefert; rectus enim eſt, ſimplex, cubitalis, ac foliatus: numeroſis foliis, anguſtis, prælongis, tereti ferme figura, colore Porraceo: prope verticem, vbi deſinunt folia, flores numeroſi circundant, veluti parua Lilia, lutei coloris: fructus rotundus, Aſphodelo craſſior, in quo ſemina ſunt proportione craſſiora.

CAP. XXX.

LILIAGINES vulgò appellantur duæ Aſphodelis affines: floribus crocei, figura, & magnitudine Lilij: quarum maior folia fert Aſphodelo latiora, binis ordinibus, vt Porrum: caules cubitales, craſſos, in cacumine ramoſos: paucis foliis: flores amplos, colore quaſi igneo, qui celeriter marceſcunt. Altera minor in totum non

excedens

excedens dimidium cubitum : floribus aureis : radices vtrique tenues, multæ ex eodem capite, vt in Aſphodelo. maior in vere tantum floret; minor diutius prorogatur, aliis cauliculis ſubnaſcentibus. Hemerocalles videtur eſſe apud Dioſcoridem, præſertim quæ Maior appellata eſt : nam de Hemerocalli inquit : folium, & caulem habet Lilio ſimilia, herbacea autem vt Porra : flores in eo per ſingulos exortus ternos, aut quaternos diuiſura Lilij cum dehiſcere cęperint, colore autem per quam pallido : radicem habet Bulbo ingenti ſimilem. videtur autem accipere globum radicum ingentem Theophraſtus inter ſuffrutices coronarios re cenſet. prouenit inquit ſemine; nam & ipſa & radix lignoſi Theodorus Elium vertit. Hermolaus in Dioſcoride inter cætera nomina non Elium legendum putat, ſed Lilium Marinum. Plinius Hemerocalles inquit : pallidum è viridi, & molle folium habet : radicem odoratam : atque bulboſam, quæ deſcriptio detruncata videtur, ac deprauata, vt patet conferenti cum Dioſcoride.

CAP. XXXI.

ALOE peregrina in Italia ſeritur fictilibus locis, apricis, præcipue ſubtecto; odit enim imbres : folia fert pulpa & tenaci humore conſtantia, valde craſſa, ex latitudine in teretem figuram deſinentia : aculeis breuibus, & obtuſis circa latera : radix vnica, breuiſque, tenues fibras ſpargens : Autumno caulem fert nudum, & ſimplicem, Scyllę ſimilem : floribus concauis, & oblongis, deorſum inclinatis, colore luteo : vtuntur recentibus foliis contritis ad vulnera glutinanda, ad callos pedum ſanandos : at ſuccus amarus nequaquam extrahitur, qualis eſt Aloe ex India aduectus, colore Hepatis ſiccati. eius ſucci tria genera notantur : quoddam ad rubedinem magis vergens, cum teritur, puluiſculum ſubcroceum reddit, Succotrinum vocant; quaſi ſub citrinum, quod optimum eſt; quia puriſſimum : Alterum Hepaticum nigrius, ſincerum tamen: Tertium Caballinum liuidum, arenoſumque, deterrimum, quamquam amariſſimum. Dioſcorides inquit Aloe Scyllæ ſimilitudinem habet foliis pinguibus, craſſis, in latitudinem modice ſe pandentibus, rotundis, & retrouerſus conuerſis : hæc & à lateribus ex obliquo maioribus interuallis ſtriantur, & in ſpinulas deſinunt retuſas, & truncas : caulis eius non diſſimilis Antherico eſt : flos albus : ſemen Aſphodeli : tota graui odore, guſtuque amariſſima : radice vna, ceu palo in terram demiſſa : copioſiſſime in India naſcitur; vnde ſuccus quoque affertur : ſed naſcitur & in Arabia, Aſiaque, & aliquibus maritimis locis & inſulis, vt in Andro : non tamen idonea, quæ incidatur ſucci gratia : nec vtuntur ea niſi ad vulnera recentibus foliis : nam mirifice

conglutinat contrita & illita. ſucci duo genera inuehuntur: vnum Arenoſi, quod ſedimentum eſſe puriſſimi cognoſcitur: Alterum Iocinoris modo coactum. optima pinguis, nitida, ſine arenis, colore ruffo, friabilis, Hepati ſimilis, facile ſe diluens, & liqueſcens amaritudine vehementi, improbanda nigra, & frangi pertinax. Adulteratur Gummi, quod & guſtu intelligitur, amaritudine atque odoris intentione: & quoniam inter digitos detrita nō ſoluitur in ramenta. quidam miſcent Acaciam. Plinius eadem ferme habet: ex quibus patet noſtrum non diffidere niſi florum colore.

CAP. XXXII.

ALTERVM genus nuper ex India Occidentali aduectum eſt, grandius, durius, ſpinis à latere robuſtiſſimis, aduncis: in ſummis autem foliis aculei recti ſunt, veluti acus, colore purpureo: explicantur ſucceſſiue folia è medio quodam veluti cornu abſcedentia, veſtigiis quibuſdam relictis, ac ſi de induſtria picta eſſent, longitudine cubitali, ſubſtantia lignoſa, ac fibroſa, vt ſi euellatur aculeus, qui in ſummo eſt, filamenta quædam robuſta veluti acui appenſa ſimul extrahantur: radices ſpargunt in obliquum ſumma tellure in multam longitudinem, vnde ſoboles enaſcitur viuaciſſima, quæ paucis annis creſcit in arboream amplitudinem, vt palmæ caudex; non tamen apud nos attollitur, neque floret; audio in India arborem eſſe ingentem vnde trabes fiant: ſuccum ineſſe dulcem, inſtar ſacchari, qui ex foliis extrahitur: ex eius foliis contuſis & maceratis extrahi Linum, quo lintea texunt molliſſima, candidiſſimaque: fructum autem ferre Cytinis Mali Punici ſimilem. Ecce dum hæc ſcriberemus, ſpectaculum pulcherrimum viſum eſt in horto diligenter refoſſo, quem ruri amæniſſimum inſtruxit Reuerendiſſimus Antiſtes Tornabonius: nam vere ex medio foliorum ſcapus elatus eſt breuibus foliis, & raris, qui paucis diebus ad altitudinem vndecim cubitorum adoleuit ſimplex, & rectus, in cacumine circumquaque ramos ſpargens, veluti latam vmbellam conſtituentes, in qua flores in æſtate ſurſum ſpectantes, digiti longitudine, exterius herbacei, intus pallidi, explicantur in ſex foliola: ſed hi ſine fructu deciderunt: aduentante autem hyeme caulis totus exaruit inſtar Ferulæ.

CAP. XXXIII.

LILIVM caule conſtat recto, ac ſimplici, bicubitali; foliis prope radicem palmi longitudine, latitudine pollicis: quę aſſidue breuiora redduntur prope verticem: flores in cacumine terni, aut quaterni, pluresque grandes, candidiſſimi, ex foliis ſex conſtantes,

tes, reflexis labris, odore caput replente: fructus pollice craſſior, oblongus: ſemina rotunda, oſſea ex toto, nulla conſpicua medulla, ſedent in angulis ſepti; radici, quæ tenuis, & oblonga in fibras deſinit, appendices quędam appoſitę ſunt ſurſum ſpectantes, ſuccoſę, ac bulboſum quoddam caput efficientes, colore candido: ſeritur in hortis. duo alia genera in ſyluis naſcuntur, quæ vulgò Martagon vocantur, & Lilia ſyluestria. color alteri purpureas, ſiue potius carneus; alteri vehementer croceus: vtrique puncta inſunt nigra veluti lituræ quædam flori inſcriptæ. caulis vtrique breuior, vix ad cubitalem altitudinem accedens. quę croceum florem fert, pallidā habet & radicē, & bulboſum caput, folia anguſtiora, quam domeſtici: florem vnum, aut duos ſurſum ſpectantes, figura & magnitudine æquales domeſtico. Quæ autem purpureum florem gerit, folia habet latiora, ex interuallis quaterna aut quina: ſummus caulis quandoque finditur; vnde flores tres, aut quatuor paulo minores Lilio, deorſum ſpectant, labris vehementer recuruis. Theophraſtus Lilia tradit colore differentia, vt Leucoion; nam neque deſunt Lilia purpurea: vnicaulia inquit in vniuerſum fere aſſurgunt, bicaulia raro: ſingulis caulibus alias vnum Lilium, alias plura exeunt: pars enim poſtrema effundit, quod rarius contingit. radicem habent copioſam, carnoſam, & rotundam, Fructus auulſus germinat, & Lilium reddit, ſed minus: lachrymoſum præterea quoddam confluuium facit, quod & ferunt; nam ſole ſiccata lachryma exire videtur: caulibus quoque concifis naſcitur, & toto caule propaginato. vere floret cum Viola alba, aut paulo poſt: quod autem ſcribit, quoddam genus Lilij in paludibus & ſtagnis naſci, quod terram minime attingit, Liliis ſimile natura, ſed folioſius, & quæ ſequuntur, laudatum ad mulierum profluuia, videtur Nymphęam intelligere. Plinius de Liliis inquit: nullis florum excelſitas maior: interdum cubitorum trium, languido ſemper collo, & non ſufficiente capitis oneri: candor eius eximius; foliis foris ſtriatis, & ab anguſtiis, in latitudinem paulatim ſeſe laxantibus, effigie Calathi, reſupinatis per ambitum labris, tenuique filo & ſtamine ſtantibus in medio crucis: ita odor, colorque duplex, vt alius calycis, alius ſtaminis differentia anguſta, eſt & rubens Lilium, quod Græci Crinon vocant: ſunt & purpurea Lilia, aliquando gemino caule, carnoſiore tantum radice, maioriſque bulbi, ſed vnius, Narciſſum vocant. At rubentia Lilia adhuc non vidimus, cum tamen in Italia naſci teſtetur Plinius; niſi forte crocea intellexerit: nam color adeo intenſus, vt ad rubedinem vergat: Dioſcorides tradi inquit Lilia purpurea, quaſi ipſe non viderit.

CAP. XXXIIII.

CANNA Indiæ vulgò appellatur, quædam caulibus rectis, bicubitalibus, altioribusque: foliis latis, circa caulem conuolutis, prælongis: flores circa cacumina figura nostri Gladioli, paulo maiores, rubicundioresque: fructus exterius asperi, figura parui Cucumeris: semina intus ossea, omnino sphærica, ac nigra: radices multas spargit sine bulbo: seritur in hortis, ac fictilibus pulchritudinis gratia, Cannam vocant Indiæ; quia caulis veluti Harundineus est.

CAP. XXXV.

AD Lilia videntur pertinere & genera Iridis; flos enim grandis ex foliis sex constitutus: distant tamen positione; nam summis fructibus insident in Iride, inferne autem in Liliis, preterea id peculiare in hoc genere; quòd folia non spectant intus & extra, parte scilicet prona ac supina, vt in cæteris, sed in dorsum dilatata, ac lateribus vtrisque cõiunctis spectant dextra & sinistra figura gladij ancipitis: alternatim autem in caule exeunt duplici ordine. Inter hæc Gladiolus ambiguus est; floris enim positione cum Liliis conuenit; foliis autem cum Iride: radice vero cum Bulbosis. assurgit igitur Gladiolus in aruis, inter segetes: simplici caule, ac recto, ferme cubitali: foliis angustioris gladij, firmis: prope summum caulem à latere flores exeunt in purpura subrubentes, ac modice hiantes, Croco breuiores: fructum rotundum Auellanæ Nucis amplitudine, intra quem semina rotunda continentur, cartilaginea, exiguo pericarpio rubente abducta: radix Croco similis, tenuior, durior, bulbo nouo superius insidente veteri. Dioscorides Xiphion vocat, quasi ensem, & Machæronium quasi gladium; quoniam folium, inquit gladij modo mucronatum inest: Iridi quidem simile, sed minus, & angustius, neruosumque: caulis assurgit in cubitalem altitudinem, in quo purpurei flores cum versu inuicem distantes positi sunt: fructus rotundus: radices duæ, vna alteri insidet, vt parui bulbi, quarum inferior gracilis est, superna vberior: nascitur in aruis; vis inest superiori extrahendi spicula, & cætera corpori infixa. Theophrastus (ensem vertit Theodorus) radix inquit decocta dulcis est, & trita farinæ admixta panem dulcem, & innoxium reddit: rotunda est & sine cortice, capillamentis Gethyi, modo fibrata: circa eam Scolopendræ multæ congregantur; gaudent enim ea herba. Quidam Pugionem vocant: folium ad ensis effigiem; vnde nomen. idem Theodorus Gladioli nomine non hanc plantam intelligit apud Theophrastum, sed Cyperum, vt Plinius aliquã

do

do vocat. Plinius de Xiphio inquit: à multis putatam esse eamdem cum Lonchitide; diuersam tamen esse, quamquam cuspidi similis semine: in humidis nasci, cum primum exit gladii specie: caule duum cubitorum: radice ad Nucis Auellanæ figuram fimbriata, quam effodi ante messem oportet, siccari in vmbra.

CAP. XXXVI.

IRIS vulgò Lilium purpureum vocatur: oritur gracili solo, & inter macerias: radicibus in obliquum tendentibus, crassis geniculatisque, colore candido, odore suaui: vocatur radix vulgò Ghiaggiolo, quæ linteis interposita defendit à tineis, simul, & odore commendat: à singulis geniculis folia exeunt latiora Gladiolo, subcandida: caules crassi, & cubitales: ex alis foliorum ramuli exeunt, in quibus particulatim flores nascuntur, Lilio æquales, ternis foliis vehementer resupinatis, latisque, colore cæruleo in Violam desinente, ternis aliis erectis, simili colore, sed intra calycem quædam colorum varietas spectatur, ex flauo, & puniceo: eorum odor caput grauat; extat & cuius flos ex toto candidus est: duo præterea habentur pusilli genera, in valde sterili solo, & ferme in saxo; radicum segmentis breuioribus, rotundioribus; caule palmum alto: flos alteri purpureus, vt cæteris, cui & radix odoratior: alteri flos pallidus; radix autem inodora. Dioscorides Iridem inquit ab Arcu cælesti nomen accepisse: folia fert Gladioli, maiora, latiora, ac pinguiora: flores in caule ipso alternatim proueniunt, inflexi, varij coloris, aut enim candidi, aut pallidi, aut lutei, aut purpurei, aut cærulei conspiciuntur, qua coloris diuersitate quædam imago arcus cælestis repræsentatur: radices subsunt geniculatæ, solidæ, odoratæ, quæ recisæ & filo suspensæ in vmbra siccantur. laudatissima in Illiria, Macedoniaque. earumque illa optima, quæ radice constat densa, minuta, fractu contumaci, colore sub ruffo, odore vehementer iucundo, gustu magis feruido, (alij legunt amaro) olfactu sincero, non redolente situm, quæ cum tunditur, sternutamenta commouet: deterior Aphricana, quę alba, & amara: inueteratę teredines sentiũt, sed odoratiores redduntur. præcipua vis ad excreationes faciles reddendas in tussi, extenuat enim crassos humores: purgat pituitam, & bilem. Theophrastus meminit tantum inter odorata, Theodorus Consecratricem vocat. In Illiria inquit, & circa Adoriam laudata, & cæteris præstantior: sola inter odoramenta Europæ, non tamen parte marittima, sed mediterranea, magisque ad Septentrionem sita; cultus ei nullus accomodatur, nisi quod ablaqueatam solent resiccare: Plinius caulem inquit habet cubitalem, & rectum: floret diuersi coloris specie, sicut Arcus cælestis; vnde & nomen radice tantum commenda-

tur

tur vnguẽtis & medicinę: laudatiſſima in Illirico, non in marittimis na ta, ſed in ſylueſtribus Drilonis & Narone, breuior cæteris: namque in Macedonia longiſſima eſt, & candicans, quæ in Aphrica ampliſſima inter omnes, guſtuque ammariſſima: Illirica quoque duorum generum eſt Rhaphanitis à ſimilitudine, quæ, & melior. Rizotomos ſubruffa. Alibi inquit Iris ruffa, melior quam candida. Forte apud Aetium Iris Aſtragalitis pro Rhaphaniti accipienda: eſt enim Aſtragalos Rhaphano ſimilis radice: erit autem Rhaphanitis, quæ in rotunditate oblonga eſt: Rizotomos autem, quæ veluti mutilata, detruncataque eſt: melior autem Rhaphanitis, quæ præcipue minuta ſit, & ſubruffa.

CAP. XXXVII.

QVAEDAM Apud nos peregrina ſeritur in hortis: anguſtiſſimis foliis, virentibuſque: floribus quoque tenuioribus, ac pulcrioribus, ob colorum varietatem, qui & odorati ſunt: radices fert tenuiores, extra ruffeſcentes, at minus odoratas: vulgò Iris Illirica vocatur. an hæc fuerit, quæ à Plinio Rizotomos appellata eſt inter Illiricas, colore ruffo, ſcilicet radicis. cui præfert Rhaphanitim.

CAP. XXXVIII.

SPATVLA fætida vulgò appellatur in ruderibus naſcens; folia fert Iridis, ſed nigriora, odore ingrato: flores tenuiores, colore vario, ſed triſti, purpureo ſcilicet intus cum deſinente: fructus magnitudine Nucis Iuglandis, ſed oblongus, quo dehiſcente per hyemem, ſemina oſtenduntur rubicunda, magnitudine Ciceris: radices extra ruffeſcentes figura & magnitudine Iridis. Dioſcorides Xirin vocat, & Irim Syluestrem: hæc inquit folia habet Iridi ſimilia, ſed latiora, mucronataque, è quorum medio caulis aſſurgit cubitalis, ſiliquas ferens triquetras; quibus inſident flores, purpurei, habentes in medio quid puniceum: fructus in folliculis continetur, ſimilis Fabis, rotundus, rubens, acris: radix longa, geniculis multis, ruffa vtilis in vulneribus capitis, ad oſſa fracta, ſagittas, & infixa corpori ſine cruciatu extrahenda.

CAP. XXXIX.

ACORVS vulgò appellatur in paluſtribus naſcens, grandior Iride: floribus luteis radicibus rubris, tum extra, tum intra, inodoris, guſtu aſtringentibus, craſſis. hanc Irim paluſtrem appellari poſſe reor, intelligiq; à Theophraſto & Plinio Irim improbatam

tam

tam, quæ in marittimis naſcitur. Alius autem eſt Acorus apud Dioſcoridem, vt mox patebit.

CAP. XL.

INTER radices ex Oriente aduectas, quædam habetur noſtro Acoro ſimilis, figura magis intorta, colore exterius rubro, vel ſubnigro, interius albo, ſapore feruenti, qualis in Galanga: idcirco Galangam maiorem vocant. huic ſatis conuenit deſcriptio Acori: nam apud Dioſcoridem Acorus folia habet Iridi ſimilia, anguſtiora: radices quoque non abſimiles, ſed implicatas, non in rectum actas, ſed in obliquum, & ſumma tellure, Geniculis diſtinctas, ſubalbidas, guſtu feruentes, olfactu non ingratas: præſtantiſſima, quæ prædenſa, alba, plena, non corroſa, odorata, qualis in Chalcide & Galatia naſcitur, vbi Aſplenon vocatur, quia Splenen minuit. Plinius ſimiliter deſcribit, ſed radices inquit nigras eſſe, intelligens ſcilicet externam ſuperficiem: optimam naſci circa Phaſim Amnem, & vbicumque in Aquoſis: Creticas candidiores Ponticis. ſiccari vtribus in vmbra, digitalibus fruſtis. Serapio ex Dioſcoride tranſcribens addit flores croceos, radices exterius ad rubedinem tendentes: ſemen plenum, denſum, & tumidum, odoris iucundi. Apud Theophraſtum Venena vertitur à Theodoro: ſed vbi recenſet cum Cnico & iis quorum ſemina in flores deſinunt, non Acoros vt puto legendum eſt, ſed Acanos. De Galanga inter Cyperos explicatum eſt.

CAP. XLI.

CHINNA, ſeu Cinna, appellatur vulgò radix ex India orientali nuper allata, ex regione Sinarum radix eſt tuberculoſa, & craſſa, Arundini fere ſimilis, exterius colore rubente, aut ſubnigro, interius candicante, aut ſubrubente: denſa quidem & ponderoſa, cum ſuccoſa eſt, ac Vegeta, ſed ſucco exinanito fūgoſa redditur, & leuis inſtar Gallæ: quod præcipue patitur cum in aqua maduerit, & amplius, ſi decocta fuerit. ſapor ineſt inſipidus. referunt locis marittimis naſci ſimilitudine parui Calami: repertam eamdem nunc in Occidentali India teſtantur colore interius magis ruffo: cum primum eam radicem vidi, ſuſpicatus ſum eſſe noſtri Acori vulgaris; nam valde recens erat: vt autem coniectari licet ex parte caulis, qui aliquando radici adnexus eſt in Chinna Orientali, potius ex genere Iridis videtur eſſe, quam Calami; tenuis enim eſt, & ſolidus. Luſitani ab Indis eius vſum didicerunt efficaciſſimum in ſanandis non ſolum morbis inueteratis, vt in Occidente per Sarzaparillam, & Lignum Sanctum; ſed etiam morbis acutis, & febribus:

mirifice

mirifice enim ſudores prouocat. Sicci eſt temperamenti in ſecundo gradu, cum pauca caliditate, tenuium partium: non enim corpora excalfacit, vt lignum Guaiaccum & Sarzaparilla: idcirco datur, & febrientibus; nam febres longas ſinit, obſtructiones aperit, Icteritiam ſanat, Hydropen, Vlcera praua, Tubercula, dolores, paralyſim, Diſtillationes, Melancoliam, & tandem vnicum remedium omnes pene morbos extirpat; idcirco apud Indos in precio eſt præ omnibus aliis remediis. exhibetur autem radicis decoctio, cuius modus traditur. radicem incidunt in taleolos tenues, quarum aſſumunt vnciam vnam, aquæ libras 12. aſſeruant in olla obturata horis vigintiquatuor, deinde coquunt léto igne carbonibus prius ignitis abſque fumo, donec dimidia pars aquę abſumatur, relictis libris ſex: cum refrigerata fuerit, colant, aſſeruantque in vaſe vitreo, loco calido prope ignem, ſic enim diutius perdurat incorrupta. cum Aeger purgatus fuerit propinant huius aquę per quam calentis in aurora vncias decem, præcipiuntque ægrum operiri, vt ſudet ſaltem duabus horis, poſtea ſudore abſterſo induat veſtes calidas, quieſcatq; duabus, aut tribus horis; prandeat poſtea initio aſſumens Iuſculum calidum pulli Gallinacei; deinde carnes eiuſdem cum pane biſcocto, aut corticibus, & in fine cotoneorum pulpam; potus ſit eiuſdem aquæ & in prandio & interdiu: non enim duplex paratur, vt in ligno Sancto. poſt horas octo à prandio iterum in lecto aſſumat vncias decem eiuſdē aquæ calentis ac ſudet, vt prædictum eſt, & poſt ſudorem hora vna cenet vuas paſſas, aut Amygdalas, & panem biſcoctum cum eodem potu, & carne Citoniorum cenam claudat. Hunc modum & præſcriptam victus rationem in morbis diuturnis & Gallica lue obſeruet triginta diebus continuis; non enim alia purgatio interſerenda, cum largus ſudor ſatisfaciat: maneat interim in thalamo tutus à frigore. Poſt id tempus per quadraginta dies vtetur cibis boni ſucci, abſtinebitque à vino, cuius loco, bibet aquam hoc modo paratam, aſſumendę ſunt radicis Taleolæ prius decoctæ & in vmbra exſiccatæ, quarum vncia vna in libris duodecim aquæ infundantur per horas vigintiquatuor, deinde vt prius coquātur ad dimidij conſumptionem, ſeruetur que, vt dictum eſt ſingulis diebus decoctionem parando, non enim diutius perdurat incorrupta.

CAP. XLII.

ALIA eſt radix inter aromata ex Oriente allata, quæ in hoc genere videtur reponenda: in obliquum enim progreditur inęqualis ob geniculorum frequētiam, ſegmentis non intortis, vt in Acoro, ſed rectis, digiti craſſitudine, longis, colore albo, ſubſtantia nequaquam ſolida, ſed laxa, & quaſi fungoſa, ſapore acri, cum quadam amaritudine:

titudine: odore per quam iucundo: venditur vulgo pro Calamo Aromatico, viret hodie planta apud Sereniſſimum Magnum Ducem, foliis multo longioribus Iride, virentioribus, & valde odoratis: multas radices ſumma tellure ſpargit: gaudet aquis: eius florem non vidi; ſed vere, dum hęc cuderentur, folium quoddam tenuius inter cætera latiora tulit iunceum inſtar caulis, cui medio inſidebat in canali Amentaceum quid herbacei coloris, veluti panicula, digitali fermè longitudine faſtigiata ex minutis, ac denſis floccis compacta puluiſculum quendam pallidum fundentibus ſine fructu. Hanc autem in hoc loco inſerui ſperans flores, & fructus, quales in Iride viſuntur, laturam, vt folia, cum potius conuenire cum Iuncis reperta ſit. Huic ſatis conuenit Coſti Arabici deſcriptio, quamuis paucæ eius notæ ab authoribus tradantur. Inquit Dioſcorides Coſtum maxime laudari Arabicum, qui albus eſt, leuis, plurimi odoris, ac iucundi. Secundo loco Indicum, qui craſſus, læuis, ac niger eſt veluti Ferula. Tertio Syriacum, qui grauis, colore buxeo, odore feriens. optimum autem eſſe recentem, candidum, ex toto plenum, denſum, aridum, minime caroſum, non graue olentem, guſtu mordaci, & feruido; adulterari autem radicibus Helenij: deprehendi guſtu, nō adeo mordaci & olfactu nequaquam valido: inæquales igitur ac tuberoſas eſſe Coſti radices patet ex Helenio, quo adulteratur, & ex radice Rhodia, cui Dioſcorides Coſtum comparat: de Piperis radice, quæ Coſto ſimilis traditur, minus certi habemus: nec enim ſeritur, an Fruticis eius radix eruatur alicuius vtilitatis gratia: quamuis optime hyſtoriam Piperis tradiderint Luſitani. Quod ſi Galanga ob Piperis ſaporem putata ſit quondā eſſe Piperis radix, eāque intellexerit Dioſcorides: id confirmabit noſtram de Coſto ſententiam: eſt enim prædicta radix non abſimilis Galangæ, craſſitudine ſcilicet & geniculorum frequentia: ſed diſcrepat colore, rectitudine, odore, ac leuitate ſubſtantiæ. Plinius Coſti radicem tradit guſtu feruentem, odore eximio, frutice alias inutili: Duo eius genera, nigrum, &, quod melius, candicans. Hodie pro Coſto venditant Ferulæ cuiuſdam radices, conciſas in taleolas, ſapore quidem feruente, ſed ſine vlla odoris gratia: vt neque Coſtum nigrum dici poſſit, quamuis Ferulæ ſimile. Tertium, quod colore buxeo traditur, forte Zedoaria fuerit vulgò appellata ab Arabibus autem Zurumbet. Venditur enim radix eo nomine pollicis craſſitudine, in rotunditate oblonga, candicans interius palleſcens, amaro & acri ſapore; odore valido, non ingrato. De hac Serapio inquit: radix eſt Ariſtolochiæ rotundæ ſimilis, ſapore & odore Zimziberis, quę potiſſimum è Syria aduehitur, laudata ad morſus venenatos potu. Dioſcorides quoque Syriacum huiuſmodi Coſtum vocat, quod colore buxeo, Ariſtolochiam imitatur. Garzias Luſitanus Zurumbet Arabibus vocatum, acceptum autem pro Zedoaria,

nasci testatur copiosum in India partim sponte, partim satum & semine & radice: à multis vocari Zinziber syluestre non sine ratione; nam foliis Zinziber imitatur, maiora tamen sunt & patula: radix quoque paulo maior Zinzibere: Eruitur radix, & frustatim conciditur, siccaturque, inde fertur in Persidem, Arabiam, Alexandriam, & Venetias. Conditur quoque saccaro gratior Zinzibere condito. At veram Zedoariam, cuius meminit Auicenna Geiduar appellari vulgò radicem ex regionibus Chinæ vicinis ferri similem Glandi forma & magnitudine, translucidam, valde caram, & raram, ob vires efficaces aduersus venena.

CAP. XLIII.

ZINZIBER videtur ex hoc genere esse, radix scilicet acerrimi saporis, odorataque inter Indicas merces ad nos comportata; frequentibus geniculis distinguentibus radiculas laterales, pollicis crassitudine, ac minores, colore candicante, quamquam sunt, quæ exterius rubro colore infectæ sunt, non secundum naturam, sed rubrica infectę, vt magis à teredinibus præseruentur: cui vitio obnoxiæ sunt magis, quæ candidiores, molliores que sunt. Ludouicus Romanus in terra omnifariam rubre nasci testatur. Audio à Lusitanis, qui Indicas regiones perlustrarunt; folia ferre Harundinis. Garzias folia Iridis aquaticæ tribuit, aut Gladioli paulo nigriora: caulem duorum, aut trium palmorum altitudine: radicem quoque Iridi similem: assumi recentem in acetariis tritam, incoqui etiam cum piscibus & carnibus. Dioscorides eius radices tradit Cyperi modo paruas, candicantes, & odoratas, atque sapore Piper imitari: vnde quidam putauerunt Piperis arboris radices esse: differre autem; nam Piperis radices, Costo similes esse, ora gustantium accendere, & saliuam ciere. Plinius Zingiberim, & Gingiberim vocat in Arabia, atque Throglodytica nasci radicem candidam, non Piperis, licet sapore simili, sed paruę herbæ: celeriter cariem sentit, quamuis in tanta amaritudine.

CAP. XLIIII.

SECACVL apud Arabas, in Sicilia Zinziberem vocant ob radicum similitudinem cum Zinzibere Indico. Folia fert Porri breuiora, ac latiora: caulem nudum, palmi altitudine: in cacumine vnicum florem specie & colore Iridis: floret hyeme incipiente. Vtuntur in cibis radicibus conditis, pro Zinzibere. Serapio sic describit: herba est radices habens crassitudine pollicis, longitudine indicis, inuicem implexas, summa tellure geniculatas, ex singulis geniculis folia exeunt simi-

lia

lia bulbo : in cacumine flores fert vere & fingulorum menfium principiis,colore Violæ,grandiores : cũm flos deciderit,fructum fert nigrum, magnitudine Ciceris, humore plenum,fapore dulci : radices quoque fimili fapore prædita funt. nafcitur in vmbrofis & prope magnarum arborum radices, & locis humectis, colligitur in tempore meffis. temperamentum calidum & humidum in primo gradu : incitat ad Venerem : femen adauget, & genitalia intendit, præfertim cum melle condita,idem alibi inquit : Secacul radicem effe Zinziberi fimilem,& aduehi ex India, ac condiri, dum recens eft.

CAP. XLV.

SATYRIVM feriturapud nos peregrina plãta:folia fert ab radice, Porro longiora,anguftiora, quę triangula : caulem dodrantalem, fimplicem, & nudum, cuius fummo folium vnicum eft conuolutum, è cuius finu, flos egreditur ineunte vere, Lilio tenuior,ternis foliis retrouerfis, colore quafi purpureo ad nigredinem vergente, ternis aliis, dehifcentibus tantum,& calycem explentibus, qui fummo fructui infidet : fructus pendet craffus veluti Iridis, in quo femina rotunda, offea, membrana quadam pingui obducta,ac fplendente, primum candicante, dein flauefcente : radices ternæ, vna quę furfum attollitur, digiti longitudine,ruffa, quæ virile membrum reprefentat, erectum, quodam etiam præputij veftigio : duæ aliæ ab eodem principio deorfum tẽdunt, fimiles binis tefticulis pendentibus, primum colore candido deinde ruffefcunt exterius, cum ad perfectam magnitudinem peruenerunt : quo tempore, tertia iam languefcit : aliæ prẹterea radiculæ fibrofæ infunt in exortu, pubem referentes. Germinat anno fequente ab inferna parte radicum defcendentium, ab eodem extremo & binos tefticulos inferius demittens, & caulem fuperius : eruuntur æftate radices vegetæ, poftquam exaruerit caulis, quæ fub cineribus coctæ, & à tenui membrana purgatæ,guftui gratę funt,colore candido,molles : edentibus vires intendunt ad Venerem exercendã. ex hoc genere effe cenfendum eft radices ex Aphrica allatas Afphodeli bulbis fimiles, rotundiores, colore exterius ruffo, interius candido, quas more Caftanearum fub cineribus coctas,ac delibratas comedunt : ideo Caftaneas terreftres vocant. Diofcorides Satyrij duo genera affert : vnum, quod Trifolium cognominatum eft, ternis foliis, ad terram infractis, Rumici, aut Lilio fimilibus, minoribus, rubrifque : caule nudo,cubitali : flore Lilij,candido : radice bulbofa,Mali magnitudine fulua, intus vt ouum candida, guftu dulci, & ori non ingrata. ad hoc genus forte pertinent radices ex Aphrica,quas Caftaneas terreftres appellari diximus. Alterum Erythronium cognominari te-

ſtatur: ſemine Lini, maiore, duro, ſplendente, & lęui: quod fertur non ſecus atque Scincus libidinem excitare: radicis cortex gracilis, ruffus, intra quem album includitur, ſapore dulci, ori non ingrato: naſcitur in montoſis & apricis: proditur, radix ſi manu teneatur, Venerē ſtimulare, eoque magis ſi bibatur in vino. conueniunt hæc Satyrio à me deſcripto, cuius radix ob pudendi ſimilitudinē non mirum, ſi manu contrectata excitet concupiſcentiam. teſtatur & Theophraſtus herbam, quā Indus attulerat, mirę virtutis ad rem Veneream, quæ non ſolum edentibus, ſed & tangentibus tantum vim adeo vehementem genitalibus fieri, vt, quoties vellent coire, valerent: qui vſi fuere, duodecies egiſſe fatentur: Indus ipſe, vtpote robuſtus, & magno corpore ſeptuageties egiſſe fatebatur aliquando, vt tandem ſemen guttatim, & cum ſemine ſanguis emitteretur: & mulieres vehementius eo medicamento incitari; Plinius Satyrij nomine non ſolum has ſed & Teſticulorum genera appellari tradit ob vim concitatricem ad Venerem. Græcorum autem ſentētia Satyrium inquit: foliis Lilij rubri, minoribus, & tribus non amplius è terra exeuntibus: caule lęui, cubitali, nudo: radice gemina: cuius pars inferior, & maior mares gignit: ſuperior ac minor fęminas. Qui putauerunt hoc genus Satyrij confundi à Plinio cum Cynoſorchi ob radicum proprietatem, non animaduerterunt rem contrario modo habere in Cynoſorchi: ſuperior enim pars in ea plenior; inferior rugoſa: in Satyriis autem ſuperior euanida fit, increſcētibus inferioribus. nec repugnat, quod Dioſcorides tamquam vnicam Satyrij radicem, Mali modo rotundam tradere videtur: nam ſemine perfecto ſuperior omnino euanuit, inferiores, quamquam geminę, tamen increſcente caule abiunguntur, & ſingulæ aduentante hyeme germinant. De Erythronio autem idem Plinius inquit: ſemen Viticis habere, quod magis congruit quam ſemen Lini, rotundius enim id ſemen eſt: cæteræ condictiones ex Dioſcoride aſſumptæ ſunt. addit arietibus quoque & hircis ſegnioribus in potu dari, & à ſarmatis equis ob aſſiduum laborem pigrioribus in coitu: vim eius reſtinguit aqua mulſa, aut Lactuca ſumpta. Arabes Teſticulum Vulpis appellant vtrumque genus Satyrij, vt apud Serapionem legitur.

CAP. XLVI.

TESTICVLORVM genera vulgo Satyria appellata, à geminis tuberibus, teſticulorum modo, mollibus, candidis, & ſperma humanum redolentibus, iuxta tenues radiculas: ſimplicem cauliculum ferunt, mollem, ac rectum: foliis, Lilio breuioribus, vt plurimum humi ſparſis, tribus, aut quatuor, paucis aliis caulem veſtientibus: flores in ſpica hiantes, veluti lingua exerta, vario modo, & colore; Nam

aliis

aliis lingua lata eſt, & deorſum flexa in multam longitudinem: his color rubens, aut ex rubro quaſi nigricans: aliis figura & colore Apem flori inſidentem æmulatur: bifurcata aliis eſt, ac longiſſima, ſerpentis more vibrata, colore purpureo, cuiuſmodi genus in Vrbeuetano viſum eſt. pleraque alia genera ſunt tenuioris floris, modo candicantis, modo purpuraſcentis, modo verſicoloris. fructus omnibus oblongus, & triquetrus, molliſque, nullo intus ſemine, ſed aut mucco, aut puluiſculo. diſtant quoque foliis, magnitudine, ac paruitate, pauciſque differentiis: radices vero aliis Oliuæ modo oblongę ſubſunt: aliis rotundiores; quibuſdam ternæ, ſed plurimis binæ; quarum altera Vegeta, & ſucci plena; altera rugoſa ac ſeneſcens. Quibus folia latiora ſunt, radices quoque grandiores, & flores in ſpica denſiores, ac tenuiores: oriuntur in ſyluis. Quæ autem exilioribus foliis, ac radicibus conſtant, vt plurimum flores habent grandiores, rarioreſque: oriuntur gracili ſolo, & ſaxoſo. Dioſcorides Orchim vocat; ideſt teſticulum, cuius duo genera ponit; vnum, qui Cynoſorchis dicitur, ideſt Canis teſticulus; alterum qui Orchis ſerapias. De Cynoſorchi inquit: folia fert circa vnum caulem, humi ſtrata, Oleæ molli ſimilia, anguſtiora, proceriora, & læuia: caulem dodrantalem: flores purpureos: radicem bulboſam, oblongam, geminam, Oliuę modo anguſtam: ſuperior, quæ plenior eſt; inferior, quę mollior & rugoſior. Eduntur radices coctæ, vt bulbi, ad prolem procreandam & Venerem incitandam, vel compeſcendam, vtra edatur Vegeta vel rugoſa; naſcitur in lapidoſis & ſabulonibus. de altero, qui Serapias cognominatur inquit: foliis conſtat Porri, oblongis, latioribus, pinguibus, & circa ſtolones ſuos inflexis: caule dodrantali: flore quaſi purpureo: radice teſticulis ſimili. Apud Theophraſtum de Teſticulo loquentem incertum eſt, quid intellexerit, cum eius folium Laſeris dixerit: caulem vero ſimillimum Spinę, quam Pyrum vocant. Plinius eum, qui Serapias cognominatur, deſcribit, vt Dioſcorides, ſubiungit poſtea: quidam folio Scyllę eſſe dicunt, lęuiori, ac minori: caule ſpinoſo: quæ ex Theophraſto videtur deſumpſiſſe loco eius verbi σιλφώδες, σκυλλώδες, ſcribente rectius: forte & caulis ſimillimus non Spinæ, ſed Acantho dicendus eſt: ἄκανθα enim apud Theophraſtum, eadem cum Acantho Dioſcoridis, quam Theodorus Spinam vertit. pręterea loco Pyri legendum videtur Tritici, qui Græce πυρός dicitur: eſt enim caulis ſimplex in ſpicam deſinens, vt Tritici: locus igitur in Theophraſto habens: Ἔχει δὲ τό μέν φύλλον σκυλλώδες, λειότερον δὲ καὶ ἔλαττον: τὸν δὲ καυλόν ὁμοιότατον ἀπίῳ ἀπυρῳ ἤτοι ἀκανθῃ, multis mendis ſcatet, & corrigendus eſt hoc modo. Ἔχει δὲ τὸ μέν φύλλον σκυλλώδες, λειότερον δὲ, καὶ ἔλαττον: τὸν δὲ καυλὸν ὁμοιότατον πυρῷ ἤτοι ἀκάνθῃ: Ideſt folium quidem habet Scyllæ ſimile, lęuius, & minus: caulē autem ſimillimum Tritico, aut Acantho.

Ex his patet Orchim Serapiam apud nos illud genus dici poſſe, quod in ſyluis naſcitur grandius: denſiore in ſpica flore: Cynoſorchim autem reliqua genera anguſtiori folio cõſtantia, & radice. Idem Plinius vtrumque genus Teſticulorum Satyriũ vocat inquiens: duo eius genera: vnum longioribus foliis, quam Oleę: caule quatuor digitorum: flore purpureo: radice gemina, ad formam hominis teſtium, alternis annis intumeſcente, ac reſidente: altera Satyrion Orchis cognominatur, & fęmina eſſe creditur: diſtinguitur internodiis: & ramoſiore frutice: radice faſcinis vtili: naſcitur fere iuxta mare.

CAP. XLVII.

PALMA CHRISTI vulgò appellatur in ſyluis naſcens, alioqui Teſticulo Serapiæ ſimilis, ſed binis illis radicibus bifurcatis, aut in plures digitos diuiſis, ac ſi binæ manus vnctę eſſent, extenſis digitis: huius folia punctis quibuſdam, aut maculis nigris diſtincta ſunt: flores in ſpica denſi, ex purpura albicantes. Ferunt quandam pallidis radicibus; ideo digitos citrinos ab Auicenna appellari: inquit enim: eius figuram eſſe ſimilem volæ manus; colore commixto, ex luteo & albo; duram cum quadam dulcedine: eſſe quandam citrinã abſq; albedine, puluerulentã, calidi & ſicci temperamenti: ineſſe vim ſoluendi craſſos valde humores, cutem abſtergendi: conferre neruoſis partibus & maniæ. recentiores Palmam Chriſti laudant ad comitiales; ſi ſeminis dracma ex vino bibatur, aut radicis decoctum continuo vſu, vt eo vinum temperetur in prandio & Cena: Quartanam quoque fugari eius radice, vt quidam experimento teſtantur. vtuntur alij radicibus exſiccatis, & in puluerem contritis ad Hydropen; Cenſuerim apud Dioſcoridem hanc non diſtingui à Teſticulo Serapia, quam tradit ſic cognominatam ob multiplicem vtilitatem, quam præſtat eius radix. Satyrium baſilicum, quaſi regium à Græcis recentioribus appellari creditur.

CAP. XLVIII.

OPHRYS quaſi ſupercilium, cauliculus eſt tener, ſupra dodrantalem altitudinem: duobus tantum foliis, Elleboro albo ſimilibus, rotundioribus, in medio ferme caule, tamquam ſuperciliis coniunctis, modice deorſum reflexis: floſculi veluti in ſpica rarius diſpoſiti; deorſum mutant, coloris herbacei, forma Galericuli, linguis bifurcatis, deorſum ſpectantibus: fructus paruus, ac rotundus, mollis, nullo intus ſemine, ſed veluti puluiſculo: radices tenues, vt Ellebori albi, odoratæ, in obliquum tendentes: oritur in montibus, vmbroſis, & riguis:

riguis:

riguis: gustus inest glutinosus, & subdulcis: vtuntur quidam ad rupta. Plinius herbam tradit denticulato oleri similem: foliis duobus, quæ capillum denigrat.

CAP. XLIX.

SIGILLVM Sanctę Mariæ vulgò appellatur: aliis sigillum Solomonis, quod tamen aliud est à Polygonato, & à Secacul Arabum: caule simplici, recto: foliis Polygonati, aut Ellebori albi: in cacumine flores tres, aut quatuor, candidi, figura Gladioli, sed minores, summo fructui insidentes, vt in Testiculorum generibus: fructus oblongus, triquetrus, in quo loco seminis humor continetur, qui maturitate in pulusculum nigrum transit: radiculas tenues, & multas spargit, candidas, Ellebori modo: oritur in vmbrosis montibus. Alterum genus: foliis longioribus: floribus ex candido purpurascentibus: radicibus subflauis: Tertium angusto folio, vt Lilij, magis fastigiato: floribus candidis: candidis quoq; radiculis: oritur in collibus, præcipue marittimis.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER VNDECIMVS.

CAP. PRIMVM.

QVAE in communi ſede quaterna ferunt ſemina, omnia, quæ hucuſque nouerim in genere humili, folliculo quodam florem tegente includuntur, nec iis aliud vaſculum proprium datum eſt intra florem: idcirco extrinſecus perſpici poſſunt ſemina, poſtquam flos deciderit, niſi iterum folliculus conniueat: omnibuſque flos ex ſede ſeminis exoritur: differunt autem; quoniam ſemina alia quidem cor in ſummo gerunt, vt Bugloſſa, & Ancuſarum genera: alia autem è contra ſcilicet in ſede vim genitalem gerunt, vt Saluia, Marrubium, & alia multa illis affinia. folliculus autem in illis quidem diſſectus eſt, vt Bugloſſaceis; in his autem integer, vt in profundo magis lateant ſemina. flores omnibus vnico folio conſtant, concauo, pro figura folliculi, quo includuntur; quorum alij in os orbiculatum deſinunt, vt Symphyti, Anchuſæ: alij diſſecti, vt Bugloſſæ, Borraginis.

CAP. II.

BVGLOSSA, quaſi lingua Bouina, herba ſponte naſcitur locis ſabuloſis: radicibus craſſis, longitudine cubitali, tuberoſis, exterius nigricantibus: à quibus folia exeunt, dodrantis longitudine, latitudine ternum digitorum, aſpera lanugine obducta: è quorum medio caules aſſurgunt cubitales, in quibus breuiora folia: cacumina intres aut quatuor finduntur ramulos, ſubrubentes, ſine foliis; in quibus flores ordine prodeunt cærulei, aut purpuraſcentes, parui, extremis labris diſſecti: ſemina nigra & rugoſa, figura capituli ſerpentis cum ceruice, modo ſingula, modo bina, raro quaterna: viuit diutius radice, quæ craſſa eſt, longa, exterius nigra, interius candida, tenera, dulcis, ſucco pingui, quæ conditur ſaccaro, guſtui grata. Dioſcorides Bugloſſum inquit in campeſtribus naſcitur, & ſabuloſis: Iulio Menſe colligitur: aiunt

aiunt eam, quæ tres thyrſos emittit, cum ſemine & radice tritam, potamque contra tertianos horrores prodeſſe: quæ quatuor ad quartanas; ea in vino decoquitur: facit & ad abſceſſus: herba ſimilis Verbaſco: folium in terra ſparſum, nigrius, aſperum, bubulas linguas imitans, quod in vinum deiectum animi voluptates auget. vnde Plinius Euphroſynum quoque appellari tradit, at non deſcribit.

CAP. III.

BORRAGO vulgò appellatur olus, quod in hortis ſeritur: folio latiore, ac breuiore quam Bugloſſum; caule craſſo: ramis multis, non in rectum, ſed ad latera tendentibus: flores latiores, deorſum inclinati, colore cæruleo, elegantiſſimo, aut candido: ſemina nigra Bugloſſo craſſiora: expetuntur in cibis, flores, præſertim cum Lactuca: folia quoque tum cruda tum cocta ex oleo, & aceto comeduntur: radix tenuis, & inutilis annua tantum: gaudet ſolo pingui. putant recentiores huic plantæ potius conuenire Bugloſſi deſcriptionem, quam ſupra dictæ, cum tamen neque ſponte oriatur in ſabuloſis, neque folia longa, & anguſta ſint, vt in ſymphyto Dioſcorides tradit, & vt oſtendit ſimilitudo linguæ Bouis: neque thyrſi tres vel quatuor inſint. Tandem Bugloſſa tota cum radice & ſemine colligi præcipitur menſe Iulio. At Borraginis radix perfecto ſemine exareſcit, neque collecta ſeruari poteſt incorrupta. ſed forte Auicenna hanc intelligit, cum deſcribit herbam latam habentem folia Almatu & aſpera ad tactum, cuius rami aſperi ſunt, ſicut pedes Locuſtarum, colore ex Viridi & Citrino: Eligendam vero eſſe eam, quę folia habet craſſa, ſuper quorum facie ſunt puncta, quę ſunt radices ſpinarum & pilorum exeuntium ex ea, cuiuſmodi naſcitur Coraſceni. nam alibi de Bugloſſo agit ſub alio nomine inquiens: putare ſe eſſe linguam Bouis Perſicę, cuius proprietas eſt lętificare, & triſtitiam remouere. Exiſtimo autem Borraginem in Italia quondam peregrinam fuiſſe, cum de ea nulla fiat mentio ab antiquis inter olera.

CAP. IIII.

BVGLOSSA Hiſpana cognominatur quædam: latiore folio, quam noſtra Bugloſſa, punctis quibuſdā albis diſtincto: caule ramoſo, cubitali, folioſo: floſculos fert inter folia paruos, colore cæruleo, figura Borraginis: viuit radice diutius, vt Bugloſſa. huic conuenit deſcriptio Lycopſis apud Dioſcoridem, de qua inquit: longioribus foliis conſtat, quam Lactuca, craſſioribus, latioribus, aſperis, circa radicis caput inclinatis: caulem fert longum, rectum, aſperum, ad natis

multis cubitalibus aſperis, in quibus flores parui purpuraſcentes: radix rubra aſtringens naſcitur in campeſtribus. Plinius Lycopſim eiſdem fere verbis deſcribit.

CAP. V.

PVLMONARIA apud nos vocatur in Alpibus, locis vmbroſis herba folio ab radice Bugloſſæ Hiſpanæ, minus aſpero; maculis candidis, quibus pulmonem ęmulatur: caulis primo vere è medio foliorum erumpit, dodrantalis; in quo flores purpurei, & ſubrubentes ſpectantur: caulis cito euaneſcit, foliis ab radice permanentibus: viuit enim radice diutius, vt cætera Bugloſſæ genera. Laudant recentiores ad vlcera pulmonis ſananda, & ſanguinis reiectionem, ſucco eius in potu dato, vel decocto cum ſaccaro. eodem nomine intelligunt genus quoddam Lichenis, caudicibus arborum vetuſtis adnatum. Plinius hanc videtur intelligere, cum alterum genus Callæ deſcribit his verbis: folia Lactucæ habet, longiora, plumoſa; radicem rubram: ideo quidam Anchuſam vocant ad ignes ſacros impoſita, & ad Iocinoris vitia in vino pota. De prima autem Calla inquit: eſſe Aro ſimilem: naſci in arationibus: iiſdem viribus, vt Arum, vt igitur maculoſum eſt Ari folium, ſic & vtriuſque Callę.

CAP. VI.

PVLMONARIA alia Romana cognominatur herba, cui ſoli in hoc genere caules inſunt læues, & craſſi, vt Portulacæ: folia ſubrotunda, nullo pediculo hærentia, alba, maculis aſperſa, & ſpinulis quibuſdam horrida: flores inter folia particulatim ordine exeunt, concaui, & oblongi, figura aluearij apum, colore luteo: ſemen intus craſſum, & nigrum, capituli figura leue: oritur in ſyluis. Plinius Cerinthen videtur intelligere, quam ſeri præcipiunt iuxta apum aluearia. Eſt autem Cerinthe inquit: folio candido, incuruo, cubitali: capite concauo, mellis ſuccum habente: horum florum auidiſſimæ ſunt apes.

CAP. VII.

CONSOLIDA vulgò appellatur ceſpes magnus in paluſtribus naſcens: caulibus multis, craſſis, bicubitalibus, aſperis, & ſtriatis: foliis Bugloſſi, latioribus, nigricantibus, aſpera lanugine obſitis: flores fert deorſum inclinatos, figura aluearij apum, colore in purpura nigricante, nunc magis purpureo: ſemine rotundo: radicibus nititur craſſis, ramoſiſque, ſucco glutinoſo conſtantibus, ſapore aqueo.

Altera

Altera minor in collibus naſcens, locis vmbroſis, præcipuè ſub Olea: & locis cultis: folio Borraginis, minore, ac minus aſpero: cauliculis dodrantalibus, aut paulo altioribus: flore pallefcente: radicibus in obliquum ſparſis, quibus rotunda tubercula inſunt, colore candido, mollia, ſapore non ingrato: vtræque viuunt radice diutius. Dioſcorides Symphyton vocat cognomine Pecton: caulem fert inquit bicubitalem, & maiorem, ferulaceum, craſſum, angulofum & inanem, vt Sonchus: circa quem per interualla non magna ſunt folia, lanuginoſa, anguſta, & oblonga, effigie Bugloſſi: appendices autem in caule ſunt ſecundum angulos quoſdam: hoc eſt tenue folium ſingulis alis adnexum: flores inſunt nigri (ſed vulgati codices legunt non Μέλανα, vt Apuleius habet, ſed Μέλινα, ideſt lutei) & fructus circa caulem Verbaſci. totus autem caulis, & folia ſubaſperam lanuginem habent, quę tactu pruritum excitat: radices ſubſunt in ſuperficie nigræ, intus candidæ, & glutinoſæ, quarum eſt vſus; ex his manifeſtum eſt maiorem Conſolidam tantum Dioſcoridi notam fuiſſe; nam alteram non reperio indicatam: Alterum tamen eſt Symphytum Petręum, de quo alibi.

CAP. VIII.

ANCHVSAE appellantur, quę in hoc genere radicem ferunt exterius rubentem, vt manus inficiat, quamquam in Italia is color exiguus habeatur, idque non in omni tempore, ſed cum planta cauleſcere incipit: nam iuniores radices candidæ ſunt: ſeniores nigræ fiunt, non cauleſcunt autem niſi anno ſecundo: radicem ferunt vnicam in altum actam: folia humi ſtrata in orbē, antequam cauleſcant, in longitudinem faſtigiata, Caninis linguis ſimilia, aſperaque, Bugloſſi modo: caules aſperos, è quibus inter folia exeunt ramuli poſtremis partibus reflexi in girum, vnde particulatim cum foliolis flores exeunt, oblongi, hiantes: ſemina inſunt quaterna, capitulis ſerpentum ſimilia, in acutum roſtrum deſinentia, tenuiora, quam Bugloſſæ: earum differentię tres: vna maior appellari poteſt, quæ paſſim lęto ſolo naſcitur: foliis latioribus, pluribus ab eadem radice caulibus cubitalibus, altioribus: flores primum purpurei exeunt, poſtea in cæruleum deſinunt, ſemen ſubnigrum. altera folio conſtat anguſtiore inſtar pollicis, magis ſpinoſo, cui aliquando puncta quędam inſunt, caulis vnicus tenuior: flores ſimiles & ſemina: oritur locis ſabuloſis. Tertia Lithoſpermo ſimilis eſt: foliis Oleę: ſimpliciori caule, ac lignoſo; cui in cacumine duo vel tres ramuli inſunt: floſculi candicantes; ſemina ſubruffa, & aſpera, vt cęteris: radix exigua rubeſcens: oritur locis humectis: omnes perfecto ſemine ex toto exareſcunt. Huic ſimilis altera iiſdem locis naſcens, fruticoſior:

ſeminibus nō ſcabris, ſed lęuibus, initio ſubrubentibus, poſtea albeſcentibus, ſpecie Lithoſperni. Dioſcorides tres huiuſmodi ſpecies deſcribit: primam foliis Lactucæ, in exilitatem faſtigiatis, hirſutis, ſcabris, nigricantibus, circa radicem numeroſis, ſtratis, aculeatiſque: radice digitali craſſitudine, quæ æſtate colore ſanguineo manus inficit, naſcitur pinguibus locis: Altera, quam aliqui Alcibiadion vocant, differt à priore folio minore, at ſimiliter ſcabro: caules vtrique tenues; quibus ſummis flores purpurei, ſubrubentes: radices longæ, rubræ, meſſibus Tritici ſanguineæ: naſcitur in ſabuloſis. eſt & alia huic ſimilis minor: fructu rubro, quem dentibus molitum ſiquis inſpuat in os ſerpentis, momento eum interficit: mirum apud Theophraſtum numerari Anchuſam inter plantas ab radice tantum foliatas: quamquam non ſimilia ſint folia, quæ in caule ſunt; multo enim breuiora, ac in extremo magis faſtigiata. Plinius Anchuſæ nomine ſimpliciter primum genus intelligit: cuius radix inquit in vſu eſt, digitali craſſitudine: finditur Papyri modo, manuſque inficit ſanguineo colore: præparat lanas pretioſis coloribus: ſanat vlcera in cerato, pręcipue ſenum, item aduſta: liquari non poteſt in aqua, oleo diſſoluitur, idque ſincerę experimentum eſt. Eſt & alia ſimilis inquit Pſeudo Anchuſa ob id appellata, à quibuſdam vero Enchuſa, aut Doris, & multis aliis nominibus, lanuginoſior, & minus pinguis: tenuioribus foliis, & languidioribus: radix oleum non fundit, ſed rubentem ſuccum, & hoc ab Anchuſa diſcernitur. Ex quibus verbis ſignificari videtur eam, quam primo deſcripſi non legitimam Anchuſam eſſe, ſed Pſeudo Anchuſam. De ſecundo genere idem Plinius inquit pluribus nominibus appellari: paruo frutice: flore purpureo: aſperis foliis, & ramis: radice ſanguinea cætero nigra: in ſabuloſis naſcens: efficax contra ſerpentes, maxime Viperas, & radice & foliis æque cibo, ac potu: vires habet meſſibus; folia trita, odorem Cucumeris reddunt. De tertia Anchuſa inquit: eſt & alia huic ſimilis: flore rubro, minor: & ipſa ad eoſdem vſus. at hic flori tribuit rubrum colorem, quem Dioſcorides fructui reddit.

CAP. IX.

ECHION paſſim iuxta ſemitas naſcitur locis aridis, candidior Anchuſa, & lanuginoſior: foliis gracilibus, magiſque productis: caule recto, duorum dodrantum; frequentibus ab imo ad ſummum ramulis: foliiſque aſſidue breuioribus ſecundum proportionem, vt tota figura Pyramidali conſtet: floſculos fert ex candido ſubrubentes: ſemina Anchuſæ cinerei coloris: radix exterius nigreſcit. Dioſcorides folia inquit habet prælonga, ſcabra, ſubalbida (alij legunt λεπτά-

λεπτα

λεπτὰ, ideſt aliquantum tenuia) Anchuſæ proxima,minora,& pinguia (addunt alij rubra) ſpinulis horridula, candicantibus, prædenſa quoque eſt tum foliis,tum cauliculis multis tenuibus; vtroque autem latere foliola ſunt tenuia, ſeriatim diſpoſita, nigricantia, aſſidue minora in cacumine ſecundum proportionem: flores iuxta folia purpuraſcentes; in quibus fructus eſt capitulo viperæ ſimilis: radix digito tenuior, ſubnigra. Decantata hæc apud Nicandrum inuentam ab Alcibio, qui cum à Vipera ictus eſſet in inguine,herbam hanc mandendo,& ſuccum deuorando,reliquum autem vulneri imponendo,dolore leuatus eſt,& euaſit: vnde à Poſteris Alcibion appellata eſt. Apud Plinium Echios vocatur duorum generum; vna Pulegio ſimilis: altera quæ lanugine diſtinguitur, ſpinoſa, cui & capitula viperæ ſimilia ſunt. Hanc eamdem alibi Alcibion vocat inquiens: Alcibion qualis eſſet herba, apud authores non reperi, ſed radicem eius & folia trita ad ſerpentis morſus imponi & bibi iubent: folia quantum manus capiat trita cum vini meri cyathis tribus: aut radicem drachmarum trium pondere cum vini eadem menſura. per primam autem Echion videtur intelligere, quam Dioſcorides Ocymoidem vocat, ſtatim poſt Echion, vt apud Numenium reperitur; ſed Ocymo potius, quam Pulegio ſimilis traditur.

CAP. X.

LITHOSPERMON, quod vulgò Milium ſolis vocatur, naſcitur, in collibus inter vepres: radice ramoſa, & nigricante; à qua vere cauliculi dodrantales attolluntur,lignoſi: foliis Oleæ,longioribus, aſperis: in cacumine duo vel tres ramuli ſunt, in quibus flores Bugloſſæ ſimiles, partim rubentes, partim cærulei: ſemina bina, ex barbato Vmbilico emergunt nitentia ſpecie margaritarum, candida, cortice fere lapideo; Alij poſtea cauliculi iuncei,& ſimplices in terram ſerpunt, cubitales, foliis ſimilibus,ſine flore, ac ſine fructu: viuit diutius radice. Dioſcorides inquit à ſeminis duritie Lithoſpermon appellatum eſſe: foliis Oleæ, longioribus, & latioribus,mollioribus, humi iacentibus cum ſuo caule; vnde prodeunt: ramuli autem inſunt recti,tenues, craſſitudine iunci, acuti, ſolidi, lignoſi, in quorum cacumine bifidi exorta ſunt, veluti cauliculorum, in quibus parua folia, iuxta quæ ſemen lapideum rotundum,paruum,Orobi magnitudine: naſcitur in aſperis & altis locis. quamquam ſcio verba Dioſcoridis partim deprauata, partim in aliam ſententiam conuerſa, ab aliis. Plinius inter omnes herbas, inquit, Lithoſpermo, nihil eſt admirabilius: herba quincuncialis fere foliis,duplo maioribus quam Rutæ: ramulis ſurculoſis, craſſitudine iunci: gerit iuxta folia ſingula veluti barbulas, & earum in cacuminibus, lappillos,

los, candore, & rotunditate Margaritarum, magnitudine Ciceris, duritia vero lapidea. ipsi,qua pediculis adhærent,cauernulas habent,& intus semen. nascitur & in Italia, sed laudatissimum in Creta : nec quicquam inter herbas quidem miraculo aspexi, tantus est decor veluti Aurificum arte : alternis inter folia candicantibus Margaritis,tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis. iacere atque humi serpere authores tradunt : ego auulsam, non hærentem vidi. hactenus Plinius. Ex quibus patet non bene cæteros apud Dioscoridem interpretari folia circa radicem humi strata, sed circa serpentes caules; at caules semina sustinentes nequaquam serpunt, quos Plinius auulsos vidit, stantes. præterea Italicum Lithospermon distare à Cretico : nec enim semen magnitudine Ciceris constat, sed paruæ Viciæ: & sæpe bina in singulis vmbilicis visũtur.

CAP. XI.

HELIOTROPIVM maius, vulgò Verrucaria, æstate prouenit passim,& iuxta vias,& in solo culto : caulis ab vna radice, quæ parua est, statim cum foliis florem ostendit : particulatim enim floret: assidue in ramos fissa; assidueque in cacumine florem gerens:quo modo crescit in latitudinem magis quam altitudinem, non excedens semicubitum : foliis constat in rotunditate parum oblongis, candicantibus, rugosisque : ex singulis ramulis attolluntur duo, aut tres, aut ad summum quatuor cauliculi, extremis partibus circumflexi, ad similitudinem caudæ scorpionis, in quibus flosculi continentur sine foliis, omnino hærentes, quasi verrucæ, colore candido : semina in singulis verrucis quaterna continentur, exigua : perit Autumno. Dioscorides Heliotropium maius & Heliostrophium appellari tradit; quia folia circumagit cum sole:Scorpiuron quoque ob similitudinem floris cum cauda Scorpionis : foliis constat Ocymi hyrsutioribus,candidioribus, maioribus : ramuli à radice terni, quaterni,& quini exeunt,quorum singuli multis alis constant : in cacumine flos albus, subfuluus, inflexus, vt Scorpionis cauda : radix tenuis, & inutilis : nascitur locis asperis. Plinius de hoc Heliotropio, quod Heliostrophion appellatur,inquit,altius est altero Heliotropio, scilicet minore, quamquam semipedalem altitudinem non excedat; ab ima radice ramosum : semen in folliculo messibus colligitur : nascitur non nisi in pingui solo. Apud Theophrastum Theodorus Solarem herbam vocat : floret particulatim, incipiens inferius, ideo diutius floret : humi caulis : perpetuo viret, floret cum Solstitium agitur.

CAP. XII.

HELIOTROPIVM minus, seu minor Verrucaria vulgò, aquosis tantum locis nascitur: cauliculo recto, dodrantali; foliolis Lithospermi breuioribus, rotundioribus: in cacumine ramulos duos, vel tres gerit, sine foliis, recuruos, vt alterum Heliotropium, sed tenuiores, longioresque; in quibus flosculi sunt elegantissimi, colore cæruleo: fructus postea pendent, pediculo tenuissimo, exiles, ac rotundi. Huius duas differentias notaui: vnum in aquis nascens: flore grandiusculo; fructu magis pensili: alterum vbique in hortis, & lęto solo: exilioribus flosculis, ac breuioribus pediculis: tota æstate florent, aliis ab radice subinde cauliculis subnascentibus: autumno pereunt. Dioscorides breuiter describit his verbis: Heliotropium minus, quod alio nomine Scorpiuron vocatur, nascitur in palustribus, & iuxta lacus: foliis supradicti, rotundioribus: fructum rotundum, pensilem, vt Verruca Acrochordon. Plinius alterum Heliotropion inquit Tricoccum appellari: circumagit se cum sole, etiam nubilo die, tantus syderis amor est: noctu velut desiderio contrahit cæruleum florem; vbique nascitur, & alio nomine Scorpiuron vocatur foliis non solum minoribus, sed etiã in terram vergentibus: semen ei est effigie Scorpionis caudæ; quare ei nomen. Quo in loco foliis tribuit ad terram vergere, quod Dioscorides fructui: præterea similitudinem caudæ Scorpionis semini ascribit, quam notam Dioscorides Scorpioidi assignat, de qua statim loquitur paucis his verbis. Scorpioides herbula est: foliis paucis: semine caudę Scorpionis effigie. dicendum igitur videtur Scorpioidem congenerem esse, cum Scorpiuro supradicto, cum Dioscorides cum illo coniunxerit, reliquam descriptionem subticendo; & Plinius pro eadem planta acceperit; Quod autem semen comparatur caudæ Scorpionis, accipitur pro cauliculo reflexo, in quo primo flos, deinde semen dispositum est; sic minus Heliotropium fuerit, quod in palustribus nascitur, flore grandiusculo: Scorpioides autem alterum, quod passim obuium tenuioribus flosculis. Sed vulgares Heliotropiæ aliæ sunt, de quibus diximus alibi, iis autem Tricocci nomen magis conuenit ob triquetram fructus compositionem.

CAP. XIII.

CYNOGLOSSA, idest lingua canina, folia fert paulo angustiora Borragine, molli lanugine obducta, & candicantia: caulem fert prope cubitalem, ramosumque: flores cæruleos vel purpurascentes, Buglosso similes: semina crassa. quaterna è propriis vmbilicis

extuberantia & in latitudinem depressa, vt seminis apex, in quo cor, inferius sit inclinatus; hæc lapparum more vestibus hærent: oritur in ruderibus, locis siccis. Quædam in montibus nascitur: latiore folio: breuiori caule: specioso flore. reperitur & genus paruum: angusto folio ac lappis minutis: oritur in syluestribus. Plinius cum Buglosso iungit, vires que tradit, quas Dioscorides Buglosso: caninas inquit imitatur linguas, Topiariis operibus gratissima: eius radicem tradunt, quæ tres thyrsos ferat: ad tertianas prodesse; quæ quatuor ad Quartanas. Est alia similis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua Ranis & Serpentibus aduersatur. Dioscorides quoque cum Buglosso coniungit: & caule carentem tradit: folia inquit Plantaginis latifoliæ habet, arctiora, minora, lanuginosa sine caule: humi sternitur: prouenit in sabuletis; laudat folia cum adipe suillo veteri ad morsus Canum, ad Alopegias, Ambusta: decoctum herbæ in vino aluum emollit. At in hoc genere nullam adhuc videre licuit caule carentem: quamuis sunt, quæ breui tempore illum gerant, vt Pulmonaria: Quædam non nisi post annum, vt Anchusarum genera & Echium. Illud quoque mirum recipi à Mesue, & aliis recentioribus: Cynoglossi radicem in Pillulas opiatas ab hac herba cognominata, vt fluxiones sistant: nec enim huiusmodi facultas à quoquam tribuitur: potius Arnoglossum pro Cynoglosso scribendum censeo; nam & hæc Cynoglossa appellata est teste Dioscoride.

CAP. XIIII.

QVORVM semina in hoc genere cor inferius habent, suffruticibus coronariis fere continentur; pleraque enim odorata sunt, calida & sicca, acria, vel amara. horum folliculi nequaquam dissecti vt superioribus, sed valde concaui extremis tantum patentes, vnde flos exit: flos longus circa seminis sedem adnexus est; ideo fistulæ modo concauus; vnde mellea dulcedo multis exugitur: postrema pars floris dehiscit. veluti in duo Labia. & erictu stamen tamquam ligulam promit: florent alia cacuminibus tamquam in spica, aut capitulis: alia inter folia, quæ bina ex interuallis condita sunt omnibus.

CAP. XV.

SALVIA Domestica fruticat multis ramis, crassis, candidisque: foliis digitali longitudine, duorum latitudine, valde rugosis, mollibus tamen, & candicantibus, valde odoratis, sapore non ingrato: expetuntur enim in condimentis: flores fert in longa spica raros, cærulei coloris, vel candidi: seritur in hortis apud nos. Alterum genus in

Hispania

Hispania & Massiliensi agro sponte nascitur, breuius, angustioribus foliis, sapore simili, & magis odoratis, quibus quandoque insunt binæ appendices paruæ, Saluia minor appellatur. Dioscorides Elelisphacon vocat fruticem ramosum, longum, ferentem virgas quadrangulas, & cana folia, effigie Mali cotonei, longiora, asperiora, crassiora, similitudine quadam attritarum vestium, hirsuta, subalbida, per quam iucundo odore, aut graui (quibus verbis vtrasque innuit:) semen in summis caulibus, syluestri Hormino simile: in asperis nasci. descriptio hæc satis prędictis conuenit. Theophrastus duo prædicta genera ostendit. alterum quidem Sphacelum vocans, alterum Elelisphacon: differre inter se tamquam domesticum & syluestre. Sphacelo folium magis læue, exilius, & minus squalens: Elelisphaco grauius (alij legunt scabrius). Plinius vtrumque genus Lenti syluestri adnumerat, putans Elelisphacon à Lente dictum, ab aliis Phacon: ea est inquit satiua Lente læuior; & folio minore, atque ficciore, & odoratiore: in quibus verbis Sphacelum Theophrasti innuit. est & alterum genus syluestris, odore graui; hæc mitior: folia habet Cotonei Mali effigie, sed minora, & candida. Hæc Elelisphaco conueniunt. subiungit paulo post: nostri, qui nunc sunt herbarij, Elelisphacon græce, latine Saluiam vocant, Mentæ similem, canam, odoratam: intelligit maiorem. An dicendum potius non alente, quæ φακὸ dicitur, cognominatas esse Elelisphacon, & Sphacelum, sed quia aridę videntur; id enim σφακός & σφάκιλος significant; comparantur enim folia attritis vestibus.

CAP. XVI.

SALVIA syluestris vulgò appellatur, & à quibusdam Matrisaluia, locis squalidis nascens: vnico ab radice aliquando caule, aliquando pluribus, rectis, crassis, & quadratis: paucis ramis, rectis: huic folia ab radice latiora multo sunt, quam Saluiæ, magisque lanuginosa, odore graui: in caule autem angustiora assidue redduntur: flores fert purpurascentes inter folia, densos quasi in spica crassa, sapor inest acris, & mordens, præcipue in cacuminibus. huius duo genera noui; vnam colore candido, alteram nigriorem. Tertiam vidi in saxorum crepidinibus apud Serrauallem in Piceno, Saluiæ minori simillimam, candidiorem, lanuginosioremque, odoratam, acrem: herbam albam vocant: celebrant quidam ad argenti viui coagulationem. Apud Dioscoridem Stachys vocatur frutex, Marrubio similis, sed longior: folia ferens numerosa, gracilia, (velut alij legunt rara) hirsuta, dura, cana, beneolentia: virgulas autem ab vna radice complures, candidiores Marrubio: nascitur in montibus & asperis: vim habet excalfactoriam

& acrem: foliorum decoctum pellit menſtrua, & ſecundas. Sed longe diuerſam deſcribit Plinius, inquit enim: quę Stachys vocatur, Porri ſimilitudinem habet, longioribus foliis, pluribuſque, & odoris iucundi, coloriſque in luteum inclinati: pellit Menſtrua. vbi pro Praſio ideſt, Marrubio, Praſon ideſt Porrum accepit: & foliis longitudinem tribuit, quam Dioſcorides caulibus: tandem luteum colorē dixit, quem candidum aſſerit Dioſcorides. At profectò mirum videatur, cur Stachys appelletur planta, quę nullam ferat ſpicam; græce enim Stachys ſpicam ſignificat; idcirco forte Plinius pro Stachy accepit quandam foliis Marrubij, longioribus, ex viridi in luteum langueſcentibus, cui frequentes ſunt ſpicæ pallidæ, tenues, atque odoratę, quam inferius oſtendemus. Quæ tamen hic deſcripta eſt, ſatis conuenit deſcriptioni Dioſcoridis.

CAP. XVII.

SCLAREA vulgo dicitur ſuffrutex Coronarius, ad viſum clarificandum vtilis, alij Scarleggiam appellant: ingens quædam Saluia videtur: caule quadrato, craſſo, ramoſo, cubitali: foliis ſubrotundis, ad Verbaſci amplitudinem prope accedentibus, lanuginoſis, odoratiſque: flores in ſummis ſtolonibus ſpicatis inter folia exeunt, in purpura candicantes: radices multas, fibroſas ſpargit, ſeritur in hortis, ſponte quoque prouenit in aggeribus. Plinius inter Syderites Scopam regiam à noſtris vocari inquit eam, quæ eſt latiſſimo folio, cui non leuior honor in coronis eſt, quam Caltæ; quamquam folia eius oleant, non flores. Alibi idem Plinius Tuſſilaginē alteram intelligere videtur, inquiens: à quibuſdam Saluia appellatur, ſimilis Verbaſco: cōteritur ea, & colata calefit, atque ita ad tuſſim, lateriſque dolores bibitur: contra ſcorpiones eadem & dracones marinos efficax: contra ſerpentes quoque ex oleo per ungi ea prodeſt. Dioſcorides Baccharim vocat herbam odoratam, quę in coronas additur: cuius folia aſpera ſunt, media Violæ & Verbaſci magnitudine: caulis anguloſus, cubiti altitudinem petens, ſubaſper, ramoſus: flores purpuraſcentes, ſubalbidi, odorati; radices ſimiles Elleboro nigro, odore Cinnamomum præſeferentes: amat loca aſpera, & ſqualida; ſed apud Plinium hoc nomen Bacchar non hanc ſignificat, ſed Aſarum, vt ſuo loco explicatum eſt.

CAP. XVIII.

GALLITRICVM vulgo, & Sclarea ſylueſtris appellata, ab aliis Chiarella, in incultis naſcitur; gracili ſolo, longe minor Sclarea, ac minus hirſuta, ſine odore: foliis circuminciſis, ſimilitudine

dine Criftæ Gallinaceæ : flores in fpica purpureos fert, aut cęruleos : femen nigrum, rotundum, ac paruum. eius quædam differentiæ ratione magnitudinis : quędam enim vix palmum ęquat, fimplex : quædam ad cubitalem altitudinem accedit : pluribus ab eadem radice caulibus. compertum eft huius femen integrum oculis inclufum fine morfu vllo ea, quę vifum offufcant, abftergere : mucco enim quodam obducto intumefcit : paruas quoque fpinas infixas extrahit ex oculis. Hanc multi inter genera Syderitis recenfent. Alij Verbenacam rectam putant: Plinius Alectorolophon vocari fcribit,apud nos Criftam dici: folia inquit habet Gallinaceæ Criftæ, plura : caulem tenuem : femen nigrum in filiquis : vtilis tuffi, & caligini oculorum : femen folidum coniicitur in oculum, nec turbat, fed in fe caliginem contrahit, mutat colorem, & ex nigro albicare incipit, ac intumefcit, & per fe exit. Quædam in montibus nafcitur foliis maioribus Gallitrico, ac virentioribus : caulibus vltra cubitalem altitudinem : flore purpureo, in longa, ac tenui fpica, femine nigro, vt Gallitrici.

CAP. XIX.

AETHYOPIS peregrina apud nos, Sclareę fimilis, candidior, & lanuginofior : foliis latioribus, angulofifque, in terra ftratis : caules fert breuiores : flores candidos, femina fubflaua, magnitudine paruæ Vicię, læuia. Diofcorides Aethyopis inquit : folia habet Verbafco fimilia, per quam hirfuta, denfaque, in orbem circa radicem redacta : caulem quadrangulum, craffum, & fcabrum, fimilem Apiaftro, aut Arctio, multis alis concauum : femen Erui magnitudine, geminum in vno conceptaculo : radices ab eodem cefpite numerofas, longas, plenas, guftu glutinofas, quæ ficcę nigrefcunt, duranturque vt cornua : plurimum in Ida monte Troadis nafcitur, & in Meffenia. Plinius eadem ferme habet, quæ ex Aethyopia venit, eximia eft, & illico auxiliatur : radix ficcata & in vino cocta purulentis, ifchiadicis.

Aethyopis. Diosc. Plinius.

CAP. XX.

MELINVM vulgo in Alpibus appellatur, alij Melliginem; quia mellea quædam pinguedo, & odor toti plantæ ineft : frequens eft in Apennino : pluribus ab eodem cefpite caulibus, vltra cubitalem altitudinem, quadrangulis; in quibus folia ferme triangula, Hederę figura, latiora, hirfuta, crifpa, & ferrata: flores ex cādido pallefcētes, figura falcatos in autumno, in fpica Saluię fimili: radices fibrofas, vt Sclarea. Alia breuior & fruticofior : foliis Saluię, breuioribus, ad Marrubiū

quodamodo accedentibus,colore ex viridi in luteum languefcente : fpicas multas fert tenues, & longas in fingulis foliorum alis, & in fummis virgis : flofculos pallidos odore iucundo : oritur in gracilibus. Has Plinius videtur indicaffe,cum de Stachy fcribit: quę Stachys vocatur, Marrubij fimilitudinem habet : longioribus foliis, pluribufque, & odoris iucundi, colorifque in luteum inclinati : pellit menftrua. Quamquam, pro Marrubio deprauatè Porrum legatur eo loco, vt notauimus in Stachy Diofcoridis.

CAP. XXI.

BETONICA in fyluis nafcitur, fub arboribus, & fruticibus : foliis ab radice, duorum digitorum latitudine, fenfim in gracilitatem productis, ferræ modo lateribus incifis, fubhirfutis, non fine grato odore, fapore fubamaro, & acri, ficcante os : caulis rectus, cubitalis, quadratus; in quo pauca folia,& minora; in cacumine flores purpurei, veluti in fpica. Diofcorides Ceftron vocat, & Pfychotrophon; quia locis frigidis inuenitur; A Romanis autem Betonicam appellari tradit, herbam tenui caule, & quadrato, cubiti altitudine, aut altiore : folia longa, mollia, Quercui fimilia, in ambitu diuifa, odorata, prope radicem maiora : in fummis caulibus femen veluti Saturegę, fpicatum. Decerpta huius folia ficcari ad plurimos vfus : radices tenues, vt Ellebori, quæ ex Oxymelite in potu pituitofam euomitionem euocant, & quæ fequuntur. reperitur autem in codicibus grecis altera Betonicę defcriptio, de qua nos alibi locuti fumus. alia quoque Betonica traditur apud Paulum Æginetam, de qua inferius dicemus. Plinius in hunc modum defcribit : Vetones in Hifpania eam, quæ Betonica dicitur in Gallia, in Italia autem Serratula, à Græcis autem Ceftron, aut Pfychotrophon, ante cunctas laudatiffima: exit angulofo caule, cubitorum duum : à radice fpargens folia fere Lapathi, ferrata : femine purpureo, folia ficcantur in farinam ad plurimos vfus. fit vinum ex ea, & acetum ftomacho & claritati oculorum : tantumque gloriæ habet, vt domus, in qua fata fit, tuta exiftimetur à piaculis omnibus. Videtur autem Plinius non folum prædictam intelligere nomine Betonicę, fed & aliam longæ maiorem, cui femina infunt purpurea. exit hæc planta multis ab eadem radice caulibus, cubito altioribus : foliis latioribus, fimilitudine eius quam Melliginem appellauimus : flores fert purpureos iuxta folia, & femina in fuis folliculis, fplendida, colore puniceo, antequam ficcentur : hæc quoque nafcitur in montibus, fed odore magis graui.

BAL-

CAP. XXII.

BALLOTE passim in ruderibus nascitur, crassior, & nigrior Marrubio: foliis amplioribus, hirsutioribus, grauis odoris, quasi cimicum; vnde Cimiciottum vulgo appellant: flores per interualla subrubentes, in verticillis non adeo densis, vt in Marrubio: caulis inferne quidem nigricat, superne autem albicat, hirsutusque est; Dioscorides Ballote inquit alio nomine Marrubium nigrum appellatur: caules fert quadrangulos, nigros, subhirsutos, complures ab vna radice: folia maiora quam Marrubij, rotundiora, & lanuginosa, per interualla in caule disposita, graueolentia, Melissophyllo proxima; vnde aliqui & hanc Melissophyllon vocauerunt: flores quoque circundant verticillatim albos caules (alij dictionem grçcam immutant, albedinem floribus ascribendo, non caulibus) sed prior lectio magis quadrat herbæ suprascriptę. Vis eius efficax aduersus canis morsus foliis ex sale illitis. Plinius herbam inquit fruticosam esse: angulosis caulibus, nigris; foliis vestientibus, maioribus quam Marrubij, (non Porri, vt legebatur) nigrioribus, graueolentibus. Galenus nequaquam meminit Ballotæ, neque Aetius.

CAP. XXIII.

CARDIACA in ruderibus nascitur: recto caule, cubitali altitudine: ramis quoque rectis: folia fert alioqui Ballotæ, sed quæ in extremo, scissuras profundas habent: verticillos spinosos, paruos inter foliola angusta, & oblonga: flosculos purpurascentes: laudatur à recentioribus ad cordis palpitationem, & conuulsionem, & paralysim. Apud Theophrastum videtur primum genus Marrubij, quod ab eodem describitur his verbis. Marrubij duo genera: vnum herbaceo folio, magis serrato, incisuris valde manifestis, & profundis; quo Pharmacopolæ vtuntur ad nonnulla. Galenus Alyssum vocat. Aetius quoque hanc intellexit nomine Alyssi: inquit enim: Alysson aiunt esse Syderitem Herculeam appellatam, quæ iuxta vias nascitur vbique, purpureum florem habens, & folia crassiora; nomen inuenit ex eo, quod cōmorsis, à Cane rabido mirabiliter succurrit: Galenus inquit de Alysso: Marrubio similis est, asperioribus tantum, & magis spinosis orbibus: flore ad ceruleum vergente.

CAP. XXIIII.

EXTANT duæ aliæ ſpinoſiores, quæ ad hoc genus reducuntur, vulgò Molucchæ, quarum vna à quibuſdam Meliſſa Cóſtantinopolitana vocatur: caules ab eadem radice fert plures, ac rectos, paulo breuiores cubito: foliis Marrubij, minus hirſutis: verticillos inter folia fert breui interuallo, magnos, quaſi continuata ſerie caulem veſtientes; ſub quibus ſingulis aculei ſunt pungentes, ſtellæ modo: conſtant Verticilli ex latis folliculis veluti Calathis; è quibus flos erumpit ex candido purpuraſcens: quo decidente ſemen farctum oſtenditur exterius plana & lata ſuperficie connexum. tota herba dum viret, graui odore conſtat, cum ad maturitatem peruenit, candida redditur, & bene olẽs. Altera altior aliquando vltra bicubitalem altitudinem: foliis nequaquã hirſutis, leuore quodam ſplendentibus: verticillos fert ſpinoſiores; nam non ſolum aculei ſunt iuxta verticillos, ſed & verticillorum folliculi in robuſtos aculeos deſinunt: flores inſunt purpurei, & ſemina nigriora vtræque peregrinæ apud nos. Has plantas non ſolum apud Galenum cenſeo intelligi Alyſſo congeneres eſſe, ſed forte etiam apud Dioſcoridem & Plinium. nam Dioſcorides inquit: Alyſſon exiguum fruticem eſſe, ſubaſperum: foliis rotundis; iuxta quę fructus veluti ſcuteola duplicia; in quibus ſemen continetur modice latum: oritur in montibus & aſperis locis. Hæc deſcriptio mitiori Molucchæ conuenire poſſit: fruticat enim rectis ramulis, ſubaſperis: nam alterum genus grandius eſt, & aſperius: folia præterea inſunt rotunda, vt Marrubio: ſcuteola autem non quidem duplicia, ſed lata & patula indicari poſſunt per verbum διάδιπλον. tamen alia eſt plantula, cui ſimilitudo duplicis ſcuteoli ineſt. quæ pro Alyſſo Dioſcoridis oſtenditur. Plinius autem de Alyſſo inquit: diſtat à Rubia, qui Alyſſos vocatur, foliis tantum, & ramis minoribus: in hoc facilis fuiſſe poteſt error pro Marrubio Rubiam legendo. tamen & inter Rubias inuenire licet Alyſſi deſcriptionem, vt ſuo loco oſtenſum eſt.

CAP. XXV.

MELISSA in hortis colitur inter ſuaueolentes herbas: foliis Marrubio amplioribus, virentibus, ſubhirſutis, odore Mali Citrei; vnde quidam vulgò Citronellã vocant, ſapore non ingrato; cruda enim eſtur inter olera, vt Menta, ſed hyeme ac Vere dum tenella eſt, nam procedente tempore odorem quendam ſubuiroſum præcipue in Autumno cõtrahit, quaſi hirci: flores in verticillis fert candidos.

Altera

Altera ſponte oritur in ruderibus: latioribus foliis, ac ſubuiroſis, parum à Ballote diſtantibus. Adeſt & genus quoddam peregrinum ex Orientalibus allatum, valde odoratum, etiam cum ſemen protulit; hoc foliis conſtat oblongioribus, Betonicæ modo: flores fert purpureos, & grandiuſculos. Dioſcorides Meliſſophyllon vocari ait; quia apes ea herba plurimum gaudent; cauliculi ſunt tenues, & folia Ballotæ ſimilia, maiora dumtaxat, & tenuiora, nec per inde hirſuta, olentia Malum Cytreum, Citraginem à Romanis vocari. Plinius Apiaſtrum vocari ab Hygino in confeſſa dannatione; quoniam venenatum eſt in Sardinia: at illud ab Apio cognominatum eſt, hoc autem ab Ape. Meliſſa enim græce Apem ſignificat. Arabes hanc ad cordis affectus extollunt; exhilarare enim, animo linquentes reuocare, ſollicitudines, & prauas imaginationes, & ſomnia tumultuoſa ſedare. Galenus, vt puto, Meliſſophyllon ſylueſtrem tantum nouit; nam parui facit: nemo enim inquit ea vtitur præſente Marrubio; vires enim Marrubij habet, ſed multo infirmiores.

CAP. XXVI.

MARRVBIVM frequens naſcitur in ruderibus: multis ab eadem radice caulibus, cubito breuioribus, ſubhirſutis, candida lanugine: foliis rotundis, rugoſis, candidiſque, odore medicato: verticillos per interualla fert, in quibus flores candicantes. Dioſcorides Praſion græce appellat: frutex inquit eſt ab radice ramoſus, candicans, ſubhirſutus; virgis quadrangulis: folio pollicis amplitudine, ſubrotundo, hirſuto, rugoſo, guſtu amaro: ſemen fert ex interuallis, & flores, veluti verticillos aſperos: naſcitur iuxta ædificia collapſa & in ruderibus. Theophraſtus hanc pro ſecundo genere Marrubij deſcribit his verbis: folio conſtat rotundiore, & vehementer ſqualido, vt Sphaceli, inciſuraſque habente obſcuriores, & minus ſerrato: inter ſuffrutices Plinius Marrubium inter primas herbas cõmendatum ſcribit, notius quam vt indicandum ſit. duo genera tradi à Caſtore; nigrum; &, quod magis probatur, candidum. De Marrubio nigro diximus ſuperius in Ballote.

CAP. XXVII.

QVAEDAM ex Creta ad nos allata eſt pro Pſeudodictamo: ceſpes amplus, virgis numeroſioribus, altioribus, & candidioribus Marrubio: foliis rotundioribus, minoribus, ſimilibus Dictamo Cretenſi, obſitis candidiori lanugine, guſtu ſubamaro, odore exili, non iniucundo: verticillos inter folia fert molles; in quibus floſculi ſunt purpuraſcentes. Dioſcorides de Pſeudodictamo inquit:

in

in multis terris naſcitur, ſimile vero Dictamo, ſed minus acre, & multo inefficacius: Theophraſtus & Plinius ramulos minores tradunt, licet foliis Dictamo ſit ſimile.

CAP. XXVIII.

VERBASCVM ſylueſtre frutex magnus eſt ferme arboreſcens: caudice potius quam caule intorto, craſſitudine brachij: ramos multos fundit, qui in virgas deſinunt longas, Marrubio ſimiles; & in iis folia Saluiæ domeſticæ, longa, hirſuta, colore albido, in luteum langueſcente, abſque vlla odoris gratia: Verticillos ex longis interuallis fert craſſos; in quibus flores ſunt aurei coloris, ſpecioſi: peregrina eſt apud nos; Dioſcorides inter genera Verbaſci ſylueſtre inquit genus eſt, ferens altas virgas, & ſpecie arborea: folia Saluiæ, & ramulos, quales Marrubium: flores luteos auri æmulos.

CAP. XXIX.

HORMINVM ſatiuum folia ab radice fert in terram ſtrata, ob longiora Marrubio, nigricantia, ac minus ſerrata, tactu glutinoſa: caules rectos, plures, ſemicubitales; in quibus verticilli breuibus interuallis ſunt iuxta foliola longe diuerſa ab inferioribus; tenuia enim ſunt, læuia, nec rugoſa, & in ſummo caule coloris violacei, vt flos quidam videatur in cacumine eſſe: floſculi tamen ſunt in uerticillis purpuraſcentes: cum exareſcit caulis perfecto ſemine folliculi verticillos componentes omnes deorſum flectuntur, in quibus ſemina nigra continentur, exigua, & oblonga: peregrina eſt apud nos. Horminum autem ſylueſtre ſponte apud nos locis aſperis, & ſaxoſis naſcitur: foliis tum ab radice, tum in caulibus, vt Meliſſæ paulo anguſtioribus, ſimiliter ſerratis: caules ſimiliter plures, ac ſimplices attolluntur, paulo maiores dodrante: flores paucos inter folia ferunt, grandiores, colore ſubrubente: folliculos latos deorſum nutantes, in quibus ſemina magnitudine Viciæ continentur fuſca: herba odore conſtat non ingrato. Dioſcorides de vtroque Hormino inquit: ſatiuum herba eſt: foliis Marrubio ſimilis: caule ſemicubitali, quadrangulo; circa quem eminentiæ ſiliquis ſimiles prodeunt, quæ ad radicem ſpectant; in quibus ſemen diuerſum includitur: nam in ſylueſtri rotundum, fuſcumque inuenitur, in altero nigrum, & oblongum, cuius eſt vſus ad Venerem ſtimulandam cum vino poti. Plinius Hormini meminit, & Horminij: per Horminium intelligens Aſparagum ſylueſtrem: vtrumque nomē inditum; quia Venerem ſtimulant. De Hormino inquit ſemine Cumino ſimile eſt in

reliquis

reliquis Porro (pro Marrubio græce Prasioprason legens) dodrantali altitudine: duorum generum: alteri semen nigrius, & oblongum: hoc ad Venerem stimulandam, ad oculorum argemas & albugines: alteri candidius semen, & rotundius: vtroque tuso extrahuntur aculei. alibi Theophrastum sequutus inter fruges numerat post Erisimum & Sesamũ; quamquam ambigat inquit inter fruges & medicamenta: Cumino simile: seritur cum Sesama & Irione inter æstiua, nullum animal vescitur viventibus. Apud Theophrastum Theodorus Geminalem vertit, inquit: æstate seritur: nullum animal mandit; forte quia amarum: Cuminaceum quoddam est, atque nigrum; seritur cum Sesama. Galenus quoque inter fruges numerat Horminum mediam naturam possidens inter Cuminum & Erisimum. Suspitio esset diuersam hanc esse, quæ inter fruges numeratur ab ea, quam Dioscorides satiuã vocat, nisi Cumini similitudo in semine satiuæ reperiretur: est autem semen id non ingrati saporis, & odore commendabili in mandendo, longe quidem minus Cumino satiuo, maius autem Æthyopica, quod Ammi vocatur.

CAP. XXX.

QVAEDAM in conualle quadam prope Pisas nascitur, Hormino satiuo similis, foliis, & caule; sed folliculis figura Ocymi, vt Ocymum quoddam syluestre videatur: pars enim postrema folliculi clauditur labiolo quodam sursum reflexo: flosculos fert oblongos, ac tenues, deorsum nutantes, purpureos; odor inest exiguus.

CAP. XXXI.

MILZADELLA vulgò dicta; quia lienosis egregie opitulatur, frequens nascitur in ruderibus, & hortorum aggeribus; herba dodrantem alta: pluribus ab eadem radice caulibus, simplicibus, subrubris: foliis Vrticæ; ideo Vrtica mortua, & innoxia à quibusdam vocatur. hyeme macula quædam alba per medium folium discurrit; aduentante vere flores fert inter folia subrubentes, grandiusculos, in quibus mellea quædam dulcedo inest: hi veniunt in cibos inter acetaria. vtuntur succo foliorum per se poto vel cum aceto ad præcordia tumida, obstructiones tum Lienis, tum Iecinoris; Plinius inter Vrticas Lamium vocari inquit Vrticam innoxiam, morsu carentem: album habet in medio folio, quod ignibus sacris medetur, contusis, inustis, strumis, tumoribus, podagris, vulneribus. alibi eamdem videtur intelligere, cum Leucem vocat Mercuriali similem, per medium folium candida linea transcurrente; vnde Mesoleucon dicta est: fistulas sanat,

& Carcinomata. Quid si hanc eamdem apud Dioscoridem dicamus Leucadem esse? quamuis non describatur. inquit enim Leucas montana latioribus foliis quam vrbana est; semine acriore, amariore, ori ingrato. efficacior tamen quam vrbana. vtraq; ex vino contra animalium venena præcipue marinorum opitulatur. erit autem Leucas montana quædam congener prędictæ in montibus: floribus subluteis: foliis longioribus, & in acutum magis productis: alia angustioribus foliis, quasi Mercurialis. extat & in ruderibus, ac locis aridis quoddam genus exiguum: foliolis candidioribus, hirsutioribusque: flosculis tenuibus, purpurascentibus, aliquando candicantibus: nulla tamen earum albam maculam habet in folio præter prædictam, quæ vrbana est. quædam iuxta parietes non dum exacta hyeme floret. tenui cauliculo, simplici, foliolis sine pediculo caulem cingentibus, rotundis, & serratis: in summo cauliculo veluti capitulum inest, in quo flosculi tenues, oblongi, colore nigrantis Rosæ.

CAP. XXXII.

VERBENA vulgò appellata, vbique secus vias, & in ruderibus nascitur: duobus, aut tribus ab eadem radice caulibus, cubitalibus, in quibus pauca folia sunt Quercui similia, sed inæquales habentia scissuras, gustu amara: summi caules finduntur in plures ramulos, tenues, in quibus veluti festucis nudis flosculi sunt exigui, purpurascentes; & fructus valde parui: diutius floret per totam æstatem: celebris est ad multos morbos præcipue ad obstructiones viscerum: sunt, qui ad Hydropen puluerem foliorũ propinent feliciſſimo succeſſu. Dioscorides Hicrobotanen idest herbam sacram vocari tradit; quia multum ad Amuleta, expiationesque commendetur: alij Peristercon supinam, quam in hunc modum describit: ramulos emittit cubitales, aut maiusculos, angulosos; in quibus folia ex interuallis sunt Quercus, sed minora, angustioraque, eisdem diuisuris in ambitu, colore aliquantum glauco: radix modice longa, tenuis: flores purpurei, graciles. Plinius Verbenacam à Romanis appellari tradit. at Verbena apud ipsum & Sanguina gramen significant ex loco sacro; vnde per abusum omnes frondes sacræ Verbenæ appellantur. de hac autem inquit nulla plus habet Romanæ nobilitatis, quam Hierobotane: hāc legati ad hostes ferunt: hac Iouis mēsa veneratur domus purgatur, lustraturque. Genera eius duo; foliosa fæmina; mas rarioribus foliis. vtriusque ramuli plures, tenues, cubitales, angulosi: folia minora, quam Quercus, angustioraque, maioribus diuisuris, color glaucus: radix longa, tenuis: nascitur vbique in planis aquosis. Quidam non distinguunt, sed vnum omnino genus faciunt; quoniam

quoniam vtraque eosdem effectus habet. vtraque sortiuntur Galli, & pręcinunt responsa: sed magi vtique circa hanc insaniunt, ac perunctos imperrare, quæ velint: febres abigere; amicitias conciliare; nullique non morbo mederi. est autem fæmina, quam modo descripsi.

CAP. XXXIII.

ALTERVM genus, quod Mas apud Plinium intelligitur, & Peristereon recta apud Dioscoridem, siue Verbenaca recta, non nisi in humidis nascitur, & foueis: vnico ab radice caule, recto, ac simplici vsque ad æstatem, altitudine dodrantali, aut paulo maiore; in quo folia frequentia, Quercui magis similia, quam supradicta, scissuris profundioribus, quasi Cerri, colore subalbido, subhirsuta: foliorum scissuræ aliquando adeo profundæ sunt, vt ad medium neruum accedant: post mediam æstatem caulis in ramos finditur, similiter simplices, ac foliosos, cubitales, amplioresque, in quibus per interualla parui sunt verticilli, vt in Marrubio inter folia: flosculis candidis. hæc minus amara, & magis siccans, quam Verbena. Dioscorides describit tantum primam eius ætatem antequam in ramos findatur his verbis. Peristereon nascitur in aquosis: nomen impositum à Columbis; quia circa hanc libenter versantur; herba est altitudinis palmi, interdum amplius adolescit: folia incisa, & subalbida, ex caule erumpentia: vt plurimum vnicaulis, & vnica radice constans reperitur. eius vsus extrinsecus ad vteri dolores, erysipelata, vlcera putrida, & vulnera glutinanda; Galenus hanc tantum meminit. Peristereon rectam vocans: vim habet adeo siccantem, vt vulnera glutinet; dolores capitis omnium maxime discutit, & perfecte corroborat, maxime viridis, imo & arida in oleo incocta cum radicibus & Serpillo.

CAP. XXXIIII.

TERTIOLA vulgò appellata; quia tertianas sanat, in eisdem locis nascitur, vbi Verbenaca recta, scilicet in scrobibus humectis: vnico caule, simplici, ac recto, bicubitali, quadrato; in quo per interualla, folia sunt angusta, & oblonga, quasi Salicis, rugosa, & aspera: in cacumine flores fert purpureos, veluti in spica longa.

terziola forse est illa de qua Superius, l. 6. c. 5 sub nõie lysimachiæ flore purpureo.

CAP. XXXV.

SIDERITIS Herculea locis incultis & sabulosis nascitur, similis Chamędri, candidior: multis ab eadem radice cauliculis, simplicibus, dodrantem non excedentibus, orbiculis inter folia pungen-

tibus : flofculis ex purpureo candicantibus : fapor ineft fubamarus, mul tum exficcans. Alterum genus altius, ac viridius, paucioribus cauliculis : foliis rarioribus, maioribus : in fummis cauliculis veluti in fpica flores cingunt in orbem per interualla fublutei. Duæ aliæ in vineis nafcuntur vnicaules, ramofæ: paucis foliis, anguftioribus, oblongioribus : verticillos inter folia ferunt; in quibus flores purpurei, vel albicantes. omnium folia tenuiter ferrata funt, ac rugofa, fpecie Saluiæ, aut Marrubij, odore non infuaui : femina nigra : nulla tamen pungit præter primam. Diofcorides hoc modo defcribit : folia habet Marrubij, fed longiora, fatis ad frondem Quercus, aut Saluiæ accedentia, minora tamen, & afpera: caules edit quadratos, dodrantem altos, aut etiam maiores, non iniucundi guftus, & aliquantum fubaftringentis; in quibus per interualla orbiculatæ vertebrę, vt in Marrubio fpectantur: & femen in eis nigrum; nafcitur in petrofis locis. Aetius putari inquit Alyffon eamdem effe cum Siderite Herculea, vt fuperius in Alyffo oftendimus : forte quia orbes pungentes in Siderite Herculea fint, vt in Alyffo.

CAP. XXXVI.

HEDERA terreftris vulgò appellatur herba, quæ vere à radicibus tenuibus, Graminis modo repentibus, plures attollit cauliculos, dodrantales, fimplices; in quibus folia Marrubij, rotunda, figura Hederæ, & circumferrata, viridia; inter quæ flores purpurei, ad cæruleum vergentes, oblongi, & in extremo patuli, pulchro afpectu: odor toti plantę acris, non infuauis; fapor amarus, & fubacris. Aeftate cum florere definit, iidem cauliculi in terram procumbunt, repuntque in multam longitudinem: foliis multo amplioribus nafcitur iuxta fepes & in aggeribus, & iuxta flumina : efficax ad purulentos, & phthificos. educit enim fputa & ficcat internos abfceffus. in vfu funt cauliculi florentes in puluerem redacti, aut herbæ decoctio, item aqua per fublimationem extracta: laudant & in pefte: non dubito hanc Chamæciffum effe apud Diofcoridem, fi vnum Verbum μακρὸν id eft longum, legatur μικρὸν id eft paruum : cætera enim optime quadrant: nam inquit : Chamæciffus folia habet fimilia Hederæ, minora, ac tenuiora: ramos dodrantales ab radice, quinque, aut fex foliofos : flores Leucoiis fimiles, minores, valde amaros guftu : radicem tenuem albam, inutilem : nafcitur locis cultis; folia fanant Ifchiadicos tribus obolis pota in aquæ cyatis tribus, diebus triginta, aut quadraginta : eodem modo ad morbum regium dantur fex aut feptem diebus. Galenus florem videtur affumere: inquit enim Chamęcyffi flos, cum fit admodum amarus, iecur obftructione liberat: funt, & qui ipfum Ifchiadicis exhibeant. ex quibus coniicio floren-

florentem colligi, vt folia cum floribus aſſumantur: idcirco non deſcriptos à Dioſcoride caules humi procumbentes. Altera enim omnino vi detur planta numquam florens. Alterum eſt Genus Chamæciſſi, cui copioſior eſt flos in cauliculis dodrantalibus, veluti in ſpica, amarior, inter foliola Hederacea, nequaquam ſerrata abſque pediculo hærentia: ab imo ad ſummum vſque floſculos cęruleos cōplectentia, vere ineunte: hi cauliculi perfecto ſemine inareſcunt: viuit autem planta aliis cauliculis, humi ſerpentibus, rubris; in quibus folia inſunt, figura Betæ, minora, parum ſerrata, ex aduerſa parte rubra: his foliis vtuntur per ſe im poſitis ad vlcera tibiarum: vulgò appellant Laurentinam, alij herbam Sancti Laurentij, alij Conſolidam mediam: Plinius hanc intellexit, cum inquit: Chamęciſſos ſpicata eſt, Tritici modo, ramulis quinis fere folioſa: cum floret exiſtimari poteſt alba Viola: radice tenui, cuius bibunt Iſchiadici folia admodum amara potione. Alibi Hederam inquit eſſe non attollentem ſe à terra, quę contuſa in vino acetabuli menſura lieni medetur: folia ambuſtis cum axungia. Quo loco priorem videtur intelligere, cuius caules foliis Hederę repunt in terra.

CAP. XXXVII.

PRVNELLA à recentioribus vocatur, aliis vulgò Morella, & herba Mora, aliis Conſolida minor, herbula in pratis: multis ab eadem radice cauliculis, humi procumbentibus, dodrantalibus: foliis Ocymi, acuminatis, in primo ortu rubentibus: ſummis ramis inſident ſpicæ breues, & compactæ, veluti capitula oblonga, in quibus flores purpuraſcentes: huius folia tenella cruda comeduntur in acetariis: Cataplaſmate impoſita ſuppurant carbunculos, & vulnera glutinant: ſuccus cum roſaceo & aceto temporibus illitus vehementes capitis dolores ſedat: vlcera faucium & oris perſanat. Quædam locis aſperis & ſaxoſis naſcitur hirſutior, & breuior: foliis prope pediculum inciſis: capitulis antedictæ; ſed floribus candidis. Apud Dioſcoridem Polycnemon appellatur frutex ſurculoſus: foliis Origani: caule, vt Pulegij, geniculis multis intercepto, ſine vmbella: tenui tamen in cacumine corymbo, odoris acuti cum quadam iucunditate. Vulneribus glutinandis, recens, aut aridum cum aqua efficaciter imponitur, ſed quinto die ſolui debet: ad vrinę ſtillicidia, ruptaque cum vino bibitur. Plinius inquit: Polycnenon Cunilę Bubulæ ſimilis eſt: ſemine Pulegij: ſurculoſa, multis geniculis, corymbo odorata, acri, & dulci odore; Quę ferro factis vulneribus conmanducata imponitur: quinto die ſoluitur. Non abſimilis eſt deſcriptio apud eumdem Plinium Cunilę Bubulæ: inquit enim ſemen Pulegij, habet vtile ad vulnera, conmanducatum, impoſitumque,

tumque, vt quinto post die soluatur. Puto autem ipsum intelligere herbam Origano vulgari similem, orbibus per interualla Marrubij, seu Pulegij: flosculo subrubente: oritur in collibus, & vineis: sapor inest glutinosus sine odore. accipitur tamen aliquando pro Origano.

CAP. XXXVIII.

ALIA est: exilioribus ramulis: ac foliis angustioris Calamenti: floribus per interualla, vt Pulegij, sed sine odore, ac sapore. Quidam Clinopodium putant: Ego apud Paulum Betonicam primo descriptam puto: inquit enim herbam esse: ramulis exilibus, Pulegio similibus, sed tenuioribus, & propemodum si gustes, nullam qualitatem referentibus: nascitur potissimum locis petrosis: qua & in renum medicinis vtuntur. Est autem apud Romanos inquit alia quædam Betonica dicta, quam Dioscorides nominat Cestron: Hæc nihil simile cum prædicta habet præter actionem.

CAP. XXXIX.

CLINOPODIVM in crepidinibus saxorum nascitur, & ędificiis, alibi nequaquam; frequens in Pisano monte Sancti Iuliani: fruticulus est tenuis, ac lignosus: rectis ramulis; quos per interualla cingũt foliola tenuissima, Serpillo angustiora, frequẽti numero constipata, vnà cum flosculis purpurascentibus, vt triclinij columnulas torno interfectas representent: odor inest non insuauis, & sapor subamarus, ac subacris. quidam pro Hyssopo montano accipiunt. Dioscorides inquit de Clinopodio: frutex est foliis Serpilli, surculosus, duum dodrantuma altitudine: nascitur in petrosis: flores Marrubij modo ex interuallis distincti, speciem pedum lecti præbent. Plinius eisdem fere verbis describit: Clinopodium Serpillo simile, surculosum, palmi altitudine: nascitur in petrosis: orbiculato florum ambitu, speciem lecti pedum prębens.

CAP. XL.

CHAMAEDRYS in locis saxosis, & incultis nascitur: multis ab eadem radice cauliculis, simplicibus, rectis, dodrante breuioribus: foliolis circum serratis, figura Quercus, sed multo minoribus; vnde vulgò Quercula appellatur imitatione Græci nominis: flosculos inter folia fert purpurascentes: tota gustu amara, & odore medica-

to

to prędita: febrifuga à quibuſdam vocatur; nam puluis drachmæ pondere ex aqua hauſtus tribus diebus fugat tertianas,& febres longas. Dioſcorides Chamædrys inquit à Græcis, à latinis autem Triſſago appellata, naſcitur in petroſis, & aſperis: frutex dodrantalis: foliis exiguis, amaris, effigie, & diuiſura Quercus: flore paruo, penè purpureo; carpitur ſemine pręgnans. Theophraſtus Triſſaginis inquit folia ad rupta, vulnera, in oleo trita valent, & ad depaſcentia vlcera: fructus bilem extrahit, & oculis quoque beneficus eſt: folium ad albugines tritum in oleo prodeſt: habet hæc herba: folia Quercus,& ſtatura vix palmum excedit, & odorata atque ſuauis eſt: ſed partes omnes herbę eiuſdem minime ad idē vtiles eſſe non videatur forte abſurdum; radicis vero eiuſdem partem vnam ſuperius, alteram inferius purgare mirabilius ſit. Plinius folia ſcribit magnitudine Mentæ, colore & diuiſura Quercus: alij inquit ſerrata tradunt, & ab ea ſerram inuentam: flore penè purpureo.

CAP. XLI.

TEVCRIVM in crepidinibus ſaxorum naſcitur, locis calidis: virgis cubitalibus, lignoſis: foliis Chamędreos, amplioribus: floribus candidis in ſummis virgis, velut in ſpica inter foliola parua, odore medicato, & ſapore amaro, vt Chamędrys. Alterum genus in montibus prouenit, ramoſius, ac breuius: foliis virentioribus, denſius ſerratis, latioribus, inter quæ flores albos fert. Dioſcorides Teucrium inquit, quidam Chamędrym vocant, herba eſt virgarum ſpecie, ſimilis Chamędry tenui folio: habens folium ſimile Erebintho ideſt Ciceri (ſed forte legendum Therebintho, folium enim craſſum eſt, amplitudine folij Therebinthi) placet & hic verbum tenui folium Chamędry coniungere non Teucrio, vt vulgaris lectio habet: cum enim Chamędrys commune nomen ſit Teucrio tamquam maiori, & Triſſagini, tamquam minori, tenuifolia hæc cognominata eſt ad differentiam Teucrij, cui folium tum craſſius, tum latius. Patet autem id ex Plinio, qui de Teucrio ſcribens inquit: quidam ramis Hyſſopi tradunt ſurculoſam; folio Fabæ: colligi florentem, adeo florere non dubitant. ſed aliam tradit eodem nomine, quam quidam Hemionion vocant ſpargentem iuncos tenues; folia curua; aſperis locis naſcentem, auſtero ſapore, numquam florentem, neque ſemen gignit: hanc Dioſcorides Hemionitim vocat, de qua ſuo loco dicetur.

CAP. XLII.

SCORDIVM in paluſtribus naſcitur, montoſis, altior, & ramoſior Chamædri: foliolis breuibus, ſubcandidis: floſculis inter folia ex candido purpuraſcentibus: tota odorem quendam Allij præfefert, celebris herba aduerſus venena, & peſtem: naſcitur & in planis: ampliore folio, Mentaſtro proximo: minus efficax. Dioſcorides inquit in montibus, & paluſtribus naſcitur: foliis Triſſaginis, maioribus, non ſic in ambitu diuiſis, aliquantum Allia redolentibus, guſtu amaris & aſtringentibus: caulibus quadrangulis: ſubrubro flore. Plinius Scordotim, & Scordium vocat, Mitridatis manu deſcriptam, magnitudine cubitali, caule quadrangulo, ramoſam; foliis lanuginoſis, Quernæ ſimilitudine; reperiri in Ponto campis pinguibus, humidiſque, guſtus amari. eſſe & alterius generis: latioribus foliis, Mentaſtro ſimilem: vtramque ad plurimos vſus per ſe, & inter alia in antidotis. Galenus non ſolum in Creta optimum reperiri teſtatur, ſed & in aliis multis regionibus: repertum cadauera in bello, quæ forte ſuper Scordium iacuiſſent, multo minus computruiſſe, qua parte Scordium tetigiſſent: inde excogitatum tam putrefacientibus animalium venenis, quam medicamentorum deleteriis Scordium aduerſari.

CAP. XLIII.

CHAMAEPYTIS, quam vulgò Iuam vocant, locis aſperis naſcitur: multis ab eadē radice cauliculis, fruticantibus, rectis, palmum altis; in quibus frequentia ſunt foliola, tripartito diuiſa, tenuia, & oblonga, mollia, & hirſuta: inter quæ floſculi ſunt lutei: fructus ſubrotundi: ſemine turgidi: tota odorem Pini refert. Altera maior appellari poteſt, peregrina apud nos, ramoſa: caulibus humi procumbentibus, incuruis, ſemicubitalibus, longioribuſque: foliis, & floribus rarioribus, in cæteris ſimilis prædictæ. Dioſcorides deſcribit repentem in terra, ſubcuruam: foliis Semperuiui minoris, multo tenuioribus, hirſutis, & pinguioribus, circum ramos frequentibus, odore Pinus, flore tenui, luteo, vel candido: radicibus Cicorij: hæc deſcriptio illi conuenit, quam maiorem dixi, at flore candido non dum viſa eſt. Duas præterea alias tradit: ſecundam cubitalibus ramis, in ancoræ ſpeciem incuruis, prætenuibus; coma ſupradictæ: flore candido: ſemine nigro: hæc etiam Pinum redolet. Tertiam, quę Mas nominatur, paruulam: foliis exilibus, albis, hirſutis: caule aſpero, candido: floſculis luteis: ſemina iuxta alas: reſpit & hæc Pinum: hę duę vim ſuperioris

obtinent,

obtinent, ſed non vſque adeo efficacem. Harum autem tertia optime quadrat noſtræ Iuę vulgari, quam primo loco deſcripſi; Quæ autem oſtendi poſſit pro ſecunda incertum eſt, niſi forte ea fuerit, quæ à quibuſdam Chamędrys fœmina appellatur, valde ramoſa: tenuibus cauliculis, in latitudinem fuſis, cubitalibus: foliis non tripartito, vt prædictæ, ſed multipartito diuiſis: floſculos fert in purpura cādicantes inter folia: ſemina in turgidis folliculis nigra: tota odorata eſt non abſimili odore, & amara. Plinius Chamępithys inquit, Latine Aiuga appellatur, diciturq; propter abortus; ab aliis Thus terræ: cubitalibus ramis: flore Pinus, & odore: Altera breuior, & incuruę ſimilis. Tertia eodem odore, & ideo nomine quoque: paruulo cauliculo, craſſitudine digitali: foliis ſcabris, exilibus, albis; in petris naſcens; vbi per digitalem craſſitudinem caulis videtur intelligere, non nudum cauliculum, ſed ſuis foliolis circum obductum.

CAP. XLIIII.

POLIVM Montanum, quidam Iuam Arteticam vocant, naſcitur in collibus incultis, & ſaxoſis: herba valde cana multis ab eadem radice ramulis, lignoſis, dodrantalibus, humi ſparſis; in quibus foliola oblonga, & anguſta, lęuiter circum denticulata, molli lanugine hirſuta: cacuminibus veluti flocci lati inſunt, lanuginoſi, in quibus floſculi continentur candidi: tota planta odore conſtat medicato, non iniucundo, ſapore amaro. Theophraſtus Polio tribuit folia carnoſa; quia pulpa conſtant, perpetue virentia: valere contra vermiculos noxios veſtimentis interpoſitum, culices gignere, cum copioſe frutificat: ad omnem rem ſeriam, & magnifaciendam, & famam, effodi noctu, tabernaculo ſtructo Heſiodo & Muſęo authoribus. Dioſcorides duo genera tradit Montanum, cui Teuthrio nomen eſt, & cuius eſt vſus: tenuis frutex eſt, candidus, dodrantalis, ſeminę refertus; capitulo in cacumine, quādam corymborum ſpeciem præſeferente, paruo, ſimilis cano hominis capillo, grauiter olente, non ſine quadam ſuauitate. Alterum fruticoſius non adeo valens odore, & viribus infirmius. Plinius Polium inclitam herbam eſſe Muſęi & Heſiodi laudibus ad omnia vtilem, & prorſus miram, ſi, vt tradunt, folia mane candida, meridie purpurea, ſole Occidente cærulea aſpiciuntur (ſed hanc colorum varietatem Dioſcorides non Polio, ſed Tripolij floribus tribuit.) duo eſſe genera, campeſtrę maius; ſylueſtre minus: quidam Teuthrion vocant: folia canis hominibus ſimilia, à radice protinus, numquam palmo altior. Galenus inquit amarum eſt guſtanti, & modice acre, ad viſcerum obſtructiones, vrinam, & menſes: viride glutinat vulnera magna, maxime ſpecies eius fruticoſa:

aridum vlcera maligna ſanat, præcipue minus: minus, quo vtimur ad antidota, & acrius, & amarius eſt, quam maius. Porro nos in montibus alterum genus reperimus, exilius prædicto: paucioribus, ac tenuioribus ramis: foliolis breuioribus, ſubrotundis,non denticulatis,odore valido. Aliam adhuc exiliorem in locis aſperis, & montoſis naſcentem habemus: foliolis Roſmarini Coronarij, breuioribus, ſuperne viridibus, inferne candidis: capitibus Polij: flore candido, ſed odore infirmo, ſapore amaro; radice exili: hanc quidam Symphitum Petręum putant. De Polio campeſtri, quod nam ſit, alio loco traditur.

CAP. XLV.

ROSMARINVM Coronarium frutex eſt fere arboreus,qui in hortis colitur: ſponte autem naſcitur in Ilua locis aſperis: ramis cōſtat multis, craſſis, ſcabroſo cortice, à quibus virgæ rectæ, ac tenues aſſurgunt, folioſæ, foliolis anguſtis, & oblongis, duris, ſuperne viridibus, inferne candidis, odoratis, ſapore ſuaui, ſubdulci, & acri, ideo recipiuntur in condimentis: non floret niſi valde prouecta æſtate poſt multos annos,flores cæruleos fert,copioſos, totis virgis,racematim, ex medio foliorum prodeuntes: hi valde grati Apibus; nam optimum ex his mel eliciunt, quale eſt Hiſpanicum. femina ſubrubentia, tenuia in paruis folliculis; non tamen iis feritur, ſed ramulo. Dioſcorides Libanotim Coronariam vocat,quæ à Romanis Roſmarinum dicitur: dicta autem eſt Libanotis ab odore Thuris, quem refert: ramos inquit fert tenues: & circa eos folia minuta,denſa,longa,exilia, ſubter incana, ſuperne virentia,grauiter odorata: at hęc longe differt ab alia Libanotide, quæ in genere ferulaceo recenſetur; ſed apud Theophraſtum, & Plinium de Libanotide loquentes, miror non fieri mentionem Coronariæ, niſi genus ſterile hanc intelligant, vt coniectura eſt apud Plinium, qui Roſmarinum tradit ſeri propagine, & auulſione, vt Sabinam: amplius ramo; quoniam neutri ſemen; quæ condictio noſtro Roſmarino ineſt; quamuis enim floreat, raro ſemen perficit, quod ſi perficiat, ſterile iudicatum eſt; quia aut non proueniat,aut cum difficultate, facillime autem ramo. At Theophraſtus ſterilem Libanotidem deſcribit: folio Lactucæ amaræ, ſcabriore, candidiore: radice breui, quæ purgat ſuperius, & inferius: prohibet & veſtibus interpoſita vermiculos noxios: colligitur per meſſem Tritici: naſcitur vberrime ſolo ſqualido, & ſaxoſo. Eamdem ex Theophraſto tradit Dioſcorides cum Erica naſci: foliis Lactucę ſylueſtris amaræ, aſperioribus, candidioribus; radice breui. Puto autem Roſmarinum ſylueſtre intelligi: oritur hoc in Ilua locis ſaxoſis, vt Coronarium: ramis tenuioribus, ab eadem radice multis, candidis; quadratis;

dratis: foliis per interualla binis, Oleæ figura, inferne candidis, superne viridibus: floribus in alis foliorum Rosmarini Coronarij, grandioribus, colore permixto ex cæruleo & candido, odor foliorum Polio proximus. Comparatio autem cum foliis Lactucæ amaræ quadrare possit tum syluestri Rosmarino, tum Coronario, si per Lactucam amaram intelligamus Tithymalum; nam Tithymalus ob lactis copiam Lactuca quoque appellata est: constat autem Tithymalus alius folio Oleæ, alius longe angustiori, vt Marittimus, & Cyparissias. tradit tamen Dioscorides Libanotidem sterilem ab his longe diuersam, in omnibus quidem similem fructiferæ, sed neque caulem neque florem, neque semen ferentem: sed hæc huc vsque incomperta est.

CAP. XLVI.

SPICA Italica densus est frutex opere Topiario, hortorum vallis commodus, modo per se modo cum Rosmarino: foliola fert mollia, candida, subhirsuta, Rosmarino longiora, numerosa, suauiter olentia, gustu amara: hæc hyeme vicem florum exhibent, ac priuatim Lauanda vulgò appellatur; quoniam lauacris odoratis expetitur: aduentante vere, rami attolluntur: foliis amplioribus, longioribus, ac magis virentibus: in cacuminibus spicas ferunt longe à foliis distantes, odore pleno, ac suaui. Spicæ autem in nouellis plantis breuiores sunt, adultioribus grandiores, magnitudine spicę Tritici; flores purpureos: semine intus minutissimo, subnigro, oleoso, vnde per sublimationem extrahitur oleum odoratissimum, valde nares feriens, quo vnguentarij vtuntur: seritur ramo: nascitur & sponte in Massiliensi agro, & Hispania, oris Mediterraneis. Plinius Pseudonardum vocat, qua herba Nardus Indica adulteratur: hęc inquit vbique nascitur: crassiore, & latiore folio, & colore languido, in candidum vergente. Extat & genus syluestre, locis asperis gaudens, breuius, minus candicans: spica breui, densa & crassa; in cuius cacumine foliola quædam sunt purpurea, veluti flos, odor infirmior, copiosa est in collibus Pisanis, & Ilua: Sticados vulgo vocatur, apud antiquos Stœchas ab insulis Stœchadibus prope Massiliam, vt Dioscorides tradit: rectius Stachys appellari debuisset, quasi spica. Videntur autem Antiqui syluestre tantum genus nouisse nomine Stœchadis, vt ex descriptione patet apud Dioscoridem in hunc modum: herba tenuibus surculis: coma Thymi: longiore folio: subamara gustu, & aliquantum acris. Plinius inquit Stœchas in insulis tantum eiusdem nominis gignitur, odorata herba: coma Hyssopi, amara gustu. Mesues Arabicum pręfert: est planta inquit tenuibus foliis, oblongis, tenui caule, cubitali, cinerei coloris: fert flores similes spicis Sili-

ginis, breuiores fine femine: melior pars Plantæ eft flos, deinde folia: purgat atram bilem, & pituitam. hæc defcriptio non abhorret à noftra Spica domeftica: Altitudo enim cubitalis,& fpicæ Siliginis, quæ Tritici fpecies eft, domefticæ magis conuenit,quam fylueftri. hinc coniicere licet ex Arabia primum in Italiam tranflatam fuiffe, nec antea notam.

CAP. XLVII.

THYMVM Creticum aliquando vixit apud nos frutex lignofus: frequentibus ramulis: foliolis anguftis, vt Satureiæ, duris: in fummis ramulis breues fpicæ infident, & compactæ, minores Stœchade; flofculis purpureis: tota planta acris, & odorata. Diofcorides defcribit furculofum fruticem: exilibus foliis, multis, & anguftis circundatum: capitulis in cacumine flore purpurafcente refertis: gracili folo, & petrofo prouenientem. Theophraftus Thymum fucco acri conftare teftatur: eius duo genera tradit, candidum, & nigrum: fero ad modum florere; nam circa folftitium incipit. Mel apes hinc colligere, vnde proba vel mala mellatio fperatur: femen nullum oftendit; fed floribus quodamodo permixtum: nam ferunt flores, & prouenit: quo flatus è mari nequeat peruenire non nafci, neque durare poffe. peritflos, fi imber inceſſerit. Plinius Thymum inquit colligi oportet cum flore, & in vmbra ficcari: duo genera eius candidum: radice lignofa: in collibus nafcens, quod & præfertur: alterum nigrius, florifq; nigri: mellis prouentum fperant Apiarij large florente eo: hinc mellis Attici in toto orbe fumma laus exiftimatur, tranflatum eft ex Attica Thymum, & vix; nam flore feritur, cui & alia ratio naturæ obfiftit, non durante Attico Thymo nifi in afflatu maris feratur; erat quidem hæc opinio antiqua in omni Thymo, ideoque non nafci in Archadia: at nunc inquit etiam lapideos campos in prouincia Narbonenfi Thymis refertos fcimus: hoc pene folo reditu è longinquis regionibus pecudum millibus conuenientibus, vt vefcantur: hęc Plinius. At hoc genus Thymi, quod in Narbonenfi nafcitur diuerfum eft: Thymumque hodie à quibufdam appellatur, ab aliis Piperella, à Diofcoride, vt puto ferpillum rectum, vt fuo loco patebit. Aetius admonet pænitus à nigro Thymo abftinendum, Elleboro appellato: corruptoriam enim vim habet, & bilem generat; vtendum autem eo, qui florem purpureum habet ex natura, & album, quid amplius complectitur. Arabes vocant Hafce, quod aliquando interpretæs conuertunt Hyffopum, vt apud Mefuē videre eft; nam in hunc modum defcribit: eft Planta multis cauliculis, tenuibus conftans, altitudine dimidij cubiti: foliis minoribus Origano, quę in cacuminibus caulium tenuiora redduntur, declinantia ad purpureum,

capi-

capitula quædam crassa constituentia: eius flos Calamento similis ad rubedinem declinans: & planta eius est mater Epithymi.

CAP. XLVIII.

THYMVM Italicum in collibus nascitur petrosis, & incultis, nō procul à mari: scatet eo mons Sancti Iuliani in agro Pisano: inde transfertur in viridaria: suffrutex lignosus: ramis dodrantalibus; foliis Satureiæ, maioribus, gustu mordaci, odoratis: flores fert inclinante æstate candidos, aut modice purpurascentes inter folia, non in capitulis coactos, sed veluti in spica solutos: constat perpetuo folio: in hac Epithymum reperitur. Hanc videtur intellexisse Dioscorides, cum de Epithymo loquitur, inquiens; florem esse Thymi durioris, quod est Satureiæ simile. Et genus albi Thymi, quod Aetius eligendum præcipit, cui flos purpureus est ex natura, & amplius album quid complectitur. & Plinius candidum; radice lignosa; in collibus nascens, quod & præfertur: eidem florem album tribuit, cum de Epithymo loquens ait: Epithymum est flos Thymo Satureię simili; differentia quod hic herbaceus est, alterius autem Thymi albus. significat enim Satureiæ florem, herbaceum esse, vt testatur Dioscorides, Thymi autem Epithymum ferentis album.

CAP. XLIX.

SATVREIA herbula est valde acris, & mordens, odorataque, in cōdimentis quæsita, placet præcipue cum Cicorio: oritur locis aridis, ac sabulosis, non nisi in mediterraneis, procul à mari: cauliculo palmari, ramoso, subhirsuto: foliolis angustis, & oblongis, per interualla binis; inter quæ flores fert purpurascentes, prope cacumina, non continua spica, sed veluti capitulis herbaceis interseptos: cum semen perfecerit, tota subpurpureum colorem contrahit, & tandem exarescit in autumno: renascitur autem semine singulis annis in vere: colligitur æstate, siccataque in vmbra seruatur ad vsus abiectis lignosis ramulis: nuper genus quoddam hortense allatum est sub nomine Hyssopi: altiori caule: foliis similibus, paulo longioribus. Dioscorides Thymbram vocant: gignitur inquit in asperis locis, & tenui solo, Thymo similis, minor tamen; & tenerior, ferens spicam herbaceam, flore plenam. Eadem potest, quę Thymum eodem modo sumpta, amplius in vsu sanitatis vtilis. Est etiam nunc satiua Thymbra, in omnibus agresti minor, vtilior autem in cibis ob mitiorem acrimoniam. Theophrastus inter suffrutices recenset, succo acri, à satu plus quam triginta dies dari, an-

tequam

tequam proueniat: ſemen vetus celerius prouenire: ſylueſtrem acriorem: foliis minoribus: caulibus ſcabrioribus; in quibus videtur aliqua ex parte à Dioſcoride diſſentire, qui ſatiuam in omnibus minorem ſcripſit. idcirco Paulus Aegineta ex Dioſcoride quaſi ad verbum tranſcribens inquit: Thymbra agreſtis quidem eadem, quę Thymum, præſtat: hortenſis autem in omnibus quidem imbecillior, ſed ad cibum laudatior: vbi verbum in omnibus minorem interpretatus eſt, in omnibus imbecilliorem. Plinius de Thymbra inquit, Cunilam vocari apud Latinos, & nomine alio Satureiam in condimentario genere: ſeri menſe Februario Origano æmulam: numquam vtrumque addi, quippe ſimilis eſt effectus: ſed Cunilę Aegyptium Origanum tantum præfertur: præter ſatiuam Cunilam, plura ſunt genera in medicina. Hęc Plinius. Columella Thymbram condimentarij generis eſſe, quę Cunila tranſmarina eſt: Satureiam quoque à nonnullis Thymbram vocari docuit, & eſſe Cunilam noſtratem, quam noſtri Satureiam nominant, colore floris purpureo, vt Thymbram, herbaceo. Ex quibus conſtat ſylueſtrem, quæ apud nos ſponte naſcitur, priuatim Satureiam appellatam fuiſſe, & Cunilam noſtratem: hortenſem vero Cunilam traſmarinam, & communi nomine Thymbram.

CAP. L.

HYSSOPVM vulgò appellatur ſuffrutex odoratus, ſimilis Thymo Italico: ſimplicioribus caulibus: foliis latioribus, longioribus: floribus cęruleis in ſpica ſimiliter ſoluta: ſapor ſubdulcis ineſt, & obſcure acris: ſeritur apud nos in hortis: oritur tamen & ſponte in montibus, locis ſaxoſis. non audeo hanc aſſerere Hyſſopum antiquorum ob ſaporem: numeratur enim inter valenter diſſecantia medicamenta, cum Origano Serpillo, Thymo, ac cæteris huiuſmodi; præter alia indicia, quæ ex cæteris attributis aſſumi poſſunt, vt loco ſuo patebit. magis autem videtur cum Symphyto Petręo conuenire: inquit enim Dioſcorides, Symphytum Petræum in ſaxis naſcens, ramos habet Origani: folia tenuia: capitula Thymi: totum autem lignoſum eſt, & odoratum dulce guſtui, & Saliuam ciens: radicem autem habet longam, purpuraſcentem, craſſitudine digitali. Plinius Alum inquit nos vocamus, quod Græci Symphytum Petræum, ſimile Cunilæ bubulæ: foliis paruis: ramis tribus, aut quatuor à radice, cacuminibus Thymi, ſurculoſum, odoratum, guſtu dulce, ſaliuam ciens: longa radice, rutila: naſcitur in petris; ideoque Petræum cognominatum. Illud ſolum ambiguitatem faciat, quod capitula Thymi tribuuntur; non enim cum Thymo Cretico, ſed potius cum Italico ſimilitudinem gerit cacuminibus.

CAP. LI.

AFFERVNTVR ex Orientalibus ſub nomine Origani Cretici ca cumina quædam, veluti vmbellę ex capitulis multis conſtantes, ſimiles Maioranæ, colore candicante, ſapore acerrimo, odoratæ: quibus ſatis prouenit planta in genere ſuffruticis; multis ab eadem radice virgis, ſemicubitalibus, lignoſis: frequentibus; foliolis, noſtro Origano tenuioribus, ſubcandidis: floſculos fert in ſquammoſis capitulis candidos: alterum genus vixit aliquando apud nos: capitulis magis ſparſis, tenuioribus, longioribus, nec adeo compactis. Dioſcorides tria Origani genera tradit: primum Heracleoticum cognomine, quod & Cunilam vocant, folium inquit habet Hyſſopo non diſſimile: vmbellam autem non in rotæ ſpeciem orbiculatam, ſed veluti multifidam: ſemen in ſummis virgis haud quaquam denſum: excalfacit, & quę ſequuntur. ſecundum genus Onitis vocatur, de quo inquit Dioſcorides: candidiore eſt folio, & Hyſſopo ſimilior: ſemen veluti coniunctos corymbos habet: vis ei Origani Heracleotici ſed multo infirmior. Tertium ſylueſtre Origanum, aliqui Panaces Herculeum; alij Cunilam vocant: folijs conſtat Origani: ramulis tenuibus, dodrantem altis; in quibus vmbellæ Aneti inſunt; flores candidi; radix tenuis, ſuperuacua. Hæc vt Galenus inquit, vtraque efficacior eſt. ex quibus patet quod ex Creta affertur ſylueſtre genus eſſe, aut Onitim: alterum autem Heracleoticum. Theophraſtus inter ſuffrutices numerat perpetue virentes: cacumine inquit perdurat amiſſis reliquis: ſucco acri conſtat: prouenit germine: genus nigrum ſterile conſtat: candidum, fructuoſum eſt: antequam proueniat, dies pluſquam triginta dantur: ſemen vetus celerius prouenit. ſylueſtre: folijs minoribus: caulibus ſcabrioribus conſtat, acrius. Plinius modo inter Cunilas recenſet: nam Cunila bubula, aliquando vertitur ab eo, quod Origanum apud Grecos: aliquando aliam plantam ſignificat ſemine Pulegij conſtantem, de qua nos alibi diximus. eſt prætere alia Cunila inquit Gallinacea à noſtris vocata, à Græcis Origanum Heracleoticum: modo per ſe de Origano loquens inquit: Origanum quod in ſapore Cunilam æmulatur (ideſt Satureiam) plura genera in medicina habet. Onitim non diſſimile Hyſſopo: deinde Tragoriganum, & Heraclium: de quibus in Tragorigano dicemus.

CAP. LII.

ORIGANVM Italicum, vulgò Regamum vocatur: oritur in collibus, locis incultis, & ſaxoſis: caulibus ab eadem radice tribus, aut quatuor, duorum dodrantum longitudine: folijs ſub

rotundis,

rotundis, pollicis latitudine, in acutum desinentibus, hirsutis: in cacumine veluti vmbellam fert, latam, ex tenuibus quibusdam & squãmosis constantem apicibus: flore purpurascente: sapor inest cacuminibus sub acris, & odor Origani: folia fere insipida sunt: vtuntur cacuminum puluere in condimentis; placet enim precipue cum salsamentis piscicu-lorum. Dioscorides Tragoriganum vocat, quasi Hircinum Origanum; cuius duo genera describuntur. vnum lætius, & virentius: foliis latio-ribus, satis glutinosum, Origano simile, folio, & ramulis. Quæ descri-ptio optime quadrat vulgari Origano, quod in Italia frequens est; Alte-rum exilibus surculis, ac tenuibus foliis, syluestri serpillo simile, quod ali qui Prasium vocauere. hæc descriptio conuenit Plantulæ apud nos in montibus nascenti, quæ figura omni ex parte serpillum humi repentem præsefert, sed caret odore ac sapore illo mordaci. Quoddam vero odora tum est Citreum Malum olens. Plinius Tragoriganum vocat, aliquan-do Cunilam montanam inquiens: fit & ex ea montana Serpillo similis, ef ficax contra serpentes. vrinam mouet, purgat à partu mulieres, concoctio nem mire adiuuat, & ad cibos auiditatem. aliquando Heraclium in-quiens: Heraclium quoque tria genera habet: nigrius, latioribus foliis, glutinosum: quod primum Tragoriganum est apud Dioscoridem. Alte rum exilioribus, mollioribus, Sampsucho non dissimile, quod aliqui Prasion vocare malunt: hoc est secundum Dioscoridis Tragoriganum; forte odoratum genus intelligens scilicet Serpillum citratum. Tertium est inter hæc medium, minus quam cætera efficax: videtur autem genus illud in odorum innuere: optimum Creticum; nam iucunde olet; pro ximum Smyrnæum; deinde Heracleoticum. ad potum vtilius quod Onitim vocant.

CAP. LIII.

SCARSAPEPE in Hetruria vulgò appellatur; quia vsum Piperis præstat in condimentis, & alicubi Mencipepe: olitoribus notissi-ma seritur enim condimenti gratia. herbula est tenuibus ramulis, dodrantalibus: foliis Origani vulgaris, tenuioribus, in cacumine veluti vmbellam fert ex tenuibus & squãmosis capitulis constantem, instar Ma ioranæ, in quibus flosculi ex purpura candicantes insident: tota odorata & valde acris. magis autem mordent cacumina: sponte quoque oritur in montibus, locis lapidosis: capitulis purpurascentibus, tenuioribus, & oblongioribus; acerrimo gustu, hoc legiptimum Hyssopum censeo, & montanum & hortense, quamuis Dioscorides tamquam notissimam herbam nequaquam descripserit. Licet autem coniectari ex aliis Plan-tis, quę Hyssopo comparantur ab eodem: nam folia Origano similia tra dit: vmbraculum summis caulibus orbiculatum, ex corymbis constãs,

vt in

vt in Chryſocome : ideo & Onitis Hyſſopo ſimilior quam alterum Origanum; ſemen enim veluti coniunctos corymbos habet,non ſparſos,vt Heracleoticum. Plinius huiuſmodi corymbos baccas vocat ; inquit enim Hyſſopi baccæ terne contritę, & in aqua potę diebus ſexdecim comitiales ſanant. Meſues inter medicamenta purgantia recenſet inquiens: ex ea quædam hortenſis eſt, cuius altitudo eſt circa dimidium cubitum: paucioribus caulibus, ramiſque, quam Thymum: foliis maioribus: flore purpureo. Quædam montana, cuius folia ſunt minora, plura, & caules breuiores: Eligenda eſt cuius odor, & ſapor acutior eſt; & melius tempus collectionis eſt, quando incipit florere: ſpecies eius magna calidior eſt; cum autem nec apud Theophraſtū reperiatur Hyſſopi mentio, nec apud Galenum in ſimplicium cenſu, ſuſpitionem afferunt, ne ſub generibus Origani intelligant; maxime enim ſimilis eſt, videturque ſylueſtra Origanum, breuius, & acrius cæteris, præcipue montanum. ſunt,qui Creten ſe Origanum Hyſſopo aſcribant optima ratione; acrius enim eſt quam vt Onitis dici poſſit: & grandius quam ſylueſtri Origano conueniat.

CAP. LIIII.

SERPILLVM ramulos exiles, & infirmos fert, humi procumbentes: foliolis Origano minoribus, leuioribuſque: floſculos in ſummis ramulis, racematim ex candido purpuraſcentes gerit: odor totius plantæ ſuauis: ſapor acris & mordens: oritur ſponte in ſaxis; ſeritur quoque in hortis; nam ramulo facillime prouenit, Graminis modo ſerpens: expetitur in condimentis. Dioſcorides ſerpillum hortenſe vocat, odore Sampſuchi, coronis expetitum, cui nomen à ſerpendo inditum eſt; quoniam ſi qua eius particula terram attingat, inibi radices dimittit; folia & ramulos Origani habet,ſed candidiora (potius λειότερα ideſt leuiora legendum cenſeo, non λευκότερα; noſtrum enim Serpillum nequaquam candidius eſt Origano, immo viridius) in maceriis multo procerius aſſurgit. Plinius hoc non ſatiuum, ſed ſylueſtre vocat,copioſum in montibus: Serpillum enim inquit à ſerpendo dictum putant, quod in ſylueſtri euenit, in petris maxime: quod & Dioſcorides indicat, cum inquit: in maceriis multo procerius aſſurgit. Theophraſtus inter ſuffrutices Coronarios inquit: Serpillus perpetuo viret, tota odorata, lignoſa: ſylueſtre etiā genus eſt,quod deferentes ex montibus ſerunt apud nonnullos, Thymum penitus redolet,in ſummo terrę hęret radice multifida, & torrida peculiaris auctio germinum, nam in quamtumuis longitudinis procedere valet, nactum ſcilicet adminiculum, aut iuxta ſæpes aliquas ſatum: creſcit præcipue in puteis: quidam in montibus

satureiatus, atque vehementiſſimus, & odore gratus, & mollior: tempus ſerendi Autumnus: ſqualorem patitur, & aquæ paucæ indigus eſt: ſed fimo præcipue gaudet potiſſimum iumentorum: melior reddi credi-tur, ſi ſæpius transferatur.

CAP. LV.

PEPOLINA vulgò appellatur, ab aliis Piperella ob acrimoniam vehementem, Piperi æqualem: caule lignoſo conſtat, dodrantali, aut altiore: ramulis multis, breuibus: foliis Serpilli, oblongioribus, candicantibus, valde odoratis: floſculos racematim ſummis ramulis fert, vt Serpillum: quidam pro Thymo accipiunt; oritur paſſim in Liguriæ, & prouinciæ ſaxoſis littoribus; hinc transfertur in hortos inter ſuaueolentes herbas: ea vtuntur in condimentis. Dioſcorides Serpillum ſylueſtre appellat, quod & Zygis appellatur, non ſerpens, ſed rectum: ramulos edens tenues, ſurculoſos, foliis refertos longioribus, quã Rutæ, ſubanguſtis, & durioribus: flores iucunde olent, guſtanti acres: radicis nullus vſus: naſcitur in petris: ſatiuo efficacius, atque magis ex calfaciens, & ad medendi vſum aptius. Theophraſtus hanc videtur intellexiſſe cum inquit de Serpillo: quidam in montibus ſatureiatus, atq; vehementiſſimus, & odore gratus, & mollior. Plinius autem pro ſatiuo accepit inquiens: ſatiuum non ſerpit, ſed ad palmi altitudinem increſcit, pinguius, & candidioribus foliis, & ramis.

CAP. LVI.

QVAEDAM ex Sicilia quondam ad nos allata eſt ſub nomine Mari, ſimilis Serpillo recto; ſed ramulis humi procumbentibus; foliolis breuioribus, candidioribus, inſtar Maioranæ: flores inter foliola fert non racemoſos, ſed raros, Calamenti modo, purpuraſcentes: odor toti plantæ ineſt validus, ac ſuauis; ſapor feruens, cum quadã amaritudine. Hanc puto Sampſuchum eſſe apud Dioſcoridem, quod & Amaracum in Sicilia, & Cyziceno vocatur: herba inquit eſt ramoſa, per terram repens: foliis tenuioris Calaminthæ, hirſutis, rotundis; valde odorata, & feruens, quæ & coronis inſeritur. Ex hac conſtare videatur Amaracinum vnguentum, quod in Cyzico fieri idem teſtatur Dioſcorides. cum autem alibi Sampſuchini meminerit, videtur aliam intelligere: nam & Galenus, quem ſequuntur Paulus & Aetius, de Sampſucho & Amaraco tamquam diuerſis agunt, forte accipientes pro Amaraco herbam à Dioſcoride Parthenium vocatam, inſigniter amaram: nam Dioſcorides eam quoque, Amaracum appellari tradit: aut Artemiſiam

tenuifoliam; cuius flores & folia odorem Sampſuchi referunt. Theophraſtus Amaracum vocat, non Sampſuchum, licet Theodorus modo Samſuchum, modo Sampſuchum vertat; aliquando Amaracum inter ſuffrutices coronarios perpetue virens; prouenit & ſemine & auulſione: præſtat ſeminis copia, & iucundi odoris ſemen eſt, & quidem mollioris odoris: nec non & planta eius transferri poteſt: radices in ſummo terrę hærent, multifidæ, torridæque: æſtate floret: recipitur in vnguentis odoratis. At primo de cauſis plantarum aliam intelligit: vbi inquit, Amaracum recens radicem ſucci bonitate & carnis ad ferendum habet, inter ea quorum radix craſſa, & carnoſa eſt. Plinius Amaracum inquit Diocles medicus & Sicula gens appellauere, quod Ægyptus & Syria Sampſuchum: ſeritur vtroque genere & ſemine & ramo viuacius & melius Abrotono: copioſum ei æque, quam Abrotono, ſemen.

CAP. LVII.

MAIORANA vulgò appellatur ab aliis Perſa ſuffrutex lignoſus: frequentibus ramis, rectis, opere topiario obſequioſus: foliola inſunt ſubrotunda, mollia, lanuginoſa, hyeme minora, candidioraque, æſtate maiora, ac virentiora, valde ſuaui odore, ſapor ineſtori non ingratus cum aſtrictione, modice acris: ideo placet in cibis: in ſummis virgis capitula pauca fert ſubrotunda, ex ſquāmis denſe compacta, in quibus floſculi candicantes; nullibi ſponte apud nos prouenit, ſed ramulo ſata facillime. Dioſcorides Maron vocat, de qua inquit, herba eſt vulgò cognita, ſurculoſa: flore Origani: foliis multo candidioribus: flore odoratiore; vim habet Siſymbrio ſimilem; ſubſtringit enim, & modice calfacit: iuxta Magneſiam & Tralles copioſiſſima gignitur. Plinius inquit: in Ægypto naſcitur & Maron, peius quam Lydium: maioribus foliis, ac variis: illa breuia, ac minuta, & odorata. Galenus in compoſitione Hedychroi; Maron inquit multo odoratius eſt Amaraco: & paulo poſt cum inquit: hanc herbam aliquoties cum ipſe deguſtaſſem, ac eam amaram quidem plurimum, acrē verò parum deprehendiſſem, hortatus ſum in vnguēto Amaracino Amaraci tantum compoſitioni immiſceri quantum & Mari, cum antea ſolerent ex ſolo Maro componere: ac mihi viſum eſt id vnguentum minus quidem odoratum, nihil autem viribus inferius. hactenus Galenus. quo loco ſapor amarus non Maro tribuitur, vt perperam interpretantur quidam: ſed Amaraco, cuius permixtione minus quidem odoratum vnguentum eſt redditum; quia odore vincitur à Maro, ſed efficacius ob amaritudinem adiunctam. vtrum autem per Amaracum hoc loco Sampſuchum acceperit, an Parthenium incertum eſt: vtræque enim ob amaritudinem viribus præſtant; ſuauitate autem odoris vincuntur.

CAP. LVIII.

DICTAMVM Creticum frequentibus ramulis fruticat, lignosis, vt Maiorana: foliis rotundioribus, maioribus, multa lanugine candida obsitis, quę hyeme quidem candidiora, ac minora spectantur, æstate grandiora redduntur, ac nigriora Sisymbrio emula: in sũmis ramulis spicas squãmosas fert crassiores, ac lõgiores nostro Scarsapepe mõtano: colore ex rubro nigricante: flores fert purpurascentes: tota plãta odoratissima, ac sapore valde acri cõstat. Dioscorides Dictamũ vocat: inquit herba Cretensis est, acris, lęuis, Pulegio similis, sed maioribus foliis, quæ tomento quodam spissaque lanugine pubescunt: neque florem, neque fructum fert. paulo vero post interiecto Pseudodictamo inquit: defertur à Creta Alterum Dictami genus: foliis Sisymbrij; ramis maioribus, in quibus flores syluestris Origani, nigri, molles: odor foliorum inter Sisymbrium & Saluiam iucundissimus, efficax ad eadem, sed minus nares ferit. Videtur insequi Theophrastum eodem ordine & iisdem fere verbis, de primo Dictamo & Pseudodictamo, & altero Dictamo loquentem, paucis quibusdam immutatis, quæ oppositam sententiam significant. Inquit enim Theophrastus; Dictamum Cretæ Insulæ proprium est, vi mirabile, & ad plura vtile, sed ad partus, mulierum potissimum pollet: folium inest Pulegio simile, sapore quoque non absimili: rami tenuiores: vtuntur autem foliis, non ramis, neque fructu (hoc autem Dioscorides accepit, quasi neque fructum neque flores ferret) datur herba ex aqua bibenda, vt partus facilis reddatur, aut dolores sedentur: rara hæc herba; locus enim in Creta exiguus, qui ferat, & à capris auide pascitur: nam ferunt sagittis transfixas huius pastu tela eiicere. Pseudodictamum autem folio quidem simile constat; sed ramulis minoribus; ac viribus longe infirmioribus deprehenditur gustu verum; vehementer enim excalfacit, quamuis parum degustetur: ne expiret virtus, condunt in Calamis eius manipulos; nam cum expirauerit imbecillius redditur. Sunt, qui eamdem naturam Dictami & Pseudodictami ferunt, locis differre: Pseudodictamum enim locis lętioribus exire, ac degenerare: verum autem Dictamum locum vehementer asperum amare tradunt. Est etiam aliud Dictamum velut æquiuoce appellatum; nec enim speciem, nec vim habet eamdem: quippe quod folio simili Sisymbrio constet, & ramis maioribus: vsus item, & vis non iisdẽ conueniunt. Hic quoque Dioscorides aliqua ex parte dissentit à Theophrasto, cum hoc genus ad eadem laudet. forte Dioscorides Plantarum partes exsiccatas, vt deferri solent descripsit: & tamquam diuersum genus tradidit, quod hyeme collectũ est antequam fructum ferat, & quod

æstate

æstate & Autumno facie diuersum, vt plerisque contingit. Plinius partim Dioscoridem sequitur, cum inquit: Dictami foliis tantum vtuntur; flos nullus ei est, aut semen, aut caulis; radix tenuis, & superuacua: partim Theophrastum, cum cetera omnia ex Theophrasto transcribat de Pseudodictamo, & altero Dictamo. Virgilius de Dictamo cecinit puberibus caulem foliis & flore comantem purpureo. Italię Alpes aliud genus Dictami ferunt, longe diuersum, de quo alibi dicendum est. Quę autem circumfertur pro Pseudodictamo explicata est superius.

CAP. LIX.

OCIMVM, quod vulgò Basilicum appellatur, quotannis semine seritur post æquinoctium Vernum inter æstiua: nam hyeme perit: gaudet sole & aqua: herba admodum odorata: gustu subacris; recipitur inter olera cruda & cocta, & in condimentis. eius tria genera magnitudine differentia, vnum Latifolium, crispo folio, ac læui; duorum digitorum latitudine & amplius oblongum, ac modice serratum: in quo genere quoddam reperitur odore Citri, quod Ocimum citratum vocant: caulis quadratus, semicubitalis, ramosus; spicam fert summis ramulis, in qua flores albi. Alterum genus tenuifolium ramulis adeo frequentibus, vt conspici nequeant internæ fruticis partes; quò enim magis tondentur cacumina, eò magis densatur frutex in speciem orbis, statim ab radice dilatatis ramulis, vt ingentis capitis magnitudinem æquet: odoratius prædicto; foliorum magnitudo, quæ Serpilli: appellant Basilicum Nanum idest Pumilum. Tertium medium olitoribus frequentius, breuius quidem antedictis, sed folio medię magnitudinis: cauliculo subhirsuto: flosculis ex candido subrubentibus: semen omnibus nigrum in folliculis non hiantibus, sed labiolo sursum replicato. Dioscorides Ocimum tamquam vulgò notum non describit. ex attributis tamen videtur intellexisse solum illud genus, quod lato folio constat, vt patet in Ocimoide, Heliotropio maiore, Mercuriali, Solano Hortensi, quorum folia Ocimo comparantur. Theophrastus radicem lignosam tribuit, longissimam, aliis multis à latere descendentibus, & prolixis: caulis assurgit: iam perfectis foliis: celerrime prouenit: germine quoque defixo: nam cum ad palmum, aut plus altitudinis venerit transfertur dimidio abscisso: particulatim floret, primo inferius, post superius, cum ille defloruerit; ideo diutius floret: semen cortice continetur, difficillime exsiccatur, fęcundissimum: datur aqua etiã meridie; germinare namque celerius existimant, si inter initia feruenti aqua rigetur, aqua admodum multa conferre creditur præsertim si fimus non adsit: sub canis ortum pallescit: soli expositum transit in Serpillum:

folio

folio minus & vehementius odore redditur. hæc Theophraſtus ſparſim habet. in poſtremis autem verbis innuere videtur genus Ocimi Pumilū; folia enim Serpilli ſunt, & magis odorata, quaſi arte latifolium in hoc genus tranſierit. Plinius præter ſatiuum, ſylueſtre quoque Ocimum tradit, cui vis efficacior ad eadem omnia: ſed cum neutrā deſcribat, incertū eſt, quid Ocimum ſylueſtre apud ipſum ſit, niſi Acinum intelligat, quod apud Dioſcoridem Ocimaſtrum etiam appellari legitur. Acinos inquit Dioſcorides herba eſt: exilibus feſtucis, apta coronamentis, Ocimo proxima, ſed hirſutior, & odorata: colitur quoque à nōnullis: ſiſtit aluum, & menſes pota: ad panos & ignem ſacrum illinitur. Plinius quoque alibi eadem ferè tranſcribit in hunc modum: Acino & coronarum cauſa, & ciborum Ægyptij ſerunt, eademque erat, quæ Ocimum, niſi hirſutior ramis, ac foliis eſſet, & admodum odorata; ciet menſes & vrinas. Sed in hoc Dioſcoridi aduerſatur, vt patet. Alibi quoque apud eumdem Plinium reperitur Acini mentio inter herbas numquam florentes, vbi inquit: æquinoctio naſcens Aphace Acinos, quam Epipetron vocant, quæ numquam floret, ſed Hermolaus quamuis hanc lectionem probet, ſuſpicatur tamen aliter legendum: Acinos & quam Epimetron vocant, quæ numquam floret: videtur enim ex Theophraſto ſumpſiſſe, qui de Epimetro teſtatur flore penitus carere: vbi nulla alterius appellationis Acini ſit mentio: ideo duas plantas ſignificari per Acinon, & Epipetron, ſiue Epimetron. In antiquis etiā codicibus pro Acino legi Chenopū teſtatur, quaſi pedem Anſerinū, quæ lectio mihi magis placet: hæc enim nū quam floret, vt in pede Anſerino explicaui. ſed vt ad Acinum reuertamur, non dubito hanc eſſe illud genus Ocimi, quod medium appellauimus: hæc enim cæteris hirſutior eſt, ac breuioribus ramulis: quamuis autem ſponte apud nos nequaquam oriatur, non eſt putandum nullibi ſponte oriri. Fuit controuerſia apud antiquos de Ocimi viribus: quidam enim teſte Plinio eius vſum dannant, vt inutile ſtomacho vrinę, oculorum claritati: præterea inſaniam facere, lęthargicos, & iecinoris vitia, ideoque capras id aſpernari; hominibus quoque fugiendum eſſe. tritum ſi coperiatur lapide, Scorpionem gignere; cōmanducatum, & in ſole poſitum vermes afferre: qui Ocimum comederit, ſi eo die feriatur à Scorpione; ſanari non poſſe: manipulo Ocimi cum Canchris decem marinis vel fluuiatilibus trito conuenire ad eum Scorpiones à proximo omnes: Ocimi cibum pediculos facere. Sequuta ætas alacriter defendit; nam id eſſe Capras, nec minus quam Mētam, & Rutam Scorpionum terreſtrium ictibus, marinorumque venenis mederi cum vino, addito aceti exiguo: vſu quoque compertum deficientibus ex aceto odoratum ſalutarem eſſe, item læthargicis & inflammatis refrigerationi: illitum capitis doloribus cum roſaceo aut Myrtheo aut Aceto: oculorum Epiphoris,

ſtomacho

ftomacho quoque vtilem effe, inflationes & ructum ex aceto fumptum diffoluere: aluum fiftere impofitum. vrinam ciere, morbo Regio, & Hydropicis prodeffe: choleras eo & diftillationes ftomachi inhiberi, Cęliacis, diffentericis, colicis, tenefino, & fanguinem excreantibus & ad multa alia. Galenus priorem fententiam fequitur: habere enim recrementitiā humiditatem: vitiofi fucci; ideo non commodum, vt fumatur in corpus. Diofcorides partim damnat, partim laudat. Arabes quatuor plantas oftendunt, quas interpretes Ocimum vocant. vnum Ocimum Gariophilatum; cuius folia funt parua, colore inter viridem & glaucum; odore Gariophylli: caulis quadratus, colore fimili: femen minutum, nigrum: colligitur menfe Iunio. Hanc dicerem effe Ocimum Pumilum, nifi tempus collectionis feminis obftaret; prorogatur enim in Autumnum, vt cæterorum femina. Alterum Ocimū commune intelligentes id, quod à Diofcoride & Galeno traditur: Tertium Ocimum domefticum, habens folia lata; ramulos virides, quadrangulos; flores albos; femen Ocimi. Quartum Ocimum Carmenum paruum; fed quoniam difficile eft ex eorum verbis coniectari, in his amplius non infifto.

CAP. LX.

PVLEGIVM in folo aquofo potiffimum nafcitur: multis ab eadē radice ramulis, dodrantalibus, humi procumbentibus: foliis per interualla Ocimi mediocris, aut Nepitę, fubcandicantibus, minus hirfutis: Orbiculos per interualla fert inter folia, vt Marrubium, flofculis purpurafcentibus, aut candicantibus; tota odore multo, ac fuaui conftat, fapore acri, expetitur in condimentis: huius gratia tranffertur in hortos, & colitur. Diofcorides græce Glechona, & Blechona vocat, fed tamquam vulgaris notitiæ herbam non defcribit: ex attributis autem, quę de quibufdam aliis plantis traduntur, colligere licet fimilem effe Dictamo Cretenfi, quod & fylueftre Pulegium vocatum eft; fed foliis minoribus, nec adeo hirfutis; fapore quoque non abfimili, vt Theophraftus tradit: caulem Polycnemo fimilem, geniculis interceptum. Paulus Aegineta fuam Betonicam defcribit ramulis exilibus, Pulegio fimilibus. Plinius Cunilam Bubulam femine Pulegij tradit: ferre enim & hęc per interualla fructum in orbiculis congeftum: colorem fubalbidum ineffe ex Mentaftro colligere licet apud eumdem Plinium. Idem in Pulegio feminam effe & marem tradit: feminam efficaciorem: flore purpureo: mas candidum habet: Sylueftri eamdem vim ineffe efficaciorem, quod fimile eft Origano; minoribus foliis, quam fatiuum, & à quibufdam Dictamum vocatur: guftatum à pecore caprifque balatum concitat; vnde quidam grçci literas mutantes Blechon vocauerunt: natura

tam feruens eſt, vt illitus partes exulceret. Theophraſtus aliquando Blechonem, aliquãdo Blechrum vocat: ramuli abſciſſi germinare poſſunt, & ſolſtitiis florent, quod mirum eſt; nam ſicca omnino ſentitur, non ſuccum lentum habet, vt cætera, quibus id contingit. incipit germinare in ſeuitia temporis diebus Alcioniis.

CAP. LXI.

CALAMENTVM, quod vulgò Nepita vocatur, paſſim iuxta vias, præcipue in collibus naſcitur, & incultis, Pulegio ſimilis, candidior, & hirſutior: foliis initio latioribus, ac læuiter dẽticulatis ſed in ramulis aſſidue tenuiora redduntur, odore acuto: ideo ſimiliter recipitur in condimentis: flores fert ſummis ramulis ſparſos, purpuraſcentes, aut ſubcæruleos, aut candicantes. Dioſcorides Calamintham vocat ſecundo loco deſcriptam, Pulegio ſimilem, maiorem, quam quidam ſylueſtre Pulegium appellauerunt; quod odore ipſum æmuletur: Latini Nepetam vocant. Plinius inquit: Pulegio eſt Nepetæque ſocietas; decocta enim in aqua diſcutiunt frigora mulierumque menſtruis proſunt, & æſtate ſedant calores. Nepeta quoque vires contra ſerpentes habet: fumum ex ea, nidoremque fugiunt: aliiſque multis prodeſt. Galenus Calaminthæ nomine modò hanc, modò Mentaſtrum intelligit.

CAP. LXII.

CALAMENTVM Montanum frequentiſſimũ eſt in ſyluis Alpiũ, facie eius, quam Horminum ſylueſtre appellamus, tum caulibus, tum foliis, tum floribus; omnibus tamen paulò tenuioribus, & foliis candidioribus, ſapore Nepitæ accendente os. Dioſcorides inter Calaminthas primo loco deſcribit: montibus familiarem: foliis Ocimi, albicantibus, ſurculis, feſtuciſque anguloſis: flore purpureo.

CAP. LXIII.

GATTARIA vulgò appellatur quędam in ruderibus proueniens, circa quam feles libenter verſantur, odore eius oblectatę: vndę vulgare nomen aſſumpſit: caules fert prope cubitales, quadratos, candicantes, ramoſos: folia figura Vrticę, candida, lanuginoſa, odore, ac ſapore proximo Nepitæ, infirmiore tamen: flores in ſummis ramis congeſti, candicantes. Dioſcorides tertium genus Calaminthæ deſcribit: Mentaſtro ſimile: longioribus foliis: caule; & ramis maioribus, quam prædicta; ſed minus efficax. omnium folia guſtu valdè feruentia,

&

& acria sunt: radix inutilis: nascuntur in campestribus, & in asperis locis, & in aquosis. Plinius forte hanc intellexit inter Vrticas, quæ odorem fundit, Herculanea vocatur.

CAP. LXIIII.

MENTA Hortensis duorũ generũ est apud nos: vnũ rotundo folio, alterũ oblongo. Quæ rotũdo folio cõstat, odoratior est; Mẽtã Romanã vocãt. germinant vtręque incipiente hyeme: cauliculis humi repẽtibus, subrubris: foliolis rotũdis: quo tẽpore vsq; in ver tenella germina odoratissima, & gustui suauia expetuntur in cibis cruda ex oleo & aceto: aduentante ęstate caules erigũtur, foliis grandioribus, circũ serratis, odore non adeo grato, sapore subamaro; in altera quidem rotundis, crispis, & subnigris; in altera autem oblongis, candidioribusque: flores summis ramulis ferunt spicatos, purpurascentes, aut candicantes: radices summa tellure serpentes, tenues, Graminis modo, viuaces admodum; vnde copiosę germinationes erumpunt. syluestris quoque Menta duplex est: Vna in aquosis nascens, & prope piscinas; Mentam Aquaticam vocant, odorata, & in cibis grata, dum tenella est: folio rotundo, & subrubro: cacuminibus comam potius subrotundam fert, quam spicam, floribus purpureis. Altera passim in incultis nascitur: folio oblongo, latiore quam Mentæ domesticę, candidiore, & magis lanuginoso, odore minus grato, sapore acri: spicam fert summis ramulis tenuem, & oblongam, subcandidam; Mentastrum appellant. Dioscorides Hediosmon vocat, vnam satiuam, quam nequaquam describit; quia nota herba est: alteram syluestrem: folio hirsutiore, & prorsus maiore quam Sisymbrium; grauiore odore, quare minus ad sanorum vsus expetitur: quæ descripto nostro Mentastro conuenit. Alibi autem inter olera de Sisymbrio agit inquiens: Sisymbrium, alij Serpillum syluestrem vocant, in terrenis nascitur simile Mentæ domesticę: latiore folio magisque odorato: recipitur in coronis. Hæc descriptio ei, quam Mentã Aquaticam appellamus, optime respondet. Alterum præterea Sisymbrium Aquaticum affert toto genere diuersum, de quo alibi à nobis dicitur. Quod autem primum in terrenis nasci tradit, non significat in arido solo nasci, sed ad differentiam aquatici dictum est, quasi Sisymbrium terrestre. Theophrastus Hediosmon inter olera recenset ruralia: miror autẽ Theodorum Mentastrum conuertere non Mentam: At id fuit erroris causa, quod alibi Theophrastus græce Mentham vocat herbam, in quam degenerat Sisymbrium, cum negligitur; Putauit enim Theodorus hanc Mentam esse domesticam, cum potius significetur syluestris herba esse; inquit enim Theophrastus: Sisymbrium inter suffrutices coronarios, surculo-

ſum,lignoſum ; minutis foliis, totum odoratum : odor autem eſt acrior quam Serpilli, in ſummo terræ adhæret radice multifida, & torrida, non tam numeroſa,vt Mentha: degenerat autem facile,niſi transferatur: quamobrem ſæpius id transferre conſueuerunt; niſi enim cultura coerceatur, in Mentham mutari videtur : ſed odorem tantummodo Menthę recipit proprio amiſſo, ſpeciem vero non recipit, ſed quaſi Calaminthæ redditur ſimile. Agreſte igitur Siſymbrium talem reddit odorem ; eſt enim odor durus, expers dulcedinis : in cauſa vero eſt, vt ſylueſtrem habitum contrahat, alimenti abundantia, & neglectus : cum enim ſuæ ſponti relinquitur;vt ſuo more nutriatur, deſtruitur ſui odoris vehementia, & quaſi effęminatur : Sed & hunc locum perperam Theodorus in eā ſententiam conuertit, vt cultus noceat Siſymbrio. De Mentha autem præter hęc, quæ dicta ſunt, ea ſolum reperio apud Theophraſtum, radice alta firmari; & alibi, quædā inquit vbertate alimenti omnino diſpereunt,vt Mentha: radicibus complexu mutuo ſtrangulatis. puto igitur Mentham apud Theophraſtum ſignificare ipſum Mentaſtrum: nō quod ſpecies in alteram ſpeciē conuertatur, vt notauit Theophraſtus,ſed odor tantum : remanet igitur Siſymbrium ſed ſylueſtre. Qui autem in Dioſcoride legunt in incultis naſci Siſymbrium, diuerſum à Siſymbrio Theophraſti ſtatuunt : at id non eſt neceſſe; terreſtre enim Siſymbrium eſt, ſiue ſponte in incultis, ſiue in hortis ſeratur. Eamdem autem eſſe Plinius teſtatur, cum inquit Serpillo, & Siſymbrio montes pleriq; ſcatent, ſicut in Thracia,vbique deferunt ex iis auulſos ramos, ſeruntque : ſimili modo & Siſymbriū ſerunt: lętiſſimum naſcitur in puteorū parietibus, & circa piſcinas,& ſtagna : ſylueſtre à quibuſdā Thymbreū appellatū, pedali non amplius altitudine. Quod aūt Plinius ſcribit Siſymbriū tranſire in Calaminthā, & conſentit cum Theophraſto, cum inquit, quaſi Calaminthæ redditur ſimile : & prædictam veritatem confirmat ; accipitur enim Calamintha pro Mentha inodora, vt teſtatur Galenus de Hedioſmo loquens, cum inquit. Hedioſmos ; alij vero Minthem odoratam nuncupant. eſt enim & alia quædam Minthæ non odorata, quam Calaminthem vocant : hæc ceu ſylueſtris quædam eſt, illa ceu domeſtica. in quibus verbis manifeſte per Calamintham intelligit Mentaſtrum, licet & alia ſit Calamintha, vt in ſua mentione dictum eſt : vt igitur in ſummam contrahamus, dicimus idem eſſe Siſymbrium terreſtre apud Dioſcoridem & Theophraſtum,& ſignificare noſtram Mentam Aquaticam, quæ cultura odoratior redditur, non ſolum ſe ipſa, ſed & Menta domeſtica, vt Dioſcorides teſtatur : eidem initio folia minuta ſunt,vt Mentæ domeſticæ, quo tempore & recipitur in cibis : cauliculis humi ſerpentibus, ideò Serpillum ſylueſtre appellatum eſt : cum attollitur, Mentaſtro redditur ſimilis, rotundiore folio, & nigriore. De Menta autem

&

& Mentastro Plinius inquit: Mentam quidem seri æquinoctio verno planta, vel si non dum germinat spongia (appellatur autem spongia radicum globus) minus hęc humido gaudet quam Apium: æstate viret: hyeme flauescit: genus eius syluestre Mentastrum est, differens specie foliorum, quasi figura Ocimi, Pulegij colore, propter quod quidam syluestre Pulegium vocant: & hoc propagatur vt Vitis, vel si inuersi rami serantur: Mentę nomen suauitas odoris apud græcos mutauit (scilicet Hediosmos) cum alioqui Mintha vocaretur; vnde veteres nostri nomen declinauerunt. Menta grato odore mensas percurrit in rusticis dapibus: semel sata diutina ætate durat: congruit Pulegio simili genere & Nepitę.

Finis Libri Vndecimi.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER DVODECIMVS.

CAP. PRIMVM.

QVAE in communi ſede multa ferunt ſemina, in certo numero, ac nullo vaſculo incluſa, pręter id, quod florem tegit; Alia florem gerunt ſeminibus ſingulis inſidentem, vt Anthemidum genera, & Achanaceorum: communis enim floris particulę ſingulis ſeminibus diſtributæ ſunt: Alia florem communem habent non diſtributum in ſingula, inferius ſedentem circa fructum, vt Ranũculi genera. omnibus ſeminis cor interius vergit exceptis paucis, quæ in primo genere continentur, vt Scabioſa, & quæ illi affinia ſunt; in iis enim cor extra eſt, qua flos nectitur. Quibus flos exterius ſedet: Aliis foliaceum quid ſingulis ſeminibus inſidet, vt Cicoraceis, & ſpinoſis, quo decidente lanugo ſubnaſcitur, quæ pappus vocatur: Aliis lanugineus eſt ipſe flos ſimul cum ſemine exareſcens, vt in Abſinthio, Artemiſia, & affinibus: Aliis in medio quidem lanugineus, in ambitu autem foliaceus, vt in Anthemide, & quæ eius generis. Ampliſſimum hoc genus eſt & calfactorium paucis quibuſdam exceptis, quæ inter olera ſunt, vt Cicoracea: Amaritudo enim plurimis ineſt; quibuſdam & feruor, vt Ranunculis.

CAP. II.

ABSINTHIVM ſuffrutex eſt vulgaris iuxta ædificia collapſa frequens, montoſis præcipue locis: multos ab eodem ceſpite caules fert, cubitales, candidos; folia candicantia, ſubhirſuta, mollia, multipliciter diuiſa: floſculos numeroſos, tenuibus ramulis digeſtos, inclinatos ad terram, veluti aridos floccos, luteo colore: odor totius plantę grauis, non tamen inſuauis; ſapor amariſſimus, præcipue foliorum & corticis, cum ſubdulcis ſit caulis medulla. Alterum genus in collibus naſcitur locis argilloſis, vbi alia nulla viuit Planta, frequens

in

in agro Senenſi: hoc breuius multo eſt ac tenuius: paucioribus ramis, ac ſeminibus, odoris minus ingrati, ac ſaporis. Dioſcorides Abſinthium Bathypicron cognominat, ideſt intenſę amaritudinis, ſed tamquam notiſſimum non deſcribit: pręſtantiſſimum eſſe, quod in Ponto naſcitur, & Cappadocia, monte Tauro. Galenus in omni Abſinthio qualitatem ineſſe amaram, & aſtringentem teſtatur: in Pontico aſtringentem non paruam: in reliquis omnibus qualitatem amaram vehementiſſimam, aſtringentem obſcuram, aut nullam; ideo Ponticum præferri, ad locinoris & ventris phlegmonas: conſtat hoc inquit folio & flore longe minore, quam cętera Abſinthia; odor non inſuauis aromaticum quid pręferens: reliquis omnibus eſt fędus; ideo fugere oportet, & Pontico vti. Plinius Pontico inquit pingueſcere pecora, ob id ſine felle reperiri, neque aliud præſtantius, multoque Italicum amarius (ſic enim legendum puto non Italico) ſed medulla Pontici dulcis. Ex his patet apud nos Abſinthium illud exiguum, quod in incultis naſcitur argilloſis locis, eſſe, quale Ponticum traditur.

CAP. III.

ABSINTHIVM Marinum locis harenoſis naſcitur in maritimis, fruticoſum, media magnitudine inter paruum ſupradictum & vulgare; folioſius vtriſque; foliis minus ſciſſis; adeo vt quæ prope cacumina virgularum ſunt, nullam ſciſſuram habeant, tenuia in longitudinem producta: amaritudo minor in hoc, ſed cum quadam acredine; odor grauis: huius flores ſemen Sanctum vocant ad lumbricos necandos. Dioſcorides Abſinthium marinum à quibuſdam Seriphium appellari ſcribit: herba eſt, tenuibus ſurculis ſimilis paruo Abrotono, minutis referta ſeminibus, ſubamara, ſtomacho ingrata, grauis odoris, aſtringens cum quadam calfactione. Plinius hoc genus inquit, anguſtius eſt priore, minuſque amarum, ſtomacho inimicum. Galenus: Seriphum, inquit, eſt Abſinthio tum ſpecie, tum guſtu ſimile, at nō ęque vt illud aſtringit, pluſque excalfacit, amaritatemque quandam cum ſalſedine reſipit, ſtomacho infeſtum eſt, lumbricos necat.

CAP. IIII.

ABSINTHIVM Sanctonicum viret in horto Piſano, allatum ex Gallia, vbi indigenę Abrotonum vocant; tenuibus cauliculis, ſemicubitalibus: foliis minutiſſime inciſis, candidioribus noſtro Abſinthio: floſculos fert tenues, neque adeo frequentes: ſapor modice amarus, magis aſtringens; odor non ingratus. Dioſcorides inquit

in

in Alpinis Galliæ naſci Sanctonicum appellatum patrio nomine,vbi frequens reperitur, Abſinthio ſimile; minus copioſo ſemine, ſubamarum, pares habet effectus cum Seriphio.

CAP. V.

ARTEMISIA vulgaris, quę à quibuſdam Canapacia vocatur, oritur in ruderibus: caulibus bicubitalibus, rectis, ſtriatis, alas multas ferentibus, & folia Abſinthij vulgaris, ſuperne viridia, inferne candida: floſculos æſtate fert, longe exiliores Abſinthio inter foliola, colore candido; inſenſibilis ineſt amaritudo, cum acredine quadam, & aſtrictione; odor quidam medicatus, non vehemens. Dioſcorides inter Artemiſias ſecundo loco deſcripſit inquiens: Alterum genus Polycloni ſcilicet appellati tenuius: flores paruos, tenues, & albos fert, graui odore, æſtate floret. Plinius vtramque Artemiſiam deſcribens fere eádem tradit inquiens: Abſinthij modo fruticoſa eſt; maioribus foliis, pinguioribus; ipſius duo genera; Altera latioribus foliis; Altera tenera,tenuioribus, & non niſi in marittimis naſcens. de marittima inferius dicemus in Cineraria,quę à Dioſcoride latior deſcribitur tum foliis,tum virgis. At Plinius contrà: tenuioribus foliis marittimá tradit,forte intelligens eam,quę Conyza Hippocratis dicitur,de qua dictũ in Ambroſia.

CAP. VI.

ABROTONUM ſuffrutex eſt apud nos, multas ferens virgas,cubito altiores; foliis circumdantibus, in tenuitatem quaſi capillaceam ſciſſis, Anthemidis modo, ſed rarioribus capillis,longioribuſque, ac ſubalbidis: flores fert racematim Abſinthij modo, tenuiores: ſapor valde amarus: & odor medicatus toti plantæ ineſt: colitur in hortis; nam folia odoris gratia nectuntur in coronis. oritur & ſponte in montibus ſaxoſis, breuius. Dioſcorides Abrotonum marem vocat, ſementoſum: gracili ſemine, ſicuti Abſinthium. Affert & fęminam, de qua inferius dicemus. Plinius hoc Mõtanum eſſe tradit.

CAP. VII.

SANCTOLINA vulgò dicitur, ab aliis Creſpolina, candidus ex toto frutex,qui ex eodem ceſpite numeroſos fert ramulos,duorum dodrantum longitudine, refertos foliolis tenuibus, & oblongis, minutiſſime diuiſis, quadruplici ordine, veluti paruis apicibus, ſecundũ quatuor verſus diſpoſitis in longitudine, quaſi labris vtrinq; ſinuoſa

reſſe-

reflexione fimbriatis; vnde à Medicis quibusdam Crispula appellata est: flores in summis ramulis nudis veluti capitula, aurei fulgoris fert, singulis singula: tota valde odorata est, odore tamen medicato, amara: seritur ramo, qui crassescit vt Ruta, speciem quamdam arboream referens. Dioscorides Abrotonum fœminam vocat: fruticat inquit arboris specie, subalbidum; foliis minutatim scissis, circa ramulos, vt Seriphium: flore plenum, quem in cacumine habet corymbaceum, aureum, odoratum cum quadam grauitate, æstate prouenientem, gustu amaro: huiusmodi Siculum est. Si igitur planta supradicta Abrotonum fæmina est, similitudo Absinthij Seriphij non in folij scissione consistit, sed in figura, oblonga scilicet, & angusta, quo modo & Helichrysi folia comparantur. Quamuis autem hoc genus Abrotoni arborea specie describatur, paruum tamen Abrotonum ab eodẽ Dioscoride appellatur in Seriphio: nam re vera breuius est altero. Theophrastus vnum tantum genus Abrotoni videtur descripsisse hoc intelligens: inquit enim: inter suffrutices coronarios perpetue viret: radice & auulsione potius, quam semine prouenit: seritur æstate; nam friget vehementissime, & morbo obnoxium, sed cum conualuerit, & creuerit, magnum, robustum atque arboreum constat, quemadmodum Ruta, lignosius, siccius, & squalidius semine abundat, nec sine odore est. radices rectas, altasque agit: est veluti vnistirps, crassa scilicet illa radice, reliquis vero de ea exeuntibus spargitur; radices valde lignosæ sunt. Plinius inquit: Abrotonum iucundi odoris est, & grauis: floret æstate: flos aurei coloris: vacuum sponte prouenit, cacumine suo se propagat: seritur autem semine melius quam radice, aut surculo: & alibi duorum inquit generum est: Campestre: ac Montanum: hoc fœmineum: illud marem intelligi volumus. amaritudo Absinthij in vtroque: Siculum laudatissimum; dein Galaticum: vsus est ex foliis, sed maior semine ad calfaciendum: & quę sequuntur. ex quibus colligitur hoc Cãpestre intelligi. Apud Nicolaum Alexandrinum Crispula vocatur, quæsita in vnguento Martiano, quam Syluaticus herbam Cancri alio nomine appellari tradit: est inquit herba alba, minuta habens folia, crispa; virtus eius est calida & sicca, medetur doloribus, & ægritudinibus frigidis.

CAP. VIII.

TANACETVM vulgò appellatur, ab aliis Daneta, prope flumina, & in aggeribus nascens: simplici caule, recto, cubitali; foliis Matricariæ, longioribus, figura quasi Filicis: in longo enim pediculo foliola multa coniugatim disposita sunt, & dissecta, Filicis modo, subhirsuta, & multum odorata, odore tamen medicato, amara: in ca-

cumine

cumine vmbellam fert, in qua flores veluti capitula sunt, lutei coloris, similiter odorata, amaraque, vt non multum differat à Matricaria tum specie, tum facultate. vtuntur recentiores ad omnes cruciatus internos mitigãdos tum potu, tum exterius applicata, Abrotoni modo: ad lũbricos enecandos, & vrinæ stillicidium, & calculum: Item contra quascumque febres propinant succum eius pondere dracmarum duarum cum aqua Plantaginis: flos in puluerem contritus cum saccaro grauidis conducit: folia sicca & contrita in vino sumpta muliebres locos expurgãt. Dioscorides inter Artemisias hanc numerat, quam Leptophyllon cognominat, ideſt tenuifoliam quarto loco descriptam in hunc modum: quædam Artemisia tenuifolia oritur circa riuulos, aggeresque, & in agris frumentaceis; floribus, & foliis odorem Sampsuchi referentibus: si quis ex ea diligenter tusa cum oleo Amigdalarum Malagma Stomacho imponat, vexationem partis eius sanabit: neruorum dolores succo huius cum rosaceo inuntis curantur. Hermolaus reperiri apud Hippocratem testatur Parthenium Microphyllon, quam suspicatur aut Parthenium Dioscoridis esse, aut Artemisiam tenuifoliam: nam Artemisia antea Parthenis dicebatur teste Plinio. Forte & nomen Tanaceti deriuatum est à Tamnaco, quo nomine Plinius Parthenion appellatum fuisse tradit. Quid si amaracum Antiquorum differentem à Sampsucho hanc eãdem accipiamus, vt apud Galenum, & Paulum, & apud Dioscoridem in vnguentis? quamuis enim Parthenio nomen Amaraci traditum sit teste Dioscoride; huic tamen Artemisiæ rectius conuenire videtur, cum eius folia, & flores odorem Sampsuchi referant: idem autem erat Sampsuchũ & Amaracus apud Antiquos, vt alibi explicauimus

CAP. IX.

CANFORATA à recentioribus Medicis vocatur herba in pratis, & iuxta semitas, odore quasi Camphoram referens: assurgit simplicibus cauliculis, rectis, tenuibus, dodrantis altitudine, foliosis: folia sunt parua, & circumincisa, referentia Tanaceti foliola, non folium integrum, rotundiora, & breuiora: in cacumine vmbella tenuibus, & densis corymbis; flore aureo: æstate floret diutius. Tota valido odore constat medicato; sapore amaro: efficax ad lumbricos enecandos, & dolores internos, ac viscera ab infarctu liberanda. recipitur à Nicolao in vnguento Martiano. Syluaticus similem esse tradit cuidam speciei Abrotoni; foliis albidioribus, Camphorę odore, non colore, vt deprauatè legitur: tamdem referre Tanacetum ipsum: numeratur enim ab eodem Tanacetum inter species Abrotoni: alibi inter Artemisias. Sed alij Canforatam foliis Chamomillæ descripserunt; flore cinereo, nodulis

collecto,

collecto, quam Abrotonum syluestre appellari testantur, significantes, vt puto, eam, quam Dioscorides Achilleam vocat: Alij per Canforatam Abrotonum vulgare accipiunt, nam & ipsum Camphoram quodamodo olere videtur; sed vt ad nostram Canforatam reuertamur. Dioscorides, ex aliorum tamen sententia, inter Artemisias numerari tradit, Monoclonon cognominatam: hanc tertio loco explicans inquit: sunt qui in Mediterraneis Monoclonon, ideſt vnicaulem appellant, tenuem herbulam: simplici caule, & minuto: flore copioso, cęrei coloris, exili; odoratiorem superiore, ideſt ea, quam Polyclonon vocauit. Non abhorret quoque ab hac Agerati descriptio apud eumdem Dioscoridem, quam ex propria sententia affert inquiens: frutex eſt surculosus, dodrantalis, humilis, simplex, maxime similis Origano: vmbellam gerit, in qua flos aurei coloris, ampullaceus, minor Helichryso: nomen sortitum eſt Agerati; quia flos diutius seruatur incolumis, quasi non senescens. Plinius eadem ferme habet: Ageraton inquit ferulacea eſt, duorum palmorum altitudine, Origano similis: flore bullis aureis: causa nominis, quoniam diutissime non marcescit: huius vſtæ nidor vrinam cit, vuluamque purgat, tanto magis insidentibus. Alibi autem inter Artemisias similiter Dioscoridem secutus, inquit, sunt, qui in Mediterraneis eodem nomine appellant: simplici caule: minimis foliis: flores copiosi erumpentes, cum Vua maturescit, odore non iniucundo, quam quidam Botrym; Alij Ambrosiam vocant: talis in Cappadocia nascitur. Alia tamen eſt apud Dioscoridem Ambrosia, & Botrys apud eumdem Plinium, vt locis propriis habetur. Videtur autem Plinius existimasse Artemisiam prædictam Ambrosiam esse, cum aliam mentionem non ferat Ambrosię. Putatur hæc à recentioribus Eupatorium dici apud Mesuem, sed nostram sententiam aperiemus in Eupatorio Arabum.

CAP. X.

ACHILLEA radices summa tellure serpentes fert: à quibus frequentes caules attolluntur, simplices, cubitales, alicubi breuiores: foliis per interualla similibus Abrotono vulgari, frequentioribus diuisuris, colore virenti: in cacumine vmbellæ insidét, densis corymbis; flore albicante: tota odore valido conſtat medicato: oritur in montibus præcipue cultis. sunt, qui hanc Abrotonum syluestre vocant. Dioscorides inter Siderites quarto loco describit, quæ Achilleos cognominatur; fert inquit scapos, altitudine dodrantali, vel maiores, specie Atractylis (Fusum alij vertunt: Theodorus Gaza in Theophraſto Fusum agreſtē vertit, quod græce Atractylis dicitur) circa quos folia pusilla, tenuia, densis ex obliquo sectionibus inſtar Coriandri, sub

rufa, lenta, odore multo, non insuaui, sed medicato: vmbella in cacumine orbiculata; flores albi, & purpurei, & aurei: prouenit læto solo. hæc descriptio in cæteris quidem supradictæ herbæ conuenit; at neque folia subrufa adhuc vidimus, neque flores varios: siue colores diuersi intelligantur in eodem flore, siue in diuersis. Serapio ex authoritate Constantini huic tribuit succum sanguineum, quē sanguinem Draconis appellat, cui easdem vires tribuit ad sanguinem sistendum, quas Dioscorides Cinnabari. igitur similitudo Achilleę cum Atractyli non solum in specie, sed & in succo erit: reddit enim Atractylis succum sanguineum teste Theophrasto; vnde Phonos idest cædes appellata est. At hæc conditio in Atractyli quidem animaduersa est à nobis, in planta autem supradicta, quę pro Achillea ostenditur, nequaquam. Alius est sanguis Draconis lachryma arboris in Aphrica nascentis, de qua alibi dictum est. Plinius Achilleos inquit ab Achille dicta est Chironis discipulo; quia vulneribus mederetur; hac enim sanasse Telephum dicitur. Hanc apud nos Millefolium vocant cubitali scapo, ramosam: minutioribus quam Feniculi foliis vestitam ab imo. Aliud tamen idem Plinius Millefolium vocari in Hetruria testatur in pratis nascens, de quo mox dicendum.

CAP. XI.

MILLEFOLIVM etiam nunc vulgò appellatur in Etruria, in cæteris similis Achilleæ, sed foliis in longitudinem productis; in longo enim pediculo vtrinque frequentissima foliola sunt, tenuiter scissa: vmbella in cacumine ramosa, amplior Achillea: flos aliis candicans, aliis purpureus; odor infirmus; sapor astringens: oritur in pratis præcipue montium: distat magnitudine: quædam enim pusilla est, palmi altitudine; foliolis digitalibus, Ammi similibus; quędam magna, cubitalis, & amplior: folio palmi longitudine, quod uideretur Tanaceti, nisi angustius esset ac tenuius scissum: omnium vsus vulgaris ad glutinanda vulnera præsertim iumentorum. Dioscorides Stratiotem terrestrem vocat, & Chiliophyllon idest Millefolium: exiguus inquit frutex est, palmi altitudine, aut amplior: folia ferens auicularum pennis similia: sunt autem foliorum appendices, valde breues, & scissæ, vt breuitate & asperitate maxime referant Cumini syluestris folia, atque etiam num contractiora existant. Vmbella quoque densior, & amplior; fert enim in cacumine ramulos paruos, in quibus vmbellæ sunt Anethi modo: flores exiles, albi: oritur in agris, subasperis, & potissimum iuxta semitas. pulcherrime autem foliorum figuram expressit Cumino syluestri comparans: si per Cuminum syluestre intelligamus Ammi, quod

inter Cumini genera recenſetur à Dioſcoride. Hęc igitur deſcriptio par uo Millefolio congruit, non magno: vt hinc colligere liceat reliqua genera Millefolij ad Achilleam pertinere; nam in his reperiuntur flores albi, & purpurei; aureos autem non vidimus, niſi in Tanaceto, quod cum Millefolio maxime conuenit. Plinius de Millefolio inquit: Etruria hoc nomine appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo folioſam: eximij vſus ad vulnera: Bouum neruos abſciſſos vomere ſolidari ea. rurſuſque iungi addita axungia affirmans. Aliud autem eſt Millefolium, quod Græcis Myriophyllon, de quo alibi dictũ eſt.

CAP. XII.

HERBA Sanctæ Mariæ in Hetruria vulgò appellatur ſuffrutex in hortis odoratiſſimus: foliis multis ab radice, figura Lapathi, rectis, lęuiter ſerratis, mollibus, carnoſis, colore ſubalbido: caules ex medio foliorum attollit candicantes, lignoſos, cubitales: in quibus folia aſſidue minora ſunt, & candidiora: in cacumine flores in vmbella lutei, ſimiles Tanaceto, capitulis paulo tenuioribus, candidioribus: nectuntur folia in corollis odoris gratia: veniunt quoque in acetaria amara, vt Matricaria; ſapor enim amarus eſt, & ſubacris. Quidam hanc eamdem appellari tradunt Mentam Saracenicam apud Nicolaum Alexandrinũ in vnguento Martiano, quam diſtinguit ab altera Menta, quæ criſpa eſt. At cum vtrumque nomen in eadem compoſitione recipiatur, tamquam iis diuerſa ſignificentur: aliij per herbam Sanctæ Mariæ accipiunt Perſicariam: alij Sclaream domeſticam, vt videtur Syluaticus ſignificare, dicens: herbam eſſe tendentem ad albedinem; rugoſis foliis, Verbaſci modo, calidi & ſicci temperamenti. Sed ſi nomina hæc noua, quorum authores nõ multum hanc noſtram ætatem præceſſerunt, tranſlata iam ſunt in multas plantas, adeo vt non liceat authorum mentem percipere: quid putandum eſt de nominibus antiquis factum fuiſſe? Quorum ſignificationes ob vulgatã apud eos notitiam prætermiſſę ſunt. inter hęc putandum eſt nomen huius plantæ apud antiquos forte notiſſimum, nunc deliteſcere: mirum enim eſſet prætermiſſam fuiſſe adeo inſignem plantam: conſideranti igitur mihi, quæ de Meliloto traduntur tum apud Dioſcoridem, tum apud Plinium, quãquã pauca ſint, ea optime conuenire noſtræ herbæ Sanctę Mariæ viſa ſunt; nam inter coronarias eſſe colligit Plinius ex nomine: Sertula enim dicta eſt: Dioſcorides Sertulam Campanam appellari tradit, laudatiſſimam in Attica, & Cyzico & Chalcedone natam, cuius color vicinior eſt Croco, boni odoris: naſci & in Campania circa Nolam, colore in luteum langueſcente, odore infirmo. Ex quibus ſignificatur cacumina tantum huius plantæ col-

Vulgo d[icitu]r etia[m] Santa Romana et Herba forte

ligi ad vſum : flos enim luteus eſt, vel croceus, qui magis laudatur : foliorum autem mentio fit in Liguſtico, cui tribuuntur folia Meliloti, molliora, odorata, & prope verticem graciliora. Si igitur noſtra Imperatoria Liguſticum eſt, folia prædictę plantę optime conueniunt; oblonga enim ſunt, & in ambitu vndique ſerrata. Plinius Melilotus inquit : vbique naſcitur, laudatiſſima tamen in Attica, vbicumque vero recens, nec candicans & Croco quam ſimillima, quamquam in Italia odoratior, & candida. & alibi inter eas, quę folio venere in cornamenta, numerat Meliſſophyllon, & Melilotum, quod Sertulam Campanam vocant; eſt enim in Campania Italiæ : laudatiſſima à Græcis in Sunio, mox Chalcidica, & Cretica : vbicumque vero aſperis & ſylueſtribus nata. coronas ex hac antiquitus factitatas indicio eſt nomen Sertulę, quod occupauit; odor eius Croco vicinus eſt, & flos, ipſa Cana : placet maxime foliis breuiſſimis, atque pinguiſſimis : Alibi laudat inter herbas iuxta apum aluearia ſerendas, Melilotum, Meliſſophyllon. Auicenna Melilotum inquit eſt flos plantæ, coloris paleæ, in quo eſt figura lunaris, cum raritate ſua, quamdam habens duritiem, & ex eo aliud album eſt, aliud citrinum : ſed melius eſt, quod durius eſt; eius color ad albedinem parumper declinat, & ſapor eius amarior ſentitur, & cuius odor eſt manifeſtior. hæc adamuſſim oſtendunt herbæ Sanctæ Mariæ capitula ſubſtantiam, colorem, ſaporem, & odorem. At Serapioni longe diuerſa oſtenditur planta pro Meliloto, cuius non flores, ſed ſemina in vſu ſunt, de qua nos alibi egimus.

CAP. XIII.

HELICHRYSON, quam recentiores Medici Stœchadem Citrinam vocant, paſſim in incultis, arido ſolo naſcitur : ceſpes fruticoſus, rotundus, candidus; numeroſis cauliculis; lignoſis ſimplicibus, ſemicubiti altitudine : foliolis anguſtis, & oblongis, vt Stœchadis, mollibus : in cacuminibus vmbellæ ex paruis capitulis conſtantes, lutei coloris, qui tamdem in tenuem lanuginem ſoluuntur : tota odorata eſt, ſubacris, & amara. Tignamicam alicubi vocant, quaſi Timiama, ad ſuffitus vtilem. Apud Theophraſtum Heliochryſos vocatur, Theodorus Aureliam vertit : habet florem inquit auro ſimilem: folium candidum : fructum tenuem, durumque: radicem per ſumma ceſpitum durã, atque tenuem: vſus eius ad ſerpentiũ morſus è vino: valet etiam ad ambuſta, cremata, & mixta melli. qui eius flore coronatur, inſperſo vnguento ex auro, quod Apyron vocatur, gloriam atque exiſtimationem bonam conſequi creditur. Dioſcorides Helichryſon inquit quidam Chryſanthemũ; nonnulli & Amaranton vocant, quo & Deas coronant;

cau-

cauliculus candidus, virens (Hermolaus non λευκόν, ideſt candidum legit, ſed λεπτόν, ideſt tenue: forte quia repugnare videtur color candidus cum virente) erectus, & durus; in quo folia ex interuallis anguſta, Abrotono ſimilia: coma orbiculata, aurei fulgoris: vmbella rotunda veluti aridi corymbi: radix tenuis: naſcitur in aſperis, & cõuallibus. Plinius vno loco Theophraſtum ſequutus inquit: Heliochryſos florem habet auro ſimilem; folium tenue: cauliculum quoque gracilem, ſed durum: hoc coronant ſe Magi. Alibi iterum mentionẽ facit ex Dioſcoride inquiens: cauliculos habet candidos: folia ſubalbida, Abrotono ſimilia: ad ſolis repercuſſum aureæ lucis in orbem veluti corymbis dependentibus, qui numquam marceſcunt: qua de cauſa Deos coronant illo, quod diligentiſſime obſeruauit Ptolemęus Rex Aegypti: naſcitur in frutetis. Galenus Amarantum vocat; quia ſcilicet non matureſcit: alia tamen eſt Amarantus apud Plinium, de qua nos alibi diximus.

CAP. XIIII.

CHRYSOCOME in petris tantum naſcitur, copioſa in męniis Piſanis; fruticulus candicans, tenuis, ramoſus: foliolis Helichryſi, rarioribus: in cacuminibus ramulorum ſingula capitula oblonga, ſquamoſa, ſine flore, ſed ſquãmis ad ſolis repercuſſum aureis: ſemen abit in lanuginem. Aliæ quędam huius generis naſcuntur in tenui ſolo, & ſaxoſo. quædam in montibus pluribus capitulis, in vnum aggregatis: Quædam & deſcendit in plana: latioribus foliis, hirſutioribus: pluribus veluti vmbellis ſparſis, ad Helichryſum accedentibus. Dioſcorides Chryſocome inquit ramulus eſt dodrantalis, comam habens corymbaceam, ſimilem Hyſſopo; radicem hirſutam, vt Ellebori nigri, tenuem, guſtui non iniucundam, non minus quam Cyperi cum dulcedine ſubaſtringentem (non bene, vt puto, hic locus vertitur Cypero æqualem magnitudine: ad guſtum enim refertur æqualitas in codice Aldino) naſcitur in opacis & petroſis. Plinius inquit: Chryſocome, ſiue Chryſitis non habet Latinam appellationem: palmi altitudine eſt; comantibus fulgore auri corymbis: radice nigra, ex auſtero dulci: in petroſis, opaciſque naſcens. Hermolaus, neſcio, quem ſecutus, tradit: ſine foliis: ſine ſemine: ſolo ſcapo.

CAP. XV.

HERBA Impia in tenui ſolo, & inculto naſcitur, in Cana, vnico vt plurimum cauliculo, palmi altitudine, recto, ac lignoſo: foliolis frequentibus circumueſtientibus, Helichryſo breuioribus,

bus, mollioribus, tomentofis : in cacumine capitulum fert ex tenuibus corymbis conftantem, fub aureis : à latere capituli ramulos attollit affidue, alia capitula fuftinentes : fine odore; fapor fubamarus, & exficcans: Alia in montibus tenuior ac ramofior, tenuioribus, ac fimplicioribus corymbis. Plinius inquit herba Impia vocatur in Cana Rorifmarini afpectu, thyrfi modo veftita, atque capitata: inde alij ramuli affurgunt, fua capitella gerentes: ob id Impiam appellauere; quoniam liberi fuper parentem excellant; Alij potius ita appellatam, quod nullum animal eam attingat, exiftimauere. Hæc inter duos lapides trita feruet præcipue aduerfus anginas fucco lacte & vino admixto; mirumque traditur numquam ab eo morbo tentari, qui guftauerint. Itaque & fuibus dari: quæque medicamentum id noluerint haurire, eo morbo interire. Sunt, qui & in auium nidis inferi aliquid ex ea putent, atque ita non ftrangulari pullos auidius deuorantes. Sunt, qui hanc apud Diofcoridem Gnaphalion dici putent; quia eius folia alba, & tomentofa funt.

CAP. XVI.

EVPATORIVM vulgò appellatur fuffrutex, in foueis, & locis humectis nafcens : caule recto, cubitali, altiorique, fubhirfuto, colore ex ruffo nigricante : foliis per interualla Cannabis, fine pediculo herentibus, latioribus, tripartito diuifis, & ferratis; & in foliorum alis alia foliola nafcuntur, & aliquando ramuli : in cacumine flofculi fubruffi in vmbellis, qui tandē in pappos euanefcunt : tota planta odore conftat exiguo, non infuaui; fapor ineft amarus. hæc vfta nidore fugat animalia venenofa : glutinat vulnera : creditur ceruos vulneratos hac herba fibi mederi : vtiliter propinatur ad vifcerum obftructiones. Quamuis hæc planta hucufque nomen Eupatorij retinuerit, exploditur tamen à recentioribus, tamquam adulterinum : & herba pro legiptimo Eupatorio fubftituta eft, cui preter aftrictionem nullus confpicuus ineft fapor, nulla amaritudo, neque odor, quæ vulgò Agrimonia vocatur: cum tamen Galenus Eupatorium tradat herbam tenuium partium, facultate incidendi, & abftergendi preditam, fine manifefta caliditate: idcirco obftructiones Iecinoris expurgare: ineffe autem modicam aftrictionem, per quam robur vifceri addit : eafdem facultates tum Auicenna, tum Mefues tradunt Eupatorio. idcirco non videtur aliud effe Grecorū Eupatorium, aliud apud Auicennam & Mefuem. Profecto Auicenna videtur hanc plantam intelligere; & quofdam perjtiffimos viros video in hac fententia permanere, appellantes Eupatorium Auicennæ : inquit enim Auicenna : Eupatorium eft ex herbis aromaticis, & habet folia ficut Cannabis : & flos eius eft ficut Nenufar : fuccus calidus in primo

gradu,

gradu, ſiccus in ſecundo : attenuat, incidit valde, abſtergit ſine attractio ne, & ſine caliditate manifeſta; ineſt quoque aſtrictio pauca, amaritudo vehemens, ſicut eſt amaritudo Aloes. hæc omnia præter floris ſimilitudinem inſunt in hac planta. Quamuis autem varie ab interpretibus vertantur eius verba, videtur tamen eamdem plantam intelligere quam Dioſcorides: ex foliis ſcilicet Cannabinis, & ex facultatibus, quas ex Dioſcoride tranſcribit: idcirco ſimilitudo floris Nenufaris forte ob errorem interpretis ponitur. Quod autem huic eidem plantæ forte conueniat deſcriptio à Dioſcoride tradita hinc patet. inquit enim: Eupatorium ſurculoſa eſt herba, vno caule, lignoſo, nigricante, recto, tenui, hirſuto, cubitali, interdum ampliore: foliis per interualla Quinquefolij, aut Cannabis potius ſimilibus, quinque partito, aut amplius diuiſis, nigricantibus, ipſis per ambitum ſerratis: ſemen è medio caule erumpit piloſum, deorſum ſpectans, quod ſiccatum veſtibus hæret: huic tribuit facultatem ſiccandi; nam vlcera rebellia ducit ad cicatricem: herba & ſemen in vino ſanat diſſenterias, hepaticos, & à ſerpente percuſſos. Hanc aliqui falsò, ſubiungit, Argemoniam vocarunt; alia enim eſt Argemonia. Plinius quoque Eupatoria inquit regiam authoritatem habet, cauli lignoſi, nigricantis, hirſuti, cubitalis, aliquando & amplioris: foliis per interualla Quinquefolij, aut Cannabis, per ambitum inciſis quinque partito, nigris, & ipſis plumoſiſque: radice ſuperuacua: ſemen diſſentericis in vino potum auxiliatur vnice. ſi igitur ſingulas notas perquiramus, longe magis huic plantæ conuenient quam Agrimoniæ. caulis enim altitudo, & color; foliorum poſitio per interualla, & ſimilitudo Cannabis perbelle huic conueniunt; Agrimoniæ autem nequaquam. ſimilitudo autem Quinquefolij, & ſemen ex medio caule piloſum, deorſum nutans, quod ſiccatum veſtibus adhæret, vidētur optime Agrimoniæ conuenire; huic autem nullo modo. ideo vicit eorum opinio, qui Agrimoniam Eupatorium legiptimum dixerunt. at ſi hæc ſano modo intelligantur, nulla erit ambiguitas. Quinquefolij igitur ſimilitudo in partitione foliorum eſt; in ſingulis enim geniculis multæ partitiones foliorum ſpectantur in certo numero ad minimum ternæ: ſed partium figura oblonga in acutum deſinens, Cannabinis potius foliis æquiparantur at ſemen ex medio caule erumpens cur non poſſumus eodem modo intelligere, vt de Panace Herculea ſcribit idem Dioſcorides, cum inquit: ſemē optimum, quod è media ferula habetur, minus vtile, macilentiuſque quod agnaſcentium ſtolonum cacuminibus dependet. ſic enim viſitur in hac planta: quamuis enim multis ramis conſtet; ſemen tamen non à lateribus fert, ſed ex medio caule tantum, in cacumine circundans, vmbellę modo. Appellauit autem ſemen non florem, quod in pleriſque huius generis facit; flos enim lanugineus non diſtinguitur à ſemine. defeciſ

ſet

ſet autem aliqua ex parte,ſi Agrimoniam intellexiſſet, cum florem luteũ ſubticuiſſet,qui manifeſtus eſt. nutant autem & hic ſemina aliquantum, cum perfecta ſunt, & veſtibus hærent, cum in lanuginem ſoluuntur. Quid ſi & apud Meſuem hanc eamdem intelligi dicamus? inquit enim herba eſt longitudinis cubiti; amaritudinis multæ; cuius folia ſunt, ſicut Centaureæ minoris, viridia, ſed ſunt aſpera, & inciſa, & caulis eius eſt tenuis, & quando exſiccatur, citrineſcit; & eleuantur ſuper eum flores, qui ſunt quaſi ſubcitrini, longitudinis paucæ. Quamuis hæc ſatis congruere videantur Canforatæ noſtræ; tamen à vulgari Eupatorio non abhorrebunt: Color enim floris,quaſi ſubcitrinus ſignificat, non omnino citrinum eſſe: at Canforatæ flos aureus non meretur denigrationem huiuſmodi, vt appelletur quaſi ſubcitrinus. Sępe autem Arabum interprætes citrinum vertũt id, quod ruffum ſignificat, aut fuluum, qualis eſt color leoninus: in qua ſignificatione ſi hoc loco accipiatur, optime quadrabit vulgari Eupatorio: recte enim eius color, quaſi ſubfuluus dici poſſit; vergit enim ex ruffo in nigredinem: eodem colore ſpectatur & caulis,quem Meſues inquit citrineſcere: qui colores nequaquam in Canforatæ caule inſunt. Præterea attolli flores in paruam longitudinem pulcherrime ſpectatur in noſtro Eupatorio, non in Canforata: longitudo quoque caulis cubitalis rariſſime viſitur in Canforata: folia autem Centaureæ minoris, quamquam exactius Canforatæ conueniant, tamen eorum aſperitas Eupatorio magis congruit. Nullus autem fuerit error, ſi Canforata pro Eupatorio aſſumatur; vires enim eaſdem habet,immo in abſtergẽdo,& aperiendo efficaciores; at minus aſtringẽdo corroborabit.

CAP. XVII.

QVAEDAM in eiſdem locis naſcitur, ac fere in aquis, breuior Eupatorio,ramoſa; foliis eiſdem,tripartito diuiſis: capitula in cacuminibus fert pauca, ſtellata flore luteo; ſemina includuntur valde compræſſa,& oblonga in duos aculeos deſinentia: vnde Bidens vocetur: colore ex nigro ruffeſcente. eodem reperitur aliquando folio non diſſecto.

CAP. XVIII.

ARCTIVM in maceriis,& parietibus naſcitur; caule ſubrubro, recto bicubitali, hirſuto: foliis Verbaſci, ſubrotundis, nigricantibus: ramos fert rectos: in cacuminibus capitula inſident herbacea, palleſcentia, quæ in maturitate fundunt lanuginem, Eupatorio ſimilem,ſeminibus hærentem, nigris, tenuibus, ac breuibus: radix ſubeſt

ramoſa,

ramosa, antequam caulescat, tenera, & friabilis, prædulcis, cum suauitate quadam; sed cum senuerit, dura redditur, ac lignosa: Dioscorides Arctium, & Arcturum vocari tradit Verbasco similem: foliis hirsutioribus, rotundioribus: radice tenera, dulci, & alba: caule molli, longo: semine Cumini, paruo. decocto radicis & seminis in vino colluuntur dentes in dolore: fouentur ambusta, & perniones: bibitur & ad vrinæ difficultatem. Plinius eadem habet: addit nasci in petrosis.

CAP. XIX.

CACALIA in Alpibus nascitur: foliis Tussilaginis, latioribus, rotundioribus, in ambitu serratis, in parte aduersa candidioribus: caulis rectus attollitur, cubitalis; paucis ramis, in cacumine vmbellæ continentur colore subruffo, Eupatorio similes, lanuginem fundentes: radix tenuis, & odorata, subldulcis. Dioscorides inquit: Cacalia, quæ Leontice vocatur, folia fert magna, alba, è quibus medius caulis rectus assurgit, albus, florem sustinens Robori similem, aut Oleæ: oritur in montibus: huius radix in vino madefacta manducatur, & delingitur, vt Tragacantha ad tusses & arteriæ scabrities: Grana, quæ post excussum florem innascuntur, trita & cum cærato illita faciem erugant, & cutem extendunt. Plinius inquit Cacalia siue Leontice vocatur, semen Margaritis minutis simile, dependens inter folia; in montibus ferè.

CAP. XX.

PETASITES in Alpibus nascitur, locis riguis, copiosa in Valle Vmbrosa montis Hetruriæ, qui pratus magnus vocatur: Vere ante quam folia exeant, caulis assurgit, nudus, dodrantalis, plenus flore muscoso, subpurpureo, quo paulo post exarescente exeunt folia æstate ingentia, rotunda, effigie Tussilaginis, sed amplissima, vt excedant latitudine folia Personatę: pediculus baculi crassitudine, aliquando bicubitalis: radix crassa, & longa, vehementer odorata, & amara. Dioscorides inquit Petasites pediculus est, cubito maior, crassitudine pollicis, in quo pręgrãde folium Galeri modo amplum, ceu fungus insidet, quod cataplasmate imponitur phagedęnis & vlceribus malignis. recentiores vtuntur in febribus pestilentibus: nam radix in puluerem contrita ex vino bibita sudores promouet copiosos; sedat mulierum tormina & præfocationes: enecat lumbricos; prouocat vrinam, & menses; exsiccat vlcera præhumida; iuuat orthopnoicos. Hermolaus Vngulam Caballinam vocari tradit; radice brachiali, odorota: flore in spica purpureo: sed putat Arcion esse.

CAP. XXI.

TVSSILAGO, quæ vulgò Farfara vocatur, ab aliis Vngula Caballina, in vineis potiſſimum naſcitur, locis riguis: folio rotundo, in ambitu modice circumroſo, & ob id anguloſo, candicante, ſubhirſuto: nullo caule: neque flore: tantum aduentante vere cauliculi exeunt, antequam folia erumpant, nudi, dodrantales, ſuſtinentes in cacumine florem luteum, in ambitu foliaceum, in medio lanugineum, qui paulo poſt vnà cum caule exareſcens in pappum ſoluitur: folia autem non niſi aduentante æſtate erumpunt, pereuntque frigoribus: radices ſunt ſarmentoſæ, & candidæ, lori modo flexiles, quæ arefactę vſum fomitis præbent ad ignem ex attritu ſilicis excipiendum. Dioſcorides gręce Bechion vocat, ideſt Tuſſilaginem: eius folia inquit ſunt Hederæ maiora, ſex, aut ſeptem ab radice, ſubalbida à terra, ſuperne virentia, in plures angulos exeuntia: fert vere caulem dodrantalem, & florem luteum, qui cum caule cito perit; vnde quidam putarunt, herbam ex iis eſſe, quæ caule & flore carent: radix tenuis, inutilis: naſcitur in amęnis & riguis. Plinius inquit tuſſim ſedat Bechion, quæ & Tuſſilago dicitur: duo eius genera: ſylueſtris, vbi naſcitur, ſubeſſe aquas credunt, & hoc habent ſignum Aquileges: folia ſunt maiuſcula, quam Hederæ, quinque, aut ſeptem, ſubalbida à terra, ſuperne pallida, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine: radice tenui. Quidam ſubiungit eamdem eſſe Bechion & alio nomine Chamæleucem putant: de Chameleuce autem alibi inquit: Chamęleuce apud nos Farranum, ſiue Farfugium vocant: naſcitur ſecus fluuios: folio Populi, ſed ampliore: radix eius imponitur carbonibus Cupreſſi, atque is nidor ſuper infundibulum imbibitur in vetere tuſſi: Altera vero Tuſſilago inquit, à quibuſdam Saluia appellatur, ſimilis Verbaſco: innuit autem Sclaream, de qua diximus loco proprio. colligere autem licet eamdem eſſe Tuſſilaginem & Chamęleucem; tum quoniam hę voces apud Dioſcoridem eidem tribuuntur, tum facultates quoque, & vtendi modus idem, vt ſcilicet arida folia, vel radix carbonibus iniecta fumum tranſmittant per traiectorium in os, ſic enim ſanare tuſſes antiquas & orthopneam; abſceſſus rumpere in pectore: omnino contrariam facultatem virentibus foliis ineſſe; nam ob aqueam ſubſtantiam refrigerare; ideo admoueri ad inflãmationes, vt apud Dioſcoridem & Galenum traditur. Idcirco mirari licet, qua ratione hodie Medici Farfaram elecmate vtuntur, ad craſſa educenda ex pectore in coctis radicibus, quas Dioſcorides inutiles tradidit: ſed forte per Farfaram non hanc, ſed aliam intelligunt: nam Manlius commentator Luminaris eos repręhẽdit, qui pro Farfara, ſeu Vngula Caballina eam accipiunt, quæ

quæ in vineis naſcitur; ſed cum conſulat accipiendam eſſe Nimpheę ſpeciem, luteo flore conſtantem, in errorem maiorem incidit: aſtringendo enim ea planta cohibet eductionem. Hermolaus per Vngulam Caballinam accepit eam, quam nos Petaſitem putamus, cuius profecto radici inſunt magnæ facultates, vt prædiximus: & valde conſentaneum rationi videtur, vt apud Plautum huiuſmodi folia intelligantur, cum inquit in Sabinis; diſſipabo te, vt folia Farfari: itemque in Penulo: proſternebam inquit eos, vt folia Farfari, quaſi ingentia quædam folia eſſent, in alto pediculo, ad proſternendum apta. hoc modo poſſumus apud Pliniū Chameleucem ſiue Farfugium huic aſcribere, vt differat à Tuſſilagine: aut radices Cacaliæ pro Farfara aſſumi poſſunt; nam ad linctus laudantur à Dioſcoride. ſi vero hæc Vngula Caballina appellata eſt. dicemus apud Auicennam Nenufarum illud eſſe, cuius flos ſimilis Eupatorio ab eodem traditur: Nenufarum enim vnum Aquaticum; vnum terreſtre faciunt Arabum intepretes, Vngulam Caballinam vocantes.

CAP. XXII.

CHAMAEMELVM, vulgò autem Chamomilla, herba in aruis frequens naſcitur: caule ſemicubitali, in ramos multos fiſſo: foliis ſciſſis, capillamenti modo, vt Feniculi: inſident ramulis capitula arida, ex ſquāmulis conſtantia, in quorum ambitu foliola candida circumuallant, frequentia, medio extuberante, veluti flocco, coloris lutei: qui flores ſunt ſemina tegentes, numeroſa: odoris ſuauis, ſed medicati: floret inclinante vere, diutius, in multam æſtatem. Dioſcorides Anthemidem vocat, quod nomen & aliis quibuſdam conuenit, vt inferius patebit: priuatim autem Leucanthemon appellari tradit à colore albo floris, & Chamęmilon ab odore Mali: deſcribit autem in hunc modum, duas alias ſub eadem deſcriptione complectens. genera eius inquit tria, flore tantum diſtantia; rami dodrantales, fruticoſi, alas multas habentes, & paruos, tenues, ac multos ramulos: capitula rotunda: flores intus aurei coloris, exterius circumdant in orbem candidi, aut lutei, aut purpurei, veluti Rutæ foliola: oritur gracili ſolo, & iuxta vias: colligitur vere. Theophraſtus Anthemon inquit: floret particulatim, incipiens non ab imo, vt in cæteris, ſed à ſummo: flos candidus circumdat, medium viridis tenet (ideſt pallidus) & ſemini color idem: decidit id, vti & ſpinoſorum, conceptaculo inani relicto: genera eius plura: quædam ab radice tantum foliata; Quædam in caule ſolum: ſed has Theodorus Nigellam vertit. Plinius ex Dioſcoride ferme ad verbum tranſcribit: addit eius florem inter coronamenta reponi: magnis laudibus celebrari ab Aſclepiade. de luteis & purpureis patebit inferius in Chriſanthemo, & Eranthemo.

CAP. XXIII.

COTA vulgò in Hetruria vocatur, alij Cotulam fętidam appellant, herba eſt paſſim in ruderibus naſcens, ſimillima Chamomillæ; craſſioribus tum foliis, tum floribus, & graui odorē: huius flos initio concauus eſt, acetabuli modo, poſtea in rotunditatem extuberat craſſam, oculo ſimilem, vnde quidam Oculum Vaccæ appellant. Dioſcorides Buphthalmon, vt puto vocat, quaſi oculum Bouis; inquit enim: caules fert tenues, molleſque; folia Fęniculi; florem luteum, Anthemide maiorem, oculi ſimilitudine, vnde nomen traxit: circa oppida naſcitur, & in campeſtribus. Quamquam autem Dioſcorides luteum florem dixerit, nec meminerit alba folia, quę circumdant: ex Galeno tamen coniicere poſſumus alba eſſe circumdantia folia, non lutea: inquit enim Buphthalmos, ſic appellata eſt à floribus, qui figura quidem Bouum oculis videantur ſimiles, colore autem Anthemidis floribus ſimillimi ſunt, ſed multo illis tum maiores, tum acriores, & quæ ſequuntur. Plinius inquit Buphthalmos ſimilis Bouum oculis; folio Fæniculi: circa oppida naſcens: fruticoſa caulibus, qui & manduntur decocti. Quædam in ſyluis naſcitur, altior, & rectior Cotula, ſine odore; in quo genere in Gallia traditur radice feruentis guſtus; ideo Pirethrum vocant.

CAP. XXIIII.

MATRICARIA vulgò dicitur, à quibuſdam Amareggiola, ſiue herba amara, in hortis ſponte naſcens: caulibus prope cubitalibus, rectis, ramoſis: folia fert laciniata, diuiſura fere Tanaceti, breuiora, viridioraque: cacuminibus flores inſident Chamęmeli: tota odore conſtat medicato, non tamen inſuaui; ſapore amaro, non tamen adeo, vt abdicetur à cibis; nam inter olera ex aceto parata recipitur: olfacta ex aceto reuocat mulieres, quæ ex vtero ſuffocantur. Dioſcorides Parthenion vocat, quod inter alia nomina Amaracum appellari tradit; vnde forte hodie Amarago à quibuſdam dicitur: Cautam quoque Hetruſcis dici: ſed hoc nomen in noſtram Cotam & Cotulam tranſiſſe videtur. Folia inquit ſunt Coriandri tenuia; flores candidi per margines, medio lutei odore ſubuiroſo; ſapore amaro. Plinius, quamuis hoc nomen Parthenij aliis quibuſdam tribuat, de hac tamen loquens inquit: naſcitur in hortorum ſæpibus: flore albo; odore Mali; ſapore amaro: ad inſidentium decoctum in duritia vuluarum & inflammationibus, & quæ ſequuntur. Alibi recenſet inter olera.

QVAE-

CAP. XXV.

QVAEDAM in aſperis naſcitur : multis cauliculis, rectis : radiculis ſumma tellure ſerpentibus, Graminis modo,à quibus frequentes exeunt cauliculi, dodrantales, ſimplices : frequentibus foliolis,anguſtis,in tenuem cuſpidem deſinentibus , ſimilitudine paruæ ſerræ , vtrinque denſe, ac profunde denticulatis ; in cacumine tenues ramulos fert , quibus inſident flores Chamęmeli , tenuiores , odore exili . putatur à quibuſdam Ptarmica .

CAP. XXVI.

PRIMVLAVERIS flos pratenſis eſt, qui non dum exacta hyeme flores fert, ſolem ſpectantes,quos nectunt in coronas,quamquam ſine odore : Folia ab radice tantum fert ſubrotunda : modice oblonga, humi ſtrata,quæ recipiuntur inter olera : cauliculum nudum, in cuius cacumine flos inſidet ſimilis Chamęmelo numeroſioribus foliolis circumdantibus, ſuperne candidis,auerſa parte ſubrubentibus ; diutius floret, alium atque alium ſubinde cauliculum ferens. Quidam Medici Conſolidam minorem vocant ; quoniam vulneribus ſit vtilis,potiſſimum in fractura capitis admota : ſuccus etiam herbæ vtiliter à vulneratis bibitur : Quædam in hortis colitur hyeme tota florens , multiplici rubentium foliorum ordine. Has plantas apud Plinium Bellim & Bellium vocari plerique fatentur , optima ratione ; inquit enim : Bellis in pratis naſcitur : flore albo, aliquatenus rubente ; ad omnes ceruicis dolores,tumoreſque quacumque in parte illita cum Artemiſia : & alibi luteus inquit & Bellio paſtillicantibus quinquagenis quinis barbulis coronantur ; pratenſes hi flores, ac ſine vſu, ideo & plerique ſine nominibus; quin & his ipſis alij alia nomina imponunt . Quo loco luteum dixit florem , ideſt internum ; barbulas autem appellauit circumdantia foliola. Alibi puto hanc eamdem intellexiſſe ſub nomine Anthemi,cum inquit: primum Anthemum quoque calculos eiicit : paruis è radice foliis quinis ; caulibus longis duobus ; flore roſeo : radices tritæ per ſe ceu Lauer crudum. Aſſumpta hæc ſunt ex Theophraſto,qui Anthemon quoddam ſcripſit ab radice tãtum foliatum ; ſed Theodorus inibi vertit Nigellam . Quid ſi hanc eamdem apud Dioſcoridem dicamus inter genera Anthemidis , quam Cranthemon vocat , quaſi florem veris ; ad id enim alludit : & appellatio vulgaris apud nos : hanc dixit flore purpureo conſtare,efficaciſſimam ex omnibus generibus ad calculos,in totum maiorem: quæ nota , ſi de flore intelligatur , conuenit ; maior enim eſt in totum ,

non

non si de frutice, vt Plinius interpretatur; breuior enim hæc est. Quædam iuxta vias nascitur, quam recentiores Bellim maiorem vocant; caules rectos fert, dodrante altiores, foliosos: folia sunt Oleæ figura, serrata: flos in summo candidus, longe amplior Chamemelo: æstate floret, vtuntur quidam floribus cum axungia ad capitis vlcera maligna, quam tineam vocant. non dubito hanc apud Theophrastum inter genera Anthemi censeri, quod foliaceum vocat. Theodorus Nigellam foliosam vertit. Alia ab eadem radice multos ædit cauliculos, dodrantales, veluti orbem describentes circa radicem: folia frequentia, cauliculos vestientia, similia Belli pratensis: flos quoque eidem similis candidus, singulis cauliculis insidens: sapor toti plantæ valde acris: & odor feriens: prouenit locis asperis in Ilua insula. His adiungatur, quæ Bellis montana vocatur, in asperis nascens: foliis ab radice Bellis pratensis, rotundioribus: cauliculo simplici, sæpe nudo, aliquando paucis foliolis: in cacumine capitulum rotundum, cerulei coloris: herba amaro gustu predita. huius generis in Ilua nascitur quædam fruticosa: ramulis lignosis: foliis modice angulosis, crassis, fragilibus: capitulis iisdem.

CAP. XXVII.

IAm albis floribus explicatis ad luteos accedamus, Chrisanthemum in ruderibus nascitur, similis Cotulæ tum foliis, tum caulibus, hirsutioribus tamen: flos secundum totum luteus est, ac sine odore: quidam pro Buphthalmo accipiunt. Dioscorides meminit bis Chrisanthemi: semel inter Anthemidis genera hanc, vt puto, intelligens; nã Anthemidi in totum similis, excepto coloris flore. Iterum lib. 4. seorsum de Chrisanthemo agit, quam herbam mox subiungam.

CAP. XXVIII.

ALTERVM Chrisanthemum ex Sicilia aduectum est, fruticosius: ramis multis in latera fusis, mollibus, ac læuibus: foliis subcandidis, læuibus, crassius diuisis quam Cotula; flores fert extuberantes, oculi modo, grandiores Cotula, aureo colore splendentes. similis apud nos oritur in aruis, gracili solo: paucioribus ramis: candidiore folio, in extremis tantum scisso: flos non adeo extuberat. Dioscorides de hoc agens inquit: herba est tenera, fruticosa, ferens caules læues, folia multipliciter scissa, flores luteos, multum splendentes, oculi modo in orbem coactos; vnde appellatio; nam & Buphthalmos appellata est: nascitur prope oppida: eius caules inter olera comeduntur. Ad Chrisanthemum reduci videtur etiam apud nos quædam in aruis, folia ferens

suu-

ſubhirſuta, in ambitu ſerrata, vt Bellis maior: caulem quoque rectum; flores aureos, ſpecie Chryſanthemi.

CAP. XXIX.

CALENDVLA vulgò appellatur; quia ſingulis menſibus floret; in Hetruria Fiorrancio ob colorem aureum Mali Aurantij; coli tur in hortis non ſolum pro olere; nam cruda venit in acetaria, ſed etiam pro corollis ob floris elegantiam: ſubhirſuta eſt herba, ac ramoſa, non excedens duos dodrantes: folia fert oblonga, duorum digitorum latitudine, ſine pediculo adnexa; florem fert ſummis ramulis, exte nuibus, ac numeroſis foliolis conſtantem, colore aureo, ſplendido, media lanugine crocea, in capitulis Anthemidi ſimilibus, ſed amplioribus; odore non ingrato: ſemina inflexa, ſpecie vermiculorum, varia figura in eodemmet capitulo: cortex enim externus aliis eſt in latera dilatatus, aliis anguſtus & aſper. eius duo genera: ſylueſtris minor; flore magis pallido: hortenſis plenior: flore latiore, & magis ſplendido; ſapor dulcis vtrique, & ſuauis, cum quadam aſtrictione. recentiores Medici modice calidam ſtatuunt & ſiccam: ſtomachum corroborare, excitare appetentiam ciborum: adſeruari etiam ex aceto & ſale flores conditos in hunc vſum: flores & folia exſiccata dari in vino cum ſpica ad mamillarum inflationes ob menſtruorum retentionem: ſuffitu ſecundas ciere: ſuccum foliorum auribus inſtitutum vermes necare: ad dolorem dentium puluis cum Bombice ad moueri præcipitur: cortices ideſt ſemina in puluerem redacta malignis puſtulis cum cærato imponuntur: ſunt qui vtantur in peſte tum intra tum extra aqua ex floribus per ſublimationem quæſita: celebratur ad omnia vitia oculorum tum calida, tum frigida, & ad claritatem viſus faciendam. Putatur apud Plinium Caltha appellari, quam inquit proximam eſſe Violæ Calathianę concolori amplitudine: vincit numero foliorum Marinam, Quinquefolia non excedentem: eadem odore ſuperatur; eſt enim grauis Caltha. reperitur & apud Vergilium Calthæ mentio inter flores coronarios luteolam Caltham dicentem. ſed hæc poſſunt etiam de Chryſanthemo intelligi; nam apud Dioſcoridem Chalcas vocatur, &, vt alij legunt, Caltha.

CAP. XXX.

ASTERACTICVS in gracili ſolo & inculto naſcitur; caule recto, lignoſo, dodrantali, aliquando cubitali, & altiore, paucis ramis, rectis: folia inſunt hirſuta, quaſi Olcę, latiora, ac mollia: cacuminibus capitula fert, foliolis circundata, acutis, in ſtellæ modum: florem

florem luteum, subconcauum circum radiantibus breuioribus, ac tenuioribus foliolis quam Chrysanthemi flores: capitula à latere subnascentia, subinde altius attolluntur, quod paucis peculiare est. Dioscorides inquit: cauliculus lignosus; florem purpureum, aut luteum sustinens cacumine, velut Anthemis: capitulum in ambitu diuisum, foliolis circundantibus, stellæ modo: quæ autem in caule folia sunt oblonga & hirsuta existunt. Additur in quibusdam codicibus: huius stellas noctu conlucere; adeo vt qui naturam stirpis ignorant, visum aliquod videre se putent: inueniri à pastoribus pecudum. Plinius After inquit, ab aliquibus Bubonium vocatur; quoniam inguinum præsentaneum remedium est: cauliculus foliis oblongis, duobus, aut tribus: in cacumine capitula, stellæ modo, radiata. In Alpibus quædam nascitur: simplici caule, dodrantali: foliis duris, non lanuginosis: in cacumine flos amplior, foliolis circumuallantibus, multo longioribus, modò luteis, modò cæruleis. Altera in ruderibus ramosa, altior: capitulis ac floribus minoribus, luteis: vtręquè læui tum caule, tum foliis constant, & carent foliolis stellatim circa florem dispositis.

CAP. XXXI.

PLVRES sunt Asteractico similes; sed earum capitula carent foliolis, stellatim positis, vt quę vulgò Incensaria vocatur: hęc in montosis nascitur, arido, & inculto solo, præcipue iuxta Scoparum frutices: folia fert ab radice, humi strata, lanuginosa, quasi Borraginis, minora, odoris grauis: caulem in æstate fert rectum, rotundum, cubitalem, paucis ramis, in quibus parua sunt folia, sine pediculo adnexa: capitula in cacuminibus flore luteo, vt Asteracticus: radices subsunt Elleboro nigro similes, odoratæ, quasi Thuris; vnde nomen Incensariæ. Laudant ad dissecandas destillationes pectoris, & Corizas & Paralisim; sunt, qui hanc pro Bacchari ostendant; alij Libanotidem sterilem esse apud Theophrastum, cui non abhorret radicis odor, sed de Libanotide alibi diligentius à nobis agitur. Plinius inter Conyzas quamdam scribit, cuius radix Thus redolet, ideo Libanotis vocatur: quæ profectò nota nec à Dioscoride, nec à Theophrasto generibus Conyzę tribuitur: Marem Conyzam eam esse vult Plinius.

CAP. XXXII.

ALTERA in eisdem locis nascitur: tenuiore folio; radice alba, nequaquam odorata: eadem in plana descendit, potissimum iuxta scrobes, aggerosque pingui solo, & humecto: frequentio-

ribus

ribus ramis: foliiſque magis lanuginoſis, odore ingrato. Dioſcorides hanc inter Conyzas mediam vocat, tertio loco deſcriptam: caule craſſiore, ac molliore quam minor Conyza: foliis medię magnitudinis, inter minorem & maiorem, minime pinguem, multo grauioris odoris, & iniucundioris: minus efficacem, quæ prouenit locis humentibus. Plinius hanc videtur Cunilanigem appellaſſe, quæ inquit Conyza eſt: numeratur autem inter Cunilas tertio loco inquiẽs: tertium genus eſt eius, quę à Græcis Maſcula, à noſtris Cunilago vocatur, odoris fœdi; radicis lignoſæ; & folio aſpero; manipulo eius abiecto omnes etiam in tota domo blactas conuenire ad eum tradunt: priuatim aduerſus ſcorpiones ex poſca pollere, tribus foliis ex oleo peruncto homine fugari ſerpentes.

CAP. XXXIII.

DORONICVM apud nos in Alpibus naſcitur: foliis ab radice, longo pediculo inſidentibus, latis, quaſi Tuſſilaginis, rotundioribus, minoribus, hirſutis, & in ambitu læuiter ſerratis: caulem ſemicubitalem, rectum; in quo pauca folia, minora, quorum pediculis appendices quędam ſunt foliaceæ: in cacumine flos amplior Aſteractico: radiculas fert multas, oliuares, ac geniculatas, Graminis modo, ſobolem procreantes; ſapore dulci; odore quodam aromatico: vt multum referant illud Cyperi genus, quod vulgò Traſi vocant, quo adulterant Doronici radices; ſed diſtant; quoniam hæ in gracilitatem recuruam deſinunt, ſcorpionis caudę modo: ob quam ſimilitudinem iudicatum eſt eſſe Aconitum Pardalianche, facto experimento; nam referunt veneni vim interficientem radicibus ineſſe. Dioſcorides enim inquit de huiuſmodi Aconito: folia fert tria aut quatuor, Cyclamini, aut Cucumeris ſpecie, minora tamen, lęuiterque hirſuta: caulem palmi altitudine: radicem incuruam, ſcorpionum caudæ ſimilem, explendeſcentem, Alabaſtri modo. Theophraſtus Aconiti nomine aliam intelligit: hanc, quæ Pardalianches à Dioſcoride dicitur, ſimpliciter Theliphonum vocat, & Scorpionem ob radicis ſimilitudinem, ad motum Scorpioné occidere tradunt: & eum reuiuiſcere poſſe, ſi Elleboro candido illinatur: enecat idem & Boues & oues, & iumenta, & ad ſummam omnes quadrupedes eadem die, ſi genitalibus imponatur radix vel folium: proficit autem potum contra Scorpionum ictus: habet folium Cyclamini: radicem, vt dictum eſt, ſimilem Scorpioni: naſcitur Graminis modo, & geniculis conſtat: loca amat vmbroſa: hæc Theophraſtus. Plinius de eodem inquit: folia habet Cyclamini, aut Cucumeris, non plura quatuor, ab radice lęuiter hirſuta: radicem modicam, Cammaro ſimilem marino; quare quidam Cammaron vocauere: radix incuruatur paulum, Scorpionũ

modo; quare & Scorpion aliqui appellauere, nec defuere, qui Myocto-non appellare mallent; quoniam procul & è longinquo mures odore necat. nascitur in nudis caulibus, quas Aconas vocant, & ideo Aconitum aliqui dixere, nullo iuxta ne puluere quidem nutriente: Hæc Plinius. eius reperiuntur quędam differentię, pro crassitie & longitudine radicum, & foliorum asperitate, ac læuitate, paucisque aliis. ad fertur & inter merces peregrinas ex Oriente radicula eadem, quam in antidotis expetunt. Apud Arabes tantum mētio fit Doronici: tradit enim Serapio radicem esse è Syria aduectam, intus albam, foris sufflauam, pollicari fere crassitudine, aliquantum duram, & ponderosam: ei vim tribuit calfaciendi siccandique in tertio ordine; laudat ad flatus digerendos, & ictus venenatos tum potu, tum extrinsecus impositam: ad cordis quoque palpitationem, & sincopem. Medici igitur Arabum authoritate freti, radiculam prædictam ad hos morbos iam permulta secula recipiūt, quod profectò mirandum esset, nempe delituisse tanto tempore vim deleteriā, quæ toto genere humanę naturę aduersatur in Aconito. Actuarius inter Græcos recentiores in confectione quadam ad cordis palpitationem recipit Carnabadium, ideſt Doronicum, vt ipse interprętatur: ex qua voce quidam putarunt apud Paulum Æginetā esse Arnabonem inter odoramenta, Casiæ, & Carpesio similem; vnde Possidonius, vbi Cinnamomum deerat, eo vtendum censebat. At hæc Doronico nequaquam conueniunt, præterquam quod & Serapio seorsum de Arnabone scribit, ex Paulo transcribens, appellat autem sua lingua Zurumbet, quod aliud est à Zedoaria, quæ & simili voce appellatur. Sed quid sit Arnabo adhuc incertum est. sunt qui Doronicum Mamiras esse putent apud Paulum, de quo nos egimus in Cyperis. Quid si apud Plinium Helenium dicamus? de quo inquit: dictum est ab Helenę lachrymis, frequens in Helena insula: radix candida intus, & dulcis: pota in vino hilaritatem traditur facere non minus, quam Nepentes illud prędicatum ab Homero; tristitiam enim omnem aboleri; cutem mulierum in facie, reliquoque corpore nutrire incorruptam: vtentibus dare gratiam, veneremque conciliari: est autem succi prædulcis: prodest & orthopnoicis, radix eius in aqua ieiunis pota; bibitur & contra serpentium ictus ex vino. Mures quoque contrita diciturn ecare. eamdem videtur intellexisse Author libelli de Plantis, qui ascribitur Aristoteli: Belenion, ideſt Velenium appellans, quod delibutorium in Perside venenum erat, in Ægyptum & Palestinam translatum sine periculo mandi cępit. Quæ autem de hoc Helenio dicuntur, maxime conueniunt Doronico, si vera sunt experimenta, quæ traduntur, quod Canes interficiat. Alibi tamen Plinius Helenium inter suffrutices coronarios recenset, cum inquit: Frutex humi se spargens: dodrantalibus ramis: folio simili Serpillo. assumpta hæc

sunt

funt ex Theophrafto, qui Helenium inter fuffrutices coronarios recenfuit, fylueftre, furculofum,minutis foliis, totum odoratum,odore acri, lignofum, in fummo terræ adhæret radice multifida, & torrida. fed hoc incompertum hactenus eft. Aliud autem Helenium apud Diofcoridem, de quo mox dicendum.

CAP. XXXIIII.

ENVLA apud nos in hortis tantum feritur radice, quæ craffa, tuberofa, inæqualifque eft, fobolem multam procreans, fapore acri, cum amaritudine quadam, odorata. Vere folia attollit, longitudine prope cubitali, figura anguftioris Verbafci, fimiliter hirfuta, & candicantia. ęftate aliquando caules fert ex medio foliorum, bicubitales, altiorefque: paucis ramis: in cacuminibus flores figura Afteracticei, fed longe grandiores. Diofcorides Helenium vocat,& Enulam Cam panam: folia fert inquit Verbafci anguftioris, afperiora, & oblonga: caulem non fert quibufdam in locis: radicem intus candidam,extra fub ruffam, odoratam, grandem, fubacrem, cuius partes agnatæ molles feruntur, vt Lilia,& Arum. nafcitur in montanis opacis, & fitientibus locis. Marcellus alia quædam addit ex antiquo codice: fcilicet ferre caulem craffum, hirfutum, cubitalem, & aliquando altiorem, angulofumque: flores luteos, & in his femen Verbafco fimile, tactu pruritum excitans. Plinius Inulam vocat, recenfens inter ea, quæ feruntur in hortis cibi gratia: breuior Sifere eft, fed torofior, amariorque: Inula per fe ftomacho inimiciffima, eadem dulcibus mixtis faluberrima: pluribus modis aufteritate victa gratiam inuenit: illuftrata maxime filiæ Augu- ftæ quotidiano cibo: fuperuacaneum eius femen, quoniam oculis ex radice excifis,vt Harundo feritur. Aliud præterea eft Helenium Ægyptiũ apud Diofcoridem ex fententia Crateuæ, de quo nos alibi diximus.

CAP. XXXV.

HELENIVM Indicum appellare poffumus plantam illam maximam, nuper vifam in noftro orbe, quæ à quibufdam flos Solis vocatur; quia non folum effigiem folarem præfefert, fed & cum eo modò in Oriente, modò in Occafum conuertitur, femper inclinatus ad terram, quafi prę reuerentia capite nutans. Haftam fimplicem & rectam fert, altiffimam, fæpe vltra dena cubita,ad quam altitudinem fex menfibus ab ortu attollitur; Vere enim feritur femine,in Autumno perfecta eft: folia fert lata, ex longo pediculo pendentia, effigie Doronici, fed multo ampliora, fimiliter afpera: in cacumine vnicum florem, am-

plitudine ingentis patinæ, foliis aureis, quasi radiis solaribus coronatum, media planicie purpurascente: seminibus stipata, oblongis, cortice nigro, aut candido obductis, medulla dulci: caulis incisus lachrymam fundit perlucidam, flauam, odoratam, subacrem: radicibus nititur summa tellure sparsis: & pro caulis magnitudine breuibus: idcirco ventorum iniuriis exposita, nisi firmo alligetur adminiculo. sunt, qui caput in cibis assumant coctum. Quas facultates habeat à nemine hactenus traditum est. coniicere tamen licet vim calefaciendi inesse, cum tenui substantia: idcirco ad eadem pollere ad quæ Helenium: sed lachrymam longe efficaciorem esse; Allata est hæc planta ex India Occidentali.

CAP. XXXVI.

Cineraria vulgò dicitur suffrutex in marittimis asperis, frequens, multis ab eadem radice ramis, cubitalibus, crassis, colore cinereo: in quibus folia, diuisura Absinthij latiora, crassiora, inferne candida, superne viridia: capitula fert Anthemidis; floribus ex toto aureis, sine odore. Dioscorides inter Artemisias primo loco describit inquiens: in marittimis, vtplurimum nascitur Absinthij modo, fruticosa; maioribus foliis, pinguioribusque: subiungit postea de eodem genere: cum duo Artemisiæ, quę Polyclonos, idest multicaulis cognominatur, genera sint, primum hoc habitius est, latiora habens tum folia, tum virgas: de altero tenuiori dictum est à nobis superius.

CAP. XXXVII.

Herba Sancti Iacobi vulgò appellatur in agrorum marginibus, pingui solo, & humecto nascens, subito altior: caule subrubente, striato: foliis alioqui Cinerariæ, paucioribus scissuris, nigrioribus; floribus iisdem; tota æstate floret, & autumno. Quasdam habet differentias in foliis: huic enim folia figura Erucæ; laciniata sunt; alteri ad Raphani folia accedunt magis, sed minus hirsuta: sapor omnibus amarus, & subastringens: laudant recentiores ad vulnera etiam interna, & fistulas.

CAP. XXXVIII.

Herba quædam in marittimis nascitur, præcipue arenosis locis: multis ab eadem radice ramis, rectis, ac simplicibus, fermè cubitalibus: frequentibus foliis, angustis, & oblongis, pulposisque:

fiſque: quæ prope terram longiora ſunt, & in cacumine excauata; prope verticem autem breuiora redduntur, ac rotundiora, magiſque pulpoſa, effigie Semperuiui minimi, aut Lentis, ſapore ſalſo: flos cacumini inſidet Chryſanthemi modo luteus: ſemen in pappos euaneſcit. Altera in vliginoſis magis naſcitur marittimis, vbi ſalſa eſt aqua: dodrantali altitudine attollitur; rarioribus foliis, latioribuſque, minus pulpoſis, ſimiliter ſalſis: ramulos fert tenues; in cacuminibus flores inſident in medio lutei, in ambitu purpurei, colore Violę; ſemen ſimiliter in pappos euaneſcit. Dioſcorides vtramque Anthyllidem vocat; inquit enim: vna quidem Lenti ſimilis eſt foliis: caules fert dodrantis altitudine rectos, & folia mollia; radicem tenuem, paruam: naſcitur ſalſuginoſis locis, & apricis; guſtu ſalſo. Altera Chamępiti eſt ſimilis, tum foliis, tum caulibus, denſioribus tamen, breuioribus, & aſperioribus: florem autem fert purpureum, odore valde graui; radicem, vt Cicorij. Plinius inquit eſt herba Anthyllion, quam alij Anticellion vocãt duorum generum: foliis & ramis Lenticulæ ſimilis, palmi altitudine, ſabuloſis apricis naſcens, ſubſalſa guſtanti: altera Chamæpityos ſimilis, breuior & hirſutior, purpurei floris, odore grauis, in ſaxoſis naſcens. & alibi Anthyllion inquit eſt Lenti ſimillima, quæ in vino pota veſicas vitiis liberat, ſanguinem ſiſtit. Altera eſt Anthyllis Chamæpityos ſimilis; flore purpureo: odoris grauis, radice Intubi.

CAP. XXXIX.

QVAEDAM in montibus prouenit: multis ab eadem radice caulibus, rectis, foliolis, frequentibus, ceu Lini, aſperis, ac prædurís: flores fert in cacuminibus, ſimiles Anthyllidi ſecundę, ſcilicet in medio luteos, in ambitu purpureos, qui & in pappos abeunt: hæc ad ſecundam Anthyllidem reduci poſſit, quam Plinius in ſaxoſis naſci tradit, Virgilius eamdem ſub nomine Amelli videtur deſcribere, cum inquit. Eſt flos in pratis, cui nomen Amello: Fecere agricolæ facilis quærentibus herba. Namque vno ingentem tollit de ceſpite ſyluam. Aureus ipſe ſed in foliis quæ plurima circum, funduntur Violæ, ſublucet purpura nigræ. Sæpe Deum nexis ornatæ Torquibus Aræ. Aſper in ore ſapor: tonſis in vallibus ipſum, paſtores & curua legunt prope flumina Melle. Aliam tamen inter Criſtas Amellum oſtendimus.

CAP. XL.

CONYZA maior in incultis naſcitur, arido ſolo, multis virgis, ſubruffis fruticans, craſſitudine digitali, rectis, bicubitalibus: frequentibus foliis, Olea grandioribus, in ambitu ſerratis, ſubhirſutis,

ſutis, tactu glutinoſis, graui odore: flores fert inter folia luteos, ex folio lis conſtantes, quibus decidentibus lanugo relinquitur, ſeminibus adhærens: viuit radice pluribus annis. Minor annua eſt æſtate tantum proueniens in aruis gracili ſolo, vt aliquando arua impleat, quo tempore nulla fere alia herba viſitur: vno caule aſſurgit, recto, ſemicubitali, paucis ramis, rectis: folia fert multo anguſtiora prædicta, nec ſerrata, at hirſutiora, odore grato: flores ſimiles fert inter folia paulo tenuiores, nec adeo ſplendidos, qui tandem in pappos euaneſcunt: vtræque florent autumno. Dioſcorides inquit Conyzæ duo genera habentur: quæ parua vocatur, odore præſtantior eſt; maior vero frutice altior, & foliis latioribus, graui odore: vtriuſque folia Oleæ ſimilia, hirſuta, pinguia: in maiore caulis binum cubitorum altitudine attollitur; in minore pedem æquat: flos luteus, non ſplendidus, ſubamarus, qui in pappum abit: radices inutiles. addit præterea Dioſcorides tertiam Conyzam mediæ magnitudinis, quā nos ſuperius explicauimus. Apud Theophraſtū Theodorus Pollicariam vertit: inquit maſcula eſt & fæmina, fęmina tenuiori veſtitur folio, & compreſſo, & in totum minor: mas amplior, craſſiori caule, ramoſior, & folium amplius, pinguiuſque, & flore ſplendidior. ambo fructifera, in totum ſerotina, germine & flore: nam circa Arcturum & poſt incipiunt. mari grauior odor, fęmine acutior; ideo contra beſtiarum morſus commodior. Plinius Conyzæ inquit, in coronamentis duo genera mas & fæmina, & reliqua ferme, vt Theophraſtus: addit tamen folia fęminę mellis odorem habēt: maſculę radix à quibuſdam Libanotis dicitur, folium intricatum. Iterum de eiſdem agit inter Cunilas, Cunilaginem vocans, vnam fœdi odoris, folio aſpero: quam mediam Conyzam eſſe exiſtimo, vt ſuo loco oſtenſum eſt: ſubiungit poſtea de duabus reliquis inquiens: è contrario, quę mollis vocatur, piloſioribus foliis, ac ramis, & aculeatis, trita mellis odorem habet, digitis tactu eius cohærentibus: Altera Thuris, quam Libanotidem appellamus: medentur vtraque contra ſerpentes ex vino vel aceto: pulices etiam contritæ cum aqua ſparſæ necant. ſed neſcio, qua ratione Plinius aculeatam dixerit eam, quæ mollis vocatur: & quod de maris radice ait Libanotidem vocari; quia Thuris odorem habeat, videtur noſtram Incenſariam intelligere: neutra enim Conyza ex ſupradictis eum odorem habet, nec à Dioſcoride; nec à Theophraſto id tribuitur. Medici recentiores Pulicariam vocant, afferentes maiorem & minorem; vtraque enim recipitur in vnguento Aragon vocato: dictæ autem ſunt Pulicariæ; quia Pulices necant. alia quoque Pulicaria à recentioribus vocatur, quæ Pſyllium dicitur apud antiquos, de qua alibi dictum eſt: Alia quoque Conyza habetur apud Hippocratem, fędiſſimi odoris, de qua egimus in Ambroſia.

VIR-

CAP. XLI.

VIRGA aurea vulgò vocatur suffrutex,in syluis nascens, virgis cu bitalibus, subrubentibus, foliis ferme Laurinis, læuibus, serratis : quæ proxima cacuminibus sunt, minora redduntur, Oleæ magnitudine : flores inter folia frequentes, quasi in spica, aureos, Conyzæ maiori similes, qui similiter abeunt in pappos. Alterum genus in alpestribus nascitur : singulari caule : floribus in vmbella dispositis : cætera eadem sunt. Arnaldus Villanouensis hanc prædicat ad calculum frangendum, & vrinam impellendam,& ad vlcera Tibiarum sananda : Quidam & ad vulnera interna exhibent,ac fistulas: colluunt & oris vlcera,& columellam decocto herbæ.

CAP. XLII.

SIMILLIMA Virgæ Aureę tum specie tum facultate est,sed magnitudine distans,quam nos herbam Doriam Vocamus ; attulit enim eam cum classe ex Aphrica Clarissimus in bello nauali Dux Andreas Doria Genuensis,tamquam efficacem ad vulnera tum interna,tum externa : fruticat hæc multis ab eodem cespite caulibus, altitudine ternum & quaternum cubitorum,simplicibus; foliis frequentibus,dodrantali longitudine,læuiter circumserratis, carnosis : vmbellę cacuminibus insident latæ, in quibus flores aurei, qui similiter in pappos transeunt : radices in obliquum fert breues,à quibus multæ iunceæ descendunt,odore non insuaui. Has plantas inter Panacis genera ob virium præstãtiam apud antiquos censeo numeratas : nam herbæ Doriæ perbelle quadrat panax Chironium apud Theophrastum, Chironia enim inquit, folium habet simile Lapatho ; florem aureum ; radicem longam ; amat loca pinguia: vtũntur ea aduersus Viperas, & Phalangia,& tineas vestium, & cætera reptilia, data ex Vino & vncta oleo : Viperæ autem morsui aspergitur ex acido vino,& potanti datur : valere aiunt & ad vlcera ex vino & oleo, & ad nascentia ex melle. cum autem in fine inquit : sunt autem & alię quædam Panaces ; vna folio tenui ; altera non tenui ; sed vires hisce ambabus eędem ad mulierum profluuia & vlcera tam vętera quam putria & pascentia : consentaneum est in his contineri Virgam Auream, quæ scilicet folio non tenui constat : nam quę folio tenui constat Chironia videtur appellata apud Dioscoridem,folio scilicet Amaraci. Plinius de Chironio partim Dioscoridem, partim Theophrastum sequitur : cũ enim inquit cõstare folio Lapathi,maiori, hirsutiori; flore aureo : Theophrastum sequitur. cum vero inquit : radix parua, Dioscoridem : cum

prę-

præterea addit inter genera Panacis Centaurium ab eodem Chirone inuentum, & Pharnaceon à Pharnace Rege, longioribus quam cætera foliis, & ſerratis: radice odorata, quæ ſicca vino dat gratiam: duo genera, vnum leuioris folij, alterum tenuioris: his verbis indicat herbam quidem Doriam longiſſimis foliis; Virgam autem Auream eam, quæ leuiori folio, cõſtat: alibi quoque cum ait, Cunilaginem appellari ipſam Panacem, indicat has intelligi: congeneres enim ſunt alteræ Cunilagini, ideſt Conyzæ.

CAP. XLIII.

FLos Indię vulgò appellatur inter autumnales flores: colitur in fictilibus ob floris venuſtatem. planta attollitur ad altitudinem bicubitalem, amplioremque, ramoſa, foliis raris, in longo pediculo coniugatim diſpoſitis, oblongis, & circumcortoſis: in cacuminibus cauliculi nudi attolluntur, quibus inſidet flos, Roſę inſtar foliatus, colore croceo, amplus. Alter minor, ramoſior, ramis in latera tendentibus, flore paruæ roſæ, colore valde ſaturato, inter croceum & puniceum, media lanugine crocea: vtrique vaſculum oblõgum, ſtriatum, læue, quod in hoc genere peculiare eſt: cæteris enim ſquamoſum id eſt. ſemina continentur nigra, in tenuem longitudinem producta, breui lanugine cacuminibus adnexa: odor totius plantæ grauis, pręcipue floris: prouenit ſemine. Has duas plantas apud antiquos indicatas cenſeo, illam Othonnam, alteram Argemonem vocantes. De Othonna Dioſcorides, poſtquam diuerſas ſentẽtias tradidiſſet, aliis quidem putantibus eſſe maioris Chelidonij ſuccũ; aliis Glaucij; aliis florem Papaueris corniculati, Aliis Miſcellam triplicis ſucci, ſcilicet ex Anagallide cærulea, ex Hyoſcyamo & Papauere: tandẽ ex aliorum ſentẽtia ſuccum eſſe ait, herbę cuiuſdam Troglodyticæ, quę Othonna dicitur: naſci etiã in Arabia, quę ſecundũ Ægyptum eſt, ſimilem Erucæ, perforatis crebro foliis, tamquam ſi à tineis eſſent eroſa, ſcabris, minime copioſis: flore croceo, latifolio: quare à quibuſdam inter ſpecies Anemonæ collocata eſt: ſuccus eius oculorũ medicamentis excipitur, natura vbi purgare oportet, mordente, diſcutienteque, quicquid claritati eorum officiat, & quę ſequuntur. Plinius Othonne inquit: in Syria naſcitur ſimilis Erucę, & cętera, vt Dioſcorides. Hanc aſcribo ei, quę florem amplum fert. De Argemone autem inquit Dioſcorides: ſimilis eſt ſylueſtri Papaueri; foliis Anemonæ diuiſis: florem fert puniceum: caput autem Papaueris, qui Rhęas cognominatur, ſed oblongius, & in ſuperioribus partibus latius: radicem rotundam: ſuccum reddit croceum, acrem: expurgat Argemas, & nubeculas, inflammationes curat foliis illitis. Scribit & in mentione Anemones,

nes, aliquos hanc non distinguere ab Anemone syluestri, ob coloris similitudinem: at color puniceus inquit in Argemone minus profundus est: hęc quoque tardius floret, succumque reddit croceum, acrimonia insigni. Plinius Argemoniam vocat, folia habet inquit Anemonę æqualia, diuisa Apij modo: caput in cauliculo Papaueris syluestris, item radicem: succum Croci colore, acrem, & acutum. cum autem subiungit nascitur & in aruis apud nos: nostri tria genera eius faciunt, & id demũ probant, cuius radix Thus redolet; in his verbis significat alteram prędictam peregrinam esse: quæ autem nascitur in aruis apud nos, hucusq; idem fere nomen retinet, scilicet quæ Agrimonia vocatur, accepta à multis pro Eupatorio: quæ autem Thus redolet, Gariophylata hodie vocatur. omnibus illud commune, quod folium longo pediculo constat, in quo coniugatim folia sunt disposita, rara quidem, ac tenuia in flore Indiæ; densiora & inęqualia in Agrimonia & Gariophylata, quodamodo diuisura, Apij seu potius Ranunculi in Gariophylata. Quæ autem describitur à Dioscoride, satis conuenit flori Indiæ minori; flos enim quamuis inferne croceus, superne tamen ad puniceum accedit elegantissimum: calyx est oblongus, & latior in postremo: folia vero Anemonæ diuisa significant foliola, quæ sunt foliorum partes, non totius folij formam, quę potius Erucæ est: at radix rotunda, vt Dioscorides scribit, Anemonæ potius conuenit; nam Plinius Papaueris radicem tribuit: Fibrosa enim est: succus vero croceus extrahitur, præsertim ex flore, qui & valde acris est. Vt autem plantę congeneres sunt Othonna & Argemone, sic & vires ferme eædem, vt patet.

Finis Libri Duodecimi.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER TERTIVSDECIMVS.

CAP. PRIMVM.

Cicoracea.

IAM prosequamur Cicoracea, quæ propter aqueam humiditatem, frigido constant temperamento: plurima autem succo lacteo constant, qui adultis magis inest, quo tempore & amariora redduntur, & minus esui apta, cum caulescunt. Flos omnium numerosis foliolis constat, luteis, aut cæruleis; semina autem magna ex parte papposa sunt.

CAP. II.

Endiuia.

ENDIVIA vulgò appellatur olus: foliis ab radice latis, veluti Lactucæ in ambitu fimbriatis, sapore dulci, aqueo: sed si hyeme obruantur fimo, cādorem simul & teneritudinē adipiscuntur, & gustui fiunt gratiora: caules vere fert bicubitales, ramosos, in quibus folia breuiora, dura, & subamara: flores in alis fert cęruleos: semina gerit alba, squamosis folliculis inclusa, qui nequaquam dehiscunt, etiam si inarescant: seritur in hortis. Cicorium Romanum cognominatur alia similis prædictę, sed longiore folio, angustiore, ac nigriore, demetitur in cibos aduentante æstate, ori gratissima ob dulcedinem, exigua quadam amaritudine temperatam, teneri etiā eiusdem asparagi incocti veniunt in cibos ex oleo & aceto: huius caulis assurgit æstate breuior Endiuia, ac floribus iisdem: seminibus nigris; seritur hæc quoque in hortis. Cicorium simpliciter vocatur, quod sponte nascitur in incultis, in pratis & secus vias: foliis stratis circa radicem, longis, & angustis, corrosis circa latera: angulosisque: sapore euidenter amaro, non tamen ingrato: toto anno venit in cibos, antequam caulescat, non enim caulescit primo anno, vt prædictę, sed secundo: caulis aduentante æstate exit ramis in latera fusis, cubitalibus, fere sine folio: floret particulatim tota æstate: flos cęruleus adhæret in alis: viuit radice caule arefacto. Huius differentię

Cicoriū Romanū.

Cicorium.

rentię aliquę notantur, magnitudine & paruitate folij, asperitate, ac lenitate: Quædam enim folio constat valde angusto; quædam longiore, latioreque: & in vtroque genere quædam subhirsuto constat; quędam læui: prædulcior est, quæ læui constat, & latiore: omnes radice nituntur singulari, in altum dimissa; quæ & venit in cibos cocta. Dioscorides omnes prędictas communi nomine Seridis intelligit, distinguens in syluestrem & domesticam: syluestris inquit priuatim Pieris, idest amara, & Cicorium appellatur; eius quædam latiore constat folio, stomacho etiam gratior, quam domestica; ex quibus verbis significat duo genera Cicorij nostri, scilicet angustius & latius. Subiungit postea: huius quoque idest domesticæ duplex genus: quędam enim est Lactucæ similior, latifolia: quædam tenuifolia, & amarescens: Quibus verbis manifeste ostendit nostram Endiuiam, & Cicorium Romanum; ambas satiuas: omnes inquit astringunt, refrigerant, & stomacho gratæ sunt: sistunt & aluum coctæ cum aceto assumptæ, & maximę syluestres, quæ stomacho vtiliores sunt: nam assumptæ ventriculo imbecilli, & æstuanti opem ferunt: & quę sequuntur. Galenus extollit etiam ad Hepatis intemperiem calidam, non nocere etiam frigidis: nam robur addere ob astrictionem, angustos in eo meatus ab infarctu liberare ob amaritudinem: satiuum genus magis refrigerare, quia humidius: genus syluestre siccius esse. Plinius Intubum vocat: vbi igitur inquit: Intubi hyemis impatientiores sunt, quam Lactucę, virésque præferentes, sed caule non minus grati: feruntur verno plantæ eorum, vltimo vere transferuntur: intelligit satiuos, de quibus alibi inquit Serim vocari id quod satiuum est, quod est maius & venosius: Seris & ipsa Lactucæ simillima duum generum est: syluestris melior, nigra ista & æstiua: deterior hyberna & candidior: quibus verbis significat Cicorium Romanum & Endiuiam à nobis vocatam, licet syluestre dixerit id, quod in satiuo genere accedit magis ad syluestre. vbi, autem scribit: est & erraticum Intubum, quod in Aegypto Cicorium vocant, & alibi: Erraticum apud nos quidam Ambugiam appellauere, in Aegypto Cicorium vocant, quod syluestre sit, refrigerat in cibo sumptum, & illitum collectiones, succúsque decocti ventrem soluit: Iecinori, & renibus, & stomacho prodest; & alia multa præstat, ideo propter singularem salubritatem aliqui Chreston appellant, alij Panctation: & syluestre genus alij Hedypnoïda vocant, latioris folij, stomachum dissolutum astringit cocta, crudaque sistit aluum, & quæ sequuntur: significat duo genera syluestrium à Dioscoride tradita, quæ à nobis simpliciter Cicorium vocantur. Theophrastus Cicoream & Cicorium vocat; vnde genus Cicoraceum: Cicoracea omnia inquit folio annuo, & ab radice foliata consistunt: germinant post Vergilias excepta Fraude; ineunte vere tam caulem, quam florem emittunt: sed caulibus & radicibus

magnas differentias ſortiuntur: quippe cum cæterorum caules ſimpliciores, minoreſque aſſurgunt, Cicoreę magnus, multiſque ramulis brachiatus, lentus item, & diuidi contumax eſt, qua de cauſa pro vinculo vtuntur eo; radice quoque germen laterale mittere poteſt, & alioquin radice prolixum eſt, ideoque emori cōtumax; decerptis enim quæ ad vſum cibarium capi ſolēt, reliquum generationis rurſus capeſſit principium: euenit autem vt pars alia eius atque alia floreat, idque aſſidue fiat vſque ad autumnum, quamquam durus caulis eſſe videatur: fert & ſiliquam, in qua ſemen circa poſtremas caulium partes: vtrinque foliata exiſtit. Hæc profectò noſtris Cicoriis conueniunt: cum poſtea ſubiungit Hypochoeris Theodorus Porcelliam vertit, leuior & aſpectu mitior, & dulcior eſt: ſignificat genus ſatiuum, ideſt Endiuiam. Fraus autem, quæ græce Apate dicitur, fuerit Cicorium Romanum; ſola enim hæc germinat ineunte æſtate, non poſt Vergilias. Quod autem Theophraſtus aliquando numerauit Apatem inter eas, quæ ab radice tantum foliatę ſunt, non Apate legendum eſt, ſed Aphace; nam Plinius caulem foliatum tribuit Apatæ. Arabum interpretes ſatiuam Scariolam vertunt, ſylueſtrem autem Taraxacon: ſed per Taraxacon nullam ex his videntur accipere, ſed genus aliud quoddam ſylueſtrius, vt mox patebit.

CAP. III.

APHACA, cui innumera vulgò traduntur nomina, quæ lubens prætereo, paſſim iuxta ſemitas, & circa oppida naſcitur: foliis Cicorij, latioribus, mollioribuſque, ac frequentioribus ſciſſuris: florem fert luteum, nudo & ſimplici cauliculo inſidentem, qui cito in pappoſum caput tranſit calyce reſupinato: eo exareſcente alter cauliculus ſubnaſcitur, totoque anno floret: madet lacte: guſtu non admodum amara, ſed tamen inſuauis, idcirco reiicitur à cibis: reperitur in hoc genere anguſtioris folij. Theophraſtus inter Cicoracea Aphacam vocat inguſtabilem, & amaram, quę feſtinanter floret; ſed flos celeriter ſeneſcit, atque lanugine pappo dicta marceſcit: tum alius iterum prouenit, atque iterum alius, idque tota hyeme, vereque toto vſque ad æſtatem factitatur: flos Melini ſpeciem gerit. Alia tamen eſt Aphaca inter legumina, vt ſuo loco patet. Plinius Aphacem vocat, Æquinoctio inquit naſcens Aphace, ſubinde alio marceſcente flore emittit alium, totaque hyeme, totoque vere vſque in ęſtatem. Recentiores medici hanc Taraxacon vocant Auicenna & Serapione ſic appellantibus Intubi ſpeciem ſylueſtrem: Videtur autem hęc fuiſſe Arabum ſententia, vt apud Dioſcoridem intelligerētur per duo ſatiua Endiuia & Cicorium: alterum enim lato folio conſtat; alterum anguſto: ſylueſtre autem vnum tantum tradi,

quod

quod latiori folio constet, quam satiuum : in hanc enim sententiam Serapio accepit verba Dioscoridis; ideoque syluestre Taraxacon ab illis vocatum, iure huic plantæ ascribetur : patet quoque ex Auicenna, qui eius lac cōmendat ad albugines abstergendas: nam conspicuum in hac planta est lac, in Cicorio autem non adeo : laudat præterea huius succum ad hydropen ; nam multum conferre aperiendo Hepatis obstructionem.

CAP. IIII.

CONDRILLA in asperis saxosis nascitur, Lactucę syluestri maxime similis : caulibus cubitalibus, in quibus folia lęuia, ac diuisa in partes angustissimas multo lacte madida : flores fert in cacuminibus ramulorum, cæruleos, qui color in nullo alio genere syluestrium adhuc visus est. Apud Dioscoridem Condrilla est primo loco descripta ; inquit enim hoc quoque Cicoriam appellant & Serida, folia quidem, & caulem, & flores Cicorio similia habēs, vnde ipsum quidam Intubi syluestris speciem dixerunt, sed in totum tenuius : circa ramulos autem ipsius reperitur gummi, simile Mastichæ, magnitudine Fabæ. Theophrastus Chandras inquit, Theodorus Chandraliam vertit, omnino ingustabilis est, & in radice succum lacteum, acrem, eumdemque copiosum habet. A quo Plinius accepit inquiens : Condrylla amara est, & acri in radice succo. Galenus similem tradit Lactucę syluestri magis amaram, succo lento, albo, vt Titimalorum succus, non adeo acri : vtimur eo interdum ad pilos palpebrarum reglutinandos.

CAP. V.

CONDRILLA secunda in collibus nascitur: foliis circa radicem stratis, hirsutis, quæ licet à lateribus veluti corrosa sint, non tamen angulosa redduntur, sed subrotundis sectionibus sinuata : caulem fert nudum, ac ramosum, ferme cubitalem, rectum : flores fert luteos in cacumine : radices tres, aut quatuor breui rotunditate fastigiatas, subflauas : aliquando vnica est in profundum acta, vel bifurcata. Dioscorides inquit : est aliud genus Condrillæ, folia ferens circumrosa, oblonga, in terram strata : caulem succo plenum: radicem tenuem, mucronatam, læuem, rotundam, subflauam, succosam : nascitur in terrosis, cultisque locis. Plinius Condryllon, siue Condrylle inquit : folia habet Intubi, circumrosis similia ; caulem minus pedali, succo madentem, amaro : radice Fabæ simili, aliquando numerosa : sed quæ sequuntur : habet proximam terræ Mastichem tuberculo Fabæ, quę apposita fæminarum menses trahere dicitur, & reliqua, non huic, sed primæ Condryllę tribuuntur à Dioscoride.

CAP. VI.

AD Condrillas reduci poteſt quędam in collibus & vineis, & aliquando in ædificiis vetuſtis frequens: radice valde ſuccoſa, & acri: foliis ab radice Cicorij tenuioris, hirſutis: caule recto, cubitali, prope radicem aſpero, ſuperne læui: ramulos fert rectos; in quibus foliola tenuia, non inciſa, quaſi Poligoni: floſculos pallidos non in ſummo, ſed à lateribus, qui euaneſcunt in pappos: in huius ramis aliquando viſuntur tuberculi nigri, ex concreto lacte geniti.

CAP. VII.

ALIA quędam in ruderibus naſcitur, amariſſima: caule in multos ramulos aſſidue fiſſo: foliis tum ab radice, tum in ramulis parui Cicorij, breuioribus, ac frequentioribus ſciſſuris: floſculos exiguos in alis fert pallidos: & ſemina duriſſimis veluti verrucis incluſa, fabæ magnitudinem æquantibus. Hanc quoque ad Condrillas referri poſſe reor.

CAP. VIII.

AMARAGO in montibus naſcitur, ſimilis Aphacę, valde amara: foliis ab radice ſcabrioribus: vnico caule, ſimplici, cui in medio terna ſunt foliola, non ſciſſa, ſubrotunda: in cacumine autem flos ineſt grandis, pallidus, qui tandem abit in pappum. Altera in montibus quoque foliis ab radice ſimilibus, ſed caules multos fert, ſimplices, & nudos, cubitales; in cacumine florem luteum, ſimilem Aphacæ fert: oritur in ſyluis. Hæ videntur apud Theophraſtum Pieris appellari ab amaritudine: Theodorus Amaraginem vertit: de hac inquit: ſimili modo, vt Aphaca, Amarago ſe habet: nam & ipſa vere floret, & ferme per totam hyemem; & æſtate deſinit: guſtu autem amara eſt; vnde nomen aſſumpſit. Plinius inquit Amara & Aphace, & quæ Pieris cognominatur, & ipſa toto anno florens: nomen ei amaritudo impoſuit: & alibi inquit: Pieris ab inſigni amaritudine cognominatur: rotundo folio; tollit eximie verrucas. Dioſcorides tamen nomen Pieris aſſignat Condrillis.

QVAE-

CAP. IX.

QVAEDAM in hortis incultis ſponte naſcitur, & in agrorum limitibus, pingui ſolo: lato folio, vt Endiuiæ, magis laciniato in ambitu: caule vltra cubitalem altitudinem, ramoſo, ac folio ſo; flore luteo in alis foliorum: dici poſſet hæc Endiuia ſylueſtris. Fit autem mentio ſylueſtris Endiuiæ apud Nicolaum Florentinum, qui eam recipit in Syruppo de Cicorea cum Rhabarbaro.

CAP. X.

RAGADIOLVS vulgò, Ragaggiolo in Hetruria vocatur, qui aſſumitur in cibis crudus, vt Cicorium: foliis conſtat tenuioris Cicorij, ſine lacte, & ſine amaritudine: floſculos fert luteos in alis foliorum, & ſemina longa, & adunca, repræſentantia auium pedes: ipſa herba dodrantalis, humi procumbens, ramoſa: floris foliola ex medio ſemine videntur erumpere; cum tamen ex ſummo oriantur; nam reliqua pars vagina potius eſt ſeminis: altera huic ſimilis eſt, cuius ſemina ſtellam repræſentant.

CAP. XI.

SONCHVS, quæ vulgò Cicerbita vocatur, & alicubi Creſpinulus in vineis frequens, & in aruis, locis cultis: foliis ab radice latioribus, ac breuioribus Cicorio, magis anguloſis, ac fere pungentibus, poſtrema parte latiore: ſępe color ineſt ſubrubens: caulis attollitur cubitalis, & altior, concauus, aliquando arborea ſpecie, craſſus; in quo folia magis horrida, & ſucco lacteo turgentia: capitula fert ſummis caulibus multa, florem luteum ſuſtinentia, qui in pappos ſoluitur: folia tenella, quę ab radice ſunt, aſſumuntur in cibis cruda, ſapore dulce. Alia in ruderibus naſcitur: latiore folio, ac minus ſciſſo, aſperiore, & pungente: craſſiore caule, magiſque folioſo, ſylueſtrior ſupradicta; ideo non aſſumitur in cibos. Dioſcorides inquit Sonchi duo genera: vnum ſylueſtrius, magis aculeatum; alterum mollius, eſculentum; caulis anguloſus, aliquando ſubrubens: folia habet per interualla in ambitu diuiſa; eorum facultas refrigerandi, modice ſubaſtringens; vnde conferunt ſtomacho ęſtuanti, & inflammationibus, & quę ſequuntur: in fine autem addit alter Sonchus, qui, & mollis eſt, arborea ſpecie cõſtat, & lato folio: folia autem caulem cingunt: & huic quoque eadem pręſtat, in quibus verbis poſtremis oſtenditur eſculenti Sonchi, ſeu mollis duo eſſe ge-

nera,

nera, magnitudine distincta: quidam enim arboreus est: huiusmodi visus est aliquando baculi crassitudine tricubitalis, cum frequentius minimi digiti crassitudinem non æquet. Theophrastus Sonchum numerat inter spinosa foliata, in cuius caulibus cum ramulorum prouentu vnà flosculus quoque quidam emergit: peculiaris inter Acanacea; quia conceptus non spinosus. Plinius Sonchos inquit estur: albus, & niger est; Lactucæ similes ambo, nisi spinosi essent: caule cubitali, anguloso, intus cauo, sed qui fractus copioso lacte manet: albus, qui è lacte nitor vtilis Orthopnoicis, Lactucarum modo: Erasistratus calculos eo pelli per vrinam monstrat, & oris graueolentiam conmanducato corrigi, succus trium cyatorum mensura in vino albo & oleo calefactus adiuuat partus, ita vt à partu ambulent grauidæ: datur & in sorbitione: ipse caulis decoctus facit lactis abundantiam, nutricibus, coloremque meliorem infantium: vtilissimus iis, quę lac sibi coire sentiant: & alias multas vtilitates præstat: hæc omnia ex albo: Cleempotus nigro prohibet vesci, vt morbos faciente, de albo consentiens. puto autem nigrum intelligi syluestre genus. Quędam in collibus vmbrosis & syluis nascitur: crispiore folio, sed mollissimo, minime pungente, colore virentiore. Quædam in montibus caule bicubitali, crasso, concauo: foliis maioribus, diuisura Sonchi asperioribus. hæc ad syluestre genus reduci possunt.

CAP. XII.

HIERACIVM magnum in ædificiis potissimum nascitur: caule cubitali, hirsuto; in quo pauca folia Soncho similia, sed subhirsuta, ac virentia: summi ramuli capitula sustinent stantia, oblonga, flore luteo, qui euolat in pappos. Dioscorides inquit: caulem emittit asperum, subruffum, spinosum, aliquantisper cauum: folia ex interuallis rariuscule diuisa per ambitum ad Sonchi similitudinem: flores luteos in capitulis, oblongis: huic vires easdem tribuit, quas Sōcho à

CAP. XIII.

QVAEDAM in ruderibus nascitur: folio nigricante, in latitudinem magis, quam longitudinem extenso, prope pediculum diuiso: caule cubitali, in cacumine bracchiato: cacuminibus insident flosculi Lactucæ: tota multo lacte madet. Hanc Plinius inter Lactucas syluestres Hieraciam vocat: habet inquit rotunda folia, & breuia: sic vocant; quam accipitres scalpendo eam succoque oculos tingendo obscuritatem, cum sensere, discutiant.

CAP. XIIII.

QVI vulgò in Hetruria Terracrepolus vocatur,olus eſt ſylueſtre:foliis paruis, Erucę anguſtifolię ſimilibus, mollibus, ſubcandidis,aliquando ſubrubentibus: cauliculos fert dodrantales,paucis ramis rectis pauciſq; foliis:in cacumine flos Hieracio magno ſimilis, qui euolat in pappos: herba expetitur in cibis cruda ex oleo & aceto; nā dulcis eſt,& ſubaſtringēs,fragiliſque: oritur in collibus ſaxoſis,& in ędificiis: floret tota æſtate: hyeme nequaquam perit,nā regerminat à latere. Dioſcorides Hieracium paruum appellat: inquit enim folia hoc quoq; habet, ex interuallis diuiſa in ambitu: cauliculos autem fert molles, & virentes: in quibus flores lutei circulum deſcribentes: iiſdem viribus pollet cum altero Hieracio. Apud Plinium & Theophraſtum Crepis vocatur: numeratur enim cum Cicoraceis: caule foliato eſt Crepis & Apate;vnde hucuſq; nomine fere ſimili ſeruato, Terracrepolus vocatur.

CAP. XV.

QVAEDAM in aſperis, vbi lapillorum eſt maceries,exit folio oblongo, & anguſto, læui, & candido, vt Terracrepolus; at non ſciſſo, tantum anguloſo: cauliculi exeunt nudi, palmum alti: florem ſuſtinentes minorem: radiculæ huius, fili inſtar, in longitudinem productæ, quibus per interualla veluti nuclei, Fabæ magnitudine, candidi adnectuntur, teneri: guſtu prædulci. Matthęus Syluaticus Scrofulariam vocat, & Caſtrangulam: herba inquit eſt,folia habens tenuia, & flexibilia, quæ cum flectuntur, vt frangatur, ſtrident: radices ſunt ei tenues, quibus adhærent radices rotundæ, ſicut Auellanę mundatæ,& albę, mittentes lac: quæ dicuntur ſcrofulis mederi: ſumuntur ex melle,vel cum farina Triticea in placentis,vt vinum vetus ſuperbibatur ieiuno ventriculo mane & veſperi: nam elicit ſudores,& ſtrumas in collo diſcutit.

CAP. XVI.

ALIA folio ab radice numeroſo conſtat, parum diuiſo, at lanuginoſo, candidioreque: cauliculos fert ſimplices,ac nudos florem luteum in cacumine ſuſtinentes, minorem Terracrepulo; oritur gracili ſolo, potiſſimum in vinearum ſuperciliis; guſtu iucundo,vt Terracrepolus, magis aſtringens: vocant quidam vulgo Gineſtrellam, quam in acetaria ruri quærunt.

CAP. XVII.

MINIMVM quoddam genus in montibus nafcitur inter faxa: foliolis ab radice tantum, veluti Graminis, lęuibus: cauliculo nudo, ac fimplici, florem fuftinente, fimilem Scabiofæ, paruum: at femina intra lanugines continet. herba hęc apud Montacutenfes inter acetaria comeditur; nam fapor ineft dulcis, & fubaufterus.

CAP. XVIII.

PILOSELLA vulgò appellatur in collibus nafcens, gracili folo: foliis Oleæ, infernè candidis, pilofis: cauliculos attollit, nudos, florem fuftinentes Gineftrellæ fimiles: Alios vero cauliculos fert foliofos, humi ferpentes, fine flore, lacteo fucco madet, vt cætera huius generis: fapor ineft aftringens: laudatur ad vulnera glutinanda, ficcata, & in puluerem cribrata: recentis fuccus cohibet horrores febris quartanæ: in eodem extinguunt calycem, vt duritiem incredibilem contrahat: radix menfe Maij effoffa, & ficcata in puluerem propinatur, aut in cibo datur ad Ramicem.

CAP. XIX.

LACTVCA gratiffimum olus eft teneritudine, ac dulcedine cęteris prelatum: numerofis conftat ab radice foliis, ac latis, fe inuicem compactili ferie amplectentibus: idcirco quę in meditullio clauduntur, albidiora funt, ac teneriora; quia ab iniuriis externi aeris, & folis proteguntur: cum caulefcit amara redditur, & lacte madet: caulis affurgit denfis foliis rectus, & craffus, qui in cacumine finditur in ramos candidos, in quibus pauca funt foliola, fubrotunda, ac viridia: flofculos gerit in cacuminibus pallidos, qui in pappos tranfeunt: femina fubfunt oblonga, & compreffa, aliis candida, aliis nigra, differentia quoque & in foliis: quædam enim latiore folio conftat; quædam longiore: quædam crifpo: quędam plano: quędam in ambitu finuato, ac valde crifpo, quam priuatim Scarolam vocant: à cuius fimilitudine Lactucas & Scarolas vocant, Tunicarum plexus intricatos, ceruicem, & carpum ornantes: Alia Caputia cognominatur, cuius folia clauduntur ad capitis effigiem: differunt quoque colore, quædam enim alba, quæ frequentior eft: Alia rubra, ac fi vinum foliis effet afperfum: hoc latiffimis foliis conftat, ac patulis, dulcius cæteris, fed durius: idcirco recentia tantum folia fecant; regerminat enim diutius, ante

antequam caulefcat: Alia nigra,cuius folium anguftius,ac productius, planum, colore viridi, qualis in Cicorio: non fpingitur hæc in caput, nifi vinculo alligentur folia; fic enim candidiffima intus redditur,ac fragili teneritudine cæteras vincit: reliqua folia Cicorij modo trita iucunda funt: caulis huius tenuis; femina autem nigra & huic & rubræ: cæteris autem candida. Theophraftus de Lactuca inquit: prouenit à fatu die quarto, vel quinto, recifa regerminat, cuius regerminati caules fuauiores; nam dulciores,quamdiu teneri funt: quidam hos magis lactuofos effe: primos autem magis amaros, & minus concoctos: radix breuis, maxime vniftirps; quia caret multiplici radice: fed tantum fibris cohæret; translata breuioris eft radicis, quam fata; quia ex lateribus magis mittit: femen lanugine continetur. In genere lactucarum candida dulcior, atque tenerior, cuius tria genera reddunt, laticaule, rotundi caule, & Laconicum: huic folium Carduo fimile: & recta, ampla, & caule minime bracchiatá eft. inter latas adeo quędam laticaules fiunt, vt pro valuis hortorum hifce nonnulli vtantur. Quæ vero lactis admodum copiofa, & folio pufillo, & caule candidiori confiftit, fylueftri fimilis eft. Plinius Theophraftum fecutus inquit: Lactucæ Græci tria genera fecere; vnum laticaulis, adeo vt hoftiola olitoria ex his factitari pro diderint: folium his paulo maius herbaceo, & anguftiffimum, vt alibi confumpto alimento: alterum rotundi caulis: tertium feffile,quod Laconicum vocant. Alij inquit coloris & temporis fatus genera difcreuere: effe enim nigras, quarum femen menfe Ianuario feratur: albas,quarum Martio: rubentes, quarum Aprili: ac omnium earum plantas poft binos menfes differri: diligentiores plura genera faciunt,purpureas,crifpas, Cappadocas, Græcas; longiora his folia, caulefque lati: præterea longi & angufti, Intubis fimiles: peffimum autem genus, cum exprobratione amaritudinis appellauere Pierida: eft etiam num alia diftinctio Atrę,quę Meconis vocatur,á copia lactis foporiferi; quamquam omnes fomnum parere credantur. Apud antiquos Italiæ hoc folum genus earum fuit, & ideo Lactucæ nomen adeptæ; purpuream maximæ radicis Cęcilianam vocant: rotundam vero ac minimæ radicis Aftylida, quidamque Eunuchion; quoniam hæc maxime refragetur Veneri. Eft quidem natura omnibus refrigeratrix, & ideo æftate gratę: è ftomacho faftidium auferunt, cibique appetentiam faciunt. Diuus certe Auguftus Lactuca conferuatus in ægritudine fertur, prudentia Mufæ Medici. fanguinem augere creduntur. Ecce cum maxime cępit irrepere fatiuis admodum probata, quæ Cilicia vocetur, folio Cappadocię: nifi crifpum, latiufque effet. At horum expofitio cum noftris, partim clara eft, partim curiofior videretur. Quod de laticaule fcribitur,aliquando hortorum valuis eius caules vtiles effe ob amplam latitudinem, non videatur

mirum; vidimus enim inter Anchuſas caulem aliquando in ſpecioſam latitudinem creuiſſe; paucis foliis, vt pote nutrimento in caulem abſumpto: multo autem magis id Lactucę contingat; habitior enim multo eſt eius caulis.

CAP. XX.

Lactvca ſylueſtris Scariola vocatur à recentioribus Medicis, & Serralia; quia folij deorſum veluti ſerra eſt: prouenit in agrorum limitibus, pingui ſolo, & humecto, non in caput folioſum coagmentata, vt domeſtica, ſed ſtatim cauleſcens: caulis aſſurgit candidus, tenuis, bicubitalis, rectus, in quo folia per interualla ſciſſa, vt Cicorium, dorſo aculeato: paucos in cacumine ramulos fert, in quibus foliola non ſciſſa, & floſculi domeſticæ Lactucę, multo lacte madet, amaraque eſt. Theophraſtus inquit, folio breuiore conſtat quam ſatiua, quod perfectum aculeatur: caule quoque ſimili: ſuccum acrem, & medicatum habet: naſcitur in aruis: colligitur ſuccus per meſſem Tritici, & purgare aquam intercutem dicitur, & caliginem arcere ab oculis, & argemam auferre cum lacte mulieris. Dioſcorides ſatiuæ inquit ſimilis eſt, magis cauleſcens, ac foliis candidior, tenuior, & aſperior, guſtu amara, viribus quaſi Papaueris. Galenus de hac inquit, vocari apud Gręcos Thridacinem; olus eſt inquit ſylueſtre, quod in viis ipſis naſcitur & locis foſſarum eminentioribus, & præterea herboſis, aquoſiſve, ac pleriſque incultis: exiguum autem eſt id olus inſtar Lactucæ hortenſis, nunc nuper enatæ, amaroriſque quidpiam præſefert, & multo adhuc magis, dum adoleſcit: vbi autem caulem iam produxerit, ſaporem amarum habet, vel manifeſtiſſimum: porro huic Lactucæ aliud prĕterea olus eſt ſimile, quam Condrillam appellant. Plinius multas affert Lactucas ſylueſtres: hanc de qua agimus Eſopon apud Græcos inquit vocari: huius folia trita & cum polenta illita vlceribus medentur: hæc in aruis naſcitur. Communia autem omnibus ſponte naſcentibus candor caulis, interdum cubitali longitudine, thyrſo & foliis ſcabritia; ſuccus omnibus candidus; viribus quoque Papaueris ſimilis: carpitur per meſſes. inciſo caule cõditur in fictili nouo, ad multa præclarus.

CAP. XXI.

Qvaedam in Alpibus naſcitur, cubitalis: tenuiori caule, ſimiliter candido: foliis breuioribus, non ſciſſis, ſed modice angulofis, candicantibus, lęuibus, ſæpe nullis ramis: floſculis Lactucæ: hæc quoque lacte madet: ideo montanam Lactucam vocare poſſumus.

La-

CAP. XXII.

LACTARIOLA vulgò appellatur in ſyluis naſcens, folio breuiori, anguſtiorique quam Lactuca domeſtica, modice anguloſo, maculoſo, ſubhirſuto: caulis eſt rectus, cubito breuior: cacuminibus ramulorum flores ſuſtinet, luteos: copioſo lacte madet, amaraque eſt. Alia in aruis naſcitur grandior, & ramoſior: foliis & caulibus aſperioribus, quaſi Anchuſæ pungentibus, vulgò Sopraginem vocant, ſimiliter lacte madet, ſed ad pabulum iumentorum quæſita. Has Theophraſtus accepiſſe videtur, cum de Thrydacine, quæ eſt Lactuca ſylueſtris, inquit; caulis primo mitis, poſt ſpinulis horridus, & cuncta folia ſpinoſa redduntur: ſuccus aquoſus.

CAP. XXIII.

TRAGOPOGON, apud nos vulgò Saſſefrica vocatur, huius radices venduntur inter olera: nam coctæ eſitantur ex oleo & aceto: folia fert anguſta, in longam gracilitatem producta, ſubcandida: caulis ſimplex eſt, & rectus, aliquando agnatis paucis ſtolonibus: in cacumine calyx ineſt longus, qui florem ſuſtinet luteum, & amplum: ſemina feſtucis ſimilia, adnexa longis barbulis, lanuginoſis, conſtituentia magnum caput, rotundum calyce reſupinato, vt in Aphaca, ſeminis color candicat: radix vnica: in altum deſcendit, ſimilis Cicorio, longior: ſucco lacteo madet, guſtu prædulci: colitur in hortis, ſponte quoque naſcitur in aruis. Aliud genus ſylueſtre in montibus reperitur: flore purpureo: ſemine nigro. Dioſcorides inquit Tragopogon, ideſt barbula Hirci, ab aliis Come, breui caule conſtat; foliis Croci: radice longa, dulci; in caule magnus eſt calyx, & in cacumine ſemen nigrum, à quo nomen accepit: herba eſui apta. Theophraſtus inquit: ei quam Hirci barbulam vocant, radix longa, & dulcis: folia Croco ſimilia, niſi quod longiora: caulis breuis, ſuper quem calyx ampla, & barba de ſummo vertice cana pendens, prolixa; vnde nomen accepit. Plinius eadem habet: at Calycem nigrum tradit: naſci autem in aſperis ſine vſu: ex quibus ſignificatur genus ſylueſtre.

CAP. XXIIII.

QVAEDAM ex Sicilia ad nos allata eſt: hirſutiore folio: cauliculis nudis, florem luteum ſuſtinentibus, & ſemina candida, lanuginoſa: barbulis breuibus: radice longa, pallida, & ſucco pallido: traditur venenum eſſe, vt Aconitum.

SCOR-

CAP. XXV.

SCORZONERA nuper in Hispania inuenta est herba efficacissima ad ictus venenosos animalis eiusdem nominis; nam lingua Catalana Escorzo serpentis genus appellatur apud eos frequentissimum: herbæ efficaciam docuit Maurus quidam, qui primus in Catalonia curauit percussos ab immani fera: radice constat simili prędicto animali: tradit autem Scorzonis figuram Nicolaus Monardes Hispanus, palmi longitudine cum dimidio, in tenuem caudam desinentis, versus caput assidue crassioris: capite crasso, quadrato, ore grandi, lato rictu, lingua nigra, & acuta, pungente, tenuibus dentibus vt Viperæ: idcirco & dentibus ferit, & lingua pungit: color cutis cinereus ad nigrum tendens, maculosus, fero aspectu, torpido gressu incedit, latitat continue inter plantas in segete & vineis: ictum infligit deteriorem Vipera eius regionis, & magis periculosum, cum ingenti dolore, inflatione, & animi deliquio, vt breui sequatur mors, nisi cito succurratur ea herba: aliud enim nullum repertum est virus illud delere: herba est pulchri aspectus altitudine cubiti, paucis adnatis stolonibus rectis: in totum Tragopogo similis: foliis ab radice stratis, circa latera leuiter corrosis, & in extremo fastigiatis; medio neruo ad summum vsque producto, colore subalbido: quæ autem in caule sunt, angustiora redduntur Tragopogi modo, sed breuiora: in cacuminibus ramulorum luteus flos insidet, calyci inclusus, & semina pappum ferentia, vt Tragopogon, sed minora omnia. radix in altum descendit, carnosa, grauis, ex rotunditate in mucronem desinens: cui aliquando appendices quædam adnexæ sunt, tuberosæ, fragiles, cortice tenui, subrufo, vergente ad nigrum, subaspero, intus alba, fracta succum lacteum reddit: sapor subdulcis, esui apta, tum radix tum folia, & cruda & cocta: seruatur radix condita cum saccaro, quæ gratissima est: oritur locis montosis, præcipue humectis: temperamento constat calido, & humido in primo gradu: tanta eius vis aduersus Scorzonem, vt si eius succo tangatur, torpeat confestim: si iniiciatur in os, pereat: manibus eo succo illitis contrectatur serpens prędictus sine periculo; non enim mordet, atque adeo torpescit, vt semimortuus videatur: qui fuerit ictus, si comedat de eius radice, aut succum foliorum bibat, confestim sanatur, si inflatus iam fuerit, desidet tumor: sedantur dolores, & deliquia: si prę sumatur, ante quam momorderit, non superueniunt praua symptomata: bibitur eius succus clarificatus, vel per se vel cum aliis roborantibus cor, aut veneno resistentibus, non solum ad Scorzonis ictum sed & ad Viperæ, aliorumque serpentium: datur eius aqua distillata ad febres pestilentes & malignas: prouocat enim sudo-

ſudorem mirifice, vbi natura hunc motum tentat; confert ad melancholias, triſtitias, & deliquia: admiſcetur quoque epithematibus cordi conferentibus: radices conditæ per multos dies aſſumptæ, & aqua prædicta obſtructiones Hepatis, & Lienis tollunt: meſtruas purgationes moliuntur. Hęc Monardes teſtatur. exiſtimant multi hanc apud Dioſcoridem Condrillam eſſe; ſed magis videtur ad Tragopogi genus reducenda.

CAP. XXVI.

IAM Acanaceum genus proſequamur; Acanacea autē vocat Theophraſtus, quorum conceptus, & id, cui flos inſidet, aut etiam fructus, ſpina vel ſpinaceum quidpiam eſt: eorumdem folia quoque, vt plurimum ſpinoſa ſunt, & quandoque caulis. conueniunt autem pleraque cum Cicoraceis, & Lactucis, quoniam lacte madent, at calidiora ſunt, magna ex parte odorata, amara, aut acria: quædam etiam & in cibos veniunt ob dulcedinem quandam. ſemina in capitibus ſpinoſis continent, vt plurimum intra lanuginem repoſita, præter pappoſam ſubſtantiam ſeminibus inſidentem: caput aliis reſupinatum eſt in ambitu ſemina continens, vt Labrum Veneris, Eringium; aliis concauum ex ſquamis quibuſdam ſpinoſis congeſtum, vt Cardui genera.

CAP. XXVII.

LABRVM Veneris læto ſolo naſcitur, in agrorum limitibus: foliis ab radice ſtratis, ternum digitorum latitudine oblongis, ſpinoſiſque per totum: caulem ęſtate fert rectum, lignoſum, ſpinis horridum, bicubitalem, altioremque, binis per interualla foliis, adeo caulem amplectentibus, vt in eorum ſinu aqua colligatur ex pluuia vel rore, quæ auiculis ſitientibus præſto ſit omni tempore: ex eodem ſinu binos aſſidue fert ramos rectos: in cacuminibus oblonga fert capita, ſpinulis aduncis armata: quibus arefactis lanifices vtuntur ad erigendos pannorum villos, quod Cardare vocant, & Cardos inſtrumenta prædicta; ſeritur alicubi ad eum vſum, non diſtans ab eo, quod ſponte naſcitur niſi magnitudine capitum: floſculi purpuraſcentes, aut candicantes particulatim exeūt ex loculis quibuſdam, circulum deſcribentes, modo vnum, modo plures in echinato capite: Virga paſtoris à quibuſdam ex recentioribus vocatur, cum tamen hoc nomen apud Serapionis interpretem Polygono tribuatur. Dioſcorides Dipſacum vocat inquiens: ex genere aculeatarum caulem habet altum, ſpinis horridum; foliis Lactucæ ſpinoſis, binis ſingula genicula amplectentibus, prælongis, armatis in dorſi medio, ſuper ſubterque tubercula ceu bullas ſpinoſas habenti-

bus,

bus, cauo alarum finu, in quo humor fubfiftit ex rore collectus, & pluuiis, de quo videtur herba nomen traxiffe: in cacumine fingulis ramis capitula funt echinata fpinis, longiufcula: hæc, poftquam exaruere, albefcunt, quibus diffectis in media medulla vermiculus inuenitur: radix fanat rimas fedis & fiftulas, fi decocta in vino tufaque ad craffitudinem ceræ admoueatur. Plinius eadem ferme habet. Recentiores aquam in Labro Veneris refertam laudant ad oculorum claritatem, & faciem emendendam; nam delere maculas flauas ex morbo obortas, fi quis à balneo ea fe lauerit: idcirco mulierculas pulchritudinis gratia ea vti: vnde forte Labrum Veneris appellata eft ob aquam in eo labro contentam. Theophraftus fpinam quãdam Dipfadem, ideft fitientem tradit, at non hanc fignificat, fed arboris genus in mari Rubro.

CAP. XXVIII.

ERYNGIVM frequens eft, & in mõtibus, & in campeftribus; amat tamen loca arida & faxofa: folia, quę ab radice exeunt, antequam caulis erumpat, in latitudinẽ definunt fine fciffura, mollia, odorata, guftui iucunda; caulis vere affurgit in ramos dilatatus, durus, in quo folia latiora & fciffa veluti in ramos, & aculeata: in fummis ramis capitula rotunda fert, foliolis in ftellæ modum circũdata pungentibus: flos nullus confpicuus, capitulorum color primo viridis, deinde albefcit: radix craffa, & longa, odorata, guftu non iniucunda, intus pulpofa, & candida, exterius nigra; conditur cum faccaro in cibis; vulgò Iringum vocant. Alia in montibus tantum nafcitur: fimpliciori caule, cacuminibus cæruleis, pulchra afpectu: in admirabili Monte Auerno Apennini Spinam Sancti Francifci vocant, & tamquam Sacram ferunt in domos, qui ea loca vifitant. Diofcorides Eryngium inquit, inter aculeatas eft, cuius folia in principio fale condita, in cibos accipiuntur; lata autem funt, & in extremo ambitu afpera, guftu aromatica: fed vbi adoleuerunt, circa caulem multis faftigiis aculeantur: in cacuminibus rotunda capitula, duris, & acutiffimis fpinis, figura ftellę circundantur, quorum color viridis, aut albus; aliquando autem & cæruleus reperitur: radix oblonga lata, foris nigra, intus candida pollicis craffitudine, odorata; nafcitur in afperis & campeftribus. Plinius Eryngem & Eryngion vocat; clara inquit in primis eft aculeatarum contra ferpentes, & venenata omnia nafcens: aduerfus ictus morfufque radix eius bibitur drachmę pondere in vino aut ex aqua, fi febris comitatur: illinitur plagis, peculiariter efficax contra Cherfydros ac Ranas omnibus vero efficaciorem Heraclides Medicus arbitrabar contra toxica & Aconita in iure Anferis decoctũ. Appollodorus aduerfus toxica cum Rana decoquit; cæteri in aqua.

Ipfa

Ipsa dura, fruticosa: spinosis foliis: caule geniculato, cubitali, & maiore aliquando: alia albicãs; aliã nigra; radice odorata, & satiua quidem est: sed & sponte nascitur in asperis, & saxosis, & in lictoribus maris durior, nigriorque; folio Apij. Ex his candidam nostri Centumcapita vocant: omnes eiusdẽ effectus: caule, & radice receptis in cibos Gręcorum vtroque modo, siue coquere libeat, siue cruda vesci: aliaque multa addit ex Dioscoride & magis: recentiores addunt facultatem seminis gignendi, calidi enim & humidi temperamenti esse in secundo gradu: radix melle condita, aut saccaro, & sępius sumpta virilem genituram adauget, bonumque generat sanguinem: distillatur quoque ex radicibus aqua, quæ pota ad duas vel tres vncias medetur stranguriæ, & auget genituram: ideo sunt, qui loco Secacul Arabum Eryngij radicem sumant. At Galenus herbæ temperamentum in caliditate quidem à medio parum recedere scribit, in siccitate autem non parum cũ tenui substantia.

CAP. XXIX.

ERYNGIVM Marinum in arenosis tantum nascitur marittimis: radice cubitali, æquali, crassitudine, pollicari ab imo ad summũ, fungosa, tenera, candida, & odorata: caulis crassus, ac lęuis, cinerei coloris: ramis ad latera sparsis prope terram: folia insunt lata, ac rotunda, robusta, paucis scissuris in ambitu, firmis aculeis horrida, candicantia: capitula rotunda Eryngio ęqualia, foliolis latis circumdata, colore vt plurimum cęruleo: semina farcta, & lata, in rotunditate depressa, ac duplicia. Dioscorides, vt puto, Crocodilium vocat, cuius statim meminit post Chamęleontem. inquit autem: simile est Chamęleonti nigro: nascitur autem in locis arenosis (sic enim legit Hermolaus ex Plinio verbum græcum Ἀμμώδεσιν, non δρυμώδεσιν, id est syluosis, vt vulgati codices habent) radicem habens longam, lęuem, aliquantum latam, odore acri, vt Nasturtium: radix huius feruefacta in aqua & pota, sanguinem copiosum per nares pellit: datur eadem spleneticis efficaciter iuuans: semine vrinam ciet: rotundum idest, duplexque, vti scutum. conditio autem tum radicis, tum seminis, & locus natalis omni ex parte huic plantæ conueniũt. similitudo Chamæleontis nigri adhuc incerta est, cum omnino ea planta non agnoscatur. Plinius Dioscoridem sequutus inquit: Crocodilion Chamæleontis herbæ nigræ figuram habet: radice longa, æqualiter crassa, odoris asperi: nascitur in sabuletis: pota sanguinem per nares pellit, copiosum, crassumque, atque ita lienem consumere dicitur. Galenus Crocodiliadis radicem prope aquas nascentis laudat ad dolorem capitis: & Aetius radicem Crocodiliadis eius, quæ maxima est, commendat.

CAP. XXX.

QVAEDAM peregrina apud nos foliis Acanthi, minoribus, candidis, ſpinoſis: caule recto, cubitali & altiore: ramis quoque rectis: in cacumine capita inſunt ſpherica longè, grandiora Eryngio, compoſita ex floccis, in quibus floſculi candicantes, aut cærulei: ſemina grano Tritici ſimilia, longiora, hirſuta: radices ſparſas Acanthi modo. Dioſcorides Agriacantham vocat, ideſt Acanthum ſyluestrem, inquit enim ſimilis eſt Scolymo ſpinoſa, breuior Acantho domeſtico, qui in hortis ſeritur: huius quoque radix eadem poteſt, quę Acanthi. Plinius duo inquit Acanthi genera: aculeatum & criſpum, quod breuius, ſylueſtre ſcilicet intelligens: alterum læue, & cætera, quod domeſticum eſt, de quo nos alibi diximus.

CAP. XXXI.

QVAEDAM in marittimis naſcitur locis arenoſis, quam Crithmum ſylueſtre vocant: foliis ſimiliter quidem craſſis, vt Crithmum, ſed longioribus, & in anguſtiores partes diuiſis, in robuſtos aculeos deſinentibus: vmbellis quoque ſpinoſis: floſculis candidis: ſeminibus farctis inter ſpinas: radicem alte deſcendentem, teneram, odoratam, & guſtu iucundam: folia quoque recentia, antequam ſpinis horreſcant, ſimiliter condiuntur, vt Crithmum: peculiare huic, quod floſculi ſpinis inſident ſpecie vmbellæ, & candidi, ſed ſine ſemine, excepto eo, qui in medio corymbo eſt: eſt autem hoc ſemen ſolitarium, non geminum, vt in ferulaceis, grano Hordei ſimile, in aculeum deſinens: corymbi alij colore candido: alij ſubrubente conſtant, aut violaceo, multis ſpinis, & firmis horridi, non caput conſtituentes, ſed vmbellam: folia quoque aliquando ſubrubentia ſpectantur: Plinius hanc intellexit inter Eryngij genera, cum dixit: in littoribus maris durior, nigriorque naſcitur: folio Apij.

CAP. XXXII.

QVAE ſeminis conceptum in cauo continent, eadem florem totum ſimul fundunt in ſummo capitis, aut foliaceum, aut lanugineum: horum quædam in alis foliorum floret, vt Scolymus; quędam in cacuminibus vt Cinara, & reliqua Carduorum genera.

CAP. XXXIII.

SCOLYMVS prope vias, & in agrorum limitibus naſcitur: foliis ab radice longis, & interſectis, lęuibus, & in ambitu ſpinoſis, maculis candidis: caule cubitali, altiorique, adnatis ſtolonibus: in iis frequentia ſunt folia, breuiora, non inciſa, duriora, magiſque pungentia: floret particulatim in alis foliorum tota æſtate: flos luteus, foliaceus, vt Cicorij: ſeminis quoque conceptaculum tenue, ex ſquamis conſtat non pungentibus, occultatum tamen inter foliorum ſpinas: tota lacte madet, vt videatur Cicorium quoddam ſpinoſum: ſapor ineſt ſubamarus, admixta quadam dulcedine, & aſtrictione vt Cinaræ: ideo floris conceptus, quamquam exiguus, deſquamatus, cibo idoneus eſt. Theophraſtus pulcre hanc deſcribit: inquit enim, Scolymus, Carduus vertitur à Theodoro, ſiue Limonia inter Acanacea, foliis conſtat aculeatis: pulchre, diuque floret: radicem habet veſcendam, tum crudam, tum coctam; eamdemque optimam, cum floreſcit, quod peculiare illi eſt, & dureſcens, radix lacteum ſuccum emittit: floris quoque prouentus peculiaris videtur: etenim circa ſolſtitium incipit: carnoſam, ciboq; idoneam partem, craſſeſcentem ſortitur: ortus autem eius non ſpinoſus, ſed oblongus fieri aſſolet, quod proprium huic tantum ineſſe videmus in eorum genere, quæ foliis conſtant aculeatis: é diuerſo quam Vernilagini: quæ poſthæc ſequuntur Vernilagini tribuenda ſunt, non Scolymo, vt Plinius facit. Alibi idem Theophraſtus de Scolymo inquit: ſerotina admodum tam germine, quam flore percipitur: floret cum ſolſtitium agitur. Dioſcorides videtur aliqua ex parte, ab hac deſcriptione diſcedere: inquit enim: folia gerit Chamęleontis & Spinę albæ ſimilia, ſed nigriora, & craſſiora: caulem oblongum, foliis congeſtum, & in eo caput ſpinoſum: radix autem ſubeſt nigra & craſſa, in graueolentia alarum, & reliqui corporis radix illinitur, in vino decocta, ſi bibatur, tędia eadem emendat, vrinamque detrahit copioſam, & fętentem: ipſa herba in cibos recipitur cocta, vt Aſparagus. in his Dioſcorides diſſentire videtur à Theophraſto, cum caput ſpinoſum tradat: at quoniam oblongi cóceptus ſpinis carentes ſpinoſis foliis includũtur, caput quoddam conſtituentes, ob id Dioſcorides eo modo aſſignauit: folia autem quamquam non ſint nigra, ei, quam deſcripſi, nigriora tamen ſunt quam Spinæ albę. Plinius Theophraſtum ſequutus inquit: Scolymus floret ſero & diu, Carduorum generis, ab iis diſtat, quod radix eius veſcendo eſt decocta; mirumque, quod ſine interuallo tota æſtate aliud floret in eo genere, aliud concipit, aliud parturit: aculei areſcente folio deſinunt pungere: ſed hæc poſtrema verba apud Theophraſtum Vernilagini tribuuntur.

buuntur. Alibi idem Plinius Dioſcoridem ſequutus inquit: Scolymon quoque in cibo recipit oriens, & alio nomine Limonion appellat: frutex eſt numquam cubitali altior, criſtiſque foliorum, ac radice nigra, ſed dulci: Eratoſteni quoque laudata in pauperis cœna: Vrinam ciere præcipue traditur: ſanare lichenas, & lepras ex aceto: Venerem ſtimulare in vino Heſiodo & Alcæo teſtibus, qui florente ea cicadas acerrimi cantus eſſe, & mulieres libidinis auidiſſimas, viroſque in coitum pigerrimos ſcripſere, velut prouidentia naturæ hoc adiumento tunc valentiſſimo: Item graueolentiam alarum emendat radicis emedullatæ vncia in vini Falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno itemq; poſt cibum cyathis ſingula pota; nam vitium id ex alis per vrinam effluere teſte Xenocrate.

CAP. XXXIIII.

CARDVVS ſatiuus, in Hetruria vulgò Carcioffus vocatur; in hortis colitur cibi gratia: folia fert ab radice ampla, longitudine fere cubitali, ſciſſa, ſubhirſuta, cinerei coloris, nequaquam aculeata paucis exceptis: caulem ex medio foliorum erigit craſſum, & in cacumine caput figura Pineę Nucis, ex latis ſquamis coagmentatum: hoc antequam floreat, dum tenerum eſt, eſtur crudum cum ſale & pipere, vel coctum abiecta tamen duriori ſquamarum parte. Caput hoc aliquando occultatur inter folia media, non procul à radice, quod ſi non auferatur tenellum, attollitur in dies cum caule ſupra folia, ac floret: flos lanugineus eſt, colore purpureo: ſemina inter candidam lanuginem continet, oblonga, leui cortice obtecta, candido, vel nigro: Fert & alia à latere capitula duo, aut tria, ſed minora, quam quod in medio continetur. Capitum ſquamæ figura folij Laurini, aut Myrthini in aculeum deſinũt; breuem, nunc robuſtum, nunc infirmum, nunc prope nullum: ſimiliter & folia, quę in caule aliquando aculeata, aliquando mitia ſunt: differunt & colore ſquamarum: nunc enim ſubrubentes, nunc virides ſpectantur: capitis quoque figura nunc oblonga, nunc rotunda: guſtui gratiſſima, ideo maxime expetuntur in extremis menſis, oris halitum commendãt; coctionem adiuuant, & Venerem concitant. Plinius Carduos maximi quæſtus eſſe teſtatur apud Cartaginem, Magnam, Cordubamque præcipue: nam ſeſtertia ſena millia ex iis aruis reddere: ideo portenta terrarum in ganeam verſa: ſeri duobus modis, autumno planta: & ſemine ante nonas Martias: plantaſque ex eo diſponi ante idus Nouembris, aut in locis frigidis circa Fauonium: ſtercorari etiam, lætiuſque prouenire: condiri quoque aceto, melle diluto, addita Laſeris radice, & Cumini, ne quis dies ſine Carduo ſit: non licere homini plebeo veſci: eoſque re-

fugere

fugere quadrupedes conſcias. Apud Columellam Carduus ſatiuus Cinara vocatur : de Cinara apud Dioſcoridem mentio eſt tantum inter attributa : nam de Chamæleonte albo inquit ex medio, foliorum ſpinas erigere Echini Marini modo, aut Cinaræ : Galenus inter alimenta ex ſpinoſis quæſita inquit : æſtimari Cinaram pluris, quam conueniat: ab aliis Cynaram proferri ; eſſe autem praui ſucci, & maxime cum pluſculum iam obduruerit: etenim tunc ſuccum bilioſum in ſe ipſa continet copioſiorem, totamq; ſubſtantiam habet duriorem; adeo vt ex ea quidem ſuccus melancholicus, ex ipſo auté ſucco tenuis, ac bilioſiſſimus gignatur: ſatius igitur fuerit ipſam elixam mandere ſic, vt ſi quis cum oleo garo & vino ipſam ſumat, Coriandrum iniiciat : ſin vero in patina paret, aut frigat in ſartagine, hæc ſemoueat. Multi enim eo modo ipſarum velut capita, quæ ſpondylos nominant, mandunt. Theophraſtus, vt puto, de his egit ſtatim poſt Scolymum, cum inquit: contrario modo ſe habere Scolymum, quam Chamæleontem (Theodorus Vernilaginem vertit) hic enim quamuis foliis conſtet non aculeatis, tamen Acani ſpeciem gerit, ſeneſcenſque flos in lanuginem pappum vocatam conuertitur : pergitque ad æſtatem vſque aliud parturiens, aliud floreſcens : ſeminis autem folium quale Laurinum, aut Myrthinum, aut cæterorum huiuſmodi, exiguum humorem ac mediocrem habet, & arefactum relaxatur, & non amplius pungit; ſed hæc verba tranſpoſita valde perturbatam faciunt in codice græco lectionem. Plinius hæc multis ablatis Scolymo aſcripſit : de hoc tamen Theophraſtum ſequutus dixit inter ſpinoſas : Chamæleon in foliis non habet aculeos. Alius tamen eſt Chamæleon albus, & niger, non ſolum apud Dioſcoridem, ſed & apud Theophraſtum, & Plinium, vt ſuo loco patebit. Inter genera Cardui ſatiui videtur & Ixine apud Theophraſtum, quam Theodorus modò Carduum pineam, modò ſpinam Ixinam conuertit : inter Acanacea æſtate inquit germinat : haud multis in locis prouenire poteſt: ab radice foliigera, de qua media ſeminalis Acanus, veluti malum extuberat, foliis nimirum occultatus : hic lachrymam iucundi ſaporis parte profert poſtrema, quam ſpinalem Maſtichen vocant. Alia autem eſt Ixia apud eumdem Theophraſtum, ideſt Chamæleon albus, quam Theodorus nequaquam diſtinxit ab Ixine, vtramque Carduum pineam vocans. Plinius de Ixine inquit, vbi corrupte legitur Helxine : viſu rara eſt, neque in omnibus terris eſt : radice folioſa, ex qua media veluti malum extuberat, contectum ſua fronde : huius cortex ſummus lachrymam continet, iucundi ſaporis Acanthicem Maſtichem appellatam : hoc igitur genus Cardui, vt ſæpe viſitur apud nos, caput gerit in mediis foliis occultatum : lachrymam autem quamdam omnia fere reſudant, cum inciſa ſunt; nigreſcentem, at valde modicam : ſed Ixine magis conſpicuam.

CAR-

CAP. XXXV.

CARDONES vocamus in hoc genere, quorum caules vel potius foliorum pediculi terra obruti hyeme in cibos veniunt, crudi, à cute emundati: candidi enim ſunt, ſuccoſi, & guſtui grati; aquoſiores tamen quam capita; apponuntur nobilium menſis cum ſale & pipere. Quamuis autem id ex omni genere Carduorum hortenſium fieri ſoleat, vnum tamen proprium genus eſt, quod huius tantum gratia ſeritur, vt aduentante hyeme terra obruatur: huius folia diuiſa magis ſunt, ac ſpinoſa: caulis altior: capita compreſſa, lata, ex anguſtioribus ſquamis coagmentata: hæc quoque veniunt in cibos, ſed duriora ſunt ac propemodum ſylueſtria, ideo non niſi cocta comeduntur, cum cætera genera deſierunt, ſerotina enim magis ſunt: vtuntur eius flore ad lactis coagulationem, quę facultas & cæteris Carduis ineſt. Theophraſtus hos videtur intellexiſſe, cum inquit: quæ autem Cattus nuncupata eſt, in Sicilia tantum naſcitur; Græciæ nuſquam habetur ſui generis planta: hæc enim ſtatim ab radice caules repentes in terram mittit folio lato, atque ſpinoſo: caules hos Cattos appellant: deſquamati cibo idonei ſunt, paulo amaricantes, & reſeruare eos aqua ſalſa conditos conſueuerunt: alium vero caulem erectum producit, quem Pternicem vocant; is quoque cibo aptus excreſcit, ſed reſeruari non patitur: fructus in quo ſemen ſpinata ſpecie eſt, verum exemptis lanuginoſis ſeminibus is quoque veſcendus relinquitur. & cerebro palmæ ſimilis eſt, Scaliam eum appellant. Plinius eadem fere habet ad verbum.

CAP. XXXVI.

Carduus silu.

CARDVVS ſylueſtris in ruderibus naſcitur: caule bicubitali, altiorique, ramoſo, appendicibus foliorum hiſpido: folia inſunt lata, non ſciſſa, in ambitu frequentibus aculeis armata, candida lanugine hirſuta: cacuminibus capitula inſunt, hiſpida, non ſquamoſa, ſed potius hirſuta: flos ſimilis ſatiuo: vtuntur eo ad lactis coagulationem: ideo quidam vulgò Præſuram appellant. Alter in limitibus agrorum frequens: tenuiori caule, ſimiliter hiſpido: foliis minoribus, ſubhirſutis: capitulis paruis, frequentibus, qui celeriter in pappum euaneſcunt. Plinius Carduorum ſylueſtrium genera duo tradit: vnum fruticoſius à terra ſtatim: alterum vnicaule, craſſius: vtrique folia pauca, ſpinoſa, muricatis cacuminibus: ſed alter florem purpureum mittit inter medios aculeos, celeriter caneſcentem, & abeuntem cum aura, Scolymon Græci vocant. hic, ante quam floreat, contuſus, & expreſſus illito ſuc-

Præsura. Alter. Plinius. Scolymon. Vires.

ſucco Alopecias replet, radix cuiuſque ex aqua decocta potatoribus ſitim facere narratur: ſtomachum corroborat, & vuluis (ſi credimus) etiam conferre aliquid traditur, vt mares gignantur: manducatus hic Carduus, odorem commendat oris: alibi idem Plinius, cum inquit: Carduus & folio, & caule ſpinoſas lanugines habet: ſylueſtrem intellexit. Quamuis autem Scolymum appellari tradiderit; aliud tamen eo nomine intelligi oſtendimus apud Theophraſtum. Non ab re autem fuerit apud Theophraſtum Polyacantham aſſerere, quam Theodorus aculeoſam vertit inter Acanacea.

Plinius. Theoph. l. 5. Polyacantha Aculeoſa.

CAP. XXXVII.

ALIVD eſt genus Cardui ſylueſtris in ruderibus frequens: foliis Scolymo latioribus, ſimiliter pungentibus, in ambitu fimbriatis, & maculis candidis, vnde Lac Diuæ Mariæ quidam appellant. caulem cubito altiorem fert, adnatis ſtolonibus: & in cacumine capita ſatiuo Carduo minora, compreſſa anguſtis ſquamis, in longas ſpinas ac robuſtas deſinentibus, deorſum ſpectantes: florem purpureum: radicem craſſam, ſapore dulci: huius quoque caput comeditur à plebeis. Dioſcorides Silybum vocat: ſpina inquit eſt lata: foliis Chamæleonti candidæ ſimilibus: hęc recens nata coquitur, & cum oleo & ſale manditur: ſuccus è radice drachma potus ex aqua mulſa vomitiones cit. Plinius de Silybo inquit: Chamæleonti albo ſimilis, ęque ſpinoſa; ne in Silicia quidem, aut Siria, aut Phænice, vbi naſcitur, coquere tanti eſt, ita operoſa eius culina traditur: in medicina nullum vſum habet: ex quibus Plinius videtur nequaquam nouiſſe in Italia paſſim naſcentem iuxta oppida. Theophraſtus videtur hanc nomine Acani intellexiſſe; vnde reliqua Carduorum genera Acanacea dicta ſunt, eſt enim notiſſima, ac frequentiſſima, ideo pauca de Acano ſcribit: ſolum enim tradit foliis conſtare aculeatis: & de Vernilagine dixit: Acani ſpeciem gerere: vocat quoque Carduorum fructum Acanum, vt patet in Ixine. Plinius inquit: ſunt qui Acanon Eringio aſcribant, ſpinoſam, breuemque, ac latam herbam, ſpiniſque latioribus: hanc impoſitam ſanguinem mire ſiſtere.

CAP. XXXVIII.

CARLINA vulgò appellatur; quia Carolo Francorum regi oſtenſa eſt præſtantiſſimum remedium ad peſtem arcendam: oritur in Alpibus frequens in pratis Apennini Montis Catenaiæ prope Aretium: folia fert ſtrata circa radicem, oblonga, quatuor digitorum latitudine, faſtigiata in ambitu, aculeis armata, ac modice fimbriata: caput

put in medio foliorum gerit, nullo caule, adnexum radici, magnitudine Cardui domestici; at Silybi modo hispidum, & compressum spinis erectis, quæ tenues squamæ sunt, valde hispidæ, colore subrusso: hoc purgatum à squamis & lanugine semen continente conditur saccaro aut melle, gratissimum in cibis: crudum quoque comedunt, sed si copiosius assumatur, tormina gignit & vertigines: gustui cum dulcedine subacre est, & odoratum; dum purgatur à squamis, lachrymam reddit albam, aut modice flauescentem, glutinosam: radix alba est, singularis, odorata. Dioscorides Chamæleontem album vocat, quæ à quibusdam Ixia dicitur; quoniam quibusdam in locis viscum circa radices eius inuenitur, quo pro Mastiche vtuntur mulieres: folia habet Silybo, aut Scolymo similia, asperiora, acutiora, & nigro Chamæleonte validiora: caulem non promit, sed ex medio spinas Echini Marini, aut Cinaræ modo erigit: flores purpureos veluti papporum lanugines emittit: semen Cnico simile; radicem in lætis collibus crassam, in montosis vero graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Theophrastus de albo Chamæleonte, quam Theodorus Vernilaginem vocat, inquit: radice distat à nigra: candida enim est, dulcis, crassa, & grauiter olens, vtilis traditur ad alui profluuia decocta: dissecta Rhaphani modo digeritur in taleolas, & iunco transfigitur: valet & ad interraneorum animalia lata acetabuli mensura in vino austero pota, sed præsumpta vua passa: occidit & canes & sues: Canes quidem subacta in farina hordeacea, cum aqua & oleo: sues autem cum Brassica. & si hominem ægrotãtem experiri voluerеis an viuere possit, lauandum ea radice triduo iubent: hoc enim si tolerauerit, moriturum nequaquam existimant: nascitur æque omnibus locis folio Scolymi, verum ampliore, & terræ proximo: capite magno Acano simili; vnde quidam Acanum eum vocarunt. Alibi Ixiam vocat, quę in Creta habere lachrymam dicitur, alia autem apud eundem est Ixine; nam in eodem capite vtriusque meminit, tamquam diuersarum. Alia quoque intelligitur apud eumdem nomine Chamæleontis seu Vernilaginis: folio scilicet non aculeato, vt in Carduo fatiuo diximus. Plinius Chamæleonem inquit, aliqui Ixiam vocant: duo genera eius: Candidior asperiora folia habet: serpit in terra, Echini modo spinas erigens; radice dulci, odore grauissimo; quibusdam in locis viscum gignit album sub alis foliorum, maximè circa canis ortum, quo modo Thura nasci dicuntur; vnde & Ixia appellatur: hoc vt Mastiche vtuntur mulieres.

ALTE-

CAP. XXXIX.

ALTERVM genus nascitur in Alpibus Pistoriensibus, ac Lucensibus: hoc folia fert paulo angustiora, & dissecta ex interuallis, non strata in terram, molliora que; at similiter aculeata: caulem dodrantalem, aliquando vnum, aliquando plures, qui in cacumine caput sustinent priori simile, sed paulo minus: hoc in cibis non expetitur, vt alterum: radicem fert crassiorem, nigricantem, valde odoratam, quasi exęsam à latere. hoc profectò in genere Chamæleonis est; paucis enim differt ab altero: sed dubium vtrum Chameleon niger apud Dioscoridem & Theophrastum dicendus est. Si Dioscoridem consulamus, alia videtur describi, saltem loco natali differens: inquit enim, hæc quoque Scolymo similis est foliis: minoribus tamen, ac tenuioribus iisque rubentibus: caulem fert crassitudine digiti, dodrantalem, subrubrum, in quo vmbella, & flores spinosi, tenues, Hyacintho æmuli, varij: radix crassa, nigra, densa, interdum corrosa; quæ dissecta flauescit; conmanducata mordet: nascitur in campestribus siccis, collibus, & marittimis: appellatur Chamęleon ob foliorum varietatem: mutant enim cum terra colores; nam reperiuntur, vel intense viridia, vel subalbida, aut cærulea, aut rubra, secundum locorum differentias. At supradictæ plantæ neque vmbella inest, neque ea floris constitutio, neque coloris varietas, neque locus natalis: solum radicis conditiones, ac foliorum similitudo, & caulis conuenire videntur. Sed Theophrasti descriptio; vnde multa mutuasse Dioscorides videtur, minus abhorret: inquit enim: Chamæleon hic quidem albus, hic vero niger est: differunt radice, qua vires possident: Nigro folium inest albo Chamęleoni simile, nam specie Scolymi, sed minus, & læuius: tota autem herba vmbraculi speciem repræsentat: radice crassa, & nigra extrinsecus, subfulua intrinsecus nititur: loca gelida, humidaque amat: (alij codices habent non ὑγρὰ, id est humida; sed ἀργά: id est inculta) lepram & vitiliginem trita in aceto & ramentis illita expellit: nec non & canes occidere potest: vtilis annis quadraginta: hæc Theophrastus: Si igitur accipiamus totã herbam ab eadem radice plures caules ferentem, quibus singulis singula insunt capita, vt sępe visitur in nostra: profecto tota vmbraculi speciem repręsentabit, vt Theophrastus inquit: hoc modo nihil obstabit, quin planta prædicta Chamæleon niger sit apud Theophrastum. Plinius Dioscoridem magis sequitur; ex nigris inquit aliqui marem dixere, cui flos purpureus esset; & fæminam, cui violaceus: vno nascuntur caule, cubitali, crassitudine digitali: ferunt & hęc viscum, vlceribus vtilissimum: cum igitur plura nigri genera faciat; nostrum ex his vnum fuerit.

CAP. XL.

SPINA alba in montibus tantum naſcitur: caule recto, vltra bicubitalem altitudinem; nam aliquando hominis ſtaturam excedit: foliis longis, ſed anguſtis, in ambitu ſciſſis, referentibus Scolymi folia, quæ ab radice ſunt, hirſutioribus, candidioribuſque; hæc ſpinis armantur prælongis, candidiſque: paucos fert ramos prope verticem; quibus ſingulis ſingula capitula inſident hirſuta, ſed molliſſima, cinerei coloris, magnitudine capitis Carlinæ: flos purpureus: radix ſubeſt carnoſa, & odorata. Dioſcorides inquit: naſcitur in montibus, ſyluoſiſque; folia habens Chamæleonti albo ſimilia; verum anguſtiora, candidioraque, atque ſubhirſuta, ſpinis infeſta: caulem bina cubita excedentem, craſſitudine pollicis, vel ampliore, ſubalbidum, & concauum: caput ſpinoſum cacumini inſidet, Echino marino ſimile, minus, & oblongum: flores purpurei, in quibus ſemen Cnico ſimile, ſed rotundius: radix bibitur ad ſanguinis excreationem, ſtomachicos, & cęliacos: vrinam mouet, & quæ ſequuntur. Arabes vocant Bedeguar, quo nomine hodie officinę vtuntur, quamuis herbam pauci nouerint. Alia in collibus naſcitur & campeſtribus, ſed incultis: folio ſimili, candidis maculis pulchre ornato, ſed ſpinis exiguis: caule cubitali, amplioreque, ſolido: capitulis pluribus, tenuioribus, viridibus, magiſque rigidis: flore ſimili: radix ſubeſt lignoſa, ſine odore: hanc plerique pro Spina alba oſtendunt.

CAP. XLI.

SPINA Arabica in montibus naſcitur, locis gracilibus: prope cubiti altitudinem; duobus aut tribus ramis, pręlongis, infirmis: paucis foliis, figura Spinæ albę, ſed multo minoribus, criſpis, viridibus, modice pungentibus: capita fert cacuminibus ſingula, lata, & depreſſa, inuerſis ſquamis tenuibus, flore purpureo: radix carnoſa, aromatica, vt Spinæ albę. Dioſcorides inquit: Spina Arabica ſimilis naturę videtur Spinę albæ, radice valens, ad cohibendos fluores muliebres, & ſanguinis eruptiones, & ad alia, vi aſtringendi ſimiliter prædita: naſcitur in aſperis. Plinius inquit. Spinæ Arabicę laudes in odorum loco diximus, & ipſa ſpiſſa, & reliqua habet, vt Dioſcorides.

CAP. XLII.

ACANTHION in ſyluestribus naſcitur, & torrentium alueis: caule recto, fere cubitali: foliis Spinæ Arabicę, minus criſpis: capitula fert oblonga, & tenuia: florem purpureum: lanugo

ab iis capitibus prelonga, & copiosa redditur, vt Lini instar neri possit: Alia in agrorum limitibus passim nascitur, maior, & nigrior, in omnibus Spinę Albę campestri similis, sed colore viridi, nigricante: huius capitula non tantam lanuginem fundunt, vt prior. Dioscorides inquit: Acanthion folia fert Spinę Albæ, in cacumine autem spinosas eminentias, qua materia collecta, & in vnum coacta fiunt bombici similia: huius radix, & folia ad opistotonum bibuntur. At Plinius, quem sequuti sunt Dioscoridis interpretes, foliis tribuit, quod Dioscorides cacuminibus; inquit enim: Spinę Albæ similis est Spina illa, quam græci Acanthion vocant: minoribus multo foliis, aculeatis, per extremitates, & araneosa lanugine obductis, qua collecta etiam vestes quædam Bombicinis similes fiunt in Oriente. sed magis verisimile est lanuginem vestibus texendis vtilem ex papposis capitibus haberi, quam foliis.

CAP. XLIII.

CIRSIVM in agro Pisano prouenit, locis vliginosis, ad radicem montis Sancti Iuliani: reperitur & in montibus: ab eodem cespite radicum plures fert caules rectos, bicubitales, simplices: foliis palmi longitudine figura Buglossi, sine pediculo adnexis; adeo vt foliorum labiola per longitudinem caulis producta, caulem reddant angulosum, & propter foliorum ordinem triangulum: ipsa folia mollia sunt, nequaquam hirsuta in ambitu spinis mollibus: in cacumine tenuia capitula sustinentur, tamquam in vmbella flore purpurascente, qui in lanuginem soluitur. Alterum in syluis reperitur: foliis latioribus, breuioribusque, spinis similiter mollibus. Tertium in aruis passim reperitur, quod vulgò Stoppione vocatur: foliis modice angulosis, candidioribus, aculeis durioribus, ideo pungentibus: omnibus capitula insunt similia, & papposa. Dioscoridis descriptio primo generi maxime quadrat; inquit enim: caulis est tener, quasi duorum cubitorum, triangulus: foliolis infernis, Rosarum specie, in angulos exeuntibus per interualla, spinosos, molles (quibus verbis significat foliorum appendices angulos facere in caules per interualla) folia Buglosso similia, modice hirsuta, longiora, subcandida, in ambitu spinosa (hæc verba magis postremo generi conueniunt) cacumen in caule orbiculatum, hirsutum, & in eo capitula in summo purpurea, quę in lanugines euanescunt: huius radicem adalligatam loco dolores varicum sanare traditur; vnde Cirsij appellatio. Plinius eadem fere habet ad verbum, sed folia tradit minora Buglosso, legens in Dioscoride non μακρότερα: idest longiora; sed μικρότερα.

CAP. XLIIII.

CARTHAMVM sylueſtre vulgò appellatur, quod in incultis naſcitur, iuxta vias: caule recto, duro, lanuginoſo, fere cubitali: folia inſunt frequentia, breuiora, & anguſtiora, quam Scolymi, hirſuta, ſubcandida, prædura, & valde ſpinoſa: prope cacumina ramulos fert, ſuſtinentes capitula, horrida, paruis foliis, pungentibus circundata, quæ ſi auferantur, dum tenella ſunt, lineam ſanguineam ducunt ſuper cutem, ſi fricentur: flores fert luteos. Dioſcorides inter Cnici genera videtur nouiſſe, vt patebit in Cnico. Apud Theophraſtum Atractylis dicitur, Theodorus Fuſum Agreſtem vocat, inquiens: Cnico & Acarna candidior eſt: habetque peculiare, quod in foliis euenit, decerpta enim, carnique allata ſuccum ſanguineum effundunt, qua de cauſa Phonos, id eſt cruor à quibuſdam Spina hæc nominata eſt: grauis etiam odore, cruoremque repræſentans; ſero perficit fructum; autumno enim, vt fere vniuerſum genus Acanaceorum. Plinius Theophraſtum ſequitur, idem inquit cum Acorna erat Atractylis quoque, niſi candidior eſſet, & niſi ſanguineum ſuccum funderet, qua de cauſa Phonos vocatur à quibuſdam, & reliqua, vt Theophraſtus. Alia tamen eſt Atractylis apud Dioſcoridem, vt paulo poſt patebit.

CAP. XLV.

ACORNA in collibus aſperis frequens, & campeſtribus, in totum minor Atractyli: caulibus rubentibus, læuibus, capitulis in vmbella ſimili modo ſpinoſis; flore aureo, patulo, in ambitu foliato, vt Aſteracticus: nam in Atractyli clauſus eſt: Theophraſtus modò Acornam, modo Acarnam vocat: ſpinoſo folio inter Acanacea, aſpectu Cnico vrbano ſimilis eſt, colore flauicans, ſucco pinguis. Plinius Acorna inquit colore tantum ruffo diſtinguitur, & pingui ore ſucco.

CAP. XLVI.

CNICVS ſatiuus, quod vulgò Crocum Saracenicum vocatur, ſeritur ſemine in hortis floris gratia, qui Croci vice recipitur in condimentis: caulem fert rectum, cubitalem, candidum; in quo folia non diſſecta, nec ſpinoſa, ſed anguloſa tantum, læuia, & dura: in cacuminibus ramulorum capitula foliis circundata: floribus croceis; ideo iis Crocum adulteratur: ſemen inter lanugines, craſſum, candidum, oleoſa intus pulpa, quod apud Medicos Carthamum vocatur in-

ter

Acorna. Theoph: 5. Acorna. Plinius. Cnicus sativus. Crocum Sar.

ter medicamenta purgantia : eo ſemine aluntur Pſittaci. Dioſcorides Cnici meminit,non diſtinguens ſatiuum à ſylueſtri, ſed ſimpliciter Cnicum vocans,inquit: folia fert oblonga,inciſa,aſpera,ſpinoſa : caules cubitales, in quibus caput,Oliuæ magnitudine; & flos Croco ſimilis : ſemen candidum,& ruffum,oblongum,anguloſum : huius flore vtuntur in obſoniis: ſeminis contuſi cremor cum aqua mulſa,vel iure Gallinaceo aluum purgat,ſed ſtomacho aduerſatur: fiunt & ad hunc vſum placentulæ ante cœnam ſumendæ, quæ recipiunt Cnici candidi ſextarium, Amigdalarum toſtarum,& delibratarum cyathos tres, Aniſi ſextarium, Aſtro nitri dracmam vnam cum carnibus triginta Caricarum, & melle decocto quantum ſufficit; fiunt coctaria nucis magnitudine, quorum duo vel tria ſumpſiſſe ſatis eſt quatriduo. Seminis ſuccus lac cogit, quod efficacius redditur ad aluum ſoluendam. ex his colligitur duo tradi Cnici genera : candidum ſcilicet & ruffum, ſemine differentia. videtur autem Dioſcorides Cnicum ruffum vocare genus ſylueſtre, quod & ex deſcriptione foliorum ſignificatur : nam folia oblonga, inciſa, aſpera, & ſpinoſa nequaquam conueniunt domeſtico. Theophraſtus de Cnico inquit ſparſim : fructum aculeatū,ac veluti retorridum fert: florem vnà cum ſeminibus ipſis edit : foliis aculeatis inter Acanacea excipitur vna cum Struthio, & Soncho; quamuis enim natura ſpinoſa ſint; ſeminis tamen conceptum non ſpinoſum habent : quæ conditio de vrbano intelligitur. ſubdit præterea : multis caulibus conſtat, & ramos fundit; ſylueſtri vrbanoque diſcernitur : ſylueſtris genera duo notantur : alterum vrbano admodum ſimile, recticaulius tamen : quamobrem ex eo mulierum priſcarum nonnullæ colu vtebantur : fructum nigrum, maiuſculum, amarumque parit. Sed genus hoc ſylueſtris adhuc nobis incompertum eſt, niſi ea fuerit, quam paulo poſt idem Theophraſtus Atractylidem vocat; nam & hodie Carthamū ſylueſtre vocatur à multis,& hanc Dioſcorides intelligere videtur per Cnicum ruffum. Plinius celebrari apud Aegyptios ſcribit Cnicon, Italiæ ignotam, ipſis autem oleo non cibo gratam : hoc faciunt ex ſemine eius differentia prima ſylueſtris & ſatiuæ : ſylueſtrium duæ ſpecies : vna mitior eſt,ſimili caule, tamen rigido; itaque & colu antiquæ mulieres vtebantur; exilis,quam quidā Atractylida vocant : ſemen eius candidum, & grande, amarum. ſed Plinius iis verbis potius domeſticum demoſtrat quam ſylueſtre, & quia mitior, & quia ſemen candidum. Meſues Carthamum vocat inter purgātia,quo nomine hodie vtuntur : eſſe domeſticum & ſylueſtrem : aſſumi ad purgationes domeſticum; eligi ſemen album, lene, craſſum; & planum, cuius medulla vnctuoſa, pinguis, & cortex tenuis : & melior flos eſt, qui eſt ſicut pili Croci.

CAR-

CAP. XLVII.

CARDVVS Sanctus, siue Carduus benedictus vulgò appellatus apud nos,non nisi sata prouenit: seritur aũt tantũ medicinæ gratia,ob virtutis prestantiã: caules fert rubentes,hirsutos,ramosos, infirmos,& in terram procumbentes, ferme cubitales, in quibus folia, figura Senecionis, sed multo maiora, hirsuta, non tamen pungentia: cacuminibus fert capitula foliis inuoluta, in spinosam veluti barbam desinentia, longissimos scilicet aculeos, qui & à lateribus horridi sunt: ex medio spinarum exiguus flos erumpit, luteus,odorem Moschi referens: tota herba amara est vehemẽter,cum quadam astrictione, ideo obstructiones internorum tollit; & sanguinem fluentem ex naribus restringit succo indito: medetur stomacho debilitato,excitatque ciborum appetentiam, si folia recentia deuorentur: decocta cum lotio sani alicuius infantis, ac pota sanat hydropicos; pestem; omniaque apostemata rumpit; cancrum, & morbum comitialem pellit: puluis cum farina permixtus & ex aceto calido cataplasmate pustulas pestis sanat: carbunculos sanat, contusa & imposita. Aduersus omne venenum per os sumptum puluis, aut herba, aut succus, aut aqua distillata in potu datur,vt inde æger vestibus operiatur, & sudet spatio trium horarum,idem efficit vinum ex ea cõfectum in vindemia: pellit febres antiquas:aliaque multa de ea predicantur à recentioribus. Describitur hæc à Theophrasto pro altero Cnico syluestre in hunc modum: alterum genus hirsutum est: caulesque Sonceos fert,vt quodammodo humi procumbant: nam propter mollitiem foliorum inclinantur ad arua: fructum habet amarum,barbę modo hirsutum: feminosa sunt omnia Cnici genera,sed syluestria paruis, & densioribus constant: peculiare huic prę ceteris syluestribus: quod illa duriora, spinosioraque vrbanis proueniunt; hoc autem mollius, & lęuius constat. Plinius paucis his verbis describit: altera hirsutior: torosiore caule, & qui pene humi serpat: minuto semine. Dioscorides hanc Atractylidem vocat: inquit enim Atractylis, alij Cnicum syluestrem vocant, spina est similis Cnico; sed multo longiora folia ferens in summis ramulis,cæteris partibus plurimis,nudis,& asperis: vtuntur mulieres pro fuso; capitula in cacumine fert spinosa: florem luteum, alicubi purpureum: radicem tenuem, inutilem. huius folia,semen, comę trita cum pipere, atque vino contra Scorpionum venena prębent auxilium: ferturque ab iis percussos, quamdiu teneant eam herbam, non sentire cruciatum: simul cum deposita, reciprocare sensum doloris. Illud facit, vt putem Dioscoridis Atractylidem huic plantæ conuenire potius quam ei, quæ à Theophrasto Atractylis vocatur: quo-

quoniam illa non longa fert in cacumine folia: non multæ eius partes nudę: non flos purpureus vnquam viſus. Eſt autem Atractylis purpurea quędam in horto Piſano: caulibus humi ſparſis: foliis paulo latioribus, ſubalbidis, nequaquam ſpinoſis: capitula habet ſpherica, nuda, tenuiſſimis, ac pręlongis ſpinis vndique armata: florem purpureum: hæc quoque amara eſt. Sed merito quęri poſſit, quis vſus earum pro fuſo. profecto caules infirmi, & curui pro colu aſſumi nequeunt, quem vsũ pręſtabat Cnicus ſylueſtris primus: at pro fuſo cũ ſuo verticillo apte extremis harum ramulis filum intorquere, & colligere mulieres poſſunt.

CAP. XLVIII.

CACATREPPOLA vulgò appellatur, quaſi Cacotribulus, ideſt infeſtus Tribulus, paſſim obuia eſt iuxta vias, & prope oppida, idque omni tempore: nam hyeme folia ab radice fert ſtrata in terram, ſimilia Papaueri erratico: ex medio foliorum ſpinoſum quid erumpit, qui futurus eſt floris & ſeminis conceptus: ſunt autem ſpinæ candidæ, prælongæ, ac robuſtæ in ſtellę modum, vnde quidam Stellariam vocant: caulis à latere ſpinoſi conceptus erumpit ſubhirſutus, qui ſtatim in ramos finditur, ad latera tendentes: foliis breuioribus, varie ſectis, hirſutis: in ſingulis alis ſpinas eaſdem continet: æſtate flores ex ſpinoſis conceptibus promit, fere lanugineos, candidos, vel ſubrubentes, incipiens ab imo: guſtu ſubamara eſt, & aſtringēs: efficax ad tumores genuum diſſoluendos cataplaſmate. cum hæc planta notiſſima ſit apud nos, putandum apud antiquos quoq; inter herbas notiſſimas, quæ nomine tantum indicatæ ſunt, contineri: deſcriptio enim nulla reperitur, quæ manifeſte hanc demonſtret. exiſtimo autem hanc Stœbem eſſe; nam quamuis apud Dioſcoridem nulla eius notha colligi poſſit; apud Theophraſtum tamen aliquæ habentur, quæ optimè hanc ſententiam confirmare poſſint; nam de Stœbe, quam & Stibam alicubi vocat, & Phleum, inquit vno loco, vbi Stibam vocat: frutex eſt, folia ferens carnoſa, vt pote quæ pulpa conſtent: alibi inquit Phleus, quam nonnulli Stœbem vocant, inter eas eſt, quæ iuxta aculeum folium gerunt, vt Ononis tribulus: iterum de Phleo inquit: ſpinoſarum quoddam genus ex toto ſpinoſum eſt; quoddam ſpinoſo folio conſtat; tertiũ genus eſt aculeatũ, quod iuxta aculeum foliũ gerit, vt Phleus, Tribulus, & Capparis; ſed quod eo in loco ſubiungitur, Theodorus non bene omnibus his tribuit: peculiare ſcilicet habere, vt non ſolum caulem aculeatum, ſed etiã folium habeant hiſpidum: nam inferius peculiare id ſoli Cappari ineſſe traditur: Phleum autem & Hippopheum foliis mitibus conſtare, ideſt ſine aculeis: ibidem tribuit Phleo folium carnoſum, multifidum: multaſque

tasque radiculas non in profundum: germinat inquit cum Vergiliis, primoque aratro vna; nec folia dimittit; non enim annua, sed diuturnior est. hæc omnia pulchre conueniunt herbæ supradictæ. sed alia apud eundem Theophrastum Phleum neutro genere appellatur, in stagnis nascens, cuius fructus placentaceus in lacu Orchomenio proueniens, Anthella vocatur; alibi sterile, quæ fæmina est, foliis Harundineis, de qua alibi dictum est à nobis. Plinius Theophrastum sequutus male intellectũ inquit: quædam in folio, & in caule habet aculeum, vt Phleos, quod ali qui Stœbem appellauere: vnde error Theodori fluxit: Alibi Dioscoridem imitatus inquit: Stœbe, quam aliqui Phleon vocant, decocta in vino præcipue auribus purulentis medetur, item oculis ictu cruentatis; Hæmorrhoidæ quoque; & dissenteriæ infusa. Dioscorides inquit folia & semen astringunt; ideo dissentericis infundi decoctum, auribus purulentis; imponi oculis cruentatis: folia cohibere sanguinis eruptionem. longe autem diuersa est apud Galenum, quam incolæ inquit Colymbadem vocant, alij Stœbem, herba fruticosa, calida, & acris valde, parumper redolens, aptissima ad præseruandum vina: appellatur & Stœbe, quodcumque vasis interponitur opplendi gratia; ne inuicem collidantur, vt natura fecit in pulmonis fabrica: nam carne molli, instar Stœbes cuiusdam, eius vasa fulciri scribit Galenus.

CAP. XLIX.

ALTERA in eisdem locis nascitur latiore folio, ac minus diuiso, candidiorique, succo lacteo: capitula fert parua, non in alis, sed in summis ramulis, longis aculeis simili modo armata: florem luteum: radicem valde amaram. Dioscorides Leucacantham vocat, cui radix Cypero similis, valde amara, quæ commanducata dentium dolorem sedat, & quę sequuntur. Appellata hęc Leucacantha ob candidas capitulorum spinas. Theodorus apud Theophrastum Spinam candidam vocat. Plinius eadem, quæ Dioscorides habet: appellatur & Leucacanthos.

CAP. L.

ACANACEIS proxima sunt, quæ fructum simili modo ferunt, aculeis tamen omnino carent, vt Lappa maior, Carduncellus, Cyamus, & alia quędam: Lappa maior, ab aliis Personata vocatur, & à recentioribus Medicis Bardana: frequens est circa oppida, in pingui solo nascens: foliis ab radice maximis, in latitudine oblongis, figura Cucurbitæ, hirsutis, ingrato odore: caulem fert in ęstate ramosum, cubitalem, ampliorem que, foliis longe minoribus; capitula specie spinosarum,

ſarum, hamulis horrida, quibus pertinaciter hærent veſtibus: flos lanugineus, purpureus inſidet. Dioſcorides Arcion, & Perſonatam vocat, cui folia tradit Cucurbitæ, maiora tamen, duriora, nigriora, & hirſuta: caulem ſubcandidum, ſæpe nullum: radicem magnam, intus albam, foris nigram; quæ drachmę vnius pondere pota cum nucleis Pineis, purulenta, & ſanguinem extuſſientibus auxiliatur: quod hodie quidam experimento efficaciſſimum remedium eſſe comprobarunt. Plinius bis eãdem videtur intelligere in eodem capite; modica nominis mutatione; nam vno loco inquit: quidam Arcion Perſonatam vocant, cuius folio nullum eſt latius, grandes Lappas ferentem: huius radicem decoctam ex aceto dant potu ad ſerpentium ictus: ex quibus notis manifeſte herba ſupradicta ſignificatur. Alio loco paulo poſt inquit, Perſolata, quam nemo ignorat, Græci vero Arcion vocant, folia habet maiora etiam Cucurbitis, & hirſutiora, nigrioraque, & craſſiora; radicem albam, & grandem: hęc ex vino bibitur denariorum duum pondere. Quę verba plurima deſumpta ſunt ex Dioſcoridis Arcio; hinc controuerſię inter recentiores, Quidam enim duo eſſe Arcij genera Perſonatam ſcilicet & Perſolatam: Quidam alteram Petaſitem eſſe, alteram Arcion: cum apud Plinium nomen Petaſites non reperiatur: atque horum alij primam mentionem ſcilicet Perſonatam, Lappas ferentem Petaſitem Dioſcoridis indicare, legentes apud Plinium non Arcion appellari, ſed Echion; quia morſibus Viperę conueniat: Perſolatam vero Arcion Gręcorum eſſe, ſignificarique eo nomine eam, quam nos pro Petaſite oſtendimus, appellatam, à quibuſdam Vngulam Caballinam, vt inquiunt. Alij è conuerſo. Galenus non Arcion vocat, ſed Arction, vt duo ſint Arctij genera: primum Verbaſco ſimile folio, vt Dioſcorides tradit: Alterum Cucurbitæ, quę Perſonata dicitur: quod rationi conſentit; vtræque enim plantæ in eo conueniunt, quod capitula gerunt in caule ramoſo, & hirſuto: folia ſubrotunda: ſed differunt magnitudine, & proprietate capitulorum, quam diximus, aliiſque paucis differentiis: ab vtriſque autem longe diuerſa eſt Petaſites, vt patet ex deſcriptione.

CAP. LI.

SENECIO paſſim in ruderibus præcipue circa macerias, in parietibus, & tectis naſcitur, herbula ſemicubitalis altitudinis, aut paulo maior, ramoſa, ac ſubhirſuta: foliis paruis, latitudine parui digiti, in ambitu diuiſis, Erucæ modo, aut Quercus: in cacuminibus floſculi lanuginei continentur, lutei, qui breui in pappos dehiſcunt: eius foliola recipiuntur in Acetaria: floret particulatim fere toto anno. Quędam in montibus naſcitur altior, & in omnibus maior; flore aureo.

Dioſcorides Erigeron vocat; cauliculo cubitali, ſubrubro: foliolis crebris, per extremitates inciſis, Erucę modo, ſed multo minoribus: flores fert luteos, qui breui diſſoluuntur,& abeunt in pappos; vnde nomen aſſumpſit; quia vere flores capillorum more caneſcunt: radix inutilis: naſcitur in maceriis, & circa oppida. Theophraſtus recenſet inter olerá diutius florentem: inter hyberna erumpentem poſt Aphacam. Plinius inquit Erigeron à Græcis, quæ à noſtris vocatur Senecio, herba eſt Trixaginis ſpecie, & mollitie; cauliculis ſubrubicundis: naſcitur & in tegulis, & in muris; nomen hoc Græci dederunt; quia vere caneſcit: caput eius numeroſa diuiditur lanugine, qualis eſt ſpinę, inter diuiſuras exeunte: Quare eam Callimachus Acanthida appellat, alij Pappum: nec deinde Græcis de ea conſtat: alij Erucę foliis eſſe dixerunt, alij Roboris, ſed minoribus multo: radice alij ſuperuacua; alij neruis vtili; alij potu ſtrangulante; è diuerſo quidam Regio morbo cum vino dederunt, & contra omnia veſicæ vitia, item cordis & iecinoris; renibus extrahere harenam dixere, & quæ ſequuntur. Dioſcorides vim refrigerandi foliis, & floribus tribuit; ad teſtium & ſedis inflammationes pollere; & ad omnia vulnera etiam neruorum: lanugo eius per ſe tantumdem pręſtat ex aceto inducta, ſed recens temperata in potum ſtrangulat: totus caulis decoctus in aqua bibitur cum paſſo ad ſtomachi dolores à flaua bile ortos. recentiores Medici Carduncellum vocant, recipientes in vnguento Martiano. Sed cum alio nomine Carduum benedictum appellari tradant, occaſionem dubitandi præbuerunt: Alia enim hodie eo nomine intelligitur, quam ſcilicet Carduum Sanctum vocamus, vt ſuo loco patet. Forte Senecio appellata fuit à recentioribus Carduncellus; quia ea herba maxime oblectentur Cardueles auiculæ; vnde & herba Carderina vocatur: nam ad id alludit & appellatio antiqua apud Plinium: Acanthis enim appellata eſt, quo nomine Auicula quædam vocatur in ſpinis viuens. recipitur & apud Ioannem de Vigo in confectione olei Hypericonis Carduus Benedictus ad vulnera neruorum, ad quæ pollet Senecio, non Carduus Sanctus.

CAP. LII.

Cyanus, vulgo Fioralisus, et Batisegola.

CYANVS, qui vulgò Fioraliſus in Hetruria, ſponte naſcitur inter ſegetes, flos eſt eleganti colore cæruleo ſplendens; ideo recipitur inter coronarios, quamuis ſine odore: cauliculum fert rectum, cubitalem, ſubcandidum, ramoſum; in quo pauca folia oblonga, candicantia, & hirſuta, Leucoio ſimilia, ſed anguſtiora, & graciliora, aliquando anguloſa, vt Cicorij: cacuminibus capitulum inſidet paruum furfuraceũ, in rotunditate faſtigiatum; vnde flos erũpit foliatus, foliolis

liolis cõcauis in extremo diſſectis : reperitur & violaceus, aliquando candidus : ſemina intra lanugines continentur : tota æſtate floret : extat & quidam flore grandi : pulchriores coluntur in hortis. Plinius Cyani floris meminit inter coronarios : floret poſt Roſam, & præcedit Amaranthum. Putat Hermolaus hoc Leucoion cæruleum eſſe apud Dioſcoridem. Ex hoc genere videtur eſſe Struthium apud Theophraſtum, quam Theodorus herbam Lanariam vocat : recenſet enim inter Acanacea, ſed excipitur à reliquis, vt Sonchus, & Cnicus ſatiuus, quod conceptum nequaquam ſpinoſum ferat : floret æſtate : flos inter coronarios, aſpectu pulcher, ſed caret odore : ſed alia eſt apud eumdem Struthos, quę forte Struthium eſt Dioſcoridis, vt alibi à nobis innuitur.

Cyanus maior. plin. Cyanus. Herm. putat Leucoion caeruleum ... Struthiũ Th...

CAP. LIII.

CERRETTA, ſeu Serretta ab infectoribus lanarum appellatur, herba lanaria dici poſſit in ſyluis naſcens : foliis latioribus Cyano, & propè pediculum magis inciſis ſerræ modo ad Scabioſę ſimilitudinem : flores fert purpuraſcentes : Altera maior : longiore folio, ac latiore : caulibus pluribus, craſſioribus ; flore grandiuſculo, colore purpuraſcente.

Cerretta, seu Serretta. Altera maior, q... est serratula Matth.

CAP. LIIII.

QVAEDAM in incultis naſcitur, & potiſſimum iuxta vepres, Cyano ſimilis: foliis anguſtioribus, mollioribus, & frequẽtibus, nulla ex parte ſectis : capitula fert tenuiora, magis faſtigiata ; vnde vix flos erũpit ſubrubens: faſciculos num cõponũt, & pro ſcopis vtuntur ad verrendum: exiguus quidam odor ineſt cacuminibus, ſed præ ſiccitate vellicans; vnde ſternutamenta mouet. Dioſcorides Ptarmicam vocat, quam cum Struthio coniunxit ob affinitatem. eius deſcriptio in hunc modum habet. Fruticulus eſt ; paruis frequentibus ramis, rotundis, Abrotono ſimilibus, qui folio numeroſo oblongo, & olaceo veſtiuntur : in cacumine Antemidis modo capitulum ineſt rotundum, & paruum, olfactu acre, ſternutamenta mouens : oritur in montoſis, & ſaxoſis locis.

alia Cyano simi[lis]. Ptarmica Dios...

CAP. LV.

PAPAVER ſpumeum in incultis naſcitur, præcipuè marittimis : caule dodrantali, ſtolonibus pluribus, humi procumbentibus, candidis : folia fert, longe magis diuiſa, quam Cyanus, ſimilitu-

dine Papaueris Rheas, ſed multo minora, candida, & hirſuta: capitula rotunda, ſquamis veluti paruis bullis extuberantibus, inſtar ſpumæ candida: florem purpuraſcentem: Aliud in ſaxoſis: caule erecto, altiore, ferme cubitali: ramis ad latera ſparſis: foliis tenuiſſime ſciſſis, nec adeo candidis. appellauimus hanc Papauer Spumeum; quoniam aliqua ex parte Dioſcoridis deſcriptio accommodari huic poſſit, præcipue ſi congener ſtatuatur cum Struthio: ſed quoniam alias plantas apud Dioſcoridem, & pro Struthio & pro Papauere Spumeo oſtendimus; ideo earum explicationem ex aliis locis colligere oportet.

CAP. LVI.

CENTAVREA maior in monte Gargano Apuliæ naſcitur: eius radix in officinis pro Rhapontico venditur, exterius nigra, interius ſubrubens, craſſa, & longa: folia ab radice fert erecta, ſimilia Cerrettæ, ſed multo maiora, ſectionibus vtrinque digito latioribus inſtar folij Nucis: caules fert rectos, ab eadem radice plures paucis ramis, bicubitales, amplioreſque, in quibus pauca folia: cacuminibus capitula Cyani grandiora, flore purpuraſcente: ſemen Cnico ſimile inter lanugines. Dioſcorides Centaurium maius vocat, folia inquit ei ſunt Nucis Iuglandis oblonga, & virentia, colore Braſſicæ, in circuitu ſerrata: caulibus Rumicis, binum ternumque cubitorum ab radice multiplici ſobole, fruticantibus; ſuper hos capita, ceu Papaueris in longitudinem quamdam rotunda: flos in cæruleum inclinatus; & in eo ſemen Cnici, incluſum veluti in lanigeris floribus: radix vaſta, ſolidaque, ac ponderoſa, bicubitalis, ſucco madida, acris, cum quadam aſtrictione, nec citra dulcedinem rubeſcens: amat ſolum pingue, & apricum, ſyluas, & colles. cognominata eſt & Panacea; quia medetur omnium morbis: exhibente radicis dracmæ duæ cum vino, aut cum aqua, vbi febris fuerit: ad ſanguinis ſputum; ad tuſſes veteres; aſthma; conuulſionem; ad tormina: vuluæ dolores; ſubdita menſes extrahit, & partus: vulnera glutinat impoſita: ſi carnes cum ea tuſa coquantur, coaleſcunt: ſucco eius pro Lycio vtuntur. Plinius eadem fere habet ad verbum: de Centaurio minori alibi dictum eſt.

CAP. LVII.

QVAE Scabioſa vulgò appellatur, quamuis prędictis ſimilis ſit, tamen à genere Acanaceo in totum recedit: neque enim inter lanugines eius ſemen continetur, neq; clauditur in vaſculo: neque cor infra habet, ſed exterius, qua flos exoritur. eius plures

diffe-

differentiæ. Nam alię folio ſciſſo conſtant; aliæ integro. quæ ſciſſa ferunt folia in aruis potiſſimum ęſtate inter ſtipulas naſcuntur ex meſſe relictas; caule cubitali, aut ampliore: ramis ad latera ſparſis: paucis foliis, ſubhirſutis, vtrinque diuiſis, modò craſſius ad ſimilitudinem Gerrettæ, modò tenuius vt Papaueris Spumei: cacuminibus ramulorum capitulum inſidet, in latitudinem fuſum; floſculis ad cæruleum vergentibus: ſeminibus aceruatis, ſubhirſutis: radice ſingulari: tota planta admodum amara eſt, & ſubaſtringens: celebratur à recentioribus ad ſcabiem malignam, & lepram, tum potu ſucci eius, aut aquæ diſtillatæ, tum ablutione ex eius decocto, aut in vntione: necat lumbricos; diſcutit abſceſſus internos, præcipuè toracis, & pulmonis; & interna vlcera ſiccat. dantur aquæ diſtillatę vnciæ tres ſingulis diebus ter vel quater ad toracis abſceſſus: tuſſim: peſtem: & venena: vlceribus quoque præhumidis opitulatur exterius illita. putatur hæc apud Aetium Pſora eſſe, cuius vſtæ fumo arborum erucę moriuntur.

CAP. LVIII.

QVODDAM ſcabioſę genus peregrinum apud nos breue: foliis non adeo ſciſſis: capitulis ſphericis, amplis: ſeminibus circundantibus, craſſis, quibus ſingulis ſtylus inſidet, ſtellam gerens, iucundo aſpectu.

CAP. LIX.

QVAE autem folio conſtant integro, plures adhuc differentias habent: nam quædam in ſyluis naſcitur, prçipue locis humectis, folio Lapathi, aut potius Glaſti, virente, lęui: capitulis Scabioſę noſtratis; radicibus Ellebori modo fibroſis, media quadam craſſiori, & detruncata, quaſi corroſa; vnde morſus Diaboli vulgò appellatur, ab aliis Succiſa: hæc quoque valde amara eſt: folia recentia cathaplaſmate carbunculos, & prauas inflammationes concoquunt; ideo in peſte vtuntur: datur in potu radix, ad eadem, & ad omnia venena, cordis morſum, & vuluæ cruciatus: aqua diſtillata ex tota planta in potu diſſoluit grummos ſanguinis, & occultos abſceſſus prope cor. Alia quoque in ſyluis naſcitur Succiſę ſimilis: folio rotundiore, hirſuto, in ambitu magis ſerrato.

CAP. LX.

QVAEDAM peregrina apud nos fruticosa, specie arborea; ideo Scabiosa arborescens appellari potest: caule crasso, albicante; multis ramis, in latitudinem fusis: frequentibus: foliis mollissima lanugine candicantibus, latioribus, ac longioribus, quam Oleæ, nulla ex parte serratis: cacuminibus florem fert purpurascentem, latum: semina crassa, in membranosum calycem desinentia, quæ caput constituunt, veluti fauum, rotundum, & amplum: hæc perpetuo viret, amaraque est, vt reliqua Scabiosæ genera.

Finis Libri Tertiidecimi.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER QVARTVSDECIMVS.

CAP. PRIMVM.

QVAE florem ferunt pluribus ſeminibus communem nullo incluſis vaſculo, præter id, quod florem tegit, ex neceſſitate hunc habent inferius ſedentem, non in ſummo, vt quibus diſtributus eſt in ſingula: eorumdem ſemina animaduerſa ſunt cor in inferiore parte habere. Quędam autem ex his vrentem habent caliditatem, vt Chematis, Ranunculi genera, & Anemonę. Quædam frigida ſunt & valde aſtringentia, vt Pentaphyllon: Quibuſdam autem folliculus ſingulis ſeminibus datus eſt, vt Geraniis, Maluæ, Lino. Clematis, quę ſecundo loco ponitur à Dioſcoride, tribus plantis, quę apud nos ſunt, conuenire videtur inter ſuffrutices: quarum Vitalba vulgò appellata inter frutices numeranda eſſet, ſed ob generis affinitatem in hunc locum diſtulimus. frutex arboreſcens eſt Vitis modo in ſepibus, viticulas ferens longas, & lentas, albo cortice, & diſrupto: folia coniugatim fert per interualla multipartita, ramoſis pediculis clauiculorum vice ſe intorquentibus, Smilaci ſimilia, ſerrata, & ſubhirſuta: ſapore acri, & vrente: flores candidos in racemulis fert multis in medio ſtaminibus: ſemina capitulis circumpoſita, arida, ſine pericarpio, in pręlongam plumam deſinentia, feruentis naturæ. Hanc Theophraſtus, vt puto, Athragenam vocat: Arbor inquit, ſimilis Viti, & Labruſcæ ſurgit, & modo earum ſcandere arbores ſolita eſt. Ex ea commodiſſimè igniaria capi exiſtimant, ſed conceptaculum ex hac: teretrum verò ex Lauro faciendum cenſent. Viticella autem appellata ſuffrutex eſt in incultis, & gracili ſolo, alioqui ſimilis Vitalbæ, ſed tenuior, ac breuior: foliis quoque tenuioribus, & in ſuis pediculis magis numeroſis, læuibus, nequaquam ſerratis, ſed acerrima facultate præditis; vtuntur enim ad inuſtiones excitandas: flores hæc fert copioſiores, ſimiliter candidos; & ſemina prædictę ſimilia. Tertia Flammula ab effectu vocatur, vulgò quidam Flammulam Iouis: cõſtat viticulis rubentibus; & foliis omnino Vitalbæ ſimilibus:

bus : flores autem fert cæruleos, & ad purpuram inclinantes, latifolios. Radiculæ omnibus multæ sunt Asparagi similes. Apud Dioscoridem omnes hæ plantæ videntur sub vno nomine Clematidis secundo loco ab eodem descriptæ intelligi. Viticuloso inquit ramulo constat rubescente, lento, cui folium admodum acre, & exulcerans : repit per arbores, vt Smilax. Plinius quoque, quamuis alias Clematidas afferat ab his longè diuersas, de hac tamen, quæ à Dioscorides posita est, scribit : similem Smilaci, repentem per arbores, geniculatam & ipsam.

CAP. II.

RANVNCVLOS appellamus plantas, aut in aquis, aut prope aquas nascentes : radicibus albis, Ellebori modo, fibrosis ; flore ex quinque foliolis constante, vt plurimum luteis, qui gustatus linguam exurit : capitulum ferunt vndique circundatum : semine depresso, viridi, &, cum siccatur, nigro : folia fere omnibus diuisa sunt paucis exceptis, Apij modo, at latiora, & in tres, vt plurimum partes variè scissa : inest & plerisque, antequam caulescant, macula quædam nigra. Quod frequentissimum circa piscinas nascitur, læui, ac molli folio constat, & caule, qui ferme cubitalis est : florem fert luteum : capitula tenuia, & oblonga, vel rotunda, exiguis seminibus : tenues fert radiculas, multas, & candidas : appellentur ij Ranunculi leues. Duo alia genera lanuginosa sunt tum foliis, tum caulibus, quorum alterum radicem fert Verticilli modo rotundam, vnde aliæ descendunt, Ellebori modo, carnosę : folia magis diuisa, quam antedicta, aliquando coloris cinerei : quidam hoc genus priuatim Pedem Coruinum vocant : eius radice pro caustico medicamento vtuntur. Alterum adhuc lanuginosius est, & latiore folio constat, ac minus diuiso, quasi Maluæ ; altiore caule, in quo pauca foliola : radices insunt fibrosæ. vtrique flores aurei, splendentes, & capitula rotunda insunt : oriuntur in incultis præcipue pratis. duæ etiam sunt hirsuto semine, & crasso ; ipsę autem paruę, non excedentes dodrantalem altitudinem, læues, exiguo flore : oriuntur locis cultis, vt in aruis & hortis : harum altera folio constat subrotundo, parum scisso ; cauliculis pluribus, palmi altitudine : altera vno caule constat, ramoso, dodrantali ; foliis multifidis, Apij tenuioris modo. duæ in aquis proueniunt : cauliculis in superficie natantibus, geniculatis : ex singulis geniculis folia edunt, & cauliculum breuem super aquas, sustinentem florem album : & capitulum rotundum minuto semine : folia alteri parum scissa, & parua : alteri in capillaceam tenuitatem scissa, quasi fœniculi. vidi & quoddam vtrumque genus foliorum habere initio quidem integrum, procedēte tempore capillaceum : frequentissima hęc sunt

in

in paludibus Pifanis, appellentur autem candidi Ranunculi; quia flore cōſtant cādido. Dioſcorides Batrachion vocat; quidam inquit Apium ſylueſtre vocant: eius plura ſunt genera: vna autem omnium virtus acris, & valde exulcerans. eorum quoddam folia fert Coriandri, latiora, ſubalbida, & pinguia: florem luteum, aliquando purpureum: caulem non craſſum, cubitalem: radicem paruam, candidam, amaram, fibras Ellebori modo habentem: naſcitur in riguis (his Dioſcorides indicat id, quod nos genus læue appellauimus; at qui in hoc genere florem purpureum ferat, non dum viſum eſt) Alterum genus inquit lanuginoſius eſt: longiori caule, pluribus foliorum diuiſuris: hoc plurimum in Sardinia prouenit, acerrimum, quod & Apium ſylueſtre vocant (videtur genus illud lanuginoſū ſignificare, qui vulgò Pes Coruinus appellatur) Tertium inquit valde paruū, graui odore: flore aureo (nos id genus ſemine craſſo, & hirſuto deſcripſimus.) Quartum inquit ſimile huic flore lacteo (indicat id genus candidi, quod folia fert parum ſciſſa, ſimilia enim ſunt tertio.) Plinius Ranūculi quatuor eadem genera tradit, quę Dioſcorides fere ad verbum. Vnum inquit pinguioribus quam Coriandri foliis, & ad latitudinem Malue accedentibus, colore liuido, caule albo, gracili, & radice alba: naſcitur in limitibus humidis & opacis: ſed hic Plinius colorem liuidum foliis tribuens, ſignificat maculam nigricantem, quam tacuit Dioſcorides. Alterum inquit folioſius, pluribus foliorum inciſuris: Tertium minimum eſt odore graui, flore aureo: quartum ſimile huic flore lacteo. ſed hic deprauati codices habent flore luteo. alibi eandem Polyanthemon vocat, quam quidam Batrachion appellant, cauſtica vi exulcerat cicatrices, & ad colorem reducit, eadem vitiligines concorporat. De eo, quod oritur in Sardinia, alibi Plinius inquit Apiaſtrum vocari ab Apio, in confeſſa dannatione venenatum in Sardinia, cum tamen Hyginus Apiaſtrum ab Ape vocet Melliſſophyllon. Dioſcorides libro ſexto inter venena Sardoam herbam vocat Ranunculi genus, qua pota & commeſta mens dimouetur, diſtenctiones neruorum & labiorum contractiones fiunt, vt præ rictu imaginem ridentium referat; vnde Sardonius riſus in prouerbium ceſſit.

CAP. III.

PRAETER hęc genera alia permulta apud nos ſunt: vnum in fo- ueis aquoſis naſcitur, humi ſerpens, ex ſingulis geniculis radices fibroſas emittit, & longum pediculum attollit, ramoſum, folia diuiſa ſuſtinentem, Apio paluſtri ſimilia: ex ſingulis alis cauliculum attollit, longum, ſuſtinentem aureum florem, ſed infirmis viribus; non enim mordet, vt cæteri: Quidam hoc Chryſanthemum vocant Democrito

afcriptum;nam ab Aquilegis herbã hanc celebrari afferit;eò quod aquam subeffe certum fit, vbi folet emicare, foliis Apij maioribus, flore fplendente, auri colore.

CAP. IIII.

Dvae peregrinç apud nos : vna floribus multiplici foliorum textura conftantibus; hæc quoque ferpit foliis fupradicto minoribus, Ranunculum duplicem appellemus. Altera flore grandi & fimplici: foliis candidis, & lanuginofis, in partes anguftas & oblongas diuifis. Duç præterea funt : folio nulla ex parte fciffo in fylueftribus paludibus : caule cubitali : floribus luteis : exiguis feminibus : alteri folia Plantaginis infunt anguftiora : alteri Coronopi, longiora, fermead Tritici fimilitudinem : appellentur Ranunculi infecti.

CAP. V.

Tria genera in montibus habentur: foliis Aconiti,fed floribus,& capitulis,& radicibus Ranunculi. Vnum folio cõftat rotũdo,& fecto,vt Vulparia,lanuginofo : cauliculis fimplicibus : flore luteo: feminibus cõgeftis,Lentis modo. Alterum latiore folio cõftat, quafi Napelli,nec lanuginofo : floribus, & capitulis prædicti : Tertium folio minus fciffo : caule ramofo : floribus candidis.

CAP. VI.

Qvaedam in aruis nafcitur inter fegetes : caule dodrantali : foliis Anthemidis:floribus Ranũculi figura, paulo amplioribus, rubicundis, & fplendentibus : capitula fert in longitudinem producta, ad fimilitudinem Anemonæ : feminibus angulofis, virentibus,duris: radix parua: tota planta odore graui conftat. Quidam inter Anemonas pingunt: Alij Chamçmelum Eranthemon putant: ipfe Ranũculis afcribendam cenfeo, forte quem Diofcorides purpureum vocauit.

CAP. VII.

Qvae vulgò in Hetruria Fauagello appellatur, à recentioribus autem Medicis Scrofularia minor, parua herba eft, in aruis pingui folo nafcens : foliis ab radice rotundis,& pulpofis, vt fabæ,macula quadam nigra, vt Ranunculus.ex mediis foliis cauliculum fert breuem,ad terram inclinatum,in quo flos luteus fimilis Ranunculo,

an-

anguſtioribus,ac pluribus foliolis conſtans: pauca ſemina,angulofa,viridia: radiculæ congeſtæ, ad ſimilitudinem granorum Tritici, quibuſdam craſſioribus, longioribuſque, ſapore dulci, & ſubſalſo: floret ineunte vere, & non dum exacta hyeme: diſperit aduentante æſtate, viuens radicibus: folia hyeme veniunt in acetaria, ſapore aquoſo. Syluaticus Teſticulum Sacerdotis vocat, laudatque radiculas cõmeſtas ad vitia hæmorrhoidarum: alij valere ad ſtrumas in collo naſcentes,quas ſcrofas vocant; vnde appellatio Scrofulariæ, radicum puluere cum melle delincto ieiunis: aquam diſtillatam & potu & fotu idem efficere. Plinius Strumeam à noſtris herbariis vocari tradit; quoniam medetur ſtrumis, & panis, per ſe in fumo ſuſpenſa; creduntque ea rurſus ſata rebellare, quę curauerint vitia: quamquam hęc de Ranunculo videatur dicere. Dioſcorides Chelidonium minus vocat herbam, figura quidem non differentem à ſupradicta, ſed viribus longe efficaciorem; inquit enim herbula eſt pediculis ab radice pendens,ſine caule: foliis Hederæ,rotundioribus,& minoribus, teneris,& ſubpinguibus: radices habet ex eodem callo,com plures, puſillas,veluti grana Tritici congeſtas, quarum tres,aut quatuor in longitudinem exeunt: in humidis & paluſtribus naſcitur. vis ei acris, ſummam cutem exulcerans, vt Anemonæ: pſoras & ſcabros vngues eximit; ſuccus radicibus expreſſus naribus inditur ad caput purgandum: idem præſtat decoctum cũ melle gargarizatum; & vitia pectoris omnia diſcutit: At Scrofularia minor ſupradicta, & cauleſcit, & vim illam acrem non habet. Plinius Chelidoniam minorem tamquam Dioſcoridi acceptam refert: foliis Hederæ, rotundioribus, minus candidis: at quæ ſubiungit de ſucco croceo, & ſemine Papaueris conueniunt maiori Chelidonio, non minori apud Dioſcoridem. De Chelidonio maiori alibi dictum eſt,& de Scrofularia maiore, & ſimplici Scrofularia.

CAP. VIII.

TRINITAS à quibuſdam vocatur, ab aliis herba Tora,in montibus naſcens, & opacis: foliis ab radice multis, Hederæ ſimilibus, ſed tripartito aliqua ex parte diuiſis, ſubrotundis: ex mediis foliis cauliculi nudi emicant in vere, plerumque ante foliorum exortum, tenues, vt Cyclamini, florem ſuſtinentes cæruleum, aut ſubrubentem, aliquando candicantem, maculoſumque; Ranunculo minorem: ſemina pauca, oblonga, in acutum deſinentia: radices multæ ſunt nigræ, Ellebori modo fibroſæ: perpetuo folio conſtat, ſed breui tempore floret. Syluaticus duas eſſe herbas tradit,viribus contrarias; vnam quidem venenoſam,quæ Tora vocatur; alteram vero reſiſtentem veneno alterius,quæ appellatur Antora: vtraſque in eiſdem locis naſci ſimul: fo-

liis quasi Violarum, rotundioribus, & modice incisis: floribus Cyclamini: qui Torę sunt valde violacei; Antoræ autem subrubei. Hermolaus Barbarus Triada, seu Trinitatem à quibusdam vocari scribit, & Tauram: folio tripiici, aut vno potius rotundo, in terna dispoſito: radice Polypodis, hirsuta, capillamentis multiplici, vermis nigri effigie: flore cæruleo cum maculis quibusdam candidis, venenosam esse herbam; cui per antipathiam alia occurrit herba Antitaura, & Antitora cognomine; folio rotundo. Alij hodie Toram, & Antoram ostendunt inter Aconita. Alię porro sunt herbæ Trinitatis nomine apud recentiores, vt quæ inter Trifolia Lagopus à Dioscoride vocatur, vtilis ad dissenteriam, & quædam inter Violas triplici colore floris, à quibusdam Iacea appellata, laudata ad pectoris vitia, & vlcera: vnde occasio errandi venenosam hanc plantam pro iis assumentibus. Quamquam neque hæc ex toto venenosa; nam Antitora venenis resistit: & hodie in Alpibus vtuntur rustici ad hepatis obstructiones tollendas, & Icteritiam pulueren foliorum assumentes, vnde Figatellam vocant.

C A P. L X.

ANEMONE in tractu marittimo nascitur, collibus asperis, & apricis, copiosa in Monte Sancti Iuliani prope Pisas: folia ab radice fert tria, aut quatuor, rotunda, incisaque, modò magis, modò minus, Geranio latiora, durioraque: ineunte vere cauliculos fert particulatim dodrantales, aliquando altiores, hirsutos, sine foliis, ternis tantum appendicibus, veluti foliolis circa medium: in cacumine flos oblongis foliolis constat, qui cū panditur, stellam repręsentat, coloris nunc punicei, nunc purpurei elegantis: non panditur autem nisi à sole illustratus: nam eo recedente, aut nubilo clauditur, vt nisi insufflatur non dehiscat: vnde nomen traxisse videtur à vento: capitulum fert in longitudinem productum, in quo aceruantur semina angulosa, lanugine inuoluta: radix subest rotunda, Oliuæ amplitudine, gustu acerrimo, exurente: similis est & natura foliorum, & floris. Alterum genus peregrinum apud nos: foliis tenuius scissis, appendice, quę in caule est scissa: latiore flore, vt pote qui ex latis foliis constat, similitudine Papaueris Rheas, ad puniceum colorem vergens: capitula fert longiora, & semina similiter lanuginosa: radix magnitudine grandioris Oliuę, sed multis paruis agnascentibus veluti sobole: simili natura constat acri. Dioscorides duo genera Anemones esse scribit, syluestrem & domesticam: domesticæ iterum quamdam tradit flore puniceo, aliam subalbido, aut lacteo, aut purpureo: folia Coriandri, tenuius scissa, humi incumbentia: cauliculos lanuginosos, tenues, quibus insident flores, vt Papaueris, medijs

mediis capitulis nigris,aut cæruleis: radicem Oleę magnitudine,aut maiorem,veluti geniculis distinctam. Hęc descriptio aptissime conuenit nostrati Anemonæ: sed quæ florem album,aut lacteum ferat, in hoc genere repertum ad huc non est. Sed cur domestica appelletur non video; in incultis enim & asperis oritur apud nos: nisi ob floris pulchritudinem alicubi colatur. De syluestri autem inquit: in omnibus maior est domestica, & foliis latior,ac durior, capitulum oblongius habet, florem puniceum: radiculas tenues, ac plures: quædam etiam est, cui folio nigra,acrior:& paulo post de syluestri inquit: ob similitudinem quosdam in errore versari, non distinguentes hanc Anemonem ab Argemone & Papauere Erratico: quia flores simili colore constant scilicet puniceo: sed differunt; quia color puniceus in Anemone saturatior est; floret quoque citius: non succum fundit, vt illę,non calycem fert,sed veluti Asparagi cacumen: nascitur in aruis parte plurima. Hæc satis conueniunt alteri Anemonę, quam descripsi; flores enim omnino Papauer Erraticum æmulantur, sed color magis profundus. Quamquam hoc apud nos non nisi satum in hortis reperiatur. Apud Theophrastum Theodorus Fremium vertit: floret inquit vere inter ea, quæ natura herbacea, & annua sunt: hyberna erumpit post Aphacam, ab radice tantum foliata; floret non longe post germinationem. Plinius Anemonas quasdam coronarias tradit, vt florem syluestris Bulbi, & Argemonen: quasdam medicas: sunt, qui Phenion vocant: duo eius genera: syluestris prima, altera in cultis nascens: vtraque sabulosis: huiusque plures species; aut enim phęniceum florem habet, quæ & copiosissima est: aut purpureum; aut lacteum. Harum trium folia Apio similia, nec temere semipedalem altitudinem excedunt cacumine Asparagi: flos numquã se aperit nisi vento spirante; vnde & nomen accepit: syluestri amplitudo maior: latioribusque foliis: flore phęniceo. Hanc errore ducti Argemonem putãt multi; alij rursus Papauer, quod Rhęam appellauimus. sed distinctio magna, quod vtraque hæc postea florent: nec aut succum illarũ Anemonę reddunt,aut calyces habent,nec nisi Asparagi cacumen.

C A P. X.

ANEMONE montana in Apennino frequens in syluis,antequam ab radice folia erumpant, inclinante vere vnicum fert caulicu- lum, palmi altitudine, in cuius medio folium est vnicum, ramosum, diuisura Cicutæ, subhirsutum: flos in cacumine expansus in stellę modum, vt prima Anemone, colore candido, aut superne lacteo, inferne cæruleo: reperitur & Ranunculo similior, colore luteo: capitulum rotundum; seminibus Ranunculi: Radix in obliquum tendens,

digiti

digiti longitudine; vnde inarescente caule,aliud erumpit folium,supra-dicto latius, sed sine fructu. Huius quoque acris natura est. An Dioscorides per candidam Anemonem & lacteam has intellexerit, ambiguum est,cum totius plantę vnicam descriptionem tradiderit, non plures. profectò Apij folium, quòd Plinius tribuit, his magis conuenit, quam superioribus.

CAP. XI.

PVLSATILLA à recentioribus vocatur in eisdem locis nascens, lanuginosior; latiore folio, ac tenuius scisso, quasi Cicutæ: flore latiore,purpureo; seminibus in caudam lanuginosam desinentibus in capitulo rotundo, vt candida Anemone: radice pedali, excisa, subdulci: cæteris acribus. laudant recentiores aduersus venena tum pota, tum per ictum illata, & ad pestilentiam.

CAP. XII.

GARIOFILATA vulgò appellatur in syluis nascens herba, foliis diuisis, vt Agrimonia, breuioribus, & in extremo latioribus: caules fert ramosos, ferme cubitales, duros: cacuminibus flores luteos,& capitula Ranunculi; seminibus oblongis, in tenuem hamulum desinentibus, quo vestibus hærent. Radices Ellebori nigri modo fibrosas, quibus odor Gariophylli, sapor astringens,& subacris. Alterum genus in montibus nascitur: breuiori caule, ac minus ramoso:rotundiore folio, frequentioribus appendicibus: flore grandi, purpureo, aliquando luteo. Albertus Magnus Gariofilatam à quibusdam Sanamundam appellari tradit, & Pedem Leporis; vnde quidam posteriores Lagopum Dioscoridis putarunt: calidam & siccam in secundo gradu statuit; fistulas sanare succo eius instillato, & per os sumpto: menstrua prouocare, si fomentū adhibeatur ex ea decocta in aqua: vinum, quo decocta sit, assumi ad colicam, & ad robur ventriculo præstandum aduersus cruditates: vsus eius vehementer extenuat obesa: tollit fluxum capitis: in vsu magis sunt folia, quam radices: radices per se aceto irrigatæ vestibus inseruntur odoris gratia: aqua distillatur ex tota planta cum radicibus ad eosdem morbos: priuatim ad vulnera sananda tum potu singulis diebus mane & vesperi pōdere vnciarum quatuor, tum exterius si vulnera abluantur: tollit quoque nęuos & maculas ex natiuitate ortas, si sępius in infantia lauentur ex ea. Apud Plinium inter Argemonias videtur numerari: nostri enim inquit tria genera eius faciunt, & id demum probant, cuius radix Thus redoleat: aliam Lap-

pam

pam lanariam appellant, vt explicauimus in Agrimonia: vtraque fru-ctu veſtibus hęret, & ſimili folio, ac flore conſtat. non abhorret & Gei appellatio apud eumdem Plinium, inquit enim: Geum radiculas te-nues habet, nigras, beneolentes: medetur non modo pectoris dolori-bus, aut lateris, ſed & cruditates diſcutit iucundo ſapore.

CAP. XIII.

FILIPENDVLA vulgò dicitur herba in ſyluis, folia ferens prælon-ga, inſtar Millefolij, aut Tanaceti, frequentibus foliolis, coniuga-tim in longo pediculo diſpoſitis, intermediis paruis appendici-bus, vt in Agrimonia: caules rectos, dodrantales, aliquando cubitales fert, ramulis in cacumine rectis, quibus copioſi flores inſident ex tenui-bus foliolis conſtantes, candidi: capitula parua; ſeminibus Lenticulę modo compreſſis, vnico ordine in orbem diſpoſitis: radiculas multas ac tenues in oliuarem nucleum definentes, quaſi globolis filo appenſis, vn-de appellatio: ſapore amaro conſtat. incertum tamen eſt vtrum hanc, an aliam inter Apij genera à nobis deſcriptam recentiores intelligant, nomi ne Filipendulæ, cui vires, ad calculum frangendum, & vrinam impellen-dam tribuunt: deſcribit enim Syluaticus foliis Petroſelini, ſed eleuatis, & non in terram expanſis, in cuius radice ſunt quaſi nodi adhærentes: afferri ex vltramarinis: naſci & in Apulia locis montoſis & calidis: col ligi radicem in fine autumni: aſſeruari validam decem annis: profectò Manlius innuit eam, quam Petroſelinum ſylueſtre appellauimus: in-quit enim apud nos etiam naſcitur in pratis, cuius folia ſunt ſimilia Pe-troſelino, ſed plana, & non expanſa: fert capitulum Aneti, flore albo: radicem Pęonię ſimilem, ſed minorem. Quicquid ſit, huic quoque Fili-pendulæ eaſdem vires ineſſe & efficaciores ob amaritudinem putandum eſt: puluis radicis cum vino hauſtus dolores ſtomachi ſanat, & iliacam ex frigida cauſa ex flatu; lapidem frangit, & vrinam impellit: idem prę-ſtat extrinſecus fouendo, incluſus ſacculo, & in vino & oleo feruefactus: in cibis confert epilepſię & aſmathi. Aqua totius plantæ diſtillata mede-tur peſti, & venenis, & calculo renum & veſicæ.

CAP. XIIII.

OENANTHE in montibus naſcitur, ſimilis Filipendulæ: foliis la tioribus, & craſſius diuiſis, inſtar Agrimoniæ, nigrioribus: ra dice craſſa, inæquali, tuberoſa, inſtar Scrofularię maioris, non in profundum, ſed in latus tendente, à qua multæ radiculæ egrediuntur fibroſæ: caules fert, flores, & ſemina Filipendulæ. Dioſcorides inquit

folia

folia habet Paſtinacę: florem candidum: caulem craſſum, palmi altitudine: ſemen Atriplicis: radicem magnam, in multa rotunda capitula extuberantem: naſcitur in petris: huius ſemen, caulis, & folia cum mulſo vino pota ſecundas eiiciunt: radix è vino vrinæ ſtillicidio conuenit. Theophraſtus inter flores coronarios numerat Oenanthem, quam Theodorus aliquando Oenantham, aliquando Vitifloram vertit: ſemine inquit ſeritur: floret inter vernos poſt Bulbi florem: per annum durare poteſt, ſi cultus adhibeatur; nam addicta floribus eſt, & natura conſtat herbacea: ſi florem atteras, auferaſque, nec ſinas ſementeſcere, nec folium deſit apricum, durare plurimum poteſt: flos conſtat ſpecie racemi, candiduſque eſt, Labruſcę modo. Vbi autem libro ſexto de cauſis Plantarum inter odores de Oenanthe inquit: ſiccatam plenius olere: intelligitur de flore Labruſcę, quem Dioſcorides libro quinto Oenanthem vocat, & Galenus laudat ad ventriculi robur prę ſtandum. Plinius de Oenanthe herba eadem ſcribit, quæ Dioſcorides: quamuis autem foliorum comparatio, & radicis deſcriptio huic plantæ magis conueniant, quam Filipendulæ, non tamen omnino abhorrent à Filipendula, vt merito ea Oenanthe minor dici poſſit, hæc vero maior.

CAP. XV.

PLANTAGO Aquatica vulgò appellatur in paluſtribus frequens: foliis, ab radice prę longis, erectis, tenſis, ex latitudine in mucronem deſinentibus, & neruis diſcurrẽtibus, vt in Plantagine vulgari: caulem inter folia attollit, nudum, cubito altiorem, erectum, à cuius medio ad cacumem vſque exeunt rami, per interualla terni, in alios ramulos diuiſi, nullis foliis: in ſummis floſculos fert tenues, ex tribus foliolis conſtantes, candidos, parum ſubrubentes: ſemina in tenuibus capitulis ſimilia Filipendulę, tenuiora: radices Ellebori modo fibroſas, candidas: guſtu glutinoſo conſtat, vt Plantago vulgaris. non multum abhorret ab hac Plantago maior Dioſcoridis, quamuis alia vulgò oſtendatur pro Plantagine maiore, vt loco proprio oſtendimus. profectò caulis cubitalis, & ſubrubens, Plantagini aquaticæ ineſt; at vulgari Plantagini non vnicus caulis, ſed cauliculi plures inſunt, in terram inclinati, quod de minore tradit Dioſcorides: locus præterea natalis huic magis conuenit: vulgaris enim Plantago vbique in pratis, & ſecus vias, & in hortis naſcitur: maior autem non niſi in paluſtribus, & lacunis, ſeu foueis. Ex Plinio quoque certius idem colligere licet: inquit enim de maiore Plantagine foliis laterum modo incluſa, quæ; quia ſeptena ſunt, quidam eam Heptapleuron vocauere; caulis cubitalis, & Napi ſimilis: naſcitur in humidis; At quę ſimilitudo Napi ſeu Sinapis cum caule vulgaris Plantaginis?

Quædam

Quædam in paruis lacunis Pisanis reperitur, palmum alta: foliolis secundum proportionem minoribus: seminibus maioribus, paucioribus.

CAP. XVI.

BARBA syluana à recentioribus Medicis vocatur inter Plantagines aquaticas: hæc non nisi in aquis nascitur, folia attollens super aquas, similia Plantagini aquaticæ, sed binæ appendices adiunctę sunt, deorsum spectantes, ac pręlongę, instar barbę bifurcatę, vt totum folium in tres acutos angulos desinat, veluti sagitta, vnde quidam Sagittam vocant: folij pediculus longus est, crassus, & triangulus ab radice: caulis crassus, ac nudus, non altus, ternis per interualla ramulis, breuibus, ac simplicibus, in quibus flores Plantaginis aquaticę latiores: capitula crassa veluti fructus Arbuti, similiter aspera, viridia: seminibus exiguis, vndique circundantibus, vt in Ranunculo. In libello qui inscribitur de Dinamidiis inter spurios Galeni, scribitur de Barba syluana: eius radices in vino coctas ad conceptionem facere, si earum libra vna coquatur in vini optimi phialis nouem, donec dimidium absumatur, eique percolato addantur mellis phialæ duę, & pulueris Cimini vncia vna, ac simul parum ferueant: huius autem decocti bibat mulier in tempore menstrui per quinque dies, mane ieiuna singulas phialas: vesperi autem in decoctione eiusdem herbæ sedeat, diuque calefiat: dein cum viro coheat, statim enim concipiet: eamdem epilepticis auxilio esse similiter in vino decoctam & potam: Centineruiam quoq; appellari.

CAP. XVII.

BVTOMVS in aquis palustribus nascitur: foliis ab radice in multam longitudinem porrectis, vt Cyperi: dorso acuto: caule bicubitali, nudo, ac simplici, cui rotunditas, ac lęuor inoffensissimus inest: in cacumine vmbella, ac flores subrubentes, quales Mali Persici: semina inutilia, folliculis similia: radix partem quamdam teneram habet, & candidam, gustui non ingratam, figura pedis, à qua radiculæ fibrosę descendunt. Theophrastus inquit Butomus in omnibus fluminibus, ac stagnis nascitur: foliis angulosis, & canaliculatis, vt Harundinis: caulis peculiarem quamdam æqualitatem sortitus est: fructus niger, magnitudine fidę proximus: fęmina sterilis est ad nexus vtilis: mas inutilis, vtroque loco prouenit terra & aqua: pars tenera ab radicibus proxima est, quam pueri potissime mandunt.

CAP. XVIII.

FRAGARIA vulgò appellatur herba, in sylvis nascens, locis vmbrosis: folia fert terna in singulis pediculis, Rubo minora, venosa, hirsuta, & in ambitu serrata: cauliculum fert vere, palmi altitudine, ramosum, & hirsutum: flosculos Ranũculo minores, cãdidos: fructum Rubo similem, ex minutioribus acinis constantem, rubentẽ in maturitate, atque odoratum, sapore vinoso, gustui gratissimo, Fraga vulgò appellantur. differentię paucæ in figura & magnitudine: nam quędam rotunda sunt, vt Arbuti fructus, quædam oblonga. Quoddam genus in Alpibus Bargeis visum est bis in anno fructificans, vere scilicet & autumno, eius fructus modice compressus & striatus est, sapore Rubi Idęi: æstate postquam fructum perfecerint, alios cauliculos ferunt, tenues, ac simplices, quorum cacumina ad terram inclinata radicant & folia producunt: quo modo veluti sobole propagantur. expetuntur in cibis Fraga, quorum gratia & coluntur in hortis, refrigerant & humectãt; Picrocholis conueniunt & siticulosis, sed copiosiore cibo caput tentant & inebriant: eorum succus incipientibus inflammationibus commodus, præcipue gutturis: vetustate vires acquirit, efficaces ad oculorum suffusiones, & ad faciei vlcera: aqua ex fructibus maturis distillata bibitur ad sanguinem contemperandum iis, qui scabie laborant & lepra: Iecinori calfacto medetur: ad morbum Regium: renum calculos; menstrua quoque prouocat: herba astringenti sapore constat, & subamaro ad calculum vtilissima, & lienosis, hepaticisque. Plinius Fraga tantum meminit inter cibos in Italia: Meminerunt & Poetę Latini. Non autem idem est, quod apud Serapionem Fragre vocatur, fructus Ciceri similis, extra rubens, interius niger, qui odore halitum oris commendat, temperamento calido. Apud Theophrastum Chamębatos, idest HumiRubus vocatur. inquit enim Rubi genera maximo inter se discrimine distant; quod quædam erecta, excelsaque; quædam prope à terra protinusque deorsum vergens, cumque se terrę coniunxerit, radicãs rursus, quem HumiRubum quidam appellant. reliqua Rubi genera diximus inter frutices. Dioscorides inter genera Pentaphylli intelligit, vt mox patebit.

CAP. XIX.

QVINQVEFOLIVM passim reperitur iuxta vias, & prope macerias: foliis in longo pediculo quinis, minoribus Fragaria: cauliculos fert humi repentes, geniculatos: ex singulis geniculis folium, & ramulum simplicem attollit: in cuius cacumine flos aurei

coloris,

coloris, Ranunculo maior continetur: capitulum exiguum, minutis ſeminibus abſque pericarpio, protegitur acetabulo florem tegente: poſt quam ſemen perfecerit, radicat in ſingulis geniculis, vt Fragaria, non particulatim vt illa, ſed ſimul in omnibus: radice ſingulari nititur, tenui, & ſubrubente, quæ guſtu aſtringit. Dioſcorides Pentaphyllon vocat: ramulos habet inquit feſtucarum ſimilitudine tenues, dodrantales, in quibus ſemen: folia Menthæ ſimilia quina ſingulis pediculis, raro plura, in ambitu ſerrata: florem pallidum, album, aureum: naſcitur in riguis, & iuxta aquæductus: radice ſubrubra, oblonga, paulo craſſiore quam Veratri nigri, quæ plurimis pollet remediis. ex his verbis videtur Dioſcorides non vnicum genus Pentaphylli indicare, ſed plura, florum colore differentia: Forte & numero foliorum, cum dicat, raro plura, quaſi & pauciora reperiantur: hoc modo dicemus Fragariam inter Pentaphylla flore albo intelligi, & quæ ſeptenis conſtant foliis; flore pallido, de quibus mox dicemus: nam, quæ deſcripta eſt, quinis foliis flore aureo conſtat. Hanc ſententiam comprobat Plinius, cum inquit: Quinquefolium nulli ignotum eſt, cum etiam Fraga gignendo commẽdetur: nam illud verbum etiam, ſignificat non omne Quinquefolium Fragam gignere. Theophraſtus Pentaphyllon, & Pentapetes appellari tradit: eius radix, cum effoditur, rubra eſt, inareſcens vero nigreſcit atque quadratur: habet folium Vitis, ſed puſillum, & colore ſimile: & augetur, & deſinit ſimul cum Vite: folia omnia quinque; vnde & nomen: caulis humi ſerpit tenuis, & crebris internodiis; eadem Plinius ſcribit.

CAP. XX.

Quod ſeptena in ſingulis pediculis folia gerit in hoc genere, Hermolaus Barbarus Heptaphyllon appellat: plures eius differentiæ: differunt à Quinquefolio, & Fragaria, non ſolum foliorum numero, qui inconſtans in his eſt in eadem planta, modo ternis, modo quinis, modo ſenis, & vt plurimum ſeptenis exiſtentibus: ſed etiam ramulorum rectitudine: non enim ſerpunt, licet aliquando procumbant in terram, neque radicant in geniculis. Vnum ex his caule recto conſtat, cubitali, paucis in cacumine ramis: folia longiora fert quam Quinquefolium: in ſummis ramis flores fert luteos, & capitula, vt Pentaphyllon; radicem quoque ſimilem: oritur in aſperis. Alterum in montibus humile, palmi altitudine: floribus candidis.

CAP. XXI.

TORMENTILLA vulgò appellatur multis ramulis fruticans ab eadem radice, tenuibus, dodrantali longitudine, ad latera fusis: folia fert sine pediculo, hęrentia cauliculis, minuta, & magis incisa, quam alterum Heptaphyllon: flosculos fert paruos, pallidos: radicem pollicis crassitudine, breuem, intortam, tuberosam, rubram, valde astringentem: oritur in montibus: quidam Bistortam appellant; quia radix bis intorquetur vt ea, quæ priuatim Bistorta dicitur. Altera illi similis tantum distat foliorum candore in aduersa parte. Recentiores Tormentillæ radicem prędicant efficacissimam ad pestem, & venena; repugnat enim putredini malignæ, temperamento frigido & sicco, & robur addit astrictione: expellit quoque per sudorem, ob tenuem quãdam substantiam admixtam. exhibent pulueris eius drachmam vnam, cum aqua acetosę, aut cum vino, si febris non vrgeat. paratur & aqua distillata ex tota planta cum radice collecta post diem decimam quintam Augusti, & ante diem octauam Septembris: sed ob succi paucitatem macerandà prius per noctem in vino concisa, & contusa, deinde lęui igne distillanda: propinatur & decocta in vino. sunt qui puluerem radicis cum Theriaca æqua portione misceant, diluantque cum aquæ eiusdem vnciis tribus addita aceti sexquiuncia: hũc potum calidum exhibent correptis à peste statim post venæ sectionem, vt sudore aborto liberentur: repetunt potionem postera die. Eadem radix pollet ad dissenteriam, & ad omnem fluxum, & sanguinem profluentem ex vulneribus, aut naribus: iuuat & in disuria: custodit conceptum, si mulier decoctam in vino bibat, & inferiori vẽtri illinatur. mędetur & omnibus febribus diuturnis robur addẽdo omnibus visceribus; tãdem facultates, quas Dioscorides Pẽtaphyllo tribuit, recentiores de Tormentilla prædicant, ac multo efficaciores.

CAP. XXII.

SANICVLA vulgò appellatur herba in Alpibus, frequens in syluis: foliis quinquepartito diuisis, latioribus quam Quinquefolij. & in extremo laciniatis, vt in Vite, lęuibus, ac splendentibus: caulem fert rectum, cubitalem, paruis in cacumine ramulis, veluti vmbellam constituentibus: flosculos candicantes, aut rubentes: capitula hirsuta, exigua: radices fibrosas: sapor toti herbæ astringens, & subamarus. recentiores temperamentum eius statuunt calidum & siccum in secundo ordine: laudant ad vulnera in potu inter præcipuas herbas vulnerarias, vt Symphitum: nam conglutinat & sanguinem concretum dissoluit: ab

in-

inflammatione defendit: exhibetur herbæ puluis, aut decoctio, aut aqua diſtillata, aut ſuccus: habet quoque vim lęuiter purgandi: abſtergit enim ventriculum & inteſtina à viſcoſis humoribus, ſi cũ melle & Glycyrizę ſucco in vino exhibeatur eius puluis, aut ſola decoctio in mulſa: tumores externos reprimit impoſita tum in homine, tum in iumentis.

CAP. XXIII.

POTENTILLA à recentioribus vocatur herba, frequens in Germania circa ſemitas, & loca aquoſa, potiſſimum iuxta flumina: foliis ab radice in terra ſtratis, figura Agrimoniæ, minus hirſutis, candidioribus; foliorum ſectionibus tenuioribus maxime Quinquefolium referentibus: cauliculos nudos ſpargit, in terram repentes: qui more Fragarię radicant in ſummo, defixi in terram, ac folia gerunt: quo modo propagatur: alium cauliculum inter folia attollit ſimplicem, qui in ſummo florem ſuſtinet Quinquefolij, & fructum ſimilem grandiuſculum: radix Quinquefolio ſimilis, exterius ruffa, interius alba: tota planta aſtringit: glutinat vulnera: & vlcera exedentia compeſcit: oculorum fluxionibus, & puncturis prodeſt: ſiſtit fluxus ſanguinis, & alui profluuia: datur & ad diſtillationes, coxendicis, & articulorum.

CAP. XXIIII.

ALCHIMILLA vulgò appellatur, & Pes Leonis, herbula in pratis Alpium frequens; foliis rotundis, figura Maluæ, minoribus, hirſutis, & circumſerratis, angulis exeuntibus, effigie Leonini pedis: cauliculos ſpargit tenues, dodrantales, ramoſos, paucis foliis: in cacuminibus floſculos exiles, numeroſos, herbaceos: radicem ſubrubram, digiti craſſitudine, villoſam, guſtu acerbo. Alterum genus breuius: foliis minoribus in quinque foliola partitis, figura Oleæ, colore argenteo in inferna parte, ſuperne viridi: Stellaria à quibuſdam vocatur ab Stellæ figuram, quam folia referunt: in cæteris ſimilis Alchimillę, & ſapore ſimili, ac viribus. Laudant Alchimillam ad glutinanda vulnera, tum externa, tum interna, decocto eius poto, & ablutis vlceribus: idem præſtat aqua eius ſtillatitia: nam calorem extinguit, & ab inflammatione defendit, & ſanguinem ſiſtit: ſanat & puerorum ramices: ſiſtit alba mulierum profluuia: facitque ad conceptionem, ſuperfluas humiditates ſiccando: mammas duriores reddit: ſi ea foueantur: ſuccus eius potus comitialibus ſubuenit. Dioſcorides Leontopodium vocat, id eſt Pedem Leonis: inquit enim: herbula eſt duorum digitorum, foliola habens anguſta, robuſta, digitorum quatuor aut trium longitudine, hirſu-

ta, verſus radicem lanoſiora, & ſubcandida: in cacuminibus cauſium capitula veluti attrita, in quibus flores lutei: fructus autem eius incomprehenſibilis eſt ob lanuginem circumdantem: radix parua ſubeſt: tradunt hanc vtilem eſſe ad amatoria: diſcutit tubercula. hæc deſcriptio pulchre quadrat Stellariæ: ſed longitudo quatuor digitorum, aut trium non videtur poſſe aſcribi foliis, cum herbula tradatur duorum digitorũ longitudine; ſed potius è conuerſo legendum, vt tranſpoſita ſint ea verba: in cęteris nihil eſt, quod repugnet: foliola ſcilicet anguſta, interne lanuginoſiora, & candida: capitula in tenuiſſimas partes attrita, vt ſemen vix conſpici poſſit inter lanuginoſam ſubſtantiam: de flore quidam legunt Melanon, id eſt nigrum, non Melinon, ideſt luteum. eſt autem eius flos ex luteo in herbaceum tendens. Plinius de Leontopodio inquit: eius radix aluum ſiſtit, purgatque bilem ex aqua mulſa addito pondere denariorum duum: naſcitur in campeſtri, & gracili ſolo: ſemen eius potum Lymphatica ſomnia facere dicitur.

CAP. XXV.

PES Columbinus vulgò appellatus, & quę illi affinia ſunt inter Gerania numerantur: hæc parum à Maluis recedunt; nam ſemina quidem in circuitu iuxta medium modiolum ferunt, vt Maluæ, ſed nequaquam farcta, pauciora numero, ad ſummum ſex, ſubrotunda: modiolus præterea medius in longitudinem porrectus eſt inſtar roſtri aut acus: vnde à Gruino roſtro nomen ſumpſerunt, Dehiſcunt ſeminum alueoli ab inferiori parte abſcedentes, & ad roſtri verticem contracti, interim eiaculato ſemine: omnia ſapore acerbo cõſtant, præcipue radix. harum duæ paſſim in ruderibus naſcuntur: tenuibus cauliculis, infirmis, dodrantalibus: foliis rotundis, longe minoribus Malua, frequentibus ſciſſuris, modò breuioribus, modò profundioribus: floſculos ferunt ſubrubentes, paruos, capitula parua, breui roſtro; radix tenuis, ſubrubra. Tertia ramos multos fert prope cubitales, humi iacentes, hirſutiores: folia candicantia, nequaquam ſciſſa, Altheæ ſimilia, minora: roſtrum longiorem, tenuioremque: Dioſcorides has omnes videtur intelligere ſub nomine Geranij ſecũdo loco deſcripti his verbis. Geranium alterum caulibus minutis conſtat, piloſis, ſexquipedalibus: foliis Maluæ, in ſummis alis capitula gruum ſurſum ſpectantia inſunt cum ſuis roſtris, aut veluti canini dentes: nullius in medicina vſus. Canini autem dentes vt breuiores, conueniunt prioribus deſcriptis; Gruum autem roſtra tertiæ. de priori Geranio tamquam longe diuerſo alibi à nobis agitur. Plinius ex Grecorum ſententia deſcribit: foliis paulo candidioribus quam Maluæ: cauliculis tenuioribus, piloſiſque,

que, ramosam, & interuallis binum palmorum, & in his foliis: inter quę in cacuminibus capitula sunt Gruum. hæc descriptio tertiæ superius à me descriptæ magis congruit.

CAP. XXVI.

DVAE aliæ Pedis Columbini nomine à recentioribus intelliguntur in syluis nascentes, rostris longis, & crassis: floribus amplioribus, quasi Leucoij, subrubentibus: folia alteri in tres angulos definiunt, Hederæ figura, latioraq; sunt: alteri rotunda, & diuisa in multas partes: radix vtrique digiti crassitudine breuis, & hirsuta, colore rubro, acerbi saporis: vtuntur ad interna vulnera.

CAP. XXVII.

BALSAMINA in hoc genere vulgò appellatur; quia Balsami loco vulneribus glutinandis sit efficax, quam nos æquiuocationis tollendæ gratia Geranium Balsaminum vocamus: in syluis nascitur maior, quam Pes columbinus: foliis latioribus, rotundis, & multipartito diuisis: floribus ex purpureo ad cæruleum vergentibus: rostris prælongis; radice quoque simili.

CAP. XXVIII.

RVBERTIANA vulgò appellatur herba tota rubra: cauliculis infirmis, incuruis, geniculis crassis; foliis veluti in ramos digestis, diuisura Apij: radix tenuis, ac veluti capillaris: flosculos fert puniceos, & capitula parua, breuibus rostris: præcipua in sistendo sanguine: oritur in maceriis prope aquęductus. reperitur & huic similis breuior, ac minus rubens, foliis viridibus. Dioscorides inter Siderites tertio loco describit his verbis. Sideritim aliam esse tradunt, quam Crateuas Heracleam vocat, in maceriis & vineis nascentem: foliis ab vna radice multis, Coriandro similibus; circa cauliculos dodrantales, læues, teneros, subcandidos, atque subrubicundos: flore puniceo, gustanti amaro, & lento: huius ea vis est, vt vulneri imposita quamuis recenti sanguinem supprimat.

CAP. XXIX.

ACVS muscata vulgò appellatur herba, in incultis nascens: ramis humi stratis folia insunt in vno pediculo multa, vtroque latere disposita, Pimpinellę modo tenuiter scissa, hirsuta, Moscum odoratum

ratum redolentia: floſculos fert candicantes, in longo pediculo multos, & capitula cum roſtris longiſſimis inſtar pectinis, quo lanæ extricantur. Plinius Veneris Pectinem appellari tradit à ſimilitudine pectinum, cuius radix cum Malua tuſa omnia corpori infixa extrahit.

CAP. XXX.

MALVA paſſim in ruderibus naſcitur, læto ſolo, plures ab eadem radice caules fundens, non in rectum, ſed ad latera, rotundos, craſſos, ramoſos: foliis ex longo pediculo rotundis, volę manus latitudine, in ambitu modice ſinuatis, quinquepartito, mollibus, ſubnigris: flores in alis foliorum fert, calathi figura, foliatos, ſubrubentes, aut candidos: fructum ex ſeptem aut octo ſeminibus conſtantem, loculis inuicem commiſſis iuxta medium modiolum, vt eo abſcedente relinquatur figura globoli in medio perforati: abſcedunt & loculi ab ſe inuicem, cum perfecte ſicci ſunt; in quibus ſemina ſingula depreſſa continentur, colore nigro, aut cinereo: radix in multam longitudinem deſcendit, non ſine ramis, ſubſtantia neruoſa, quæ & neri poſſit, ac texi ad lintea, quas Renſas vocant in Brittania: eſt quoque apta ad dentifricia, ſi cum ſale & à lumine coquatur in vino, ſicceturque. Flores ſaccaro conditi ad renū & veſicę eroſiones optimi ſunt. Alterum genus in hortis ſeritur, vulgò Maluone: caule ſimplici, & recto, altiſſimo inſtar haſtę, foliis hirſutioribus, amplioribuſque: flores fert amplitudine Roſę, numeroſis foliis conſtantes, rubentes, vel purpuræ ſaturatæ colore, vel candidos, inodoros: huius caulis, quamuis fere arboreus, annuus tamen eſt, vere exoriens ex ſemine: fructus quoque maior digeſtus in multo plures loculos, quam Malua vulgaris. Dioſcorides Maluam ſatiuam recenſet inter olera, Malachen vocans, longe aptiorem eſui quam ſylueſtrem: ſed neutram deſcribit, tamquam notiſſimam. Ex Theophraſto colligimus id, quod apud nos ſeritur, ſatiuum genus fuiſſe apud antiquos: inquit enim: Malua cultu arboreſcit menſibus ſex aut ſeptem, haſtæ craſſitudine & longitudine grandeſcens, vt vſum baculi præſtet, longiori tempore magis increſcit. alibi de Malua inquit: annuo caule conſtat, inter olera, non niſi cocta mãditur. de ſylueſtri inquit à Medicis Althæam vocari: Theodorus Hibiſcum vocat, de qua nos paulo mox dicemus. ſed apud Plinium non vnum ſatiui genus, ſed duo eſſe traduntur, totidemque ſylueſtris: amplitudine folij diſcernuntur: maiorem Gręci Malopem vocant in ſatiuis: alteram ab emolliendo ventre dictam putant Malachen. è ſylueſtribus, cui grande folium, & radices albę, Althęa vocatur ab excellentia effectus, à quibuſdam Ariſtalthæa: reliquum genus ſylueſtris non deſcribit. Ex his colligere licet noſtram vulgarem Maluam, quamuis non

colatur

colatur apud nos, in genere tamen domeſticæ apud antiquos extitiſſe: vtebantur enim in cibis ſanitatis gratia, vbi aluus valde ſicca eſſet ex multo oleo parata, & hodie quidam tenella eius germina aſparagorum more parant cibum nō ingratum: flores quoque eius inter acetaria aſſumunt. Alterum vero genus, quod ſpectaculi potius gratia ſeritur in hortis, Malopen eſſe apud Plinium, quam videtur intelligere, cum alibi de Malua loquens inquit: in Arabia tradunt authores Maluas ſeptimo menſe arboreſcere, baculorum vſum præbere ex templo. aſſumpta enim hęc ſunt ex Theoprhaſto, de ea, quæ cultu arboreſcit.

CAP. XXXI.

SYLVESTRES Maluas multas habemus; quarum vna in pratis & paluſtribus naſcitur, Viſmaluam appellant, quaſi Maluam viſcidam: Quinque aut ſex ab eadem radice caules rectos attollit, ſimplices, bicubitales; foliis candidis, molli lanugine obſitis, oblongioribus Malua, ac minus ſinuatis: flores fert circa ſummas virgas, ex candido modice ſubrubentes: fructum Maluæ: radices craſſas, in longos ramos diductas, candidas, quæ in aqua decoctæ viſcoſum mucchum reddunt, medicis valde vtilem. Dioſcorides Althæam vocari tradit; quia plurimis pollet remediis: Aliis Hibiſcum in ſylueſtrium Maluarum genere, cui folia inquit vt Cyclamino rotunda, lanugine caneſcunt: flore roſeo: bicubitali caule: radice lenta intus alba, qua addenſari aquam conſtat, ſi trita addatur ſub diuo. Theophraſtus de Hibiſci radice idem teſtatur. conſtat inquit folio Maluę, maiori tamen, piloſiorique: caulibus mollibus; flore Mellino; fructu Maluæ; radice fibroſa, alba: caulis guſtu Maluæ conſtat. vſus ad rupta, & tuſſes in vino dulci, & ad vlcera in oleo. At color floris melinus, ideſt flauus, adhuc non viſus eſt, niſi aliā accipiamus, quam circumferunt pro Altæa Theophraſti, flore quidem luteo; at neque fructus Maluæ, neque plures caules fert, neque ea vis radici ineſt, vt ſua muccoſa ſubſtantia aquam congelet. Reperitur & altera caule altiori, fere ad Malopem accedens: folio Altheę candicante, flore roſeo, ſpecioſo.

CAP. XXXII.

QVAEDAM arboreſcens; non enim annuo caule conſtat, vt cętere, ſed multis annis viuit: caudice craſſitudine brachij ramoſo, altitudine quatuor cubitorum: foliis Maluæ, magis lanuginoſis, grandioribus: flore, & fructu eodem. Galenus Anadendromalachen vocat, in genere Maluarum efficaciſſimā in digerendo:

appellatur etiam inquit Althęa. Plinius inquit: ſed & arbor eſt Malua in Mauritania Lixi oppidi æſtuario, vbi Heſperidum horti fuiſſe produntur: ipſa altitudinis pedes viginti, craſſitudinis,quam circumplecti nemo poſſit.

CAP. XXXIII.

ALCEA in limitibus agrorum naſcitur: caulibus ſubaſperis, ex rubro nigricantibus, ramoſiſque: folia fert anguſtiora, quam Althęa, & minus candicantia quaſi tripartito diuiſa,media parte producta in acutum: flos longo pediculo inſidet, paulo latior Malua: ſemen paruum, Maluæ ſimile. Dioſcorides inquit: Alcea ſylueſtrium Maluarum generi aſcribitur: folia habet diuiſa, Verbenacæ modo: caules tres, aut quatuor, cortice Cannabino veſtitos: florem Roſę ſimilem, paruum: radices albas,latas,quinque,aut ſex,vt plurimum cubitales. Plinius fere eadem ad verbum ſcribit: naſcitur inquit, pingui ſolo, nec ſicco.

CAP. XXXIIII.

ALCEA altera virgas fert ſimplices, non rectas, vt Althea; ſed in latera tendentes, vt Malua, cortice aſpero: foliis quinquepartito diuiſis, ac ſerratis,quaſi Cannabis: flores fert, & ſemen Maluæ, longioribus pediculis: radicem longam, ramoſamque. Quamuis huic plantæ ſatis conueniat Alceæ deſcriptio apud Dioſcoridem & Plinium, magis tamen videtur conuenire Cannabis ſylueſtris,vt ex deſcriptione patet apud Dioſcoridem: inquit enim Cannabis ſylueſtris virgas fert Altheæ ſimiles, nigriores, aſperiores, ac minores, altitudine cubitali, foliis ſimilibus ſatiuæ,aſperioribus, ac nigrioribus: flores fert ſubrubentes, Lychnidi ſimiles: ſemen autem, & radicem Altheæ. Plinius inquit: Cannabis in ſyluis primum nata eſt, nigriore folio, & aſperiore (quod videtur deſumptum à Dioſcoride) impromiſcue tamen de viribus eius loquens, cum inquit, tanta vis eius eſt, vt aquæ infuſa congelare eam dicatur, intelligit ſylueſtrem, vt pote facie, ac viribus Altheæ ſimilem. Alibi cum differentias Cannabis recenſet inquit: Roſea agri Sabini arborum altitudinem æquat: ſignificat quandam Malope ſimilem, ſed foliis amplius ſciſſis. extat quędam parua in ſyluis; foliis Geranij, modo ſciſſis; floſculis & ſeminibus Maluæ, quæ ad Cannabim ſylueſtrem reduci poteſt.

LINVM

CAP. XXXV.

LINVM feritur in aruis, herba ab eadem radice multos cauliculos rotundos ferens, vix cubitum æquantes: frequentibus foliolis, anguftis, & oblongis: cacuminibus ramuli breues funduntur, quibus fummis flores fuftinentur calathi effigie, foliati, colore cæruleo, & vafcula membranacea rotunda Ciceris magnitudine: in quibus femina decem continentur loculis in circuitu propriis diftincta, depreffa, in angulum acutum definentia exterius, qua cor fpectat, fuperficie valde læui, mellei coloris: hæc madefacta humoré muccofum fundunt, quam Mufcilaginem vocant: ex eifdem exprimitur oleum in pleuritide optimum, fi fumatur in potu: furculi exficcati cortice fibrofo, ac valde robufto integuntur, qui maceratus & contufus pectitur, netur, texiturque ad lintea. Quoddam fylueftre breuius: flofculis luteis: capitulo exiguo. Diofcorides de Lini femine agit, vt pote vtili in medicinis. Plinius ipfum Linum inter ea, quę ad hominum vfum nafcuntur, tamquam admirabile extollit: cum ex eo vela excogitata fint, nauibus onuftis tam celeri curfu vehendis, vt videatur nobis ftantibus vi herbæ non folum Ægyptus Italię admoueri, fed & orbis terrarum vltro, citroque portari. Nafcitur id ex paruo femine, & gracili caule, non alte à terra attollitur; feritur fabulofis locis maximè vnoque fulco: nec magis feftinat aliud, vero fatum æftate vellitur, neque id viribus fuis nectitur, fed paffum tufumque & in mollitiem lanę coactum: pręftat fili neruofitate, tenuitate, candore, & cui lanugo nulla. differentię autem huiufmodi apud Plinium abunde leguntur cum regionibus, in quibus nafcitur, & induftria.

CAP. XXXVI.

DRAGONE vulgò dicitur ab aliquibus Targone, fuffrutex qui in hortis feritur pro olere: feritur autem ramis; quoniam femen infęcundum eft. Fama eft ortum primo ex Lini femine in Cepa inclufo, aut Rhaphanis, aut Scylla; ideo faporem non abfimilem Cępe ineffe, & Lini folia: caules fert rotūdos, altitudine duorum dodrantum, ramofos, in quibus folia funt Lino maiora, carnofioraque, fapore acri; ideo placent tenella germina cruda, pręcipue cum Lactuca æfitata ex oleo & aceto: flofculos fert inter folia paruos, fimiles Artemifiæ vulgari. Forte apud Auicennam fuerit Tarcon; vnde vulgare nomen deflexum videtur, de quo inquit notum effe: quidam dixerunt Pyrethrum radicem effe Altarcon montani: calidum & ficcum in fecundo, licet fit in eo virtus quædā obftupefaciens: deficcat humiditates cum quadam refrigeratione; mafticatur & tenetur in ore ad vlcera oris: gutturis dolorem excitat: difficilis concoctionis: aufert defiderium Veneris.

FINIS LIBRI QVARTIDECIMI.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER QVINTVSDECIMVS.

CAP. PRIMVM.

HACTENVS explicata sunt, quæ plura semina, aut nuda, aut propriis folliculis inclusa ferunt: deinceps explicentur, quæ in singulis folliculis, ac pluribus plura ferunt semina, idque aut coniunctis receptaculis, vt Xylon, Bamia, quę affines sunt Malucę. Oxys, quæ affinis est Geraniis. Cisti genera & Rutæ, Papaueris, Aristolochiæ & alia nonnulla: disiunctis autem receptaculis, vt Ellebori genera, & Aconiti, & Semperuiui, & alia quædam omnibus verò flos in sede fructus exoritur: seminum quoque cor inferius in adnexu est: Omnia propè in extremo aut caliditatis, aut frigiditatis constituta sunt, ideo medicamentosa, & fermè deleteria esse animaduersum est incipiamus autem ab iis, quæ in coniunctis receptaculis plura ferunt semina.

CAP. II.

OXYS ab acido sapore dicta, vulgò autem Alleluia, herbula est palmum alta, folia ferens terna in singulis pediculis, longis, extremo sinuata, figura cordis, sapore acido: flosculos fert luteos: siliquas sursum spectantes, figura rostri Geraniorũ, crassiusculas, ex quinque loculis cõstitutas: peculiare his: nam cum ad maturitatem peruenerunt, vel leui tactu semina expuunt é lateribus in longinquum, siliqua integra permanente, & osculis quam primum conniuentibus, vt non pateat exitus, quod fit dehiscente quodã cortice, cartilagineo, candido, qui latet in siliqua: ipsa semina flaua sunt, & aspera. Plinius inquit: Oxys folia terna habet: datur ad stomachum dissolutum: edunt, & qui Enterocelas habent.

CAP. III.

GOSSIPIVM, vulgò autem Bambagia,lanugo eſt candidiſſima, ac tenuiſſima,texendis molliſſimis linteis commoda: reperitur in fructu Nucis paruæ magnitudine, ſemina infarciens rotunda,vt Orobi. eius planta cubito altior; caule ſimili Maluæ: folia fert anguloſa, Vitis modo minora: flores luteos, in medio purpuraſcentes, figura floris Maluæ: fructum barbulis quibuſdam florem tegentibus incluſum,qui in quatuor partes dehiſcens oſtendit lanuginem prędictam: perficitur autumno. Plinius inter genera Lini recenſet: ſuperior inquit pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui Goſſipium vocant, plures Xylon, & ideo inde facta Xylina. paruulus eſt, ſimilemque barbatæ Nucis: defert fructum, cuius ex interiore bombyce lanugo netur: nec vlla ſunt eis in candore, mollitiaque præferenda: veſtes inde ſacerdotibus Ægypti gratiſſimę. Serapio Cotonem, & Bombacem vocat: tradunt inquit ex arboribus haberi ſimilibus Antiperſicis,quarum vita perdurat annis viginti. melius tamen ex eo eſt nouum, & quod habetur ex planta eodem anno ſata. quamuis autem author hic arborem tradat eſſe,non tamen putandum aliud genus Bombacis oſtendere, quam id, quod ſuperius deſcripſi, cum teſtetur eodem anno, quo ſata eſt, Bombacem ferre, ac magis prę ferendam: ſed apud nos aduentante hyeme pereunt ex toto eius plantæ ob frigoris impatientiam. Forte apud Plinium eædem ſunt arbores, quas Goſſampinos vocari tradit, fertiliores etiam,in Tylo minore: Iuba circa fruticem lanugines eſſe tradit, linteaque fieri indicis pręſtantiora. laudant Arabes foliorum ſuccum ad alui profluuium in pueris: ſemen ad tuſſim ad genituram augendam: oleum ex ſeminibus extractum lentigines & faciei puſtulas aridas,lanuginem ad calorem fouendum in veſtimentis. hodie ſunt,qui lanugine ſemiuſta ſanguinem ſupprimunt ſuper impoſita.

CAP. IIII.

NVPER ex Alexandria ſemen allatum eſt,ſimile ſemini Goſſipij, ſed lanugine nulla obuoluente, quo ad Venerem impellendam vti tradunt; Bamiam Alexandrinam vocant: eo ſato prouenit planta Goſſipio ſimilis caule foliis, & flore: fructu longiore, effigie parui Citreoli, in acutum faſtigiato, colore viridi, ſubaſpero, circa ramos erectos frequenti: intra fructum ſemina ſubrotunda, ſubnigra,quaſi Viciç, ſubaſpera, pluribus loculis digeſta, ſępientibus, candidis mēbranis: ſeritur aduētante æſtate: perficitur in autumno: primis frigoribus perit.

ARI-

CAP. V.

ARISTOLOCHIAE duo genera apud nos reperiuntur: vna in ſyluis naſcẽs, pluribus ab eadem radice cauliculis,ſimplicibus, infirmis, dodrantalibus, aut paulo longioribus; in quibus folia fere ſine pediculo hęrentia, alternatim,rotunda; florem in alis foliorum fert longum,figura auriculę brutorum,colore purpureo,& quaſi nigro: fructum pendulum, figura parui Fici, rotundum, cutaneo cortice viridi; intus ſemina farcta triangulis laterculis ſimilia, fungoſo cortice obducta continentur ſex ordinibus,membranis tenuibus,intercedentibus: radix ſubeſt rotunda, Mali amplitudine, tuberoſa, exterius nigra, interius buxei coloris,amara, odore medicato. Altera læto ſolo naſcitur in campeſtribus: Piſis frequens in ruderibus: altiore caule,prope cubitali, craſſiorique: folia oblongo pediculo adnexa, maiora, & oblongiora: flores fert ex viridi palleſcentes: fructum oblongiorem, craſſioremque: radices tenues, Iunci craſſitudine, flauas, & odoratas, in quibus aliqua differentia notata eſt: nam quædam vnica radice conſtat, exili; quædam plures ſpargit; quædam pollicis craſſitudine habet tuberoſam, inæqualemque,quatuor digitorũ longitudine. Dioſcorides Ariſtolochiã appellatã eſſe tradit; quia puerperis opitulari creditur. tria eius genera tradit: primum rotundæ, quæ fæmina vocatur: foliis Hederaceis cum acrimonia odoratis, ſubrotundis, mollibus: multis ab vna radice germinibus, ſed palmites longi: flores albi, pilei ſimilitudine: quod autem in ipſis rubrum eſt, graue olent. hæc deſcriptio videtur indicare duo genera rotundæ eſſe: vnum flore albo, odoratum; alterum rubro, graueolens. profectò apud nos nec flore albo conſtat,nec odorata eſt: ſed graueolens, ac flore ſubnigro; ſed forte tranſpoſita ſunt verba, vt album non flori coniungendum ſit,ſed palmitibus, vt hoc modo legatur: palmites longi,albi: flores veluti pilei incluſo intus rubro, quod graueolet. intelligit autem per palmites longos,& albos, qui intra terram conduntur ad radicem vſque: nam in profundum latitat radix, à qua palmites exeunt, qui extra terram nequaquam longi ſunt. Alterum genus idem Dioſcorides longam Ariſtolochiam, & maſculam vocat, & digitalem: folia habet inquit longiora, quam rotunda; ramulos tenaces, dodrantales: florem purpureum,graueolentem,qui cũ defloruerit, redditur Piro ſimilis: Radix rotundę quidem in orbem conglobata, Rapo ſimilis; longæ autem digiti craſſitudine, dodrantis longitudine, ac maiore: vtræque colore intus magna ex parte Buxeo conſtant; ſapore amaro,& graueolentes. hęc deſcriptio, nequaquam noſtris conuenit omni ex parte, vt patet. de tertia inquit: eſt & tertia longa, quę Clematitis vocatur: ramulos habet te-

nues,

nues, foliis refertos ſubrotũdis, Semperuiui minoris ſimilitudine: flores ſimiles Rutæ: radices longiores, tenues, cortice craſſo, & odorato, priuatim ad vnguentorum ſpiſſamenta vtili. Hæc quoque deſcriptio nulli ex noſtris quadrat, niſi lectio corrigatur. Quidam verbum Aizoon id eſt Semperuiuum, Aſaron legunt: ſed quod nam ſit paruum Aſarum, in certum eſt: forte & verbum paruum tranſpoſitum eſt: vt legendum ſit: foliis refertos, ſubrotundis, Aſari ſimilitudine paruis: at huius modi folia potius noſtræ rotundę conueniunt. pręterea relinquitur dubitatio de flore Rutæ: nam in noſtra præter colorem luteum, nulla eſt Rutæ ſimilitudo. dicẽdum eſt igitur noſtras Ariſtolochias aliqua ex parte diuerſas eſſe ab iis, quæ deſcribuntur à Dioſcoride. Plinius quartum genus addit, quam Piſtolochiam vocat: inquit igitur inter nobiliſſimas Ariſtolochię nomen dediſſe grauidæ videntur, quoniam eſſet ἀρίστηλεχόυσαις: noſtri Malum terræ vocant, & quatuor genera eius ſeruant: vnum tuberibus radicum: rotundis foliis inter Maluam & Hederam, nigrioribus, pinguioribuſque: alterum Maſculæ radice longa, quatuor digitorum longitudine, baculi craſſitudine: tertium longiſſimæ tenuitatis, vitis nouellæ, cui ſit præcipua vis, quæ Clematis vocatur, ab aliis Cretica: omnes colore Buxeo; caulibus paruis; flore purpureo: ferunt bacculas paruas, velut Capparis: valent radice tãtum. eſt & quę Piſtolochia vocatur quarti generis tenuior, quam proxime dicta: denſis radicis capillamentis, Iunci plenioris craſſitudine; hanc quidam Polyrrhiſon cognominant: odor omnium medicatus: ſed oblonga radice, tenuiorique, gratiori; carnoſi enim eſt corticis, vnguentis quoque Nardinis conueniens: naſcuntur pinguibus locis, & campeſtribus: effodere eas meſſibus tempeſtiuum, ita deſquamato terreno ſeruantur. maxime tamen laudatur Pontica, & in quocumque genere ponderoſiſſima, quæque medicinis aptior: rotunda contra ſerpentes: oblonga in ſumma gloria eſt etiam modo à conceptu admota vuluis in carne bubula mares figurat: vt traditur. Piſcatores Campanię radicem eam, quę rotunda eſt, venenum terrę vocant, coramque nobis contuſam immixta calce in mari ſparſere, aduolant piſces cupiditate mira, ſtatimque exanimati fluitant. Quę Polyrrhizos cognominatur conuulſis, contuſis ex alto præcipitatis; radice pota ex aqua vtiliſſima eſſe traditur. ſemine pleuriticos, & neruos confirmare, excalfacere. eadem Satyrion eſt. hactenus Plinius. ex his colligo noſtram Ariſtolochiam ſecundo loco deſcriptam, cui multæ ſunt radiculæ, Piſtolochiæ magis conuenire, quam aliis vllis.

CAPPA-

CAP. VI.

CAPPARIS Italica ſeritur in ędificiis; non enim prouenit niſi in ſaxo: virgas multas fert ex quodam capite lignoſo, ſimplices, cubitales, & ampliores, lignoſas, fragiles, cortice rubro, ac lęui; in quibus folia ex interuallis, ſpherica, craſſa, & fragilia, flores ex alis foliorum exeunt, qui antequam dehiſcant, magnitudine lupinorum colligun tur & aceto conditi in cibis expetuntnr cum oleo: cum dehiſcunt, flos explicantur ex rubro candicans, foliatus, ſtaminibus in medio longis: fructus longo pediculo pendet, tenuior, & oblongior Ariſtolochia: radix craſſi corticis, modice flaueſcens, graueolens. Aliud genus ſpinoſis ramis conſtat, peregrinum: feruntur & ex Alexandria Aegypti flores, ſale conditi, grandiores noſtrate. Dioſcorides deſcribit illud genus quod aculeis conſtat his verbis. Capparis aculeatus frutex eſt, qui in terra ſtratus, magis in orbem euagatur: ſpinas vt Rubus habet in hami modum aduncas: folia Mali cotoneæ, rotunda: fructum Oleę ſimilem, qui cum dehiſcens panditur, florem candidum promit, quo excuſſo quoddam glandis oblongæ figura inuenitur, quod apertum grana acinis Punicorum ſimilia oſtendit parua, rubicunda: radices lignoſas ſpargit, grandes, numeroſaſque. tenui plerumque ſolo, aſperiſque locis in inſulis & iuxta rudera naſcitur: caulis & fructus cibi gratia condiuntur. Theophraſtus inquit: culturam nullam patitur, natura ſylueſtris; ideo ſuauior vrbana, ramis aculeigera: folium quoque hiſpidum fert. Plinius in Aegypto inquit: Capparis firmioris ligni frutex, ſeminiſque & cibi vulgati, caule quoque vnà plerumque decerpto. cauenda eius genera peregrina; ſiquidem Arabicum peſtilens; Aphricum gingiuis inimicum; Marmaricum vuluis, & omnium inflationibus: Apulum vomitus facit, ſtomachum, & aluum mouet: quidam eum Cynosbaton vocant; alij Opheoſtaphylen. ſeritur ſiccis maxime, area in defoſſu cauata, ripiſque vndique circũſtructis lapide, alias euagatur per agros, & cogit ſolum ſterileſcere: floret æſtate: viret vſque ad Vergiliarum occaſum, ſabuloſis familiariſſimum.

CAP. VII.

NYPHAEA in aquis ſtagnantibus naſcitur, vulgò Nenufarum vocant: radice fungoſa, & magna, craſſitudine brachij, longitudine aliquando trium cubitorum, frequentibus acetabulis vndique excauata, vnde abſceſſerunt folia: folia fert pediculo longiſſimo, ęquante gurgitis altitudinem, ab eadem radice multa, ampla, ſpherica,

ca, ad pediculum ſinuata, figura Equini veſtigij; vnde quidam Vngulam Caballinam vocant confundentes cum Tuſſilagine: caules fert nudos, & ſimplices inter folia, in cacumine ſuſtinentes florem, Roſa ampliorem, qui dehiſcit aduentante ſole, iterum clauditur eo recedente, aut nubilo: differentia; nam quædam candidum fert, amplioremque ſtaminibus in medio croceis, cui radix nigra: Altera florem ex toto luteum gerit, ac paulo minorem, radicem vero albam. Fructus vtrique calyci Papaueris ſimilis, multis intus conceptaculis. Dioſcorides inquit. Nymphęa naſcitur in paludibus, & ſtagnantibus aquis: foliis Fabæ Aegyptiæ, minoribus, & longioribus, aliis in ſumma aqua, aliis demerſis, pluribus ab eadem radice procedentibus: flore Lilio ſimili albo, & in medio crocos habente: cum defloruerit, extuberat, vt rotundum Malum, aut Papaueris caput: nigro ſemine, denſo, & lato, lenti guſtus: caulis eſt lęuis, niger, minime craſſus, Aegyptiæ Fabæ proximus: radix nigra, ſcabra, clauæ ſimilis, quæ autumno ſecatur. Nympheę nomen ſibi vindicaſſe videtur; quoniam aquoſa amet. Eſt & altera, cuius flos Blephara dicitur: foliis antedictæ: radice alba, ſcabra: flore luteo, nitente, Roſę ſimili. Theophraſtus de Nymphęa inquit: radicem dulcem habet: naſci in lacuſtribus ſolet: Beoti Madoniam vocant: fructumque mandunt: gerit folia ſuper aquam ampla, quæ impoſita plagis trita ſanguinem ſiſtere tradunturi: vtilis & ad inteſtinorum difficultates epota. Plinius inquit: Nymphęa nata traditur à Nympha Zelotypia, erga Herculem mortua, quare Heraclion vocant aliqui, alij Rhopalon, à radice clauę ſimili: ideoque eos, qui libant eam duodecim diebus, coitu genituraque priuari: naſcitur in aquoſis: foliis magnis in ſumma aqua, & aliis ex radice prodeuntibus: flore Lilio ſimili, & cum defloruerit, capiti Papaueris: in caule ſecatur in autumno: radix nigra in ſole ſiccatur: aduerſatur aluinis. Eſt & alia Nymphęa in Theſſalia amne Peneo: radice alba: capite luteo, Roſæ magnitudine. Hęc Plinius. Quædam parua Nymphęa in aquis breuioribus naſcitur: folio Aſari: floſculo candicante, ſub purpureo, qui ex tribus foliolis conſtat, ſimillimus Plantaginis aquaticæ: capitulum fert, vt Papauer Erraticum ſeptis ſex diſtinctum.

CAP. VIII.

LOTVS Aegyptia ex hoc genere videtur eſſe, quamuis apud nos viſa nequaquam ſit: deſcribit pulcherrime Theophraſtus in hũc modum: qui Lotus vocatur, planis parte maxima prouenit, cum rura inundantur: huic natura caulis, ſimilis Fabæ Aegyptiæ, & fructus eodem modo, verum minores, graciliores que: naſcitur fructus in capite, modo, quo in Faba: flos candidus Liliis foliorum anguſtia pro

ximus: multi,ac denſi promiſcui exeunt,ſole occidente ſe comprimũt; caputque integunt: ad ortum aperiuntur, & ſuper aquam aſſurgunt,id quo facit, dum caput perficiatur, floreſque defluant: capitis magnitudo, quanta Papaueris maximi, & percingitur inciſuris, non alio modo, quam Papauer: niſi quod in his fructus frequentior habetur, qui Milio non abſimilis eſt.in Eufrate caput floreſque mergi referunt,atque deſcendere vſque in medias noctes, tantumque abire in altum, vt ne dimiſſa quidem manu capere liceat: diluculo deinde redire, & ad diem magis ſole Oriente iam extra vndas emergere, floremque patefacere, quo patefacto amplius inſurgere, vt plane ab aqua abſit alte. Aegypti capita ipſa aceruis putrefaciunt, cumque tegumenta putruerint, in flumine lauando ſeparant, fructum & ſiccantes pinſenteſque panem faciunt,eoque cibo vtuntur: radix Loti Corſium appellata, rotunda eſt, Cotonei Mali amplitudine,cortice nigro,quali nux Caſtanea tegitur: corpus internum candidum: elixum aſſumque in ſpeciem albuminis vertitur, gratum cibis: manditur etiam crudũ, ſed gratius decoctum, ſeu aqua, ſeu pruna. Dioſcorides eamdem hiſtoriam fere ad verbum, ſed breuius perſtringit: at nullas facultates affert, præterquam vſum in cibis, vt Theophraſtus. Athenęus Lotum hunc non videtur diſtinxiſſe à Faba Aegyptia, cum inquit: naſcitur in ciboriis flos, qui coronis eſt aptus: hunc Aegyptij Lotum ſolent nominare, at mei Maris dominãtes Nautæ Melilotum, à quo coronæ Meliloticæ,odoriferæ admodum, & æſtatis tempore refrigerantes, quaſi Melilotus ſit Loti Aegyptiæ flos: Aliud tamen eſt Melilotum apud Dioſcoridem & Plinium, de quo alibi ſermo eſt.

CAP. IX.

PAPAVER herba eſt, ſemine tantum ſingulis annis prouenienſ: caule recto,bicubitali,ramis quoque rectis: folia inſunt ſubcandida, læuia,palmari longitudine,varie ſciſſa,& inęqualiter: florẽ gerit cacuminibus, calyce cutaneo incluſum,antequam dehiſcat, inclinatum ad terram: erigitur poſtea dehiſcens in quaterna folia,lata, & rotunda,amplitudine magnæ Roſę, nunc candida, nunc purpurea, nunc roſea,nunc fimbriata, criſtæ modo,nunc multiplici numero denſa, at ſine odore: caput præterea gerit amplitudine Mali rotundum, nunc oblongius, nunc depreſſius: operculo quodam ſtellatim ſuperpoſito: intus conceptacula decem & vſque ad quindecim, cartilagineis ſeptis diſtincta, numeroſo ſemine, ac minutiſſimo, ſeptis inſidente his quidem candido, his autem nigro: candidum guſtui gratum in magno capite, & oblongo prouenit, & flore candido, quod innoxie ſumitur ad ſomnũ conciliandum: reliqua in gratiora ſunt, & efficaciora: ſuccus emanat

lacteus inciso caule & capitulis, copiosior & efficacior in nigris, qui con crescens nigrescit appellaturque Opium, præcipuum medicamentum ad soporem inducendum & obstupefaciendum, sumptum erui magnitudine: si amplius deuoretur lethargicos affectus inducit, & mortem. At mirum Turcas hodie frequenti vsu assumere Opij drachmam vnam, & amplius innoxie, nec tamen soporem inferre, sed animi alacritatem & ferociam, ideo pugnaturi præsumunt: nam eo veluti inebriantur. Seritur apud nos candidum: nigri generis sponte oritur quoddam capite paruo in ruderibus: ex Hispania semina diuersa nigri allata sunt, quæ pulchritudinis gratia in hortis seruntur: Opium tamen apud nos nequaquam colligitur, sed aliunde allatum venditur inter merces exteras. Dioscorides Papauer satiuum vocat id, cui capitulum est longum, & semen candidum, quod in panes densatur in vsu sanorum: eo etiam ex melle pro Sesama vtuntur. Syluestre autem inquit caput habet depressum, & semen nigrum: eius scapo succus lacteus emanat. Tertium genus syluestrius, & ad medicinas valentius longius prędictis, habens calycem oblongum: probatur succus, qui densus, & grauis est odore, mox soporem faciens, amarus, qui facile aqua diluitur, albescens cum leuore, non asper nec grummosus, non cerę modo coheat, in sole diffundatur, lucernis accẽsus puram flammam reddat, extinctus odoris vim conseruet: adulterari enim variis mixturis solet. colligitur sincerus incisis capitibus summa cute tantum ex obliquo, lachryma collecta digeritur in pastillos: deterius efficiunt capitibus, ac foliis contusis, expressisque, & in orbiculos digestis, quod Meconium vocatur. Theophrastus de hoc Papauere loquens inquit: succus inest lacteus: è capite lacti succatio fieri solet, quod huic soli est peculiare. Plinius tum nigrum, tum candidum inter satiua numerat; candidum cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos edebatur; nigrum cuius scapo inciso lacteus succus excipitur, cum deflorescit, hora diei sereni, hoc est cum Ros in eo exaruerit: incidi iubent sub capite & calyce, nec in alio genere ipsum inciditur caput: succus Papaueris largus densatur, & in pastillos tritus in vmbra siccatur, non vi soporifera modo, verum si copiosior hauriatur etiam mortifera per somnum, Opion vocant. subiungit præterea notas, & adulteria ex Dioscoride.

CAP. X.

PAPAVER Erraticum, quod vulgò Rosolaccium vocant, in aruis nascitur: folio nigriore, quam Papaueris, subhirsuto, diuisuris, profundioribus, segmentis variis: caule tenue, cubitali: floribus puniceis, magnitudine Papaueris: capitulum fert Fabę magnitudine,

oblongum: ſemen ſubnigrum. huius floribus in farinam redactis vtuntur ad dolores lateris in potu: ſudorem enim promouet, & dolores ſedat: incoctis quoque in oleo latera pleuriticorum fouent: Alterum capitulo conſtat aſpero, oblongiore: flore minori: foliis tenuius inciſis. Dioſcorides Rhœas Papauer vocat: nomen accepit à flore, qui protinus deciduus eſt: naſcitur in aruis vere cũ Hordeo, quo tẽpore & decerpitur: folia ei inciſa, Origano ſimilia, aut Erucæ, aut Cicorio, aut Thymo: maiora & aſpera: caulis Iunceus, rectus, aſper, cubitalis: flos puniceus, aliquando & albus, ſimilis Anemonæ ſylueſtri: capitulum oblongum, minus tamen Anemonæ; ſemen fuluum: radix oblonga, ſubalbida, craſſitudine parui digiti, amara. Theophraſtus inter genera Papaueris ſylueſtris deſcribit his verbis. Rhœas vocatum non abſimile eſt Intubo Erratico; quamobrem in vſum venit cibarium: naſcitur in aruis potiſſimum inter Hordea: florem rubrum fert: caput vnguis pollicaris magnitudine auget: legitur ante Hordei meſſem, atque viridis etiam purgat inferius; alia vero genera ſylueſtris tum apud Theophraſtum, tum apud Dioſcoridem alibi explicantur à nobis. Aequiuoce enim Papauera dicuntur, vt quod Corniculatum vocatur, & alterum Spumeum. Plinius hoc quoque inter ſatiua Papauera tertium numerat, quamquam alibi medium genus eſſe velit inter ſatiua & ſylueſtria, vt pote quod niſi in aruis eſſet, ſponte naſceretur: Rhœam vocant Græci, id noſtri Erraticum, ſponte quidem, ſed in aruis cum Hordeo maxime naſcitur, Erucę ſimile; cubitali altitudine; flore ruffo, & protinus deciduo; vnde & nomen à Græcis accepit.

CAP. XI.

NIGELLA vulgò dicta naſcitur in aruis: cauliculis tenuibus duorum dodrantum longitudine: folia fert ab radice, Ammi ſimilia ſcilicet digiti longitudine, vtroque latere ſciſſa, tenuius quam Senecio: in caule autem fęniculo ſimilia, ſed multo breuiora, cacuminibus ramulorum florem gerit cærulei coloris, ex foliis quinque conſtantem: capitulum folliculari ſpecie, rotundum in quinque cornicula deſinentem, magnitudine Nucis, intra quod ſemina ſeptis quinque membranaceis incluſa continentur, atri coloris, anguloſa, & aſpera, ſapore iucundo, odorata: radix ſubeſt parua, colore flauo. Alicubi ſeritur, odoratius: tenuiori folliculo, foliis minus inciſis. Extat & flore candido ex numeroſis foliolis conſtante: ſemine multum odorato. Dioſcorides Melanthion & Gith vocat, exilibus ſurculis fruticans, excedens ſæpe binos dodrantes: foliis paruis veluti Senecionis, ſed multo tenuioribus: capitulum cacumine gerit paruum, vt Papaueris, oblongum, in-

tercurſantibus intus membranis; quibus ſemen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inſpergitur. Plinius optimum eſſe quam excitatiſſimi odoris, & quam nigerrimum tradit. Apud Theophraſtum non reperio, quamuis Theodorus Nigellam vocet, quod Theophraſtus Anthemon appellat. Eſt & ſemen longe odoratius, Nigellę ſimile, colore flauo, quam Nigellam Citrinam vocant: affertur ex Orientalibus inter genera Cardamomi, de qua diximus in Cardamomo.

CAP. XII.

HARMEL Conſtantinopolitanum ſuffrutex eſt Rutæ ſimilis, tenuior, duorum dodrantum altitudine; multis ramis, in quibus folia varia; nam quædam ſectionibus Rutæ ſimilibus, ac ſimiliter craſſis conſtant, anguſtioribus tamen, & longioribus: alia tenuius ſciſſa ſunt inſtar Nigellæ: flores in ſummis ramulis candidi ex quinque foliis conſtantes in modum ſtellæ: capitula autem oblonga, Rutæ ſimilia, ex tribus partibus conſtantia: intus autem ſemina farcta, figura triangula, candicantia, ſeptis diſtincta ſex: ſapor totius plantæ ſubaſtringens, & nauſeoſus, odore ingrato. Huic ſatis conuenit deſcriptio Rutæ ſylueſtris apud Dioſcoridem, quæ Harmala dicitur; quamuis alia etiam aſſumatur eo nomine, vt dictum eſt in Ruta ſylueſtri.

CAP. XIII.

HERBA Paris vulgò appellatur, herba in Alpibus locis vmbroſis naſcens: vnico ab radice caule, ſimplici, dodrantali, aut paulo ampliori: quaternis tantum in medio caule foliis, figura Plantaginis, veluti crucem efformantibus: quaternis aliis in cacumine exiguis, in quorum medio fructus eſt niger, acino vuę ſimilis, ſine flore, ſed foliola prędicta vicem floris gerunt: intra fructum ſemina continentur rotunda, in quatuor conceptaculis: radix ſubeſt longa, & tenuis, in capillares particulas diſſecta, flaueſcens. Ferunt ſemen drachmæ pondere hauſtum contra veneficia pugnare: quoſdam, qui ſemiſtulti euaſerunt, vel ob veneficia, vel ob longos morbos, viginti diebus hoc ſolo remedio ſanatos.

CAP. XIIII.

RVTA ſponte quidem oritur locis aſperis, & in ſaxo; ſeritur quoque in hortis ramo; caulem fert lignoſum, ſcabrum: ramos multos virentes, ac læues, in quibus folia ramoſa, diſſecta in foliola angu-

angufta,& oblonga carnofa ex viridi quafi cęrulea: flores in fummis ramulis pallefcentes,breuibus foliolis conftantes: capitula rotunda, afpera, dura, in quatuor angulos definentia: intus femina continentur quaternis conceptaculis: tota odorata eft cum grauitate, & vehementia, amaraque. Diofcorides Grece Peganon vocat: fatiuam effe & fylueftrē: fatiuam, quæ fub Ficu arbore nafcitur, magis in cibos admitti: fyluestrem & montanam fimilem effe fatiuæ, acriorem hortenfi, & in cibis damnatam. Aliud præterea genus fylueftris tradit, quæ Harmala vocatur, & Befafa, de qua nos alibi diximus. Theophraftus de Ruta inquit: caudice vno inftar arboris fpectatur: perpetue viret: cacuminibus perdurat amiffis reliquis: prouenit germine: femine tarde nafcitur, ideo furculo ferere eam folent: afpernatur fimum: eft etiam fylueftris. Plinius inquit in pręcipuis medicaminibus Ruta eft: latiora fatiuæ folia, rami fruticofiores: fylueftris horrida ad effectum eft,& ad omnia acrior.

CAP. XV.

CISTVS in collibus incultis nafcitur, valde gracili folo, veluti frutex lignofus; ramulis prope cubitalibus, ruffis; foliis rotundis, vt Marrubij, minoribus, nigrioribufque, fimili modo crifpis, hirfutifque, guftu acerbo: flores in fummis ramulis fert candidos, fimillimos paruis Rofis Mofcatulis, fed fine odore: capitula carthilaginea, Cicere maiora, intra quæ femina farcta continentur, qninque receptaculis diftincta. vere, dum floret, alicubi Hypociftidem gignit pręfertim, fi pluuię pręceſſerint in collibus Pifanis & in Ilua plurima nafcitur. exeunt à radice Cifti germina quædam tenella, quatuor digitorum longitudine, affidue prope verticem craffiora, veluti in rotundum caput extuberantia, fupra terram colore flauo, aut croceo: in eo vafcula funt rotunda, figura parui Mali Punici, continentia intus muccofam fubftantiam perlucidam, fapore valde acerbo. Alterum genus Cifti in arenofis maritimis nafcitur; folio maiufculo, & candidiore: flores puniceos fert, latiores: fructum fimilem, fed conceptaculis quatuor diftinctum, fub hac numquam Hypociftidem repertam fcimus. Diofcorides illam quidem fæminam, hanc vero marem vocat; vtramque his verbis defcribit. Ciftus ramofus frutex eft, fed non altus, foliofus, faxofis locis nafcens: foliis rotundis, acerbis, hirfutis: flos mafculo vt Mali Punicę; fæminæ albet. & paulo inferius: Hypociftis inquit iuxta Cifti radices nafcitur, & quæ fequuntur. Plinius Græci inquit vicino vocabulo cum Ciffo ideft Hedera Cifton vocant, fruticem maiorem Thymo; foliis Ocymi: duo eius genera: flos mafculo rofaceus, fæminæ albet: fub his maxime nafcitur Hypociftos.

LA-

CAP. XVI.

LADANVM vulgò appellatur frutex, odoramentum, quoddam ferens eodem nomine, altior Cisto; frequens in collibus maritimis, & asperis; foliis angustis, & longis, acuminatis, tactu glutinosis odoratisque: flores fert copiosos, Cisto fœminæ similes, paulo minores: capitula quoque seminis similia, tenuiora; extat quædam latiore folio prope ad Laurum accedens: ex neutro tamen, quod sciam, apud nos Ladanum colligunt, sed hoc ex Oriente aduehitur, substantia in pastillos coacta, odoratos, & nigros, quibus vnguentarij vtuntur. Dioscorides ad Cisti genera reducit Ledon à nonnullis appellatum, qui frutex est simili modo nascens; longioribus foliis, & nigrioribus, quæ verno tempore quiddam contrahunt pingue: foliorum vis astringens, ac eosdem, quos Cistus effectus præbens: fit ex eo, quod Ladanum dicitur, pinguitudine foliorum caprarum villis adhærente, dum depascuntur: inde enim depectunt, & in offas cogunt, & ita recondunt. Alij attractis funiculis insidentem fruticibus lentorem abstergunt, conglomerantque in Ladanum. Maxime probatur odoratum, subuiride, facile mollescens, pingue, quod harenas non collegit, nec squalore obsitum est, resinosum, quale in Cypro gignitur: Arabicum vero & Lybicum vilius. Plinius variam Ladani historiam tradit: nam in Arabia apud Nabatæos capras odoratorum fruticum auidas, succum ex illis distillantem barbarum villo abstergere; hunc glomerari in puluerem, & incoqui sole; & ideo in Ladano caprarum pilos esse, quod genus Strobon vocant. verum autem. Ladanum in Cypri Insula esse simili modo Oesipum, hircorum barbis, genibusque villosis inhærens, sed hederæ flore deroso, pastibus matutinis, cum est rorulenta Cypros: deinde nebula sole discussa in puluerem madentibus villis adhærescere, atque ita in Ladanum depecti. sunt, qui herbam in Cypro, ex qua id fiat, Ladam appellent: etenim illi Ladanum vocant huius pingue insidens. itaque attractis funiculis herbam eam conuolui, atque ita offas fieri. ergo in vtraque gente bina genera terrenũ & factitium: id quod terrenum est, friabile: factitium lentum quo loco Hederæ florem dixit pro Cisto, Cisson legens.

CAP. XVII.

QVAEDAM in Alpibus nascitur, locis saxosis, & asperis; folio breuiore, & læuiore quam Ladanum, ad Buxi folium accedente: odore Ladani, superne virenti, inferne subcandido, aut puluere quodam ferrugineo adhærente: frutex ramosus, ramis humi procum-

cumbentibus, multis, ſemicubitalibus: fructus in ſummis ramis multi, Myrthi magnitudine oblōgi, eodem puluere ferrugineo obſiti, diſtincti ſectis quinque: flores ſpecioſos ſimiles Rhododendro; ideo quidam Rhododendron Alpinam vocant. Quoddam genus herbaceum & puſillum in Alpibus naſcitur, locis humectis Belli pratenſis ſimilis: foliis ab radice rotundioribus; cauliculis ſimplicibus, quatuor digitorum altitudine: cacuminibus florem album fert, ex quinque foliis conſtantem: vaſculum rotundum, ſemina continens, quatuor conceptaculis diſtincta.

CAP. XVIII.

FERENTIVM multa ac diſiuncta plurium ſeminum receptacula ſub vno flore, pleraque valde medicamentoſa ſunt vel frigida vehementer, vt Semperuiui genera; vel calida. vt etiam venena exiſtant, vt Aconiti genera, Veratrum. inter hæc duæ cum Maluis conuenire videntur; Vna, quam quidam Altheam Theophraſti vocāt, alij Abutylum Auicennę: Altera, quæ eſt Hypecoum Dioſcoridis. Quæ igitur Althea Theophraſti cenſetur; caule conſtat Maluaceo, recto, ramis ad latera tendentibus: paucis foliis, longo pediculo pendentibus, rotundis, & in acutum deſinentibus, ſerratis, hirſutis, ſubcandidis, Althea latioribus: floſculos fert in alis luteos, & veluti caput ex numeroſis ſiliquis conſtans, ordine digeſtis in ambitum, vt Malua. in quibus ſemina nigra continentur ſubrotunda: peregrina eſt apud nos. De Althea ſuperius diximus. incertius adhuc aſſerere poſſumus Abutilon eſſe Auicennæ inquit enim eſt planta ſimilis Cucurbitę, quę vulnera recentia ſtatim conglutinat.

CAP. XIX.

HYPECOVM in aruis naſcitur: cauliculis dodrantalibus; foliis Cannabis ſylueſtris, quam Alceam vocant, multo minoribus: florem fert pallidum, latiorem quam Malua: capitulum veſica incluſum, Alicacabi modo, quod quinque ſiliquis conſtat, nigris, & hirſutis, in quibus ſemina nigra continentur ſimilia ſupradictæ. Dioſcorides admodum breuiter deſcribit inquiens: naſcitur in ſegetibus, aruiſque: foliis Rutę; exilibus ramis: natura eadem, quæ ſucco Papaueris. Plinius Hypicoon vocat, nec alias nothas addit præter traditas à Dioſcoride.

SEM-

CAP. XX.

SEMPERVIVI genera, & quæ illis affinia ſunt: foliis conſtant valde craſſis, & pulpoſis, glutinoſo ſucco: ideo difficulter exſiccãtur, viuuntque diutius auulſa, vt germinent quoque, & floreant: fructus ferunt digeſtos in paruas ſiliquas in orbem, in quibus puluiſculus potius quam ſemen continetur: proueniunt non in terrenis, ſed quaſi in nudo ſaxo, vt tectis & parietibus. Tria ad ſummum Semperuiui genera habentur ex magnitudine & paruitate diſtincta. Maius ſerpit iunceis radiculis, à quibus per interualla exoriuntur orbes quidam, conſtantes ex foliolis, linguarum modo productis, & in acutum deſinentibue: fibroſis radiculis lapidi affixis: ex medio orbe caulis æſtate aſſurgit craſſus, rectus, ſimplex, foliolis tenuioribus circundantibus: in cacumine ramulos ſpargit veluti digitos, in quibus flores ſunt ordine diſpoſiti, figura Chamęmeli, colore purpuraſcente. Alterum genus maioris ex Sicilia allatum eſt, arborea ſpecie: caule lignoſo, baculi craſſitudine, non recto, ſed incuruo, & ramoſo, intus rubro, vinoſi odoris: aſſurgit in cubitalem altitudinem; foliis altero longioribus: floſculos fert iuxta folia luteos minutos: ſeritur ramo, ſed impatiens algoris: nam hyeme aſpera amittit folia: aliquando perit ex toto. Dioſcorides Gręce Aizoon vocat: deſcribit autem his verbis: Semperuiuum magnum ideo nominatur; quoniam perpetuo folia virent: cuius caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, craſſitudine pollicari virentes, Characie Tithimali modo inſecti; folia pinguia, carnoſa, longitudine pollicari, in cacumine linguæ ſimilia: alia in terram conuexa, alia in capite ſtantia inuicem; ita vt ambitu effigiem imitentur oculi: naſcitur in montibus, & teſtaceis: ſupra domicilia etiam ſeritur. Hęc deſcriptio in poſtremis verbis manifeſte indicat vulgare Semperuiuum, primo loco à me deſcriptum: ſed altitudo caulis vltra cubitum; & folia longitudine pollicis magis arboreſcenti conueniunt. Theophraſtus inquit ſemper durare valet Aizoon humidum, & viride; quia folia pulpa conſtant carnoſa, quę læuia, & oblonga inſunt, planis parietibus naſcitur, nec non & in tegulis, cum terræ velut confluuium quoddam harenaceum factũ eſt. Plinius de Aizoo maiore: In fictilibus vaſculis ſeritur, quod aliqui Buphthalmon vocant, & aliis multis nominibus. Itali ſedum magnum aut oculum, aut Digitellum, aliqui Semperuiuum; quia vireat ſemper imitatione nominis Aizoi apud Gręcos: cubiti altitudinem excedit, craſſitudine pluſquam pollicari: folium in cacumine linguę ſimile, carnoſum, pingue, largo ſucco, latitudine pollicari: alia in terram conuexa, alia ſtantia, ita vt ambitu effigiem imitentur oculi.

CAP. XXI.

Séperuiuũ minus. SEMPERVIVVM minus, quæ vulgò Vermicularia, vt Craſſula minor appellatur, in parietibus naſcitur, cauliculis dodrantalibus, rectis, in quibus foliola ſunt tereti figura, inſtar Vermiculorum, in neutrũ deſinẽtia: in cacumine veluti vmbellã gerit, floribus luteis, Hyperico ſimilibus. Dioſcorides inquit in petris parietinis, & maceriis, & ſcrobibus opacis naſcitur: caulibus ab vna radice multis tenuibus, crebro foliatis, exilibus; foliis rotundis, pinguibus, mucronatis; fert autem ex medio foliorum caulem prope dodrantalem, gerentem vmbellam, & florem tenuem; & herbaceum: vbi verbum χλωρόν pro pallido videtur accipiendum eſſe. Plinius iiſdem fere verbis deſcribit: fruticoſum à radice, & ſurſum vſque ad cacumen: foliis anguſtis, mucronatis, ſuccoſis, palmo alto caule: radix inutilis.

Dioſcor.

Plinius.

CAP. XXII.

Séperuiuum tertiũ. SEMPERVIVVM tertium minimum eſt, longitudine digitorum quatuor: cauliculis tenuiſſimis, infirmis; ideo ex ſubgrundiis, & ex parietibus pendent: foliis magnitudine grani Tritici, cinerei coloris: flores candicantes, aut lutei, puſilli, ſapor aquoſus, ſimilis antedictis: Quoddam tamen ex iis, quæ florem luteum gerunt guſtatum paulo poſt fauces exurit: fructum ſtellatum ferunt. Dioſcorides pro tertio Semperuiuo illud intelligit, cui vis eſt excalfaciens, acris, & exulcerans: hanc aliqui, inquit, Andrachnem ſylueſtrem vocant, aliqui Telephium, Romani Illecebram, puſillis, craſſioribus qui foliis, hirſutis, Portulacæ proximis; naſcitur in ſaxis. Plinius eſt inquit Semperuiuo minori ſimilis, quam Grçci Andrachnem Agriam vocant, Itali Illecebram: puſillis, latioribus foliis; breuiori cacumine; naſcitur in petris, & colligitur cibi cauſa: cui facultas eadẽ, quę cæteris refrigerãdi, & aſtringẽdi.

Dioſcor.

Plin.

CAP. XXIII.

Cepæa. CEPAEA in collibus vmbroſis naſcitur, ſimilis Vermiculariis, foliis tantum latioribus, ſed Portulaca anguſtioribus coloris cinerei, aut ſubrubentis: floſculos fert ex purpureo candicantes, vel luteos. Altera in montibus; foliis breuibus, vnguis pollicis latitudine, denſis, vt in Semperuiuo maiore. Dioſcorides inquit Cepęa Portulacæ ſimilis eſt, ſed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Plinius Cepæa inquit ſimilis Portulacæ, nigriore radice, ſed inutili, naſcens in littoribus harenoſis, guſtu amara.

Cepæa altera.

DVAE

CAP. XXIIII.

DVAE sunt in parietibus opacis naſcentes, vix excedentes quatuor digitos: foliis latitudinem vnguis, modice anguloſis: quæ alteri quidem prope radicem denſa ſunt, vt in Semperuiuo; alteri autem rara, quæ & ramoſior eſt: floſculi candicantes: radix tenuis: fructus ſtellatus, vt in Semperuiuo tertio: Quidam Vmbilici ſpeciem putát. Has apud antiquos ab vngue cognominatas cenſeo; quia folia vnguium ſimilitudinem gerunt, & medentur vnguium morbis, quas Paronychias vocant: Dioſcorides herbam Paronychiam appellat: exiguus eſt frutex, in petris naſcens, Peplo ſimilis, minor longitudine, maioribus foliis: illita paronychiis, atque Fauis remedio eſt.

CAP. XXV.

VMBILICVS Veneris in parietibus naſcitur, pediculis ab eadem radice multis, folium ſuſtinentibus, rotundum, & læuiter concauum, acetabuli figura; ex medio foliorum cauliculus exit palmum altus, tenuis, rectus, & ſimplex; in quo floſculi ſubcandidi, veluti in ſpica; fructus exigui, oblongi, deorſum inflexi: radix ſubeſt rotunda, & candida, Fabæ aut oliuæ magnitudine carnoſa. Extat & grandior: folio latiore, circumquiter corroſo: altiore caule; in quo foliola ſunt Paronychiæ ſimilia: hyeme viuunt: æſtate exareſcunt, viuentibus radicibus. Cotyledon apud Græcos vocatur, de qua Dioſcorides inquit: folio conſtat in acetabuli formam tornato, ineuidenter concauo: breui in medio cauliculo, in quo ſemen ineſt: radice oliuæ modo rotunda: Plinius inquit Cotyledon paruula herba: cauliculo tenero, puſillo: pingui folio, & concauo, vt coxendices, naſcitur in marittimis, petroſiſque, viridis: radice oliuæ modo rotunda.

CAP. XXVI.

CRASSVLA maior à recentioribus appellatur, ab aliis vulgò Fabaria, in parietibus ſeritur, radice vel ſurculo infixo: caules ab eadem radice plures fert, craſſos, & pulpoſos, veluti Portulacę; & in eis folia effigie coclearis, mediocriter in longitudine excauata, & in ambitu parum corroſa, valde craſſa, & frequentia, ambitum deſcribentia ampliorem, quàm Semperuiuum maius: ſed quo magis caules attolluntur; folia inferna decidunt, & alia oriuntur minora: caule in gracilitatem attenuato ad cubitalem prope altitudinem: in cacumine vm-

bellam fert flofculis ex viridi candicantibus,& capitula Hyperico fimilia, fed ex pluribus filiquulis congefta, vt in Semperuiuo: radices fert duas,aut tres,rotundas,Oliua longe craffiores,in radiculam tenuem definentes: floret autumno; vtuntur huius foliis ad Furunculos concoquendos integris fuperpofitis, folum detractu cuticula, vt fuo humore (Crassula alia) glutinofo hęreant. Alia in montibus oritur, locis vmbrofis: foliis minoribus, rarioribufque: floribus purpurafcentibus. his videtur conue- (Cotyledon altera Diosc.) nire defcriptio alterius Cotyledonis apud Diofcoridem, licet aliquæ notę diffonare videantur. defcribitur autem his verbis. eft & alterum genus Vmbilici Veneris, quod Cymbalion aliqui vocant: pinguioribus foliis, latioribus, ligularum modo. denfis circa radicem,medium oculi ambitum defcribentibus, vt in maiore Semperuiuo, aftringentis guftus: cauliculo tenui; in quo flores,& femina Hyperici: radice maiufcula; facit eadem, quæ Semperuiuum. Quod in hac defcriptione diffentire videtur à planta propofita, eft caulis tenuitas, & flos Hyperici: nam reliqua fatis cõfentiunt,præcipue nomen Cymbalion: excauatum enim eft folium in longitudine,vt videatur Cymba, quod eft nauiculę genus, non in rotunditate, vt in altero Vmbilico, fed tenuem eius caulem dictum puto comparatione cum Semperuiuo maiore, cui fimilem dixit foliorum ambitu: at differt caulis tenuitate: flores autem luteos, quales Hyperici, non dum vidi, licet fint, qui teftentur fe luteis floribus vi- (Plinius) diffe. Plinius de altero Cotyledone inquit: eft autem genus eiufdem fordidis foliis,latioribus,denfioribufque circa radicem, velut oculum cingentibus, afperrimi guftus: longiore caule, fed pergracili, tot autem noui hucufque Semperuiui generibus affinia.

CAP. XXVII.

Elleborvm album in Alpibus nafcitur,præcipue in fenariis cãpis, cefpes ex pluribus caulibus rectis conftans, fimplicibus, cubitalibus: caulis Harundinis modo folia conueftiunt, fimillima Gentianæ,aut Plantagini, fubhirfuta,& inferne candicantia, fecundum neruos replicata: flofculi circa fummos caules racematim cohærent herbacei: fructus parui ex tribus, aut quatuor filiquis conftantes: radices multæ ex vno capite veluti bulbo defcendunt fibrofę, pallidę: floret æftate. Alterum genus foliis conftat latioribus, lęuioribus ac magis virentibus: flores fert purpureos fummo caule in ramos digefto. Diofcorides inquit: Elleborum album à Latinis Veratrum album vocari: folia fert Plantaginis, aut Betæ fylueftris, breuiora, nigriora, & colore rubentia: caulem cauum, palmi altitudine, tunicis conuolutum, quas abdicat, cum arefcere incipit: radicibus nititur multis, tenuibus,ab oblongo &

exiguo

exiguo capite Cęparum modo exeuntibus : naſcitur in montibus & aſperis : radices meſſibus colligendæ : eligi oportere candidum, friabile, carnoſum, modice extentũ, nec tamen Iunci modo mucronatum, nec quod frangendo puluerem emittit, & tenuem habet medullam, guſtu non admodum feruens, neque ſaliuam ſubinde ciens : huiuſmodi autem ſtrangulat, vomitione educit varios humores.

CAP. XXVIII.

ELLEBORVM nigrum vulgare in collibus naſcitur, frequens in ſyluis præcipue inter Caſtaneas : foliis ab radice multis, longo pediculo, ac prædùro, craſſoque conſtantibus, latioribus Platano, frequentibus ſciſſuris, in profundum actis, ſegmentis circumquaque ſerratis, & quaſi hiſpidis extremis : caules media hyeme aſſurgunt ab eodem globo radicum tres, aut quatuor, ſimplices, dodrantales, lęues, ac ſtriati, quaſi Filicis, in quibus pauca folia, ac paucioribus diuiſuris : ex eorum ſinu ramuli exeunt florem ſuſtinentes, magnitudine Roſę ſyluestris, colore herbaceo, durum, qui numquam defloreſcit : in medio fructus continetur, qui tribus, aut quatuor ſiliquis conſtat, craſſis, ac breuibus quaſi Ciceris, in quibus ſemina rotunda continẽtur. Milio craſſiora, quæ meſſibus perfecta ſunt : radices ex quodam globo inæquali multę, ac tenues, & nigræ deſcendunt. Alterum genus in Alpibus Piſtorienſibus naſcitur : foliis minoribus, magis humi ſparſis, lentis, ſegmentis ad Laurum accedentibus, minus ſerratis, nigrioribus : flores fert candidos inferne perpurpuraſcentes, breuiori caule : in cæteris ſimile vulgari. Dioſcorides de Elleboro nigro inquit Melampodion appellari à Melampode paſtore caprarum, qui eo furentes in ſe prætidas primus purgaſſe & ſanaſſe fertur. Folia ei viridia, Platano ſimilia, ſed minora, Sphondylij foliis proxima, ſubaſpera, nigriora, pluribus diuiſuris inciſa : caulis aſper : flores candidi, purpuraſcentes, racematim cohęrentes : ſemen Cnici, quod in Anticyra Seſamoides vocant, quo deiectiones moliuntur : radicibus cohæret nigris, tenuibus à capitulo Cepę ſimili confibratis, quarum eſt vſus : oritur in collibus aſperis, & ſitientibus locis. optimum in Anticyra: eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis ſit medulla, acri guſtu & feruens : purgat ventrem, detrahens bilem & pituitas, dracma vna, aut obolis tribus per ſe, vel cum Scamonia & ſalibus. Conſitum proxime radices vitium vinum purgandi facultate donat celeriter effodi radicem oportet; quoniam habitu caput tẽtat : ideo foſſuri Allium præſumunt & vinum : emedullatur albi veratri modo. ſed hæc deſcriptio aliqua ex parte neutris ſupra dictarum conuenit; neque enim flos racemoſus ineſt; neque ſemen Cnico ſimile; neque

caput

caput radicis Cæpam imitatur aliqua ex parte. Existimo autem mẽdam aliquam subesse, in quibusdam nigro Elleboro tributis, quæ potius albo conueniunt: nam flos racemosus, & caput Cæpæ simile, quod & tunicis inuolutum est in albo reperitur. Quod autem de fructu scribit Cnico similé, forte pro Cnico Græce Leucon legendum, idest album, vt significet fructum nigri Ellebori esse albo similem, quem Sesamaceum Theophrastus rectius. In albo quoque Elleboro apud Dioscoridem est aliquid, quod ex nigro mutuatum fuisse videtur, scilicet caulis palmi altitudine, cum potius cubitalis, & altior in albo sit; & quod tempestiuum est messibus colligere, in nigro quidem cõsentaneum est rationi; eo enim tempore caulis exarescere incipit, quæ est oportunitas colligendi radices & in cæteris omnibus: at eo tempore album vix florere incipit: ideo rectius Theophrastus albi, colligendi tempus in autumno dixit. sed & apud Theophrastum varia vtriusque Ellebori traditur historia, ob variã relationem. Alij enim Elleborum album & nigrũ similia esse aiunt, præter quam quòd radices colore inter se differant: esse namque alterius candidam, alterius nigram. Alij folium nigri Laureum; candidi Porraceum reddunt: radices autẽ similes colore excepto. Qui igitur similia esse dicunt, hãc aiunt formam esse: caulem Antherico similem valde breuem: folium late scissum, simile Ferulæ, ingenti longitudine, statim ab radice exiens & humi stratum: radicem large multiplicem, quæ scilicet prætenues constant, atque vtiles sint; nigrum equos, Boues, suesque, necare affirmant, & idcirco eum cauere: candido pecudes nimirum vesci, atque hinc primo vim depræhensam, cum illo pecudes purgarentur: tempestiua collectio in autumno: in vere intempestiua; Niger vbique nascitur, at candidus locis paucissimis exit: optimus nascitur in Oeta monte, & eius parte vna tantummodo, vbi plurimus est eius prouentus: amat loca algentia, miscetur in potione, vt vomitio bene succedat, Elleborinæ semen, hęc herbula quędam est. alibi scribit Ellebori caulem esse Ferulę proximum: radices imas & firmiores succidi oportere; supernam enim in caput extuberantem inutilem esse, & canibus dandam cum purgandum est. In Anticym Fructu eius purgantur, quem Sesamaceum fert. sed quod vtrique à quibusdam tribuitur folium late scissum, Ferulæ simile, & vt Dioscorides inquit Sphondilio, conuenit nigro tantum. Plinius quoque in vtriusque descriptione ambigit: nam inquit prima eius genera duo sunt, candidum & nigrum; hoc radicibus tantum intelligi tradunt plerique. alij folia nigri Platani similia, sed minora, nigrioraque, & pluribus diuisuris scissa. Albi Betæ incipientis, hæc quoque nigriora, & Canalium dorso rubescentia. Hucusque Dioscoridem secutus est: sed postea alios sequitur qui similia tradunt inquiens. vtraque caule palmi ferulaceo, bulborum tunicis conuoluto, radice fibrata Cęparum mo

do:

do: quæ profectò conditiones albo insunt, excepta breuitate palmi. Addit in Italia Veratrum vocari, ab aliis Melampodion: vnum eius genus à Melampode diuinatoriæ artis celebri, aut ab altero eiusdem nominis Pastore inuentum, quem tradunt Capras animaduertentem pastu illo purgari, datoque lacte earum sanasse prætidas furentes. Hoc genus Galenus Elleborum album esse testatur quod & ex Theophrasto colligere licet asserente, pecudes albo vesci, indeque iura purgandi deprehensam fuisse. cum tamen appellatio Melampodij nigro tribuatur tum à Dioscoride tum à Theophrasto. Huius occasione coniicio Ellebori fructum, quo in Anticyra ad purgationes vtebantur Sesamoides vocantes, ex albo potius fuisse quam è nigro. nigrum enim caueri ab animalibus tradit Theophrastus. nam interficit equos, Boues, & sues, cuiusmodi noxa non inest in candido, cum id innoxie depascatur à pecude. è conuerso tamen radicibus cõtingit: albi enim radices strangulationis periculum afferunt, nigri nequaquam. Et quod scribit Plinius candidum Elleborum quondam terribile fuisse, postea tum promiscuum, vt plerique studiorum gratia ad prouidenda acrius, quę commentabantur, sæpius sumptitauerint, de fructu intelligẽdũ puto. Carneadem enim inquit responsurũ Zenonis libris: Drusum quoque Romanum constat hoc medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra insula: ibi enim tutissime sumitur; quoniam Sesamoides admiscent. sed vt ad nigrum Elleborum reuertamur. Illud legittimum censeo, quod in montibus oritur: foliorum segmentis ad Laurum accedentibus, vt Theophrastus est author: flore candido superne, inferne purpureo, vt Dioscorides innuit, flores tradens candidos purpurascentes. At vulgare Elleborum nigrum meritò adulterinum dici potest, finitimum tamen non solum specie, sed & viribus: ob id non abre fuerit Consiliginem intelligi apud Plinium, cuius radix suum & pecorum omnium remedium præsens est, pulmonum vitio vel traiecta tantum in auricula: bibi debet ex aqua, haberique in ore assidue sub lingua; nam similem facultatem Elleboro nigro tribuit pecorum & iumentorum pituitas sanare, surculo per aurem traiecto, & postero die eadem hora exempto. Hodie rustici remedium id nouerunt Ellebori vulgaris radiculam in hunc vsum vsurpantes, vulgò Radichiellam vocant.

CAP. XXIX.

ENNEAPHYLLON à Plinio vocatur ob nouenarium foliorum numerum, quidam pro Elleboro nigro accipiunt, sed valde ab eo recedit, quamuis in eodem genere sit. Foliata est non ab radice, vt Elleborum nigrum, sed in caule tantum. Caulis est crassus, fere baculi crassitudine, breuis, in quo frequentia sunt folia, figura Cannabis, in no-

uem

uem partes vtplurimum diuiſa, veluti digitos, robuſta ea ſunt, & lęuia: in cacumine comam latam fundit, in quo flores Ellebori nigri, ſed minus patuli, colore herbaceo extremis labris purpuraſcentibus: fructus ſimilis: radix ſubeſt oblonga, & nigra, tenuioribus villis fibrata: oritur in eiſdem locis, in quibus Elleborum vulgare. Plinius inquit Enneaphyllon longa folia nouena habet, cauſticę naturę: imponitur lana circundata ne vrat latus: continuo enim puſtulas excitat, lumborum doloribus, & coxendicibus vtiliſſimum.

CAP. XXX.

ELLEBORINA in collibus naſcitur frequentiſſima in agro Fęſulano: multis ab eadem radicem foliolis, quatuor digitorum altitudine, rotundis, circumquaque ſciſſis, figura Anemonę, aut Geranij, læuibus: florem fert in medio folio luteum paulo poſt brumam: ſiliquas tres aut quatuor Elleboro tenuiores, in quibus ſemina Milij inſtar: radices ſubſunt candidæ, breues, multę, aceruatæ, ſimiles minori Chelidonio: areſcunt folia, perfecto ſemine, nondum exacto vere. Theophraſtus Elleborinam tradit herbulam quamdam, cuius ſemē cum Elleboro miſcetur in potione, vt vomitio bene ſuccedat. Dioſcorides Epipactim vocari tradit ab aliis Elleborinam, paruam herbam: exiguis foliis, quę iocinoris vitiis vtilis & contra venena pota. eadem Plinius habet, in Aſia & Græcia naſci.

CAP. XXXI.

STAPHISAGRIA ſemē eſt peregrinum apud nos, valde ſcabrum, nigrum, anguloſumque, magnitudine Cicercułę, quod commanducatum pituitam valentem extrahit, & capiti oblitum ex oleo pediculos interficit; vnde vulgò herba pedicularis vocatur. hoc lato planta prouenit cubito altior; caule recto, hirſuto: ramis quoque rectis folia fert vitis modo ſciſſa, hirſuta, pinguia: flores circa ſummos ramulos cærulei coloris, figura floris Capuccij ſed decurtata cauda: ſiliquas ternas vel quaternas Ciceris craſſitudine, hirſutas, in quibus ſemina farcta continentur: annua eſt planta. Dioſcorides inquit Staphiſagria folia habet Vitis ſylueſtris ſciſſa: cauliculos rectos, molles; florem Glaſto ſimilem: folliculos virides, ſimiles Ciceri, & in his ſemen triangulum, aſperum, ex nigro ruffeſcens, intus, album, guſtu feruens. vbi flos Glaſto ſimilis non de figura herbę accipiendus videtur, ſed de colore, quem Glaſtum inficit. Plinius Aſtaphiſagriam vocat, & Staphim, quam vuam Taminiam aliqui vocant falſo: cauliculis nigris, rectis: foliis Labruſcę:

fert

fert folliculos verius quàm acinos virides, similes Ciceri; in his nucleum triangulum: maturescit cum vindemia, nigrescitque: non nisi in opacis oritur.

CAP. XXXII.

NAPELLI duo genera nascuntur in Alpibus inter venena atrocissima quorum vnum multis constat radiculis, Ellebori nigri modo fibrosis: Alterum vero easdem habet, rectis modo contestas, cauitate in medio relicta, quod & atrocius est: vtraque caulem rectum ferunt, cubito altiorem, aliquando bicubitalem, lęuem, striatum: folia reticulato Napello rotunda insunt, & incisa instar Anemonę, multo latiora: flores circa summos ramulos cærulei, figura Staphisagriæ, tenuiores: alteri folia Platani, minora candidis maculis: flores pallidi: figura similes alteri; vtrumque paruas siliquas fert, ternas, vel quaternas, in quibus semina Elleboro similia continentur. vtuntur radicibus ad lupos enecandos & mures, earum farina carnibus admixta, aut aliis cibis, præsertim generis reticulati. putatur esse apud Auicennam Napellus venenum perniciosum, in summo calidum & siccum, cui inquit resistit mus, qui in eius radice moratur eam vescens. Quamuis autem nullæ tradantur nothę; tamen ex nomine, quod hucusque retinuit & ex effectu asserere possumus venenum id esse, quod scribit Auicenna similiter apud Dioscoridem putandum est inter Aconiti genera recenseri, quod Lycoctonum vocatur foliis venatoribus in vsu ad lupos interficiendos, & alia animalia: idcirco etiam Dioscorides indescriptam reliquit. Tria enim Lycoctoni genera esse tradit, vnum, quo vtũtur venatores, alia duo in suum vsum vertere Medici: describit autem solum tertium, quod Pōticum nominatur, de quo mox agemus.

CAP. XXXIII.

DVAE in montibus nascuntur frequentes in syluis, quas vulgò Dentarias vocant, distãt inter se magnitudine; nam maior folia fert ab radice diuisa in septẽ, vt plurimum partes, Ellebori nigri modo, mollia, angulosa Cicorij modo, inferius subcandida: caulem simplicem, cubitalem, aut paulo breuiorem, in cuius cacumine vnicum folium, similiter diuisum sustinet, è cuius sinu ramulus attollitur, in quo flores candidi, vt Leucoij & siliquę simplices, quod in hoc genere paucis contingit: radicem digiti crassitudine summa tellure oblique tendentem, frequentibus geniculis pulchre dearticulatã, colore candido, splendentem Alabastri modo, quasi dentes, vnde nomen assumpsit, quę tamẽ vetustate nigrescit, sobolem à lateribus candidam ferens: hæc tantum in

altiſſimis naſcitur. Minor ad decliuiora etiam loca deſcendit; minoribus multo foliis, & in pauciores partes diuiſis, in caule pluribus per interualla diſpoſitis: radices ſimili figura tenues fert, nigricantes; floſculos purpureos: ſiliquas exiles: peculiare huic; nam in foliorum alis ſingulis ſobolem gignit, quæ ſunt radiculæ ex duobus aut tribus geniculis conſtantes, nigrę veluti parua Mora, quæ in terram decidentes germinãt: idcirco raro in hac reperiuntur flores, & ſiliquæ, cum ſobole apta nata ſit facilius, quam ſemine propagari. Altera etiam eſt huic ſimilis, breuior, non ferens ſoboles ſupradictas. Lycoctonum Ponticum Dioſcorides vocat inter Aconiti genera, inquit enim: plurimum in Italia naſcitur montibus Iuſtinis: foliis effigie Platani, crebriore diuiſura, multo longioribus, ac nigrioribus: caulem fert Filicis pediculo ſimilem, nudum, cubitalem, aut maiorem: fructum in ſiliquis aliquantum longis: radices veluti Squillæ marinæ Cirri, nigrę, quibus vtuntur ad luporum venationes: nam crudis carnibus inſertę & deuoratæ lupos enecant. Hæc deſcriptio longe magis quadrat Dentariæ vulgò appellatæ, quàm Napello: quamuis & illi folia ſint Platani, at minora, non longiora, vt Dioſcorides tradit. præterea radices Napelli quam ſimilitudinem habeant cum Squilla marina non video: Squilla enim oblongam figuram habet, ac recuruam, ſquamis quibuſdam interſectam: cui Dentariæ radices maxime aſſimilantur. Sed quis merito dubitaret; quia caulis nudus, quem Dioſcorides Lycoctono tribuit, neque Dentariæ, neque Napello conuenit; folia enim vtręque ferunt non ſolum ab radice, ſed & in caule. at hæc conditio Dentarię quidem quadrare poſſet, Napelo autem nequaquam: nam Dentaria vnicum folium in cacumine gerit, veluti Filicis pediculus, vt Dioſcorides inquit: non enim caulis ſimpliciter nudus dicitur, ſed veluti Filicis pediculus nudus, folium ſuſtinens. Theophraſtus Aconitum vocat, quod inquit in Creta naſci, & Zacyntho, ſed plurimum optimumque in Heraclea Ponti: habet folium Cicoraceum: radicem ſimilem figura & colore Squillæ (at hic vulgati codices non καρίδι legunt, ideſt Squillę ſimilem, vt Dioſcorides habet, ſed καρύᾳ, ideſt Nuci, qui error manifeſtus eſt) aiunt vim illam mortiferam in hac eſſe: folium autem & fructum nihil nocere: fructus autem eſt herbę non ſurculoſæ: breuis ea herba eſt, nihilque ſuperflui habet, ſed inſtar Tritici, non tamen in ſpica fructum fert. naſcitur vbique, & non in Aconis ſolum, vnde appellationem ſortita eſt. is autem Vicus eſt Periandynorum: amat maxime loca petroſa: nec pecus ea paſcitur, nec animal vllum componi quadam ratione affirmant, vt efficaciam habeat, nec noſſe vnumquemque: idcirco medicos compoſitionis eius ignaros, & ad vſum putrefaciendi, & ad alia quæcumque, nullam impreſſionem facere, ſiue in vino, ſiue in melicrato propinetur. componi autem ita ferunt, vt certis

tis occidere tẽporibus poſſit videlicet bimeſtri, trimeſtri, ſemeſtri, anno cõpleto, nonnullam etiã biennio: at peſſime illos de vita diſcedere volunt, qui plurimum temporis reſiſtere poſſint: paulatim enim tabeſcat corpus, & languore pereat diuturno, eſt neceſſe: facillime illos, qui confeſtim obeunt, remedium nuſquam eſſe compertum, ſed falſo dici quoddam aliud reſiſtens illi naſci: non enim herba ſed melle & mero & quibuſdam huiuſmodi ſeruari aliquos potuiſſe: atque id raro factum, ſummaque difficultate. Aconitum inutile iis, qui præparare ignorant, nec licitum poſſidere, ſed capitalem pœnam inſtitutam. temporis differentiã pro collectus ratione ſequi autumant, mortes collectuum temporibus compares euenire. ex hac Theophraſti hiſtoria ſatis comprobari poteſt Aconitum Ponticum, quo & ſcatet Italiæ Apenninus Dentariam eſſe: foliorum enim ſegmenta Cicoracea ſunt; ſimplex caulis, nullis ramis, vt Tritici, quod ſi quis experimento efficaciam forte non inuenerit, non mirabitur, ſi ea, quæ ex Theophraſto ſcripſimus, perlegerit.

CAP. XXXIIII.

VULPARIA in Alpibus appellatur herba foliis alterius Napelli, non reticulati, paulo minoribus; cauliculis dodrantalibus, quorum cacuminibus flos inſidet, Ranunculi modo aureus, latior, quo decidente capitulum gerit, ex multis ſiliquis breuibus farctum: radices fert fibroſas, vt Ranunculus, quibus vulpes necari tradunt. Altera folio conſtat rotundo, integro, tantum ſerrato; floribus minoribus; ſiliquis vt ſupradicta capitulum formãtibus: oritur in humectis Alpium.

CAP. XXXV.

QVAEDAM in Alpibus Liguriæ naſcitur: foliis tenuiſſime inciſis, vt Floris Capuccij: floribus pallidis: radicibus binis, aut ternis, ſubrotundis, teſticulorum modo: appellant Antoram, quamuis apud Hermolaum Syluaticum alia oſtendatur ſub eo nomine. Celebrant hanc aduerſus venena Napelli, cum tamen videatur illi eſſe congener, & in eiſdem locis naſcatur. Putatur eſſe Zedoaria Auicennę, de qua inquit: ſunt portiones ſimiles Ariſtolochiæ, minores tamen & eiuſdem virtutis: Et melior eſt illa, quæ cum Napello creſcit, & eius vicinitas debilitat plantam Napelli: Efficacior eſt Doronico; nam reſiſtit Napello, & eſt antidotum omnium venenorum. Alibi Algieduar & Zeduar vocat idem ſignificans. Diximus in India Geiduar vocari radiculam, translucidam, Glandi ſimilem, ad venena celebratam. At noſtra nigra eſt exterius, interius candida, mollis, pinguis, & lenta, etiam cum

diutius asseruata fuerit, non sine quadam perspicuitate: sapor cum aliqua dulcedine, vt Doronici, sed linguam mordet: cum scissa est, nigredinem assumit. Videtur idem Auicenna hanc eamdem intellexisse, cum de Napello loquitur, inquiens appellari Napellum Moysi, quæ herba est nascens cum Napello, cum aliæ herbæ apud illum non crescant, aut non frutificent: & est maius antidotum ad Napellum: Sed cum addit eodē nomine intelligi animal, quod moratur in radice Napelli sicut mus, antidotum omni veneno, & viperę: murem Napelli alias vocat, qui eo nutritur: forte hæc radix ob figurę similitudinem muris nomine donata est. Alia verò est Zedoaria vulgaris, quæ Zurumbet ab Arabibus dicitur, vt alibi explicatur.

CAP. XXXVI.

PŒONIA in Alpibus nascitur: stolones ab eadem radice plures ineunte vere mittit, rubentes, crassos, qui in folia explicantur, ramosa, ramis tripartito assidue diuisis: foliorum segmenta oblonga sunt figura, & magnitudine Nucis Iuglandis: caulis simplex, rectus, semicubitalis, in cacumine vnicus flos, grandis, amplitudine Rosę rubens, quo decidente siliquas fert tres, aut quatuor, ex vno callo in diuersa tendentes, crassitudine Amygdalæ, recuruas: quæ in autumno dehiscentes semina ostendunt initio quidem rubra veluti Punici grana, postea autem nigra, subrotunda, crassitudine viciæ: radix crassa est, & ramosa, candida pulpa constans, graueolens: Pœonia mas vocatur. Altera fæmina foliis tantum distans & radicibus; folia enim numerosius diuisa sunt; ideo segmenta minora, inferius candicantia, & subhirsuta: radix diuisa, in orbiculos, alios quidem exacte rotundos, alios oblongos, figura Glandis, aut Asphodeli. Dioscorides vtrumque genus describit his verbis: caulis duorum dodrantum longitudine adolescit, comitantibus aliis, quàm pluribus: folia masculæ Iuglandi similia, fęminæ diuisa, vt Smirnij; in cacumine caulis siliquas fert Amygdalis similes, quibus dehiscentibus grana reperiuntur rubra, exigua, multa, Punicis similia; aliis in medio nigris, purpurascentibus quinque aut sex. radix Mari digiti crassitudine, palmi longitudine, gustu astringens, alba: fæminę adiunctas habet veluti Glandes septem aut octo, vt Asphodelus. nascitur in altissimis montibus & pręruptis; Apud Theophrastum Theodorus Castam vertit inquiens, alij Dulcisidam vocant, noctu effodiendam præcipiunt: nam si interdiu & à Pico Martio quispiam visus sit, fructum quidem legens, oculis periclitabitur: radicem autem secans procidet in sedem. Plinius inquit vetustissima inuentu Pœonia est, nomenq; authoris retinet: nascitur opacis montibus; caule inter folia digitorum

qua-

quatuor, ferente in cacumine veluti Græcas Nuces, quatuor aut quinque: ineſt iis ſemen copioſum, rubrum, nigrumque: hæc medetur & Phaunorum in quiete ludibriis.

CAP. XXXVII.

DICTAMVM album vulgò appellatur in mōtibus naſcens: pluribus ab eadem radice caulibus, cubitalibus, rectis, ramis quoque rectis: in quibus folia inſunt diuiſa, figura Fraxini; vnde quidam Fraxinellum vocant, odore medicato. Flores circa ſummos ramos ſunt ſubrubentes, ampliores, Leucoio, odore Cinnamomi; ſiliquæ quaternæ, aut quinæ, latæ, ac breues, in quibus ſemina ſplendida, nigerrimi coloris, ſubrotunda continentur. radices ab eodem callo plures, ſarmentoſæ ſparguntur, candidæ, amarę, quibus vtuntur ad lumbricos ventris Enecandos, ad venena & peſtem efficaci admodum remedio.

CAP. XXXVIII.

AQVILEGIA vulgò appellatur herba, in ſyluis naſcens, quæ & ſeritur in hortis ob floris pulcritudinem: folia fert ramoſa Pœonia fæmina, ſed rotundiora, candidiora, ac magis diuiſa, effigie Chelidonij maioris: caules plures rectos, ramoſos, læues, duorum dodrantum longitudine, in quibus pauca folia, ac minus diuiſa, cacumini bus florem gerit ſpecioſum, in multa foliola conuoluta digeſtum, caudiculis à tergo ſingulis, reflexis, vt ſingula imitentur columbas inuicem exoſculantes; ideo quidam Columbinam vocant: color aliis ineſt cęruleus, aliis candidus; & in vtroq; genere alius ſimplicior eſt in partes quinque grandiores digeſtus; alius numeroſis conſtat foliolis: decidente flore, ſiliquæ naſcuntur quinque, oblongę & inuicem conuolutę, in quibus ſemina ſplendida, ac nigra vt Dictami albi continentur, tenuiora, in angulum acutum deſinentia, ſapore grato. radix ſubeſt breuis, & craſſa. Theophraſtus, vt puto, hanc Iaſionem vocat, vt ex floris deſcriptione colligere licet: inquit enim inter florum differentias nonnulli etiam folio vno emergunt, deſcriptionem tantum plurium oſtendentes, vt flos Iaſione: in hoc enim haud quaquā folium vnumquodq; diſcernitur, nec conceptaculo pars infirma eget, ſed poſtrema in angulos exeunt; hæc tantum habentur de Iaſiona apud Theophraſtum. Sed Plinius duobus in locis de Iaſione agens, videtur diuerſam intelligere: vno enim in loco Theophraſtum ſequutus inquit: Iaſione vnum folium habet, ſed ita implicatum, vt plura videantur: alibi inter olera inquit: & Iaſione olus ſylueſtre habetur, in terra repens, cum lacte multo: florem fert candidum,

dum, Concilium vocant, cuius commendatio ad stimulandos coitus: cruda ex aceto in cibo sumpta, mulieribus lactis vbertatem præstat: salutaris est phtisim sentientibus: infantium capiti illita nutrit capillum, tenacioremque eius cutem efficit. Hermolaus testatur apud Plinium vtroque loco pro Iasione Lassinam antea legi deprauate: forte autem in altera mentione non deprauate legebatur: significari enim videtur genus conuoluuli, quod inter olera recipitur: vel in genere Rapunculi constitui possit; nā & hęc lacte scatet, & inter olera recipitur.

Finis Libri Quintidecimi.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER SEXTVSDECIMVS.

CAP. PRIMVM.

VNVM tantum relinquitur plantarum genus, quod nullum semen molitur; idcirco neque verum caulem, neque florem gerit, sed aut iis omnino caret; aut quædam cauli ac semini proportione respondentia, vt Equiseti genera; quædam ex his radice tantum consta re videntur, vt Tubera; quędam solo folio, vt Lenticula palustris; fungi pediculo & folio constant; Alga radice & folio. Quę radice constant pediculo & folio, ad perfectiores accedunt magis; ferunt enim in folio quid, quod vicem seminis gerit, vt Filix, & quæ illi affinia sunt, de quibus primo dicendum est.

CAP. II.

FILIX copiosa nascitur in montanis, & tenui solo, vt totos colles impleat: bicubitali altitudine, & ampliore: singulari pediculo attollitur, crasso, duro, læui, striato, cubitali, cuius cacumem finditur in ramos magnos, qui in alios minores finduntur, foliolis vtrinque oblongis, & angustis, frequentibus, serratisque: in aduersa parte furfuracea quædam lanugo est, copiosior in tenellis, nuper erumpentibus è terra; nam procedente tempore decidit, renascique compertum est ex ea lanugine: nam proiectis filicibus vbi antea non fuerint, oritur copiose. A'Græcis Pteris vocatur, quia imitatur Auium pennas: Dioscorides inquit: folia sunt sine caule, & sine flore, & sine fructu, ex vno cubitali pediculo incisa, & alarum modo expansa, odore subgraui: radicem habet in summa tellure nigram, oblongam, cui appendices multæ sunt gustu subaustero: nascitur in mõtosis, petrosisq; locis. Theophrastus de Filice inquit: folia multifida, & quasi serrata insunt: hanc fimo superiecto interire affirmant, interim & pecore incumbente, radix tantum vtilis est, sapore ex dulci austero: Vermem latum expellit: semen non habet, neque succum: præcidi tempestiue in autumno ferunt.

CAP. III.

FILIX Fæmina in vmbrosis nascitur: multis ab eodem cespite foliis, simplici pediculo constantibus, statim à terra folioso, ferme cubitali: foliolis simili modo incisis, longioribus, instar prægrandis auium pennę. Dioscorides Theliphterin vocat idest fęminam Filicem: folia inquit fert Filicis, non singulari pediculo, vt illa, sed plures habentia appendices, ac productiones: radices longas, in obliquum tendentes, plures, ex nigro flauescentes, quasdam rubras. Theophrastus inquit: differt fęmina Filix à mascula, quòd folium vnico artu porrectum hęc habet, & radicem crassam, & longam & nigram; vtilis hæc contra interraneorum animalia lata melle subacta: & contra tenuia in vino dulci cum farina hordeacea data: si mulieribus grauidis detur, abortum facere; si cæteris, steriles in totum reddere aiunt. Plinius Filicis inquit duo genera, nec florem habent, nec semen: Phterin Græci vocant; alij Blechon: cuius ex vna radice quamplures exeunt Filices, bina etiam cubita excedentes longitudine, non graues odore: hanc marem existimãt. Alterum genus Theliphterin Græci vocant, alij Nymphæam Phterim: est autem non singularis, atque fruticosa, breuior, molliorque, ac densior; foliis ad radicem canaliculata. vtriusque radice sues pinguescunt. folia vtriusque lateribus pinnata; vnde nomen Græci imposuere. radices vtrique longę, in obliquum nigræ, præcipue cum inaruère; siccari autem eas sole oportet. nascuntur vbique, sed maxime frigido solo: effodi debent Vergiliis occidentibus: vsus radicis in trimatu tantum, neque ante, neque postea. pellunt interaneorum animalia: ex his Tineas cum melle, cætera ex vino dulci triduo potæ. vtraque stomacho inutilissima: aluum soluit primo bilem trahens, mox aquam. neutra danda fęminis; quoniam grauidis abortum, cæteris sterilitatem facit. Fæmina earum tetris vlceribus inspergitur: iumentorum quoque ceruicibus: folia Cimicem necant, serpentem non recipiunt: ideo substerni vtile in locis suspectis: vstę etiam fugant nidore. Filix biennio moritur, si frondem agere non patiaris: id efficacissime contingit germinantis ramis baculo decussis: succus enim ex ipsa defluens necat radices. aiunt & circa Solstitium auulsas non renasci, nec Harundine sectas, aut exaratas vomeri Harundine imposita, similiter & Harundinem exarari Filice imposita vomeri præcipiunt.

FILIX

CAP. IIII.

FILIX palustris prouenit in palustribus Pisanis, non limosis, sed arenosis, fruticosa; pluribus scilicet ab eodem cespite foliis, fere bicubitali altitudine, ramis ad latera prælongis, ac firmis, foliolis non serratis, lęuibus; at densa lanugine, subnigra obsitis, antequam explicentur: explicantur autem prius inferiora, quam suprema: ideo supremæ ramulorum partes fructus videntur non folia: totum folium videtur esse Abietis ramus, sed foliolis latioribus.

CAP. V.

FILICIS quoddam genus paruum in montibus reperitur, locis vmbrosis, sæpe in vetustis caudicibus, aliisque muscosis locis: foliis ab eadem radice multis, similibus Filici fæminę, angustioribus, duorum dodrantum longitudine: duorum generum vnum foliolis nequaquam serratis, vt Polypodium: alterum iisdem tenuissime denticulatis, hirsutioribus, in parte aduersa ferrugineis veluti furfuribus. Dioscorides Dryopterim vocat quasi Roboris Filicem. in muscosis inquit partibus vetustarum Quercuum nascitur, Filici similis, sed multo minoribus incisuris: radices habet inuicem implexas, hirsutas, acerbi gustus ad dulcedinem vergentis. Plinius inquit Dryopteris Filici similis in arboribus nascitur, tenui foliorum subdulcium incisura; radice hirsuta: vis ei caustica est; ideo Psilothrũ est radix tusa: illinitur enim vsque dum sudores euocet: iterumque & tertio, ita ne sudor abluatur.

CAP. VI.

POLYPODIVM in collibus placidioribus nascitur, locis muscosis iuxta caudices vetustos Roboris, aut in petris, & parietibus: radicibus sub musco serpentibus, digiti parui crassitudine, acetabulis quibusdam per interualla, imitatione Polypi animalis, quæ vestigia sunt foliorum, postquam abscesserint: hę exterius nigræ, & villosę sunt; interius subuirides, gustu subdulci, ac nauseoso: folia ex singulis acetabulis singula exeunt, dodrantis longitudine, similia paruæ Filici, sectionibus rarioribus, non serratis: in aduersa parte puncta quædam sunt lanuginosa, nigricantia. Dioscorides inquit: in petris muscosis nascitur, & sub truncis syluestribus Roboris, dodrantali altitudine; folio Filicis, subhirsuto, inciso, non tamen adeo tenuiter: Radice hirsuta, simili Polyporum Cirris, digiti parui crassitudine, intus coloris herbacei,

ſapore ex acerbo ſubdulci. vim habet purgandi: decocta in Iure pulli, aut Betę, aut Maluę: arida quoque in mulſa datur: trahit pituitam ac bilem. Meſues atram bilem trahere teſtatur, & craſſam pituitam, ſed imbecilliter: adiuuari ſeminibus calidis, odoratiſque vt Dauci, Aniſi: menſuram iuſtam eſſe à drachmis duabus ad ſex. Apud Theophraſtum Theodorus Fidiculam vertit: radix inquit hirſuta, & acetabulis cauernoſa, ceu Polyporum Cirri: purgare inferius apta eſt: vbi quis eam contigerit Polypum innaſci affirmant: habet autem folium ſimile Filici magnæ: naſcitur in petris; poſt imbres ſemper erumpit: ſemen autem non fert. Plinius inquit: detrahit bilem Polypodium, quam noſtri Filiculam vocant; ſimilis enim eſt Filici: radix in vſu piloſa, coloris intus herbacei, craſſitudine digiti minimi, acetabulis cauernoſa, ceu Polyporum Cirri, ſubdulcis, & in petris naſcens, aut ſub arboribus vetuſtis. exprimitur ſuccus aqua madefacta, & ipſa conciſa inſpergitur oleri & Betę & Maluę, vel ſalſamento, vel cum pulticula coquitur ad aluum lęniter ſoluendam, vel in febri. detrahit bilem & pituitam: ſtomachum offendit, aridę farina indita naribus polypum conſumit: florem & ſemen non fert.

CAP. VII.

LINGVA Ceruina, & Scolopendria vulgò appellatur, folium in longitudine productum. Figura lienis, longius Polypodio, integrum, nullis inciſuris, lęte virens, in aduerſa parte nigram lanuginem habens veluti in vermiculos digeſtam multa autem ab eodem ceſpite exeunt ex radicibus nigris, fibroſis: oritur in vmbroſis lapidibus; & iuxta vetera ſepulchra. celebris ad lienem extenuandum decocta in aceto, vel aqua diſtillata in potu. Theophraſtus Scolopendrion vocat, quam Theodorus Linguam Ceruinam vertit: ei comparantur folia Hemionij, quæ Mula à Theodoro vocatur. videtur Scolopendrij nomen inditum ob vermiculorum figuram, qui à tergo foliorum ſunt. Sed alia apud Dioſcoridem Scolopendrium intelligitur, quod ſcilicet Aſplenum vocatur. Galenus tamen Scolopendrium diuerſum ab Aſpleno facit, hanc intelligens, quam laudat ad lienem, vt Aſplenum. Dioſcorides Phyllitim vocat, cui inquit: folia ſunt Lapatho ſimilia, longiora, viridioraque, ſena aut ſeptena, recta, quæ anterius læuia ſunt, à tergo autem veluti vermiculos habet adnexos, paruos: oritur in vmbroſis & viridariis, guſtu acerbo, neque caulem, neque fructum, neque florem fert.

CAP. VIII.

HEMIONITIS Romę naſcitur in vetuſtis ædificiis, vmbroſis, & humectis ſimilis Linguę Ceruinę; breuiore folio, & inferna parte latiore, excauatoque adnexum pediculi, in angulum acutum faſtigiato, figura ſagittæ. Dioſcorides inquit Hemionitis quidam Splenion vocant: folio Dracuntij lunato: radicibus multis, tenuibus: neque caulem, neque fructum, neque florem fert: naſcitur in petroſis, guſtu ſubaſtringens: hęc cum aceto pota lienem abſumit. Plinius Hemionion vocat, & Teucrion, quam Teucer inuenit ſpargentem Iuncos tenues: folia curua: aſperis locis naſcentem: auſtero ſapore; numquam florentem; neque ſemen gignit: medetur lienibus: conſtatque ſic inuentam: cum exta ſuper eam proiecta eſſent, fertur adhęſiſſe lieni, eumque exhinaniſſe, ob id à quibuſdam Splenion vocatur: Narrant ſues, qui radicem eius edunt, ſine Splenę inueniri. Aliam mox ſubiungit Teucrion: ramis Hyſſopi, de qua nos alibi egimus. Apud Theophraſtum Hemionios vocatur. Theodorus autem Mulam vertit: inquit eius folium ſterilitatem mulieribus facere, vt tradunt, ſi aliquid vngulæ, ac ſeminis Muli animalis miſceatur: conſtat hęc folio Linguę Ceruinę: radice numeroſa, & tenui: Montanas planities, & ſaxoſas amat: Mulas hac herba plurimum delectari affirmant: vſus eius ad lienes.

CAP. IX.

CETRACH vulgò appellatur in petris, & parietibus vetuſtis, herbula folio digitali, raris vtrinque diuiſuris, non coniugatim, ſed alternatim digeſtis: color ſuperne virens, inferne rubigo quædã ineſt, furfuroſa, initio argentea, poſtea flaueſcens. Dioſcorides Aſplenum vocat, alij inquit Scolopendrium appellant: folia habet Scolopendræ animali ſimilia, multa ab radice vna: gignitur in parietibus, & petris opacis, qua cauernulæ ſunt; ſine caule; ſine flore; ac ſine ſemine: inciſa autem ſunt inſtar Polypodij, inferne ſubflaua, & hirſuta, ſupernè viridia. Galenus Aſplenum diuerſum facit à Scolopendrio, vt ſuperius notauimus in Lingua Ceruina. Plinius Aſplenon, inquit, ſunt qui Hemionion vocant: foliis trientalibus, multis: radice limoſa, cauernoſa, ſicut Filicis, candida, hirſuta; nec caulem, nec florem, nec ſemen habet: naſcitur in petris, parietibus opacis, humidis: laudatiſſima in Creta: Victruuius teſtatur pecora huius paſtu ſine liene inueniri; ſed perturbata videtur apud Plinium deſcriptio; cum radici tradat, quæ partim loco, partim foliis cõueniunt: non enim radix cauernoſa traditur à Dio-

ſcoride, ſed in cauernulis ſaxorum naſci: neque ſimilitudo Filicis candor, & hirſuties radici Aſpleni conuenit, cum ſit valde tenuis, & fibroſa, inter difficultates ſaxeas vix extirpabilis: ſed foliis potius hæc conueniunt, aut igitur Plinius aliam intellexit, vt eam, quam Polypodio ſimilem diximus inter paruas Filices, aut deprauatus hic locus eſt.

CAP. X.

QVODDAM genus Cetrach naſcitur in Ilua, locis æditis, & ſaxoſis: folio dodrantali, ramoſo, ac magis hirſuto, in cæteris per omnia ſimile. apud Dioſcoridem Lonchitis aſpera vocatur: folia inquit fert Scolopendrio ſimilia, aſperiora, & maiora ac magis diuiſa: vulneribus prodeſt ab inflammatione defendens: liquat & lienem ex aceto pota.

CAP. XI.

Polytricum offic. POLYTRICVM vulgò appellatur, in parietibus humidis naſcens: folio anguſtiore, quã Cetrach, pediculo valde tenui, nigro, ſplendente, in quo foliola rotunda, magnitudine Lentis, coniugatim Trichomanes Diosc. digeſta ſunt, punctis à tergo lanugineis. Dioſcorides Trichomanes vocat: quidam inquit & Adianton appellant: oritur in eiſdem locis, vbi Adiantum ſimilis Filici, admodum parua: tenuibus foliis ex vtraque parte inuerſus digeſtis, inuicem oppoſitis; figura Lenticulę in virgulis tenuibus, ſplendentibus, ſubnigris, acerbis: Theophraſtus Trichomanes inquit (Theodorus Filiculam vertit) ad diſtillationes vrinæ vnicè Filicula facit, vt quidam exiſtimant: caulem Adianto nigro ſimilem gerit: folia ad modum parua, denſa, aduerſa inter ſe condita: radicem minimam: amat loca opaca.

CAP. XII.

Capillus Veneris. CAPILLVS VENERIS vulgò appellatur herba naſcens in puteorum & fontium parietibus, aliiſque ſpecubus, aqua frigida irrigatis: pediculi ſunt tenuiſſimi capillorum inſtar, nigricantes, ac ſplendidi, ramoſi, palmi longitudine, folia ſuſtinentes ex viridi flaueſcentia, ſubrotunda, & inciſa, Apij modo, punctis quibuſdam à tergo: odor ineſt veluti Fungi. Meſues recentem inter purgantia eſſe teſtatur: nam ducit bilem & pituitam craſſam, quamuis ſiccatus faciat ad alui fluxum conſtringendum: expurgat quæ in pulmone, & quæ in renibus Adianton et continentur: calculum frangit. Dioſcorides Adianton vocat, & Po- Polytricum Dioscor.

lytricum:

lytricum: inquit folia fert Coriandro similia, diuisa in extremo, quæ è cauliculis enascuntur, nigris, valde tenuibus, dodrantalibus, splendidis. Folia Filicis videntur, valde parua; sine caule; sine flore; sine semine: radice inutili: nascitur in vmbrosis, & paluſtribus, & in parietibus humectis, & iuxta fontes. Theophrastus Adiantum appellatum scribit; quia in aqua numquam madeſcit: Theodorus aliquando Adiantum, aliquando Capillum Veneris vocat: perpetuo viret: eius genera duo candidum, & nigrum, ambo ad defluuium capillum vtilia oleo trita: nascuntur maxime locis humidis. Plinius Adiantum nigrum idem cum Trichomane intelligere videtur: album autem id, quod maius est: quale describitur à Dioscoride: inquit enim: Adianto miraculum: æstate viret: bruma non marceſcit: aquas reſpuit perfusum: merſum ſicco simile eſt; tanta dissociatio deprehenditur; vnde & nomen à Græcis; alioqui enim frutici Topiario; quidam Collitrichon vocant; alij Polytrichon, vtrumque eſt ab effectu: tingit enim capillum, & ad hoc decoquitur in vino cum semine Apij, adiecto oleo copiose, vt criſpum denſumque faciat: defluere autem prohibet: duo genera eius, candidius, & nigrum, breuiuſque. id quod maius eſt Polytrichon: aliud Trichomanes vocant: vtrique ramuli nigro colore nitent: foliis Filicis, ex quibus inferiora aſpera, ac fuſca ſunt: omnia autem contrariis pediculis denſa inter ſe ex aduerſo: radix nulla: vmbroſas petras parietumque aſpergines, ac fontium maxime ſpecus ſequitur, & ſaxa manantia, quod miremur cum aquas non ſentiat. calculos è corpore mire pellit; frangitque vtique nigrum: qua de cauſa potius, quàm quòd in ſaxis naſceretur, & à noſtris ſaxifragum appellatum, crediderim: bibitur è vino quantum terni decerpſere digiti, & quæ ſequuntur. Sed quamuis Plinius Adiantum nigrum Trichomanes appellari tradat, aliud tamen eſt. vtrumque apud Theophraſtum.

CAP. XIII.

ADIANTVM nigrum in ædificiis antiquis, opaciſque naſcitur: foliolis ramoſis vt Capilli Veneris, breuioribus multo, ac tenuius diuiſis, craſſioribus, nigrioribuſque, quibus lanugo tenuis eſt à tergo nigricans: alicubi pro Capillo Veneris vtuntur. Hanc puto ſumendam apud Medicos recentiores, cum Adiantum recipiunt diuerſum à Capillo Veneris. aliud genus Adianti nigri in frutetis naſcitur, locis aſperis, maius ſupradicto, dodrantali ſcilicet longitudine, ſectum in multos ac prætenues ramulos, pediculo nigro, ſplendido, craſſiore quàm Capilli Veneris: foliolis ſciſſis, minutiſque, vt prędictam, nigra, ac tenui lanugine in parte aduerſa: officinę Adiantum vocant, eadem in

mon-

montibus reperitur: paucioribus ramis. Quæ ſcribantur de Adiantho nigro à Theophraſto & Plinio ſuperius explicatum eſt.

CAP. XIIII.

IN montibus Liguriæ duæ reperiuntur pediculis in tres partes aſſiduè fixis. ac ſingulis ſectionibus in terna folia deſinentibus, vt in noſtra Imperatoria. Alteri folia digiti longitudine pollicis latitudine inſunt in gracilitatem faſtigiata: alteri latiora ac breuiora figura Hederæ, in ambitu frequentibus, quaſi aculeis exornata, odore ingrato, ſapore fatuo, & ſubaſtringente. Apud Dioſcoridem Epimedium in hunc modum deſcribitur. Caulis eſt non magnus,Hederæ foliis,denis,duodeniſue,nunquam ſementeſcens,aut floreſcens: Radicibus nigris,tenuibus, graui odore, guſtu fatuo: naſcitur in humidis: folia ex oleo cohibent virginum mammas: Radix abortum facit: folia drachmis quinque in quinque dies in vino pota poſt purgationes conceptum impediunt. Plinius eadem tradit.

CAP. XV.

EQVISETI genera,quam vulgò Aſprellam vocant. peculiarē conſtitutionem ſortita sūt: nam tum caules,tum folia internodiis cōſtant inuicem commiſſis, vt vnum in alterum inſeratur tubarum modo: caules ferunt ſimplices, rectos, & concauos: foliis veluti pilis in orbem diſpoſitis circa articulos, aſperis: pleraque ſine fructu ſunt: quæ fructum ferunt, in cacumine capitulis oblongis, congeſtum habent, granis nigris, aſperis, & farctis conſtantem,ſine vllo flore: radix tenuis nigra, & lignoſa tota planta guſtu acerbo conſtat. differunt magnitudine & paruitate, & colore: nam caulis color, aliis viridis, aliis niger, aliis candidus. Quædam igitur longiſſimo caule conſtat in ſæpibus ſcandens frutices, colore nigro, parte inferiori: foliis breuibus, & paucis, aliquando nullis: capitulo in cacumine oblongo: alia breuiora ac magis folioſa, in aruis frequentia, colore viridi, & ſterilia: inter hæc quædam ab imo ramoſa ſunt; quędam ſimplicia. Tertium quoddam genus eſt in humectis naſcens: caule candido, tenellæ Harundinis modo, cęteris craſſiore, frequentibus geniculis, ac numeroſis foliis: hæc floret tantum, at fructum non fert: flos veluti Amentum eſt è terra primo vere erumpens, antequam caules exeant, forma ſpicata, colore candicante, tenellus, eſui aptus more Aſparagi Menzuculum vocant, & Aſparagum paluſtrem puto apud Galenum, vt dictum eſt in Aſparago, eius autem planta Polygonus fæmina eſt apud Dioſcoridem.

dem. Quas autem primo loco deſcripti. Dioſcorides Hippurim vocat, quaſi caudam Equinam: nouit tamen ſpeciem quamdam à noſtris diuerſam, quam primo loco deſcribit, inquiens: in riguis, & ſcrobibus naſcitur: cauliculi eius inanes, geniculati, in ſe farcti rubeſcentes, leniter ſcabri: folia circa eos iuncea, crebra, exilia: attolluntur in ſublime, arborum caudices ſcandentes, & obuoluti pendent, comis multis, nigris vt Equorum cauda: radix lignoſa, & dura: herba aſtringentis ſaporis. Alterum genus inquit caule recto conſtat, cubitali, aut maiori, inani; comis per interualla breuioribus, candidioribus, mollioribuſque. inſinuat autem ea, quæ apud nos in aruis & ſæpibus naſcuntur. Quod autem tertio loco deſcripſi, Polygonum fęminam vocat, cuius deſcriptio in hunc modum habet: Vnico caule fruticat, Harundini tenerę ſimili, denſis geniculis, in ſe farctis, tubarum modo: articulos in orbem cingunt apices, foliolis Piceæ ſimiles: radix nullius vſus: oritur in riguis. Plinius de Equiſeto inquit: Hippunis dicta à Græcis in pratis naſcens, vituperata à nobis: eſt autem pilus terræ Equinę, ſetę ſimilis: lienem curſorum extinguit: decocta in fictili nouo ad tertias quantum vas capiat, & per triduum heminis pota. Gręcorum varia circa hanc opinio. Alij Pini foliis ſimilem, nigricantem, eo nomine appellant: alij iuxta arbores naſci, & ſcandentem eas, dependere comis Iunceis, multis, nigris, vt eſt Equorum cauda, geniculatis ramis: folia habere pauca, tenuia, exigua: ſemen rotundum, ſimile Coriandro: radice lignoſa: naſci in arbuſtis maxime. Ex quibus manifeſtum eſt ipſum deſcribere primum genus apud Dioſcoridem, cui aliqua ex parte apud nos reſpondet, quod primo loco deſcripſi. ſubiungit præterea: faciunt & aliam Hippurim, breuioribus, & mollioribus comis candidioribuſque: perquam vtilem iſchiadicis, & vulneribus propter ſanguinem ſiſtendum: quæ ex Dioſcoride in ſecunda Hippuri aſſumpta ſunt. alibi Equiſelim vocat inquiens: inuiſa & Equiſelis eſt à ſimilitudine Equinæ ſetæ. Alibi inter Genera Polygoni, quam Dioſcorides fęminam vocat. Plinius tertium genus inquit: Oreon vocatur in montibus naſcēs Harundini teneræ ſimile: vno caule, denſis geniculis, & in ſe farctis: foliis autem Piceæ: radicis ſuperuacuę. inibi quartum Polygoni genus addit, intelligens primum Dioſcoridis Equiſetū, quod ſylueſtre appelletur: pene arboris modo frutex: radice lignoſa; ſtirpe Cedri, rubicundo: ramis Sparthi, binum palmorum, nigris geniculorum ternis, quaterniſue articulis: huic quoque ſpiſſandi natura, ſapor Mali Cotonei.

CAP. XVI.

SIMILIS Equiſeto oritur in fluminibus, fere ſtagnantibus: capillaribus foliis,numeroſiſſimis. Plinius ex Caſtore pota Mogeton appellari tradit: tenui folio veluti Equinis ſetis, Thyrſo longo & lęui, in aquoſis naſcentem: radice ſanabat ſtrumas, & duritias ſed alia eſt Potamogeton apud Dioſcoridem.

CAP. XVII.

LINGVA Serpentina, & à quibuſdam recentioribus Ophiogloſſa vocatur, ab aliis Lucciola; quia noctu lucet; oritur in pratis, pręcipue montibus inter filices: exit menſe Aprili ex radice, Ellebori modo, fibroſa, vnicum folium, figura paruæ Betæ carnoſum, nulla diſcurrente vena; leue, erectum, è cuius ſinu pediculus attollitur, ſimilli mus linguæ ſerpentis, bifurcatus, non tamen ſectus, ſed cohærentibus particulis: in quibus veſtigia ſunt ſeminis, at ſemen nullum conſpicuum continetur: folium id celeriter diſperit aduentante ſcilicet æſtate: ideo reliquo tempore non viſitur: viuit tamen radicibus, quibus & copioſe propagatur: laudant ad vlcera maligna, & ramices puerorum exterius illita: oleum efficiunt ex eius infuſione, quod glutinat vulnera, & rupta.

CAP. XVIII.

LVNARIA minor cognominata, ſeu racemoſa: Ophiogloſſæ affinis eſt; vnico enim exit folio incipiente ęſtate, quod cito diſperit: oritur in ſaxis, locis alpeſtribus, ac frigidiſſimis, pediculo dodrantali ab radicibus fibroſis: folium anguſtum digiti longitudine, ſectum vtrinque, in ſeptena fere foliola, ſubrotunda, cordis effigie: putatur totidem habere folia, quot luna dies habet; vnde Lunaria dicta eſt: Quod nequaquam mirum videri debet ſi incipiente Luna incipiat eius exortus: augetur enim indies foliorum numerus particulatim explicato folio, vt etiam in Filice contingit. ex ſinu pediculis attollitur diuiſus in multos ramos, racemi modo, colore herbaceo, in quibus veſtigia tantum ſunt ſeminis: Frigido ac ſicco temperamento conſtat, ſubaſtringens, efficax ad vulnera glutinanda, ad ſupprimendos menſes, & albos mulierum fluores: Chimici hanc in arcanis habent promittentes eius ſucco argentum viuum coagulari.

LICHEN

CAP. XIX.

LICHEN apud nos, vulgò Fegatella vocatur, quasi Epatica: folia sunt quasi Lactucæ, in extremo fimbriata, quæ hærent petris, humectis, & locis vmbrosis, villis quibusdam à tergo positis: obrepunt autem aliis ex se inuicem orientibus, vt totos aliquando parietes conuestiant extremis labris solutis à lapide, sub quibus veluti cauliculi exeunt, capillares, quibus tamquam flosculi insident, stellati, colore herbaceo: similis nascitur in solo vmbroso, sed parua & inutilis. laudatur à recentioribus ad Epatis calidam intemperiem: nam refrigerat & siccat, ac tollit obstructiones ob partium tenuitatem: sanat Icteritiam: decocto eius assumpto, aut aqua distillata: purgat leuiter humores adustos, & crassos, si in magna copia assumatur, vt pondere librarum duarum eius decoctionis: quo remedio iterato per multos dies sanatos multos vidi ex maligna scabie, & vlceribus exedentibus: oportet autem singulis diebus nouam decoctionem parare, præcipue autem cum sero lactis. Dioscorides de hac inquit Lichen, qui in petris nascitur, quidam Bryon vocant, muscus est adhęrens petris madidis: illitus sanguinis profluuia sistit: inflammationes arcet: curat impetigines, quas Græci Lichenas vocant, & morbum regium cum melle: emendat & oris ac linguæ fluxiones. Galenus, est, inquit veluti Muschus quidam, sed recte ex plantarum genere censeri potest sic nominatus; quia Lichenas id est impetigines curat; extergentem, & modice refrigerantem facultatem habet, vtramque vero resiccantem: abstergentem quidem atque exsiccantem à petra obtinet, refrigerantem vero ab humore aqueo: nascitur enim in humidis, & grauiter olentibus saxis. Sed incertum est an hi plantam intellexerint quam prædiximus: Bryon enim apud Dioscoridem capillis potius constat, quam foliis: vt patet in Muscho marino, & eo, qui in arboribus nascitur. Profecto apud Theophrastum Bryon Marinum folio Lactucę constat, æque ac nostra hepatica. Plinius Lichenis nomine vtrumque significari ostendit, cum inquit: Lichen herba Lichenis remediis omnibus præfertur, inde nomen inuento: nascitur in saxosis: folio vno ad radicem lato: caule vno, paruo: longis foliis dependentibus, hęc delet & stigmata, teritur cum melle est aliud genus Lichenis, petris tantum adhęrens, vt Muscus, qui & ipse illinitur: hic & sanguinem sistit vulneribus, ac reliquas vtilitates recenset, quas Dioscorides tradit. Alibi de hoc secundo loquens inquit: in syluestribus & satiuis prunis est limus arborum, quem Græci Lichena appellant, ragadiis & condilomatis mire vtilis. Significare autem videtur Plinius per primum genus Lichenis nostram hepaticam; lato enim folio vno constat, radici

adnexo; vnde cauliculus exit sustinens foliola oblonga, veluti flosculum; per alterum vero genus indicat villosam substantiam, & virentem, non solum in petris, sed & caudicibus arborum vetustis inhęrentem, diuersam ab incanis villis, qui ex ramis quarumdam arborum pendent, quod Dioscorides simpliciter Bryon vocat.

CAP. XX.

PVLMONARIAM vocant quoddam genus Lichenis in caudicibus vetustis Quercuum, albidius, & siccius, horridiusque prædicto, maculosum, odore Fungi; punctis quibusdam veluti bullis signatum: color à tergo flauescit: laudant ad pulmonis vitia, ad tussim siccam, & spirandi difficultatem puluere eius cum saccaro assumpto, aut vino, in quo per noctem macerata fuerit. Veterinarij puluere vtuntur cum sole ad pecorum tussim, & asthma:

CAP. XXI.

MVSCVS vocatur omnis villosa substantia, sordi potius similis, quam plantæ, aut caudicibus annosis hęrens, præcipue vmbrosis, aut saxis madidis: aut in aquis palustribus, aut Mari: Bryon à Græcis vocatur: cuius varia genera etiam diuersis nominibus donata sunt; nam quidam Lichen vocatur, de quo egimus: quoddam Splachon: Quoddam Bryon Thalassion: lenticula quoque palustris inter muscos recensetur, de quibus singulis dicemus. Quoddam in parietibus, & tegulis nascitur: denso ac villoso cespite instar Monticuli; vnde eriguntur, aureo colore capilli, setis porcinis similes, at breues, sustinentes in cacumine tenue capitulum, oblongum: putant apud Apuleium Polytrichum appellari: nascitur id, inquit, in parietibus, & vuidis locis, habetque ramusculos quasi seta porcina. Sed incertum est vtrum intelligat Dioscoridis Polytrichon idest Capillum Veneris: nam & Mesues eius ramulos comparat setis porcinis. Vires huic tribuunt easdem, quæ Adiantho conueniunt.

CAP. XXII.

EX Musci genere est, quæ pro Spica Celtica quōdam vendebatur, in montibus nascens vmbrosis, iuxta caudices, numerosis ramulis serpentibus, circa quos frequentia sunt foliola, & cacuminibus

bus capitula Equiſeti. Extat in hoc genere differentia magnitudinis & paruitatis. Quoddam folia Cupreſſi omnino imitatur, ſed compreſſa hæc ſunt non rotunda, ſimiliter ramoſa, & inuicem particulis inſidentibus: capitulis caret: conſtat ſapore aſtringente.

CAP. XXIII.

ILLVD genus Muſci, quod priuatim Splachnon vocant, ex vetuſtis quibuſdam arboribus pendet, abſque radice: veluti pediculi ſunt ramoſi, ſine foliis longiſſimi inſtar Iubę, colore candido, aut cinereo: præcipue ex Robore antiqua, aut Abiete, qui & odorati ſunt: vtuntur vnguentarij ad pulueres odoratos,& ſuffimenta cōponenda; Vſneam vocant. Dioſcorides Bryon & Splachnon, oriri inquit in Cedro, Populo alba, & Quercu: optimum tamen Cedrinum proximum Populneum, in quo genere candidum, & odoratius prętat, nigricans improbantur. Plinius inquit Sphagnos, alij Bryon vocant: ſunt hoc nomine cani arborum villi, quales in Quercu maxime videmus, ſed odore præſtantes, maxime in Cyrenaica prouincia: ſecundum locum obtinet Cyprius, tertium Phœniceus: fertur & in Aegypto naſci,& in Gallia: laus prima candidiſſimis, atque altiſſimis: ſecunda rutilis: nulla nigris: & in Inſulis petriſque nati improbantur, omneſque quibus palmarum, atque non ſuus odor ineſt. Alibi idem Plinius vuam Populi Albę inquit Bryon appellari, eſt autem eius fructus, vt ſuo loco patet.

CAP. XXIIII.

MVSCVS Marinus lanugo eſt capilloſa, in ſcopulis maris reperta modò lapillis, modò teſtis, modò aliis fruticibus marinis inhęrens, præcipue Corallo, quam Corallinam vocant: mollis quidem quamdiu ſub aqua eſt, extractus autem & ſiccatus riget ob ſalſuginem: quidam erectus; quidam humi ſparſus: color varius, nunc albus, nunc rubens, aut flaueſcens, aut cinereus, aliquando niger, quidam & herbaceus, mollior. vtūtur Medici puluere Corallinæ drachmæ pondere in vino ad lumbricos enecandos, pellendoſque: habet enim maris amaritudinem cum aſtrictione. Dioſcorides Bryon Thalaſſion vocat: naſcitur, inquit in lapidibus & teſtis iuxta mare; capillaceum, gracile, ſine caule, ſufficienter aſtringens. Theophraſtus inter genera Phycus recenſet; appellat autem Trichophyllon (Theodorus Algam Crinito folio cognominat) eſt inquit Fęniculo ſimile, non herbaceum, neque pallidum, neque caulem habet, ſed quaſi rectum in ſe ipſo: naſcitur id in teſtis & lapidibus, non vt alterum genus in terra: vtraque tamen pro-

po terram nafcuntur : & Trichophyllon terræ proprius eft ; fæpe autem quafi alluitur tantum à Mari. Plinius Theophraftum fequutus inter Phycus genera inquit ; capillaceo folio fimile Fęniculo ; in faxis nafcitur, fuperius in vadis, haud procul littore.

CAP. XXV.

ALGA in vadis limofis nafcitur profundioribufque : expellitur autem ad lictus cum fluxu : radices fert digiti craffitudine, geniculatas, nigras, humi repentes, ramofas : quæ in multas veluti fpicas definunt, pilis fcilicet candidis, fingulos geniculos circumueftientibus, fimilitudine fpicæ Nardi : è fpicarum cacuminibus exeunt folia, in longitudinem producta, fimilia Thyphę paluftris, graciliora, mollioraque, initio virentia : dein cum exficcantur, albefcunt : vtuntur iis pro tomento interiectis vafis vitreis, ne frangantur : funt qui & culcitras implent, quod hydropicis confert, & podagricis. Videtur Diofcorides Gnaphalion appellaffe, cuius foliis albis, mollibufque aliqui pro tomento vtūtur: bibuntur efficaciter folia in vino auftero ad diffenteriam. eadem Galenus & Plinius. Ex hoc genere eft grande quoddam folium, æquale, ac planum, fimile prælongis cartarum fchædis, quod ex Medera aduehitur cum faccaro : vtuntur enim eius foliis pro vefte, ac tomento, ne panes facchari atterantur. Minimum etiam quoddam genus reperitur anguftiffimis foliis, huius cauliculum vidi fpicofum, Gramini fimilem, dodrantalem, cui lanofa fubftantia inferne erat agglutinata, qualis Adarce fertur apud Diofcoridē. Theophraftus Phycos inter frutices marinos, Theodorus Algā vertit, multas inquit fpecies habet : vnum lati folium, extenfum, colore herbaceo, quod Prafon, ideft, Porrum vocant quidam, alij Cingulum: radicem habet exterius pilofam, furfum autem fpectantibus, fquamulis admodum longam, & craffam, fimilem Cæpis Getyis : oritur non in lapidibus vt Trychophyllon, fed in terra, propè littus tamen, at in profundiore vado: in extero autem Mari circa Hercu leas Columnas admirabili magnitudine crefcit, vt referunt, & maiori latitudine quàm palmi: fertur hoc cum fluxu in Mare internum, tantaque inibi quibufdam in locis multitudine aggregatur, vt fupra vmbilicum excedat : vocant autem ipfum Porrum : ferunt annuum effe : nafci vere definente; uigere ęftate : autumno tabefcere : hyeme autem interire & decidere. His Theophraftus oftendit, & noftratem Algam, cuius radices Cæpis Getyis comparantur : fpicæ enim, quas diximus, huiufmodi Cępas referunt, quas vulgò Maligias vocamus. & grande illud genus, quod aduehitur ad nos cum faccaro ex Ocæano Atlantico : latiffimis enim eius foliis faccari panes conueftiunt. De Trichophyllo, quod inter Phy-

cus genera recenſetur, diximus in Muſco Marino. Quartum præterea genus Pelagium inquit, eſſe, quod ſpongiarij in alto expiſcantur: in Creta autem naſcitur, propè littus in petris plurimum, & pulcherrimum, & quo inficiunt non ſolum vittas, ſed etiam Lanas, veſteſque colore, quamdiu recens infectio ſit, pulchriori quam purpuræ: gignitur autem & in parte ſpectante Aquilonem copioſius, & pulchrum, vt ſpongię & alia huiuſmodi. Hoc genus apud nos nequaquam viſum adhuc eſt. Aliam plantam in eiſdem locis naſci tradit ſimilem Gramini; nam folium huiuſmodi fert, & radicem geniculatam, longam, oblique tendentem, vt Gramen: caulem autem emittit Harundineum, modo Graminis; ſed hæc multo minor eſt quàm Phycos: Hęc quoque reperitur in noſtro Mari. Alibi Cyperum Phleum, Phycos, Butomum, folia ſimilia habere ſcribit. Dioſcorides Phycos Thalaſſion vocat inquiens; vnum latum eſt, alterum oblongum, & purpuraſcens, quoddam autem album: Quod autem in Creta naſcitur prope terram, valde floridum eſt, & incorruptum. omnia refrigerandi vim habent, podagris, & inflammationibus vtilia ſi applicentur humecta adhuc, antequam ſiccentur. Id quod rubrum eſt, Nicander ictibus venenatis mederi tradit, quod aliqui putarunt id eſſe, quo mulieres vtuntur, cum earum fucus radicula ſit. de ruffa Alga Plinius inquit: Scorpionum ictibus vtilem eſſe. Videtur Dioſcorides indicaſſe Phycus nomine ſolas Algas, quas diſtinxit & folij latitudine, & colore: nam vere lato folio conſtat ea, quam Theophraſtus circa Herculis Columnas naſci tradidit: Quę vero apud nos naſcitur, anguſtum potius, & oblongum habet, & cum exaruerit, candidum: quale tertium genus deſcribitur: rubens autem non viſa eſt apud nos. Plinius Algam ruffam, Scorpionum ictibus vtilem eſſe tradit: de Phyco autem modo Theophraſtum ſequitur inquiens: quod Græce vocant Phycos, non habet alia lingua nomen; quoniam Alga herbarum magis intelligitur, hic autem eſt frutex: folia lata, colore viridi gignit, quod quidem Praſon vocant, alij Zoſtera: hæc verba primum genus indicant, quod à nobis Alga dicitur, quamuis hoc nomen non ipſum fruticem ſignificet ſed folia tantum. Alterum genus inquit capillaceo folio, ſimile fæniculo in ſaxis naſcitur, ſuperius in vadis, haud procul littore: Trichophyllon eſt ipſius Theophraſti, & Bryon Dioſcoridis: verno vtrumque & interit autumno: circa Cretam Inſulam nato in petris; purpuras quoque inficiunt: laudatiſſimo à parte Aquilonis, aut cum ſpongiis: Tertium eſt Gramini ſimile: radice geniculata; & caule qualiter Calami. Alibi Dioſcoridem ſequutus inquit. Phycos Thalaſſion, id eſt fucus marinus Lactucæ ſimilis, qui conchyliis ſubſternitur, & quæ ſequuntur. Quibus verbis indicat Phycos apud Dioſcoridem, non Algam eſſe, ſed quod Bryon apud Theophraſtum, appellatur, vt mox patebit. Aliud

præ-

præterea eſt Phycos apud Galenum inter metallica, vt puto Ceruſſa elaborata, qua mulieres ad faciem dealbandam vtuntur: nam ſeruata Ceruſſę frigiditate inquit, tenuitatem aſſumpſit, vt per eam in profundum, altumque corporum quibus admouetur, vis eius penetrare valeat. ſimilem Ceruſſę Fucum conficiunt ex radicula Ari, quam Gerſam vocant, vt monuimus in Aro, quam indicare videtur Dioſcorides in Phyco.

CAP. XXVI.

BRYON Theophraſti in eiſdem locis naſcitur, vbi Muſcus marinus: foliis virentibus, criſpis, Lactucę ſimilibus, minoribus, multis ex eodem ceſpite ſine radice & ſine caule, ſed aliis inuicem inſidentibus foliis, vt in Lichene. Theophraſtus inquit aliud à Phyco eſt Bryon (quidam codices legunt Botryon) folio coloris herbacei amplo, nec Lactucis diſſimile, rugoſiore tamen & velut contracto; caule caret, ſed ab vno initio plura folia huiuſmodi exeunt, & rurſus ab alio: naſcitur ſuper lapides, fictiliaque prope terram. Plinius Theophraſtum ſequitur inquiens: Bryon marina herba ſine dubitatione Lactucæ foliis ſimilis, rugoſa, veluti contracta, ſine caule, ab ima radice exeuntibus foliis, naſcitur in ſcopulis maximè, teſtiſque terra compræhenſis: precipua ei ſiccandi & ſpiſſandi vis, & collectiones omnes, inflammationeſque cohibendi præcipue podagrę, & quicquid refrigerare opus ſit. Quas vires fere ad Verbum Dioſcorides ſuo Bryo marino tradidit: iterum de eodē cum fucis inquit. Aliud genus fruticum Bryon vocatur: folio Lactucę, rugoſiore tantum: iam hoc in terra naſcens, alibi eamdem videtur intelligere ſub nomine Fuci marini: inquit enim Phycos Thalaſſion, ideſt fucus marinus Lactucæ ſimilis, qui conchiliis ſubſternitur, non podagræ modò, ſed omnibus articulorum morbis impoſitus, priuſquam exareſiat. Tria autem genera eius: latum & alterum longius, quadantenus rubens, tertium criſpis foliis; quo in Creta veſtes tinguntur: omnia eiuſdem vſus, & quæ ſequuntur. deſumpta autem hæc ſunt ex Dioſcoridis Phyco, vt ſecundum Plinij ſententiam Dioſcoridis Phycos non Alga ſit, ſed hoc genus, quod Bryon eſt apud Theophraſtum.

CAP. XXVII.

SPICA Nardi, quę inter Aromata affertur ad nos ex Oriente, ex Algarum genere uidetur eſſe: ſunt enim radicis cuiuſdam nigræ germina; denſis capillis ſurſum ſpectantibus, farcta ariſtarum more, inſtar noſtræ Algę, breuiora, colore ruſſo, ſapore amaro & aſtringente, odore ualido aromatico. Dioſcorides Nardum uocat: unum Indicum

ep-

appellari tradit: alterum Syriacum: non quod in Syria gignatur, sed in montibus Indiæ, quorum pars una Syriam spectat, altera Indiam. Syriacum probari quod recentius & læuius est, comosum, ruffum, odore uehementer iucundo, Cyperumque imitāte, breui spica, sapore amaro, maximeque siccante os, custodit suauεolentiam pertinaciter. Indici unum Gangetide cognominatur à fluuio Indię, qui montem præterfluit Ganges nomine; iuxta quem nascitur: uiribus languidum, ut quod pro ueniat aquosis locis, proinde in maiorem altitudinem adolescit, & plures ab eadem radice spicas habet, comosas, & implexas, odore ingrato: Quod autem locis magis æditis nascitur, odoratius est, spica Mutila, Cyperum olente, in totum iisdem qualitatibus præditum, ut Syriacum. Vocatur & quoddam Sampharíticum à loco, ualde mutilum, magnis spicis, candidius, caulem aliquando medium habens, redolentem hircum, quod damnatur in totum. Venditur, & madefactum, quod cognoscitur & candore spicarum & squalore; & quia lanugine caret; adulteratur Stibio cum aqua, uel vino palmeo infuso, ponderis gratia & spissitatis. Lutum, quod hæserit, radici decutitur, seruaturque cribratum ad manuum lotiones. Theophrastus inter odorata recenset, quibus ad unguenta utuntur; ex India comportari. Plinius inquit frutex est graui, & crassa radice, sed breui, ac nigra, fragilique, quamuis pingui, situm redolente, ut Cyperi, aspero sapore, folio paruo; densoque. cacumina in aristas se spargunt; ideo gemina dote Nardi spicas & folia celebrant. Alterum eius genus apud Gangen nascens damnatur in totum, Oenitidis nomine: uirus redolens. adulteratur & PseudoNardo herba, quæ ubique nascitur; crassiore, & latiore folio, & colore languido in candidum uergente: item sua radice permixta, ponderis causa, & Gummi, spumaque argenti, aut Stibio, Cyperiue cortice: syncerum læuitate deprehenditur, & colore ruffo, odorisque suauitate & gustu maxime siccante os, sapore iucundo. pretium Spicæ in libras nonaginta: folia diuisere Annonam, ab amplitudine Hadrosphęrum uocatur; maioribus foliis, denarij triginta: quod minore folio est Mesosphęrum appellatur, emitur denariis sexaginta: laudatissimum Microsphęrum, è minimis foliium: pretiumque eius denarij septuaginta quinque. odoris gratia omnibus, maior recentioribus. Nardo color, qui inueterauerit nigriori melior. Nos Pseudonardum herbam diximus spicam nostram Italicam esse, sed Nardi folium, unde unguentum foliatum fiebat apud Dioscoridem, alia res est sui generis, ut patet in Malabathro: nam ipsius Nardi uenere tantum in usu spicæ, quę radicis partes sunt: inter quas uisuntur quædam à spicis Algæ nostræ nulla ex parte differentes, quale Gangeticum ponitur à Dioscoride.

CAP. XXVIII.

ROSA Marina inter Muſcos marinos: foliis Lactucę conſtat, ut Bryon Theophraſti; ſed rotundam figuram ampiæ Roſę præſefert, multiplici foliorum plexu circunducto, quę minutis & crebris foraminibus peruia ſunt, inſtar retis, ex communi quodam pediculo exorta, hæc in aere ſicceſcens, in totum lapideſcit, colore flauo. Rondelletius Eſcharam ſuſpicatur apud Athenęum: prodeſt aduerſus vlcera maligna; uehementer ſiccat, & ſuperuacuam carnem abſumit.

CAP. XXIX.

BVRSA Marina pila eſt rotunda, intus concaua, ex muſcoſa ſubſtantia conſtans, ſcilicet capillari, colore uiridi, relicto oſtiolo rotundo, qua lapidibus adhęret, nigro quodam peciolo pendens: cum extrahitur ex aqua ob uelleris mollitiem conſidet, ſiccata autem ſalſugo quędam tenuis & alba efflorefcit mordaci guſtu. Hanc inter genera Alcyomi reponendam puto, ut mox patebit.

CAP. XXX.

SPVMA Maris globus eſt valde leuis, ueluti ex ampullis conſtans ad ſpumæ ſimilitudinem, modò candidus, modò rubens, aliquando flaueſcens: adhæret ſaxis, ſpongiarum more: conſtituitur ex numeroſis foliolis membranaceis, ſibi inuicem inſidentibus, inferne concauis, ſuperne conuexis, nunc figura uermiculorum, nunc unguis, qui in oculo adnaſci ſolet, nunc alia figura: obducitur quibuſdam cruſta exterius, interius autem ſpongioſa conſtant ſubſtantia, quod genus denſius & durius eſt cinerei coloris. quoddam eſt ex foliis conſtans auriculæ figura, pluribus lineis, circumductis, colore cinereo, mollibus, ſpecie Fungi, guſtu mordaci. Dioſcorides Alcyonium uocat eiuſque genera quinque enumerat: primum denſum, & guſtu acerbo, ſpongioſa facie, tetri odoris, ponderoſum, & piſcem olens, quod plurimum in littoribus inuenitur. Hoc genus illi aſſigno, quod cruſta exterius obducitur; nam ciuerei coloris eſt, & grauius cęteris, olidumque de ſecundo inquit Phterygio oculi ſimile eſt, figura aut ſpongię multis inanitalibus leue, redolens Algam. hoc diximus foliola habere, ſimilia ungulæ oculi; eſt enim membranula candida, colore unguis, ſpecie paruæ pennæ, aut folioli Filicis à lateribus ſciſſa. Tertium inquit ſpecie uermiculorum, colore magis purpureo, quod & Mileſium à quibuſdam uocatur.

Hoc apud nos non solum purpureum, sed & candidum, ac flauescens reperitur. Quartum velleribus sordidis simile multũ, inane, & lęue: hoc puto quam Bursam marinam vocamus. Quintum effigie Fungi, sine odore, intus asperum, & quadantenus pumicosum, foris lęue, acre, quod plurimum in Propontide nascitur iuxta Lesbicum insulam, vbi patrio nomine vocant Halosachnem, ideſt Maris spumam: hoc Auricularum figura ostendimus: nam eorum Fungorum figuram pręsefert, qui vetustis caudicibus innascũtur lignosi: sed hoc tenue est, mẽbranosum, molle, inferne asperum, superne læue: ad hoc genus reducendam censeo Rosam marinam. Plinius Halcyonium inquit appellatum, fit in mari ex nidis, vt aliqui existimant, Halcyonium, & Cęicum: alij è sordibus spumarum crassescentibus: alij è limo, vel quadam maris lanugine. Quatuor genera: Cinereum, spissum, odoris asperi: alterum molle, lenius, odore fere Algę; Tertium candidioris vermiculi: quartum pumicosius, spongiæque putri simile, penè purpureum, quod optimum, id & Milesium vocatur: quo candidius autem, hoc minus probabile est. in quibus parum distat à Dioscoride. Quamuis autem hæc à Dioscoride libro quinto inter inanimata corpora recenseantur, vt etiam spongiæ: vim tamen habent vegetandi, vt ex constitutione, & ortu patet. Aliud autem est apud eumdem Adarce, quamuis similis Alcyonio, molli figura: est enim concreta salsilago, iuxta calamos & festucas agglutinata, locis palustribus ex maris admistione cum aquis dulcibus: colore candido, similis concretioni, quæ in spongiis reperitur: corpus omnino inanimatum, inordinata compage. nec putandum Alcyonium eo modo fieri, vt Plinius tradit, aut, è nidis auium, aut sordibus spumarum, aut limo aut maris lanugine: sed potius Alcyonium dici; quia Alcyones iis vtantur ad suos nidos conficiendos: vt nos vidimus ex pilis spicarum Algę ea figura, quam Plinius describit, cum inquit: faciunt Halcyones nidos septem ante brumam diebus, & totidem sequentibus pariunt: nidi earum admirationem habent pilæ figura, paulum eminenti, ore per quàm angusto, grandium spongiarum similitudine, ferro intercidi non queunt, franguntur que ictu valido, vt spuma arida maris: nec vnde confingantur inuenitur: putant ex spinis aculeatis; piscibus enim viuunt. ipse autem multos huiusmodi nidos, reiectos in littus vidi: figura in rotunditate oblonga, adnexa radiculis Algę paruo hostiolo in cacumine, vt ingredi oua tantum possint non ipsa auis: ex eadem lanugine constant pilę quædam in littore repertæ, sed nulla intus cauitate: agglomerantur enim festucis pili vndis reiecti, aliquando in tantam amplitudinem, vt vtraque manu complecti vix possint: Pilam marinam vocant, cuius fit mentio apud Galenum inter medicamenta ad capillos conseruandos, & apud Myrepsum ad lumbricos enecandos: vn-

guento excipitur Pila marina, quæ reperitur in mari rotunda, vt lana congesta.

CAP. XXXI.

CORALLIVM frutex est in mari; arborea figura, lapidibus hærens, cubito breuior; multis ramis, tortuosis, sine foliis, sine fructu, ac sine radice, sed villosa substantia obsitus, instar Musci: colore viridi, aut cinereo, intus rubeo, qualis est color carnis, aut intensioris rubedinis, qualis Cocci; tradunt succosam esse plantam, succo lacteo; renasci, vbi lac contigerit: exemptum ex aqua, siccatumque durescit in lapidem: hodie copiosum retibus expiscatur prope Sardiniam & Corsicam, quod apud Genuenses purgatur expoliturque: rami eius integri ad tutelam infantium gestantur: formantur & globuli ad Monilia puellarum. Dioscorides de Corallio inter lapides agit: alij inquit Lithodendron vocant: videtur frutex marinus: durari autem, cum ex profundo mari exemptus fuerit, veluti à circumfuso aere infectus, aut concretus. plurimum reperitur ad Syracusas in promontorio vocato Pacchinno: laudatissimum rubens, colore florido, aut Sandicis saturatę, item friabile, & tota concretione æquabile: amplius odore Musci, & Algę simili; ad hæc valde ramosum, & forma fruticis Cinnamomi. Quod autem Lapidis forma scabiosum, hians, & cauernosum est, vitiosum existimatur: astringit & moderate refrigerat. Plinius Corallio forma inquit fruticis: color viridis; baccę eius candidæ sub aqua, & molles: exemptæ confestim durantur, & rubescunt, quasi Corna satiua specie, atque magnitudine: aiunt tactu protinus lapidescere, si viuat: Itaq; occupari, euellique retibus, aut acri ferramento præcidi. hac de causa Curalium vocitatum interpretantur: probatissimum quam maxime rubens, & quam ramosissimum: nec scabrosum, aut lapideum, vel rursus inane, aut concauum: authoritas baccarum eius non minus in Indorum viris quoque præciosa est, quam fœminis nostris vniones Indici: Aurufpices eorum, vateśq; in primis religiosum id gestamen à moliēdis periculis arbitrantur; itaque & decore & religione gaudent: sed putauit Plinius baccarum formam, artificio paratam, sponte nasci. Alibi Gorgoniam gemmam Corallium interpretatur nominis causa, quod in duritiam lapidis mutatur. hinc forte Insula Gorgona dicta est in Mari Tirrheno; nam & inibi hodie Corallium inuenitur.

CAP. XXXII.

CORALLIVM nigrum traditur à Dioscoride, quod Antipathes vocatur, specie differens à Corallio, colore nigro, arboreum & ipsum figura, ramosius, easdem vires habet. Plinius Antipathis meminit

meminit inter Gemmas, nigra eſt, non tranſlucens. Alibi Iſidis Proclamon vocat circa Inſulas Troglodyticas, fruticem in alto Corallio ſimilem, ſine foliis, qui præciſus dureſcit, mutato colore in nigrum, & frangitur, cum decidit. gigni & in rubro mari Corallium inquit, ſed nigrius. Apud nos viſitur aliquando Corallium extra rubens intus nigrum.

CAP. XXXIII.

CORALLIVM album viſitur hodie in officinis, breuibus, ac nodoſis ramulis, nitore, & candore Eboris: foramina autem quędam inſunt, non ſolum in ſingulis nodis, ſed & iuxta nodos, duritię lapidea, ſed incertus adhuc eſt eius ortus. apud Auicennam mentio fit albi Corallij: tria enim eſſe inquit. Album, rubeum, & nigrum; à quo recentiores medici Corallium album medicamentis receperunt, dicentes, frigidioris naturæ eſſe, quam rubeum; optimum tamen eſſe rubeum; deinde album: vltimo nigrum. ſed mirum non reperiri albi mentionem apud Græcos, aut Latinos: Ideo ſuſpicor Ebur foſſile intelligi apud Theophraſtum, quod vt Plinius refert, candido & nigro colore inuenitur.

CAP. XXXIIII.

ALII ſunt frutices in noſtro mari Coralliis ſimiles, quas Corallinas vocant, ligno intus duriſſimo, ac nigro, ſpecie Ebeni, ſed ob tenuitatem inutili operibus; cruſta his obducitur verius, quam cortex, friabilis, pumicoſa, aliis candida, aliis rubens adhæret lapidibus teſtacea quadam ſubſtantia dilatata. Qui ex his cortice rubro integitur, tortuoſis ramulis conſtat, duriſſimiſque prope radicem nigris, hi in tenuem gracilitatem deſinunt, perlucidam, ablato cortice. Qui cortice albo integuntur duo ſunt, vnus ramulis conſtat erectis, Iunci modo, flexilibus, numeroſiſque, ab eodem veluti caudice prodeuntibus, cubitali altitudine, qui veluti punctis quibuſdam ſignati ſunt, vt Abietis ramuli. Abietem marinam puto apud Theophraſtum. Alter ramos fert ad latera tendentes, cruſta candida, veluti denticulatos, quibus ſæpe adhæret lapidoſa ſubſtantia, ex maris ſalſugine concreta, ac teſtacea, quædam animalia, Quercus marina apud Theophraſtum, folium his nullum, neque Muſcus, ſed loco eorum cruſta videtur data. Quartum genus humi ſerpit, ſarmentoſum ex lapidibus pendens, vndique muſcoſa lanugine obſitum, nigricante, aut cinerea, extremis capillis in tenuia veluti granula deſinentibus. Vitis marina apud Theophraſtum. Theophraſtus non abſimiles his arbuſculas in mari naſci tradit, vt quam appellat Quercum;

Abietem Vitem, Ficum, Palmam. Quercus inquit & Abies prope terram quidem sunt: Ambæ naſcuntur vero ſuper lapides, atque teſtas: carent radicibus; ſed modò patellarum adhærent: folium ambabus velut carnoſum, oblongius, craſſum, & Abieti craſſius, frequens; nec leguminum ſiliquis abſimile, cõcauum intus, nec quicquam intra ſe continens, Quercui tenue ac potius Tamaricis: color ambobus accedens ad purpuram: forma tota Abietis erecta: Quercus flexuoſior atque in latitudinem magis ampliata: ambæ vel multi caules fiunt, ſed ſimplicior Abies: rami Abieti longi recti, ſolutique: Quercui breuiores, contortiores, ſpiſſioreſque: magnitudo tota ambabus cubitalis, parumue altior, verũ maior, vt ſimpliciter dicam Abieti. Quercus vel ad lanas inficiendas vtilis mulieribus: ramis pendent adnexa pleraque animalium teſtigerorum, ſubter alia quædam cauli ipſi adhærent: ſed per folia Theophraſtus intelligere videtur cruſtaceam ſubſtantiam, aliquando inanem, ſiliquarum modò, aliquando denticulatam, vt folia Tamaricis. Vitis inquit utroque naſcitur loco; nam & terræ proxima, & pelagica eſt. Ficus folio caret, nec magnitudine præſtat, color cortici puniceus. eadem refert Plinius.

CAP. XXXV.

Lenticula paluſtris.

Lens paluſtris alter.

LENTICVLA paluſtris foliolum eſt rotundum, & craſſum, Lenticulæ figura, aquis ſtagnantibus innatans, adeo frequens, ut lacus uirentem pratum æmuletur: è ſingulis foliolis inferne uillus quidam deſcendit, quo uice radicis utuntur. Alterum genus foliolis oblongis conſtat, multis ab eodem exortu, ſtellæ modo pediculis capillaribus. Dioſcorides inquit Lens paluſtris reperitur in aquis ſtagnantibus: muſcus eſt, Lenti ſimilis, cui facultas refrigerandi ineſt, commoda inflammationibus. Eryſipelatis, & podagris, tum per ſe illita, tum cũ polenta: glutinat, & procidentia puerorum interanea.

CAP. XXXVI.

Lentis paluſtris aliud genus

Et in agro Veron: in balneo Caldeviano

QVAEDAM aquis tepidioribus innatat, vt Piſis, in Auxeri fluuio, quem hodie Oſerin vocãt: eſt autem hic fluuius quaſi ſtagnans, ac recipit aquas thermales ex monte Sancti Iuliani; fluitat herba vna cum aqua incedens, ſed multis in locis interim quieſcit, & tamquam exercitus caſtrametatur idoneum locum ad quietem nacta. Folia ſunt rotunda, vnguis magnitudine, ſuperne punctis minutiſſime impreſſa, lætè virentia: hæc coniugatim in ramulis digeſta ſunt, qui Cruciformi figura ſpectantur vt in Abiete: villi per totos ramulos deorſum ſpectant, qui radicum vicem gerunt: ſapore aqueo conſtat; Hanc cenſeo

Stra-

Stratiotem Aquaticum esse apud Dioscoridem. Dicta autem est Stratiotes idest militaris, non solum quia vulnera sanat, sed & quia folia ordinato, quodam agmine natantia migrant, vt exercitus. inquit igitur Dioscorides: Stratiotes, qui in aquis nascitur, sic appellatus est; quia aquis innatat, & sine radice viuit: folium habet Semperuiuo simile, maius tamen: æui & facultas inest refrigerandi: sanguinem è naribus fluentem sistit potu: vulnera ab inflammatione defendit: tumores & Erysipelata sanat illitum cum aceto. Plinius inquit celebratur à Græcis Stratiotes: est ea in Aegypto tantum & inundatione Nili nascitur: Aizoo similis, ni maiora haberet folia refrigerat mire, & vulnera sanat: ex his colligere licet herbam quam prędixi Aegyptio Stratiote esse tantum exilius, quia folia minora potius insunt, quam Semperuiuo scilicet magno.

stratiotes aquatica.

CAP. XXXVII.

FVNGORVM natura inter plantas maxime peculiaris est, non solum figura, sed & substantia, & ortu: neque enim radice constat, neque caule, neque foliis, neque fructu: sed incomposita quædam materies videtur naturæ addiscentis Plantas constituere: modo globus, radici similis intra terram latitans, vt tubera: modo ad similitudinem oui supra terram emergens vt Pezicæ, nunc veluti pileo superposito vt suilli, Boleti & plurimi fungorum nunc veluti in paruos digitos finditur eorum substantia, aut figura Auriculæ spectatur, aut linguæ, aut spongiæ, aut panni laceri. substantia plurimorum carnosa, vt tota fructus videatur, cum fructu careant & in cibis gratissima, cum tamen plerumque venenum contineant: Quorundam dura, ac lignosa, vt qui in caudicibus arborum nascuntur. Ocissime autem omnes fungi erumpunt vt in prouerbio sit apud nos de his, quę repente adueniunt, nam in horam fungus emergit. breuissima quoque eorum vita, fugacior quandoque quam fructus ęstiui, nam exceptis iis, qui lignosi sunt, cęteri aut putrescunt, vt omnes qui pileum gerunt, aut in puluerem volatilem tabescunt vt Pezicę.

CAP. XXXVIII.

TVBER vocatur neutro genere vulgò Tartufo, in montibus nasci tur Mali modo, rotundum, inęqualiter tuberosum, aspera superficie, solida intus pulpa, non fungosa vt cæteris, ideo minus putrescit, & diuturnius seruari potest: odor inest suauis, & sapor gratissimus. optima habentur ex Nursinis montibus, Hinc enim & Romam feruntur & Florentiam, in cibis nobilium. color his exterius nigricans: ali

bi

bi nafcuntur albidiora,quę minus probantur; hęfitantur cum fale & pipere cruda, & fub cineribus cocta, aut in patinis ex oleo: vim veneris adaugent, quamuis fapor infit Aqueus, vt ceteris fungis, flatuofam enim fubftantiam gignunt femini gignendo vtilem: Græci Hydnon vocant. Theophraftus inquit Hydnon nonnulli; Afchium vocant, fub terra latitat, vt radix tantum videatur, cum forma radicis non fit; Alibi inquit pænitus radice caret Tuber, fungus & Cranium. Diofcorides inquit. Tuber radix eft globofa fine foliis, fine caule; color fubfuluus; foditur vere, cruda & cocta eftur. Galenus Tubera radicibus, aut bulbis adnumeranda effe cenfet: nullam inquit qualitatem habent infignem, proinde qui ipfis vtuntur, vtuntur ad condimenta excipienda, quem admodum & aliis quæ vocant infipida, & innoxia, & ad guftum aquofa, quibus omnibus eft commune, vt alimentum quod ab ipfis in corpus diftribuitur, nullam infignem habeat facultatem, fed fubfrigidum quidem fit, craffitie vero quale idipfum eft, quod fumptum fuerit: craffius quidem eft, quod ex Tuberibus habetur. Plinius maximum è miraculis eft inquit aliquid nafci, aut viuere fine vlla radice: tubera vocantur: hæc vndique terra circundata, nullifque fibris nixa, aut faltem capillamentis, nec vtique extuberante loco, in quo gignuntur, aut rimam agente, neque ipfa terræ cohęrent: cortice etiam includuntur, vt plane nec terram effe poffimus dicere, neque aliud quam terræ callum. ficcis hæc fere, & fabulofis locis, frutetofifque nafcuntur: excedunt fępe magnitudinem Mali Cotonei etiam librali pondere. Duo eorum genera: Harenofa dentibus inimica, & altera fyncera: diftinguuntur & colore ruffo, nigroque, & intus candido. Laudatiffima, quę Aphricę crefcunt. An ne vitium id terrę? neque enim aliud intelligi poteft, Malum ne id ea protinus magnitudine globetur, qua futurum eft, & viuat ne an non, haud facile intelligi. putrefcendi enim ratio communis eft his cum ligno. Lartio Licinio Pretorio viro iura reddenti in Hifpania Cartagine paucis his annis acciddiffe teftatur, mordenti Tuber, vt depręhenfus intus denarius primos dẽtes inflecteret, quo manifeftum effe terræ naturam in fe globari. Quod certum eft ex iis, quæ nafcuntur & feri non poffunt: fimile eft quod in Cyrenaica prouincia vocant Mify pręcipuum fuauitate odore, ac fapore fed carnofius, & quod in Thracia Ceraunium. De Tuberibus hæc traduntur peculiariter, cum fuerint imbres autumnales ac tonitrua crebra, tunc nafci, & maxime, è tonitribus, nec vltra annum durare: tenerrima autem verno effe. Quibufdam locis acceptantur riguis & feruntur, ficut Mitylenis: negant nafci nifi ex vndatione fluminum inuecto femine ab Tiaris. eft autem is locus, in quo plurima nafcuntur, Afiæ nobiliffima circa Lampfacum & Alope conefum, Græciæ vero circa Elim. Hæc Plinius.

PEZICAE

CAP. XXXIX.

PEZICAE in fungorum genere à Plinio recenſentur, vt inquit, ſic à Græcis dicti, qui ſine radice, aut pediculo naſcuntur: A noſtris hodie Puzæ vocantur, ab aliis Veſciæ: oriuntur in pratis ſupra terram extuberantes, figura oui, aut veſiculæ, colore candido, pulpa molliſſima, laxa, minimi ponderis, odorata. eſitantur elixæ cum ſuo Iure adiecto Calamento: prouocant vrinam; ſeneſcentes trãſeunt in puluiſculum nigrum, qui diſrupta cute euolat in auram. Quoddam genus earum Piſis naſcitur in frutetis & ſyluis, ſolidiore pulpa, magnitudine aliquando Mali Cotonei, aliquando Humani capitis: hoc non ſolum elixum veſcitur, ſed etiam oleo frixum in taleolas diſſectum, gratiſſimum eſt, ac ſine periculo. hoc puto apud Theophraſtum Cranium vocari, quod cum Tuberibus & fungis recenſetur omnino, ſine radice.

CAP. XL.

QVI Pileum gerunt, proprie Fungi vocantur pediculo conſtant vt plurimum ſingulari, aliquando binis: Quoddam genus numeroſos ex vno exortu eoſdem fert, vt quę Familiolę vocantur: pediculi caro magis fibroſa eſt: pilei mollior ac laxior: in parte eius con caua, qua terram ſpectat, aliud genus carnis ineſt, ex mollibus fibris conſtans, quaſi lanugo: videtur proportionem gerere cum lanugine, quę foliis filicis ſubnaſcitur, ac cæterarum eius generis. Theophraſtus inquit fungorum pediculus æqualitatem quandam peculiarem ſortitus eſt; radice caret. Plinius Fungorum inquit lentior natura, & numeroſa genera, ſed origo non niſi ex pituita arborum: tutiſſimi qui rubent callo, minus diluto rubore, quam Boleti: mox candidi veluti apice flaminis inſignibus pediculis: Tertium genus (uilli venenis accommadatiſſimũ: Noxij erunt fungi, qui in coquendo duriores fiunt: innocentiores, qui nitro addito coquentur, ſi vtique percoquantur: tutiores fient cum carne cocti, aut cum pediculo Piri: proſunt & Pira cõfeſtim ſumpta: debellant eos: & aceti natura contraria iis: imbribus proueniunt omnia hęc. Dioſcorides Fungorum inquit differentia duplex: aut enim mandun- tur, aut perniciales ſunt. multis de cauſis venenoſi gignuntur, vbi videlicet clauus ferreus, in quo ſit rubigo. aut pãni marcor affuerit, aut ſi iuxta ſerpentis cauernam, arboreſue, quæ priuatim pariunt noxios, fungos, erumpant. continent, qui tales ſunt, neſcio quod ſtrigmentum, concretamque pituitam, terraque eruti qnam celerrime computreſcunt, atque marcore vitiantur. Sed qui veneno imbuti non ſunt, ſuauem in iuribus

gratiam

gratiam habent, largius tamen ſumpti nocent, & ægrius concocti ſtrangulant, aut choleram morbum citant. remedio eſt meri potio, aut lixiuium cum acida Muria, aut feruefactæ Satureiæ aut Origani iuſculum. debellantur etiam Gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiuſdem delinctu cum melle multo. Corpus alunt, ſed ægre diſſoluuntur. cum magna ex parte integri ipſi cum recrementis alui deiiciantur. Galenus Fungorum naturam admodum frigidam & humidam eſſe teſtatur, vt pæne accedant ad vim deleteriam: ſunt & inter eos, qui interficiant potiſſimum, qui ex natura mixtam habent qualitatem putredinoſam. omnium fungorum Boleti minimum ſunt noxij; ſecundi poſt hos ſunt Amanitæ: reliquos vero tutius eſt omnino ne attingere quidem; multi enim ex ipſorum eſu interierunt. Equidem noui quẽdam, cui poſt Boletorum non ſatis elixorum, qui innocentiſſimi eſſe putantur, vſum largiorem os ventriculi preſſum, ac grauatum, coarctatumque fuit difficilemque habuit reſpirationem & in animi deliquium incidit, ſudoremque frigidum ſudauit, ac demum ſeruari ægre ſumptis iis, quæ humores craſſos incidunt, potuit: cuius generis eſt Oxymel ipſum, per ſe, & cum Hyſſopo & Origano ipſis medio criter incoctis: is enim tum hæc ſumpſit, tum nitri ſpumam inſuper inſperſam: poſt quæ fungos, quos commederat, euomuit, qui iam quodamodo in ſuccum pituitoſum, frigidumque admodum, ac craſſum, erant mutati.

CAP. XLI.

BOLETI cum primum erumpunt è terra, ouis ſimiles ſunt, membrana exterius candida, qua diſrupta veluti oui luteum interius apparet: hoc cum explicatur, fungi figuram aſſumit, pileo lato, craſſo pediculo, ac breui, luteo; placent ex oleo frixi, & in patinis: oriuntur in ſyluis. ſimillimi iis naſcuntur venenoſi diluto rubore, & in parte concaua magis ſtriati. Plinius Boletos inter ea, quæ temere manduntur, ponit, quamuis optimus ex iis cibus ſit: ſed in menſo exemplo in crimen adductus, veneno Tiberio Claudio principi per hanc occaſionem dato à coniunge Agrippina; quorumdam ex his facile noſcuntur venena diluto rubore, rancido aſpectu, liuido intus colore, rimoſa ſtria, pallido per ambitum labro, non ſunt hæc in quibuſdam, ſiccique, & Nitri ſimiles, veluti guttas in uertice albas ex tunica ſua gerunt: voluam enim terra ob hoc prius gignit; ipſum poſtea in volua ceu in ouo eſt luteum, nec tunicæ minor gratia in cibo infantis Boleti. rumpitur hæc primo naſcente, mox creſcente in pediculo, corpus abſumitur, raroque vmquam geminis ex vno pede. origo prima cauſaque è limo & aceſcente ſucco madentis terræ, aut radicis ferme glandiferę, initioque ſpuma len

tior,

tior, dein corpus membranæ ſimile, mox partus: ortus occaſuſque omnis intra dies ſeptem eſt. Claudius ſtomacho vtiles putat. Galenus inquit è fungis Boleti, ſi belle in aqua elixi fuerint, prope accedunt ad cibos inſipidos, non tamen ſic ſolis ipſis vulgò vtuntur, ſed apparant varie & condiunt, vt alia omnia, quæ nulla inſigni qualitate ſunt prædita. Alimentum autem ex ipſis eſt pituitoſum & frigidum videlicet, prauique eſt ſucci, ſiquis ipſis largius vtatur: omnium igitur fungorum ij minimum ſunt noxij. Hæc Galenus.

CAP. XLII.

SVILLI, qui vulgò Porcini appellantur, in montibus naſcuntur, pręcipue inter Scopas & Filices: Boletis craſſiores, denſioreſque, colore ſupernè ſubfuluo, inferne cinereo, interius candido: elixantur ij, vt ius abiiciatur; dein in ſartagine farina obducti aſſantur ex oleo multo; ſic enim innocentiores euadunt. aſſeruantur quoque muria conditi, aut exſiccati in furno, aut fumo. Qui inter eos venenoſi ſunt, Malefici vulgò appellantur: vix dignoſcuntur, niſi aperiantur; nam caro eorum protinus liueſcit: color quoque ſubuiridis in parte concaua ſpectatur, aut palleſcens. Plinius Suillos inquit venenis eſſe accommodatiſſimos; nam familias interimere, & tota conuiuia; voluptas tanta ancipitis cibi: quidam diſcreuere arborum generibus Fico, Ferula, & ferentibus gummi; nos item Fago aut Robore, aut Cupreſſo: omnium color liuidus: his aberit veneni argumentum, quo ſimilior fuerit arborum Fici. ſiccantur pendentes iunco transfixi, quales è Bithynia veniunt: ij fluxionibus alui, quas Rheumatiſmos vocant medentur, excreſcentibus in ſede carnibus: minuunt enim eas, & tempore abſumunt: item lentigines & mulierum vitia in facie leuant. lauãtur etiam vt plumbum in oculorum medicamenta, ſordibus vlceribus, & capitis eruptionibus, canum morſibus ex aqua illinuntur.

CAP. XLIII.

PRVNVLI vulgò appellantur minimi inter fungos, odoratiſſimique, qui & innocentiſſimi ſunt: naſcuntur vere inter Rubos & Carduos, cinerei coloris, capitulo verius, quam pileo, pollicis craſſitudine: candida intus pulpa, ac ſolida: comeduntur elixi cum ſuo iuſculo adiecto Calamento, recipiuntur tantum in menſis nobilium.

CAP. XLIIII.

QVIDAM Neapoli naſcuntur in lapide quodam fungoſo, leui inſtar ligni quem lapidem Lyncis vocant: ex hoc fungi toto anno enaſcuntur, ſi irrigetur aqua,etiam domi aſſeruatus,creſcitque in dies continua fertilitate, pediculis in lapidem induratis: pollent hi fungi ad calculum & vrinam impellendam: lapis ipſe contritus in farinam calculum frangit potu: recipitur à Nicholao Alexandrino in Antidotum Lithontripton: meminit eius Euax inquiens Lincurium, ideſt lapis lyncis, fit ex vrina lyncis, ideſt lupiceruarij appellati in montibus coagulata: hic ſeruatus in domo gignit optimos fungos quolibet anno: pollet contra dolorem ſtomachi, icterum, & fluxum ventris. Dioſcorides Lyncurium idem cum Electro voluit eſſe. Electrum autem putari ait lachrymam Populi nigræ coagulatam in lapidem: ex vtraque autem Populo alba ſcilicet & nigra fungos vtiles, & innoxios toto anno reſtibiles haberi, ſi earum cortices conciſi in minutias ſegetibus ſtercoratis inſpergantur, ſed forte verius ex Populo montana, quam Plinius Libicam vocat propter fungos laudatiſſimam.

CAP. XLV.

PRATEOLI in pratis naſcuntur,paulo maiores Prunulis;latiore pileo, inferne ſubrufo,aut nigricante: comeduntur parati in patinis, inter cibos viles, nec ſine periculo: iis ſimiles iuxta ſtercora naſcuntur, longiore, ac graciliore pediculo noxij, & ſine vlla ſaporis, odoriſque gratia. Grandiores adhuc craſſioreſque ſub Populo naſcuntur, qui Turini vocantur, color ſuperne ſubrubens, pediculo candido, ſed hi in cibis minime probantur.

CAP. XLVI.

FAMILIOLAE vocantur,quibus numeroſi ab eodem exortu pediculi naſcuntur,prçlongi,capitula ſuſtinentes,Prunulis ſimilia,molliora: naſcuntur iuxta frutices: parantur in cibis, vt prateoli inter cibos ruſticales.

CAP. XLVII.

QVIDAM in pratis naſcuntur candidi, longiſſimo pediculo, veluti vmbellam ſuſtinente, initio contractam ad pediculum,qua anulus quidam eſt: hæc poſtea in latitudinem multam explicatur,

tur, tenui pulpa; assumuntur hi quoque in cibis rusticorum, vt Prateoli: vocant quidam Scarogias, alij Cannellas:

CAP. XLVIII.

FVNGVS Marinus minimus inter Fungos lapillis innascitur intra aquam, densis pediculis capillaribus, prælongis, candidis: quibus insident pileoli candicantes: sapor inest salsus & mordens. videretur Androsaces esse apud Dioscoridem, si eius pileoli semen contineren: inquit enim, nascitur in marittimis Syriæ, herba est alba, tenuibus festucis, amara, sine foliis: folliculum in capite gerens, qui semen cōtinet: ea drachmis duabus in vino pota copiosam hydropicis vrinam ciet, idem præstat eius decoctum, & fructus: podagris vtiliter illinitur. Galenus humidam & acrem herbam esse tradit. Plinius eadem ferme habet, quæ Dioscorides: Albam enim esse herbam tradit, amaram, sine foliis, folliculos in cirris habentem, & in his semen: an putatum est, seminis gratia datum huiusmodi folliculum? quod & de cæteris Fungis diximus, si non semen, saltem aliquid vice seminis inesse.

CAP. XLIX.

GALLINACEI à quibusdam vocantur subcrocei coloris, figura auriculæ, pediculo scilicet sensim in latitudinem dilatato ad modum flabelli, inferne striato: oriuntur in collibus iuxta arbores; assumuntur ruri inter cibos innoxie.

CAP. L.

QVIDAM pannis laceris similes, aut spongiis, molles, colore igneo: ideo ignem syluestrem vocant: inutiles cibis: oriuntur prçcipue ad radices Oleę: valent ad vlcera putrida, & exedentia, si eorum puluis exsiccatus inspergatur.

CAP. LI.

LINGVAE appellantur in caudicibus præcipue castanearum, figura lata, crassæ, sanguinei coloris, tum intus, tum extra: optimi hi atque innocentissimi existimantur: forte apud Plinium intelliguntur, cum inquit: tutissimi, qui rubent callo, minus diluto rubore, quàm Boleti: parantur vt Suilli.

CAP. LII.

DIGITELLI, ſeu Maninæ vulgò appellantur in paruos veluti digitos fiſsi, candicantes: naſcuntur in caudicibus; comedun- tur elixi: Huius generis; quoddam reperitur in Caſtaneis, ſpe- ctabili magnitudine, vt vnus ſufficiat: Hermolaus laciniam vocari tra- dit. Hos Plinius, vt puto, intellexit, ſecundo loco tutos, cum inquit: mox candidi veluti apice flaminis, inſignibus pediculis. Galenus Ama nitas vocat ſecundo loco inter innoxios.

CAP. LIII.

IGNIARII ſunt, quibus ignem excipiunt attritu ſilicis, vulgò Eſca vocatur. Fungi ſunt in caudicibus naſcentes, craſsi, & lati, figura vnguis Equini: lignoſa conſtant ſubſtantia, fungoſa tamen, ac val- de læui: vt autem promptius ignem ex ſilice ſcintillantem excipiant, in coquunt in aceto: dein ſiccatos malleo dilatant inſtar corij laxi: optimi habentur è Cerro. Quidam ex his apti ad cutim extergendam parte ſci licet aſpera, quæ infra eſt: ideo in Toſtrinis pro ſtrigili vtuntur.

CAP. LIIII.

AGARICVM Fungus eſt candidus ex Oriente inuectus, figura ro- tunda, ſubſtantia intus farinacea, fibris quibuſdam diſcurrenti- bus, ſapore amaro: inuenitur apud nos in caudicibus Lari- cum, in montibus Tridentinis. Dioſcorides variam tradit hiſtoriam: inquit enim, radix fertur Laſerpitio ſimilis, ſed facie ſumma ſolutior, ac tota raro contextu. duo eius genera. fœmina, quæ præfertur, rectis intus venarum diſcurſibus conſtat: mas rotundus eſt, & vndique compactior: vtrique guſtus initio dulcis, mox ex diſtributione in amaritudinem tran- ſit. gignitur in Sarmatię regione, quæ Agaria vocatur: ſunt qui radicem eſſe plantæ affirment, alij vt fungos naſci in arborum caudicibus, qua- dam putredine. gignitur & in Galatia Aſiæ & Cilicia, in Cedris ſed fria- bile, & infirmum. Plinius inquit Galliarum Glandiferæ maxime arbo- res Agaricum ferunt: eſt autem Fungus candidus, odoratus, antidotis ef ficax, in ſummis arboribus naſcēs, nocte relucens, ſignum hoc, eius, quod in tenebris decerpitur, alibi inquit: Agaricum, vt fungus naſcitur in ar- boribus circa Boſphorum, colore candido: datur obolis quatuor contri tum cum binis cyathis aceti mulſi: id quod in Galatia naſcitur infir- mius habetur. prǽterea mas ſpiſſior amariorque, hic & capitis dolores

facit: fæmina ſolutior in initio guſtus dulcis, mox in amaritudinē tranſit. Quod autem Plinius Galliarum Glandiferas arbores Agaricum ferre tradit, experimento hodie ſcitur, non Glandiferas, ſed Larices id ferre. Meſues inter medicementa purgantia magnifacit Agaricum: eligi oportere fæminam; nam maſculus malus eſt, præcipue qui longus exiſtit, & niger, & grauis, & habens in confractis ſuis ſicut fila neruorum, durus & denſus. fæmina autem laudatur: id album eſt, læue, velociter friabile, poroſum, & valde rarum. in primo guſtu dulce, dein amarum, & aſtringens: Melior pars totius corporis eius eſt ſuperior: nam quę prope caudicem eſt, mala eſt, veſtigium putredinis ligni habens: fugiendum quoque, quod corroſum eſt: calidum eſt in primo ordine, ſiccum in ſecundo: purgat vtramque bilem, & pituitam, humoreſque craſſos, ac viſcoſos, & putridos: ideo confert ad multa, vt videre eſt apud eumdem & Dioſcoridem, & Galenum: pondus eius contriti iuſtum eſt à drachma vna vſque ad duas: infuſi autem à drachmis duabus ad quinque.

FINIS.

CAP. IX. QVARTI LIBRI.

CNEORON Hiſpani milites Micciam vocant, quia eius rami ſiccati ignem conſeruant; ideo ex his funiculos parant ad tormenta bellica igne exoneranda; appellant autem hos funiculos Miccias. frutex eſt in marittimis circa Plumbinum, multos ſpargens ramos, valde obſequioſos; foliolis breuiſſimis totos ſurculos conueſtientibus modo Cupreſſi, craſſis, ſuperne candicantibus, inferne uiridibus; floret in autumno, & per totam hyemem; floſculi ſunt thymeleæ, inter folia, exiliores, & in medio lutei; fructus quoque ſimilis, tenuior, nigro ſemine; radix ramoſa, & obſequioſa, ſed guſtum non mordet; eadem in inſulis oritur, odorata, & candidior. Theophraſtus Cneoron appellat, eius duo genera, candidum, cui folium cutis modo, quadantenus oleagineum; nigrum cui folium carnoſum Tamarici ſimilius candidum humi ſe ſpargit magis & odoratum eſt, nigrum ſine odore, radix vtrique alta prægrandis, rami copioſi, craſſi, ſurculoſi, ad vinciendum apti pro Iunco. Venere in coronamenta folio. poſt ęquinoctium Autumni germinant, & diutius florent. Plinius Caſiam à Latinis appellari teſtatur.

*

INDEX SECVNDVM PAGINAS BREVIS QVIDEM, VTILISSIMVS TAMEN EORVM OMNIVM,

Quæ in hoc Opere visa sunt, vt adnotarentur, & quòd grauiora sint, & quod ad faciliorem conferant inquisitionem.

A.

B.

C.

Capreoli

D.

E.

F.

Febribus

G.

H.

I.

L.

M.

N.

O.

P.

Pruri-

FINIS.

ERRATORVM GRAVIORVM CORRECTIO,

in qua primus numerus paginas, alter verò lineas significat, quemadmodùm priores erratum; posteriores verò dictiones in se ipsis correctionem habent.

4. 12.	hoc	hos
4. 20.	aut paruæ	& paucæ
8. 18.	vnde	inde
10. 15.	ſed	ſed etiam
11. 20.	Vipera (cius	viuipera
19. 34.	natura ſic ſic-	natura ſiccius
20. 7.	fructibus	fruticibus
21. 25.	Rubi vaſcula, vt plurimum	Rubi. Vaſcula vt plurimum
22. 39.	germinatione quædam	germinatione: Quædam
24. 5.	Mogeum	Muſcum
24. 36.	vt	&
27. 6.	ſorbitæ	ſortitæ
27. 24.	vt (aut	&
29. 20.	conceptacula	conceptacula:aut
31. 8.	Caſtaneæ Echinatus, Calyx	Caſtaneæ echinatus calyx
33. 15.	Naliphlios	Haliphlios
36. 9.	corbos	corbes
36. 30.	Quercum	Quorum
40. 26.	Samora,	Samara
41. 3.	Phyliram	Philyram
41. 18.	Philydæ	Philyræ
41. 30.	Phyllirea	Phillyrea
44. 21.	iure	in iure
44. 37.	Goſſipij	candore Goſſipij
46. 35.	ſucar	ſuccus
48. 33.	Illi	Idæi
51. 1.	ſeſſilem	ſeſſili
51. 3.	etiam; num	etiam num
51. 37.	cunnas	cunas
53. 28.	longè	longi
55. 19.	neque fructu	neque fractu
56. 36.	cæſum	cæſura
57. 24.	fiſtuloſà	fiſtuloſam
60. 36.	Pyrocanthæ	Pyracanthe
61. 7.	χέτων	χέτων
63. 14.	de Zaro	de Taro
63. 14.	Caracamum	Cancamum
63. 32.	figuris	figura
65. 21.	Portulacæ	Potulacæ
65. 30.	Bediaſimos	Pediaſimos
66. 7.	luſa	tuſa
67. 10.	laurono	taurino
67. 13.	παλαθύδης	παλαθώδης

67. 14.	ασπαλαθιόδης	ασπαλαθώδης
69. 10.	ſimilis, guſtu olida	ſimilis guſtu, olida
69. 13.	Bremodes	Bromodes
74. 20.	Phyllira	Phillyra
74. 21.	putridum	putidum
76. 11.	Viturnum	Viburnum
78. 31.	afferuntur, aut	afferuntur autem
79. 30.	candicans	caudicis
80. 20.	frequenti &	frequentia
82. 31.	agnoſcentibus	agnaſcentibus
83. 32.	circundare	circundari
88 39.	Pumpetæ	Pompeiæ
89. 22.	ſurcula	ſurculo
89. 25.	in tres	intus
92. 3.	quæ	que
92. 9.	Artem	Actem
92. 16.	viſa ſeſamacca	viſu ſeſamacea
92. 23.	,&	ex
94. 31.	tradunt	tundunt
96. 23.	ſericis	ſerius
96. 34.	vtiliſſimum nõ multo	vtiliſſimam non multum
96. 34.	in Camparica	in Campania
96. 40.	vini	vim
96. 41.	prædurat	perdurat
97. 13.	Synosbaton	Cynosbaton
97. 16.	ſetem	ſentem
97. 17.	Sinosbaton	Cynosbaton
97. 21.	medij ſecus	mediis eius
97. 30.	curuis	cuius
97. 32.	latiore	latiores
97. 35.	folium	foliam
98. 10.	in Mali	vt Mali
98. 15.	grauioribus	grandioribus
98. 23.	maxima	maximo
98. 26.	appellant	appellãt Humiru
99. 4.	ſubcandidis	ſubcandidi (bũ
90. 7.	aluis	alius
99. 12.	langueſcẽtem	langueſcente
99 14.	febricum	febrium
99. 20.	acutiſſimi, quæ	acutiſſimique
200. 24.	Aronam	Aroniam
100. 26.	Tricaceum	Tricoccum
101. 18.	leuem corticem aut	læuem, corticem autem

96. 40: pugnãdi. purgandi.

	Errata	Corrige
101. 35.	Cernalis	Cerualis
102. 17.	vinaria	vinacea
103. 4.	Infrutices	Suffrutices
109. 15.	ſeuidtim	ſecundum
110. 17.	nitor	inter
112. 19.	cineream,qui	cinerea, quæ
115. 11.	vincis	iuncis
112. 9.	ex eoquè	excoqui
128. 31.	Vites	Vitex
130. 8.	Fædam	Tædam
130. 19.	Cerabrum	Cembrum
131. 33.	Cerabrum	Cembrum
136. 29.	baccas	bacca
141. 27.	extuberante.	extuberante Ma-
144. 6.	acetoſa	aceroſa (lo
144. 38.	Pynaſter	Pyraſter
149. 6.	inferna	infernè
150. 12.	in odore	inodoræ
151. 2.	interna	inferna
153. 1.	Deeſt totum IX.caput,quod incipit Cneoron: & ponitur in pagina 621,	
154. 2.	Conuoluuli cui	Conuoluulum, cuius
155. 35.	Dneidæ	Druidæ
160. 6.	Aetruria	Aetruriæ
161. 12.	Apocynem	Apocinon
166. 24.	tantam	tantum
168. 20.	Cratæogonè	Cratæogonon
172. 21.	cortices	corticis
172. 21.	hoc (ra	hos
172. 36.	aliis rotũdio	alia rotundiora
173. 15.	glutinans	glutinandis
174. 28.	auertit	vertit
177. 24.	alteram	alterum
179. 22.	mollitam	molitum
179. 26.	deglutitum	deglubitum
180. 6.	deglutitum	deglubitum
182. 3.	Sycilia	Siciliam
182. 24.	Labarzet	Tabarzet
183. 28.	vt	tùm
186. 7.	alis	aliis
186. 9.	à	&
187. 35.	temeritate	teneritate
189. 21.	vtilia	vitilia
189. 23.	teneribus	generibus
191. 26.	Antipodis	Antiſpodiis
100. 12.	in terra	interna
100. 28.	altiſſimam	ampliſſimam
202. 15.	propè	probè

	Errata	Corrige
204. 11.	pediculo	periculo
204. 18.	ſalubetis	ſabuletis
204. 30.	abinnatu	à bimatu
205. 26.	cauſa	eam
207. 14.	lænte	lęte
208. 28.	alis	aliis
209. 21.	eſt	in
210. 5.	radicantibus	candicantibus
210. 14.	Manum	Malum
213. 17.	candidos	calidos
214. 8.	corallis	corollis
214. 16.	numeroſis	numeroſi
217. 33.	maris	muris
218. 32.	in Scito	inſcito
218. 35.	Heſide	Neſide
221. 24.	carnea	cornea
232. 3.	ſiliqua	ſi lingua
236. 22.	è lauiculo	clauiculo
239. 16.	lolia	lobia
244. 26.	aliis	alis
248. 28.	;ramis tenuioribus; ſiliquis	ramis: tenuioribus ſiliquis
251. 16.	implexum	implexu
252. 10.	vt Lychnide	vt in Lychnide
255. 38.	ſtran ias	ſtrangurias
256. 23.	Echy	Echij
257. 27.	Niſcago	Viſcago
260. 1.	vt inſtar	inſtar
264. 31.	matureſcit	marceſcit
268. 24.	ſicuras	cicures
269. 5.	vt	&
275. 23.	internodiis	in internodiis
277. 5.	Nartheſia	Narthecia
281. 15.	Erithmo	Crithmo
281. 18.	ſciſſiorem	ſciſſione
282. 31.	exeunt	exuunt
284. 20.	diuiſum	diuiſura
285. 15.	Caui	Carui
285. 30.	Cuminum	Cumino
288. 20.	bina	bima
293. 7.	domeſticum	domeſtici
296. 12.	caulia folias	caulis folia
297. 14.	Erithmum	Crithmum
299. 11.	& quod	quod &
300. 4.	calidius	candidius
301. 19.	Μονόφυλλον	non Μονόφυλλον
305. 9.	de	ad
308. 5.	Apicæ	Aphricæ
308. 13.	madunt	mandunt
309. 16.	farcta	fracta

	Errata	Corrige
311. 21.	quo	quod
313. 7.	circumfarctis	circumfractis
315. 9.	rami	in ramis
319. 13.	penſis	denſis
322. 23.	huius	huic
324. 27.	branchiis	brachiis
324. 28.	obſtrangulata	obſtrangulat
324. 30.	Oraphalocar	Omphalocarpon
332. 20.	vt (pon	&
335. 29.	internis	infernis
338. 25.	Hyponici	Hyperici
339. 15.	triduos	triduo
342. 25.	Dittariæ	Dentariæ
345. 5.	tamen	famem
348. 38.	alia	alias
349. 25.	defedatione, elephanticas	defedationes elephanticas
352. 20.	caudis	caulis
354. 17.	protraditur	protrahitur
354. 17.	ſoluta	ſolita
356. 35.	vt	&
357. 3.	Seſſeli (lis	Seſſili (lis
358. 14.	Raphani ſimi	Raphani . Simi-
359. 20.	AEthyopiam	AEthyopum
366. 28.	rotundo	rotando
367. 2.	naſcente	naſcenti
376. 34.	Leptaphyllon	Leptophyllon
380. 16.	folio	Polio
389. 7.	hæreant	læuant
392. 32.	amulatum	amuletum
3-3. 14.	vt	&
394. 20	læui	læuis
395. 25.	quædam	quæ dum
399. 5.	regione	à regione
399. 13.	Aſcolaniam	Aſcaloniam
401. 24.	debeatur	deleatur
401. 25.	mundi	mandi
409. 28.	Ophoſcoro-	Ophioſcorodon
414. 19.	Lilium (don	Lirium
421. 33.	Adoriam	Adriam
422. 19.	intus cum	in fuſcum
423. 18.	Venena	Veneria
425. 17.	caroſum	carioſum
425. 22.	ſeritur	ſcitur
426. 17.	rubre	rubra
430. 12.	vnctæ	iunctæ
430. 32.	mutant	nutant
437. 31.	exorta	exortus
449. 16.	AEthyopica	AEthypico
450. 30.	Sanguina	Sagmina

	Errata	Corrige
450. 34.	veneratur	verritur
458. 15.	æſtate	ætate
461. 15.	Thymo	è Thymo
465. 14.	ſylueſtra	ſylueſtre
478. 13.	eandem	eadem
485. 13.	matureſcit	marceſcit
487. 18.	cauli	caulis
488. 29.	eodem	eadem
490. 35.	Farfaram	Farfara in
493. 32.	Cranthemon	Eranthemon
495. 20.	inſtitutum	inſtillatum
500. 23.	ſubito	cubito
502. 24.	intricatum	imbricatum
511. 31.	huic	hic
514. 12.	calycem	Calybem
515. 2.	ſpingitur	ſtringitur
516. 6.	deorſum	dorſum
520. 7.	refertam	repertam
524. 11.	ſingula	ſingulis
531. 30.	caules	caule
536. 32.	Cyanius	Cyanus
538. 36.	anduſtiora	anguſtiora
540 26.	exhibente	exhibendæ
543. 7.	Chematis	Clematis
551. 1.	lanariam	Canariam
554. 24.	fragræ	Fagre
568. 7.	explicantur	explicatus
570. 10.	AEgypti	AEgyptij
578. 4	neutrum	acutum
578. 21.	qui (riis	que
578. 26.	Vermicula-	Vermiculariæ
579. 9.	minor	minori
580. 5.	detractu	detracta
581. 35.	habitu	halitu
582. 32.	Anticym	Anticyra
583. 16.	tum	tam
584. 23.	valentem	valenter
585. 6.	rectis	retis
585. 21.	foliis	ſolis
589. 14.	Pæonia	vt Pæonia
592. 13.	Phterim	Pterin
595. 3.	adnexum	ad nexum
598. 4.	fixis	fiſſis
600. 25.	pediculis	pediculus
602. 12.	ſole	ſale
603. 18.	palmarum	plantarum
609. 5.	Lesbicum	Besbicum
609. 11.	Halcyonium	Halcyonum
612. 2.	ſunt: Ambæ	ſunt ambæ
613. 6.	æui	cui

Fr. Dionysius Conflacciarius facultatem imprimendi concedit. Die 27. Septembris. MDLXXXI.

FLORENTIAE,
Excudebat Georgius Marescottus.
MDLXXXIII.